ئازادێکەتان(پارەو دەسەڵات)،
ئازادێکەمان(ژیانی هاوبەش)

رەخنە و ئەڵتەرناتیڤ

لەنێوان ئێوەو ئێمە

(کۆمەڵە وتار)

سەلام عەبدوڵلا

2013-2000

هایدیگەر، هیتلەری فەلسەفەی ئەڵمانییە؟!

جۆرج لۆکاش: پێویست بە گوتن ناکات، هایدیگەر نازی بوو. لەم بارەیەوە هیچ گومانێکم نیە، جگە لەمەش، ئەو بەردەوام کەسێکی کۆنەپەرەست بووە.

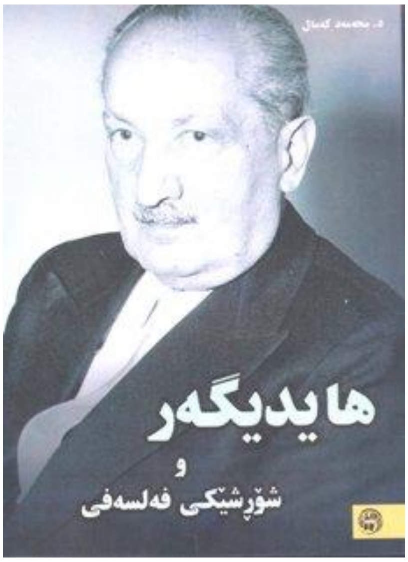

ئـەم ڕۆژانـە دەزگـای چـاپ و پەخشـی سـەردەم کتـێبی (هایدیگـەر و شۆڕشـی فەلسـەفی، د. محەمـەد کـەمال، 377لاپـەڕە)گەیانـدە دەسـتی خوێنـەران و لێـرەدا شوێنی سەرنج و تێبینی ئەم وتارەیە.

هەر لەم ڕۆژانە، دوو میوانی ئەڵمان(ڕۆژنامەنووس و مێژوونووس د. نیکـۆلاوس بـڕاونس- هاوکـاری ئەنـدامی پەرلـەمانتار ئولـە پالپکـە- و پـارێزەر، نووسـەر و ڕۆژنامەنووس خانم بیرگیتـە کیشلەر)بـۆ سلیمانی هـاتن. پـێش ئـەوەی بگەینـە کتێبخانەی هاولاتی، پێمگوتن: ئێوە ئەزانن، هەندێ کوردی دژە گۆڕان، شۆڕش و پێشـڤەچـوونی مرۆیانـە، تـازە بـە تـازە بیردۆزانـی کۆمـەڵکوژی(نیتشـە و هایدەگەر)یان دۆزیوەتە؟ ئەوان پێکەنین و پێیان وابوو گەمەیان لەتـەك دەکـەم، بەلاّم هەر کە گەیشتینە کتێبخانەی هاولاتی، دەبینین کتێبێك بەناوی(هایدیگەرو شۆڕشـی فەلسـەفی)بـۆ فرۆشـتن دانراوە. ئەوجا سەیریان لێ هات و تیان: جا کوردان چ پێویستییەکیان هەیە بە فەیلەسوفی فاشییەت؟. منیش بە پێکەنینەوە وتم: سـەبرکەن، ئێسـتا چـەندین کتـێبی نیتشـەو هیتلـەر-مـاین کـەمف، کـە دەیـان سـاڵە لـە ئـەڵمانیا قەدەغەن و کتێبی نهێنییەکانی هیتلەر- یان لەبارەیانەوە پیشاندەدەم.

ئەوان بە سەرسوڕمانەوە وتیان: ئاخر بۆچی؟

منیش هەر بۆ شۆخی، پێمگوتن: سمێڵ ڕەمزی پیاوەتییەو هەندێ کەسی باوکسالار پێیانوایە، پیـاو بـە سمێڵە و بەڕاستی سمێڵی نیتشە زۆر لە سمێڵی مارکس قەبەو پڕترە...ڕۆشنبیری کوردی لە پەنجاکانەوە تا ئێستا قەت بەم پلەیەی ئێستا ئاستنزم، بۆگەن و بارلێژ و پێکەنیناوی نەبووە، ئەگـەر وا نـەبێت، بۆچی ڕێـك لـەم سـەردەمە کە پەتای جەنگ و تاوانی کۆنەپەرەستی و وەحشییەتی سەرمایە بالاّدەستە، ئەو جۆرە کەسانە پەنا بۆ ئەو بیرمەندە دڕندانـە دەبـەن کـە خـوێنی ملیونـان مـرۆڤ لـە نـوکی قەڵەمـەکانیان دەچـۆڕێ؟! لـەوەش وێـرانترو خـراپتر و زیانبەخشتر ئەوەیە، ئەو"گیزندلانە" هەوڵدەدەن، قەڵەمەکانیان بۆ پشۆرنەوەو بەبێ لەکەی خوێن بە خوێنەری

کوردزمان بناسێنن، ئایا بڵاوکردنی ئەم جۆرە نووسراوانە پیشەسازی فکرێکی تایبەت نییە یان من گومڕام و بێ ویژدانانە و لە"ئێرەییەوە"، هێرشی ناڕەوا و بێ بەڵگە دەکەمە سەر هەندێ"ڕۆشنبیر"؟!

هەرگیز، ئەرکی ئێمە ئەوەیە، پەیوەندی نێوان هوشیاری و بوون کە بنەڕەترین کێشەی فەلسەفەیە بە تێڕوانینێکی مەتریالیستی دیالێکتیکی و مێژوویی ڕاڤەبکەین و هەوڵدەدەین بەشێوەیەکی شۆڕشگێڕانە بیگۆڕین.

ئەمەیە ئەرکی فەلسەفە، چونکە<لەسەرەتاوە بەرهەمهێنانی هزر، تەسەورەکان و هوشیاری بەشێوەیەکی ڕاستەوخۆ وتۆکمە، تێکەڵە بەچالاکی و پەیوەندی مەتریالیستانەوە لەنێو مرۆڤەکان، ئەمە زمانی ژیانی واقیعییە. لێرەشدا تەسەورەکان، فکر و مامەڵەکردنی زهنی لەنێو بەشەر بە شێوەیەك دەردەکەوێ کە ڕاستەوخۆ لە هەڵسوکەوتە ماددیەکەیان سەرچاوەی گرتبێ. خودی ئەمە لەسەر بەرهەمهێنانی هزریانە لە زمانی سیاسەت، یاساکان، ڕەوشت، ئاین و میتافیزیا...هتد لە ناو تەواوی گەلێك، جێبەجێدەکرێ. مرۆڤەکان خۆیان سەرچاوەی تەسەور و هزرەکانیانن...هتد(ئیدۆلۆژی ئەڵمانی، لاپەڕەی30)

هایدیگەر لە بیستەکانی سەددەی ڕابردوو کاری فەلسەفی بڵاوکردووەو لە 1976دا بە بەبێ ئەوەی بچووکترین پەشیمانی یان ڕەخنە لەخۆ بگرێ، بە شانازییەوە وەك بیرمەندێکی فاشیست، کۆچی کرد، کەچی 30 ساڵ پاشڤە مەرگا وی، بەبێ ئەوەی شایەنی هیچ نووسینێك یان لاکردنەوەیەك بێت لەلایەن روناکبیرانی کوردەوە، تازە بە تازە د. مەحەممەد و-لیستەیەك لەناوی ڕۆشنبیرانی تاوان-، دەرخواردی خوێنەری کوردی دەدەن و لەگشتی سەیرتر و سەرسوڕهێنتر ئەوەیە، د. محەممەد، هایدەگەر وەك ڕابەری شۆڕشێکی فەلسەفی پێمانی دەناسێنێ.

من پێش هەموو شتێك خوێنەرم و هەندێ جار ڕاستەوخۆ چاوم بە ناوی زلکراو، بەڵام وێران دەکەوێ، بۆ نموونە لە مانگی ڕابردوو کتێبێکم خوێندەوە بەناوی(نیتشە و فێمینزمی هاوچەرخ)و تێدا ئاماژە بە بۆچونێکی ئەحمەدی بابەك دەکات: (ڕەخنەی سەرەتایی دریدا لە میتافیزیکی خۆرئاوا ئەوەیە کە بیری فەلسەفی زانستی خۆرئاوا هەمیشە زیندانی فاکتەری دوو جەمسەری بووە کە ***خۆی درووستی کردوون*** و پاشان وایزانیوە کە لە ڕاستیدا هەن، بیری میتافیزیك هەرگیز نەیتوانیوە خۆی لە بەندیی ئەم زیندانە ڕزگار بکات-لاپەڕەی24),

بەبێ ئەوەی پێویستیمان بەوە هەبێت، بە هوردی ئەو ڕستانەی سەرەوە بخوێنین، دەتوانین بە کورتی بە ئەحمەدی بابەك بڵێین: دوو جەمسەری، بەرهەمی بیری فەلسەفی زانستی خۆرئاوا نییە و درووستیان نەکردوە، بەڵکو دوو جەمسەری لە دێرزەمانەوە، لەو کاتەوە کە مرۆڤ ئەفسانەکان و ئاینە فرەخوداییەکان تا گەیشتنی بە داڕشتنی تاك خودایی، ژیان و ململانییەکانی لە دوالیزمی خێر و شەڕ، باش وخراپ، دابەشکردووە.

کاك کەمال لەم بارەیەوە هەمان هەڵەی کردووە و پێی وایە(ئەگەر ئاورێك لە مێژووی بیرکردنەوەی فەلسەفی بدەینەوە، دەبینین سەرهەڵدانی میتافیزیکی دوالیستی لە بۆچوونە فەلسەفییەکەی ئەفلاتۆن دەستپێدەکات و بە نیتشە تەواو دەبێ-لاپەڕە12و13).

مامۆستای فەلسەفە لە زانکۆ دەبێ لە نووسینەکانی زۆر وردبینانەتر بێت لە خوێنەران، چونکە: بە بۆچوونی مێژووناس(دیوگینس لارتیوس)لە سەدەی دووی زاینیدا، دووپاتیکردووە کە ڕۆژهەڵاتییەکان و بەتایبەتی مسرییەکان یەکەمن لە فەلسەفەکردن<سەرچاوە: د. عبدالرحمن بدوی، ربیع الفکر الیونانی، قاهرە، 1958،

لاپـەڕە10>. ئەمـە هـەمان بۆچـوونی زۆر لـە بیرمەنـدان بـووە، وەك(فیلـون)ی جـوو و(کلیمنـت)ی ئەلسکەندەری<کریم متی: الفلسفه الیونایه قبل سقرات، پێشەکی، بەغدا، 1967. هەر لـە هەمان کتێب(خـوای شۆڕش) بەم شێوەیە ئاماژە بۆ بۆچوونی فوئاد زەکەریا دەکرێ: (... یەکەم فێرگەی هزر لـە خـودی سـەرزەمینی یونان دەرنەکەوت، بەڵکو لـە ئۆردوگایـەکی ئـەیونی...- هـەمان سەرچاوە، لاپـەڕە113.)؛ لە شـێکردنی سروشـتی میتافیزیای یۆنانی-کاکڵەی فەلسەفە لەلای یۆنانییەکان، دەکرێ بگوترێ کە تـەنها داڕشـتنێکی نوێیـە بـە شـێوەی گوتن و زاراوەیی لەبارەی دیاردەی عەقلانییەت و زانست بۆ بابەتگەلی خودی میتۆدۆلۆژیا کە پـێش دەرکـەوتنی میتافیزیـــــای یۆنـــــانی هـــــەبووە. زۆر لـــــە تازەگـــــەرەکان وەك(ری)و(ب. ئەلکسەندەر)و(دیورانت)و(میلهود)و(سارتون)هەمان بۆچوونیان هەیەو لەهەمان کاتدا (جاردنەر) ئەم ئاراستـەیە بە گوتەیەکی بەپیت و روون دەربڕیوە: (فەیلەسوفە یۆنانییە یەکەمەکان وەك تالیس و فیتـاگۆرس وەك قوتـابی لەبـەر پێـی کاهنـە مسـرییەکان دادەنیشـتن.- Egypt of the pharaohs, p9-) بـە بۆچـوونی خـودی ئەفلاتۆن(یۆنانییەکان منداڵن لەچاو ئەو شارستانییە کۆن و مەزنانـە- فوئـاد زەکـەریا، التفکیر العلمی، لاپـەڕەی 129). هەروا: بە بۆچوونی مسرییەکان، قوتابخانەی(مەنف)ییەکان، دنیا لە دوو نەمر پێکهاتووە کە ئاو(نـون) و ئاگر(رع)ە- هەمان سەرچاوە، لاپەڕە116.

بەڵام ئەمە تەنها زانیارییەکی کەمە لەبارەی سەرەتای فەلسەفەکردن کە لەناو منداڵدانی ئەفسانە، سیحرو ئـاین و بەگشتی بیرکردنی مرۆڤ و نائارامی و دڵەڕاوکێی بۆ تێگەیشتن لـەخۆی و دەوروبـەری، چـونکە بێگومـان ئەگـەر بەدوای زانیارییەکان لەبارەی سەرەتای ناوبراو لـە مێـژووی ئەکـەد، ئاشـوور، بـابلی، سـوبی یـان شارسـتانی چـین، فارس، وڵاتانی ئەفریقا و هیندستان بگەڕێین، هەرگیز ناگەینە دیاریکردنی سەرەتایەکی واقعی و سەرڕاستانە بـۆ مێژووی فەلسەفەکردن، بۆیە ناعەقلانییەتە، ئەگەر بـۆ سـەرەتای مێـژووی فەلسـەفە بگـەڕێین! لـەوەش گـرنگتر: ئەگەر سەرەتای فەلسەفەکردن بۆ نائارامی مرۆڤ لـەبارەی بـوونی خـۆی و ژینگەکـەی بگەڕێنینـەوە، ئـەوا خـودی ئەفسانەکان هەزاران پرسیاری فەلسـەفی دەورووژێـنن لـەبارەی ژیـان و مـردن و سـەرگەردانی تـا هەنوکـەی مـرۆڤ لەبارەی سەرچاوەی ژیان(سەرچاوە؟!). ئایا ئەفسانەکان جۆرێك لە فەلسەفەکردن نین؟! ئەی ئەگەر فەلسـەفە بـۆ پرسـیارکردن بگەڕێنینـەوە، ئـەوا دەتـوانین یەکـەم مرۆڤـی نەناسـراوی نـاو کۆمۆنـە سـەرەتاییەکان کـە ئاسـتی هوشیارییەکەی گەیشتە پرسیاری: ((بۆ))لە مێژووی نەنووسراو، یەکەم فەیلەسووف بووە: (مێژوویەکی دیاریکراو بـۆ سیاسـەت، یاسـا، زانسـت، هونـەر و ئـاین نییـە(مـارکس، دەسـتنووس-ل.فۆیـەرباخ، لاپـەڕەی657)و دەتـوانین فەلسەفەش بخەینە پاڵیانەوە!

کاك کەمال لەسەر ئەو هەڵە قورسەدا، بەشی یەکەمی کتێبەکەی بنیاتناوە.

لێرەوە نامەوێ زیاتر درێژە بەم لایەنە بدەم، چونکە بۆ نووسینی چەندین جلدیش کۆتایی نایـەت، مـاوە لەگـەل مارکسدا بڵێم: (بەپێچەوانەی فەلسەفەی ئەڵمانی کە لە ئاسمانـەوە بـۆ سـەرزەمین دادەبـەزێت، لێـرەدا-لـە کتێبی ئیدۆلۆژی ئەڵمانی- لە سەرزەمینەوە بۆ ئاسمان بەرزدەبین... ئیدۆلۆژی ئەڵمانی-لاپەڕە30).

چەند"سووکە"هەڵەی نووسینی دکتۆر: لەبری مێسکیرش نووسیویەتی مێسکرش- شوێنی لەدایکبوونی هایدیگەر؛ لەبری یورگ، نووسیویەتی یۆرگ- ناوی کوڕە گەورەکەی هایدیگەرە-).
لەڕاستیدا بێجگە لە سەرقاڵبوونم بۆ جێبەجێکردنی چەند"پڕۆژەیەك"، بڕیاریشم نەداوە سەرتاپای کتێبەکە شەن وکەو بکەم و تەنها کار لەسەر گرنگترین بەشی کتێبەکە دەکەم، واتە: هەڵەی رامیاری هایدیگەر
پێشەکی دەبێ خۆشحاڵی خۆم دەربڕم لەبارەی ئەوەی د.محمد کەمال ئاشنایە بە کتێبەکەی(ڤیکتۆر ڤاریاس بەناوی- هایدیگەر و ناسیونال سۆسیالیزم)و لە کتێبەکەی ئاماژەی پێکردووە، بەڵام بەداخەوە هیچ سوودی لێوەرنەگرتووە بۆ نزیکبوون لە حەقیقەتی هایدیگەر، بە مانایەکیتر، وەك مامۆستایەکی زانکۆ دەبوو بەباشی لەو هەموو بەڵگەنامە بێشومارانە کە بە پشکنین لەماوەی 11ساڵ لەناو ئەرشیفی کتێبخانەکانی فرایبۆرگ و بەرلین و ئەوانیتر بەدەستیهێناوە، وردبێتەوە، بەڵام دیارە د.محەمەد پێشوەخت بڕیاری داوە، دوور لە میتۆدی زانستیانە، حزبیانە مامەڵە لەگەل کتێبەکەی ڤاریاس بکات و قەڵەمە سەرتاپا لەناو خوێن نغروبووەکەی هایدیگەرو بەرێگای ئەمەوە تەبابوونی نووسینەکانی نیتشەش لە نازییەت رزگاربکات.
ئەندامبوون لە حزب و دەسەڵاتی فاشیستی بیر یان هەڵەی سیاسی نییە وەك د. محەمەد ناوزەدی دەکات، بەڵکو تاوانە وەك بزووتنەوەی ئەنتی فاشیستەکانی ئەڵمانیا ناوزەدی دەکەن. سەیر ئەوەیە کوردێك بەرێگای هیندستانەوە خۆیی گەیاندوەتە زانکۆی ئوستراڵیاو لەوێوە بەپێچەوانەی گشت زانا کۆمونیست و چەپ و مرۆڤدۆستەکانی ئەڵمانیا، تازە بە تازە بیانوو سازدەکات بۆ نازینەبوونی هایدیگەر.
د. محەمەد لە ئوستراڵیاوە بیانوویەکی درووستکردووە بۆ هایدیگەر کە خودی هایدیگەریش وای نەگوتووە و قبووڵیشی ناکات: بۆ نموونە لە لاپەڕەی 181-182، دەنووسێ: (***بە بیروڕای من هەڵەی هایدیگەر لە هەڵبژاردنەکەیەوە بەسەرۆکی زانکۆ دەستپێدەکات. ئێمە، ئێستا دەتوانین ئەم حوکمە بدەین، چونکە سیاسەتی نا-مرۆڤانەی نازییەکانمان بینی. ئەو کاتە لەسەرەتاوە ئەم سیاسەتە ئاشکرا نەبوو، نازییەکان داوای گۆڕانکاری شۆڕشگێڕانەیان دەکرد. زۆر کەس لەسەرەتاوە دڵیان بەم داواکارییانە خۆش بوو، بەڵام زوو وەکو هایدیگەر نائومێد بوون و پەشیمان بوونەوە.***)
ئایا ئەمە داڕشتنی رستە و بەڵگەهێنانی مامۆستای زانکۆیە؟
نا! ئەی بەڕێز، ئایا هایدیگەر پێشتر سیاسەتی (ئەنتی دیموکراسی، ئەنتی کۆمونیستی، ئەنتی جوو، سنتی و رۆما)ی نازییەکانی نەزانی و نەبینی، یان لە سیاسەت و کردەوەکانی حیزبی ناسیونال سۆسیالیزمی کرێکاری ئەڵمانیا ناشارەزا بووە، یان بەڕاستی وەك فەیلەسوفێك، دەیزانی ئەو حیزب و دەسەڵاتە وێرانکارن و جیهان بەرەو وێرانکاری دەبەن و پێی قبووڵ بووە و بە بڕواوە کاری بۆ کردووە؟! خۆزگا داوا شۆڕشگێڕانەکەی هیتلەرمان بۆ روون بکرداباو ئەگەر هایدیگەر نائومێد ببا، ئەوا بۆ نموونە لە لانی کەمەوە، وەك ئاینشتاین و بریخت و بۆل و هەزاران کۆمونیست، ئەنارشیست، سۆسیال، جوو و سنتی و رۆما، بە کاروانی کۆچکردن بەرەو هەندەران، پەیوەست دەبوو.
د. کەمال دەنووسێ: (***بۆ کەمکردنەوەی پاڵەپەستۆکەو پاراستنی مامۆستا جووەکان و***

پەرتووکەکانی پەرتووکخانەی زانکۆ، هایدیگەر بڕیاریدا بچێتە نێو نازییەکانەوە و ئەوەندە دەسەڵاتی هەبێت، زانکۆ و مامۆستاکان لەو گەندەڵییە بپارێزێت. پاش نۆ مانگ هایدیگەر زانی کە کارەکەی بێسودەو ناتوانێت دەسەڵاتی خۆی لە ژوور دەسەڵاتی رامیارییەوە دابنێت، وازی لە کارەکەی هێنا. نازییەکانیش سزایان داو ڕێگەیان پێنەدا لەوانەگوتنەوە بەردەوام بێت و ناردیان بۆ چاڵ هەڵکەندن- لاپەڕەی 182)

کاتێ بەڕێزیان کتێبەکەی(ڤیکتۆر ڤاریاس)یان خوێندووە، دەبوو بەو شێوەیە نەنووسێ، چونکە ڤاریاس بە دووروودرێژی لەبارەی درێژەپێدانی بیرو پەیوەندی هایدیگەر لەگەڵ نازییەکان تا روخانی رژێمی هیتلەر و تا گۆڕبەگۆڕبوونی، نوسیووە، بۆ نموونە(ناوی بەشی سێهەمی کتێبەکە- هایدیگەر و دەزگای ئیدۆلۆژی دەوڵەت: روم و بەرلین-، لاپەڕەی 343- 356). لەم لاپەڕانەدا، هایدیگەر قسەیەکی پێشینانی کوردانمان بۆ دەسەلمێنێ>پەتی درۆ کورتە<:***هایدیگەر لە 1945 ئیدیعای ئەوە دەکات گوایە*** <u>**لە سالی1938وە ناوی ناهێنرێت وەهەر جۆرە ئاماژەیەك بۆ بەرهەمەکانی، قەدەغەکراوە.**</u> ***لاپەڕەی344<***

ڕاستییەکەی:...ڤاریاس بە بەلگەوە دەلێ(نەك تەنها وتارو کۆمینتار لەبارەی نووسینەکانی هایدیگەر، بەڵکو لە ئۆرگانە سیاسییەکانیشدا بە بێ کێشە، بلاودەبوونەوە...بۆ نموونە لە — Blaettern fuer Deutsche philosophie :- دوو بابەت لەبارەی نووسینێکی هایدیگەر(لەبارەی کاکڵەی بنەماکان) و کتێبەکەی لەبارەی هۆڵدەرلین بلاوکرانەوە. هەردوو رەخنەکە بەشێوەیەکی پۆزەتیف لەلایەن پرۆفیسۆر برۆنۆ باوخ بەشێوەیەکی پۆزەتیف نووسرابوو. بەڕێوبەرو خاوەن ئیمتیازی ئەم گۆڤارە(هـ. هایمسوێت)ە کە کەسێکی خاوەن بڕوای بتەو بووە بە ناسیونال سۆسیالیزم. ڤاریاس بۆ دەستکەوتنی ئەم زانیارییە، سوپاسی ئوڤە هینینگ دەکات کە لە ئینستیتوتی ماکس بلانگ کاردەکات لە بەرلین!). ***لە بەڵگەنامەیەك کە لەلایەن هاوکارێکی بەرێوبەرایەتییەکەی رۆزنبێرگ نووسراوە و لە ئەرشیفی (ئینستیتوتی موینشن بۆ مێژووی هاوچەرخ)پارێزراوە، ئاماژە بۆ کارتێکردنی هایدیگەر دەکات لە زانکۆی براغ لەکاتی داگیرکردنیداو بەرێگای سیمینارەکانی پرۆفیسۆر کورت شیلینگ(شیلینگ لە 1933/5/1بووە بە ئەندامی ئێن. ئێس. دی. ئا. پی و پرۆفیسۆری فەلسەفە بووە لە زانکۆی موینشن و لە1939بووە بە مامۆستای فەلسەفە لە براغ).*** وەك بەلگەیەکی تر بۆ درۆکردنی شۆڕشگێرەکە کاك محەمەد لەبواری فەلسەفە، ڤاریاس ئەم نموونەیە دەهێنێ: ***بۆ ئەوەی بۆچوونی رژێم و لایەنگرەکانی لەبارەی هایدیگەر ببینین ئەوا دەتوانین پرۆسەی دیاریکردنی مامۆستایەك لە زانکۆی موینشن پاش دەگونجێ. پاش مەرگی بویشنەر لە سالی1941، زانکۆی موینشن بۆ مامۆستایەك دەگەڕێن، شوێنی بگرێتەوە. (ئەم بەڵگەنامەیە لە ئەرشیفی زانکۆی موینشن پارێزراوە)***. لە بەڵگەنامەی رۆژی<u>**16/یولی/1942،**</u> لیستی ناوی مامۆستاکان نووسراوە و پێشکەش بە وەزیری رایخ بۆ زانست، پەروەردە و فێرکاری گەل پێشکەش کراو کۆمسیونەکە پێکهاتبوو لە بەرێوبەری زانکۆ، پرۆفیسۆر ڤالتەر ڤوست(لە سەرکردایەتی رایخی ئێس. ئێس و پرۆفیسۆری -کلتووری ئاری و زانستی زمان-)...وپلەی تریشی هەبووە و رۆدۆلف تیل(نوێنەری رابەرایەتی-ئێن.

ئێس-ی مامۆستایانی زانکۆ). ئەم کۆمسیونە ناوی مامۆستاکانیان ریزکردبوو و ناوی هایدیگەر چوارەم ناوە لە لیستەکە....

ڤاریاس قەت ماندوو نەبووە لە گەڕان و دۆزینەوە و پێشکەشکردنی بەڵگەنامە باوەڕپێکراوەکانی ئەرشیفە فەرمییەکان بە خوێنەران لەبارەی پەیوەندی هایدیگەر بە رژێمی هیتلەر. لە لاپەڕەی 347، هاتووە: لە تێبینییەکدا لە سەنتەری دیکۆمێنتی بەرلین گواهییەك بەدەستمان دەدا کە لە1944دا بەهۆی کەمبوونی کەرەستەی خاو بەگشتی، بڵاوکراوەکان زۆر سنووردار کران یان تەنانەت بڵاوکردنەوە راگیرا، وەزارەت، بەبێ هیچ مەرجێك، وەرەقەی ناردووە بۆ دەزگای چاپەمەنی کلۆستەرمان بۆ ئەوەی بەرهەمەکانی هایدیگەر چاپ بکەن؛ تێکستەی(Andenken)لە<u>1943</u>بە بۆنەی یادی 100ساڵەی مەرگی هۆڵدەرلین لەچاپدراو لە <u>1944</u>دووبارە چاپکرایەوە.....هتد >>بەراوردی ئەم بەڵگەنامانە بکەن لەگەڵ بۆچوونەکەی هایدیگەرو پارێزە کوردەکەی د. کەمال لە لاپەڕەی182-192<< و دەیان بەڵگەیتر کە بە پێویستی نازانم ئاماژەیان بۆ بکەم و ئەم ئەرکە دەخەمە ئەستۆی د. محەمەد کەمال، بۆ نموونە پەیوەندی هایدیگەر لەگەڵ فاشیستەکانی ئیتالیا یان بۆچوونەکانی لەبارەی (Abraham a Sancta Clara)!...

ئازادی بیروڕا دەربڕین لە کوردستان سەرەڕای فاولەکان، دەستکەوتێکە نکۆڵی لێ ناکرێت، بەڵام ئازادی بەمانا هیگلییەکەی و پاشان مارکسییەکەی(تێگەیشتنی پێویستییە). ئایا ئێمە پێویستیمان بە کتێبی(نهێنییەکانی هیتلەر، ماین کەمف و هایدیگەر و شۆڕشێکی فەلسەفی و نیتشە هەیە؟!) من پێشنیار دەکەم ئەو بڕە پارەیە کە بۆ بڵاوکردنی کتێب تەرخان دەکرێ، بۆ بڵاوکردنی بەرهەمی مرۆڤدۆستەکان خەرج بکرێت>مەبەستم تەنها بەرهەمی فکری کۆمونیستی نییە<، نەك بۆ بیرمەندانی فاشییەت، چونکە تەنها ئەڵمانە نازییەکان و نەتەوەییە توندڕەوەکان بەو جۆرە بەرهەمانە شانازی دەکەن!

پرۆفیسۆر ڤێکتۆر فاریاس 11 ساڵ لە ژیانی خۆی بۆ لێکۆڵینەوە لەبارەی مارتین هایدیگەر تەرخانکردو لە پایزی1987دا وەك کتێبێك لە ژێر ناوی(هایدیگەر و ناسیونال-سۆسیالیزم)بە زمانی فەرەنسی لە پاریس بڵاوکردەوە. بەم بۆنەیەوە، رۆژنامەی لۆمۆندی فەرەنسی نووسیبووی: (کتێبەکەی فاریاس تەقینەوەیەکە، ئەوەش نا لەبەر هێرشکردنەکەی، بەڵکو لەبەر بەهێزی). ئارنۆڵد شویلزیل لە وتارێکدا دەنووسێ(هیچ چاپخانەیەکی ئەڵمانیا ئامادە نەبوو ئەو کتێبە لەچاپبدەن-یونگە ڤێلت،25.5-). بەڵام لەپاش11ساڵ بە زمانی ئەڵمانی بڵاودەکرێتەوە. بەداخەوە پێشەکی چاپە ئەڵمانییەکەی لەلایەن فەیلەسوفی ئەڵمانی بەناوبانگ(یورگن هەبەماس)ەوە نووسراوە، چونکە، بە بۆچوونێکی، هەموو رەنجی(فاریاس)ی بەبا داوە! هەبەماس دەنووسێ: (بەرهەمەکانی هایدیگەر دەمێکە خۆیان لە کەسایەتییەکەی جوداکردووە.-ل.12-)! ئایا بەراست مرۆڤ لە بەرهەمەکەی جودا دەکرێ؟! بەرای من، چەندە محەمەد لە قورئان و دامەزراندنی دەوڵەتەکەی جوێدەکرێتەوە؛ سەددام لە بیری نەتەوەیی عەرەبی یان تاوانی ئەنفال؛ سەرمایەداری لە سیاسەتی داگیرکردن؛ بریشت لە بیرو مێژووی کۆمونیستەکان جوێدەکرێنەوە؛ هەر ئەوەندەش دەکرێ، بەرهەم و کەسایەتی هایدیگەر لە بیرو دەسەڵاتی ناسیونال-سۆسیالیزمی ئەڵمانیا، جودا بکرێ.

(فاریاس) لە سەرتاسەری کتێبەکەی و لە دارشتنی پوختەی تێزە سەرەکییەکەیدا، زۆر بە وردی لە بارەی بیروبۆچوونی پێشینەی هایدیگەر دەنووسێ و ئاماژە بۆ شێوەی بیرکردنی ئۆتۆرتێت، ئەنتی سمیت و ناسیونالیستی توندرەوەکەی دەکا کە پیرۆزی بە وڵات دەدا-تێکستەکانی لە ساڵی1910-یان ئاماژەکردن بە ئەندامبوونی هایدیگەر لە ریزی(حیزبی ناسیونال-سۆسیالیستی کرێکاری ئەڵمانی)دا، دەربڕینێکی پێشنەبینی ئۆپۆرتۆنیستی یان بەناچاری تەکتیکی، نەبووە، بەڵکو پێشتر، واتە پێش ئەوەی سەرۆکایەتی کۆڕی زانکۆی فرایبۆرگ بەدەستەوە بگرێ و لە پاشاندا بە تەواوەتی سەرۆکایەتی زانکۆ و ئەندامبوونی لە حیزب، هەستاوە بە هاندانی سیاسی- پراکتیکی بە مانای ناسیونال سۆسیالیستەکاندا؛ رەنج و کۆششی داوە بۆ ریفۆرمکردنی ناسیونال سۆسیالیستی زانکۆ(ل40)؛ پێکەوە لەگەل(روزنبێرگ)و پایەبەرزانی تری ناسیونال سۆسیالیزم و هانز فرانك(کۆمیساری دادپەروەری رایخ)کاریکردووە بۆ گۆڕینی(یاسای رومی) بە(یاسایەکی جەرمانی)؛ پێکەوە لە گەل گۆبلز، رۆدولف هێس و ئەلفرید رۆزنبێرگ لە(خوێندنی باڵای سیاسەت لە بەرلین)بەشداری لە سمینارەکان کردووەو لە لانی کەمەوە تا ساڵی1935درێژەی پێداوە.

هایدیگەر تا ساڵی1953دا نەك تەنها بەرپەرچ یان پێداچوونەوە لە بڕوای بە>>ناوەکی حەقیقەت و گەورەیی<<ناسیونال سۆسیالیزم نەداوەتەوە، بەڵکو هەروا ئامادەنەبووە بە روونی و بە دووبارەوە رەفزیکردووە لە تاوانە گەورەو بەتێروتەسەلە لەبەرچاوەکانی رژێمی هیتلەر، پاشگەزببێتەوە.(ل44). شایان باسە هایدەگەر تا مردنیشیدا ئامادە نەبووە، تاوانی جینۆسایدی جووەکان(هۆلۆکۆست)مەحکوم بکا. لە گفتوگۆ بەناوبانگەکەی لەگەل گۆڤاری(دێر شپیگل)ی ساڵی1966دا، سەرلەنوێ نازیزم بە"یەکەم هەوڵدان بۆ سەرلەنوێ بیرکردنەوە لە پەیوەندی مرۆڤ لەگەل تەکنەلۆژیا)بەرزنرخاندووە. لە ساڵی 1934دا، راگەیاندنێك کە لەلایەن هایدیگەریشەوە ئیمزاکرابوو لە رۆژنامەی(فۆلکشە بیئۆبئاختە)و رۆژنامە گەورەکانیتر بلاوکرایەوەو تێدا هاتبوو: (زاناکانی ئەڵمانیا پشتیوانی ئیدوەڵف هیتلەر دەکەن)-ل.261)

پۆستمۆدێرنە فەرەنسییەکان کە شاگردی(هایدیگەر)ن و لەپێشەوەیاندا(دریدا، لویتارد و فۆکۆ)، بەشداری مامۆستاکەیان لە دەسەڵات و تاوانەکانی نازیزم، بە ماوەیەکی زۆر کورت، هەڵسەنگاندووە، بەڵام ڤیکتۆر فاریاس بە درێژایی439لاپەرەی سەرتاپا بەڵگەنامەی باوەڕپێکراوی ناو کتێبخانەکانی ئەڵمانیا، سەلماندوویەتی کە ئەو ماوەیە(1927-1976)هەرگیز ماوەیەکی کورت نەبووەو نییە!!

فاریاس دەنووسێ: (لە سێنتەری دیکۆمێنت لە بەرلین)، بەڵگەنامەیەکی زۆرو نەبینراو لەبارەی هایدیگەر دەستدەکەوێت؛ لەوێدا شناسنامە حیزبیەکەی بەرچاودەکەوێت و تێدا نووسراوە، کە((لە1933/5/1لە ژێر ژمارەی 3125894(گاو بادن)بووە بە ئەندام لە حیزبی ناسیونال سۆسیالیستی کرێکارانی ئەڵمانیا و تێداهاتووە:من بە رەگەز ئەڵمانیم و ئازادم لە رەگەزی جوو یا رەشپێست...). شایانی باسە کە هایدیگەر تا1945دا وەك ئەندامی حیزبی ناوبراو ماوەتەوە...هتد(لا.137). هایدیگەر لە دیسەمبەری1944، واتە لەکاتی هەڵهاتنی لە فرایبۆرگی بۆردومانکراوو هەڕەشەلێکراووە لەلایەن هاوپەیمانەکانەوە، بۆ ماڵی برادەرێکی

بەناوی(گیورگ پیچت) دەڕوات ولە دەفتەری یادوەرییەکەیدا، دەنووسێ: (ئاوابوون جیاوازە لە کۆتاییهاتن. هەر ئاوابوونێك، لەناو هەڵهاتندا بە لەدایکبوون دەمێنێتەوە-ل.370)

یەکێك لە وتە بەناوبانگەکانی هایدیگەر لەبارەی فەرەنسییەکان، ئەوەیە کە لە گفتوگۆکەی(دێر شبیگل)، وتویەتی:(**کاتێ فەرەنسییەك بەڕاستی دەست بە بیرکردنەوە دەکا، بە ئەڵمانی دەپەیڤێ**-ل.44-)!. ئێستا، لە پاش پتر لە نیو سەدە دەبێ بڵێن، ئەو بۆچوونە بەئاشکرا زادەی بیری راسیستیی هایدێگەرەو وسوکایەتی بە کەسایەتی مرۆڤی فەرەنسی کردووە، هەر وەك"سۆسیالیستە ئەڵمانییەکان وایە کە لەو باوەڕەدا بوون، مارکس/ئەنگلس گوتەنی:(**نەتەوەی ئەڵمان نموونەی تایبەتی هەموو نەتەوەکانە، خوێرپیەکی ئەڵمانی ئینسانێکی بێوێنەیە**-مانیفێستی کۆمونیستی،ل.67-).

لەبەر ئەوەی مامۆستا محەمەد، هایدیگەر بە ئوستادی خۆی دەزانێ، پێش ئەم کتێبە، گفتوگۆکەی دێر شپیگل لەگەل هایدیگەر، لە ئەنگلیزییەوە بۆ کوردی وەرگێڕاوەو لە زنجیرەی کتێبی گیرفان، دەزگای چاپ و پەخشی سەردەم، ژمارە71، 2005، لەژێر ناوی(گفتوگۆیەك لە گەل هایدیگەر)، بلاوکراوەتەوە. لەو گفتوگۆیە، هایدیگەر بەڕاشکاوی هەڵویستی خۆی دەردەخات و لە پرسیارە گرنگەکاندا، ئوستادانە خۆی دەدزێتەوە، بۆ نموونە:

(دێر شپیگل: ئایا دەزانیت پەیوەندی تۆ لەگەل ناسیونال سۆشیالیستدا جۆرە شەرمەزارییەکەو تاکو ئەمڕۆ لەلایەن تۆوە رەتنەکراوەتەوە. تۆ تاوانبارکراوی بەوەی بەشداری سوتاندنی پەرتووکت لەلایەن خوێندکاران و لاوانی هیتلەرەوە کردووە.

هایدیگەر: من رێگام بە خوێندکاران نەدا لە زانکۆدا پەرتووك بسوتێنن.- لاپەڕەی 29)

وەك دەبینن، بەشی یەکەمی پرسیارەکە، وەلام ناداتەوە، بەلام ئەمەش دادی فەیلەسوفی نووسەرە کوردە(گیزندلە)کان، نادات، چونکە لەدرێژایی گفتوگۆکەو لەناو وەلامەکانی، بە راشکاوی بۆچوونە فاشیستەکەی، برگە برگە بەدەستەوە دەدا و لە دوا وەلام، وێنەی فەیلەسوفێکی فاشیستمان بۆ روونەدەبێتەوە، بۆ نموونە:

دێر شپیگل: باشە، لە گوتاری بوون بە سەرۆکی زانکۆ بە جۆرێکی نوێتر باستکردووە. چوار مانگ پاش دامەزراندنی هیتلەر بە سەرۆکی رایخ، دەڵێیت: (گەورەیی و مەزنی ئەم بەرەبەیانە نوێنە).

هایدیگەر: بەڵێ باوەڕم وا بوو.

دێر شبیگل: ئایا دەتوانیت زیاتر روونی بکەیتەوە؟

هایدیگەر: لەو کاتەدا بەدیلی سیاسیم نەدەبینی. لەنێو سەرلێشێواوی بیروباوەڕکانداو 22 پارتی سیاسی، پێویست بوو بیروباوەڕێکی ناسیونالیستانەو لەسەرو ئەمەشەوە سۆشیالیستانە بدۆزرێتەوە.

دێر شپیگل: ...تۆ دەڵێیت: هەستم دەکرد شتێکی نوێ لە ئارادایە، بەرەبەیانێکی نوێ.

هایدیگەر: دروستە، من ئەوەم دەبینی.

دێر شپیگل: ئایا تاك دەتوانێ کاریگەرێتی خۆی بەسەردا بسەپێنێ؟ فەلسەفە بەو کارە هەستێت یان فەلسەفە و تاك پێکەوە کاریگەرێتی خۆیان تۆمار بکەن؟

هایدیگەر: بە کورتی وەڵامت دەدەمەوە کە پاش بیرکردنەوەیەکی دوورو درێژ لە لام پەیدا بووە. فەلسەفە راستەوخۆ ناتوانێت بارودۆخی جیهان بگۆڕێت. ئەمەش بەتەنیا بۆ فەلسەفە نیەو شێوەکانی دیکەی بیرکردنەوەش دەگرێتەوە. تەنیا خوایەك ئێمە رزگار دەکات. رێگەچارەی ئێمە خۆ ئامادەکردنە بە بیرو شیعرەوە بۆ هاتنی خوایەك یام نەبوونی خوایەك لەم سەردەمە کە سەردەمی رووخانە.

دێر شپیگل: ئایا پەیوەندییەك لەنێوان بیرکردنەوەی تۆو هاتنی خودایەك هەیە؟ ئایا دەتوانین لە ناوەوەی خۆماندا بیر لەو خوایە بکەینەوە؟

هایدیگەر: ئێمە نایهێنینە ئێرە. بەڵام خۆمان ئامادەی هاتنەکەی دەکەین....بۆ من(هۆڵدەرلن)ئەو شاعیرەیە کە خۆی بە داهاتوو دەگەیەنێت، چاوەڕوانی هاتنی خوایەکەو بە تەنیا شاعیرێکی بەر توێژینەوەی ئەدەبی نیە.....

دیارە، مەبەست لە شتێکی نوێ، حزب و دەسەڵاتەکەی هیتلەرە؛ مەبەستی لە هاتنی خوایەك، خواکانی ئاینە ئەڵمانییە کۆنەکانەو لە هەر هەموو روونتر و ترسناکتر ئەم بۆچوونەیە(لاپەڕە61): ئەو ناکۆکییە ناسراوو بەربلاوەی لە نێوان(دیۆنۆسیس)و(ئەپۆلۆ) دا یان لە نێوان سۆزی پیرۆز و نێنەری بە ئاگادا هەیە، یاسایەکی شاراوەو نادیاری مێژووی چارەنووسی ئەڵمانەکانە. پێویستە خۆمان بۆ ئەو رۆژە ئامادە بکەین، خۆمانی تێدا دروست دەکەین. لە گەل ناکۆکییەکدا(نیتشە و هۆڵدەرلن)هێمای پرسیار لە بەردەم رۆڵی ئەڵمانیەکان لە هەڵسوڕانی مێژوودا دادەنێین. ئایا ئێمە لەو هێمایە تێدەگەین؟ ئەوەی ئاشکرایە ئەوەیە ئەگەر تێنەگەین، مێژوو تۆڵەمان لێدەستێنێت). ئەم دەقە دێر شپیگل بۆ هایدەگەر دەیخوێنێتەوە و هایدیگەر لە وەڵامدا دەڵێ: ئەمەی خوێندتەوە بەشێکە لە وانەکەم بەناوی(The will to pawer as Art)دەگەڕێتەوە بۆ ساڵی 1936-1937، لەوانەش دوای ئەو ساڵە نووسرابێت.

ئەرێ! بە بۆچوونی هایدیگەر دەبێ مرۆڤایەتی خۆی بۆ ئەو رۆژە ئامادە و درووست بکات کە نەتەوەی ئەڵمان رۆڵی مێژوویی خۆی دەبینێ و ئەو رۆژە لەناو نەریتی ئۆروپا سەرهەڵدەدات.

کاتێ دێر شپیگل پرسیار دەکات: تۆ ئەم رۆڵە بە ئەڵمانیەکان دەدەیت؟

هایدیگەر بە پڕوییەکەوە دەڵێ: بەڵێ، لەم رووەوە من لەگەل(هۆڵدەرلن) دایەلۆك دەکەم.

دوور نییە د. کەمال هەر بەم ماناو تێگەیشتن و مەبەستە، بانگەوازی کوردان بکات بۆ ناسیونال سۆسیالیزمی کوردی، جونکە ئێستا نەك تەنها22پارت، بەڵکو زیاتر لە22حزب، گروپ، رێکخراو وکۆمەڵەی جۆراوجۆر لە کۆڕەپانی کوردستانی باشوور چالاکن و بۆ ئەوەی کوردان لەم"سەرلێشێواوییە" دەربچن و بەدووری"نوخبە رۆشنبیرە سەربەخۆکان"وەك د. کەمال، هەندرین، بەکر عەلی، رێبین هەردی، بەختیار عەلی، جەمال پیرە، فاروق رەفیق(بسمارکی کورد کە بێگومان وەك بیسمارك، هاوبیرە کوردەکانی لیبخنت و بیبلێ و مارکس، بە تومەتی خیانەتی گەورە، زیندانی دەکا و هەڕەشەی دەستگیرکردنیان دەدا، ئەگەر بێتو سەردانی کوردستان بکەن!-نامەکانی مارکس و ئەنگلس، لاپەڕە300، 317. ئەو بیسمارکە کە مارکس پیدەڵێ: **وەك ناپلیون، دڕندەیەکی رسوایە**)، مەریوان قانع، شوان ئەحمەد و"کۆمپەنێکە"...هتد کۆببنەوە!

فەیلەسوفی مارکسی جۆرج لۆکاش لە گفتوگۆیەکدا دەڵێ : **پێویست بە گوتن ناکات، هایدیگەر نازی بوو. لەم بارەیەوە هیچ گومانێکم نیە، جگە لەمەش، ئەو بەردەوام کەسێکی کۆنەپەرەست بووە.** (فەلسەفە و میتۆد، لاپەڕەی 112، وەرگێڕ هادی محەمەدی،2006، چاپخانەی بینایی)

کاتێ ڤاریاس هەوڵدەدا بۆ نووسینی شاکارەکەی، دەستنووسی ئەو گفتوگۆیە دەست بکەوێ، ئیدارەی گۆڤارەکە ڕێگریان لێکرد!

لە وتارێکی(دەستپێشخەری سۆسیالیستەکان لە فرایبورگ-ISW-) بە ناوی(ئیدۆلۆژیای دیسکۆرس دەنووسن:(هایدێگەر فەیلەسوفی کۆمەڵکوشتنە، وەك چۆن کارڵ شمت یاساناسی بووە، ئیدوەڵف هیتلەریش ڕێکخەریە.)

کێن ئەوانەی وا نیتشە، مارتین هایدیگەرو ئەوانیتر بەرز هەڵدەسەنگێنن؟ دەیانەوێ چی بڵێن و بە چی بگەن؟ بۆچی سەرلەنوێ لە کون و قوژبنی زانکۆکانی ئەڵمانیا، ئێران، وڵاتە عەرەبییەکان، ئوسترالیاو لەلایەن چەند کوردێکی"سەربەخۆ و بێ ئایدلۆژیا"، لێکۆڵینەوەو مشتومڕو بڵاوکراوە لە بارەیانەوە گەرم دەکەن؟

بە دەگمەن زانای زانکۆ یا نووسەرو سیاسەتمەدار هەیە، باس لە هایدیگەر بکەن، بەبێ ئەوەی بتوانن باز بەسەر کتێبەکەی فاریاس بدەن:

لە25/یونی/1933، بەیادی ئاهەنگێڕانی(Sonnwendfeier) کە لەپاش جەنگی جیهانی یەکەم، کارەکتەری شێوە پرۆتێستێکی بینی لە دژ ڕێککەوتننامەکەی فەرسای، هایدیگەر، وەك سەرۆکی زانکۆ، لە وتەکەیدا لەبەردەم هەزاران قوتابی و ئاگرێکی گەورە، وتی: (ئەی بڵێسە، ئاگادارمان بکە، ڕووناکیمان پێبدە، ئەو ڕێگایە پیشانبدە، کە گەڕانەوەی تێدا نییە!- هەمان سەرچاوە،ل175)

لە نامیلکەی(هیراکلیت)دا گیانی نەتەوە، ئەنتی ئەمریکانیزم-بەو مانایەی ئێستاش- دەردەبڕێ و هێشتا هەر ئومێدی بە سەرکەوتنی هیتلەر دەبێ، هەروا بوونی ئەڵمان بە ئامادەبوونیان بۆ خۆبەکوشتدان لە جەنگی جیهانی دووهەم و لەپێناو سەرکەوتنی فاشییەت هەڵدەسەنگێنێ و دەنووسێ: (ئێمە ئیمڕۆ دەزانین کە جیهانی ئەنگلۆسەکسۆنی ئەمریکانیزم بڕیاریداوە، ئۆروپا، واتە وڵات و واتە سەرەتای ڕۆژئاوا لەناوببەن...هێشتا تاقیکردنەوەی حەقیق و گەورەی ئەڵمانەکان لەپێشدایە، ڕەنگە پێی نەزانن کەوا لە دژی ئیرادەیاندا تاقیدەکرێنەوە، داخۆ تەبا و ڕێکن لە تەك حەقیقەتی بوون، ئایا ئامادەبوونیان بۆ مەرگ بە قەت پێویست، بەهێزە....).

دەمێکە، پێشی دەسەڵاتوەرگرتنی نازییەت،(ئەنتی سمیتیزم) لەلای هایدیگەر ڕیشەی هەبووەو لە نامیلکەی (دەروازەیەك بۆ ناو میتافیزیك، لا28، 1953)دەربڕیوە؛ بۆ نموونە، جوو بە: (جنۆکە)ناودەبا، یا بەم شێوەیە:(ڕێکخراوە بێ زەمینەکانی مرۆڤە ئاساییەکان لە ڕووسیا و ئەمریکا، گەلی ئەڵمانیان گەمارۆداوە). جگە لەو بۆچوونانە، هایدیگەر بە شێوەیەکی دڕندانە، وەك بڵێی بەخۆی بڕیاری سووتاندن و کوشتنی جووەکانی دابێ، لە1949، لە وتارێکیدا لە شاری بریمن، دەڵێ: (ئێستا کشتوکاڵی بووە بە پیشەسازی خۆراکی مۆتۆرێزەکراو، لە جەوهەردا، وەك فابریکاتسیونی لاشەکان لە ژووری بە گازکوشتن و ئۆردوگاکانی لەناوبردن، هەمان شتە، وەك

ئابلۆقەدان و برسیکردنی وڵاتان و هەمان شتە وەك فابریکاتسیونی بۆمباکانی ماددەی ئاووی.-هەمان سەرچاوە، ل386))

له خۆڕا نییه، پرۆفیسۆر(مارتین پوپەر)خەڵاتوەرگری کتێبخانەی ئەڵمانیا لە1953گوتویەتی: (هایدیگەر: هیتلەری هزرە)!؛ یوئاخیم بروین ناوی وتارێکی دەنێ: (**فەلسەفە بۆ لەکەدارکردنی گوڕستان-مەبەستی ئەوەیە، نازییەکان گۆڕی جووەکان بە رەنگ، سمبول و وتەی خۆیان، لەکەدار یان وێران دەکەن)**

لە 28ی ئۆگۆست/1947 ، هێربەرت مارکۆزە نامەیەك بۆ هایدیگەر دەنووسێ و داوای لێدەکا پاشکەزی خۆی رابگەیەنێ لە نازییەت یان لە کوشتنی ملیونان جوو، ئەویش بەم شێوەیە لە 1948/1/20 وڵامی دەداتەوە: (...چەند سەختە گفتوگرکردن لە گەل مرۆڤێکدا کە لە1933وەوە لە ئەڵمانیا نەبووەو سەبارەت بە سەرەتاو کۆتایی بزووتنەوەی ناسیونال سۆسیالیست حوکمدەدا. هەروا سەبارەت بە پابەندبوونی بە رژێمی نازی دەنووسێ:>>لەبارەی خاڵی سەرەکی نامەکەتان دەمەوێ ئەمانەی خوارەوە بڵێم: لەبارەی1933: **من چاوەڕوانی ئەوە بووم لە ناسیونال سۆسیالیزم دەکرد، نۆژەنی رۆحی بکا بۆ هەموو ژیان، ئاشتبوونەوەی ناکۆکییە کۆمەڵایەتییەکان و بوونی رۆژئاوا لە مەترسی کۆمونیزم رزگاربکا. من ئەم بیروباوەڕە لە گوتارەکەمدا بە بۆنەی بوونم بە سەرۆك زانکۆ، دەربڕیوە(هەمووتان خوێندووەتەوە؟) و لە وتاری(جەوهەری زانست)رامگەیاندووە-ل372-374).**

وڵامەکەی هایدیگەر بە نامەکەی هێربەرت مارکۆزەو بۆچوونەکەی لە نامیلکەی(هیراکلیت)ئەوەیە، لەلایەکەوە، چارەنووسی جووەکان پێشی1945لەگەل ئەلمانیای رۆژهەڵات لەپاش1945دەشوبهێنێ وبە یەکچاو تەماشادەکات. بەم شێوەیە بەربەرییەتی نازیزم وەك بەرپەرچێکی سرووشتی دەنرخێنێ! ئەم هەڵوێستە، لایەنێکە لە تیئۆری بیرمەندانی تیئۆری تۆتالیتاریزم کە دەڵێن:(لەجەوهەردا، فاشیزم و دەسەڵاتی سۆڤێتی لێکدەچن-ئۆتۆ ویلز، کارل یوئاخیم-؛ فاشیزم و بەلشەفیزم جومکن- ئۆتۆ ویلز-)؛ لەلایەکیترەوە، هایدەگەر بە زەقی خۆیی رسواکردووە، چونکە لە وڵامی نامەکەی مارکۆزە دەنووسێ:(..ئەوەی لە1945وە روودەدا، لەلایەن رای گشتی جیهانەوە شاراوە نییە، لەکاتێکدا، تیرۆری خوێناوی نازیزم، بە راستی لە بەردەم گەلی ئەڵمانیدا، بە نهێنی راگیرا.)

ئەم بیانووە لەبارەی تاوانە دڕندەکانی نازییەکان، لە دەم زۆر ئەڵمانیدا گوێمان لێ دەبێ. بەڵێ تاقە وڵام ئەمەیە: نەمانزانی! نەیانزانی لەسەر دیوارو رۆژنامەو گوتارو رادیوی نازییەت بانگەوازی(هیچ لە جوو مەکڕە) بڵاودەکرایەوە؛ نەیانزانی ماڵ بە ماڵ و کۆڵان بە کۆڵان ودانە بە دانە جووەکانیان دەستگیر دەکرد؛ نەیانزانی کێ لەناو ئۆردوگای قەڵاچۆکردنەکان بەندکراوە...هتد!

ئا بەو شێوەیە، هایدیگەر دەیەوێ بە هەموو ئەقڵییەوە، خۆی و گەلی ئەڵمانی لە تاوانەکانی نازییەت ئازاد بکات! لە پاش روخاندنی دەسەڵاتی نازی لە 1945، ماڵی هایدیگەر لەلایەن سوپای فەرەنسانەوە، داگیردەکرێ و خۆیشی لە زانکۆ دەردەکرێ.

ئایا ئەنتی سمتیزم، ئەنتی کۆمونیزم، ئەنتی ئەمریکانیزم ، ئەنتی دیموکراسی و نازیبوونی هایدیگەر، هۆی سەرەکی ئەوە نییە(بۆ نموونە)زاناکانی ئێران وەك عەبدوڵلا سروش و رەزا داوەری ئەرکانی-سەرۆکی ئەکادیمیای

زانستەکانەو بەلایەنگیری"پۆستمۆدێرنە"حیساب دەکرێ، ئەو بایەخە گەورەیە پێدەدەن؟[1]؛ کتێبی(فەلسەفەی هاوچەرخ لە ئۆروپا) لە نووسینی ا.م. بوشنسکی، بە تاقە ووشەیەکیش ئاماژە بۆ نازییەتی هایدیگەر نەکردووە، بە پێچەوانەوە، بەم شێوەیە وەسپی دەکا (بیرمەندێکی زۆر رەسەنە، بۆیە پرسیارکردن لەبارەی کارتێکردنی ئەوانیتر بەسەریدا، بایەخێکی گەورەی نییە.-ل271).

بەلام یەکێك وەك بیرمەندی گەورەی ئەلمان تیودۆر ئەدۆرنۆ لە کتێبی(jagon der Eigentlichkeit)رەخنەی کەمەرشکێنانە ئاراستەی هایدیگەر دەکا و فەلسەفەکەی بە فەلسەفەی نازی، دیاریدەکات. بە بۆچوونی ئەدۆرنۆ، ئەوەی لەلایەن هایدیگەرەوە بە(Seyan) ناودەبرێ، بۆ نازییەت(گەل)و چارەنووسی کۆمەڵە.

فاریاس لە وتارێکدا لە ساڵی1999، بەم شێوەیەی خوارەوە، سەرکەوتنێکی تر بۆ خۆی تۆماردەکا: (سکەنداڵەکە ئەوە نییە کە تا ئیمرۆ هیچ"زانایەکی رێزدار"لە ئەڵمانیا و ئۆروپا نییە، خۆیی ماندوو کردبێ، لەبارەی زانیارییەکانی ناو ئەو هەموو دوکومێنتە رێگەپێدراوانە بە شێوەیەکی شیاو لێکۆڵینەوە بکەن؛ سکەنداڵەکە ئەوە نییە کە پەیمانگە، کۆنگرەو سمینارەکان لەبارەی ئەو بابەتانە کە بەهۆی کتێبەکەی منەوە ئەکتوێل بووە، بۆ ئەوەی لە گفتوگۆکردنەکاندا بەشدارینەکەم، بودجەکەیان خەرجدەکەن، و هەروا سکەنداڵەکە ئەوە نییە کە رۆژنامەیەکی"لیبراڵ"وەك فرانکفۆرتە ئەلگماین و رۆژنامەی(نۆیە تسویرش) ئەو مافەم پێ رەوا نابینن، وەلامی رەخنەگرەکانم بدەمەوە، تەنانەت دەزگای بلاوکردنەوەی(ئەڵمانی، ئیسپانی و مەکسیکی)یش رەفزدەکەن، کارەکەم بلاوبکەنەوە...نەخێر، سکەنداڵەکە ئەوەیە، یاخییەکی"جیهانی سێ"(گی ڤاتیمۆ)، ئارەزوومەندانە"بابەتی سەرەنجراکێش"بلاودەکات؛ (ئیرنس نۆلتە): متمانەی بەخۆی هەیە تف بکاتە ناو شلەی کلتوری ئەڵمانیا و فەرەنسا؛ ئی مارتیناو: بەبێ ئەوەی سەعاتێکیش هایدیگەری خوێندبێتەوە(دریدا)؛ خۆشبەختانە بیرو بۆچوونیتری هەیە کە نەختێك شتی هۆشمەندانە لەبارەی بابەتەکەوە گوتووە...هتد) –Bahamas30,1999-.

هەر لەهەمان ئەو وتارە، ئاماژە کراوە بە رەخنەی چەند نووسەرێك کراوە، بۆ نموونە، ئۆتۆ پوگلەر- دەنووسێ: ئەو کتێبە، رق وکینەی کابرایەکی تشیلییە کە بیرو بۆچوونی ئەڵمانی و یونانی لەمەڕ فەلسەفە، قبووڵ نییە...هتد).

رەچەڵەکی بیروبۆچوونەکانی فەیلەسوفانی"پۆستمۆدێرن"بە پلەی یەکەم، بریتین لە بیرو بۆچوونەکانی نیتشە و هایدیگەر، بە تایبەتی لە پەیوەست بە پەرتووکە هەرە گرنگەکەی یەکەمیان(Zu Genealogie Der Moral لەبارەی ریشەی رەوشت -کە درێژەپێدانی کتێبی(Jenseits von Gut und Boese))یە.

لەراستیدا، لەناو جیهانی ئاڵۆز وچڕوپڕی فەلسەفدا، لە گۆڤارو رۆژنامە کوردییەکان، باس و رەخنەو لایەنگیری لە مۆدێرنیتە و پۆستمۆدێرنە دەکرێ، بەلام بەداخەوە، بەبێ ئەوەی چوار کتێب و سەرچاوەی فەلسەفی بەزمانی

[1](یورگن هابەرماس، گۆڤاری فکر و هونەر، ژمارە76، وەرگێرانی لە عەرەبییەوە: برِوا عەلادین)

کوردی شك ببەین؛ ئێمە باس لە زاراوەی پێشکەوتن و مێژوو دەکەین بە بێ ئەوەی بڵێین بە دیدی کامە رەوت و چین و لە چ قۆناغ و بارودۆخێدا!

هایدیگەر-باوکی"پۆستمۆدێرنەکان"- دەڵێ: ئەمێستا ئەرکی ئەقڵ لەوەدا دەبینم، لە سنوورەکەیدا هاریکارییەك بکا کە مرۆڤ، بەگشتی، یەکەمجار بگات بەپەیوەندییەکی زۆر بەرفراوان لەگەل جەوهەری تەکنیك. ناسیونال سۆسیالیزم بەراستی بەو ئاراستەیە رۆیشت، بەلام ئەوانە لە بیرکردندا، زۆر نەزان بوون، بۆ ئەوەی پەیوەندییەکی روون و ئاشکرا لەگەل ئەودا دەستکەوێ کە ئەمرۆ روودەداو300ساڵە بە رێگاوەیە. شبیگل، گفتوگۆ، ل 105)....

بۆ ئەوەی ئیتر دوا گومان لەبارەی فەیلەسوفی درندایەتی لە گۆڕ بنێم، ئەم پرسیارە دەکەم: بۆچی هایدیگەر لە دوا ساڵەکانی ژیانی، دووبارە پەنا بۆ ئەو نووسینە دەبات کە لەسەرەتای نووسینیدا، بڵاوی کردووەتەوە، واتە:(Abraham a Sancta Clara)و لە شارەکەی خۆی(مێسکیرش) سیمینارێك رێکدەخات؟ ئەم کەسایەتییە کێیە کە هایدیگەر بە پزیشکێك<روحی گەل>بەرزنرخاند؟

هایدیگەر لە سیمینارەکەی، دەڵێ:

(لەنێوەی دووهەمی سەددەی17 و ئاشتی ڤێستڤال لە1648، بەهیچ شێوەیەك کاتی ئاشتەوایی نەما. سەرەڕای جەنگی گەورە، وێرانکاری و برسێتییەکی زۆر بەدوای خۆی بەجێهێشت، جەنگ و هەڕەشەو برسێتی و نەهامەتی نوێ رووی تێکردن. لەشکری بێگانە وەڵاتەکەیان داگیرکرد. پەتای تاعون لە ڤییەنا بڵاوببووەوەو تورکان بەردەم دیواری شارەکەیان گرتبوو. جەنگ و ئاشتی، ترسناکی مەرگ و ئارەزووی ژیان بەتوندی لەتەنیشت یەکتر راوەستابوون.

ئایا مەبەستی ئەبستراکتی هایدیگەر لەم گەڕانەوەیە بۆ ئەو سەردەمە، سەردەمی روخاندنی دەسەڵاتەکەی نییە؟. ئەبرەهام، بڵاوبوونی بەتای تاعون خستە ئەستۆی جووەکان و تورکان بە نموونەی بەربەرییەت و شەڕەنگیزی بیانی دەزانی. ئەو رستەیە کە هایدیگەر لەمەیانی قسەکانی درێژەی پێدا، ئەوەندەی تر شتەکەی ئاڵۆزکرد: **(بۆیە ئەبرەهام ئەی سانستا کلارا لەم کاتەدا گوتی: مرۆڤ دەتوانێ لەلای ئێمە بزانێ بۆچی، هەژاری و دڵۆڤانی خودا لە یەك رۆژداو ئاشتیمان ئەوەندە لە جەنگ دوورە، وەك دووری ساکسن هاوزن لە فرانکفۆرت)**

لە 1964 هەموو ئەڵمانییەك دەیزانی کە ساکسن هاوزن، بەشێکە لە شاری فرانکفۆرت و لەهەمان کاتدا ناوی زیندانێکی کۆمەڵکوژی رایخی سێهەم بوو لە نزیك بەرلین و بە هەمان شێوە هەموو کەسێك دەیزانی کە پرۆسەی دادگاییکردنی(ئاوسشڤیتس) لە فرانکفۆرت بەرێوەدەچێت و هەموو رای گشتی ئەڵمانیای دەهەژاند.

ڤاریاس پرسیار دەکات: ئایا ئەو دەربڕینە رێکەوتە؟

هایدیگەر، مەرگە(Der tot ist ein Meister aus deutschlsnd- مەرگ، مایستەرێکی ئەڵمانە!)، بۆیە کتێبی"هایدیگەر و شۆرشێکی فەلسەفی" خزمەت بە پێشکەوتن و رۆشنبیری هاوچەرخی مرۆیانەی ژێردەستەکانی کوردستان ناکات، هیوادارم دەزگاکانی چاپکردن، کەسانی بەڕاست پسپۆڕ دامەزرێنن بۆ رێگەکرتن لە بڵاوکردنی هزری تاوانکاری- نەك وەك پسپۆڕانی ئەو دەزگایە کە چیرۆکێکی زۆر بۆ منداڵان بڵاوکردەوە، بەڵام سەرتاپایان پڕن لە هەڵەی چاپ و رێزمان و دارشتن-. خوزگا د. محمد کەمال کە ئێستا لە ئوسترالیا دەژێ،

خەریکی لێکۆڵینەوە ببێت لەبارەی ژیان و پەروەردەو ژینگەی گەنگەرو کە لەوانەیە لەرادەبەدەر سوودمەند بێت بۆ ئێستا و داهاتووی هەزارانی کوردستان، چونکە: 1- لە قورئاندا، گۆشتەکەی"حەرام نەکراوە"، بەلەزەت و هەرزانە. 2- بەچکەی روح سووکی دەبێ.

ئایا ئێمە دەتوانین لە کوردستان لەبری بلاوکردنی بیری فاشییەت، کەنگەرو بەخێوبکەین؟!

2007/10/16-9

ئابوری تاوانبارەکان

سەرمایەداری مۆدێرن وەك بەرزترین قۆناغی تاوانکاری رێکخراو

نووسەر:Conrad Schuhler

لەژێر ئەم ناوەدا ژمارەی 42 گۆڤاری isw REPORT

بەشی یەکەمی گۆڤارەکە بریتییە لەباسی ئابووری دەوڵەت و بەشی دووهەم باسی گەورەترین خۆ خاوێن کردن یاخود بۆچی ئێستا رێ دەدرێت کۆل ـ (حزبی سی دی ئو)

هەلاهەلا بکرێت.بەشی سێهەم: ماسییەکە تەنها لە سەرەوە نەگەنیوە. بەشی چوارەم: بەرتیل دان خراپ نیە. بەشی پێنجەم:ئابووری وتاوانکردنی رێکخراو. بەشی شەشەم: پێشبڕکێی مۆدێرن ـ بۆمبانانەوە، ئامێری گوێ گرتنی شاراوەو سیخوڕی. بەشی حەوتەم: جیهانگیری(پلەیەر) ودەوڵەتی ناسیونال.

★★★★★★★★★★★★★★★★

کۆنراد وەك هاوڕێکانی(لیو مایەر، فرید شمید، هیندریك بولینس، لندە شنایدەر و شارلس پاولی)تۆسقاڵێك بوار نادات بەخوێنەر بۆ کورتە پشوودانێك، چونکە لە گەڵ هەر بۆچونێکیدا فاکت لەدوای فاکت دەدات بە دەستەوەو خوێنەر تا ڕادەیەکی زۆر تینوێتی بۆ زانین دەربارەی بابەتەکەی دەشکێت؛ هەوڵی جدی دەدات دواگومان لەلای خوێنەری رەخنەکڕ دامرکێنێت!.

لە بەشی یەکەمدا نوسیویەتی: ئەوە چەندین مانگە، رای گشتی لە ئەلمانیا، بە هۆی پەردە لەسەر یەکتر لادانی سیستێمی بەرتیل خواردنی حزبی دیموکراتی مەسیحی، هەناسەی سواربووە. لەسەرەتای سالأنی نەوەت، سەرۆکی دەوڵەت وحزبی ناوبراوی کۆن هیلمۆت کۆل"پێشەنگی رۆحی ـ ئەخلاقی گۆڕانکارییەکان" هەوڵیدا بەرتیل خواردنی دوو ملیون مارك(پارەکانی ـ گوێنە)ی لە کۆڵی خۆی بکاتەوە. ئێستا بەرتیلەکان بۆ 80،40،30 ملیون وزیاتر بەرزبونەتەوەو رەنگە 200 و 500 ملیون مارك بن. تەنانەت رەقیبی ئابوری حزبی CDUکە لەسالأنی حەفتاوە لەسەر بڕیاری سەرکردایەتییەکەیان، راپۆرتی ژمێریاری درۆیانەی بلأودەکردەوە کە چۆن سەرکردایەتییەکەیان لەهەر کردارێکی نایاسایی بەرتیل خواردن دوورن.

ڕەنگە دوو داتا هەبێت، ڕەهەندی تاوانی زەبروزەنگ بەکارهێنانی بەرتیل خواردنی ئەلمانی کە وەك جاران بە نەبینراوی ماوەتەوە تا ڕادەیەك، پێشان بدەن:

1/ سەروەتی کۆمەڵەکانی هاوولاتیان کە تەنها لە نێوان 1969 و 1980 دا 214 ملیون مارك بەشێوەیەکی نایاسایی لە ئابوورییەوە بۆ حزبی CDU، FDP،CSU گوێزراوەتەوەو لە1980 ناچاربوون کارتێکردنەکانی ڕاگیرێن. ئەو بڕە دراوە لەو کاتەوە دیارنییە.

2/ بەگوێرەی وتەکانی دادپەروەری ژنێف، کۆنزێرنی سیمنز لە سویسرا کۆنتۆی ڕەشی هەیەو سەدان هەزار فرەنکی سویسری لەسەرە. ئەو پارەیە قاسەی بەرتیل دان وجەنگی کۆنزێرنەکەیە. بەگوێرەی قسەکانی د. Uwe Luethje سەرۆکی خەزنەی حزبی ناوبراو، لە 1990 سیمنز نۆ ملیون مارکیان بە دەستی داوە بە خۆی و Kiep سەرۆکی خەزنەی پێشوو.

ئەوانەی وا بە بەڕێوەبەرانی سیاسەتی ئەلمانی ملیونان مارك بەرتیل دەدەن پێك هاتوون لە : ئابووری ئەلمانی وئێستا بە بۆنەی جیهانگیرییەوە کۆنزێرنە بیانییەکانن. لەم کاتەدا ڕاگەیاندنەکانی ئەلمانی زۆر باسی بەرتیل دانی کۆنزێرنی نەوتی فەرەنسی(Elf Aquitaine) دەکەن کە پاڵاوتنی (لۆینا) وبانزینخانەکانی مینۆل لە ئەلمانیای ڕۆژهەڵاتی کڕیوە، بۆ ئەوەی بە خەڵك ڕابگەیەنن کە کۆنزێرنە بیانییەکان تاوانباری ژمارە یەکن. ئەوەی ڕاستی بێت دەوڵەت وحزبە دەسەڵاتدارەکانی ئەلمانیا هەر لە دامەزراندنیانەوە تا ئەمڕۆ بەرتیلیان لە ئابووری وەرگرتووەو لە ناوەڕاستی ساڵانی هەشتاوە لە دادگاکان فایلیان بۆ کراوەتەوە.

ڕاسپاردە وەرگرەکان(سیاسییەکان) دەگۆڕێن بەڵام خاوەن ڕاسپاردەکان(کۆنزێرنەکان) وەك خۆیان دەمێننەوە وبەردەوامن لە بەرتیلدان.

بەرتیلدانی ئابروبەرانەی ژمارە1: ڕاینلەند ـ فەلس ـ لیشتن شتاینی ئەلمانیایە

لە پرۆسێسی تاوانبارەکانی جەنگ لە دادگاکردنەکەی نۆرمبێرکدا، شان بەشانی سەرانی نازی، سەرانی ئابووری ئەلمانیاش لەسەر تەختەی تاوانباران دانیشتبوون. بەڕێوەبەری(ئی. گی. فاربن)، گەورەترین خاوەن کاری ئەلمانیا ودەوڵەمەنترین پیشەسازی ئەلمانیا(کروپ و فلیك) و وەك تاوانباری جەنگ حوکم دران.

سەرۆکی یەکێتی پیشەسازی ئەلمانیا گوستاڤ کروپ فۆن بولن و هەلباغ بە هیتلەریان وت: ... یەکێتی پیشەسازی ئەلمانیا هەموو شتێك دەکات لە پێناو یارمەتیدانی حکومەتی ڕایخ لە کارە سەختەکانیدا.(سەرچاوە: ئیبەهارد چیشۆن، لە کتێبی:کێ یارمەتی هیتلەری دا دەسەڵات بگرێتە دەست؟ کویلن1978،لا.83)

ئەمانە هەر بەراستی هەموو شتێکیان کرد. یارمەتی(هیتلەر)یان دا لە لێدانی سەندیکاکان، سەروەتی جووەکانیان" ئاریزیرن" کرد؛15 ملیون کوێلە و کرێکاران بە کاری زۆرەملی چەوساندەوە؛ زیندانە کۆمەڵکوژییەکانیان درووستکرد؛ بەپێ بەدوای تانکەکانی ئەلمانیا دەکەوتن تا دەست بەسەر ئابووری وڵاتە داگیرکراوەکان بگرن. لەبازنەی برادەرانی هیملەر سەرۆکی(ئێس ئێس) و ئیلیتەکەیان، لەهەموو ئاهەنگەکانیاندا

پێکەوە دادەنیشتن. بەگشتی ژمارەیان 36 کەس بوون و، نوێنەرانی شەرکەتی سیمنز، فلیك، بانقی ئەڵمانی، بانقی درێسدن، بانقی کۆمێرتس، ئی. گی. فاربن، ئۆیتکە، راین میتال ـ بۆرزینگ، موینشنە رویك، ئەلیانس، فۆن فینك و بۆش(سەرچاوە: بێرنت ئینگل مان لە کتێبی:ئا بی سی پوولی زۆر، کوێلن، لا.103) هەموو ئەمانە بە پارەیەکی زۆر یارمەتی ئێس ئێس و حزبی نازیان دەدا. تەنها فلیك بە بڕی نزیکەی 5،7 ملیون مارك خزمەتی بواری سیاسی نازی کرد.

کاتێ ئەو دەسەڵاتدارانە لە تارمایی ناو گێژاوەی دادپەروەرییەکانی پاش جەنگدا نوقم نەبوون، پەیوەندی هەبوو بە کۆرس راستکردنەوەی دەسەلأتدارانی رۆژئاوا. تشرشل لە 1946دا بە بینینی بەهێزبوونی یەکێتی سۆڤێت وتی" بەهەڵە ئەم بەرازەمانە سەربڕی" مەبەستی ئەوە بوو دەبوایە لەبری ئەڵمانیا، دژی سۆڤێت بجەنگن. لەگەڵ جەنگی سارددا، جەنەرالی نازی Gehlen بەشی جاسوسیێتیەکەی"Fremde Heere Ost" کرد بە بەشی موخابەراتی ئەڵمانی وبەم شێوەیە ئیلیتەی کۆنی ئابووری خۆیانیان لەبارێکدا بینییەوە سەرلەنوێ بەرزترین جێگای سیاسەت وبەرهەمهێنان بەدەستبهێننەوە:

- کۆنراد ئەدنەوەر بەچەندین رێگاوە خزمایەتی لە گەڵ خێزانی Werhahn دەوڵەمەندترین خێزانی ئەڵمانی هەیە کرا بە سەرۆك وەزیران.

هێرمان یوسف ئەبس، ئەندامی بەڕێوەبەرایەتی بانقی ئەڵمانی وئەندامی ئەنجومەنی ئیدارەتی(ئی گی فاربن) بەخۆیان لە کۆنسنراتسیونی ئاوسشڤیتس 30 000 مرۆڤ لەبەرنامەی" قەلأچۆکردن بەرێگای کارکردنەوە" کوشت، دەبێت بە گرنگترین راوێژکاری سیاسەتی ئابووری سەرۆك وەزیران و بە خاوەن بانقی ژمارە یەك.

- پرۆفیسۆر لودڤیك ئێرهارد"باوکی ئابووری سەرسوڕهێنەر" دەبێت بە وەزیری ئابووری. لەسەردەمی حوکمی نازی لە"گروپی پیشەسازی رایخ" دا پیلانێکی نهێنی بۆ پاش جەنگ کێشا، بەو ئامانجە، لە حاڵەتی جەنگ دۆڕاندندا"خاوەن کارانی ئازاد" بمێننەوە.

لودیگە ڤێستریش دەبێت بە سکرتێری دەوڵەت لەلای پرۆفیسۆری "بلیمەت". لەسەردەمی نازیدا سەرۆکی یەکێتی فابریکەکانی درووستکردنی ئەلەمنیوم، بڕیاردەرترین بەشی درووستکردنی چەکسازی.

- کارل بلێسینگ لەسەردەمی نازی نوێنەری ئونیلیڤەر وئەندامی"بازنەی برادەرانی سەرکردایەتی ئێس ئێس"بوو، دەبێت بە سەرۆکی (بانقی بوند) و لەپاشاندا دەبێت بە سەرۆکی کۆمیتەی ئۆلیمپیای ئەڵمانیا.

- فریدریش فلیك پاش پێنج ساڵ زیندانی دەردەچێت و پارێزەرەکەی لە دادگاکردنەکەی نورمبێرکدا دکتۆر ڤۆلڤگانگ پۆلە دەکات بە وەکیلی خۆی وبەرپرسیاری خەزینە ونوێنەری حزبی یەکێتی کریستە سۆسیالەکان لەناو پەرلەمان. هاوسێکەی فلیك لەناو زیندان ئەفسەری ئێس ئێس د. هانزمارتین شلایەر بۆ سەرپەرشتیکرنی شەرکەتەکەی دایملەر بێنز بانگ دەکات ولە پاشاندا شلایەر دەکرێت بە سەرۆکی خاوەن کارەکانی ئەڵمانیا ـ لە 1977دا لەشکری سووری ئەڵمانیا لە ئەکتسیونێکی نەبردانە رفاندیان وپاشان تۆپاندیان ..

ژمارەیەکی زۆر لە پیشەسازەکان دەبن بە ئەندامی پەرلەمانی ئەڵمانی: د.کورت بیرن باخ لەلایەن شەرکەتی تیسن؛ د.گوینتەر هێنلەر لەلایەن شەرکەتی کلۆکنەر؛ د.ئەلکسەندەر ئێلبرێشتەر لەلایەن شەرکەتی ئەوێتکەر؛ د. فرانس

ڤورمەلینگ لەلایەن شەرکەتی ڤیرهان؛ د. تیلمان سکرتێری شەخسی فلیك؛ ڤی. ئەلکسەندەر مینە لەلایەن شەرکەتی هۆیشست؛ د. رۆلف دالگروین لەلایەن شەرکەتی فوینیکس - گومی ڤیرکن ...هتد لیسەکە دوورو درێژە.

کاتێك فلیك(بۆ نموونە) بەڕێگای د. پولەوە یەکگرتنەوەیەکی شەخصی لەنێوان بریکارەکانی کۆمپانییەکەی و بەرپرسیاری خەزنەی حزبی CSU ڕێکدەخات، ئەوا ڕێگا خۆشدەکات بۆ ئەوەی کارتێکردن وبەرتیلدان بەکورتترین ڕێگا، هەموو کارەکان ئەنجام بدات.

هەروا ئاساییە کە حزبەکانی خاوەنکاران لە سەردەمی ئەوسای خەباتی سەختیان دژی دوشمنانی بازاڕی ئازاد، پێویستیان بە پارەوپوولێکی زۆر هەبوو. ئەو شەرکەتانە کە هۆشیاری بەرپرسبوونی ئەرکەکانیانن، دەتوانن وئاشکرایە خۆشیان دەیانویست پارەوپوولێکی زۆر بۆ ئەو خەباتە تەرخان بکەن. شان بەشانی ئەمە دروستکردنی سیاسی پیشەیی پێشانیدا، کە نوێنەرەکان ئەوپەڕی پێویستیان بە پشتگیری کردنی خاوەن کارەکان هەیە. بۆیە ڕێکخراوی یەکێتی پیشەسازانی ئەلمانیا(BDI) لەسەر پێشنیاری ئەدەنەوەر لەسالی1954"یەکێتی هاوولاتیان"یان - SVدامەزراند. یەکەم سەرکردەیSV سەرۆکی AEG فریدریش شپێنرات بوو ولەتەنشتیدا رۆبێرت فێردمینگەی خاوەن بانق کە یەکێکە لە برادەرەکانی کانسلەر. لەسەرکردایەتییەکەیشدا فریتس بێرگ و هانز - کۆنستەنتین پاولسین سەرۆکی یەکێتی خاوەنکاران - و پیشەسازی.

SVکۆمەککردنیان ڕێکدەخست لە 50 خاوەنکاری پیشەسازی، بازرگانی، بانق وبیمە(سەرچاوە: کیلتس/پرۆیس: فلیك. کۆماری کڕاو، لە هامبۆرك، لا.80). پارەکان تەنها بەسەر حزبە ڕاستڕەوەکان دەرژا، ئەوەش لە کاتێکدا ئەگەر بەباشی هەڵسوکەوت بکەن. کاتێ حزبی لیبرالەکان(FDP) لە 1956دا لە نۆردهاین - ڤێستڤالن پەیمانیان لەگەڵ سۆسیال دیموکراتەکان بەست و پارەکەیان لێ بڕی.

کاتێك لە ساڵی 1958 پێیانزانرا، VSلە شاری فادوتس(لیشتن شتاین)/سویسرا سێ ئەدرەسی وەهمییان دانا:

1/Etablissment Aspe گوایە بۆ شیکاری ستركتورە کۆمەڵایەتی ولاتە ئۆروپییەکانە، بۆ ئەوەی لەدژی هێزە" مەتەرییە روخێنەرەکان" بەکار بهێنرێت.

2/ Etablissment Wisotestبۆ ئەوەی گۆڕانە کۆمەڵایەتییەکان بەرەو دەوڵەتی پیشەسازی مۆدێرن ببات.

3/ Institut Inter-droitگوایە بۆ بایەخ دانە بە گەشەسەندنی مافی گشتی جیهانییە.

لەراستیدا ئەمانە بۆ (پارە شۆردن)ی کۆمەکەکانی خاوەن شەرکەتەکانە بۆ حزبە ڕاستڕەوەکان. VS تاقە مەکینەی بەدتیلدانە. تەنها گراف لامبسدۆرف"غۆتەی ئابووری ئەلمانی" شەش ئینستیتوتی وەك ئەوانەی ناومان هێنا درووستکرد، گوایە بۆ خزمەتکردنە بە ئامانجی سیاسی دەوڵەت وەك" کۆمەڵەی داخوازی ئابووری بازاڕی ئازاد" و" گرووپی ئەلمانی لیبراڵەکانی جیهان" و" بزووتنەوەی لیبراڵەکان لەپێناوی ئۆروپایەکی یەکگرتوو". ئەم گرووپەیە بۆ نموونە پارەکان تەحویلی لیبرال ئینتەرناسیونال لە لەندەن دەکەرد، لەوێیشەوە بۆ بانقی C.G.Trinkaus&Burkhardt لە شاری دویسلدۆرف لە ئەلمانیا دەیاننادرەوە. ناوی وەکیلی یەکەمی ئەم بانقە تا 1971: ئۆتۆ گراف لامبسدۆرف. "غۆتەی ئابووری ئەلمانی" کە چەندین ساڵە حزبەکەی بەڕێگای ئەو

ئینستیتوتە کەڵەکەبازارانەوە کڕیووەو هەموو کۆمپانیا گرنگەکان دەناسێت:" بانقی ئەلمانی، دایملەر بێنز، بوش، فلیك، مانس مان، فۆلکس ڤاگن، کارشتات، دۆرتمۆندە ئەکسن براوەرای، دیماگ، ڕۆژنامەی فرانکفۆرتە ئەلگماینە تسایتونگ، ریمتسما، BAT ـ سیگارێتن، پوگنپۆل، کاسترۆل، بارمینیا، ئیدیکا، هێتلاگە، میلیتا، بابکوك، بلینداگس، ماداوس، ئینتەرلوبیکە، هێکلەر& کۆخ، شتۆلڤێرك، رایین میتال، هۆیش، ئوندەربێرگ، هێنکل، تسێنتیس هتد... لەبەر زۆر دووبارەبوونی یارمەتییەکان و زۆری پارەکە کە هەندێ جار دەگەیشتە 600هەزار مارك، ئاشکرا بووەوە کە بەڕێوەبەران و سەرۆکی چاودێرانی کۆمپانییەکە ئاگەداری ئەم مەسەلەیەن و دەوری بەڕێوەبەردنی بەرتیلدانەکان دەبینن(ڤێرنە رویگمە لە: ئابووری بەبێ بەرتیلدان؟، فرانکفۆرت لە 1996،لا.101).

بەرپرسیاری خەزنەی حزبی لیبرالەکان هاینتس ـ هێربەرت کاری کەوتە بەر رەخنەی بەرتیل وەرگرتن و لە 1981 کوژرا و هەتا ئێستا دیار نییە بکوژەکانی کێن. یەکێکی تر بەناوی کرستیان کویلبس سکرتیری یەکەمی کروپی ئەلمانی لە لیبرالی جیهانی و کاروباری ئەوە بوو بەرێگای(لەندەن)ەوە پارەکان رەوانەی سەر بانقەکەی گراف لامبسدۆرف بکات. لە 1981/4/30 لەژێر ناوێکی نهێنیدا، ژوورێك لە هوتێلێکی شاری کوێلن ـ لندنتال بەکرێ دەگرێت. بۆ رۆژی دوایی ئافرەتی پاککردنەوە بە مردوویی دەیبینێت. لەسەر مێزی ژوورەکە، شریقەکەیەك دانرابوو و لاشەکەی تەشریح نەکرا. لە راپۆرتی پۆلیس نووسیویانە" تاوانی نەناسراوێك".

کۆنراد شولە لە کتێبی(بلاك ئەوت. کارە نەشیاوەکانی هیلمۆت کول،لە 1986 لا.11) دەنووسێت:" هیلموت کول لەنێوان 1969 تا1976 دا سەرۆك وەزیری ویلایەتی راین لەند ـ فەڵس بوو پێش ئەوەی ببێت بەسەرۆکی فراکتسیونی حزبی دیموکراتی مەسیحی لە پەرلەمان. ئەم ئۆگەرسهایمیە(کول خەڵکی ئەم شارەیە) لە کاتی خوێندنی زانکۆوە ئەندامی(تیپی کاری سیاسی)لە کۆنزێرنی شیمی (BASF)بووە و بەوپەڕی کۆشش هەوڵی داوە ویلایەتەکەی بکات بە"لشتن شتاینی ئەلمانیا"وبازرگانی بەرتیلدانی درووستکرد."

لە لاپەڕەی 85 لە هەمان کتێب هاتووە:"لە 1980وە بەرپرسی خەزینەی حزبی ناوبراو ڤالتر لایزلەر کیپ نامەی بۆ کۆنزێرن و شەرکەتەکان نووسیوە و تێدا ژمارە کۆنتۆی بانقی SVلە شاری کۆپلنس و ژمارە کۆنتۆی وەکیلی یەکەمی خەزینەی حزبی ناوبراو (د. ئوڤە لویچە)یان تێدابووە. لە یەکێك لەو دوکومێنتانە کە لە پشکنیندا بەدەستی(مدعی عام) کەوتووە رۆژمێرێکی ساڵی 1980 یە. لەلاپەڕەی رۆژی 6/ئۆگۆست نووسراوە:" گراف لامبسدۆرف بە تەلەفۆن پێراگەیەندراوە کە جەنابیX لە شەرکەتی Y وتی کە 150(تێبینی: نەنووسراوە 150 هەزار یا ملیون مارك) بەرێگای SVوەوە دەدات.3/1 گراف لامبسدۆرف،3/2 رابیتەی ویلایەت."

لە لیستی(تبرعات)ی شەرکەتی بیمەی بارمینیا ساڵی 74 و75 و76دا نووسراوە کە بەرێگای S V وە 100000هەزار مارك بە د.هیلموت کول دراوە....

هەتا لاپەڕە یازدە بەڵگە لە دوای بەڵگە دەدات بەدەستەوە لەسەر بەرتیادان و بەرتیل وەرگرتنی سەرانی حزب وحکومەت. پارەکانیش لە خاوەن کارەکانەوە بۆیان دێت.بۆ نموونە کۆنزێرنی سیمنز 2ملیون مارکی داوە بە سیاسییەکی ئیسپانی. (مدعی عام)ی جنێف بێرنارد بێرتوسا وتی دادگای سویسرا داوای یارمەتی یاساییانە لە

ئەلمانیا دەکات، بەڵام ئەوان قبوولیان نەکردووە .بەرێگای بانقی 600UBSملیون مارکی کۆنزێرنی سیمنز دراوە. بەکورتی: بەبێ ئاگاداری و ڕێپێدانی پەرلەمان یا هەر دەزگای کۆنترۆڵکردنی تر لە نێوان 1975 تا 1982 نزیکەی 53ملیون مارك دراوە بە سەرکردایەتی SPD,CDU,CSU,FDP بەمەبەستی "خزمەتکردنی تایبەتی"گۆڕەپانی سیاسی. لە هەرگوێ مەترسی سۆسیالیزم هاتووەتە پێش، ئەمان خێرا بە ملیونە نهێنییەکانی سەر کۆنتۆی موخابەرات لە سویسرا فریای حزبە هاوپەیمانەکانیان کەوتوونە. ئێستا ئیتر نهێنی نیە کە لە ڕۆژئاوا ئاهەنگدەگێرا بۆ سۆلیدارنۆ وەك گەشەسەندنێکی سرووشتی بزووتنەوەی ئازادی دژی ڕژێمی شیوعی لە پۆڵەندا بەبێ CIAوموخابەراتی ئەلمانی(BND) وسۆسیال دیموکراتەکان نەیاندەتوانی ببن بەو بزووتنەوەیە. هەر پەیامنێرێکی ڕۆژنامە و تەلەفزیونێك دەتوانێت ئەو ڕاستییە دووپات بکاتەوە کە هەر کام لە دەزگاکانی بەخشین وەك دەزگای بەخشینی ئیبەرت، ئەدەنەوە، زایدل یا ناومان بە هەموو توانایەکیانەوە لە سیاسەتی ناوەوەی دەوڵەتان دەستتێوەردەدەن.

یوسف شتراوس بەرێگای دەزگای بەخشینی هانز - زایدل لە سپانیا یارمەتی کۆنە فاشیست (مانویل فراگا ئیریبارنا)ی دا.

سۆسیال دیموکرات هانای فیلیب کۆنسالا کەوتووە داوە لە ئیسپانیا و PS لە پورتوگال. حکومەتی ئیلندی لە شیلی و سەرب وئەلبانەکان بە خوێنرشتنیان هەست بەم ناوانانە کرد.

بەشی شەشەم: پێشبڕکێی مۆدێرن - بۆمبا نانەوە، ئامێری گوێ گرتنی شاراوە، جاسوسێتی.

لەگەڵ ڕاپۆرتی ڕۆژنامەنوسی بەریتانی(Duncan Campbell)لە بەردەم پەرلەمانی ئەورووپیدا، ئێستا زانیارەکانی پۆی"ڕەسمی"بەخۆیەوە گرتووە: دەزگای ئاسایشی(National Security Agency)ئەمریکی سیستێمی جاسوسێتی گلوبال"Echelon" بەڕێوەوە دەبات. ئەم سیستێمە بەپلەی یەکەم لە جاسوسێتی ئابووری ورد دەبێتەوە(زویدتسایتونگ،2000/2/24). کاری سەد هەزار ئەندامی ئەم دەزگایە ئەوەیە گوێ لە سەتەلایت، تەلەفۆنی جێب دەست، ناوماڵ و هێڵەکانی پەیوەندیکردن بگرن. چاودێری هاتوچوو گۆڕینەوەی هەموو فاکس و تەلەفۆناتکردن و داتا گۆڕینەوەی ناو کۆمپیوتەری شەرکەتەکان دەکەن(ئولف ئولفکوتە لە کتێبی:فێرشلوس زاغە بی.ئێن.دی،موینشن،1998،لا.16) ئەم سیستێمە ڕۆژانە تا دوو ملیارد قسەکردنی تەلەفۆنات تۆمار دەکات(ئینتەرناسیونال هێرالد تریبون، 2000/2/28). بەهەمان شێوە، بەگوێرەی ڕۆژنامەی واشنتون پۆست، سیستێمی(ئیشەلۆن) بەبەردەوام جاسوسێتی بەسەر بەیوەندێکانی 1330 ڕێکخراوی و کۆمەڵە سیاسی وئاینی وکۆمەڵایەتییەکانەوە دەکەن(لەکتێبی: بازاڕی دزەکان، موینشن/1999،لا.108).

لە بنکەی سەرەکی(ئێن.ئێس.ئا)وە لە فۆرت جورج مید/ماری لاندا 120 بنکەی کۆنترۆڵ لە هەموو جیهان بەڕێوە دەبرێت. شوێنی یەکێك لەبنکەی سەرەکییەکانیان لەسەر ئاستی جیهان، پاش Menwith Hill لە ئەلمانیایە لە (شتوتگارد-ڤاینگن). لێرەدا بنکەی کۆماندۆی ئۆروپای(NSA-CSS) نیشتەجێ بووە.

بەبۆنەی ئەم سیستێمەوەوە:

⋆ بەگوێرەی زانیارییەکانی سی ئای ئەی، حکومەتی ئەمریکی بە یارمەتیدانی زانیارییەکانی (ئێن ئێس ئا)وەوە لە 51 گفتوگۆی پەیمان بەستندا" فشار بهێنن" بەسەر فرۆشیارە خارجییەکان. بەم شێوەیە توانیویانە بە بەهای 28 ملیارد دۆلار بۆ خاوەنکارە ئەمریکییەکان زامن بکەن. هەڵبەت ئەم پارەیە بەبێ زانیارە نهێنییەکان، دەچوو بۆ گیرفانی خاوەنکارە خارجییەکان.(هەمان سەرچاوە،لا204).

لە بازرگانییەك بۆ کڕینی فڕۆکە لەلایەن سعودیەوە لە ئایەر بوس، ئێن. ئێس. ئا گوێ لەگشت پەیوەندییەکانی نێوانیاندا گرت و هەرهەمووی خستە بەر دەستی کۆنزێرنی بۆینگی ئەمریکایی. بۆینگیش کەوتە راکردن(رۆژنامەی دی تسیت لە 1999.9.30. ئێستا لە بازرگانی فرۆکە و چەك لە گەڵ سعودیە و بەرازلدا، موخابەراتی ئەمریکی بە دەلیل رووبەرووی کڕیارەکان دەبێتەوە، کە فرۆشیارە فەرەنسییەکان بەرتیلیان پێداون... بەرازیلییەکان ناچارکران بازرگانییەکە بدەن بە(Raytheon)وسعودییەکانیش لە مێکدۆناڵد دۆگلاس بکرن(سەرچاوە ئینتەرناسیونال هیرالد تریبون لە 2000.2.28).

جەنگی نێوان زلهێزەکانی ئۆتۆمبیلی جەنەراڵ مۆتۆرو فۆلکس ڤاگنیش لەلایەن NSA وەوە نەخشە و بڕیاری لەسەر درا. مێنیجەری بەناوبانگ لۆپیتس بەوە تاوانبارکرا کە گوایە لەکاتی دەرچوونی لە جەنەرال مۆتۆردا فایلی نهێنی کۆنزێرنەکەی بردووە و لە بەرژەوەندی کۆنزێرنی فۆلکس ڤاگن بەکاری هێناوە... NSAگوێی لە کۆنفرانسە نهێنییەکەی لۆڤیتس گرتووە و کۆپییەکی داوە بە جەنەراڵ مۆتۆر(رۆژنامەی دی تسایت، هەمان ژمارەی ناوبراو).

CIA\NSA خزمەتی فۆرت، جەنەراڵ مۆتۆر، شرسلی دەکات. بۆ نموونە کاتێك گەشەسەندنە نوێیەکانیانی یابانێکان لە بواری کاتالیزاتۆر پێش فرۆشتنی و تاقیکردنەوەی ئەو مەتریالانەکەی کە رێژەی کارۆسیریەن کەم دەکاتەوە. لە گفتوگۆیەکانی ژنێف لە 1995 دەربارەی نیسبەتی فرۆشتنی ئۆتومبێل یابانێکان هیچ شانسێکیان نەبوو، چونکە بازرگانی ئۆتۆمبێلی ئەمریکی میکی کانتۆر پێشتر دوا هەڵوەستەی گفتوگۆیەکانی بەرەکەی تری دەزانی(ئولف کوتە، هەمان سەرچاوە، لاپەرە197)

کۆۆپیراتسیونی نێوان ئابووری- موخابرات تەنها یەك لایەنە نیە. کاتێك موخابەرات زانیارییەکانی دەخاتە بەردەستی کۆمپانیەکان، ئەوانیش دەرگاکانیان بۆ دەکەنەوە و پاشان موخابەرات دەتوانێت لەژێر ناوی مێنیجەر وەك(noon official cover) کار بکەن. ناوی ئەو شەریکەتانە بەم کارە هەڵدەستن: Nabisco, Prenttice-Hall,Fort Motor Company, Proctor& Gamble, General Electrics, IBM, Bank of America, Chase Manhattan Bank, Rockwell International, Campbell Group, Sears Roebuck, Ross Perot& Malcolm, Bechtel Corp, Citibank)

وچەندین نموونەی تر وەك نهێنی بەرهەمە نوێکانی کۆمپیوتەر کە بەخۆڕایی بە دەزگای ئاسایشی ناوبراو دەدرێن، بەشێوەیەك دروستی دەکەن، دەزگای ئاسایش بە ئاسانی بچن بۆ ناو لاپەرەی کۆمپیوتەری گشت شەرکەت، کەس و بەرپرسیارەکان. لەشکری ئەلمانیا بەتۆری- سۆفت ڤێری Lotus-Notes کاردەکات. IBM

(لۆتۆس-نۆتس) درووست دەکات و ئەندامی هاوپەیمای(Key Recovery) یە و ئەرکی ئەوەی لە ئەستۆدایە کلیلی کردنەوەی داتاکان بە موخابەراتی ئەمریکی بدات (سەرچاوە : Com ! online لە مارسی1999)...

بەهەمان شێوە دەوڵەتە ئۆروپییەکانیش خەریکە هەمان بازرگانین، بۆ نموونە: فەرەنسا دەزگای موخابەراتی تایبەتی هەیە بەناوی(Direction General de Securite) و 3500 فەرمانبەری هەیە. ئەم دەزگایە تەنها کاری جاسوسیتسی لەبواری ئابوری دەکات. هەروا ئەم و دەزگای موخابەراتی(SGDN) لە پاریس فێرگەیەکیان بەناوی(Ecole de Guerre Economique -فێرگەی جەنگی ئابووری)یان کردووەتەوە... هەموو شوێنەکانی کلاسی یەك ناو فرۆکەکانی ئایەر فەرەنس ئامێری گوێ لێگرتنی تێدایە...

ئەلمانیا سیستێمێکی ئیشیلۆن ئاسای هەیە. لە 1989وەوە گروپی کۆمپیوتەری تایبەت بە BNDدامەزراندووە و ڤیرۆسی کۆمپیوتەری تایبەت درووست کردووە بۆ ئەوەی لە کاتی پێویست هەموو سیستێمی کۆمپیوتەری دەوڵەتەکانی رۆژهەڵات لەکارکردن پەکیان بخات. بۆ زانینیکارتێکردنی ڤیرۆسەکەیان، کاتی خۆی بەسەر تۆری شەرکەتێکی خارجی تاقیکردووەتەوە. راستێکان ئەوەیە، ئۆبێکتی مەبەست، داتا بانقییەکانە لە بریتانیا وئەمریکا...

ڤۆڵفگانگ هوفمان بەرپرسی"ئاسایشی خاوەنکارەکان" لە شەرکەتی (بایرن ئا گی) لە پێشی ئەنجوومەنی ئابوری حزبی دەسەڵاتدار لە 1999/1/20 وتی:نزیکەی 1600 شەرکەت کە خواری 1٪ لە کۆی دوو ملیون شەرکەت لە چوارچێوەی پاراستنی ئایسایشی حکومەتیدا پشتگیری وەردەگردن...کەواتە هەموو کۆنزێرنە گەورەکانی ئەلمانیا زانیارێکانیان لەگەڵ موخابەرات و دەزگای پاراستن دەستور ئاڵوگۆڕ دەکەن. بۆ ئەوەی باشتر تێبگەین، دەزگای BNDبەخۆیان دەڵێن، لە ناو شەرکەتەکانی ئەلمانیا 500000هەزار(لاڤگە) چێندراوە...ئەمرۆ نزیکەی 250 هەزار کەس لەبواری ئاسایش کاردەکەن، بەقەد ژمارەی پۆلیس...(گۆڤاری دێر شبیگل ژمارە37 ورۆژنامەی دی ڤۆغە لە 1999/2/116)

لە 1998 کۆمپانیای بەرهەمی کیمایی(بایرن ئا گی) گروپێکی درووستکردووە بەناوی(Scouts). ئەم گروپە لەلایەن" Piraten –القراصنە-چەتەکانی دەریای"وە پشتگیری دەکرین وژمارەیان دەگاتە دە کەس. ئەمانە بۆ هەموو سوچێکی جیهان سەفەردەکەن بۆ ئەوەی کۆمپانیای سەرنجراکیش بۆ بایرن ئا گی بدۆزنەوە یا کێبرکێکەرەکانی بکوژێننەوە.

Scoutsو Piratenنوێ نین ...کۆمپانیا ئەمریکاییەکان وموخابەرات و لەشکر مارش دەکەن بۆ پاراستنی بەرژەوەندییەکانیان لە دەرەوەی ولآتەکەیان. کاتێك گواتیمالا ویستی دیموکراسی پەیرەو بکات و کۆمپانیای(United Fruit Company) خۆماڵی بکەن، مارینزی ئەمریکی کۆتایی بە هەردوو نیازەکەیان هێنا؛ کاتێك لە پەنجاکاندا ئێرانییەکان شایان راونا و کۆمپانیا بریتانی– ئەمریکییەکانیان خۆماڵی کرد، (سی ئای ئەی) کاری کرد بۆ روخاندنی حکومەتی موسەدەق و شایان گەڕاندەوە؛ لەسەرەتای حەفتاکاندا کاتێك لە شیلی یەکێتی گەل بۆ حوکمرانی هەڵبژێردرا، کۆنزێرنی ITT وحکومەتی ئەمریکی کودەتای فاشیستی لە دژی

حکومەتی سلڤادۆر ئیلندیان ڕێکخست. ئەو کاتە وەزیری دەرەوەی ئەمریکا و پاشان هنری کیسنجەر(وەرگری خەڵاتی نۆبلی ئاشتی) وتی" ئێمە ناتوانین ڕێ بە گەلی شیلی بدەین، بە بێ بەرپرسانە مامەڵە بکات".
ڕەهەندێکی نوێ کە لەهەمان کاتدا هەمئاهەنگ و کێبڕککەرانە لەگەڵ هێرش بردن بۆ سەر یوگسلاڤیا لە جیهان بینرا. مەبەستەکەیان" بەرفراوان بوون بەرەو ڕۆژهەڵات" بوو لەلایەن یەکێتی ئۆروپا وناتۆ لە پێناو بازرگانییەك دەگاتە نزیکەی400 ملیارد مارك(ئولفکوتە لە کتێبەکەی(Verschlußsache BND لا.38).
مەسەلەکە تەنها ئەوەیە بە ئاگر هەموو شتێك وێران بکەی تا پاشان ڕاسپاردنی سەرلەنوێ دروستکردن وەربگریت. گرنگ ئەوەیە، لەو شوێنەدا دەست بەسەر سەروەری ژیانی سیاسی- ئابووری بگریت، بۆ ئەوەی شەپۆلی پوول بۆ کەناڵەکانی خۆت بڕوات. بۆ نموونە لە کرواتیادا Military Professional Ressources کۆمپانیایەکی"ئاسایش" کە بنکەکەی لە فەرجینیایە وەرگرتووە بۆ ئەوەی ڕێنمایی ومەشقپێکردنی لەشکری کرواتیا لەئەستۆ بگرێت(سەرچاوە: ئولفکوتە لە کتێبی بازاڕی دزەکان،لا.222)
لە وەزارەتی بەرگری ئەلمانیادا دەنگی ناڕەزایی بەرز بووە دەربارەی بەکارهێنانی خراپ و بێرەحمانەی ئەمریکا بۆ ناتۆ لە یوگسلاڤیا لە پێناوی ئامانجە ئابورییەکانی. ئەمە نابێ لە دوا ڕۆژ دووبارە ببێتەوە. وڵاتانی ئۆروپا دەیانەوێت لە سەرەتای 2003هێزێك 200000 سەرباز ئامادە بکەن بۆ بەڕێوەبردنی"خەباتی دەستوەردان بۆ دامەزراندنی ئاشتی لە ئۆروپا و وڵاتانی دەوروبەر". ئەو کاتە ئیتر مێنیجەرە ئەمریکاییەکان نیین کە لە هاتنەخوارەوەیان لە تانکی ئاشتییەوە، یەکەم ڕاسپاردنی سەرلەنوێ دروستکرن مۆر بکەن.
لەڕاستیدا لە حاڵەتی یوگسلاڤیادا مرۆ تەنها گوێی لە ناڕەزابوونی بۆن نەبوو، بەڵکو ئەمانە بە هەموو هێزێکیانەوە بۆ پۆزیتسیونی خۆیان کاریان کرد. بەبێ خۆئامادەکردنی ئەڵمانیا نەدەکرا هێرش بردن بۆ کۆسۆڤۆ و بۆسنیا بەو شێوەیە ڕوویدات. لە سەرەتای نەوەدەکانەوە، لەشکری ئەلمانیا مەشقی بە هێزەکانی ئەلبانیای دەکرد بۆ بەرنگاربوونەوەی یوگسلاڤیا و لە 1995وە CIA , BNDپێکەوە مەشق بە ئوچیکا(لەشکری ئازادی کۆسۆڤۆ) دەکەن. مەشق پێکەرانی ئەلمانی، تورکی، ئەفغانی وانەیان بە ئۆچیکا دەگوتەوە لەبارەی جەنگی گرلیایی ...(میشائیل شۆسۆدۆڤسکی: ئۆچیکا چۆن درووست بوو، ڕۆژنامەی یونگە ڤێڵت لە 1999/6/30). خەرجەکانی ئۆچیکا زیاتر بە پارەوپوولی مافیای دەرمانە سڕکەرە ئەلبانییەکان دەدرا. BND لە کرواتیا شتی زۆری بۆ نەکرا لە ڕووی CIA، بەڵام لە بوسنیا-هێرسەگۆڤینادا لەشکری ئەلمانی و بی ئێن دی بەرادەیەکی وا سەرکەوتنیان بەدەست هێنا، کە ئەم وڵاتە نوێیە مارکی ئەلمانی وەك دراوی خۆیان بەکاری بهێنن. ئەم پەیوەندییە لە نێوان داگیرکردن وئابووری ئێستا بۆ مۆنتینێگرۆ دەمبات. ئەم ئەقلیمە هێشتا بەرەسمی ئەتۆنۆم نیە و هێشتا بە لەشکری ئاشتی داگیر نەکراوە، بەڵام ڕۆژێك لە ڕۆژان دەستیان پێکردووە، لێرەشدا مارك وەك دراوی خۆیان بەکار دەهێنن(یورگن ئیلیسێسە، کودەتای – مارك، لە گۆڤاری Konkret 2000/2).
هەروا کۆنگۆ نموونەیەکی تری پێشبڕکێکردنی ئابووری جیهانییە. ئەوە ساڵ و نیوێکە هەشت دەوڵەت شەڕوشۆڕ دەکەن لە پێناوی دەس ڕاگردن بەسەر یورانیوم، ئاڵتون، دیامانتی وڵاتەکە. تا ئێستا ملیونێك دەربەدەر کراون، دەیان هەزار گیانیان لەدەستدا...

بازرگانییەکی گەورە بە مادده سڕکەرەکان

خەباتکردن لە پیناو جیهانێکی ئازاد بۆ خاوەنکارەکان، بەتوندی لە گەڵ چرۆکانی بازرگانی موخەدەرات گرێدراوە. ئەندریاس فۆن بویلۆڤ لە گتێبی: بەناوی دەوڵەتی- BND ,CIA و کرداری تاوانبارانەی موخابەرات، لە موینشن 1998 دەرچووە) هێما بۆ ئەوە دەکات کە لەلانی کەمەوە 70٪لە بازرگانی جیهانی مادده بێهۆشکەرەکان لەلایەن موخابەراتەوە دەپارێزرێت و بەتایبەتیش لەلایەن(سی ئای ئەی)ەوە. فۆن بیلۆڤ بەدرێژایی 25ساڵ لەسەر لیستی سۆسیال دیموکراتەکان ئەندامی پەرلەمانی ئەلمانی بووە، ئەندامی کۆمیسیونی پەرلەمان بۆ کۆنترۆلکردنی موخابەرات، سکرتێری دەوڵەت لە وەزارەتی بەرگری و هەروا لە کاتی حکومەتی سۆسیال دیموکرات و لیبراڵەکاندا لەسەردەمی هیلموت شمت، وەزیری لێکۆڵینەوە وتەکنەلۆژیا بووە. سەرئەنجامی پشکنینەکانی ئەمەیە: وێنەیەکی ترسناکی لە ئۆپیراتیڤی سیستەماتیك لەناویەك ئالأو وەك عەملیاتی دەوڵەتی لە گەڵ تاوانی رێکخراو، بازرگانی موخەدەرات و تیرۆریزم.

یەکێك لە چالاکترین عەمەلیاتی سی ئای ئەی لەم بوارەدا کە تا ئەمرۆ کاری خۆی دەکات، پێك هاتووە لە مەشق پێکردن، چەکدارکردن، پوولدان بە موجاهدینە لە ئەفغانستان کە رژیمی "سەر بە سۆڤێت"یان لە سەر دەسەڵات لابرد. سی ئای ئەی و موخابەراتی سەربازی پاکستان(Inter Service Intellience) بەزۆر مەشقیان بە" خەباتگێرانی ئازادی" دەکردو جوتیارەکانیان لە ناوچە"ئازادکراوەکان" ناچار کرد لەبری گەنم و جۆ، مون بروێنن. لە 200(مختبر)ی پاکستان ئەفیونیان دەپالأوت بۆ هیرۆئین. گواستنەوەی ئەم بەرهەمە لەلایەن لەشکری پاکستانییەوە ئەنجام دەدرا و لایەنە فینانسەکەی سی ئای ئەی لە ئەستو دەگرد.(سەرچاوە: بەناوی دەوڵەتی، لا.209)

ئەمرۆ ئەفغانستانی تالەبانەکان ساڵانە 2.700تەن هیرۆئین کە40٪ لە بەرهەمهێنانی جیهانی پێك دەهێنێت بۆ ئارەزوبەندانی دەرمانی سڕکەر لە جیهان دەنێرێت.(تسیگلە:بەربەرەکان دێن، لا.158). بۆ ئەوەی موخابەرات بتوانێت خەرجی پارتیزانەکانی بدات، پێویستی بە نرخی گۆڕینەوەی موخەدەرات هەیە، کەواتە دەبێ زامنی هێنانی بۆ ناو بازار بکات وپێش هەموو شتێك شۆردنەوەی پارەکان لەناو سیستێمی بانقی. بە فروشتنی موخدەرات لە شوێنەکەی خۆیدا هیچ نیە، هەرچەند پێیانکراوە ژمارەی بەکارهێنەرانی موخدەرات لە پاکستان لە 5000کەسەوە لە ساڵی1986بۆ 1،3ملیون نەفەر لەساڵی 1989زیاد بکەن.(فۆن بیلۆف.لا210). بەلأم ئەمە بۆ خەباتی ئازادیخوازی وەك لە ئەفغانستاندا بەش ناکات. سی ئای ئەی بە نرخی شەش بۆ نۆ ملیارد دۆلار چەکی گەیاندووە بە ئەفغانستان) :World watch Institute Reportدەربارەی بارودۆخی جیهان 1998فرانکفۆرت/ماین،لا193)بۆ ئەم چەکانە پێویستیان بە پارە هەیە. کەواتە پێویستی بە بازرگانی جیهانی موخدەراتەوە هەیە. شەریکی دارایی ورێکخراوەییەکەی" Bank of Credit and Commerce International-BCCI-)کە خاوەنەکەی ئاغا حەسەن عابدییە. ئەم بانقە بەهێزترین کارتێلی تاوانباری بوو لە جیهان.(تسیگلە،لا.167).

بەگوێرەی بۆچونی سۆسیولۆگ و سیاسەتمەداری سویسری یان تسیگلەر، ئەم بانقە ئەم هێزەی لەوەوە پێدراوە، چونکە سی ئای ئەی لەبەر ئامادەبوونی پێکەوەکارکردنی ئەو بانقە لە گەڵیاندا لە جەنگی ئەفغانستان، لەسەر ئاستی جیهان پشتگیری وپاراستویەتی. پارمەتیدانی ئەم بانقە کەم نەبووە. "تۆرە رەشەکانی"کە پێکهاتووە لە 1500کەسی بەهێزو پسپۆری تاوانکاری، بۆ ئەوە کاریان کردووە، بۆ نموونە بەرێکوپێکی فڕینی فرۆکەی هێڵی پاکستانی جیهانی(PIN) لە کراچی لەدوا چرکەدا نەهێڵن بفڕێت و پلانی فرۆکەی بۆینکی خۆیان بە ژمارەی کۆدیPIN) بفڕێت، بۆ ئەوەی بە بێ ڕێگر لە هێڵی فڕینی جیهانی تێپەڕێت. بانقیBCCIهیچ گیروگرفتێکی نەبووە بۆ گواستنەوەی موخەدەرات،ئاڵتون، پارە، چەك لە جیهان. لەباری سیاسیشەوە گرفتی نەبووە:وەزیری بەرگری ئەمریکی جاران کلارك نوێنەرایەتی کردووە؛ سەرۆکی پەنەما نۆرتیگا و سەرۆکی کۆنگۆ/زائیر کڕیاری بوون. بەڵام لە کۆتایی هەشتاکاندا سەردەمە خۆشەکەیان بەسەرچوو: جەنگی ئەفغانستان سەرکەوت، سۆسیالیزمی جیهان وون بوو، سی ئای ئەییش دەستی لە بازرگانییەکە راگێشاوە. کاتێك بانقەکە لە1991 ئیفلاسی کرد،400کەرتی لە 73 وڵاتی جیهان داخران و12ملیارد دۆلاریان دۆڕاند(هەمان سەرچاوە.لا.164).بەڵام ئەوەی مایەوە بەرهەمهێنانی ئیفیون وهیرۆئین لە پاکستان وئەفغانستان و پەیوەندی توندوتۆڵی ئیسلامیستەکان و سی ئای ئەی.

هەروا چەندین نمونەی تر دەهێنن دەربارەی بازرگانی سی ئای ئەی بە موخەدەرات دەهێنن وەك پشتگیری کردنی پاشماوەی لەشکری شین کای شیك دژی سەرکەوتنی شۆرشی چینی؛ کۆنتراکان لە نیکاراگوا و کۆلۆمبیا. لە میترۆپۆلەکانیشدا خەباتی فەرمی دژ بە ماددەی بێهۆشکەرەکان بە بۆچوونی نەعوم شومسکی: فۆرمێکە بۆ تاوانبارکردن وکۆنترۆلکردنی توێژێکی کۆمەڵایەتی کە بەرەسمی وەك ترسناك پۆلاند دەکرێن. لە ناوەرۆکدا فۆرمێکی ئەمریکیە بۆ پاکسازی کۆمەڵایەتی"(جەنگی موخەدەرات زۆر پەیوەندی لە گەڵ موخەدەراتەوە نیە: موخەدەرات وجیهانی سێ. Luzern1997،لا,150)...

شایانی باسە کە لە پێشەکی ئەم گۆڤارە بڕگەیەکیان لە کتێبی نووسەر یان تسیگلەر(بەربەرەکان دێن)وەرگرتووە" تارماییەك بە ئۆروپا دێت ودەچێ:تارمایی تاوانکردنی ڕێکخراو.... کارتێلی خاوەن بەرزترین تەکنەلۆژیا و سنووربەزێنی تاوانکردن، بەرزترین قۆناغ وناوکی شێوەی خودی بەرهەمهێنانی سەرمایەداری پێکدەهێنێت."

2000/6/22

- لاین مێنجمێنت، لاین پرۆدۆکسیون -

(لە گۆڤاریisw ریپۆرت ژمارە 27 وەرگیراوە)

لە کۆتایی هەشتاکانەوە، زاراوەیەکی نوێ بەناوی لاین مێنجمێنت بەکارهێنراو لە بارەیەوە لافاوێك کتێب بلاّوکرایەوە. راوێژکارانی خاوەن کارەکان، زانکۆ کەوتنە لێدوان و لێکۆلێنەوە لەسەر مەبەست و کارتێکردن و واتاکانی. مەبەستەکەش: سترکتور و فۆرمی رێکخستنی جیهانی کارکردن.

بەدەم لاین مێنجمێنتەوە زاراوەی لاین پرۆدۆکسیون هاتە پێشەوە. نوێنەرەکانیان دەیانەوێت دلّنیامان بکەن کەوا: شۆرشێکن لەبواری بەرهەمێنان وبەهەمان ئەندازە لە نێو کۆمەلّ، بەرادەیەك کە تەنها لەگەلّ دۆزینەوەی(فلیس باند) وئامێری هەلّمی سەردەمی رابردوو بەراورد دەکرێت.

لێرەدا هەولّدەدرێت نوێترین گەشەکردنی ناو واقیعی کارکردن پێشان بدەین وپێش هەموو شتێك ئەم پرسیارانە دەکەین:

1/ ئایا بەراستی لاین پرۆدۆکسیون فۆرمێکی نوێی بەرهەمێنانی دامەزراندووە؟ ئەگەر ولاّمی ئەم پرسیارە"بەلّێ"بێت، سوودەکەی چییە؟

2/ئایا لاین پرۆدۆکسیون هەولّدانێکە بۆ رزگاربوون لە بەرهەمێنی فراوان(الانتاج الواسع)؟

3/ ئایا چەوساندنەوەی بەرهەمهێنەران بەتینتر یا کەم دەکات؟

4/ئایا رێگای دیموکراتیزەکردنی نێو کارگەکان بەرفرەوانتر دەکات؟

5/ئایا دەسەلاّت و بەرژەوەندی خاوەن کارەکان بەهێزتر دەکات؟

6/ ئایا سیستێمی بیمە کۆمەلاّیەتییەکان مسۆگەر دەکات یا بنەما بۆ بێکاری بە کۆمەلّ و تەکاندنی هاریکارییە کۆمەلاّیەتییەکان خۆشدەکات؟

7/ چ ئەرکێکمان لەبەرە بۆ گۆرینی کاری سەندیکایی و بەرپاکردنی سیاسەتێکی ئابووری ئەلّتەرناتیڤ؟

8/ ئایا دەبێ سەندیکا و شورا کرێکارییەکان لەم جۆرە نوێیەی بەرهەمهێناندا، پشتگیری لە خاوەن کارەکان بکەن یا بەشێوەیەکی لۆژیك هەلّویستی رەفزکەرانەو واقیعی ولاّمیان بدەنەوە؟

****

ئەگەر ئەمرۆ پرسیاری: سیمای بەرهەمێنانی پیشەسازی مۆدێرن چییە؟ بکرێت، رەنگە هەموو یەکسەر بلّێن: تەکنیك، بەرهەمێنانی فراوان، دابەشکردنی هێزی کار، دابەشکردنی کۆمەلّگا بۆ چەند کەسێکی خاوەن سەرمایە و ملیونان لە کرێکاری کرێگرتە وبێکاران و لانەوازان.

هەلّبەت تەکنیزەکردنی بەرهەمێنانی فراوان و کارگە گەورەکان هەنگاوە سەرەتاییەکانی دەسپێکردن و هاتنەمەیدانی سەردەمی پیشەسازی پیشاندەدەن(فیلمی سەردەمی نوێ، شارلی شاپلن). ئەو دەسپێکردنە رەگی تیئۆری فۆردیزم(لەناوی فۆردەوە سەرچاوەی وەرگرتووە) پێکدەهێنێت. زانا پێشکەوتووخوازەکانی (کۆمەلّناسی و مێژوونووسەکان) هەولّ دەدەن لەسەر تیشکی ئەم تیئۆرییەدا، پەرەسەندن لە ولاّتە سەرمایەدارەکان لەسەرەتای سالاّنی بیستەوە شێ بکەنەوە. مەبەستی ئەم تیئۆرییە ئەوە نییە تەنها تەکنیك و فۆرمی رێکخستنی کارگەکان روون بکاتەوە، بەلّکە پەیوەندییەکانی نێوان رێکخستنی کار وپێکهاتنی کۆمەلّگاو بەرێوەوەچوونیشی پێشاندەدات و چۆن کاری سەر(فلیس باند) ودابەشکردنی کار(تایلۆریزم) بەرهەمهێنانی بە کۆمەلّ پێکدەهێنن؛ کارگا

کۆنەکانی روخاند و کاری پیشەسازی کرد بە گرنگترین کاری نێو کۆمەڵ و بەو پێیە کرێکارانی پیشەسازی نەشونمای کرد و بەژمارەیش بوون بە بەهێزترین کەرتی ناو کۆمەڵگا، تەنانەت دروستکردنی جلوبەرگ و پێڵاویشی لە چنگی کاری دەست دەرکرد و لە گارگا زلهێزکان درووستدەکرێن.

نیشانەکانی فۆردیزم

- یەکخستنی توندی پرۆسێسی کار بەرێگای پلەیەکی بەرزی کاردابەشکردن و جۆرخستنی لەگەڵ ئاستێکی دیاریکراوی کارکردنی ئامێرەکان ـ کاری سەر فلیس باند نموونەیەکی بەرجەستەیە ـ .
- بەرهەمهێنان زۆر توندو خێرا لە ژێر چاودێریکردن بەرێوەوە دەچێت. بۆ نموونە، مایستەرێك(ئۆستا)یەك پلەکانی بەرهەمهێنان و چۆنێتی کار و ئەنجامی کاری رۆژانە دیاری و چاودێری دەکات.
- جوداکردنی کەرتەکانی بەرهەمێنان. بۆ نموونە جویکردنی بەشی ئامادەکردن لە بەشی نەخشەکێشان؛ کرێکاری سەر فلیس باند کاری بە پلەی خێرایی فلیس باندەوە نیە.
- کارکردن بە قۆنتەرات تا کرێکارەکە دواهێزی بەکار بهێنێت بۆ زیادکردنی کرێکەی، ئەگەر بەخێرایی کارەکەی ئەنجام نەدات، کرێیەکی کەمتر دەستدەکەوێت.

(بۆنموونە)فۆردیزم وایکردووە سەدان هەزار کرێکاری سەر فلیس باند هەمان گوزەران، چالاکی، کارتێکردن و کرێیان هەبێت. ئەمەش بەهۆی لەیەکچوونی کارەکەیان و بێ ئیمتیازبوونیانەوە، کاری نەقابی و داخوازییەکانیان بۆ زیادکردنی کرێکانیان ئاسان کردووە. فۆردیزم بنچینەیەك بوو بۆ بەرفراوانی و پێکهێنانی بزووتنەوەی نەقابی جەماوەری کرێکاران لەم سەدەیەدا. هەروا خەباتە سەندیکاییەکان نەك تەنها رێی بۆ دەچوو، بەڵکە سەرکەوتووانەش ئەنجام دەدرا.

- لەسەردەمی فۆردیزم هەمیشە قەیران پێکهاتووە. لەپێشی پێشەوەیان، قەیرانی ئابووری 1929 کەوا سەرئەنجامێکی ترسناکی هەبوو. لەلایەنێکی ترەوە، بواری کارکردن فراوانتر بووەوە، بازاری نوێ گەشەیکردووە: ئۆتۆمبیل سازی، ئامێری ئەلکترۆنی، بەرهەمی کیمیاوی، هەروا پیشەسازیکردنی بەرهەمە کۆنەکان وەك خواردەمەنی و جلوبەرگ.

قەیرانەکانی فۆردیزم

لەناوەراستی حەفتاکانەوە گیروگرفت و سیماکانی هەرەسهێنانی فۆرماتسیونی فۆردیزم بەدی دەکریت.

1/ دواکەوتنی رێژەی گەشەسەندن لە وڵاتە پیشەسازییەکان.

2/ مەسەلەی بێکاری لە پەیوەندیدا لە گەڵ پلەی پێشەوەچوونی بەرهەمهێناندا، بووە بە گیروگرفتێکی بەردەوام، تەنانەت لە کاتی زیادبوونی بەرهەمهێنانیشدا لەناو ناچێت.

3/ بەهۆی بەجیهانکردنی بازارو بەکاربردندا، ئاستی کرێ لە پێشبڕکێی راستەوخۆدا رووبەرووی یەکتری دەکرێن. بۆ نموونە بەکاربردنی سەرمایەدارانی ئەڵمانیا لەدەرەوە، سوودێکی زیاتریان دەستدەکەوێت، چونکە کرێی کار لە وڵاتەکانی تر وەك تایلەند، بەرازیل، مەغرب، زۆر هەرزانترە لە کرێی کرێکار لە ئەڵمانیا...

4/ بەهۆی ئەو کێبڕکییە خاوەن کارەکان فشار لەسەر کار دەهێنن بۆ کەم کردنی کرێ و لە هەمان کاتیشدا بیمە کۆمەڵایەتییەکان گرانتر دەکەن.
5/ بەکردەوە کرێی کار کەم کراوەتەوە و زیاتر روو لە کەم کردنەوە دەکات، هەژاریش لە زیادبووندایە.

پۆست فۆردیزم: لە فۆردیزمەوە بۆ تۆیاتیزم؟

ئێمە دەتوانین بڵێین، ئێستا قەیرانێکی گەورە لە ئارادایە، بەلاّم نەك تەنها سمبتومی قەیران، بەڵکو لە هەمان کاتیشدا سترکتوری نوێ درووست دەبێت. ئەمرۆ مشتومڕی زاناکان لەسەر ئەم پرسیارەیە: ئایا ئێمە لە قەیرانی کۆمەڵگای پیشەسازی دەژێین یا خۆمان لە ناو پەرەسەندنی قۆناغێکی زۆر نوێ دەبینینەوە، واتە لەسەردەمی پۆست فۆردیزم(بەهەمان مەبەست لە کۆمەڵگای پۆست پیشەسازی).
ئێمە، گۆرانکارییەکی خێرا وسەرلەنوێ رێکخستنی جیهانی کار بەدی دەکەین. لە ساڵانی دوواییەدا، لەژێر فشاری بازاری جیهانی و تەکنیکی نوێدا بەهەموو توانا راتسیونالەکەیەوە، سیمای ناوەوەی کاری پیشەسازی گۆڕاوە یا بەرەو گۆڕان دەچێت. فۆرمی رێکخستنی ناو گارگاو چالاکێکانی بەشێوەیەك دێنە بەرچاو، وەك بڵێی کارەکتەرێکی نوێی بە خۆیەوە گرتووە.
کاتێك ئێمە لەسەر قەیران یا کۆتایی پێهاتنی سەردەمی فۆردیزم؛ یا لەسەر پۆست فۆردیزم دەدوێین، مەبەستمان ئەمەیە:
1/ کەم بوونی بایەخی پیشەسازی لە ئابووری ولاّت.
2/ پێگەیشتنی فۆرمێکی نوێی کار و سترکتوری کەسەکان(ئافرەتان و پیاوانی کرێکار) لەناو کارگەکان. بۆ نموونە لە ئەڵمانیا: بەشی کارە بەرهەمهێنەرەکان لە بودجەی ولاّتەکە لە 53٪ لە ساڵی 1960 بووە بە 36٪ لە ساڵی 1993. بەرامبەر بەمە، کاری خزمەتگوزاری گەشەی سەندووە. لە 14٪ بووە بە 35٪(جگە لە بواری بازرگانی و گواستنەوە و هاتووچۆ). لە ساڵی 1970دا، دە ملیون مرۆڤ لە بواری پیشەسازی کاریانکردووە. ئەمرۆ تەنها هەشت ملیون مرۆڤن، بەمەرجێك رێژەی بەرهەمهێنان سێ بار زیادی کردووە.
ئەم گۆرانکارییە بەرەو کوێدا ملدەنێت؟
بۆچوونی جیاجیا هەیە. هەندێ بۆچوون هەیە، دەڵێن: کۆمەڵگای خزمەتگوزاری لە گەڵ هەلی کاری نوێدا پێك دێت...

لاین مێنجمێنت

کینیش سیکین -یەکێکە لە دۆزەرەکانی سیستیمی بەرهەمێنانی تۆیوتا- لە گۆڤاری مێنیجەر مەگاتسین ژمارە 1993/2دا بە خاوەن کارەکانی ئەڵمانیا دەڵێت: من نامەوێت هەستی ئێوە بریندار بکەم، بەلاّم ئێوەی ئەڵمان، دەبێ لە بواری بەرهەمهێناندا رێك هەندێ شت بگۆڕن. ئێمە دەتوانین بە ئامیر، رێکخستن و کاتی کارکردنی ئێوە، ئاستی بەرهەمهێنان سێ بەرابەر زیاد بکەین...

ئەگەر کرێکار و ئامێرەکانتان بەڕاستی باش کار بکەن، ئەوا سەرئەنجامەکەیان خراپ نیە، بەلاّم شێوەی ڕێکخستنتان خراپە، کاتی کارکردنی زۆر بەفیڕۆ دەڕوات و هەروا ئێوە بەڕێوەبەر و وەستایەکی زۆرتان هەیە. هەر کەسێکیش لەوانە، لەبەر چاوچنۆکی، سنوری دەسەلاّتەکانیان دەپارێزن و ئەمەیش فشار بەسەر سەرئەنجامی بەرهەمێنان دەهێنێت.... لە(یابان)دا هەر کرێکارێك سێ تا چوار شفت کاردەکات، بەلاّم لەلای ئێوە تەنها یەك شفت کاردەکەن. هێزی کار لە ئەلمانیا خراپ نیە، لێ سیستێمەکە(مەبەستی سیستێمی بەرهەمێنانە)خراپە...

لێرەدا دەمانەوێت بنچینەی گۆڕانکارییەکانی ناو کارگەکان لە ساڵانی ڕابردوو وکارتێکردنەکانیان لەسەر بازاڕی جیهان پێشانبدەین. لە هەشتاکاندا، لە ئۆروپا مەترسی لە یابان بلاّو بووەوە؛ فشار بەسەر بازاری جیهان بەهێزتر کرا. ئەم فشارە وای کرد، پێشبڕکێی یابان بەجدی وەربگیرێت. لەراستیشدا خاوەنکارەکانی یابان پێیان کرا بەخێرایی دەست بەسەر بازاڕی ئەلکترۆنی(تەلەفزیون، ڤیدیۆ، کامیرا...) بگرن. پاش ماوەیەکی کورت نهێنی سەرکەوتنەکەیان لە بواری ڕێکخستنی کار و بەڕێوەبردنی کارکرن کەوتە بەرچاو. بەم شێوەیە لاین مەنیجمێنت لە گەڵ ناوی تیوتا بەسترایەوە.

پاش جەنگی جیهانی دووهەم، پیاوێك بەناوی(Eij Toyota) خاوەن کارگەیەکی بچوك بوو بۆ دروستکردنی ئۆتۆمبیلی تۆیوتا. ئەم ئۆستایە دەیویست قازانجێکی زیاتری دەست بکەوێت بەرێگای بەڕێوەبردنێکی باشتر، بۆیە ماڵئاوایی لە بەڕێوەبردنی شێوەی بەرهەمێنانی(تایلۆریزم)ی کرد، واتە: سوودوەرگرتن لە زیرەکی و توانای ڕۆشنبیری کرێکارەکان، نەك تەنها لە هێزی بازوویان. ئەم تێزەیە بوو بە ڕێگایەکی نوێ بۆ بەهێزکردنی بازاری بەرهەمێنانی سەرمایەداری. لەپێناو بەئەنجام گەیاندنی ئەم تێزەیە، پێویست بە نوێکردنەوەی بەڕێوەبردن دەکات. ئەمرۆش بوارێکی تر هەیە بەستراونەتەوە بەو کارە، وەك: چۆنایەتی گشتی بەڕێوەبردن و بەرهەمێنانی جواروجۆر، نەك تەنها بەرهەمێنانی یەك بەرهەم.

لە کۆتایی هەشتاکاندا تۆژینەوەیەك بەناوی(دووهەم شۆرشی پیشەسازی ئۆتۆمبیل)بلاّوکرایەوە. ئەم لێکۆڵینەوەیە بایەخ بە بەراوەردکرن لە نێوان دروستکردنی ئۆتۆمبیل لە ئۆروپا و ئەمریکا و یابان دا. سەرئەنجامەکەی ئەمەی خوارەوە بوو: خاوەنکارەکانی یابان خاوەن مۆدێلی بەرهەمێنانێکن، زۆر لە پێشەوە ترن لە پێشبڕکێ ڕۆژئاواییەکان.

لەسەر ئەم بۆچوونە، ئەم ڕاستیە دەرکەوت: بەبێ نوێکردنەوەیەکی ڕادیکالانەی کاری خاوەنکارەکان بە گوێرەی نموونەی یابانی، پیشەسازی ئۆرووپی و ئەمریکی ناتوانن درێژە بە ژیانیان بدەن. ڕاوێژکارانی خاوەنکارەکان باسی ئەوەیان دەکرد کە پیشەسازی ئەلمانیا دەتوانێت بە گوێرەی لاین مێنجمێتەوە 30، 50٪ بەرهەمێنان زیاد بکەن. ئەم گۆڕانکاریانە ناویان لێنا تۆیوتیزم، واتە گۆڕانکارییەك لە فۆردیزمەوە بۆ تۆیوتیزم.

ئەگەر مەبەست لە فۆردیزم، دابەشکردنێکی بەهێز بۆ کارکردنی بەرهەمهێنانی فراوان بگەیەنێت، ئەی لێ پاشگەزبوونەوە چییە؟

پۆست فۆردیزم، واتە ڕێکخستنی نوێی کارکردن. دەتوانین لەم چەند نموونە هێنانەوەی خوارەوە، سیما سەرەکیێکانی بناسینەوە:

1/ کارکردن بە گروپ(Team) ئەنجام دەدرێت.
2/ ئەندامانی گروپەکە بەرپرسیارن بەرامبەر ئەرکی رێکخستن و دابەشکردنی کارەکان.
3/ گروپەکە بەرپرسیارە لە بەرامبەر چۆنایەتی بەرهەمەکانی. واتە خودی گروپەکە لە هەمان کاتدا پسپۆرانە هەڵدەستێت بە کاری تاقیکردنەوەو کۆنترۆڵکردنی بەرهەمەکان.
4/ پلەوپایە لەناو دەچێت. سیستێمی کۆنترۆڵکردن لەلایەن بەرێوەبەر یا ئۆستا بایەخی خۆی لەدەست دەدات.
5/ لەنێو ئەم رێکخستنەدا، زانین و توانا و مۆتیڤاتسیونی تاقە کەسەکان پلەوپایەیەکی بەرزتر وەردەگرن. پێشتر چەند کەسێك بەقەد ژمارەی دەست بەرپرسیارێتیان هەبوو.
6/ بەرهەمهێنان نەرمتر دەبێت. چیتر یەك جۆرە بەرهەم و بە فرەیی لە پیلانی کارکردن جێبەجێ ناکرێت. لەبریدا تا بکرێت بەرهەمێکی جۆراوجۆر بەرهەمدەهێنرێت. بەم پێیە ویستی کرِیار دەکرێت بە فیگوری سەرەکی لێکدانەوە و پیلانەکانی کارگەکان(بۆ نموونە، بەرهەم بەقەت داخوازی کرِیار بەرهەمدەهێنرێت، واتە مەسەلەی عەمبارو خەرجەکانی لەناو دەبرێت.)
ئێستا ئەم ئامرازانە لەلایەن پسپۆر و زاناکانی کۆمپانیەکان، کراون بە فێرگەیەی نوێ بۆ بەرێوەبردنی کارکردن. ئەمانە وای بۆدەچن، کە شێوەی بەرێوەبردنیان بۆ پرۆسێسی کارکردن نەك تەنها بەرهەمهێنترە، بەڵکو ئۆمانیترە(ئینسانی ترە) لەوەی پێشەوەی(فۆردیزم): مرۆڤەکان بەپیترو هۆشمەندانەتر کاردەکەن. خۆیان لە نارەزایی و بێزاربوون لە کاتی کارکردندا رزگار دەکەن.
ئێستا تۆیوتیزم لە پراکسیسدا تەنها لە بواری ئۆتۆمبیل سازی، ئەلکترۆن سازی پەیرەو دەکرێت و پەیوەندییەکی نوێی هێناوەتە ئاراوە. بێگومان لە ساڵانی ئاییندەدا زیاتر پەخش و بڵاودەبێتەوە.

رەخنەیەکی سۆسیولۆگی لە جیهانی کارکردنی نوێ!
هەندێ لە کارتێکردنەکانی لاین مێنجمێنت بەسەر پەیوەندییە کۆمەڵایەتییەکان و سترکتورەکانیدا بە گوێرەی هەڵسەنگاندنی سۆسیولۆگەکان، بەم جۆرەیە:
1/ زیادکردنی رادەی فشاری پیلانەکانی عەقلانییەتکردنی(راتسیونالیزکردنی بەرهەمهێنان). بۆ نموونە لە کۆنزێرنی فۆلکس ڤاگندا 15 هەزار کرێکار بێکارکران!
2/ بەئەکادیمکردنی کارکردن: دەرچووی زانکۆ و ئامادەییەکان لە 1976، 1991 دا 2،2ملیون کەس بوون. زۆربەیان ناچاری کرێکاری بوون. ئێستا ژمارەیان بووە بە 1،5 ملیون کەس.
3/ کەم کردنەوەی کاری پیشەسازی دەستی.
4/ نوێکردنەوەی سیستێمی کرێ.
5/ بەبازنەکردنی باری ژیانی کرێکاران: لەناوبردنی کاری ئاسایی و فشارهێنانی سنووردانان بۆ چالاکێکانی مرۆڤ و رادەی بەرهەمێنان(دەبێ بەرهەمەکان بەخێراتر و بەوپەری رێکوپێکی بەئەنجام بگات).

هەروا رەخنەی زانستییانەی ئەندازیای کارگەکان روو لە لاین مێنیجمێنت دەکەن: نەبینینی ئاشکرای پرۆسێسی کارکردن لە کەرت وبەشە جیاجیاکاندا، بەرزبوونی کرێ بەهۆی دیسێنترالیکردنی کارکردن، بڕیاردانی بەهەڵە لەبەر روون نەبوونی نرخەکان و مەترسی هەوڵدان بۆ هەرچی کەمکردنی خەرجەکان و گیروگرفتی زۆری کارکردن لەناو گروپ.

ئەوەی راستی بێت، دوا ئامانجی لاین مێنیجمێنت بریتیە لە بەرزکردنی ئاستی بەرهەمێنان، لە پێناوی چنگکەوتنی بازارێکی زیاتر لە ناو بازاری جیهان. بەدەمی ئەم مەبەستەوە، دەڵێن: ئێمە دەمانەوێت ئاستی ژیان بەرزبکەینەوە و بێکاری لە ناو ببەین. بەڵام لە واقیعدا:

1/ ئاستی بەرهەمێنان بەرزدەکەنەوە، بەبێ ئەوەی هەلی کارکردن زیاد بکەن.

2/ فشارهێنان بۆ سەر سیستێمی کۆمەڵایەتی.

3/ بەرزکردنی رادەی(تمرکز)ی سەرمایە.

4/ بەهێزکردنی رادەی هەژاری لە زۆربەی ولاتانی"جیهانی سێهەم".

5/ وێرانکردنی ژینگە بەرادەیەکی فراوانتر.

لە1990 بەدواوەوە، نموونەی لاین مێنیجمێنت لە ئەلمانیا پەیرەوکرا، هەر بۆیەش لە 1994 دا بەرهەمهێنان لە بواری پیشەسازی 10،7٪ زیادی کرد: لە بواری پیشەسازی ئاسن27٪، پیشەسازی دروستکردنی ئامێر 11،1٪، پیشەسازی ئەلکترۆنی 13،0٪، پیشەسازی کیمیاوی 21،1٪. بەرامبەر بە زیادکردنی بەرهەمهێنان لە بوارانەدا بە رێژەی(1لە10)ی کرێکاران رەوانەی کارەساتی بێکاری کران.

ئێمە لەو بڕوایەداین کە تەنها کەمایەتییەکانی ناو کۆمەڵ سوود لەم رێبازە وەردەگرن و زۆربەی کۆمەڵ رووبەرووی مەترسی بێکاری بە کۆمەڵ دەبن، بێ متمانەیی لە مافی بەردەوام بوون لە کارکردن زیاد دەکات، ناچارکردنی کرێکاران بۆ خۆگونجاندنی خێرایی لە گەڵ گۆرانکارییەکانی ناو کارگەکان. سەرباری ئەمانەیش، لاین مێنجمێنت، کارو چالاکییەکانی خەباتی سەندیکایی بنبڕدەکات، بووە بە هۆی ئەوەی کاتژمێری کارکردنی ئاسایی(هەشت سەعات کار) هەنگاو بە هەنگاو لەناو بچێت و مۆدێلی(2 سەعات کار لە رۆژێك، واتە مانگی620 مارك) یا رۆژی 4 سەعات کار بەرپا بکرێت. ئێستا ئەم سیستێمە نوێیە لە ئەڵمانیا بەرێوەوە دەچێت، لە ئەمریکادا، لە کۆتاییەکانی ساڵی رابردوو لە" چارەسەری دەگمەن"ی بێکاری دەدوان، راستییەکەیشی ئەمەیە: ئەمانە هەوڵ دەدەن بۆ کەمکردنەوەی کرێی کارکردن، بۆ ئەوەی قودرەتی پێشبڕکێکردنی یەکتریان پێبکرێت(مەبەست ئەمریکا، ئەلمانیا، یابان)ە لە هەوڵدانیاندا بۆ سەرلەنوێ دابەشکردنی بازارەکانی جیهان و داگیرکردنیان...

مارکسیزم، (ئۆپن-سوێرچ)و بەرهەمهێنانی پییر!

ئازادی یەك واتای هەیە: کار و موڵکایەتی هەرەوەزی!

هـەموو مەزهـەبی"وشـە"، مەزهـەبی"ئـاو"و هـەموو قوتابخانـە فەلسـەفییە ئـابووری، سـایكلۆژی، ئـەتیكی كۆمەڵایەتیەكانی جیهانبینی بۆرژوازی لە تاقە یەك قوتابخانەو هێڵ و بڕیاردەر كۆبوونەتەوە بـەناو قوتابخانـەی شیگاكۆ و ئەمیش بەشێوەیەكی دیكتاتۆییانە لەسەر ئاستی دنیا بـە نـوێترین تەكنـەلۆژیای سـەربازی-زانیـاری بـۆ جێبەجێكردنی پڕۆژەی"ئازادی" ئابووری بازاڕی ئازاد دەكات كە كوێلایەتی نوێ، جەنگ، سێكسیزم، وێرانكردنی ژینگە، گرانی، بێكاری و لانەوازی لێكەوتۆتەوە. لەم هەلومەرجە باڵادەستە(ناتوانین باس لە شارستانییەت بكەین-رۆز لۆكسمبۆرك).

پاش بڵاوكردنی بەرهەمەكانی ماركس ئیتر هیچ زانایەك نەیتوانیوە بەبێ ئاماژەكردنی ئـەرینی یـان نـەرینی بـۆ بۆچوونەكانی ماركس، بێتە مەیدانی فەلسەفە، راگەیاندن و رۆشنبیری و زانست! سـارتر لـە پێشـەكی(رەخنـە لـە ئەقڵی دیالەكتیكی)، دەڵێ: (فەلسەفەی ماركس باڵاترین هزرە كە مرۆڤ لەم سەردەمە پێی گەیشتووە)و بەهـەمان شـێوە دریـدا دەڵـێ: هەڵـە دەكـەین ئەگـەر بەرهەمـەكانی مـاركس نەخوێنینـەوە یـان دووبـارە نەیانخوێنینـەوەو توێژینەوە لەبارەی بۆچوونەكانی نەكەین). ئایا دەتوانین بڵێین: تا سەرمایەداری باڵادەست بێت، ماركسیزم وەك فەلسەفەی سەردەم دەمێنێتەوەو بەرپرسە لە لابەلاكردنی ناكۆكی چینایەتی.

گرنگی مـاركس ئیمـرۆ ئەوەیـە كـە دەسـەڵاتی سـەرمایەداری گەرچـی لـە پلەیـەكی زۆر پێشـكەتووە، بـەڵام هێشـتا هەمان خووی هەیە و بە هەموو شێوەیەك بۆ خواوەندە باڵاكەی(قازانج)، نوێژ، تەلیلە و...زۆر شتی تریش دەكات و ئەگەر باری لاربوو، ئەوا خودا ئەگەر دوێنی پەیامی خۆی بۆ بەرپاكردنی جەنگی دژ بـە شـوعییەتی بـۆ نـارد، ئەوا ئێستا پەیامی خۆی بۆ بەرپاكردنی جەنگی"پیرۆزی" دژ بە تیرۆریزم بۆ ناردووە!

حكومەتە سەرمایە باننـاسیونالەكان ناتوانن تەنانەت زورێك لە داخوازییە سەرەتاییەكانی جاڕنامـەی مـافی مـرۆڤ لە ناو جەرگەی وڵاتەكانی خۆیان جێبەجێ بكەن-بۆ نموونە تەنها لە نیویورك 140هـەزار لانـەواز هەیـە-، بۆیـە لەسەرتاپای دنیا مانگرتنی گشتی و خۆپیشاندانی ملیونی و بزووتنەوەی نارەزایـەتی، راپـەرین و شـۆڕش گەشـەی سەندووە: عەدالەتی كۆمەڵایەتی لە سەرو بنی زاری مرۆڤایەتییـەو سـەرمایە بـە كەڵـەگایی، سەرشـێتی، چـەك و تفاق و درندەییەوە پێشێلی مافی ئەو ئازادییانە دەكات كە بەر بە ئازادی بەرژەوەندی و پلان و تێگەیشتنی خـۆی دەگرن، بۆ نموونە سارا ڤاگنكنێشت(سیاسەتمەداری حزبی چەپ) لە ئەڵمانیا ناوی تازەترین بەرهەمی ناوە(ئازادی لەبری سەرمایەداری)و لە وڵامی پرسیارێكی تاگس شبیگل دەڵێ: سـەرمایەداری لـە فرەلایەنـەوە ئـازادی سـنوردار دەكات. هەر كەسێك بەناچاری لەسەر یاسای(هارتس4)بژێ، ئازاد نییە و هەر كەسێك بەبەردەوام سـەعاتی كـاری زیاتر بكات و بەحاڵیش كاتی بۆ خێزان و برادەرەكانی ئازاد نییەو ئەوەی لـە كارێكی كـاتی بـۆ كارێكی كـاتی تـر رابكات، ئازاد نییەو ناتوانێ نەخشە بۆ ژیـانی دابڕێـژێ. تەنانـەت زۆربـەی بازاڕاكـانیش ئـازاد نـین، بـەڵكو لـەژێر دەسەڵاتی چەند بەڵێندەرێكن).

لێرەدا دەتوانین چەند نموویەك بۆ بۆچوونەكەی سارا زیادبەكەین: ئەوانەی لەناو كەمپی پەنابەران دەژێن، ئـەو دایكانە كە بەتەنها كارو منداڵ بەخێودەكەن، بەساڵاچووان، خانەنشینان، ئالودەكانی نەخۆشـییە دەروونییـەكان، ماددە هۆشبەرەكان، لانەوازان، لەشفرۆشەكان و زۆری تر....

هەر لەم کاتە گرنگی مارکسیزم ئەوەیە وڵامی سەردەمی درۆ هاوچەرخەکانی راگەیاندنی سەرمایەی جیهانگیر و رۆشنبیرە گەمژەکانی وەك(کۆتایی مێژوو، کۆتایی مارکسیزم، کۆتایی سیاسەت، کۆتایی...هتد)دەداتەوەو خودی سەرمایەداری متمانەی مرۆڤایەتی لەدەستداوە.

لە 2010/10/13، دالی مورتێنزم(هەڵگری خەڵاتی نۆبڵ بۆ ئابووری2010) لە وڵامی پرسیاری رۆژنامەی ئەڵمانیFAZ(ئایا قەیرانی دارایی شکستی سەرمایەدارییە؟)، دەڵێ: من لایەنگری مەزهەبیانەی سەرمایەداری نیم، بەڵام نازانم کێی تر هەیە لەم قەیرانە بەرپرس بێت. ئێمە دەزانین کە ئەزموونەکانی تری رێکخستنی ئابوری بۆ ماوەی درێژخایەن، جێگای قبوول نەبوو. سەرمایەداری زۆر کێشەی هەیە، بەڵام ئەڵتەرناتیڤەکە چییە؟

کاتێ تەکنۆکراتێکی ئابووری ئەمریکی و هەڵگرێکی خەڵاتی نۆبڵ ئەم پرسیارە لەخۆی دەکات، ئەوا ئێمەش دەتوانین تەنها یەك وڵام بدەین: ئێستا سەردەمی شێوەی بەرهەمهێنانی(پییر) و ئابوری هەرەوەزییە!

ژێردەستەکان و لەگەڵیدا تەواوی مرۆڤایەتی دەیانەوێت وەك هاورێی سروشت، لە کۆیلایەتی هاوچەرخی سیستێمی قازانجی سەرمایە رزگاریان بێت، نەك وەك درندە زەمین و دەریا و ئۆقیانوس و دارستانەکان و ئاو هەوا بەکاربهێنرێ و تەکنۆکراتەکانیان بەشێوەیەکی دیکتاتۆریانەی بیۆێنە لە مێژووی مرۆڤایەتی فەرمانڕەوایی بکات.

ئابووری لیبرالیزمی نوێ و ئابووری هەرەوەزی ئازاد!

وەك چۆن ترافیکلایت، ژمارەی پۆلیسی هاتووچووی زۆر کەمکردەوە، ئیمرۆ (ئەتمەتە)و تەکنەلۆژیا و شۆڕشی زانیاری شوێنی سەدان ملیون مرۆڤیان گرتۆتەوە، ئامێری پلیت برین، کۆمپیوتەر شوێنی ئەو کارمەندانەی گرتەوە کە زانیاری هاتووچووکەیان بە نەفەرەکان رادەکەیاند، بەکارهێنانی(کارتی زیرەك) لە جیاتی کارمەندەکانی بانق، کامیرای دیگیتال، شوێنی فۆتۆگراف و موختەبەری وێنەگرتن، قەپانی کێشی کاڵاکان، کامیرای چاودێری شوێنی سەدان ملیون مرۆڤیان گرتۆتەوە.

بەڕێگای خۆخزمەتکردنەوە لە(سوپەرماکێت یان لە چێشتخانەکان). کۆمپانیای-ئیکیا-سویدی کاڵاکانی (کەنتۆر یان چێشتخانە و شوێنی نووستن و کورسی...هتد)لە گەل نەخشەی دامەزراندنیان بۆ کڕیارەکانیان بەجێدەهێڵێن و بەمە هێزی کاری کەمتر بەکاردەهێنرێت. لە زۆر شوێندا سەندوقی ئۆتۆماتیکی جگەرە و رۆژنامە دانراوەو مرۆڤ دەتوانێ نرخەکانیان هەڵداتە ناوی و رۆژنامە یان پاکەتە جگەرەی خۆزراوەکەی دەستبکەوێت.

بەهەمان شێوە لە کەرتی پیشەسازی کشتوکاڵی، رەنجی ملیونان جووتیار و هەزاران ئاوایی بێ بایەخ کراوە(جووتیاران 80%ی هێزی کاریان پێکدەهێنا، ئێستا 3-4%پێکدەهێنن، زۆربەیان روو لە شارە گەورەکان کردووەو لەبارێکی سەخت و نە خوازراو ژیان بەسەر دەبەن). لێرەدا دەبێ بیر لە کشتوکاڵی خانووە شوشەکان بکەین کە بە پەینی کیمیاوی-ژەهراوی-دەرخواردمان دەدەن و هەرگیز بیر لە گەشەسەندنی کشتوکاڵی بیۆلۆگی ناکرێتەوە....قازانج لە بەکارهێنانی ژەهر، شوێنی"برایەتی" گرتووەتەوە!).

فریتژۆف بێرگمان(فەیلەسوف ئەنترپۆلۆژی لە زانكۆی مێشیگان) لەبارەی بێكاری و بەرنامەكانی چارەسەركردنی نموونـەی ئـەڵمانیا دەهێنێتـەوە و دەڵـێ: ئیمـرۆ حكومـەتی ئـەڵمانیا بـە گرتنەبـەری یاسـای ریفۆرمی(هارتس4)لەبەرامبەر رادەی ئەو كێشەیە وەك ئەوە وایە یـەكێك بیـەوێ بـە گڵاسـێكی ئـاو، دارستـانێكی ئاگرتێبـەربوو بكوژێنێتـەوە. ئێستا بێرگمان راوێـژكاری ئـابووری حكومـەتی ئـەفریقای خـواروو دەكـات و لـەوێ خەریكـە وەك ئەڵتـەنارناتیف، بەرنامـەی(ئـابووری دووهـەم)جێبـەجێ دەكـات، وات: حكومـەت تەكنـەلۆژیای پێشكەوتوو بە دانیشتوانی ناوچە هەژارەكان دەدات تا بەخۆیان كالا پێویستەكانیان درووست بكەن. نـاوبراو ئـەم میتۆدە ناوناوە(كاری نوێ)!

سۆفت وێر، دێزاین و سەنتەرو ئاوایی و شارە ئازادەكان!

زیـادەڕۆیی نییـە ئەگـەر بڵێم، ئێستا بیروبـاوەڕی مـاركس بەشـێوەی بەرنامـەی ئـازادو هاوبـەش و رەخنـەگری بونیادنـەری دوور لـە بازرگانی چاوچنۆكی وجـەنگ و چەوسـاندنەوە بـۆ نـاو مـاڵی دۆسـت و دوژمنـەكانی دژەی كردووەو دوژمنەكانی ب وەبێ ئەوەی بزانن، بوون بە هاوڕێی و تەنانەت وەك مێوانێكی زۆر خۆشەویست، رێـزی لێ دەگرن....هاوڕێ گەر ئێوە نەبن!

لە سوچێكی ناو ماڵانی سەدان ملیون مرۆڤ، كۆمپیوتەر دانراوەو كاری لەسەر دەكەن. لێرەشدا ناكۆكی چینایەتی باڵادەستە:

سۆفت وێرە ئازادەكان لەبەرامبەر سۆفت وێری لیسێنس. بیل كاتس(خـاوەنی مایكرۆسـۆفت)لـە چـەندین بۆنـە و چاوپێكەوتن دژ بـە(شـوعییەت لـە ئینتـەرنێت)رای دەربڕیـوە و لێرەشـدا بۆچـوونی جیـاواز هەیـە و هەنـدێكیش پێیانوایە(ئۆپن سوێرچ) پەیوەندیان بە شوعییەتەوە نییە!

كرسـتیان سـیفكس(فەیلەسـوف، ئینفۆرمـاتیكی ئـەنگلیزی و چـالاكوان لـە بزووتنـەوەی Open- Source و بەرنامەدانەری سوفت وێری ئازاد، دەڵێ: (هێشتا دیباتە لەبارەی كۆمـونیزم دەسـتی پێنـەكردووە). كۆمـونیزم بـە بۆچوونی ئەم فەیلەسوفە برتییە لە(شێوەی بەرهەمهێنانی هاوبەش بۆ مرۆڤ).

پرەنسیپی سۆفت وێری ئازاد بۆ (ریشـارد شـتالمان) دەگەڕێتـەوەو 4پەرەنسـیپی ئـازادی پێناسـەكردووە: 1- ئـازادی بنـەڕەتی، واتـە ئـازادی بـەكارهێنانی بەرنامەكـە بـۆ هـەموو مەبەسـتێك. 2- ئـازادی زانستی، واتـە رێپێـدان بـە لێتوێژینـەوەی شـێوەی بـەكارهاتنی بەرنامەكـەو گونجانـدنی لەگـەل خـۆی. 3- ئـازادی كۆمەڵایـەتی، واتـە ئـازادی لەبەرگرتن(ئەستنساخ)كردن. 4- ئازادی بنیاتنان، واتە چاككردنی بەرنامەكە و ئەم چاكسازییە بۆ خۆشگوزەرانی گشت، فەراهەم بكات.

سیفكاس لە بری كۆمونیزم باسی(كۆمۆن)ە دەكات، واتە موڵكی گشتی دەكات و پێیوایـە ئـەم بزووتنەوەیـە نـاوكی شێوەی بەرهەمهێنانی نوێیە. لەلایەكیترەوە كرستیان شپێر كە لێتوێژینەوە لـەبارەی پرەنسیپی كۆمەڵـەی ئـازاد كردووە، دەڵێ: چاكەی ئازادی و یەكسانی بۆرژوازی تەنها لە كۆمەڵـەی ئـازاد جێبـەجێ دەبـێ. كۆمەڵـە ئـەو كاتـە

ئازادە ئەگەر یەکسان بێت و تاکەکان بتوانن لەناو کۆمەڵەکە تەنها ئازاد بن. هەروا چوارچێوەی کۆمەڵەی ئازاد دیاری کردووە: دەبێ هەموو یاسا و رێساکان بۆ گۆڕین بن و هەموو بەشداربووان هەموو کاتێك ئازاد بن لە بەجێهێنانی کۆمەڵەکە.

فری سۆفتوێر چەندین کەرتی بەرهەمهێنان لە لۆژیکی قازانجی سەرمایە رزگارکردووە، بۆ نموونە بواری دیزاینی خانوو، جلوبرگ, پەیوەندی بێ تەل، هەروا بەرهەمهێنانی کاڵای هاوبەش و بە خۆڕایی و بێ ململانی و قازانج بەشێوەی ئازادانە لە هاوشێوەی(سۆفێت وێری ئازاد-ئەنسکلۆپیدیای ڤیکیپیدیا، لینوکس، فریفوکس، ووردپرێس، پرۆژەی ئۆپن- هاردوێر و سەدان بەرنامەی تر)، مرۆڤ لەسەر ئاستی جیهان بەشێوەیەکی هەرەوەزی گەشەیانپێدەدا و بە خۆشییەوە لەگەل مرۆڤی تر لەسەر بەشی دەکات و یەك بە یەکیان جێژ و سوودی لێ وەردەگرن. گەشەسەندنی ئەم جۆرە بەرهەمهێنانە وای کردووە، سەنتەر و ئاوایی و کارگەی هەرەوەزی دابمەزرێ: ئابووری هەرەوەزی ئازاد و خۆبەخش و داهێنەرانە بێ کڕین و فرۆشتن، واتە شوعییەت لەسەر ئاستی فرتوێل حزووری و برەوی هەیە.

بۆ نموونە هوشیاری موڵکایەتی گشتی زیندووتر هاتووەتە مەیدانی فکرو کاری مرۆڤایەتی. نووسەر زیلکە هیلفرش لە وتارێکیدا دەنووسێ: شتالمان وەك داهێنەری فری سۆفێت وێر، بەشێوەیەکی رادیکاڵانە(دژی موڵکایەتی رۆشنبیرییە)و ئاماژەش بۆ بزووتنەوەی(ئیکۆلۆگی و زانستی گشتی) دەکات کە ناکرێ پرڤاتە بکرێن وەك ئۆقیانووس، ئەتمۆسفێر، رۆشنایی رۆژ، دەریا و کەشوهەوا...هتد. هەر بەم مانایە، پرۆفیسۆر و ئیلینۆر ئۆستروم(هەڵگری خەڵاتی نۆبڵ و مامۆستای زانستی سیاسەتە لە زانکۆی ئیندیانا لە بلۆمینگتون)لە چاوێکەوتنی رۆژنامەی(F.A.Z)، دەڵێ: لە ئەڵمانیا مەترسی قووڵ بوونی ناعەداڵەتی هەیە و هەروا لە ئەمریکاش نائارامی کردووم. ناعەداڵەتی مەترسیدارە. ئیلینور کە بەهۆی توێژینەوەی(موڵکایەتی گشتی)، خەڵات کرا دەڵێ: هەمیشە خراپە یەکێك لە خێزانێکی دەوڵەمەند لەدایك ببێ)!.

وتارەکەی کرستیان سیفکاس(بۆ پێشەوە بەبەرو کۆمونیزم)لە رۆژنامەی(نۆیە دۆیشلەند، 2011/3/5)دەستپێکێکە بەرەو ئەو ئاراستەیە. کرستیان دەنووسێ: با جیهانێك بهێنین پێشچاومان کە تێدا بەرهەمهێنان و دووبارە بەرهەمهێنانەوە بە پێی پێداویستی لەپێناو خۆشگوزەرانی هەموو رێکدەخرێت و لەلایەن مرۆڤگەلێکەوە رێکدەخرێت کە هیچ کەس ناچار نەبێت ژێردەستی یەکێکی تر بێت و ئازادانە لە کارێکی پێویست بەشداری بکات. من ئەك دۆرە کۆمەڵگەیە ناودەنێم کۆمەڵگەی شوعی، چونکە لەو بڕوایەم، (کۆمون)ەو موڵکایەتی گشتی رۆڵێکی گرنگی تێدا دەبینن.

گرنگ ئەوەیە دابڕانێك دورووست ببێ لە نێوان هوشیاری کارو ژیانی هەرەوەزی ئازاد لەگەل هوشیاری قازانجی سەرمایە بگاتە ئاستی ئەو دابڕانە کە لەنێوان گالیلی و ئەرستوو دروووست بوو. شێوەی ژیانی ئیمرۆی مرۆڤایەتی کە بەرهەمی هەموو رەوتە فەلسەفییەکانی سەرمایەدارییە کە ئەم هەموو دڕندایەتی لێکەوتووەو ، بەبێ ڤۆلۆنتاریزم و دیتەرمەنیزم، زامنی بەزیندوو راگرتن و گەشەسەندنی بیروباوەڕی مارکس و شوعییەتن: دەمێکە شێوەی(بەرهەمهێنانی پییر)ی کۆمۆناری لە پەراوێزی دەرچووە و بووە بە بەشێك لە جیهانی نوێ.

ڕەشبیرەكانی كۆسا نۆسترا!

(پەیمانگەی ئینتەرپرایزی ئەمریكی و مایكل روبن وەك نموونە)

لەبەر ئەوەی زۆر كەس هەیە خۆیان لە مرۆڤی ئۆرووپی و ئەمریكی، كەمتر دەزانن، بۆیە دەبینین حزب، ڕێكخراو وكەسانی گەندەڵ و تاوانباری ئەو وڵاتانە وەك ئازادیخواز و لایەنگری دادپەروەری بە خەڵكی نەگبەتی وڵاتەكەم دەفرۆشن و مایكل ڕۆبن و پەیمانگەی ئینترپرایزی ئەمریكی نموونەیەكیانە. ئایا پەیمانگەی ئەنتەرپرایز كێن و چیان كردووەو دەكەن؟

وتارەكەی مایكل ڕۆبن بۆ خەڵك خوێنرایەوە

لە وتارەكەی ناوبراو بۆ خۆپیشاندەرانی ئازادیخوازی سلیمانی، هاتووە(ئەمریكا پێویستە لە دەسەڵاتدارانی ئێوە زۆر تووڕە بن....ئێمە ئەمەمان كرد بۆ دەستەبەركردنی حوكمی یاسا و دادپەروەری).

لەبەر ئەوەی ڕۆبن پێیوایە ئێمە بێئاگاین لە ناعەدالەتی، هەژاری و گەندەڵی و لانەوازی و قەرزاری هاوڵاتییەكانی ئەمریكا، بۆیە هاتووە وەك ڕزگاركەرێك قسەمان بۆ دەكات. حكومەتی ئەمریكی و پەیمانگەی ئینترپرایز بەهۆی چەندین جەنگ و پشتیوانیكردنی حكومەت و ڕێكخراوە تیرۆریست و دیكتاتۆرییەكان و پێشێلكردنی جاڕنامەی نەتەوە یەكگرتووە، بە گەندەڵی و تاوان، تاوانبارن و پێشی هەموو شتێك خیانەت لە پەیامەكەی ئیبراهیم لینكۆلن دەكەن! ڕۆبن و پەیكانگەكەی دەبێ بە زووترین كات بۆ بەردەم دادگا ڕاپێچ بكرێن!

گەندەڵی و تاوانكاری پەیمانگەی ئینتەرپرایزی ئەمریكی

هێشتا ڕاپۆرتەكەی كەشوهەوای جیهانی سەر بە نەتەوە یەكگرتووەكان بڵاونەكرابووەوە، لۆبی پیشەسازی بڕە پارەیان تەرخان كرد بۆ لێكۆڵەران تا ڕاپۆرتی نابراو بە هەڵە بخەنەوە. وەك(گاردیان) ئیمڕۆ لە كۆتایی دیداری پسپۆڕان لە پاریس بلاویكرەوە<پەیمانگەی كۆنەپارێزی ئەمریكی(ئینتەرپڕایز) 10هەزار دۆلار و نرخی هاتووچوو بە هەر زانایەك دەدەن بۆ بەرگرتن بە ڕاپۆرتی نابراو>

لە درێژەی وتارەكە هاتووە: ئینتەرپڕایز یەكێكە لە(تینك تانك)ە كاریگەرەكانی كۆنەپارێزە نوێكانە كە ڕۆڵی سەرەكی بینیوە لە جەنگی عیراق.... كۆمپانیای نەوتی(ExxonMobl) سپۆنوری ئەم پەیمانكەیە و بۆ ئەو مەبەستە 1،6ملیون دۆلاریان بۆ خەرجكردووە. قسەكەرێكی كۆمپانیاكە وتی كۆمپانیاكەمان ساڵانە 1٪ لە داهاتە گشتییەكەی بۆ ئینتەرپەڕایز تەرخان دەكات. ئەم پەیمانگەیە پەیوەندی نزیك لەگەڵ ئیدارەی بوش هەیەو زیاتر لە20كارمەندی، جاران وەك ڕاوێژكار لە حكومەتی بوش كاریان كردووە.

زانایان لە ڕاپۆرتەكەی پاریس هیچ گومانێكیان نەهێشت لەوەی كە مرۆڤ هۆی گۆڕانكارییەكانی كەشوهەوای سەرزەمینە...سووتەمەی وەك خەڵوزو نەوت لەو پەرەسەندنە بەرپرسیارە. مرۆڤایەتی هەڕەشەی ڕەشەبای زەبلاح و بەرزبوونی ئاستی دەریا و قۆناغی وشكایی لێدەكرێ.

مایكل خۆی بە قسەكەری خەڵك دەزانێ!

بین ستیوارد(چالاکوانێکی ڕێکخراوی ژینگەپارێزی گرین پیس)بە توندی ڕەخنەی لە ئینتەرپرایز گرت و وتی: ئینتەرپەرایز لە فابریکێکی هزر زیاترەو کرێگرتەن و وەك ڕۆشنبیر، کۆسا نۆستڕای حکومەتی بوشن. ئەمانە نوێنەری کۆشکی سپین لە بواری حاشاکردن لە گۆڕانی ژینگە....ئەوانە لەئاستی زانست و ڕەوشت دۆڕاندیان و ئەوەی دەیانەوێت بریتیە لە جانتای پڕ لە پارە.

ئایا مایکل ڕۆبن و برادەرو دۆستە کوردە ڕەشبیر و بەرپرسی هەندێ ڕۆژنامە و گۆڤارە کۆسا نۆستڕای کۆنەپارێزە ڕاستڕەوەکانی ئەمریکا نین لە کوردستان؟!

تۆماس پانی لە2007/2/2لە وتارێك بەناو(هاوپەیمانیەکی بکوژ)دەنووسێ: لە لێکۆڵینەوەکەی ئەنجومەنی کەشووهەوای(UN) کە ئیمڕۆ لە دنیا هەڵای نایەوە، هاتووە: (بەڕوونی دەرکەوتووە کە مرۆڤ بەرپرسە لەبەرامبەر گۆڕانی کەشوهەوا...پەیمانگەی ئینتەرپرایز پارەیەکی زۆری تەرخانکردووە بۆ زانا، سیاسەتمەدارو ئابووریناسەکان تا وتار دژ بە ڕاپۆرتەکەی نەتەوە یەکگرتووەدا بنووسن و لە"گۆڤارە سەربەخۆکان"بڵاوی بکەنەوە....ئەم هەوڵە لە بەرژەوەندی"هاوپەیمانییەکی بکوژ"ی زلهێزە...جاران لی ڕایموند(جێگری سەرۆکی پەیمانگەی ئینتەرپرایز)بەڕێوبەری کۆمپانیای نەوت(ExxonMob)بوو.

هەروا پەمانگەکەی ڕۆبن شانبەشانی وەزارەتی دەرەوەی ئەمریکا لە کۆبوونەکەی(براتسلاڤا)ساڵی2000بەشداری کرد!

لەم کۆبوونەوەیە بڕیاردرا بۆ پێشێلکردنی ڕێککەوتنەکەی هیلسنکی بۆ(پێکەوەکارکردن و ئاسایشی ئۆروپا). ئیمزاکەرانی ئەم ڕێککەوتننامەیە(ئەمریکا و زۆربەی وڵاتانی ئۆروپا)بە ئەرکی خۆیان زانیوە ((لە داهاتودا هەرگیز نابێ ڕێ بدرێ بە بەکارهێنانی توندوتیژی بۆ گۆڕینی سنوورەکانی دەوڵەتانی ئۆروپا.))

مایکل ڕۆبن باسی یاسا و عەداڵەت دەکات، بەڵام ئایا دەزانێ ماوەی پتر لە 20 ساڵە زیندانی سیاسی و ڕۆژنامەنووس مۆمیا ئەبو جەمال(سەر بە ڕێکخراوی پڵنگی ڕەش) بەناهەق زیندانی کراوەو لەوانەیە لە هەر کاتێك لەسێدارەی بدەن، بەڵام سەرەڕای ناڕەزایەتییە جیهانییەکان، هێشتا هەر ئازاد نەکراوە. لە وڵاتە"ئازادەکەی برادەرە بێلایەنەکەمان"ماڤی مانگرتنیش لە کرێکاران قەدەغە دەکرێ!

شایانی باسە پەیمانگەی ئینتەرپرایز لە1943دامەزراوە وەك دەزگایەکی تایبەت بە لێکۆڵینەوە بۆ بەرگی لە سیستێمی سەرمایەداری و ڕەفتاری کۆمپانییە گەورەکان و بەرژەوەندیەکانیان، بەڵام پاشان بواری خوازراوی بەرفراوانتر بوو.

ئایا کوردستانی عیراق هاوپەیمانێکی باشە؟

ئەوە ناوی ئەو ڕاپۆرتەیە لەلایەن ئینتەرپرایز لە 13ی ئاب/2008بڵاوکراوەتەوەو نووسەرەکەی(مایکل ڕۆبن)ەو تێدا بە توندی ڕەخنە لە پارتی و یەکێتی دەگرێ و هەندێ نهێنی ئابرووچوانەو مەترسیدار دەردەخات. لەو ڕاپۆرتە(پارتی کرێکارانی کوردستان)بە تیرۆریست ناودەبات و دەنووسن"تیرۆرستییەکەی دۆزی نەتەوەی کورد پیس دەکات... هەردوو حزبەکە بە بەمامەڵەکردنیان لەگەل ئیران، خیانەتیان لە متمانەی ئەمریکا کرد"...و زۆر شتی تر.

ئینتەرپرایز لە13ی ئاب/2008

جاش و موستەشارە کوردەکانی ئینتەرپرایز!

زۆرێك لە ڕۆژنامە، گۆڤارو کەناڵی تەلەفزیونی بەشێوەیەك باسی پەیمانگەی ئینتەرپرایز و مایکل ڕۆبن دەکەن، وەك بڵێی ڕێکخراوی کۆمەڵگەی مەدەنی و کەسایەتی بێلایەنە و کارەکەیان تەنها ئەوەیە بەشێوەیەکی مەدەنی و ئاشتیخوازانە کاردەکەن.

ئەمە درۆیەکی شاخدارو مەترسیدارە، گاڵتەکردنە بە خوێنەر و خەڵکی کوردستان، چونکە:

1- کارل ڕوف یەکێکە لە سەرانی ئەو پەیمانگەیە و هاوکات یەکێك بوو لە گەورە موستەشارەکانی جۆرج بوش و نزیکە لە زانکۆی بۆب جۆنس لە ساوت کارۆلینا(سەنترێکی ڕاستڕەوە توندڕەوەکان)ەو هەر خۆیشی سەرپەرشتی هەڵبژاردنی بوشی کردووە. کارمەندانی ئەم پەیمانگە"سەربەخۆیە" وەك مایکل لادین و جاشوا میرۆفیك پێکەوە لەگەل هەڵۆ کۆنەپارێزەکان وەك جیمس

ولسی(سەرۆکی رابردووی هەوالگری ئەمریکا)، جاك كامب(كاندیدی حزبی كۆماریيەكان بۆ سەرۆكايەتی ئەمریکا1996 و یاریدەری وەزیری بەرگری بۆ سیاسەتی ئاسایشی نیودەوڵەتی)كاردەكەن، واتە"دەستی شاراوە"ی وەزارەتی دەرەوەو بەرژەوەندییە ئابوورییەكانی ئەمریكان. یەكێك لە گەورە لێكۆڵەری ئەو پەیمانگە"بێلایەن و زانستی و ناحكومییە"ناوی (جۆن بولتن)ە كە بالیوزی ئەمریکا بوو لە نەتەوە یەكگرتووەكان. ئەم"ئەستێرە بێلایەنە" لە 2010/8/29بانگەوازی بۆ بۆردومانكردنی بنكەكانی پیتاندی ئەتۆمی ئیرانی كرد. ئەم كامەندەی سەر بە رێكخراوێكی"ngo"ە لە وتارێكیدا لە رۆژنامەی وولّ ستریت سالّی 1997نووسیویەتی(ئەو پەیماننامە نیودەوڵەتییانە كە ئەمریکا مۆری دەكات یاساگەلێك نین رێزیان لێ بگیرێت، بەلاّم وەك پێویستییەكی سیاسی زیانی نییە لەگەل گۆرانی بارودۆخ لێی پاشگەز ببینەوە).
كۆنەپارێزە نوێكان بەیەكچاو تەماشای نازیەت، شوعییەت و بزووتنەوە ئیسلامیەكان دەكەن، ئێستا ئیتر منیش سەیرم نایەت لەوەی كە رەشبیران، هەندێ گۆڤار لە هەرێم وەك سەگی هار ئەم كارە دەكەن.

ئەنارشستی داهێنەرانە یان ئەنارشستی بنیاتنەر

ئەمە تیئۆری گەورە فەیلەسوفی كۆنەپارێزە راستڕەوەكانە(لیڤی شتراوس)ە كە كۆنەپارێزە راستڕەوی ئەمریكا كاری پێدەكەن. ناواخنەكەیشی ئەمەیە: جەماوەر لەناو هەرانانەوە غەرق بكەن تا نوخبە بتوانێ جێگیربوونی بارودۆخەكەی دابین بكات). لە ئەمریكا شتراوسییەكان ناسراون و گۆڤاری(كۆمێنتەری)دەردەكەن. پرۆفیسۆر نۆرمان پۆتهۆراس سەرپەرشتی دەكات و بە گرنگترین بەرهەمی كۆنەپارێزەرە نوێكانە.

مافیای چەك و ئەتۆم لەسەرووی یاسان!

لە وڵاتی(ئازای سەرمایەی دارایی، كۆمپانیای باناسیونال وجەنگ و هەژاری) بە گوێرەی راپۆرتی لیژنەی چاودێریكردنی ئەتۆم، لە 2011/3/23ئاشكرای كرد كە ئەركی راگەیاندنی هەڵەی كەرەستە و"لەكاركەوتن" كە لەوانەیە رووداوی كارەساتئامێزیان لێ بكەوێتەوە لە زیاتر لە یەك لەسەر سێی حاڵەتەكان، پشتگوێ خراون).
حكومەتە مەدەنی و دیموكراسیەكەی"بەرێز"رۆبن تەنها لە ساڵی2008دا وەك پەیمانگەی تۆژینەوەی ئاشتی جیهانی بڵاویكردووە، بودجەیەكی خەیاڵی بۆ جەنگ تەرخان كردووە(1.464 بلیون دۆلار)!. ئێستا ئۆباما درێژە بە كارو ئەركەكانی سەرۆكەكانی پێشتری دەداو پشتیوانی لەو دیكتاتۆرانە دەكات كە لە سەدام یان ئەحمەدی نەژاد كەمتر نین، بۆ نموونە بە بڕی 60ملیارد دۆلار 84 فرۆكەی جەنگی(ف.15)، 70هیلیكۆپتەر لە جۆری ئەپاچی، بە سعودیەی عەرەبی دەفرۆشێت. بەلاّم ئاشكرایە ئاشتییەكەی(ئینتەرپرایز) شێوەی تری هەیە، بۆ نموونە لە وولّ ستریت جۆرنال نووسراوە: تەنها بە پڕچەككردنی سعودیەی عەرەبی بە فرۆكەی جەنگی، كار بۆ نزیكەی 77هەزار كەس لە كۆمپانیای بۆینگ دابین دەبێت. ئۆباما ئێستا خەریكە زەمینە بۆ بازرگانی بە سیستێمی(تات) خۆشدەكات. راكێتەكانی ئەم سیستێمە دەگاتە دەرەوری و بەرزی ئەتمۆسفێری زەمین. ئیمارات بە بڕی 7ملیارد دۆلار نموونەیەكی هاوشێوەی ئەو سیستێمە كریوە لەگەل 147راكێت.

وا باشە رۆبن لەبری ئەوەی درووشمی"عەدالەتی كۆمەلاّیەتی و ئازادی" بەخەڵكی كوردستان بفرۆشێ، وا باشە خۆی و پەیمانگە"زانستی و بێلایەنەكەی" خەریكی گەندەڵی بۆرسەی وولّ ستریت و لابردنی قەرزی بانقەكان لەسەر ملیونان هاوڵاتی ئەمریكا ببێت و وەك كەسێكی"ئازادیخواز"بە بەڵگەوە بیسلمێنێ كە تەرخانكردنی پتر لە یەك بلیون دۆلار بۆ وەزارەتی بەرگری، باشتر وایە بۆ ئاشتی تەرخانی بكات و بەمە خۆشەویستی گەلانی دنیا دابیندەكەن! وەك هاوڵاتییەكیش تكا لە برادەرە دژ بە گەندەڵییەكانی دەكەم، بەڵكو نەختێ مەشوەرەت بە"سەرۆكی مێژوویی"وڵاتەكەی بدەن بۆ خزمەتكردنی خانەشینەكانیان و

خزمەتگوزاری تەندرووستی بۆ هەژاران و بێکار و لانەوازەکانیان باش بکەن نەك بە گوێرەی بەرنامەی(Medicaid) کەمی بکەنەوە!، ئاخر باش نییە 23ملیون ئەمریکی بە بێ بیمەی تەندرووستی بژین: ئەمە بۆ ئاشتی جیهانی خراپە و پێشێلکردنی جاڕنامەی مافی مرۆڤە! هەروا(باج)یش کەم بکەنەوەو کرێی کار زیادبکەن تا هەموو ئەمریکا لەسەر قەرز نەژێن و تۆزێك کەرامەت بۆ هاوڵاتییەکانیان دابین بکەن!

ئێمە خۆمان ئەقڵ و توانامان هەیە بۆ خەباتکردن لە پێناو عەدالەتی کومەلایەتی کە حکومەتەکەی ئەو بە ئاگر و ئاسن لە دژیدا رادەوەستێ، وەك نزیکترین مێژووی ئەمریکای لاتین و دژایەتیکردنیان بۆ شوعییەت پێماندەڵێن!

ئەوە چارەنووسی ئەو رەشبیرە جاش قەڵەمانەیە کە خۆیان بۆ ملکەچی و جاشایەتی و خۆفرۆشتن بە ئەم یا ئەولایەن تەرخانکردووەو بەردەوام خۆیان وەك کەسانی دڵسۆزی"بێلایەن"و دژ بە گەندڵی و دڵسۆزی عەدالەتی کۆمەڵایەتی بە هەژاران دەفرۆشن و لەراستیدا ئەجندای کۆنەپەرەستی و تاوان جێبەجێ دەکەن...

ئێوە سەری ئازادی دەبڕن!

ئێوە جامبازی بە عەدالەتی کۆمەڵایەتییەوە دەکەن!

بەرەی هەژارەکان و ئاواتەکانیان و دژایەتی کەندەڵی لەشوێنێکی ترەو لەو شوێنە دەست پێدەکاتەوە کاتێ دوژمنەکانیان دەناسنەوەو بە خۆیان داخوازییەکان رادەگەینن و پێشکەش دەکەن. داخوازییە رەواکانی ستەمدیدەکان لەبەرچاون، گرنگ ئەوەیە نەهێڵین یاری بە ئازار و نەگبەتییە رۆژانەکانمان و بە قوربانیان بکرێ...

تێبینی: کۆسا نۆسترا رێکخراوێکی تاوانبارییە لە ئەمریکا و خۆیان بەشێوەی مافیەکانی سیسیلیا رێکخستووە.

گوتارە کۆنەپەرەست و شکستەکانی مەلا بەختیار، فاروق و رەفیقەکانیان!

مەلا(بەختیار عەلی) لە هەینی"پیرۆز"بە دوعا و پاڕانەوە دەیەوێ لە ئازادی و عەدالەتی کۆمەلایەتی نزیکمان بکاتەوەو ونووسیویەتی: (خودایە بۆ خاتری کەرامەتی ئینسان کە لەوێنەی خۆتدا خەلقتکردووە...خوایە کەرامەتی ئەوانیش بشکێنی....خودایە ئەو سیستێم و یاسا و حوکمڕانییە بە سزا و ئابرووچوونی خۆی بگەیەنی...خودایە ئەم کیللەتە لەو نەگبەتی و نەهامەتییانە رزگار بکەین...خۆایە جورئەت و بوێری ببەخشە بەم گەلە قوربانیبەخشە...خودایە بە حیکمەتی خۆت پڕ مانکە لە هەدادان...خودایە خودایە بوێری و سەبر ببەخشە بەو گەنجانە...خودای ئەم تارمایی وەحشەت...خودایە ئێمە لە دۆزەخەوە پەنات بۆ ناهێنین، بەڵکو لە کوردستانەوە...)

ئایا ئەوە گوتاری نوێبوونەوەی دونیا و دەسەلاتە؟ ئایا ئەوە خیتابی رۆشنبیرێکە بیەوێ کۆمەڵگەکەی بۆ پێشەوە بەبات؟!

بەداخەوە ئەو وتارە زیاتر فرەبێژی زۆرو زەوەن، پێوەنان و بێمانەیە کە بەروونی شکستی و دەستپاچەیی گوتاری رۆشنبیری راستڕەو کۆنەپەرەست سەرلێشێواو پیشاندەدا.

ئیمڕۆ ئەو دەنگە بە گاڵتەجاڕییەکی نوێی فاروق رەفیق ئامێتە بوو، چونکە جەنابی"فەیلەسوف"یش هێرش بە بێ بۆنە بۆ مارکسیزمی برد! ئاخر نە مەسعود بارزانی(لینین)ە و نە جەلال تالەبانی ستالین، کەچی ئیمڕۆ فاروق رەفیق وەك راستڕەوێك، بە ریتوالی"لەبەر خودا"، نەفرەتی لە شوعییەت کرد!

رەفیق هەرگیز بابەت و بیرو هۆشی عەدالەتی کۆمەڵایەتی نەبووە بە مێوانی، کەچی بۆ هەڵخەڵەتاندنی خەڵك، هەر باسی عەداڵەت دەکات کە لەداوییدا هەر دەسەڵاتێکی تیموکراتی، ئۆلیگارشی، فاشستی لێ سەوزدەبێت!

ئەزموونی 1968 رۆشنبیری بلیمەتی درووستکرد، بەڵام بەردەرگای سەرا شەرمەزاری و کۆنەپەرستی! دەنگی رۆشنبیری ئازادیخوا زمان و گفتارو ئاراستەی تری هەیەو، ئەو نووسین و وتانە رەسەنایەتی و ئەرکی رۆشنبیری ئازادیخوایان تێدا نابینرێت نییە، سوپاس بۆ دەرگای سلیمانی کە ئاوا بە روونی دوو فاقی و شیزۆفرینی منداڵە زیرەکەکانی بەردەرگای دەزگا رۆشنبیرییەکانی دەسەڵاتی، دەرخست.

رێبوار سیوەلی، بەختیار عەلی، فاروق رەفیق، لەبەر کۆڵەوارییان، ستەم و تاوانەکانی پارتی و یەکێتی بە فاشیزم دەشوبهێنن!

لە سلیمانی سەردەمی بەعس، پەردە لەسەر پەیگەرێکی کاوە لادراو بوو بە خۆپیشاندان و تا خوارەوەی نەخۆشخانەکە درێژەی هەبوو، منیش یەکێك بووم لە خۆپیشاندەرەکان. پۆلیسەکان لەسەر ئۆتۆمبیلەکانیانەوە، تەنها تەقەیان بەسەرمانەوە کرد. بە هەمان شێوە کاتێ لە هەولێر دانیشتوانی ئۆردوگای کەسنەزان(خەڵکی گوندەکانی سیدەکان بوون)، بە کوتەك و بەرد خۆپیشاندانیان کردو بەردیان بە پۆلیسەکانی خانەقا تێگرد، بەڵام تەقەیان لێ نەکردین.

هەرگیز ناکرێ خەتا و حەماقەتی بەراوردکردن لە نێوان حکومەتی هەرێم و رژێمی فاشیستی بەعس بکرێ. بەعسی ئەنفالی کردین، بۆیە بەبێ گوێدان بە ئەتەکێتی نووسین، دەڵێم: تەنها گێل و گەمژەکان ئەو کارە دەکەن. نابێ فاشیزم وەك جوێن بهێنرێت. کلیپی ئەشکەنجەدانی ئەو گەنجە تاوانە و مەحکومە، بەڵام ئەو جۆرە تاوانانە نە تازەیە و نە دەگمەن، تازەکەی ئەوەیە کە ئەو بەرێزانە تازە بە خەبەر هاتوون...بەخێر نەیەنەوە، ئێوەش کۆپییەکی تری ئەو شەلاق و ماچکردنەن، ئەوە نییە ئاراس فەتاح باسی دەستبڕین و کوژانەی نەیارەکانی کرد و(محسن ئەدیب) کورتەباڵا وەك جوێن بەکاردەهێنێت بۆ هەندێ بەرپرس لە هەڵەبجە، هەروا بەختیار لە وتارە پیرۆزەکەی رۆژی هەینی پیرۆز، کەوتووەتە هەڵەی لەرادەبەدەر کوشندەو کول: لەلایەکەوە بڕیار لەسەر خۆپیشاندەران دەداو دەڵێ(ئێوە و ئەوان لە هیچدا لە یەك ناچن)، پاشان بە زمانی مامۆستا پێیان دەڵێ(دەبێت دروشمی ژیانی ئێوە بێت، لە هیچدا لەوان نەچن)وپاشان ئامۆژگاریان دەکا(...تا هەوڵ بدەن لەوان نەچن)....خۆش ئەوەیە نەمریان پێدەبەخشێ(ئێوە تەنیا هێزن کە پیر نابن و نارۆن و هەمیشەیین)....چۆن؟ بۆ؟

من دەمەوێ تێبگەم، خۆپیشاندەران لەوان دەچن یان نا؟ کەس، حزب، شت هەیە پیر نەبێت؟ بۆچی هەمیشەیین؟...

کەناڵی گەلی کوردستان ریکلام بۆ چاوپێکەوتنێك دەکات لەگەڵ پرۆفیسۆرێکی ئەمریکی-لەوانەیە فاروق نامەکەی بۆ ئۆباما لەگەڵ ئەم"عەبقریە" دەنێرێ!- و زوو زوو وتەیەکی بڵاودەکاتەوەو تێدا بە وەك ترزلێکی ئەمریکی بە ناڕازیبووان دەڵێ(بڕۆن کار بکەن!)...ئەزانن مانای چییە؟!

سەرەماگۆ لەبارەی دیموکراسی لە وڵاتی بەرێز ئۆباما دەڵێ: (کاتێ گەشت بۆ ئەمریکا دەکەم، کارمەندەکانیان دەتوانن هاردوێری کۆمپیوتەرەکەم کۆپی بکەن، کاتێ بازاڕی دراو مایەپوچ دەبێ، داهاتی دەوڵەت ئاودیودەکەن، ئایا ئەو کارانە چ پەیوەندییەکیان هەیە لەگەڵ دیموکراسی؟ لەساڵانی رابردوو سمینارێکی زۆرم لەبارەی جیهانگیری دەگێراو وەك هزرێکی تۆتالیتێر پێناسەم دەکرد. بەداخەوە بارودۆخی ئێستا بۆچوونەکەی پشتڕاستدەکات. هەرگیز مارکس وەك ئەم کاتە ئەکتوێل نەبووە.)

بەرێزان!

رۆشنبیر پارێزەری چاونەترسی بەرگرییە بۆ بەرەوچوونی پرۆسەی رزگاری مرۆڤ لە گشت جۆرەکانی چەوساندنەوەو لەم رێگایە هەرگیز بیر لە بەرژەوەندییەکانی خۆی ناکاتەوە، دوور بێت یان لەناوچەرگەی گۆڕەپانی ململانییەکان، سەرڕاستانە هیچ لە هەڵویستی بەرامبەر هیچ خاوەن دەسەڵاتێك، ناگۆڕێت و زۆر دەمێکە گۆتا پێی وتووین: (هیچ شتێك بەرزتر نییە لە هزری ئاشتی و عەدالەتی کۆمەڵایەتی)، بەڵام ئەگەر ئەو ئێستا لەناومان بوایە، ئەوا بێگومان بەهەمان شێوە دووبارەی پرسیارەکانی دەکردەوە: لە چ کۆمەڵگایەك دەمانەوێ بژین؟ ئایا بەڕاست دەماوێ هەموو شایێك ببێت بە بازرگانی و کاڵاو (رەیع)لە هەستی مرۆی و کۆمەڵایەتی گرنگتر بێت؟

گوتارەکانی ئەو بەرێزانە زۆر حزبین، حزبییەك لە خوارەوەی ئەقڵی مرۆیی ئازادیخوازو تینووی سەرفەرازی لەستەمی سەرمایەی دارایی جیهانگیر کە پەلوپووەکانی لەناو گەڕەکەکانی سایمانی و هەولێر.و خانەقین تەراتێن دەکەن، بەڵام ئەو"بلیمەتانە"بەچەپڵەرێزان و دوعاو پاڕانەوەو نوێژ و نامەناردن و تکاو جاسووسی و هێرشکردن بۆ گوڵە سوورەکەی ژیان بە ئیدیالی خۆیان دەزانن!

(...ناتوانم ئەو زنجیرانە بشکێنم

کە بە زەمین کۆتم دەکەن!

هیچ نابینم،

هیچ نالێم...فاوست)!.

سەرەڕای هەموو شکستییەکان و هەڵویستی ئەوانەی سەرمان شۆڕ دەکەن، داخوازی هەژارو ستەمدیدەکان، داخوازی بەرەی ئێمەیەو دەستخستن و پاراستنیان هەر بە ئێمە دەکرێ و ئەوەی"ئازادانە" بمانسرێتەوە، بەخۆی پێشوەخت بڕیاریداوە رسوا بکرێت...ئازادییەکەی دەسەڵات و ئێوە، دەمخنکێنێ!

(نۆمانکلاتۆر)ەکەی بەختیار عەلی!

(سەردێڕی ئەم وتارە بە وشەیەکی بە هەڵەبەکارهێنراوی بەختیار بڵاودەکەوەو وشەکە بەم شێوەیە دەنووسرێ(نۆمنکلاتورە-nomenklatuerو لە پەیڤینیشدا دەگوترێ: نۆمنکلاتوە) دەنووسرێت؛ کۆنزەرڤاتیڤەکان هەڵەیە وبەم جۆرە دەنووسرێ(کۆنزێرڤەتیف)؛ (دونیا)هەڵەیە و دنیا درووستە؛ (مساوەمە)هەڵەیە و (موساوەمە) درووستە. چاکتر وایە ئەم برادەرە دەست لە بەهەڵە بەکارهێنانی وشەی لاتینی و ئەڵمانی هەڵبگرێت، چونکە زۆربەیانی بە هەڵە نووسیوەو پێشووتر لەچەند نووسینێکمدا دانەبەدانەیانم راستکردووە، بەو ئومێدەوە خوێندکاران بەهەڵە بەکاریانەهێنن.

خۆزگا هەڵەکەی بەختیار هەر ئەوەندە بوایە، بەڵام هەرجارێك بابەتێکی بخوێنم، بە دەیان و سەددان هەڵەی پڕ سەیروسەمەر و جەواشەکاری دەبینم و مرۆڤ ناتوانێ لەئاستیاندا بێدەنگ ببێت:

-1 بەختیار دەنووسێ: (ناوی یەك کەس لەو چینە ئەرستۆکراتییە تازە بەخراپە بە بەیانی لە دادگا خۆت دەبینیتەوە یان بە رۆژی نیوەڕۆ دەترفێنن)!

ئەمە راست نییەو ئەوەی تۆزێك ویژدانی هەبێت بەچاوی خۆی دەبینی چۆن راستەخۆ یان ناڕاستەوخۆ لە رۆژنامە، تەلەفزیون و رادیوکان، نەك هەر بە خراپە، بەڵکو هەندێ جاریش بە زیادرۆییشەوە ناوی کەسانی ئەو چینە ئەرستۆکراتییە دەهێنرێت بەبێ ئەوەی بدرێن بە دادگاو ئەگەر رەخنەگرێك درابێتە دادگا، ئەوا گەرچی پێم باشە کێشەی (قەڵەم بە قەڵەم) چارەسەربکرێت، بەڵام لە وەڵاتانی وەك ئەڵمانیا کە خاوەن نزیکەی50ساڵی ئەزموونی دیموکراسییە، بە بەردەوام نووسەر و خاوەن ئیمتیازی رۆژنامە و گۆڤارەکان دەدرێنە دادگا((بەختیار دەتوانێ لەم بارەیەوە پرسیار لە گۆڤاری تیتانیك، کتێبخانەی جۆرجی دیمیترۆڤ لە فرانگفۆرت- و زۆربەی کتێبخانە چەپەکانی ئەڵمانیا-و تەنانەت لە رۆژنامەی بیلد بکات، چەندین جار رووبەڕووی دادگاکان بوونەتەوە و سزای جۆراوجۆر دراون. لە کوردستانیش، بۆ نموونە من ماڤ رەوای خۆمە، یەکێك وەك مەحمود قەرەداغی لەبەر ئەو تەشهیرو سوکایەتیپێکردنە کە لە کتێبەکەی بە من دەیکا، بدەم بەدادگا، بەڵام من قەڵەمەکەم پشتوپەنامەو بەهەموو دادگاو یاساکانی دنیا نایگۆڕمەوەو ئەگەر جارێکی تر من و کاك مەحمود رووبەڕووی هەمان بارودۆخی زیندان بووینەوە، ئەوا بێگومان هەر وەکو جاران بەهەمان هەڵویست و رەوشت، رەفتاری لەگەڵ دەکەمەوە.

2- بەختیار دەنووسێ: (...گەنجان گلەییان لەوە هەیە کۆمەڵگا کۆمەکی خێرایان پێناکات و یارمەتیان نادات زوو ببن بە پیاوو گەورە ببن.)

بەختیار بەخۆی لە وەڵاتێکی ئۆرووپی دەژی و دەبێ بزانێ لەوێ حکومەت، بۆ نموونە(بەڕێوبەرایەتی لاوان)ی دامەزراندووە و بە هەزاران پسپۆڕی بوارە جۆربەجۆرەکانی بۆ لاوانیان دامەزراندووە یان بە ڕێگای(بەڕێوبەرایەتی کار)ەوە کۆڕو خوول بۆ گەشەپێدان و گەڕان بۆ کارکردن ڕێکدەخەن و حزب و کلێساکان لە هەموو بوارێکداو بەشێوەی جۆراوجۆر کۆمەك بە لاوان دەکەن. چاوەڕوانی لاوان لە کۆمەڵگا مەسەلەیەکی تایبەتمەند نییە بە کۆمەڵگایەکی ڕۆژهەڵاتی یان ڕۆژئاوایی و بەڕاستی حکومەت و کۆمەڵگا بەگشتی دەبێ لەبەرامبەر لاوان بە کچ و کوڕ لە ئاستی بەرپرسیارییەتی بن!

3-بەختیار: (حزب ئێستا وشەیەکی بێمانایە هەمووماان بەکاریدەهێنین ، چونکە بوونی راستەقینەی نەماوە تا کەس لێی بترسێت)

بەختیار لە ئەڵمانیا دەژێ و حکومەتەکەی لەلاین حزبێك یان هاوپەیمانی چەند حزبێکدا بەڕێوەدەچێ و تا سەرئێسقان کۆمەڵگایەکی حزبییەو ئەگەر بەختیار لەبری ئەو بۆچوون سەقەت و بێ بنەمایە، تۆزێ خۆی ماندوو بکات، ئەوا بەدڵنیاییەوە ناتوانێ ناوی ئەو هەموو حزب، گروپ، کۆمەڵە و ڕێکخراوانە ریزبکات!

ئایا بەختیار دەتوانێ تەنها نموونەیەکمان بۆ بهێنێت لەبارەی کۆمەڵگایەکی ئەم جیهانە بەرفراوانە، تێیدا حزب وەك پارێزەر یان دەربڕی بەرژەوەندی ئابووری، ڕۆڵی سەرەکی نەبێ؟! من دڵم بۆ"مێگۆلکەکانی-ئەم وشە قیزەوەنە لە ئەقڵی مامۆستاکانی بەختیارو خۆی بە قەرز وەریگرتووە"ئوستاد دەسووتێ کە بڕوا بەو نەزانی و گەمژایەتییانە دەکەن.

4- مامۆستا دەنووسێ: (حیزب ئێستا تەنیا خزمەتکارە، سوپایەکی یەدەك و هەڵگیراوە بۆ ڕۆژی تەنگانە، دەمامکێکی سیاسییە بۆ نوخبەیەك کە زۆر بەخێرایی لە سیاسەت دووردەکەونەوە. بوونی حزب ئێستا بوونێکی ڕەمزییە...)

حیزب؟! کام حزب؟ هەموویان؟!

ئەو سێ پرسیارە پووچەڵی ناوەڕۆکی رستە بێتام و لەزەت و خڕفانەی مامۆستا دەردەخات و لەوەش زیاتر بە گشتگیرکردنی وشەی حزب، دوو شاخیش بۆ خۆی دروستدەکات، ئەوجا بزانن لەبەردەم چ مەهزەلەیەکی پێکەنیناوی راوەستاوین. هەر حزبێك لاگیری لە بەرنامەو پڕۆژەو چین و توێژێکی دیاریکراو دەکات و بەکردەوە فەزای ژیانی ڕۆژگارمانی داگیرکردووە، بۆیە حزب بوونێکی ڕەمزی نییە و بەختیاریش عەلەشیش!

5-ئوستاد فێرماندەکات کە: (پڕۆژەی گۆڕینی مرۆڤی کورد بۆ کۆیلە، پڕۆژەیەکی ترسناکی هەموو کۆنزەرڤاتیفەکانی ئەم ناوچەیەیە، لە ڕۆحی خۆرهەڵاتەوە هاتووەتەدەرێ.).

سیاسەتی داگیرکردنی وەڵاتان لە ڕوحی کەڵەکەکردنی سەرمایەدایەو ئەمەش پەیوەندی بە"ڕوحی ڕۆژهەڵات یان ڕۆژئاوا"وە نییەو ئەگەر بۆ مێژوو بگەڕێینەوە، دەبینین داگیرکردنی زەوی و زاری خێڵ، ناوچەو هەرێم و وەڵاتانیتر ئەنجامدراوە.

6- کاك بەختیار فرەبێژییەکی بێوێنە دەکات کاتێ لە وەڵامی پرسیارەکان، بانگەشە بۆ(ئازادکردنی مرۆڤی کورد و گەنجی کورد)دەکات! سەیرکەن و فێری ئەم دەربگرینە ببن((مرۆڤی کورد و گەنجی کورد))! دوو ڕۆژنامەنووسەکەی لیڤین و ئاسۆ(یاسین عومەر و هێمن باقر)زەحمەتی ئەوەش ناکێشن پرسیار لە نهێنی و مانای(مرۆڤی کورد و گەنجی کورد)ەکەی بەختیار بکەن تا"دەوڵەمەنتر"ببین.

7- بەختیار باسی((مرۆڤی کوردی ئازاد و کوردستانێکی دیموکرات)دەکات!

ئایا ئەڵمانیا، فەرەنسا، ئەسپانیاو ئیتالیایەکی دیموکرات، مرۆڤەکانیان بە ئازادی دەژێن؟! ئەگەر وا بێت ئەدی ئەو هەموو نارەزایی دەربڕینە لە دژی فاشیزم، بێکاری، سێکسیزم، دیپۆرتاتسیونی زۆرەملێی پەنابەران، سۆزانچێتی، پیاوسالاری، کوشتن و زەوتکردنی ژنان و منداڵان، داگیرکردن و ملیتاریزم لەسەر ئاستی جیهان و چەوساندنەوەی چینایەتییە ئەنجامدەدرێ؟! بەختیار کوردستانێکی دیموکرات و مرۆڤێکی ئازادی دەوێ، بە پەرلەمانێکی ناحزبی(!)و ئەو ئازادییە کە بانگەشەی بۆ دەکات هەر ئازادی بازاڕی ئازاد و لیبڕالیستەیە کە لەگەڵ سەرکەوتنی دەسەڵاتی سەرمایەداری بە ئاگرو ئاسن پەیڕەودەکرێ...بۆچوونەکەی چەند کۆن و سواو گاڵتەجاڕییەو ئەوجا چەند خوڕافییە!

گەرچی بەختیار سیاسی نییەو دوورە لە تێڕوانینی حزبیانە، بەڵام خەم بۆ(رۆحی نەتەوە)دەخوات و دەیەوێت(ستەمی کۆمەڵایەتی و سیاسی ناوەوە)ش لەناو ببات!

پرسیارەکە ئەمەیە: هەموو باس لە لەناوبردنی ستەمی کۆمەڵایەتی دەکەن، بەڵام لەسەر بنەمای چ ئابوورییەك؟ سامانی کوردستان چۆن بەرهەمبهێنرێت و دابەشبکرێت؟ مانای ئازادی مرۆڤ چییە؟ مرۆڤ چەند کاتژمێر کاربکات؟ چی بە زمانی پیاوسالاری بکەین؟...هتد و لەدواییشدا پرسیار دەکەم ئەگەر ئازادی بەمانا کۆمونیستییەکەی واتە(لەناوبردنی کۆمەڵگای چینایەتی)یە، ئەدی ئازادی بەمانا"بەختیارییەکەی" چییە؟!

بۆچوونەکانی بەختیار عەلی قسەوباسی زۆر هەڵدەگرێ و ئەو جۆرە خیتابە نموونەیەکە بۆ شکستی خاوەن جۆرە تێفکرینێك کە پێیان وایە بۆچوونێکی هاوچەرخیان داهێناوەو ئەڵتەرناتیڤێك بۆ بیروبۆچوونی کۆمونیزم پێشکەش دەکەن، بەڵام کە مرۆڤ دەیانخوێنێتەوە، دەردەکەوێت کە ئەوانە کەسانی بێتوانان و لەناو بازنەی جەهالەت دەسووڕێنەوە...

26/11/2007

گۆڕان و موستەشارو بەختیار عەلی و قورئان و شێخەکانی؟!

هەزارجار بۆ گۆڕان، بەڵام بە چ ئاراستەیەك؟ گۆڕان بەرەو چەپ، راست، فاشییەت یان تیوکراتی؟ ئەمە ئەو پرسیارەیە کە دەبێ لە خۆمانی بکەین و وەڵامی بدەینەوە.

کۆمپانیای"وشە"لە راگەیاندنەکانیان درێژە دەدەن بە بڵاوکردنی ئەم جۆرە هەواڵانە: عەشرەتی هەورامییەکان یان برادۆستەکان یان فیسارە شێخ یان دانشتیوانی"گوندەکان"پشتیوانیان لێدەکەن وپاشان بەرپرسی"کۆمپانیا"لەبەردەم کەناڵە تەلەفزیونەکەیەوە، قورئان دەخاتە سەر سەری و وەك سیحربازێکی بێوێنەش، لەیەك کاتدا"عەدالەتی کۆمەڵایەتی و بازاڕی ئازاد"یان دەوێت(ئەمە بە مەرجێك پەیڕەوانی تەریقەتی بازاڕی ئازاد بە قەت دەریایەك خوێن لە خوازیارانی"خزمانی"عەدالەتی کۆمەڵایەتی رشتووە)و لە دواییدا سوورەتێکی قورئان بە مانای گۆڕان بڵاودەکەنەوە((ئاین هەر ئەمەی مابوو!))و بەهاوکاری موستەشار(خالد خولە سور کە خاوەن 7ژنە)و موستەشار شێخ برایم شێخ نەسەو موستەشار شێخ تەیب لە سلیمانی و رۆشنبیرەکەیان(بەختیار عەلی)و هەندێ ئەفسەری دزو جەردە، ئەمانە بە دەنگی فەرهاد سەنگاوی هاواردەکەن(دەیگۆڕین...دەیگۆڕین...دەیگۆڕین...مردن لە ئێوە دەترسێ) یان دەنوسن و دەڵێن"پەنا بە خوای گەورە"کارەکانیان بۆ پێشەوە دەبەن. ئەم دەنگ زوڵاڵە لە سەردانێکیدا بۆ ماڵەکەم پێی وتم(ئێمە بە نهێنی خەریکی دامەزراندنی حزبی لیبڕاڵ دیموکراتین و ئەمریکییەکانیش پشتیوانیمان لێدەکەن).

بەدەم ئەو وێنەو رەفتارو بۆچوونانەوە، دووپاتی ئەم هەڵوێستە دەکەنەوە:"ئێمە خۆمان بە خاوەنی یەکێتی نیشتمانی کوردستان دەزانین"، لێ نە کۆمپانیاکەو نە بزووتنەوەکەی(گۆڕان) خۆیان بە حزب دەزانن، بۆیە دەتوانین بڵێین: ئێمە لەبەرامبەر بزووتنەوەیەکین سوود لەگشت شتێك وەردەگرێ، واتە لەگەڵ ئیسلام، ئیسلامە، لەگەڵ چەپ، چەپە، لەگەڵ کۆنەپەرەست،

کۆنەپەرەستە، لەگەل لیبڕال، لیبڕالە و لەگەل سۆسیالدیموکرات، سۆسیالدیموکراتە...هتد. هەمو ئەم یارییە بەکۆپیکردنی بانگەشەکەی کوڕی بۆرصەی نیویورگ ئۆباما(گۆڕان...بەڵێ دەتوانین)بەڕێوە دەچێ، بەڵام:

-1 بەکارهێنانی ئەو هەموو(کان)ە، واتە گشتگیرکردنی گروپێکی کۆمەلایەتی و نیشانەی ئەوەیە، ئەو برادەرانە هەرگیز لە واتاو بەهای دەنگدان وەك مافێکی تاك، تێنەگەیشتوون و جۆرێکە لە سڕینەوەی. بێجگە لەوەش درۆیەگەلی شاخدارن. هەروا نەك لەم بوارە، بەڵکو لەبوارەکانی تریشدا بەبەرچاوی هەموانەوە پەرە چڵکنە گەندەڵ و مافیاییەکانی خۆیان دەردەخەن لە قبووڵکردن لە زانکۆ، دامەزراندن، پلەوپایە، دەربازکردنی دزو جەردەو زۆر شتی تریش.

-2 نەوشیروان بە بەرزکردنی قورئان بۆ سەر سەری یان ماچکردنی بەرماڵی"حەزرەتی شێخ"وەك هەر هەوڵێکی کۆنەپەرەستانەی دژ بە گۆڕانکاری پێشکەوتنخوازانە بۆ هەڵخەڵەتاندن، کۆمیدیا و یارییەکی پێکەنیناوی تۆمارکرد!

ئایا بە ئەقڵ و لۆژیکی دیماگۆگیانە، گۆڕانێکی ئینسانیترو جوانتر و دادوەرانە لە ئەزمونەکەمان بەدیدێت؟

لەدەوری سەرۆکێکی روحی و بزووتنەوەیەکی"ناحزبی"و تورەو عەفەوی، چەند رۆشنبیرێکی ساختە، کۆبوونەتەوە، بۆ نموونە، بەختیار عەلی. ئەم بلیمەتە لە گفتوگۆیەکەی هاوڵاتی لە2009/7/10 کە لە بەر"گرنگی تیوری"بۆچوونەکانی دووبارە لە سایتی سبەی بڵاوکراوەتەوە، دەڵێ: (مێژوو لەکەس قبوڵ ناکات لەژێر پەردەی دیموکراسییەتدا، دیکتاتۆر بیت)

ئەی ئەوە نییە لەژێر پەردەی دیموکراسی، دیکتاتۆرییەتی سەرمایە حوکمڕانی دەکات؟!. بەختیار ئەوەند لەناو سیاسەت قووڵبووەتەوە، زاراوەیەکی نوێی"داڕشتووە"و ناوی لێ ناوە: فاشیزمی سیاسی! خۆزگا نەختێ باسی(فاشیزمی ناسیاسی)شمان بۆ بکات. ئەمەش بوو بە بەزمی بەکارهێنانی"ئیسلامی سیاسی"و دوور نییە سبەی زاراوەی"شیوعی سیاسی"بەکاربهێنێ!

خەڵات وەرگرەکەی فیستیڤاڵی گەلاوێژ ئێستا لەگەڵ باڵی"گۆڕان"راوەستاوەو بەڕوونی هەڵویست وەردەگرێ و دەڵێ: کێشەکە لەوەدایە کە ئەو باڵەی کە مەیلی بەلای فاشیزمی سیاسیدایە، مەیلی بەلای دەمکوتکردنو سڕینەوەو لوتبەرزی ئەرستۆکراتیانەدایە، هەمو دەزگا عەسکەریو ئابورییەکانی بەدەستەوەیە. ئەم گەمەیە لەسەرەتاوە بە بڕینی موچە دەستیپێکرد کە »جۆرە کوشتنێکی رەمزییە«، ئەوەی سەرەتا بە »کوشتنی رەمزی« دەستپێبکات بە »کوشتنی فیعلی« کۆتایی بە شانۆگەرییەکە دەهێنێت)وهەر لەم سونگەیشەوە بۆ ئاشتبوونەوەی پارتی و یەکێتی دەڕوانی و دەڵێ:(خورافەتێکی گەورەیە واتێبگەین کە ئەوە پارتیو یەکێتین وەك دو حیزب ئاشتبونەتەوە، بەڵکو ئەوەی کە ئاشتبوەتەوە دو باڵی ناو یەك نوخبەن کە قازانجی ئابوری بەیەکەوە گرێیان دەدات). لێرە دەتوانین بڵێین کە ئەو ئاشتبوونەوەیە، وەك ئاشتبوونەوەی نێوان هەر دوو حزبی ترە لە جیهان وئاساییە کە بەرژەوەندی ئابووریش کۆیانیکردووە. ئاخر بەختیار دەزانێ کە شێوەو مەرجەکانی ئەو ئاشتبوونەوەیە بەدڵی باڵەکەی خۆی نییەو هەروا !

بەختیار بە پشتئەستوری بە میتۆدو ئیدۆلۆژیای دژە شیوعییەتی"بەڕێز" نیتشە، هایدەگەرو سلۆتەردایك و هاوشێوەکانیان، وەك(....هار) لەبیری ناچێت بەبۆنەو بە بێ بۆنە دریخی ناکات لە هەوڵی ناشرینکردنی ئەزموونی پڕ سەروەری مێژووی بەلشەفییەکان لەسەر ئاستی جیهان و مێژوو. هیچ کەس وەك ئەم فرەبێژە لە شیوعییەت و شیوعییەکان نەتۆقیوەو بە دوژمنی سەرەکی دەزانێ، بۆیە بەو شێوەیە هانی خەڵك دەداو کار لەسەر زەمینەخۆشکردن دەکات بۆ دووبارەکردنی قرناقاو پشتئاشانێکی ترو دەڵێ: (حیزبی کوردی تاسەر ئێسقان حیزبێکی بەلشەفییە)، هەروا لە درێژەی گفتوگۆکەیدا، نوخبەی کوردی بە(حزبە کۆمۆنیستەکان و حزبی بەعس)دەشوبهێنێ.

دیارە گشتگیرکردن لە دەربڕینی(حزبی کوردی) هیچ نابەخشێ، چونکە ئەحزابی کوردی هەن. ئەوە تەنها ئەحمەقێکی دڵ پڕ لەقینە کە بەو شێوە رەمەکییە، دۆو دۆشاو تێکەڵ دەکات و هیچ پەیوەندی بە زانست و لۆژیکەوە نییە. ئایا ئەوە بەشێك نییە لە پرۆسەی بەگێلکردنی خەڵك بە مەبەستی بەکارهێنانیان بۆ توندونیزی دژ بە چەپ؟!

بەختیارو هاو رێبازەکەی لەپڕ هەڵویستیان وەرگرت و بوون بە بەشێك لە باڵێکی یەکێتی و ئەمە"نموونەترین"بەرهەم و داهێنانیانە، باڵێك کە نیوەی دەسەلاتی خودی یەکێتی پێکهێنابوو پێگەی خۆی هەبوو لەسەرجەم ئەزموونەکە، بۆیە هەموو

بەرپرسیارییەکی لە ئەستۆدایە لە ماوەی18 ساڵ لە: گرانی، ئاودیوکردن، تەلارسازی، گەندەڵی، هەژاری، بیروکراسی، بازاڕی ئازاد، بەهێزکردنی کەرتی تایبەت، بڕینی موچەی 30هەزار دینار بۆ کەمئەندامان، 90هەزار بۆ خانەنشینان و125-165هەزار بۆ پێشمەرگەی خانەنشین، پشتگوێ خستنی گوندەکان، جیاکاری لەنێوان شەهیدان، بە نایەکسانی مامەڵەکردنی ئەوانەی لە دەرەوەوە دەگەڕێنەوە(بۆ حزبییەکانیی خۆیان بە خزمەت دەژمێردرێت و ناحزبییەکان خوا بەهانایان بکەوێت) و خۆ بە زلزانی و بەنزم تەماشاکردنی هێزو کەسایەتی خاوەن مێژوو و فکر، دواخستنی پرۆسەی یەکگرتنی ئیدارەکان...هتد.

بەڵێ بۆ گۆڕان، بەڵام نەك بە ماچکردنی بەرماڵ و قورئان و دیماگۆگی و دژایەتی شیوعییەت، بەڵکو بە ئاراستەی سیاسەت و ئابووری و پەروەردەو کلتوورو شێوازی بەرهەمهێنانی کۆمەلگای عەدالەتی کۆمەڵایەتی...گوڵەکە لێرەیە، وەرن با لێرە هەڵپەڕکێ بکەین!

100ساڵ لە تاوانی سۆسیال دیموکراتەکان

بەپێچەوانەی زۆر لە وەڵاتانی جیهان، لە هەرێمی کوردستان، 3 حزبی جیاواز هەیە(ینك، پدك، حسدیك)خۆیان بە حزبی سۆسیالدیموکرات دەزانن و یەکەمیان ئەندامی سۆسیالیست ئینتەرناسیوناله و دووهەمیان داوای کردووە ببێ بە ئەندام و سێهەمیان زۆر یان کەم لەگەڵیاندا، پەیوەندی هەیە. بەهەمان شێوە بۆ نموونە لە کوردستانی رۆژهەڵات چەند حزبی کوردستانی هەیە وەك(کۆمەڵەی شۆڕشگێڕانی زەحمەتکێشی-عەبدوڵلا موهتەدی و حزبی دیموکرات)خۆیان بو(س.د)دەزانن. لێرەدا پرسیار دەکەین: بۆچی رەوتی ناوبراو لە هەرێمی کوردستان برەوی بردووەتەوە؟ چی وای کردووە ئەم 3حزبە بەو رەوتە سەرسام ببن؟! ئایا بەدیلێکی دادوەرو ئازادیخوا هەیە بۆ ئەو ئەو رەوتە؟!

جەنگی جیهانی یەکەم، یەکەم بەرهەمی سۆسیال دیموکراتەکانە لە ئەڵمانیا، چونکە فراکسیونی ئەم حزبە لەلایەکەوە لە 4/ئۆگوست/1914 رەزامەندی خۆی بۆ قەرزپێدان بۆ خەرجەکانی جەنگ راگەیاند(لەکاتی مەترسییدا وەڵاتەکەمان بە تەنها بەجێناهێڵین) و لەلایەکیتریشەوە درووشمی"بەرگری لە نیشتمان"یان بەرزکردەوەو کرێکاران و جووتیاران لە وەڵاتانی ئۆروپا کرد بە قوربانی جەنگی دەسەڵاتدارەکان. لەدژی ئەو پڕیارە، لە 2/دیسەمبەر/1914تاقە یەك پەرلەمێنتار(کارڵ لیبنشت) بە"نەخێر" دەنگی داو بوو بە دەنگی پرۆتێست و بەرگری

لە1915/3/5 گفتوگۆیەکی نهێنی لەنێو چەپەکانی بەرلین رێکخراو پڕیاریاندا رێکخراوێکی مارکسی دابمەزرێنن و لە مانگی4/هەمان ساڵ، رۆزا لۆکسمبۆرگ، فرانس میرینگ و کلارا زێتکین یەکەم ژمارەی گۆڤاری(دی ئینتەرناسیوناله)یان دەرکرد. لە وتارەکەی ناوبراواندا، گشت جۆرە پەیوەندییەکیان نەك تەنها لەگەل سۆسیال شۆڤێنیستەکان بچڕاند، بەڵکو لەگەڵ گشت رەوتە هەڵپەرستەکان، بۆ نموونە لەگەل جەماعەتی(کاوتسکییەکان-USPD)یش. گۆڤاری(دی ئینتەرناسیوناله)هەنگاوێکی گرنگی چەپەکان بوو و دوابەدوایشدا رێکخراوی(گروپی ئینتەرناسیونال)یان دامەزراند کە پاشان ناوەکەیان بۆ(گروپی سپارتاکۆس) گۆڕی. بەهۆی سانسوری سەربازی لەم وەڵاتە، تەنها یەك ژمارەی گۆڤارەکە بڵاوکرایەوە، بەڵام دوایی لە سویسرا لەچاپدراو بەنهێنی بۆ ئەڵمانیا دەیانگواستەوە. لە کۆنفرانسی نهێنی گروپی سپارتاکۆس رۆژی1916/3/19، پڕیاردرا خۆیان ئامادە بکەن بۆ رێکخستنی خۆپشاندانی جەماوەری دژ بە جەنگ و روخاندنی حکومەت. لە 1مای/1916، رۆژی جیهانی کارگەران، رێکخراوی سپارتاکۆس رابەرایەتی خۆپیشاندانێکی جەماوەری بەرفراوان کرد و کاڕل لیبنشت درووشمی(دوژمنی سەرەکیمان لەناو وەڵاتەکەی خۆمانە)و(نا بۆ جەنگ)بەرزکرد. ئەمە جەنگ راگەیاندنی گروپی ئینتەرناسیوناله لەدژی ئیمپریالیزمی ئەڵمانی و جەنگ شۆڤێنستییەکەی. پۆلیسی ئەڵمانیا هێرشیهێنا بۆ سەر خۆپیشاندەران و زۆریشیان و لەوانە خودی(کاڕڵ)یش دەستگیرکرا.

حکومەتی سۆسیالدیموکراتی ئەڵلمانیا، گۆستاف نۆسکەیان کرد بەرپرسی گەورەی لەشکر و دەریاوانی ئەڵمانیاو لەسەر داوای ئەم کابرایە، (فڕای کۆرپ)دامەزرا. ئەم هێزە بریتی بوون لە کەسانی خۆبەش و لەسەر داوای سۆسیالدیموکرات لە 1919/1/15رۆژا لۆکسمبۆرگ و کاڕڵ لیبنشت، لەلایەن(فڕای کۆرپ)ەوە دەستگیرکران و بەشێوەیەکی دڕندانە کوژران. لەسەر فەرمانی نوسکە هێزەکانی حکومەت، بۆیان هەبوو لە مانگی دیسەمپەرەوە بەبێ کێشەو گرفت وبەبێ ئەوەی بکوژ دەستگیر بکرێ یان سزا بدرێ و بە گوێرەی نووسراوێك(بانگەواز بۆ کوشتن) کە لە بەرلین سەددان هەزار نوسخەی لێ بڵاوکرایەوە، رابەرانی پرۆلیتاریای ئەڵمانیا، بکوژن و تێدا هاتووە:

کرێکاران، هاوڵاتیان!
نیشتمانەکەمان خەریکە لەناودەچێت
رزگاری بکەن!
نیشتمانەکەمان لەلایەن هێزی دەرەکییەوە هەڕەشەی لێ ناکرێ،
بەڵکو لەلایەن گروپی سپارتاکۆسەوە.
رابەرەکانیان بکوژن!
لیبنشت بکوژن!
سەربازەکانی بەرەی جەنگ.
پاشان دەرکەوت کە سەرکردەیەکی سۆسیالدیموکرات بەناوی شایدەمان، بەشی 14ی فریاکەوتنی سۆسیالدیموکرات، 100هەزار مارکی بۆ بکوژانی کاڕل لیبنشت و رۆزا بۆکسمبۆرگ تەرخان کردووە، بەڵام فەرمانەکە لەلایەن فەرماندەی گشتی سوپاو دەریاوانی ئەڵمانیا(نۆسکە) دەرکرا.
لایەنگرانی قەیسەر، لەشکرو ئیبەرت/شایدەمان(حکومەتی سۆسیالدیموکرات لە1919/1918)ئێستاش رایدەگەیەنن کە کوشتنی کەسانێك وەك رۆزا لۆکسمبۆرگ و کاڕل لیبنشت پێویستییەکی بێ چەندو چۆن بوو. فەرماندەی هێزی کوشتن(هاوپتمان پاپست) لە یەنوەری/1962لە گۆڤاری راسترەوە توندڕەوەکان(دۆیتشە شتۆدێنتن ماگاتسین) وتی: (من فەرمانی گولەبارانکردنیانم دا-سەرچاوە: رۆژنامەی دی تسایت، ژمارە3لە 1989/1/31، لاپەڕەی42)و حکومەتی ئەڵمانیش لە مانگی دووی/1962رایگەیاند: (گولەبارانێکی یاسایی بوو.)
پاش ئەو تاوانە گەورەیە، سۆسیالدیموکراتەکان، کۆماری شوراکانی شاری موینشنیان خەڵتانی خوێن کرد: لە مانگی چواری/1919خەباتگێرەکانی موینشن بە رابەرایەتی حزبی کۆمونیستی ئەڵمانیا و هاوڕێ(ئۆیگن لیفین) شورای کرێکاران و سەربازەکانیان رێکخست و لە ماوەیەکی کورتدا لە ژێر کۆماندۆی دەریاوانی کۆمونیست(رۆدۆلف ئیگلهوفە)، لەشکری سوور کە زیاتر لە 5000کرێکار و سەرباز بوو، پێکهات.
لە 1919/5/1هێرشی دژە شۆڕشی حکومەتی سۆسیالدیموکراتی(هوفەمان) دەستیپێکردو سەرەڕای بەرگرییەکی سەرسەختانە، لە1919/5/3شکستیان هێناو دەستبەجێ زیاتر لە 1000جەنگاوەریان کوشت و ئیگلهوفە یەکێکیان بوو ونزیکەی 5000 زیندانیکران. هاوڕێ ئۆیگن لیفین لەلایەن حکومەتی سۆسیالدیموکراتی موینشن سزای مەرگ دراو لەسێدارەیاندا.
د. نیك پراونس لە وتارەکەی(هەموو دەسەڵات بۆ شووراکان!- پێش 80ساڵ: شۆڕش لە بایرن)، دەنووسێ: چیتر(MSPD)کە پاشان ناویان گۆری بۆ سۆسیالدیموکرات لە بایرین ناتوانن لە خیانەتکارییەکانیان ئاسوودە ببن. سۆسیالدیموکرات بە هاوپەیمانی لەگەل سوپای پروسی لەبەردەم چاوی کرێکارەکان رسوابوو، بەڵام ئەم فشارە بەبێ سەرئەنجام مایەوە. بانگەوازکردنی(فرای کۆرب)لەلایەن سۆسیالدیموکراتەکانی بایرن بۆ دابینکردنی پشتوپەنا بوو تا لێرەوە روخاندنی پەیوەندییەکانی کۆماری ڤایمەر ئامادە بکرێ و تەنانەت ئەدولف هیتلەریش توانی لە موینشن یەکەم لایەنگرەکانی کۆبکاتەوە. هەروا لە هەمان ساڵدا چارەنووسی راپەڕینی دەریاوانەکانی(کیل)یش بەدەردی کۆماری شۆراکانی کیل برد.
ئێرنست تیلمان لەبارەی تیرۆری رەشی سۆسیالدیموکراتەکان، نووسی: (کاڕل و رۆزا بۆیە بوون بە قوربانی بەربەرییەتی سۆسیالدیموکراتی دژە شۆڕەش؛ قوربانی دەستی نوسکە، ئیبەرت و شایدەمان و...، چونکە پرۆلیتاریای ئەڵمانیا هێشتا نەیانتوانی چەکەکەیان درووستبکەن، ئەو چەکە کە پرۆلیتاریای رووسیا بە سەرکەوتن گەیاند: حزبی بۆلشەڤی!- سەرچاوە: ئێرنست تیلمان، جلدی 2، فرانکفۆرت، 1972،لا13).

سۆسیلدیموکرات و دەسەڵاتی هیتلەر
نووسەر لۆتەر بێرتۆڵد لە وتاری(هەڵبژاردنی بەرلەمان لە 1932)، ئاماژە دەکات بە بەشداربوونی 190سۆسیالدیموکرات لە کۆی 1700نوێنەر لە ئەکتسیونی ئەنتی فاشست لە هامبۆرگ...50کرێکاری سۆسیالدیموکراتەکان لە کۆنفرانسی شورای کرێکاران لە ڤوبەرتال بەشداریان کرد...هەموو ئەم هاوڕێیانە بەو هوشیارییەوە بۆ ئەکتسیونی ئەنتی فاشیست هاتن کە کرێکارە سۆسیالدیموکراتەکان دەبێ شانبەشانی کۆمونیستە هاوچینەکەیان، خەبات بکەن. بەدرێژایی ساڵی1932و لەم کاتە ترسناکەی گەل، سەرکردایەتی سۆسیالدیموکرات و لەدژی ویست و ئارەزووی زۆر لە ئەندامەکانی، هەڵویستی بەرپەرچدانە بۆ کاری هاوبەش لەگەل حزبی کۆمونیستی ئەڵمانی راگەیاند....سەرکردایەتی سۆسیالدیموکرات بەتوندی درێژەیدا بە هەڵویستی دژەکۆمونیستی.
دەستەی نووسەرانی(انپریگۆر) لەبارەی خیانەتکاری سۆسیالدیموکراتەکان: لە1933/5/17پەرلەمێنتارە سۆسیالدیموکراتەکان دەنگیان بە"بڕیاری ئاشتەوایی" هیتلەر دا، چونکە-وەك خۆیان وتیان- دەنگدانی ئێمە بۆ سیاسەتێکی دەرەکی ئاشتیخوازانەی ئەڵمانیا بوو، نەك دەنگی متمانەیی بە هیتلەر.

(ڤالتەر ئولبریشت)تیش لە تەلەفزیونی ئەڵمانی رۆژی 18/ئۆگست/1961رۆشنایی خستوەتە سەر لایەنێکی تری خیانەتکاری(س.د)و دەڵێ: ئەگەر ئەو 100هەزار پۆلیسە لەلایەن وەزیری ناوخۆی حکومەتی پرۆیسی سۆسیالدیموکراتی ئەڵمانیا(سیڤرینگ)لەبەرامبەر هێرشی کۆنەپەرستان و فاشیستەکان...بەکاربهێنا، هەموو نەهامەتییەکان لەکۆڵ گەلی ئەڵمانیا وهەموو جیهان دەبووەوە... سیڤرینگ لەبەرامبەر ئەفسەرێك و چەند پیاوێك، خۆیی بەدەستەوە دا.

هەر بە هەمان شێوە، ئێرنست ئیلمان(سکرتێری حزبی کۆکۆمیستی ئەڵمانیا لەسەر فەرمانی راستەوخۆی هیتلەر لە17/ئۆگوست/1944لەلایەن پۆلیس(ڤۆلڤگانگ ئۆتۆ)گولەباران کرا. گەرچی قسەکانی شایەت(ماریان زگۆدا)لەبارەی کوشتنی ئێرنست لەلایەن(ئۆتۆ) لە1947وە، لەبەردەم دادگا بوو و تا رۆژی کۆچیدوایی هەردووبارەی دەکردەوە، کەچی لە 1962دەست بە لێپێچینەوەی کرا و یەکەم جار لە 1985لەسەر داوای پارێزەرەکەی کچی ئێرنست سکاڵاکەی لەسەر بەرزکرا. ئێستا لە1986/5/15دا، سزایەکی زۆر سوك درا و دەتوانێ وەکو جاران بە ئازادی بژێ. مەسەلەکە تەنها هەر ئەوە نییە، ئەم پیاوکوژە کە بە سزادانی زۆر سوك ناسراوە، بەهۆی رۆڵی لە(کۆماندۆی ئێس ئێس بۆ گولەبارانکردن)، لە 1947 لەلایەن دادگای سەربازی ئەمریکی بە 20ساڵ زیندانی سزادرا، بەڵام لە1952وە ئازادکرا. لە 000 100ئەفسەرو پیاوکوژەکانی دەوڵەتی(ئێس. ئێس) لەماوەی 1945-1985سکاڵاو سزادان لەسەر تەنها 6هەزار کەسیان کراو زۆربەیان سزایەکی خەندەوەریان بۆ پرایەوەو زۆرجاریش جێبەجێ نەکران.

لە کۆتایی شەستەکان تا حەفتاکاندا حکومەتی سۆسیالدیموکراتی ئەڵمانی سەنگەری دژ بە شۆرش و بەرگری پێکهێنا و لوتکەی ئەم سیاسەتە لە کوشتنی زیندانییە شۆرشگێرە ئەڵمانەکان دەرکەوت:

زیندانیان(ئولریکە، بادر، کاسبەر...)یان کوشت و لایەن کۆمسیونێکی سەربەخۆی جیهانی لێپێچینەوەی لێ کراو پریاریاندا کە ئەو زیندانیانە کوژراون، بەڵام حکومەت ئێستاش هەر دووبارەی هەمان قەوانی سواو دەکەن، واتە((خۆکوژی بە کۆمەڵیان))ئەنجامداوە.

مێژووی نوێی ئەم حزبە، مێژووی بێکارکردن، راسیزم و دژایەتی مافی کرێکاران، ژنان و بزووتنەوەی چەپە.

حکومەتی سۆسیالدیموکرات لە پیرۆ

لە ساڵی 1986سۆسیالدیموکراتەکان حوکمڕانی(پیرۆ)یان دەکرد. لە 18/یونی هەمان ساڵدا زیندانییە سیاسیەکان لە سێ زیندانی وەڵاتەکە، راپەڕینیان بەرپاکرد. زیندانی(ئێل فرۆنتۆ) لەلایەن پاپۆرە جەنگییەکانەوە بۆدومان کراو پاشان هێرشیان بۆ هێناو وردوخاشیان کرد. ئەفسەرێك رایگەیاند(هێرشمان بۆ زیندانەکە هێنا و لەوێ"یەك بە یەکیان بۆ کوشتن")-سەرچاوە: تاگس شپیگل لە 21.6.1986-

بەڵێنی ئەو ئەفسەرە جێبەجێ کرا: (لە هەر سێ زیندانەکە لاشەی 400زیندانیان لەدوای خۆیان بەجێهێشت)و هیچ زانیارییەك لەبارەی ژمارەی بریندارەکان بڵاونەکرایەوە.

لە هەمان ئەم کاتە، واتە لە1986/6/20سەرۆکوەزیرانی ئەڵمانیا(ڤیلی براندت)وەك سکرتێری گشتی سۆسیالیستی ئینتەرناسیونال لە (لیما)ی پایتەختی ئەم وەڵاتە کۆبوونەکەیان کرد.

حزبە سۆسیالدیموکراتەکان لە ژێر درووشمی(ئاشتی و هاریکاری ئابوروی) و بە پاسەوانی000 20 پۆلیس و سەرباز کۆبوونەوەکەیان سازداو بەمە هاریکاری خۆیان بۆ سەرۆك(ئالان گارسیا)و سیاسەتە سۆسیالدیموکراتەکەی دابینکرد، بەڵام کۆمەڵکوژی زیندانییە سیاسییەکان، پەردەی لەسەر هەموو درۆدەلەسەکانیان لەباری ئاشتی لادا. لە ساڵی 1985، (ئالان گارسیا) خۆی وەك خەباتگێر لەدژی هەژاری و بێکاری و وەك"پارێزەری هەژارەکان"بە دانیشتوانی وەڵاتەکە ناساندو توانی دەنگی زۆربەی کرێکارو جووتیارەکان وەربگرێ، بەڵام بەداخەوە هەر بەخۆشیان باجەکەیان دا.

بە گوێرەی رۆژنامەی(تاتس)ی ئەڵمانی لە 1985/5/30، حکومەتی سۆسیالدیموکرات لە ئەڵمانیا پری 6ملیون مارك وەك سوو لەسەر قەرزپێدان بەناوی(یارمەتی گەشەپێدان)لە پیرۆ، وەرگرت و لە نێوان1979و1985بە پری 240ملیون مارك چەکیان پێ فرۆشت(1986/6/21، تاتس). بە چەك و پارەی ئەڵمانیا، حکومەتی سۆسیالدیموکرات لە پیرۆ بەفەرمی دانی نا بە ونبوونی نزیکەی 7هەزار کەس لە 1980وەو ئەشکەنجەدان، رەشبگیری، هەڵواسین، گۆری بە کۆمەڵ بوون بە بەرهەمی کۆبوونەوە جیهانییەکەی سۆسیالدیموکراتەکان لە لیما.

سۆسیالدیموکرات لە فەرەنسا

سۆسیالدیموکراتی فەرەنسا کە لەژێر ناوی(حزبی سۆسیالیستی فەرەنسا)کاردەکا راستەوخۆ لە ئاستی ناوەوە دەسەڵاتی سەرمایەداری و سیستێمی موڵکایەتییەکەی و شێوەی بەرهەمهێنانەکەی پاراستووەو بە سیاسەتێکی راسیستی تێکەڵابووەو ولەهەمان کاتدا دەستی بە خوێنی جەزایرییەکان سوور بووە.

له وتاری(جەنگی داگیرکەرانەی سۆسیالدموکراتی فەرەنسی لە جەزایەر 1954-1962)کە لەلایەن ماریانە ئارێنس و فرانسیوس تول، هاتووە: (پاش شکاندنە مێژوویەکەی لەشکری فەرەنسا لە(دین بیان ڤو- ڤێتنام)، حکومەتی فەرەنسی بڕیاریدا بەشی زۆری ئەو لەشکرە بۆ جەزایەر بگوێزێتەوەو لە1956، 000 500سەربازیان جێگیرکرد. حکومەتی سۆسیالدیموکراتەکەی(Guy Mollet)، ئازادی ئەشکەنجەدان بە هێزی دەسەڵاتە داگیرەکەی لە جەزایەر دا، و لە یونی هەمان ساڵ، پەیرەوکردنی مافە ئازادییەکانی مرۆڤی راگرت و رێگای بە جەندرمە، پۆلیس و سەربازەکانی دا" لێتوێژینەوەی دووروڕێژ"و" بەرخوردی زۆرەملێ"و "مامەڵەکردنی تایبەت" جێبەجێ بکەن وەك ژەنەڕاڵ پاول ئاوساریس- بەڕێوبەری پۆلیسی نهێنی-، رایگەیاندو هەر خۆیشی بوونی 3000زیندانی بێسەروشوێن پشتڕاست کردەوە.
لە 1954/11/5، فرانسوا میتران(وەزیری ناوخۆ) لە کۆبوونەوەی پەرلەمان وتی: یاخیبوونی جەزایرییەکان تەنها تاقە یەك بڕیاری لێدەکەوێتەوە، ئەوەش بڕیاری جەنگە. وتیشی: جەزایەر، فەرەنسایە؛ دەریای ناوەڕاست جەزایەر لە فەرەنسا جیاکردووە، ئەمەش هەر وەك ئەمبەرو و ئەوبەری پاریسە). کاتێ ئەم مرۆڤکوژە پاش دوو ساڵ دەبێ بە وەزیری داد، لە 1957/2/10ڕەزامەندی پیشان نەدا بۆ لێخۆشبوون لە کۆمونیستی جەزایەری(فێرناند ئیڤیتۆن)و بەمە ئیمزای لەسێدارەدانی دا. لی پا(سەرۆکی راستڕەوە توندڕەوەکانی فەرەنسا)لەبارەی ئەشکەنجەدان لە جەزایەر دەڵێ ئەوە"تۆری درۆکردنن" و بە بۆچوونی ئەم"دەیانەوێ هەموو ئەو شتانە کە هێشتا لە فەرەنسا پاکژن، وێران بکەن.
لەم جەنگە1،7ملیون فەرەنسی بەشداریکردو نزیکەی 25هەزاریان لێ کوژراو 000 60لێ برینداربوو و بووە هۆی کوشتنی نزیکەی 000 500جەزایەری(جەزایرییەکان ناوی وەڵاتەکەیان ناوە وەڵاتی ملیون شەهید!).
سۆسیالدیموکراتەکان بەوپەڕی هێزیانەوە پشتیوانیان لە یەکێك لە دڕندەترین دیکتاتۆرییەکان جیهان کردووە، بۆ نموونە هاوبیرکەیان(سەددام حوسین)، ئەمەش لەبەر خاتری خودی سەددام نەبووە، بەڵکو لەبەر ئەوەی خزمەتکاری سەرمایەن، چاوپۆشی لە تاوانەکانی وەحشێك وەك سەددام دەکەن و گرنگترین چەکی خۆیان پێ دەفرۆشن، بۆ نموونە سوپای ئێراق بە هیلکۆپتەرە فەرەنسییەکان کون بە کون راوە پێشمەرگەو گوندنشینیان دەکرد. بێرنهارد شمید لە وتاری(Gallische Hahn oder Friedenstaube)دەنووسێ: تەنانەت شیراك بە بۆنەی سەردانی سەرۆك وەزیرانی ئێراق سەددام حوسین بۆ پاریس لە 5/سێپتێمبەر/1975بە برادەری شەخسی خۆی ناوزەد کرد.
هەروا دروورگەی(کۆرسیکا) کە دەکەوێتە ناو جەرگەی دەریای سپی و هەزاران کیلومەتر لە سنووری نیودەوڵەتی فەرەنساوە دوورە، کەچی هێشتا حکومەتە یەك بە یەکەکانی فەرەنسا بە حکومەتە سۆسیالدیموکراتەکانیشەوە، کۆرسیکا بە بەشێك لە زەوی فەرەنسا دادەنێن و داگیریان کردووە، رێك وەك رەفتارو کرداری حزبی کرێکاری بەریتانی و پارتی سۆسیالیستی ئەسپانی لەبەرامبەر مافە رەواکانی گەلی ئیرلەندی و باسك... ئەمە بێجگە لە سیاسەتی رەگەزپەرەستانەی ئەو حزبانە لە هەمبەر مەسەلەی مافی پەنابەرێتی و چەکسازی...

سۆسیالدیموکراتی تورکیا
پۆلەند ئەجەڤید سکرتێری حزبی گەلی تورکیا، بوو بە سەرۆکوەزیران ئەم وەڵاتە و لە ماوەی دەسەڵاتەکەیدا هەزاران کوردو دێهاتەکانیان، چەپ و کۆمونیست کوژارن و بێشەروشوێن و وێران کران. پرۆفیسۆر نەعوم چۆمسکی لە وتاری(تیرۆر و هەڵەکانی رابردوو) ئاماژە بە حکومەتی سۆسیالدیموکراتی تورکیاو سەرۆکەکەی ئەجەڤید، بەم شێوەیە دەکا: لە نەوەتەکاندا خراپترین پێشێلکردنی مافی مرۆڤ لە کۆلۆمبیا ئەنجامدرا. ئەم وەڵاتە، شانبەشانی ئیسرائیل و میسر- کڕیاری سەرەکی چەکی ئەمریکییە-. تورکیا پلەی یەکەمی هەیە لە کڕینی چەکی ئەمریکی تا 1999کە لە 1984وە بەبەردەوام بڕێکی زیاتری وەرگرتووە....لەبەر ئەوەی ئەنکەرە جەنگی تیرۆر دژ بە کورد بەرپادەکات....سەرئەنجام: 2-3ملیون پەنابەر، هەزاران کوژراو، 350شارو لادێی وێرانکراوی لێکەوتەوە. کاتێ چەوساندنەوە زیادبوو، 80%ی چەکی تورکیا لە ئەمریکاوە بۆی دەچوو....راستە وەڵاتانی تر پیشتوانی تورکیایان کرد لە جەنگ دژ بە کورد، بەڵام هیچێکیان نەگەیشتن بە ئاستی ئازایەتی و پوولی ئەمریکی...)
لە نامەیەکی رێکخراوی(مافەکانی گەلانی ژێردەستە- RUV-)بۆ سەرۆککۆماری تورکیا(سلیمان دیمریل)و سەرۆکی وەزیرا(پۆلەند ئەجەڤید)، هاتووە: دوێنێ لە ئەدەنە، رۆژی1999/10/5دوو مرۆڤ لەناو ماڵی خۆیان لەلایەن پۆلیسەوە کوژران و چەد مرۆڤێکیتریشیان بریندارکردووە. بە گوێرەی زانیاری پۆلیس ئەو ئۆپیراتسیونە دژ بە رێکخراوی(DHKP-C)ە....پێش چەند رۆژێك لەناو زیندانێك لە ئەنقەرە 10مرۆڤ لەسێدارەدران.(لەم تاوانەدا قوتابییەك بەناوی ئیردنیز ئەسلان و کرێکارێك بەناوی موراد ئیرتاش، کوژران)
لە 1999وە تا ئێستا حکومەتە یەك بەدوایەکەکانی تورکیا بەهەمان ئەندازە درێژە بە تاوانەکانی سۆسیالدیموکراتەکان و حکومەتە پێش و پاشەکانی دەدەن!

له ئیسرائیلیشدا، حکومەتەکەی ئیهود باراك و حزبەکەی(حزبی کاری ئیسرائیلی) نموونەی حیزبێکی راسیست و تاوانبارەو له حکومەتەکانی تری ئیسرائیل دژ به مافی کرێکارە ئیسرائیلییەکان و مافه رەواکانی گەلی فەلەستین کەمتری نەکردووە.

حزبی بەعسی عەرەبی ئیشتراکی
هەردوو حزبی بەعس له(سوریاو ئێراق)ئەندامی سۆسیال ئینتەرناسیونال بوون و ناویان له لیستی ناوی ئەو حزبانه دەبینرێن: (الحزب الإشتراکی (فرنسا)، الحزب الاشتراکی النیکاراغوی ، الحزب الجمهوری الاشتراکی المستقل ، حزب البعپ العربی الاشتراکی ، الحزب الاشتراکی البرتغالی، حزب البعپ العربی الإشتراکی (سەرچاوە wikipedia.org/wiki).ئەوەی حزبی بەعس له ئێراق و سوریا به خەڵکی وەڵاتەکەیان و بەتایبەتی به کوردستانیان کردووەو دەکەن، لەلای هەر سێ حزبه سۆسیالدیموکراتەکەی کوردستان شاراوە نییە.

به کورتییەکەی: سۆسیالدیموکرات رەوتێکه لەسەر ئاستی مێژوو سەلماندوویەتی که له خزمەتی سەرمایه کاردەکات و بووە به کۆسپێکی گەورە لەبەردەم خەباتی ئازادیخوای زۆربەی مرۆڤایەتی لەپێناو دادپەروەری کۆمەڵایەتی که خۆی له چارەسەرکردنی پرسیاری موڵکایەتی دەبینێتەوەو مێژووی تاوان و چەوساندنەوە بەم رەوتەش بەستراوەتەوە، گەرچی درووشمی بریقەدار بەرزدەکاتەوەو لەهەندێ قوناغدا باڵێکی لاوازی چەپڕەوانەی لێ درووست بووە، بەڵام له ئاراستەکەیداو بەگشتی سەلماندوویەتی که نەوکەرو پارێزەری دەسەڵاتی سەرمایەیەو دەست له کوشتن و ئەشکەنجه و چەوساندنەوە ناپارێزێ، هەروا له ماوەی 100ساڵ له ئەزموونی حوکمڕانیاندا له وەڵاتانی جیاجیا، نه سۆسیالیست بوون و نه دیموکرات بوون، بۆیه لێرەدا شوێنی خۆیەتی بەوپەڕی پەرۆشییەوەو پێناو دابینکردنی ژیانێکی بەختەوەر بۆ زۆربەی چەوساوەکانی کوردستان، ئەوانەی هەموو رۆژێك گوێم له بەدبەختی و نەداری و ئاوو نوزەو دەردەسەرییانه، پرسیار له هەر سێ حزبه سۆسیالدیموکراتەکەی کوردستان بکەین، بۆچی دەیانەوێ ببن به ئەندام یان شانازی به ئەندامبوونیان دەکەن له ریزی ئەو ئینتەرناسیوناله تاوانبارو بەربەرییە؟ ئایا چاکتر نییه بۆ هەر سێکیان بۆ ئەڵتەرناتیڤێکی ئینسانی بگەڕێن تا له کارەساتی گرانی، گەندەڵی، هەژاری، بێکاری، کێشەی نیشتەجێبوون و بازاڕی"ئازادی" جیهانگیری سەرمایه...هتد رزگارمان بێت؟!

سەلام عەبدوڵڵا
07701929872

چۆن فاشیزم پێناسه بکەین؟

یەکێك لەو کێشه گەورانه که رووبەڕووی لێکۆڵەرانی بوارە جیاجیاکان دەبێتەوە، کێشەی پێناسەکردنی(فاشیزم)ەو لێرەدەدا هەوڵدەدەین زۆربەی ئەو پێناسەکردنانه لەلایەن ئەوانەی بایەخیان بەم کێشەیه داوە یان بەرەنگاری بوونەتەوە وەك کۆمونیست، رەوته چەپەکانی ناو سۆسیالدیموکرات، پیاوە خاوەن ویژدانەکانی کلێسا جیاجیاکان، رۆشنبیرە بێلایەنەکان، بخەینه بەر چاو تا بتوانین قۆناغ و چۆنێتی گەشەسەندن و بنەماکانی بناسین و پێش هەموو شتێکیش هەوڵبدەین بزانین کێ لەپشتیەوەیەو سوودی لێوەردەگرێ.

A- گەشەسەندنی فاشیزم له وەڵاتی به رێگای تایبەت

له رۆمانیا، ساڵی 1944بە سەرۆکایەتی ژەنەڕاڵ (ئەنتوتسکۆ) فاشیزم سەریهەڵداو (کۆماری سلۆفاکیا)ی به ئەڵمانیا بەستراو له مارسی (1939)دامەزراو هەمان ئەو ماوەیەدا، له کرواتیا، دیکتاتۆری فاشیزمی کلێرکی و رژێمی ئوستاشیا دامەزرا.

هەروەها بزوتنەوەو حیزبی فاشی لەهەر یەکێك لەم وڵاتانە بەدیارکەوتن:

1. فنلەندا:- بزوتنەوەی گەلی نیشتیمانی لەساڵی (1932) دامەزراوە لەلایەن کڵێساوە پشتگیری لێکرا کە پێشتر پشتگیری پشتگیری بزوتنەوەی (لابوا) ی فاشی کردبوو.
2. بەلجیکا :- ساڵی 1935 ڕێکخراوێکی فاشی بەناوی (بەرەی گەلی) وە (بزوتنەوەی سۆسیالیزمی) لە دانیمارك (حیزبی سۆسیالیستی نەتەوەی کرێکاری) سەری هەڵدا ساڵی 1924 لە سوید (یەکێتی سۆسیالیتی نەتەوەی سویدی) لەلایەن برایان بیرکە کونار و سنکیور فوروکارد دامەزرێنرا هەروەها کۆمەڵەی نەتەوەی ساڵی 1925 دامەزرێنرا وا باوەڕ دەکرێ کە رێکخراوانی ئەم حیزبە پەیوەندییان بە(هیتلەر)ەوە هەبووە و حزبە نوێکەیان ناونا(حیزبی گەلی سۆسیالیستی نەتەوەیی).
3. لە سویسراشدا لە ساڵی 1933 (بەرەی نوێ) و (بەرەی نەتەوەیی) و لە (25)ی دیسەمبەری 1940 دامەزراندنی کۆمەڵەی نەتەوەیی ڕاگەیەندرا.

هەر بە هەمان شێوەش لە وەڵاتگەلێ وەك پورتوگال، ئیسپانیاو یۆنان فاشییەت سەریهەڵدا و گەشەیکرد.

ئەم ڕووداوانە ئەوە دەردەخەن کە فاشیزم توانای سەرهەڵدانی لەو وولاتانەشدا هەیە کە سەرمایەداری تێیدا نەگەیشتۆتە قۆناغە مۆنۆپۆلیەکەی .

بۆردیغای سەرکردەی حیزبی کۆمۆنیستی ئیتاڵی کە تا ساڵی 1923 سەرکردەی ئەم حیزبە بووە وای دەبینی کەوا جیاوازی لە نێوان دیموکراتیەتی بۆرجوازی و دیکتاتۆریەتی فاشیدا نیە.

گەلێ پێناسەی دیکە بۆ فاشیزم هەیە، لەوانە، پێناسەی(برایل ستیوارت)ی ئینگلیزە کە دەڵێ: فاشیزم بۆرژوازی بچووکی شۆڕشگێرە کە دەستی بەسەر ئامرازی دەوڵەت گرتوە. هەروەها سۆسیالخوازی نەمساوی (ئۆتۆ باور)دەڵێ فاشیزم شێوەیەکە لە شێوەکانی دەسەڵاتداریەتی لە سەرووی چینەکانەوە دەوەستێ.

زلکردنی ڕۆڵی بۆرژوای بچوك کە وەك ئامرازێکی نەرم بەدەستی سەرمایەدار دەمێنێتەوە بۆ جێبەجێکردنی بەرژەوەندیەکی هەموو زانستیەکی ئەم پیناسەیە هەڵدەبوێرێ و بە گوێرەی پێناسەکەی (باور)یش هەرهەمان شت کە هیچ دەسەلاتێك نیە لەسەرووی چینەکانەوە بوەستێ .

ئۆتۆ باور وای دەبینێ کە : کاردانەوەی بۆرژوازی جیهانی، فاشیزم لە لووتکەیدا دەردەبڕێ و بەشێوەیەکی تایبەتی بەرپرسیاری دەکەوێتە ئەستۆی شۆڕشی رووسی چونکە بەلشەفیزم بەهەشتی مەنشەفیەکانی لە جۆرجیاو ئەرجینیادا تێکشکاند. هۆی دیکەشی بریتییە لە سیاسەتی داپلۆسێەرانەی بەلشەفیەکانە.

ئایا(ئارنست ماندێل) چی لەبارەی بۆچوونەکەی(باوەر) دەڵێ: جگە لە بەشداری کردنەکەی ترۆتسکی، دوو بیروڕای تر هەیە کە لە هەمووان گرنگتر لە بیستەکان و سییەکانی سەدەی رابردوو لە بارەی تیۆری فاشیەوە و ئەوانەش بریتین لە هەردوو بیروڕای(ئۆگست تالهایمر) و (ئۆتۆ باوەر). هەروەها ماندێل لە لاپەڕەی (47)ی هەمان سەرچاوە دەڵێ: (لەگەڵ ئەمەدا ئەم شیکردنەوە لە شیکردنەوەکانی ریفۆرمە موبتەزەلەکان پێشکەوتووترە ... کە بیروڕای فاشیەکانیان وەك خۆی دادەڕشت تەوە کەوا(فاشیزم کاردانەوەیە بەرانبەر مەترسی بەلشەفیك).

ئەمەش بەخۆی تەواوکەری باوەڕی ماندێلە. چونکە باوەر هەر هەمان بیروڕای هەیە، بەڵام ماندێل چاو لەوە دەپۆشێ لەسەر حیسابی شیکردنەوەی زانستی و لە خزمەتی مەبەستە فیکریەکانی بەکاریدەهێنێت.
کلارا زیتکین لە کۆبونەوەی بەرفراوانی ئینتەرناسیونالیزمی کۆمۆنیزم لە ساڵی 1923 لە مۆسکۆ ئەوەی دووپاتکردەوە کە: فاشیزم سێنتڕاڵ ترین و بەهێزترین گوزارشتی چینایەتیە بۆ هێرشی سەرەکی بۆرژوازی جیهانی لەم کاتەدا.
لەم کۆبوونەوەیەدا بریار لەسەر ئەو ڕاپۆرتە درا کە لە ژمارەی 1923/7/8 ی ڕۆژنامەی (ئاڵای سوور-الرایە الحمراء-)ی حیزبی شیوعی ئەڵمانی دا بلاّوکرابووەوە کە فاشیەکانی بۆ دووباڵی لێکجیا دابەشکردبوو و باڵێکیان بەتەواوی لەلایەن سەرمایەداری گەورەوە پێکهێنرابوو و ئەوەکەی دیکەشیان لە نەتەوە پەرستە بۆرژوا بچووکەکان پێك دەهات و لەلایەن باڵی یەکەمەوە هەڵخەڵەتێنرابوون.
(نولتە) بە ڕوونی سەرسامی خۆی بەرانبەر بیروڕایەکانی(ولیام رایش)دەردەبڕی لەبەر ئەوەی، هەستاوە بە دابڕاندنی نادیار لە نێوان باری ئابوری و ئیدۆلۆژی و جەماوەری پرۆلیتاریا و بەمە، یارمەتی ئەوەی داوەو چونکە ئەوەی دۆزیەوە کە فاشیزم پەیوەندی بە بنچینەکانی ئابوری و بیروڕاکانیەوە نییە، بەڵکو پەیوەندی بە ڕاستیەکەوە هەیە کە زۆر لەسەرمایەداری کۆنترە ... یا بڵێین پەیوەندی بە پێکهاتنی دەسەڵاتداریەتی ئاژەڵی و سەرکوتکردنی سێکسیەوە هەیە یان هەر شتێك بە هۆی دوژمنکارییەوە، دەروون ڕازی بکا .
ئەمەش لەگەڵ بۆچوونەکەی(نولتە) دا دەگونجێ کە دەڵێ (ڕەگەکانی فاشیزم لە شتێکی کەم وێنەوە سەرهەڵدەداو ناتوانرێ بەسادەی لە سروشتی مرۆڤدا بەدی بکرێ (ئەم بیروڕایانە بیروڕای چۆنیەکن) لەگەڵ بیروڕای تیۆرستەکانی ئایدۆلۆژیای (سیاسی دانیشتوانی) تاوانبار کە دەڵێن هەژارەکان خۆیان هۆی هەژاری خۆیانن.. هتد.
زۆر پێناسەو هەڵسەنگاندنی دیکەش لەلایەن هێزە کۆنەپەرست و پارێزگارو لیبرالەکانەوە بۆ فاشیزم هەیە کە بە خزمەتی ئیمپریالیزم دەشکێتەوە و بەرگری لێ دەکەن و ڕووی تاوانبارانی فاشیزم ئارایشت دەکەن. لێرەدا دەبێ بەکورتی باسی یەکێك لەو تیۆرە گومانلێکراوانە بکەین کە بە تیوری تۆتالیتالیزم ناو دەبردرێ: سکرتێری حیزبی کاسۆلیکی ئیتاڵی لیو کستارزو ساڵی 1926، فاشیزمی وادناوە کە دیوی ڕاستی بەلشەفیکە و بەلشەفیکیش چەپی فاشیزمە.
(ئوتو وێلر) سکرتێری حیزبی سۆسیال دیموکراتی ئەڵمانی لە لایبزك ساڵی 1931 لە کۆنگرەی حیزبەکەی دا وتی : کۆمۆنیزم، سەرمایەدار نیەو فاشیزم و بەلشەفیك چومکن. هەروەها (رودولف برایت شاید) لە هەمان کۆبوونەوەدا هەمان بیروڕای دووپات کردۆتەوە.
هەروەها (هێربەرت ماکۆزە)ی قوتابخانەی فرانکفۆرتی چەپ لە کتێبەکەی (عەقڵ و شورش، لاپەرە 269)دا دەڵێ : تێکشکاندنی فاشیزم و سۆسیالیزمی نەتەوەیی بەرەو تۆتالیتاریزم چونیان ڕانەگرتووە ... چەوسانەوەی کۆمەڵگای ستالینی کەمتر نەبووە لە چەوسانەوەی کۆمەڵگای سەرمایەداری (...) تەنیا ئەوە نەبێ کە هەژاریەکەی ئێجگار زۆر بووە. هەر بەهەمان شێوە (کارل یوخائیم) و(تسبکتیف بیرجنسکی) وای بۆ دەچن کە: لە جەوهەردا فاشیزم و ڕژێمی سۆڤیەتی لێکدەچن ...

یەك ئایدیۆلۆژیا "یەك حیزب" یەك پۆلیسی نهێنی بۆ ڕاونان و دەزگای ڕاگەیاندنی مۆنۆپۆل كراو "مۆنۆپۆلی چەك و ئابووریەكی ناوەندیان هەیە " .

بەلام (ئێرنست نولتە)لە ڕەگەكانی فاشیزم دەگەڕێ بەلام نەك بەو مانایەی فاشیزم بەرهەمی قەیرانە سەرمایەدارە مۆنۆپۆلەكانەو تۆوەكەی لە ناوەوەی ڕژێمی بۆرژوازی دا هەیە، بەلكو وەك بەرهەمێكی سرووشتی مرۆڤ لە قەلەم دەداو دەلێ : ئەگەر بێتو فاشیزم ڕێڕەوە سەربازە كۆنەكان دەرببڕێ ئەوا ڕەگەكانی دەگاتەوە چەند شتێكی وا كە ناتوانرێ بە سانایی لە سرووشتی مرۆڤدا دیاری بكرێ و ئەوەش بەرهەمی ڕژێمی سەرمایەداری نیە.

ئێمە دەبینین كە (ماندیلی)ش لەگەڵ ئەوەی ڕەخنە لە نولتە دەگرێ بەلام باوەڕ بەوە دەهێنێ كە ئەم مەیل و ئارەزوە دوژمنكاریانە، پەیوەندیان بە ناوەوەی خودی مرۆڤەوە هەیەو هۆی شەڕو پێكدادانەكانی دیكەن، نەوەك بەرژەوەندیە چینایەتیەكان و دەلێ: بەداخەوە كە ئەم ئارەزوانە لەو سەردەمانەشدا هەبوون و هۆی شەڕی بازرگانی بە كۆیلەو غەزاكانی گەلە شوانكارەكان بووە بۆ سەر زەوی جوتیارەكان و بەرپابوونی جەنگە خاچ پەرستەكان.

ترۆتسكیەكانیش وا پێناسەی فاشیزم دەكەن كە دیكتاتۆری پۆناپارتیە ئەمەش موزایەدە كردنە لەسەر ئەو ڕۆڵە یەكلاكەرەوە كە تاكە كەس وەك مۆسولینی هیتلەر و ژەنەڕالەكان دەیبینین بەلە بیركردنی ڕۆڵی بۆرژوازیەت و حكومەتی(شلایشەر و فونی)شی بە پۆناپارتی لەقەڵەم داوە.

ئەكادیمی ئەمریكی كاوتسكی لە كتێبی (المتحولات السيا سية في البلدان المتخلفة) چاپی یەكەم / كانونی دووەم 1980 _ درا الحقيقە) لەلاپەڕەی (38) دا بەم شێوەیە بۆچوونەكانی خۆی دەردەبڕی : (لەگەڵ ئەوەشدا مۆسولینی كە ڕەنگە لە لینین فێر بووبێ و هیتلەریش لە مۆسولینی هەروەها ستالین و فرانكۆش بە شێوەیەكی ڕوون و ئاشكرا لە مۆسولینی و هیتلەر فێربووبن، بەلام ناتوانرێ ڕووە لێكچووە كانی نێوان تۆتالیتاریە ترسناكەكانی ڕژێمە جۆربەجۆرەكانیان دیاری بكرێ.

لە چاوپێكەوتنێكی ڕۆژنامەی فرانكفۆرتە ئەلگمانیە لەگەڵ پرۆفیسۆر(بولوك) لە بەریتانیا لە(1991/12/6)، بەم شێوەیە بیرو بۆچوونەكانی دەردەبڕێ : (جیاوازی لەوەدا دەبینین كە سۆسیالیستە نەتەوە خوازەكان پروپاگەندەیان بۆ كۆمەلگای نەژاد پەرستی كرد و ماركسیەكانیش بۆ كۆمەلگای چینایەتی. لە شوێنێكی دیكەدا دەلێ :- ئەم دوو پیاوە لە مەبەستی (هیتلەرو ستالینە) دوو شۆڕشگێڕی توندڕەو بوون و باوەڕیان بەوە هەبوو كە گیروگرفتە سیاسیەكان لە ڕێگای (توندو تیژیەوە) چارەسەر دەكرێ.

كاتێ كە ڕۆژنامە بەستەزمانەكە هیچ زانیاریەكی لەبارەی مەسەلەی بەراورد كردن ئەو دوو دەسەلاتەوە نییە، لێی دەپرسێ هیتلەرو ستالین لێكەوە نزیكن لەبەر ئەوەی ئەمانە دوو تاوانباری ترسناكن لەم سەردەمە، چی بوو وای كرد تۆ یەكەم كەس بیت لە كتێبەكەتدا ئەم بەراوردە بكەی و كەسێكی دیكە پێش تۆ بەراوردێكی وای نەكردووە ؟

پرۆفیسۆر لەوەلاّمدا دەڵێ : لە ڕاستیدا چۆن یەکەم کەس بوومە ئەمەم دۆزیوەتەوە، لەلای ڕووسەکان شتێکی گرانە کە چۆن ئەڵمانیەك هەنگاوی ناوەو لە دەرگای ئەم بابەتە دەدا. هەروەها لەبارەی واقیعی سەدەی بیستەمدا گومان لە زانیاری مێژوونوسەکانی سۆڤیەتەوە دەکاو لە کۆتایی چاوپێکەوتنەکەدا هەندێ باسی ژیانی خۆی دەکاو دەڵێ: من بەشداریم کردووە لە سەرکردایەتی جەنگی دەروونی وبەشی ئۆروپا لە ئێزگەی (بی بی سی) دامەزراند و منیش یەکەمین کەس بووم کە لەم بەشەدا کارم کرد.

_ ڕۆژنامەنووس :- چۆن ئەم بابەتەتان هەڵبژارد؟

پرۆفیسۆر:- یەکێك لە خاوەن (دەزگای بلاّو کردنەوەکان) تکای لێکردم کتێبێك لە بارەی هیتلەرەوە بنوسم. ئەوە تێکڕای مەسەلەکەیە.

لێرەدا گەلێ زانای بۆرژوازی دیکە هەن دەیانەوێ بەگەلێ هۆکارەوە پاکانەی جیاجیا بۆ ڕژێمی بۆرژوازی سەرمایە بهێننەوەو ڕاگەیاندنەکانیان بە درۆ و لەسەر بنچینەی نەژاد پەرەستی و کۆنەپەرەستی دژ بە سۆڤێت دامەزراندووە.

بۆ نموونە (لویس ب. بۆخنەر) دەڵێ : ئێمە لەسەر ئەوە ڕێککەوتووین کە ناتوانرێ پەیدابونی سۆسیالیزمی نەتەوەیی بە سەرمایەدارییەوە ببەسترێتەوە یان دروست بوونی حیزبی نازی لەسەر ئەنجامی هێزی کاریگەرێتی گیانی هیتلەرەوە پەیدا بووە.

هەروەها دەڵێ:- پیشەسازی گەورە لە پەرەگرتنی نازیزم بەرپرسیایەکی کەمتر لە تێکڕای چینە کۆمەلاّیەتیەکانی دیکە دەگرێتە ئەستۆ ... هەروەها لە شوێنیکی دیکەشدا بەخۆش دەلّی: ((دەبێ پشتگیریکردنی دارایی پیشەسازکارەکان بۆ هیتلەر بە کلیلی دەرگای دەسەلاّتدارێتیەکە دائەبنرێ ..)

نازەیەکان تەنیا لە ڕێگای سەرکەوتنیان لە هەڵبژاردنەوە هاتنە سەر حکوم هەر بە هەمان شێوە(هانز ئیکهارد کتابین) دەیەوێ ئەوە دەربخا کە پوول(هیتلەر)ی دروست نەکردووە و نەیکردۆتە هێزێکی گەوەر، بەڵکو چینی بورژوای بچوك و چینەکانی ناوراست و ملیونان بێکار کردویانە بە هیتلەر.

(گوستاف شویلەر)(کە یەکێکە لە نوێنەری ئەو پیشەسازکارانەی لە نێوان - تاوانبارکراوەکانی دادگای نورنبێرگ) نکوڵی لەوەی کرد کە پیشەسازکارەکان هیچ ڕۆڵێکیان نەبینیوە لە دەسەلاّت گرتنە دەستی هیتلەر.

هیتلەر تێروانینە ئابووری و سیاسیەکانی لە سەرچاوە سەرمایەداری و فاشیزم و کۆمونیستیەکانەوە وەرگرتوە، بەلاّم (هەنری ئاشی) و(تویر نر ڤیرون)وای دەبینن: مەبەست لە پشتگیری کردنی دارایی نازیزم بۆ هێنانە سەرحکومی نەبووە.

ئاماژە بۆ حاڵەتی تیسین وە کیردۆف(نوێنەری پیشە سازکارەکان)دەکەن کەوا زۆربەی جار سمپاتیان لەگەڵ نازیەکان هەبوو وهەر وەها کەسانی وەك(کییلر)و(کرابسەر)بانگەشەی ئەویان کرد کە: نازی هۆشمەند و نازی مامناوەند هەنە بۆ بەهێزکردنی شوێن پێی ئەوانەو و لاوازکردنی لایەنە رادیکالیەکەی لە بوارە ئابووری و کۆمەلاّیەتیەکەی.

هەروەها (کارڵ فرۆرین) وای بۆ دەچێ کە : هەردوو ڕژێمی تۆتالیتاری (فاشیزم و کۆمۆنیزم)لە بنچینەدا لەیەك دەچن. هەروەکو (فرنەر) یش دەڵێ : پیشەساز کارەکان موعارەزەیەکی مەبدەئیانەیان نیە بەرانبەر هیتلەر .. ئەو مامەڵە بەهێزە کە کارگەی (دروست کردنی ڕەنگ)دەیکرد، نموونەی هەموو پیشەسازی ئەڵمانیا نیە. بەلاَم (هالکاردن) دەڵێ : لە هەموو حاڵێکدا مۆنۆپۆلە بورژواکان بزوتنەوەی (ns)یان دانەمەزراندوە .

ئەمە ئەگەر هاتوو بە هەموو تواناییەکەوە لەلایەن بەشێکی پیشەسازکارەکانیشەوە پشتگیری بە بزووتنەوەی سۆسیالیزمی نەتەوەیی کرابێ.

ئا بەم جۆرە بۆمان ڕوون دەبێتەوە کە جیهانبینە تۆتالیتاریەکان هاوبەشێکی ناکۆك کۆیان دەکاتەوەو ئەویش دوژمنکارییەکانیانە لە بەرانبەر کۆمۆنیزم و دەسەلاَتدارێتی پڕۆلیتاری دژ بە ئیمپریالیزم و فاشیزم لە یەکێتی سۆڤیەت. ئەم پشتخانە فیکریانە پاڵنەری سەرەکن لە لێکۆڵینەوە ڕوو زەردەکانیان و پاکانەکردنە بۆ پڕۆژوا و پەیوەندیە ئابووری و فیکری و کۆمەلاَیەتی و سایکولۆژیەکانیان .. بەو ئیعتبارەی فاشیزم لە ئەڵمانیا بەرهەمی سیاسەتی سەرمایەداری دارایی مۆنۆپۆڵە، تێوری تۆتالیتاری تیوری ئیمپرلیبرالەکانە بە ناوی (لێکۆڵینەوەی زانستی) و(تێڕوانینی راقیعیانە بۆ مێژوو).

لەگەڵ ئەوەی(ئێرنست نوڵتە) زانیارییەکی زۆری هەیە لەسەر فاشیزم، بەلاَم وەك جیهانبینێکی ئمپریال لیبڕالەو وا دەزانێ کە سۆسیال دیموکرات وەك مەرجێکی(سۆسیال فاشیزم) لە ساڵی 1924 دا لەلایەن ستالینەوە خرایەروو)، بەلاَم لە ڕاستیدا هەر یەکێك لە تۆلیاتی و زینۆفیف و کلارا زیتکین ئەم تێورەیان لە کۆبونەوەکانی ئێنتەرناسیونالیزمی کۆمونیزم لە ساڵی 1922-1923 دا خستۆتە ڕوو و لە لایەن کۆمبنتێرن و حیزبی شیوعی ئەڵمانیەوە کراوە (سەیری بیروڕایەکانی فرایموت بکەن لە کتێبی (شیکردنەوەو خەبات لە دژی فاشیزم) کە لە لایەن ئومەمیەی کۆمونیزم و حیزبی شیوعی ئەڵمانیەوە چاپکراوە، لاپەڕە 23). فرایموت لە وتارەکەیدا دەڵێ: سۆسیال دیموکرات ئەوانەن کە بە قسە دژی فاشیزم تێدەکۆشن. ئەوانە وەزیرو سەرۆکی پۆلیس و کاربەدەستەکانی سۆسیال دیموکراتەکانن کە ڕێگە بە فاشییەکان دا خۆپیشاندان بکەن و ڕێگایان لە خۆپیشاندانە دژ بە فاشیستەکانی شیوعییەکان گرت.

ناوێك وەك سیفریك- ئیبەرت ریشتە هۆپەرزینك وەك هەموو سۆسیال دیموکراتەکان، دیکتاتۆریەتی سەرمایەداری دەپارێزن و تیپی پۆلیس و سوپا بە ژمارەو کۆمەڵی گەورە تەرخان دەکەن بۆ مل پێکەچ کردن و خلتانی خوێن کردنی خۆپیشاندانی کرێکارە کۆمونیستەکان کە دژی فاشیزم ڕادەپەرین، بۆ ئەوەی پارێزگاری لە فاشییەکان بکەن و خۆپیشاندانیان لەگەڵ دا سازبدەن). لەم بارەیەوە دەتوانرێت چاوێك بە بیروڕایەکانی (کارلاندیز)ی ئیتالیا لە (پلینۆمی دەیەم، بەلگەنامەکانی ئومەمیەت) بخشێنین. هەروەها ڕاینهارد کوینیك باسی ڕۆڵی ڕاستی سۆسیال دیموکراتەکان دەکا کە لەگەڵ ئەفسەرە پادشاییەکان یەکیان گرت و بزووتنەوەی شۆڕشگێڕیان لە ئەڵمانیا لە دەریای خوێندا نوقم کرد (ئەمە نموونەیەکی ساکارە بۆ خۆ بەهەڵە بردنی ماندیل)و هەروەها (ریشارد لوفیتال) دەڵێ: دەبێ بەشێوە ئەڵمانیە توندڕەوەکەی لە فاشیزم بگەین کە ئەویش گوزارشتکردنە لە یاخی بوونێکی بێهودە(عەمی) دژی ئەوروپا.

سەرۆك وەزیرانی ئیتالْیا (فرانسیسکۆ نیتی) لەو کتێبەی کەلە سالْی 1926دا بۆ ئەلْمانی وەرگێڕدراوە و ناوی (بەلشەفیزم — فاشیزم — دیموکراسی)، دەلْێ :- فاشیزم و بەلشەفیزم لەسەر بنچینە مەبدەئیەکان لەگەلْ یەکدا ناکۆك نین ... هەردووکیان نکولْی لە هەمان مەبدەئەکانی ئازادی و (سیستەم) دەکەن یان هەردووکیان دژی سەرەتاکەکانی سالْی (1789)ن هەروەك مۆسۆلینی وتی دژی مەبدەئەکانی دەستوری ئەمریکی سالْی (1787) م و دژی یاسا ئینگلیزیەکانن. ئەمەش مانای ئەوەیە کە نکولْیان لە هەموو بنچینە شارستانییە هاوچەرخەکان کردوە و بانگەشیان بۆ گەڕانەوە بەرەو ڕەوشتی پاشایەتی رەها دەکرد و وا لەشەڕ گەیشتون کە مەشقێکی بەدیهی (ئاساییە) بۆ ئومە.

گۆڤاری (der spiegal، ژ 1991/52، لاپەڕە 20)، وتارێکی (ئیبەر هاردیکل)ی پرۆفیسۆری مێژووی هاوچەرخ لە زانکۆی شتۆتگارد، بلاْوکردەوە کە تێیدا دوژمنکاری خۆی بەرانبەر کۆمۆنیزم دەردەخا و چ وەك تیور چ وەك مومارەسە دەریدەبڕێ و دەلْێ : هەر لەگەل شۆڕشی لینیندا، کۆمۆنیزم بوو بە دیکتاتۆری. پاشان دیتە سەر کتێبی (سەرمایە)و لەبارەیەوە دەلْێ: ئەم کتێبە هەلْەیە. ئەم زانایە لە نێوان ڕۆژهەلاْت و ڕۆژئاوای ئەلْمانیا بەم شێوەیە بەراورد دەکا: هیتلەر کە هاتەسەر حوکم خۆی لەناو ئەلْمانیا بوو، بەلاْم ئولبریشت (یەکەم سەرەك کۆماری ئەلْمانیای دیموکرات) لە مۆسکۆوە ڕەوانە کرا. هەروەها هیتلەر لەلایەن جەماوەرێکی بەرفراوانی وولاْت پشتگیری لێکرا، لە کاتێکدا ئولبریشت پشتی بە چەکی داگیرکەری بێگانە بەست و لە سالْی 1953 کرێکاران لە دژی حوکمی ئولبریشت مەتەرێزیان گرت، بەلاْم شتێکی وا دژی هیتلەر ڕووی نەدا - لێرەدا جەنابی پرۆفیسۆر بەیەك سەرە قەلْەم هەر هەموو خەباتی هەزارانی ئەلْمانیا دژ بە فاشیزم ڕەش دەکاتەوە- میللەت ئەوەندە لە ئولبریشت دوورکەوتەوە، وای لێکرد شورەیەك دروست بکات (مەبەستی شورەی بەرلینە) بەلاْم لەلایەن هیتلەرەوە شتێکی وا نەکرا، چونکە میللەت لە پشتیەوە بوون و فرمانەکانیان جێبەجێ دەکرد. لە کۆتاییدا لە کاتی ڕووخان (مەبەستی ڕژێمی هیتلەرە) زۆر خەلْك لەبارەی هەرەسەوە دەدوان کە مەبەستی زۆریان هەرەسی ئارەزوو هیوایەکانیان بوو. لە بارەی پەیوەندی ئەلْمانیای ڕۆژهەلاْت لەگەلْ یەکێتی سۆڤیەت لە نێوان سالاْنی (1924-1953) دا دەلْێ : لەگەلْ مردنی زۆردار- مەبەستی ستالینە- لە سالْی 1952، شێوە ڕژێمە خوێناویەکەی لە ئەلْمانیای ڕۆژهەلاْت کۆتایی پێ هات، بەلاْم وەك ڕاستیەك هەر دەمێنێتەوە، لەبەر ئەوەی ئەلْمانیای ڕۆژهەلاْت لە هیچ کاتێکدا لە سییەکان و چلەکاندا وەك یەکێتی سۆڤیەت نامرۆڤانە نەبووە یان پڕ بە پێستی ماناکە، ستالینی نەبووە.

هەر لەهەمان ژمارەی گۆڤاردا وتارێك بەناوی : (تاوان بەبێ گوناه نیە) لا 35-38 و لەلایەن (زاشا ئەندرسون) نووسراوە. لەم وتارەدا بە پێی هەمان ڕێڕەو، زاشا دەیەوێ پاکانە بۆ فاشیزم بکا. بۆ نموونە لەبارەی ئەلْمانیای ڕۆژئاواوە دەلْێ : تەنیا بەشێك لە ئەلْمانیا - زۆر فاشیزمە -ئینجا دێتە سەر باسی مانەوەی زۆر لە نازیەکان لە پێگە هەستیارەکانی حکومەتی دوای ڕووخانی هیتلەر لەلایەن سوپای سۆڤیەتەوە، بۆ نموونە : (هانز کلوبکە) کە یەکێکە لەو سەرکردانە کە لەسەردەمی هیتلەردا یاسای (نەژاد بەستی)ی داناوە و ئەم پیاوە بۆتە سکرتێری حکومەتی (ئەدەناوەر)و (ئوبەلەند لید شیودۆری)ی کۆنە نازی وەك وەزیری پەنابەران کاری کرد- لێرەدا

مەبەست لە پەنابەران (پۆلۆنی و سۆڤیەتە دەرکراوەکان)ە کە زۆربەیان لە نازیەکانن و تا ئیستا ڕۆڵێکی ترسناك لە ئەڵمانیا دەگێڕن و داوای ئەوە دەکەن کە لە ناوچە ئەڵمانیەکانی پۆڵەندا و یەکێتی سۆڤیەت بۆ ئەڵمانیا بگەڕێنریتەوە.
لە کۆتایی وتارەکە دا لە لاپەڕە (37)دا نووسەر باسی هاوسانی سۆسیالیزمی نەتەوەیی لەگەڵ کۆمۆنیزم دەکاو دەڵێ : ئەمانە دوو دیاردەن بۆ گومڕاکردنی مرۆڤ، هەروەك تیۆری تۆتالیتالیزم باسی لێدەکا.
هەروەها نووسەر باسی ڕاو بۆچوونەکانی ئارنست نولتە دەکا لە بارەی ئەوەوە کە کرداری (ئاسیایی) بۆ هیتلەرو نازییەکان لەسەرەنجامی ئەوەوە هاتبێ کە خۆیان وەك قوربانیەکی ڕاستەقینەی کرداری ئاسیایی بەلشەڤ دانابێ.
نولتە پرسیار دەکاو دەڵێ : ئایا سیبل کولاك لە ئاوسشفیتس کۆنترە؟
ئەوەی شایانی سەرەنجدانە ئەوەیە کە تیۆری تۆتالیتاریزم بوو بە تیۆری فەرمی ئیمپریالیستەکانی ئەڵمانیا و لە 5\ئەیلول\1962، لە کۆنفرانسی وەزارەتی ڕۆشنبیری ئەڵمانیا، بڕیاردرا کە تیۆری تۆتالیتاری لە قۆناغە جیاجیاکانی خوێندن، بگوترێتەوە و ئەمەش تاوەکو ئەمڕۆ بەردەوامە.

سەرۆك سەرچاوەی فاشییەتە

ئەم تیۆرە بە شێوەیەکی تایبەتی لەلایەن پیاوانی کلاسیکی مێژووی ئەڵمانەوە گەشەپێدراو پڕوپاکەندەی بۆ دەکرێ و بە هیچ جۆرێك لە سنوری ئەڵمانیادا نەمایەوە، بەڵکو خۆی لە خۆیدا پارێزگاری لە هەندێ کاریگەری دیاری کراو کرد لە ڕوانگەی هەندێ نووسراو و بلاوکراوە لەسەر ژیانی هیتلەرو شێوازی ئەم لێکدانەوەش پشت بە تەرکیز کردنە لە سەر ڕۆڵی سەرکردە فاشیەکان دەبەستێ و شێوازی ژیان و تایبەتمەندی و تێڕوانینیان بۆ جیهان و مامەڵەکردنیان لەگەڵیداو بانگهێشتی ئەوە دەکەن کە زانستی مێژووی ئێستامان، مێژووی تاکە کەس و کەسایەتیە ئەفسانەیی و مێژووی ئەو پیاوە مەزنانەیە کە مێژوو دروست دەکەن.
هەروەها (کۆلۆمان)دەڵێ کە(هیتلەر پیاوێکی بەهێزو قارەمانەو دیاردەیەکی مرۆڤایەتی زۆر ترسناکە لە سەردەمەی ئێستاماندا). ك تبلنباغ لە کتێبەکەی (پێداویستی ئەڵمانیا وەك "گوناه"ی چارەنووس) کە لە ساڵی 1974 لە شتونگارد بلاوکراوەتەوە، لە لاپەڕە (12) دا دەڵێ : هیتلەر پیاوێکی غەیبیەو ورووگرژو سەر شێتە.
(پیتەر هوفمان)یش لەبارەی(هیتلەر)ەوە دەڵێ :- هاندەرێکی غەیبیە. (ماینکە)ش وای دەبینێ : لە گەوهەرو کاریگەری هیتلەردا شتێکی کەم وێنە دەبینرێ کە بە خەیاڵدا نایەت. (دویر لاند)یش دەڵێ :- لە مێژوودا "مێژووی سۆسیالیزمی نەتەوەیی لە ڕوانگەی پیاوێك و سیاسەتەکەیەوە (کە مەبەست سیاسەتی ئەڵمانە) دیاریدەکرێ و ئەم پیاوەش بووە هۆی کارەساتێکی گەورە.
هەروەها (ئەکسیل کوین) دەڵێ :- کەسایەتی هیتلەر تا ئیستاش لە ناوەندی لێکۆلینەوە تایبەتیەکانی مێژووی سۆسیالیزمی نەتەوەییەوە راوەستاوە؛ (فابری)بەم شێوەیە باسی فاشیزممان بۆ ئەکا :- پیاویك لە تاریکیەوە

بەدیاردەکەوێ وخۆی لە لووتکەی ڕاپەڕینێکی بێ وێنەدا دەبینێتەوە و ئەم ئیمپراتۆریەتە دەکاتە بەهێزترین دەوڵەتی کیشوەرەکەو بەهۆی هێرشە خێراییەکانی بەشی هەرە گەورەی ئەوروپا دەخاتە ژێر ڕکێفی خۆیەوە.

تایبەتمەندی نەتەوەیی سەرچاوەی فاشیزمە:

کارل دیتریش براخە (سیاسەتناس لە زانکۆی بۆن) و جۆرج لۆکاش (فەیلەسوفی مارکسی هەنگاری)، دوو جیهانیینی ئەم تیۆرەن بە شێوەیەکی تایبەتی و بەم شێوەیە بۆ ئەم مەسەلەیە دەچن کە:- فاشیزم تەنیا لە ژمارەیەکی کەمی وولاتاندا دەسەلاتی گرتە دەست . ئەو جیاوازیانەی کە بەرادەدەی جیاجیا لە نێوان ڕژێم فاشیەکاندا هەیە کەم نین :- ئەمانە هەموویان وایان کردووە کە هەندێ لە زانایان بگەنە ئەو سەرەنجامە کەوا بزووتنەوەو سیستەمە فاشیەکان لە مەرجە نەتەوایەتیە تایبەتیەکانی ئەم وولاتانە سەرچاوەیان گرتوەو زاراوەی فاشیزم شتێکی بێ هۆدەیە . . . . چونکە تایبەتمەندێتیە ناسیۆنالیستە کە پێش ئەم زاراوە هەر باو بووە و گەوهەری ڕستەقینەی بزوتنەوەو ڕژێمەکانی دیاریکردوە . براخە بەم شێوەیە دەگەڕێ و وادادەنێ :- کە سۆسیالیزمی نەتەوەیی وەك شێوەیەکی تایبەت بە فاشیزم نیە . بەڵکە ئەمە لە گەشەسەندنی تایبەتمەندی ئەڵمانیاوە هاتووە و سەرەنجام دیاردە تایبەتیەکانی مێژووی ئەڵمانیە و دەڵێ : (فاشیزم وەك بزوتنەوەیەکی نەتەوەیی توندڕەو لیژنەیەکی سەروی نەتەوایەتی (فق القومیە) نەبووە .

لەبەر ئەوە دەبێ تەنیا لە شێوەی جیا جیای توخمە مێژوویی و – سیاسیەکانی لە دیاردە تایبەتیە نەتەوەییکەی تێبگەیشرێ و دیاری بکرێ).

لە ڕاستیدا پێویستە لەسەر مێژوو نووسەکان بپرسن بۆچی فاشیەکان بە پێچەوانەی دەوڵەتەکانی دی توانیان لە ئەڵمانیا بنکەیەکی جەماوەری نەتەوەیی بۆ خۆیان ڕێکبخەن ؟ لەبەر چی هەربەهاتنە سەر حوکم نەوەستان بەڵکە ڕژێمێکی درندانەو پرۆژەی قڕان (الابادە) کردنیان دامەزراند کە هیچ ڕژێمێکی فاشی دیکە وانەبووە.

لەودای ساڵی 1945 گەلێ کەرەت ڕۆژنامەگەری ئەمریکی بەرپرسیاری ڕووداوەکانی خستۆتە ئەستۆی (سرووستی نەتەوەیی ئەڵمان بە تایبەتیش (گەوهەری ئەڵمانیا) هەروەها زۆر توێژینەوەی زانستی جیاجیا هەبوو هەوڵیدا پاڵپشتی ئەم بیرو ڕایەی خوارەوە بکا کە دەڵێ :- سرووشتی نەتەوایەتی ئەڵمانی هەر لە زێدیەوە شەڕانی و ترسناکو خوێناوی و دوژمنی شارستانیەت بووە (لۆکاش) لە کتێبی (تحطیم العقل)دا زۆر لە مێژووی پەرەسەندنی فیکری لە ئەڵمانیا وورد بۆتەوە وە هێزە کۆنە پەرەست و ئایدۆلۆژیە لا عەقلانیەکانی بەکاردانەوەی دەسەلاتداران دانا لە دژی شۆڕشی فەرەنس و ڕێبازە دیموکراتیەکان وەلەدوایشدا دژی بزوتنەوە کرێکاری . لە کاتێکدا ئەمەیان بەشێوەیەکی گشتی خاسیەتی ئەوروپایانە هەبوو لە هەمان کاتدا دووپاتی ئەوەی کردەوە کە ئەم ئایدیۆلۆژیە کاریگەرێتی یەکی زۆر تایبەتی بەسەر ئەڵمانیا هەبوو هۆیەکانی ئەمە ئەوەیە کە ئەڵمانیا بە شێوەیەکی زۆر درەنگ گەیشتە پەرەسەندنی بۆرژوازی هاوچەرخ . هەروەها گەلە ئەورووپیە گەورەکان دەوڵەتی نەتەوەیی خۆیان بەیەکخستنی ناوچە فیودالیەکان دروست کرد . بەلأم ئەمە لە ئەڵمانیا ڕووی نەدا (لەسەردەمێکی زۆر درەنگ نەبێ). لۆکاش هۆی ئەم شێوە پێش کەوتنەی تایبەتیەی ئەڵمانیا بە

تێکشکانی هێزە پێشکەوتوو خوازەکان لە شەڕی ساڵانی 1525 و 1528 ی جوتیاران وە هەروەها لە ئەنجامی شەڕی سی ساڵەی 1618 _ 1648 لەقەڵەم دەدا .

تێکشکانی جوتیاران پەرەسەندتێکی ئابوری و ڕۆشنبیری گەورەی لە سەدەی شازدەهەم و هەڤدەهەم دا هێنایە ئارا و لەو کاتەشدا بۆرژوازی بە تواناو سەربەخۆ لە ئارادا نەبوو .

لەناوڕاستی سەدەی هەژدەهەم دا ئابوری ئەڵمانی بوژایەوە هاوشانی ئەمەش باری ڕۆشنبیری و ئابوری چینی بۆرژوازی پرشتی هاتەوە بەرکە لەو سەردەمەدا ئەم چینە هێزێکی نەبوو بۆ وەدیهێنانی نەتەوایەتی خۆی هەروەها هێزی ناپلیۆنیش ئەوە نەبوو بتوانێ هەموو ئەڵمانیا داگیر بکا .

هەروەها دەسەلاتی ناپلیۆن لەلایەن زۆربەی چینەکانی گەل وەکو دەسەلاتێکی نامۆ و چەوسێنەر لەقەڵەم دەدرا لەبەرئەوەی بزوتنەوەیەکی گەلی نەتەوەیی لە دژی بەرپابونی کە بە بزوتنەوەی ڕزگاری خواز نادەبرا.

لەناو ئەو هەل و مەرجانەدا دەرەبەگ و چینی بۆرژوازی بەهێز توانایان جەماوەر بەوە بخافڵێنن کە (پێویستی بە ئازادی و یەکێتی نەتەوەیی هەیە) ئاگایان لە باری ناوەوە نەنێنی و دژی دوژمنەکانی دەرەوە ئاڕاستەیان بکەن لەسەر بنچینەیەکی نەتەوەیی توند ڕەوانە کەلە سەدەی نۆزدەهەم دا بە شێوەیەکی ڕاست و ئامانج پێکانە داگیرساو بەهۆی ئەم بنچینانەوە فاشیەکان لە ئەڵمانیا بە شێوەیەکی زۆر خێرا و کاریگەریەکی بەهێز بەسەر جەماوەرەوە بەهۆی پڕوپاگەندەی شۆڤینیانەی زۆرەوە کە لە هی تێکڕای دەوڵەتانی دیکە زیاتر بوو توانیان سەربکەون . ئەم حەماسەتە نەتەوەییە شۆڕشگێڕو عادیلەیان بوە سیاسەتێکی کۆنە پەرستانە و شۆڤینیانە گۆڕی و کاری بۆ مولکدارە وا بەستەیە (ئەشراف و خەندان و) بۆرجوازیە گەورەکان ئاسان کرد کە لە بارەی سیاسەتی ناوو خۆوە جەماوەری خافلاند و لە لایەکی دیکەوە گرنگترین هاوپەیمان لە شۆڕشی دیموکراتی دزرا . لێرەدا یەکێتی نەتەوەیی بەهۆی جەماوەری گەلەوە نەهاتە دی . بەڵکە بەهۆی هێزە پروسیە کۆنە پەرستە سەربازیەکانەوە لە ساڵانی 1866 _1871 هاتەدی بەوەش ئایدۆلۆژی ئیستپدادی نەتەوەیی بەهێز کرا .

ئینجا لۆکاش باسی چەند گرێیەك دەکا: یەکەم ناڕەزایی گشتی نەتەوەیی دژی پەیمانی (ڤێرسای). هەروەها سیاسەتی هەڵپەرستانەی سۆسیال دیموکرات و لاوازی شیوعیەکان ڕێگای نەدا شۆڕشێکی ڕادیکالیانە بەرپا بکرێ وەك ئەوەی لە ڕووسیا بەرپاکرا. تا گەل لەژێر باری مل کەچی سەردەمی کۆن و ئەنجامەکانی شەڕو تێکشکانی شۆڕشی چینە مام ناوەندیەکانی ساڵی 1918و بێ هیوایی جەماوەر لە ئەنجامە کۆمەڵایەتیەکانی ئەم شۆڕشە ڕزگار بکرێ.

ئەم پەرەسەندنە تایبەتیە بووە هۆی ئەوەی فاشیزم دەسەڵات بەدەستوە بگرێ

فاشیزم وەك بزووتنەوەی چینی ناوەند

بنکەی کۆمەڵایەتی بزوتنەوە فاشیەکان

ئەم لێکۆڵینەوەیە دوولایەنە لە دوو بەش پێکدێت

- تیۆره كۆمەلآیەتیەكان
- تیوره دەرونیەكان

1. تیوره كۆمەلآیەتیەكان :-

(تیۆدۆر كایگه)ی تویژەری كۆمەلآیەتی له كتێبەكەی (چینه كۆمەلآیەتیەكانی گەلی ئەلمانی)دا دەلێ :- بەر لە هەموو شتێك ئەوانەی پشتگیری حزبە ناوەندە موعتەدل و راستی موعتەدیلیان كرد بەر لە قەیرانە ئابوریە گەوره چینەكانی ناوەراست بوون كه به هیچ جۆرێك بەشداری هەلبژاردنیان نەكرد . لەبەر ئەوه دەنگی ئەم حیزبانه لە هەلبژاردنی (رایخ) لە سالی 1928 تاسالی 1932 بەرێژەی (7 و 38 تا 6 و 9)ی سەرجەمی دەنگەكان كەم بووەوه . لە سەرجەمی (9 و 11) ملیۆن بۆ (3و5) ملیۆن دەنگدەر. بەهۆی بوونی هەلومەرجی ئایینی و نەتەوەیی ناوەندەكانی حیزبی كاسیۆلیكی و حیزبی گەل له بایرن توانیان له هەلبژاردن دا پارێزگاری دەنگەكانیان بكەن بە گوێرەی بۆچوونی (geer hard) (گیرهارد ریته) جەماوەری هاوچەرخ لە كۆمەلگای پیشەسازی هاوچەرخ (جەماوەری بەرفراوانی شار ناوەندە پیشەسازیەكان) بەرەو هیتلەر چوون هەروەها (روبكه فایسس) دەلێ :- (له راستیدا سۆسیالیزمی نەتەوەیی بە قولی لەناو چینی پرۆلیتاریا دا رەگی داكوتا) تاوەكو یوسف شێرا ویسیش وای دەبینی :- كه شان به شانی چینەكانی ناوەراست زۆران پێكهێنەری پرۆلیتاری بەهێزیش لەم مەسەلەیەدا هەبوو . هەروەها (ف . هاكمان) نوسیویەتی :- ئەوانه هەر هەمان جەماوەر بوون كه پێشتر لە ریزی حیزبه ماركسیەكان دا بوون .

هەروەها زانای ئەمریكی (س.م لیبسیت) رایگەیاند كه فاشیزم توند رەوی ناوەراسته (كه مەبەستی چینەكانی ناوەراسته) .

هەروەها هەر یەكێك له (كایكه) و (لیبسیت) و ئەوانه لەدوای ئەوان هاتون لایەنگری تیۆری چینەكانی ناوەراستن و هەولیانداوه ئەوه روون بكەنەوه كه بۆچی زۆربەی بەشدارانی هەلبژاردن وەك ئەندامی حیزبه فاشیەكان لە چینەكانی ناوەراستن مەترسیەكی گەوره لە چەپ دەكرا كه دەسەلاتی سۆسیالیزم پسەپێنێ ولەلایەن راستیشەوه ترسی ئەوەیان لێنیشتبوو كه رێكخستنی ئابووری گەوره پسەپێنن- قوولبوونەوەی قەیرانی ئابووری بۆ مولكداریتی چینی ناوەراست ئامادەكردنێكی دەروونی بوو بۆ توندرەوی بۆرژوای بچوك.

له یەكێ لەو كۆپلانەی كه كەلیبسیت له بەرنامەی حیزبی نیشتیمانی ناوچەی شلیشفیك هۆلشتاین -ناوچەیەكه له باكووری ئەلمانیا- وەرگتووه و كۆپلەكەش دەلێ: (ئەوانەی كه لەدوای ئەوەدا لە حیزبی سۆسیالیزمی نەتەوەیی وەرگیران)، بەشێوەیەكی زۆر هورد گوزارشتی لەم سروشته كردوه: (دەبێ لایەنگری لە پێشەوەران بكەن دژ بە سەرمایەداران چونكه له هەرەشه له فابریكەكانیان دەكەن) له لایەكی دیكەشدا، لەدژی سۆسیال خوازەكان كه هەولّ دەدەن بیانكەنه كرێكاری پرۆلیتاری هەروەك لەهەمان كاتدا دەبێ لە ترسی سۆسیالیزم، پارێزگاری لە بازرگانی تاك بكەن). حزبی ناسیۆنال سۆسیالیستی ئەم بیرۆكەیەی بەم شێوەیە بەرزكردۆتەوه:-دژی سەرمایەدارو ماركسییەت .

(ليبسيت) دووپاتی ئەوە دەكاتەوە كە پیاوە خاوەن كارە بچووكەكان زۆر ترسیان لە ڕێبازی گەلەكۆمەكی و دەست بەسەرا گرتنی قەیرانی ئابووری و جەنگ هەیە - ئاماژە بۆ زۆر بوونی ڕێژەی خزمەتگوزاران دەكا كە بە ڕێژەی 11.3٪ لەسالّی 1873 تا 21.6٪ لە سالّی 1914 زیاد كردوە ئەمەش بەهۆی دەست بەسەراگرتنی سەرمایەدارو زۆری پێداویستی كارگەكان بە فەرمانبەرو خزمەتگوزار بۆ بەڕێوەبردن و دابەشكردن و ڕێكخستن . . . هتد بێگومان ئەم پێداویستیە دام و دەزگای داپلۆسینی گرتەوە وەك پۆلیس و سوپا زۆربەی ئەمانەش لە چینە بچووكەكانەوە هاتن و لەباری ئابوریەوە بێلایەن بوون و هیوایان بە سیاسەتی سۆسیال دیموكرات و سەندیكاكان نەمابوو ئەمەش بە شێوەیەكی روون لە كۆماری فایمار بەدیاركەوت. بۆیە تێكڕای ئەمانە، هانیدان بۆ ئەوەی بەرەو ڕاست، واتە بەرەو فاشیزم بڕۆن . . . هتد .

تەنیا بۆ تێبینی: ئەم بیرو باوەڕانە لەبارەی ئەم بنكە جەماوەریە بەرفراوانەی فاشیزم لەگەڵ بیرو باوەڕو تیۆرەكانی (فاشیزمی زادەی سەركردە)بەراورد بكەن.

2. تیۆرە دەروونیەكان :-

(رایش) لە توێژینەوەكەی دا (لێتوێژینەوە لە بارەی ڕاستی مێژووی پێكهاتنی سروشتی مرۆڤ لەیەكێ لە چەرخەكان و پێكهاتنی ئایدۆلۆژی كۆمەلگا –سەرچاوە(سایكۆلۆژیەتی جەماوەر - لا 42) كە باسی رۆڵی ئایدۆلۆژی و هەڵوێستی سۆزانەی ئەم جەماوەرە دەكا وەك راستییەكی مێژوویی و كاردانەوەی ئایدۆلۆژیا دەكا بەسەر بنكەی ئابوری (هەمان سەرچاوە لا 37) و كاریگەرێتی سایكۆلۆژی پەیوەندیەكانی بەرهەمهێنان بەسەر تاكەكان دەكا.

ئەمەش مانای ئەوەیە كە دروست بوونی ئایدۆلۆژی لە مێشكی مرۆڤ، واتە تەركیبی ئابووری كۆمەڵ و بونیادی سەرخانی ئایدۆلۆژی وبەم رێگەیە، تێگەیشتن لە هۆكانی و لە تێگەیشتنی مادیانەی مێژوو بە شێوەیەكی گشتی. هەروەها هەڵدەستێ بە لێكۆڵینەوە لە بارەی ئەو فەرمانبەرانە كە لەسەرەوە سەرۆكایەتیان دەكرێ، بەلاّم وەك نوێنەری دەسەلاّت لەبەرانبەر ئەوانەی وەك پلەوپایە لە ژێریانەوەن. چونكە تایبەتمەندی هەڵسوكەوتیان لەگەڵ دەسەلاّتداری دەوڵەت بەرانبەر كەسانی خاوەن پلەی خوارتر، بە تەواوی پیادە دەبێ. هەرچەندە بواری ئابووریشیان خراپ بێ هەر بۆ سەروی خۆیان دەڕوانن و هەروەها بە شێوەیەكی تایبەتی باسی ڕۆڵی باوكان و خێزانە ئیستبدادیەكان دەكا لە بواری پەروەردەیی و سیستمی ئیستبدادی ئەو باوكانە دەكا وەك نوێنەری (دەسەلاّت) لەناو هەر خێزانێك؛ ڕۆڵی باوكان لە شێوەی بەرهەمهێنان و پەریوەندیان لەگەڵ سەركارەكانیان لە ناو خێزانەكانیان بە تایبەتیش لەسەر كوڕەكانیان ڕەنگ دەداتەوە و دەڵێ: ئا بەم شێوەیە خێزان دەبێتە یەكەم كۆپی و كاكڵەیی بۆ هەموو شێوەكانی بیروباوەڕی كۆنەپەرستانە. هەروەها ئاماژە بۆ ڕۆڵی ئاین و كلێساو چەوسانەوەی حەزەكان و بەشێوەیەكی تایبەتی پێداویستییە سێكسێكان بە دەكاو دەڵێ :- سەركوتكردنی ئارەزووی سێكسی ڕۆڵی یەكلاكەرەوە دەبینێ و بە كۆمەكی ئاینەوە ئەنجام دەدرێ. ئا ئەمانە مەرجگەلی گرنگن لە پێكهاتنی خێزانە بۆرژواكان.

ئەمە بنچینەیەکی جەوهەریە لە دروستکردنی بونیەویانەی خەڵکە بۆرژوا بچووکەکان وئەم ترسە وا لە خەڵك دەکا نێگەتیف بن و لە سیاسەت برەوێنەوە و هانیان دەدا بۆ گرتنەبەری ڕێگای دیکە وەك جێگرێك بۆ بەدیهێنان و تێرکرنی ئارەزووەکانیان کە ڕەنگە بە شێوەیەکی سادیانە دەربڕدرێ هەروەها ڕەنگە سەنجڕاکێشانی سێکسی یەك ڕەنگی جلوبەرگ و نمایشی سەربازی شتی دیکە بێ :

بەپێی ئەو بنچینانەی ئاماژەمان بۆ کرد، چینەکانی ناوەڕاست بەشێوەیەکی تایبەتی ئامادەکران بۆ ئەوەی بەدوای هێزێك بکەون سەرکردایەتیەکەی بە شێوەیەکی تەواو خودی و بابەتیانە دژی بەرژەوەندیەکانی جەماوەری کرێکاران بێت.

(ئەریك فرۆم) هەوڵ دەدا هەر لە سەرەتای سەرمایەدارییەوە لە پەرەسەندنی ئەم چینانە توێژینەوەکانی بکا وبەم ڕێگەوە دووپاتی پەرەسەندنی تایبەتی مێژووی ئەڵمانیا دەکاو لەو باوەڕەدایە کە هیتلەر توانیویەتیدەرەستکەوتێکی زۆر بەدەست بهێنێ، چونکە ئەو چ لە لایەنی کۆمەڵایەتیەوە و چ لە لایەنی ئیدۆلۆژییەوە، نوێنەری بێ وێنەی بۆرژوای بچوك بوو. ئەو نموونەی بەشێکی گەورەی بۆرژوای بچوکی ئەڵمانیاو وولاتە ئەوروپیەکانی دیکە بوو.

لە ماوەی دوای جەنگ -مەبەستی جەنگی جیهانی یەکەم- پەرەسەندنێکی زۆر گەورەی بەدوای خۆیدا هێنا، چونکە تێکچوونی ئابووری چینە کۆنەکانی ناوەڕاست گەیشتە دوا پلەکانی، ئەوەش بە شێوەیەکی خێرا لەماوەی قەیرانی ساڵی 1923 ڕوویدا و ساڵانی 1924 تا 1928 بە ساڵانی باشبوونی باری ئابووری لە قەڵەم دراو هیوا و قازانجی نوێی بە چینەکانی ناوڕاست بەخشی، بەڵام ئەو قەیرانە کە لە ساڵی1929 ڕوویدا، هەمووی تێکداو پرۆلیتاریا تووشی گەورەترین کارەسات هاتن.

سەرەنجامی دۆڕاندنی شەڕو ڕووخانی پاشایەتی، هۆشمەندی شڵەقاو ڕژا. فرۆم سادیزم و ماسۆشیزم وسروشتی دەسەڵاتداری لەیەك تەرازو دادەنێ، چونکە ئەم دوو حاڵەتە بەسەریەکدا پیادەدەبن و دەڵێ :- هیتلەر توانی سەرکەوتن بەدەست بهێنێ، تەنیا لەبەر ئەوەی نوێنەری ئیدۆلۆژی و کۆمەڵایەتی بێ وێنەی بۆرژوای بچوك بوو. قەدەر لە ڕوودانی جەنگەکان بەرپرسیارە کە هەر قەدەر خۆیەتی لەبەر ئەوەی هەندێ کەس دەبنە دەسەڵاتدارو هەندێکیش حوکم بەسەرا دراو و هەر قەدەرە کە ئاوازی ژانەکانی قەت دەنگ دەرناکا. . . فرۆم باوەڕی وایە کە مەترسی فاشیزم قەت تەواو نابێ تا سەرمایەدار مابێ.

4. فاشیزم وەك دەسەڵاتێکی تۆتالیتاری:

لە بەشی یەکەمی ئەم لێکۆڵینەوەیەدا باسی ئەم تیۆرەم کردو لێرەدا تەنیا دەمەوێ بیروڕایەکانی(راینهال کوینل) بە شێوەیەکی زۆر کورت بخەمە سەر مێژووی سەرەتای ئەم تیۆرە کە ئەویش دەڵێ : بیروڕای سۆسیال دیموکرات و بە تایبەتی کتێبی (کارل کاوتسی) لە بارەی دیکتاتۆری پرۆلیتاریا -1918-، کاریگەرییەکی تایبەتی بەسەر ئەم تیۆرەوە هەیە. لە ماوەی (کۆماری ڤایمار)و دوای ساڵانی 1933، سۆسیال دیموکراتەکان و لیبراڵ و پارێزکارەکانیش دوای بەزاندنی هێزەکانی فاشیزم لە ساڵی 1945 لە قۆناغی گوێزانەوە بۆ شەڕی ساردی ساڵانی

(1948-1947)، هەموویان، کۆمۆنیزمیان بە تاکە ترسێکی جەوهەری دادەنا. لە ساڵی 1917شدا هەمان شت لە دژی شۆڕشی رووسی ڕوویدا...ئەمەش لەبارەی بەراوردکردنی نێوان دیکتاتۆری و دیموکراتیەوە بوو.

5- فاشیزم وەك مۆدیرنیست :

بنچینەیەکی تیۆری گشتیە لە بارەی تیۆری کۆمەڵگای پیشەسازیەوە (ف.ف روستون)و تیۆرەکەی وەك(جیگری گەشەسەندنی تیۆری مارکسی) داناوە. خەسلەتە سەرەکیەکانی ئەم تیۆرە توێژینەوەیە لە ئاستە جیاجیاکانی پەرەسەندنی زانست و تەکنیك لەم کاتەشدا وەك بەرزترین قۆناغ لە هەندێ لەو وولاتانە کە کۆمەلگای پیشەسازی تێدا گەیشتۆتە قۆناغێکی پێشکەوتو. هەروەها شێوەی ڕێکخستنی کۆمەلگاو پەیوەندی مولکداریێتی لەم لێتۆژینەوەیەدا شتێکی جەوهەری نییە.

بەم شێوە دەری دەخەن کە سۆسیالیزم جێگری سەرمایەداری نییە، بەڵکو شێوەیەکی دواکەوتوەو بەرەو گەیشتن بە کۆمەلگا پیشەسازی بەرێگاوەیەو ئەم پرسیارەش دەخەنە ڕوو: چۆن دەکرێ پێناسەی فاشیزم بکرێ لە ڕوانگەی پەیوەندیەکانی لەگەڵ پەرەسەندنی پیشەسازی و کرداری نوێکردنەوە.

مێژوونووسی کۆمەلأیەتی ئەمریکی بارینکتون مور ئەم لێتۆژینەوەیە دەنووسێ و لەگەڵ چاوپێداخشاندنەوەیەکی تایبەتی بە ئەڵمانیاو ژاپۆن و ئیتالیا، ئەم جۆرە تایبەتمەندی و حەتمیەتانە بەدیاردەخا:

لە کاتی پەرەسەندن بە ڕێگای یەکەم و دوای زنجیرەیەك لە شۆڕشی بۆرژوازی بەستنەوەی سەرمایەداری بە دیموکراتی-هەروا ڕێگای دووەمیش هەر هەمان رێگای سەرمایەداری بوو. لێرەشدا هیچ تەوژمێکی شۆڕشگێری نەبوو و سەرەنجام بە گرتنەبەری سیاسەتی جۆراجۆی کۆنەپەرستانە، دەسەلأت درا بەدەست فاشییەت و بنچینەیی بەرنامەکەیان بریتی بوو لە(سەرکوتکردنی ناوخۆیی و گرتنەبەری سیاسەتی فراوانخوازی لە دەرەوە). ئەمەش هاوپەیمانێتی نێوان چینە سەرکردەکانی بازرگانی و پیشەسازی و چینە تەقلیدیەکانی بوو؛ هاوپەیمانێتیەك بوو لە دژی جووتیار و کرێکارە پیشەسازەکان راوەستا هەروەك راینهارد کونیل دەڵێ:- بەبێ هیچ گومانێك(مۆر)بەشێوەیەکی باوەرپێکراو سەلماندی کە بەردەوام بوونی نەریت دەرەبەگی و چینەکانی سەرەوەو مولکداریێتی لە هەندێ ولأتدا وایکرد، زەمینە بۆ ئیدۆلۆژیەتی فاشیزم خۆش ببێ و بووە هۆی سەرکەوتنیشی.

بەلأم لەناو چینە دەسەلأتدارەکان و بەشێوەیەکی سەرەکیش تەنیا دەرەبەگەکان نەهاتنە ناو ڕێکخستنی ڕژێمی فاشیەوە "واتە باڵی بڕیاردەر لە ناو پیشەسازی و سەرمایەی بانکی"بوو .

فاشیزم وەك دیکتاتۆری سەرمایەی دارایی :

کورت کوسفایله لێتوێژەرێکی مارکسییه لەبارەی بابەتی فاشیزم و یەکێکه لە گەورە ئەکادیمیەکانی زانستی سیاسی لە ئەڵمانیای ڕۆژهەڵات- لە بارەی بۆچوونی زانستیانەی مارکسیزم لە ماهیەتی فاشیزم، کۆسفایله دەڵێ : شێوەکانی پەیدابوونی فاشیزم بە شێوەیەکی سەرەکی لا گرنگ نیە بەڵکو سرووشتە چینایەتییەکەیم لەلا گرنگە. بەلام ئەمە نە ڕەچەڵەکی کۆمەلایەتی ئەو سەرکردە فاشیانە دەردەخات، نە پێکهاتی کۆمەلایەتی سەرکردە فاشیەکان نە ئەوانەش کە پێوەوەی بەندن، هەروا پەیوەندیشی نە بە بەرنامەو ئەو درووشمانەوە هەیە کە پڕوپاگەندەی فاشی دەیەوێ بە هۆیەوە جەماوەر بۆ لای خۆی ڕابکێشێ. سرووشتی چینایەتی وەك هەر هێزێکی دیکەی سیاسی دیکە تەنیا بۆ خۆی لە سیاسەتەکەی دا دیاری دەکرێ. ئەمەش مانای ئەوەیە دەتوانرێ هەر(هەلۆیستێکی فاشی) لە ڕوانگەی وەرگرتنی هەلویستی بەرانبەر بە تێکۆشانی چینایەتی لەنێوان پرۆلیتاریاو بورژوا " لەنێوان جەماوەری گەل و سەرمایەداری دارایی"دا دیاری بکرێ.

کۆسفایله لەسەر بناغەی تیۆری لینین لەبارەی ئیمپریالیزمەوە پێناسەی فاشیزم دەکاو دەڵێ: فاشیزم داو مەبەستی بەندە بەوە تا بەرەو کونەپەرستی و ڕاودونان بچێ. ئەمەش دەسەلاتی ئیمپریالیزم لەسەردەمی سەرمایەی دارایی مۆنۆپولی کە بۆقۆناغی وەرگرتنی دەسەلاتداریتی دەگوێزرێتەوە، نەوەك بەرەو ئازادی. ئەم دەسەلاتەش لەژێر هەر سیستەمێکی سیاسی جیاجیادا بێ هەر لەیەك دەچێ و بەدرێژایی ڕیگاکە هەر کونەپەرستەو لووتکەی پوکانەوەی ناکۆکیەکان دەنوێنێ کە ئەمەش ئەنجامەکانی ئەم ڕێبازەیە.

مۆنۆپۆلەکان بەرەو ئەوە دەچن لەبوارە ئابووری و سیاسیەکاندا بەتەنیا دەست بەسەر دەسەلاتداریتی دابگرن.

دیمکراتی و پەرلەمانی بۆرژوازی توانایەکی دیاریکراو بەزەحمەتکێش و بورژوازی نامۆپۆل دەدەن بۆ بەرگریکردن لەخۆی دژی چەوسانەوەو بەتالان بردنی بێ ئەندازە بەهۆی سەرمایەی دارایی لەبەر ئەوە سەرمایەی داراییش هەوڵدەدا ئەم توانایە بەرێگای دامەزراندنی دەسەلاتە سیاسیەکەی خۆی ـ وەك ـ تەوژمێکی سیاسی و شێوەی حوکمدان لەناو ببا.

فاشیزم وەك ڕەوتێکی سیاسی و شێوەیەکی دەسەلاتداریتی لەگەڵ ئیمپریالیزم لەیەك وەخت نەهاتە سەر شانۆی مێژوویی جیهانی، بەڵکو یەکەمین جار دوای شەری جیهانی یەکەم دەسەلاتی گرتەدەست. ئیمپریالیزم لەبارێکی مێژوویی دیاریکراو بەرەو کۆنەپەرستی و راونانی شێوە فاشیانە ڕۆیشت. ئەم بارە بەر لە هەموو شتێك ئەوەمان پێ رادەگەیەنێ کەوا سەرمایەداری پێی ناوەتە ناوە قەیرانێکی گەشتیدا.

(لێرەدا دەمانەوێ لەبارەی مێژووی پەیوەندی نێوان پارتی ناسیونال سۆسیالیستی کرێکاری (NSDAP)و سەرمایەی دارایی لە نێوان ئۆکتۆبەری 1923 و 30 یەنیوەری 1933 بخەمە ڕوو کە لەگۆڤاری ((ڤایلە)) دا بلاوکراوەتەوە.

1923/9/8: هەر لە کودەتایەکەی هیتلەرو لودن دورف لە میونیخ لە ئۆکتوبەری1923: مریتس تیس لە ڕێگای لۆدۆن دۆرفەوە بری (100,000)مارکی زێرین بۆ حزبی سۆسیالیزمی نەتەوەیی کرێکاری ئەڵمان دەنێرێ.

2/24 – 1924/4/1 : دادگایی کردنی هیتلەرو لودن دورف و ئەوانی دیکە لەمیونخ. دادگا ماوەی بە هیتلەردا ئەم دەرفەتە بقۆزێتەوە بۆ ئەوەی پروپاگەندە بۆ حیزبەکەی بکا.

دوای ساڵی 1925 : تیس جارێکی دیکەش پشتگیری (NSDAP) دەکا لەگەڵ ئەوەشدا لە حیزبێکی دیکە کاری دەکرد کە ناوی حیزبی گەلی نەتەوەیی ئەڵمانی بوو .

1926 : هیتلەر لە کۆبونەوەی جیاجیا لەگەڵێ ناوچەی ئەڵمانیاو هەروەها لەبەردەم سەرمایەدارە گەورەکان ووتار دەدا...

1927 : (ڤیلهیم کیلبەر) کە سەرمایەدارێکی کەرتی پیشەسازی کیمیایەکان بوو دەچێتە ریزی (NSDAP) .

1927/7/4 : (ئیمیل کیرۆڤ)یەکێکە لە پیاوە هەرە گەورەو خاوەن دەسەلاتەکانی پیشەسازی خەلوز لەگەڵ هیتلەر دا پەیوەندی شەخسی دروست دەکاو ریزەکانی حیزبی گەلی نەتەوەیی ئەڵمانی بەجێ دەهێلێ و دەچێتە ناو (NSDAP) وژمارەی ئەندامێتیەکەی (71022)و، کاری بۆ ئەوە دەکرد(NSDAP) پارە لە سندوقی یارمەتیە سیاسیەکانی یەکێتی پیشەسازی کانەکان وەرگرێ.

1928/8 : دوای ئەوەی (هوکن بیرك) سەرۆکایەتی حیزبی گەلی نەتەوەیی بەدەستەوە گرت، (کیرۆف) بۆ ناو حیزبی ناوبراو گەڕایەوە.

بەلام درێژەی بەپەیوەندی شەخسی خۆی لەگەڵ هیتلەر دا و بەردەوام هەوڵی دەدا (NSDAP)پشتگیری پۆلی لە پیشەسازیە قورسەکان دەستبکەوێ.

1928/9 : ئۆتۆ دیتریش "مێردی کچی سەرۆکی دەستەی نووسەرانی رۆژنامەی پیشەسازیە قورسەکان لە ناوچەی ((راین فیستیڤال)) کە ناوی رایس مان کرۆنە یە تا ئەوکاتە بەرێوبەری بازرگانی رۆژنامەی ئێوانی ئەڵمانی نەتەوەیی میونخ ـ ئۆکست بورگ ــ بووە، دەچێتە ریزی NSDAP و پەیوەندیەکانی بە پیشەسازی خەلوز درێژە پێدەدا و دەبێتە بەرێوبەری کاری رۆژنامەگەری حیزبی ناوبراو.

1928 - 1929 : بەرنامەی ناوبراو کە بەناو(بەرنامەی 25 خاڵیNSDAP)ناسراوە، ئەو هێرشانە کە لەدژ سەرمایەداران کراوە، لادەباو تەنیا ئەو هێرشە نەبێ کە کراوەتە سەر سەرمایەداری (جولەکەی چاوچنۆك).

ئابی 1929 _1930 : هاوپەیمانێتی بەهێز لە نێوان (حیزبی ناسیۆنالی) ئەڵمانی و (NSDAP) لەسەر هەڵمەتی هەڵبژاردن (joun plan)

کۆتاییەکانی 1930: سەرەتای پشتگیریکردنی(کورت فون ستروێدە)ی خاوەن بانك لە (NSDAP).

سێپتێمبەری 1930: سەرکەوتنی مەزنی(NSDAP) لە هەڵبژاردنی پەرلەمان" ملێونان مارکەکەی سەرمایەدارەکان، (6) ملیۆن دەنگی هێنا"

1930\9\25 لە دادگای دەوڵەت دژ بە ناسیونال سۆسیالیست و ئەفسەرانی سوپا وەك لودین و شیرنکەو فینت، شەرعییەت بە هیتلەر درا.

کۆتایی سێپتێمبەری (1930) هاتنی (فالتەر تینکل مان) بەڕێوەبەری کانە خەلۆزەکان لە ناوچەی (کلیزن کیرشە) بۆ ناو (NSDAP) .

پایزی 1930 : (هابلیمار شاخت) بۆ ئەمریکا سەفەر دەکات ولەگەڵ گەورە پیاوانی دارایی وساماندارى ئەمریکا گفتوگۆ دەکا تا قەناعەتیان پێ بهێنێ کە هاتنی حکومەتێکی نازی ترس بۆ سەر پرۆژەکانی سەرمایەداری ئەمریکا لە ئەڵمانیا دروست ناکا،بەڵکو لە بۆلشەویەکان دەیپارێزێ.

1930\1\5 : چاوپێکەوتنی هیتلەر لەگەڵ سەرۆکوەزیران(درینیك) کە یەکتربینین لەگەڵ بەڕێوەبەری بانقی ئەڵمانی و کۆمپانیای (دیسکونتۆ) و(ئەمیل کیورك و فون شتراوس) بە دوا هات و لەو ساتەوە تا ئیستا ئەندامی حیزبی گەلی نەتەوەیی ئەڵمانیە و ئەمەش سەرەتای پشتگیریکردنی بوو بۆ (NSDAP).

کۆتایی ساڵی 1930 : (فالتەر فونك) کە سەرنوسەری ڕۆژنامەی (بۆرسەکان) لە بەرلین بوو، چووە ریزی(NSDAP) و دوایی دەبێتە ڕاوێژکاری ئابووری حزب و بەرپرسیاری پەیوەندیەکانیان لەگەڵ ناوەندە بانکی و پیشەسازییەکان.

1930 : (ئوگیست فیلهیلم) ئەمیری گومرگەکان دەداتە پاڵ (NSDAP).

25-12-1930 : ڕاگەیاندنێکی ژەنەڕاڵ (فۆسیکت) لە ڕۆژنامەی سەراپای ئەڵمانیا لەسەر پرسیارێك کە دەڵێ: ئایا حیزبی هیتلەر حەزدەکا بەشداری حکومەت بکا ؟ ئەویش لە وەلامدا دەڵێ: من بەبێ دوودڵی دەڵێم بەڵێ.

هەر لە هەمان ژمارەدا (یونگە فون ئولدنبورگ) وتویەتی: بە قەناعەتی من (NSDAP) بێ هیچ دەمەتەقێیەك مافی ئەوەی هەیە لە پاشەڕۆژدا حکومەت دابمەزرێنێ.

سەرەتای ساڵی1931: یەکێك لەسەرکردە نازیەکان کە(پاول شولس)ی پیاوکوژ بوو لە ئیسن(شارێکی گەورەی پیشەسازی)یە چاوپێکەوتنی لەگەڵ گەورە پیاوان و خاوەن کانە خەڵوزەکان سازدا. لەم چاوپێکەوتنانەدا بڕیار درا مانگانە بە (10) هەزار مارك پشتگیری(NSDAP) بکرێ.

1931/3/1 : خێزانی(تیسن) چونە ریزی(NSDAP)یەوە.

سەرەتای هاوینی 1931 وەلی عەهد (ڤیلهێلم) پەیوەندی شەخسی لەگەڵ هیتلەردا پەیداکرد.

هاوینی 1931 هیتلەر لە چاوپێکەوتنێکی نهێنیدا لەگەڵ پیاوە پیشەسازەکان بە ئاشکرا بۆ خەڵکێکی زۆر قسەدەکا.

یۆنی 1931 : پاشا (ئوغست) بە ئاشکرا چاوی بە هیتلەر دەکەوێ.

1931/6/19 : چاوپێکەوتنی (ئەدمۆند شتنس) بە هیتلەر.

1931/7/9 : نامەی (ئەدمۆند شتنس) بۆ هیتلەر کە تێدا هاتووە: بەرفراوان کردنی ناوچەکانی ئەڵمانیا بەرەو ڕۆژهەڵات و خوارووی ئەوروپا لەم ساتەوەختەدا بەدی بهێنین.

بەلام لە ڕوانگەی بەردەوام بوونی لەسەر نەهێشتنی هەموو سەرکەتن و چارەسەرکردنی گیروگرفتەکانمان لە ڕۆژهەلات(ڕۆژهەڵاتی ئەڵمانیا) کە داوامان لێ دەکا ڕەزامەندی لەندەن و واشونتن وەرگرین. من لەکاتی چاوپێکەوتنەکانماندا زۆر باش دەزانم کە ئێوە ئەی هیتلەری بەڕێز بێ گومان سنوری تواناکانی ئیستامان دەزانن. تەنیا دەبێ ئاگادار بین ودەبێ هەنگاو بە هەنگاو بڕۆین و پلە بە پلە سەربکەوین.

گەشبینم بەوەی کە ئیوە لە ئەرکە قورسەکانی ئەرشانتان سەرکەوتن بەدەست دەهێنن و دەتوانن بە نۆرە جڵەوی ڕابوونی ئەم هەستە بە نۆرە بەدەستەوە بگرین.

1930/7/27 : کۆمەڵەی ئابوری سیاسی فرانکفۆرت بە ڕەزامەندی سکرتێری کۆمەڵەی یەکێتیە نیشتیمانیەکان داوایان کرد (رویدنکە فون دیرکولتس) سەرۆکایەتی بداتە (هندن بیرك) و باسی ئەوە دەکات ئۆپۆزیسیۆنی نەتەوایەتی هیتلەر، دوا یەدەکی ئەڵمانیایەو ئێمەش وەك بنکەیەکی ئابووری ئەڵمانیا لە پشتتانەوە دەوەستین.

1931/10/10 : یەکەم گفتوگۆی سەرۆکی دەوڵەت(هندن بورگ) لەگەڵ (هیتلەر) و(کورنیك) لە بارەی بەشداربوونی نازیزم لە حکومەتدا.

1931/10/11 : سازدانی ئەو کۆبوونەوانە کە بە بەرهەڵستی نەتەوەیی ناوبراو بە (NSDAP) ناوبرا کە (شتال هیلم) و حیزبی گەلی نەتەوەیی ئەڵمانی و هەندێکی دیکە تێیدا بەشداربوون.

1931/10/27 : (س. ف) لە کۆمپانیای (سیمنز)ەوە لە کاتی ئەو میواندارییە کە کۆمپانیای (جەنەراڵ ئەلکتریك) لە نیویۆرك پێهەڵدوستێ، لەبەردەم نوێنەری گەورە پیاوانی دارایی ئەمریکیەکاندا قسە دەکاو دەڵێ: ڕەگی بزووتنەوەی هیتلەر، تێکۆشانە دژ بە سۆسیالیزم واتە مارکسیزم.

دیسەمبەری 1931 : فریتس تیسن دەبێتە ئەندامی ((NSDAP)) .

1932/1/16 : کۆڕێکی هیتلەر لەبەردەم سەردات پیاوی مۆنۆپۆل لە یانەی پیشەسازی لە شاری (دیسلدۆرف) ئەم کۆڕە لەگەڵ (فریتس شیسن) ڕێکخرابوو .

1932/1/27 : کۆبونەوەی نهێنی سەرکردایەتی نوێنەرنی یەکێتی کۆمپانیاکانی ئاسن (تیس بوینسکن فویلکر)لەگەڵ هیتلەر و(کوبرینك) و(زویم). ئەم کۆبونەوەیە بووە هۆی دامەزراندنی حکومەتی نازیزم.

فیبریوەری 1932 : گفتوگۆ لەنێوان فردریش فلیك و هیتلەر کرا.

1932/3/19 : یەکێك لە گەورە پیشەسازان(پاول روشن) ڕێککەوتنێك لەگەڵ هیتلەر دەکا کە ناوەرۆکەکەی ئەوەیە، لە کاتی هەڵبژاردن لە لایەن هیتلەرەوە هێرشی لە سەر نەکرێ بەو سیفەتەی دەزگای ڕاگەیاندنی لە ژێر دەسەڵاتدایە (ڕۆژنامەی (احدث الابناء) میونیغ و فرینکشە کورير).

1932/4/3 : هایملەر شاخت نامەیەك بۆ هیتلەر دەنێرێ و تێیدا دەنووسێ : کۆمەڵێك پیاوماقول لەگەڵ من ئامادەن پشتگیری ماددی ئەوانە بکەن کە دەیانەوێ لە تیۆرە ئابوریەکانی سۆسیالیزمی نەتەوەیی بکۆڵنەوە و (بیبەستنەوە بە ئابوری تاکە کەسی بەرفراوان). دوای چەند هەفتەیەك نوسینگەیەك بە ناوی وەکارخستنی کرێکاران لەلایەن هایملەر شاخت دامەزرا و (تیسن) و (پاول رویتش) پشتگیریەکی زۆریان لێکرد.

یولی 1932 : هیتلەر دڵنیای (کورنیك فیلیك)دەکاتەوە لەبارەی زامنکردنی بەرژەوەندییەکانی و پەیوەندی بە مەسەلەی(کیلزن کیرش)بە ڕێگای حکومەتی نازی.

لە سەرەتای ساڵی 1932 : دامەزراندنی (نووسینگەی داواکاری) لە لایەن مۆنۆپۆلەکانەوە بە بەڕێوەبەرایەتی (فینهل کیبلەر) کە لە دواییدا ناوی نرا (برادەرەکانی هیتلەر)و لەکاتی دامەزراندنی، (12) کەس لە سەرکردە

مۆنۆپۆلـەکان بەشـداریان تێـدا کـرد کـە ئەمانـەش مانگانـە بـۆ فرمـان وەرگـرتن لـە بـارەی داخوازییـەکانی (NSDAP) و چۆنیەتی ئامادەکرنی سیاسەتەکەی چاویان بە هیتلەر دەکەوت.

1932/8/5 : چاوپێکەوتنی وەزیری بەرگری شلایشەر فۆن لەگەڵ هیتلەرو ڕازی بوونی بـەوەی هیتلـەر دەست بخاتە ناو سەرۆکایەتی رایخ تا ببێتە سەرۆك.

1932/8/13 : چاوپێکەوتنی هیتلەر بە (فون هندن بیرگ)ی سەرۆك دەوڵەت.

سێپتێمبەری 1932 : چاوپێکەوتنێکی نوێی هیتلەر لەگەڵ (لاندس بیرك) بە ئاگاداری تیسن).

پایزی 1932 : (پاول سیڤەر بیل) سەرۆکی پیشەسازیەکانی خەڵوز وئەنـدامی ئەنجومـەنی بـەڕێوەبردنی بـانکی ئەڵمانی پەیوەندی بە هیتلەرو (کریکۆر شتراسە)وە دەکا.

1932/11/19 : مۆنۆپۆل و ئەشرافەکان داوا لە سەرۆکی رایخ (فۆن هند بورگ) دەکەن تـا سـەرۆکایەتی بداتـە دەست هیتلەرەوە.

نۆڤەمبـەری 1932 : (ئۆتـۆ مـایر) و(فرانسـس رویتـەر) سەرنووسـەری گۆڤـاری بـڕوا پێکراویـان پیـامنێری سەرمایەدارەکان، نامـەی سـەرکردە ئەڵمانیـەکان بڵاودەکاتـەوە کـە لەسـەر داوای (پـاول سـیڤەر بـیرگ)و(هیتلـەر) ئاهەنگێك لە بەرلین(بارەگای سەرەکی) لە ئوتیلی کیرهوف، دەگێڕن.

نۆڤەمبەری 1932 : (ای جی . فارین) و(بۆتیٚ فش) و لەسەر داوای (کـارل بـۆش) سـکرتێری کۆمپانیـای نـاوبراو ئاهەنگێك لەگەڵ (هیتلەر)دا ساز دەکەن .

سـەرەتای دیسـەمبەری 1932 : زۆرانبـازی لـە نێـوان (کرنیـك و کریکـۆر شتراسـە) لەسـەر دەستخسـتنی ڕۆڵـی کارتێکرنی سەرەکی لە هێڵی سیاسی (NSDAP).

1933/1/4 : هیتلەر لە کۆشکەکەی (کورت فۆن شرۆید)ە کە یەکی لە خاوەن بانکەکان بوو لە کوێلن ئاهەنگێك دەگێڕیٚ.

یـەکگرتن لەسـەر گـۆڕینی وەزارەتـی چـاوەڕێ کـراو بـە سـەرۆکایەتی هیتلـەر و لـە بـارەی سیما بنچینـەییەکانی بەرنامەی ئەو حکومەتەوە.

1933/1/7 : چاوپێکەوتنی پیاوی مۆنۆپۆلەکان لەکەڵ هیتلەر لە مالی کیردۆف.

1933/1/28 : ناچارکردنی شلایشەر بۆ واز هێنان لە دەسەلآت

1933/1/30 دامەزراندی وەزارەتی هیتلەر (سەرەتای دیکتاتۆری فاشیزم لە ئەڵمانیا) .

(سەرچاوە . بابەت لەمەڕ فاشیزمەوە – کورت کوسفایلە – لاپەڕە (341 – 348)) .

سەرچاوەکان

1- ڤۆلڤگـانگ فیبرمـان- فاشـیزمی ئـۆرووپی لـە بەراوردکردنـدا 1922-1982/لاپـەڕەی12-13، پرۆتۆکۆلی کۆنفرانسی ئینتەرناسیونالیزمی کۆمونیستی لە پترۆگراد/1922، بە ئەلمانی

2- دەربارەی فاشیزم، گۆڤاری(الرابطة)، ژمارە4/ئیتالیا

3- تیۆرە سیاسی و ئیدۆلۆژییەکان، فرانس نوێمان، لاپەڕەی 485-486، بەئەڵمانی

4- نصوص حول الفاشيه(تروتسكى-مانديل)، لا20، ترجمه كەميل داغر
5- بالميرۆ تۆلياتى، محاضرات حول الفاشية، صفحة 37-38
6- جۆن كاوتسكي، التحولات السياسية في البلدان المتخلفة، لا138
7- پاشكۆى رۆژنامەى فرانكفۆرتە ئەلگماينە، لا100لە 6/12/، بە ئەڵمانى،1991
8- ريتشارد زاگە، تيۆرييەكان لەبارەى فاشيزم، لا13026، بە ئەڵمانى
9- گۆڤارى دێر شپيگل، وتارى ئيبەرهارد يگل، ژمارە 52/1991، لا 38-39
10- گۆڤارى دێر شپيگل، وتارى زاشا ئەندرسوون، هەمان سەرچاوە، لا35-38
11- پرۆتۆكۆلى ئينتەرناسيوناليزمى كۆمونيستى لە 1935بە زمانى ئەڵمانى
12- گۆڤارى يويۆس ڤاليم، ژمارە1/بەرلين، لا 17، 27، 29
13- نۆلتە ئيرنست، تيۆرييەكان لەبارەى فاشيزم، لا 89
14- شيككردنەوەى فاشيزم و خەباتى دژ بە فاشيزمى ئينتەرناسيونايزمى كۆمونيستى و حزبى شيوعى ئەڵمانى 1922-1945
15- بابەتگەلێ لەبارەى فاشيزم، كۆسڤايلە كورت، لا 341-348

ى رۆشنبيرانى جەنگى پيرۆزى ئەمريكى، عيراقى و ئيسلامى

ئەمرۆ ئەوەمان بۆ دەركەوت كە سۆسيولۆگى بەناوبانگى ئەمريكى فۆكۆياما شانبەشانى پرۆفيسۆر سامۆئيل هونتنگتون، راستەوخۆ پروپاگەندەچى جەنگى ئەمريكين، بيرمەندى سەرمايەى ئەمريكى و تاوانەكانين. ئەم دوو كەسايەتييە ئيمزاكەرى ئەو مانيفێستەن كە تێدا نووسراوە: ***(لە مێژوودا، هيچ نەتەوەيەكى تر، ناسنامەكەى، ئاوا ڕاستەوخۆو وابەست لە گەڵ مافە مرۆييە جيهانييەكان، يەكانگير نەبووە. بۆ ئێمە هيچ فاكتومێكى تر لە سەرووى ئەم وەڵاتەوە-مەبەستيان ئەمريكايە- بايەخێكى باڵاترى نييە...)***

مەترسى ئەم ڕستانە ئاشكرايە، لە بەر ئەوەى ڕەهايى بە دادوەرى ڕۆڵى ئەمريكى دەدا لە سەر ئاستى جيهان و دەيخاتە سەرووى هەمووەوە، رێك بە هەمان لۆژيكى"گەلى هەڵبژراوى خودا" يا درووشمى"ئومەيەكى يەكگرتوو، خاوەن پەيامێكى نەمر"ى حزبى فاشتى عەرەبى. جياوازييەكەيان ئەوەيە، يەكەمەكان وەك فيلسوف، رۆشنبيرگەلێكى بێلايەن پاكانە بۆ تاوان دەكەن، دووهەمەكەيان راستەوخۆ سەرتاپاى سوورە بە خوێنى خەڵكى عيراق و كوردستان.

گفتوگۆ لە سەر جەنگى ڕەوا دوا پەردەى لە سەر روخسارى درۆى فۆكۆ و برادەرەكانى لابرد كاتى ئيمزاى ئەم دێڕانە دەكەن: ***(جەنگى دادوەر دەكرێ تەنها لە لايەن ئۆتۆريتێكى شەرعييەوە بەرپا بكرێ، كە هەڵگرى بەرپرسيارييە بۆ رێكخستنى گشتى. هەرگيز نابێ بيانووى بەكارهێنانى زەبروزەنگ لە لايەن هێزێكى ناحكومى ئۆپۆرتۆنيست يا تاكە كەس، لە بارى ڕەوشتييەوە قبووڵ بكرێ...)***

لەم دەربڕینە ئەوەمان بۆ روونتر دەبێتەوە کە خەباتی بەرگری چینایەتی یا گەلانی داگیرکراو لە دژی ئیمپریالیزم، بە خەباتی ناڕەوا ناونووس دەکەن، ڕەوشتی بالأی ئەم خەباتە ئینسانییە قبوول ناکەن، ئەوجا، زەبروزەنگ بۆ دەسەلأتداران مۆنۆپۆل دەکەن. لە هەمووی سەیرتر ئەوەیە، ئەم جانەوەرانە دەنووسن: ***(...ڕۆشنبیرە ئەمریکییەکان ناوی ئەوانەی کە ئەمریکای کردووە بە بەرپرسیار بۆ رێکخستنی گشتی لە هەموو سەرزەمین، نادرکێنن....***

داخۆ کێ بن ئەوانەی کلیلی رێکخستنی جیهان بە رێکخەری کودەتای شیلی، جەنگ دژی خەلکی ڤێتنام و کەمبۆدیا، قەلأچۆکەری هیندە سوورەکان، باوکی بەرەحمی کۆنترا لە نیکاراگوا، داگیرگەری پەنەما، پەروەردەکەری بن لادن لە جەنگی پیرۆز دژ بە یەکێتی سۆڤێت(لیستەکە درێژە)؟پاشان پرسیار ئەوەیە، بۆچی ئەم کەلە قەلەمە خوێناویانە، ناوەکان نادرکێنن؟!

فۆکۆ و هونتنگتۆن و برادەرەکانیان، بە رۆشنبیرە برادەر ئەلمانییەکانیان، دەلێن"**ڕەوشتی گوێرانەتان هەس**"، نووسەری ئەلمانی پیتەر شنایدەر، لە ووتارێکیدا، بانگەوازی رۆشنبیرە ئەمریکییە برادەرەکانیان دەلێ" **دیکۆمێنتێکە بۆ کەپوبەرزی و گوێرایەتی رۆشنبیر، لایەنەك، پێش وەخت بە ڕەها دادەنێ کە لە دیموکراسی سێکولار شوێنی نابێتەوە".**

بەلأم واقیع ئەوەیە، بنچینەی بۆچوونی رۆشنبیرە ئەمریکییەکان لە هەمان دەسەلأتی 51سەرمایەداری تایبەت و 100شەرکەتی زلهێزی جیهان سەرچاوەی وەرگرتووە. ئوسامە بن لادن و رێکخراوی ئەلقاعیدە کۆرپەی هەمان سیستێمن و هەر خۆشیان لەبەرامبەر تاوانەکان بەرپرسیاری هەلدەگرن. بەلأم رۆشنبیرە ئەمریکییەکان دەنووسن: **ئێمە پشتگیری لە بڕیاری حکومەتەکەمان دەکەین(و کۆمەلگاکەمان) بۆ بەکارهێنانی زەبری چەك لە دژی ئیسلامییە رادیکالەکان و رێکخراوە تاوانبارەکەی لە سەر ئاستی جیهان)**. پرسیار ئەوەیە، بۆچی ئەم رۆشنبیرانە خودی سیاسەتی حکومەتەکەیان ناخەنە ژێر پرسیارەوە لە پشتگیری کردنی تۆرانییەت لە تورکیا؟ لەپشتگیری کردنی بن لادن؟ لە پشتگیری سعودییە، کوەیت، قەتەر، ئیمارات کە هیچ مافێکی مرۆڤ بە ڕەوا نازانن؟ لە پشتگیری کردنی عیراق لە جەنگ دژی ئیران؟ بۆچی وەك رۆشنبیرێك ڕەخنە لە سیاسەتی دەرەوەی وەلأتەکەیان ناگرن؟ لە بێکاری، هەژاری، ملیتاریزم ولە کوشتنی پەنابەرانی سەر سنووری مەکسیك؟. ناکرێ 11سیپتێمبەر بە جیا مامەلەی لە گەل بکرێ و تەنها فوندەمنتالیستە ئیسلامییەکان بکرێ بە بەرپرسیار لە بەرامبەری، بەلکو خودی حکومەتی ئەمریکی و نوێنەرەکانی وەك تاوانبار بیرژنسکی(سەرۆك حکومەتی راستەقینەی ئەمریکا و ئەندازیاری ئەو پرۆژەیە کە ئیسلامییەکانی بەهێزکرد) و (سی ئای ئەی) و شەرکەتەکانی نەوتیش بەرپرسیارن.

ئەوەی جێگای داخە، زۆر رۆشنبیری کورد لە دەرەوەی وەلأتدا دەژین، کەمیان هەیە، خۆیان بە پسپۆڕ و خاوەن هەلویست نەزانن، کەچی فزەیان لێ نایەت لە بارەی کێشەیەکی جیهانی لە نێو ڕۆشنبیرانی بەناوبانگی جیهان، ڕەنگە دەنگ نەکردنیان باشتر بێت، چونکە زۆربەیان زۆر هەست بە دوونییەت دەکەن، بەشان و بالی ئەم یا ئەو"فیلسۆفی"زانکۆ هەلدەلێن، گرنگ ئەوەیە، دژ بە شیوعییەتن، زانای جیهانی"مافی مرۆڤ و دیموکراسی"پۆست مۆدێرنن!! ماوە بلێم، مێژوو کۆتایی پێنەهات و ئەلتەرناتیف هەیە بۆ سیستێمی بالأدەست و نەخشەکێشانی جیهانگیری سەرمایە، بەرگری ئێستایش ئالأی سوورە، بۆچوونەکانی فۆکۆیش دەرکەوت لە بە چ بەرژەوەندییەکەوە دەدوێ و لێدەکۆلێتەوە! بیروباوەڕ و ئامانجی فرانسیس فۆکۆیاما، سامۆئیل هوتنگتۆن و بەرپرسی راگەیاندنەکانی سەددام، بن لادن خزمەت بە یەك مەبەست دەکەن: بیانووهێنان بۆ جەنگی پیرۆز! رۆشنبیرە ئەمریکییەکان، پالپشتی سیاسەتی حکومەتی بۆش دەکەن، ئەوانەی دووهەم بۆ دەسەلأتی فاشی سەددام و تاوانبارانی ئیسلامی.

نە ڕێگای تایبەتی ئەلمانی و ئەنتی ئەمەریکانیزم، نە جەنگی پیرۆزی دکتاتۆری فاشی بەغدا، نە تیرۆر و جەنگی ئەمریکی و ئیسلامی. بەلێ بۆ خەباتی نیونەتەوەیی کرێکاران و زەحمەتکێشانی جیهان لە دژی هەموو ئاین و بیرو باوەڕو بالأدەستەکان بە هەموو ناو و ناتوریانەوە!

رۆشنبیری شیوعی کۆنترا رۆشبیرەکانی جەنگی پیرۆزی بالەکانی بیری باوا!

2002/8/11

تەوەرێك بۆ دیالۆك: ئەرکەکانی ئیمرۆی راگەیاندنی کۆمونیستی چییە؟

وەك چۆن رۆژنامەی ئیسلامییەکان، یەکێتی و پارتی، دەربڕی بیروباوەڕی خۆیانن، ئەوها دەبێ راگەیاندنی شیوعی، دەربڕی بیروباوەڕی شیوعییەکان بێت. دیارە هەفتەنامەی(رێگای کوردستان)ئۆرگانی ناوەندی حیزبی شیوعی کوردستانە(حزبی چینی کرێکارو جووتیارو توێژە ستەمدیدەکانی کوردستان)و ئەرکی سەرەکی ئەوەیە بیروباوەڕی کۆمونیستی لەبارەی هونەر، سیاسەت، کۆمەلگا، ئابووری، پەروەردەو رەوشت...هتد بە ئەندامان، خوێنەران و رای گشتی بگەیەنێت.

هەڵبەت ئەم ئەرکە لە قۆناغێکەوە بۆ قۆناغێکیتر، جیاوازە، بۆ نموونە، ئەرك و مەهامەکانی سەردەمی خەباتی پەرلەمانی وریفرۆم جیاوازە لە سەردەمی شۆڕش. لە یەکەمیاندا(ئەمیان مەبەستی ئەم نووسینەیە)، دەبێ ڕاگەیاندنەکانی حزب ببن بە دەربڕی فەلسەفە، پەروەردە، ئەگیتاتسیون، هەواڵ، چالاکی، گفتوگۆ، ریپۆرتاژ، وتار، بانگەواز، مۆسیقا، فیلم، کۆبوونەوەو شێوە جیاوازەکانی خەباتی چینە ژێردەستەکان لە ئاستی ناوەوەو جیهان. ڕاگەیاندنە زاڵەکانی جیهان و ناوخۆ بە شێوەیەکی زۆر دیکتاتۆرییانە خەرجێکی زۆر بۆ مەکتەب، تەلەفۆن، مووچەو ئامرازی ڕاگەیاندنەکانی لەشکری نووسەرە چڵێس و کاسۆلێسەکانیان دەکەن و بەو شێوەیە کە خۆیان مەبەستیانەو دەیانەوێت، گوزارشت لە بارودۆخی جیهان و ناوەوە دەدەن. بۆ نموونە، ڕەنگە بڕوا نەکەن ئەگەر بڵێم کە لە18ساڵی ژیانم لە ئەڵمانیا، بۆ یەکجاریش نەمبینی و نەمبیست لە کەناڵە زاڵەکان-بە کەناڵە"سەربەخۆکانەوە"- سەرەڕای ئازادی بیروڕا دەربڕین، تاقە یەك گفتوگۆ لەگەل بیرمەند، بەرپرس یان کادرێکی حیزبی شیوعی سازبدەن-بێجگە لە چەند دەقەیەك لە کاتی هەڵبژاردن- یان باسی دەرکردنی مامۆستاکان بکەن لە کارەکەیان لەبەر ئەوەی شیوعی یان ئەنتی فاشیستن یان باسی دەرکردنی زۆرەملی نامرۆیانەی پەنابەران بکەن یان باسی زیندانە زۆرو زەوەنەکانی دیپۆرتاتسیونی پەنابەران و هەواڵی خۆپیشاندانە ئەنتی ڕاسیستی و ئەنتی فاشیستی یان بارودۆخی زیندانییە سیاسییەکان بکەن. گەرچی دەیان ئەڵمانی لە کوردستان و عیراق دەژین، بەڵام وەزارەتی دەرەوەی ئەڵمانیا بەبەردەوامی بانگەوازی ئەڵمانەکان دەکەن بۆ ئەوەی عیراق بەجێبهێڵن، بە مەرجێ باش دەزانن کە لە کوردستاندا ئاسایش و ئارامی- تەنها بەوە مانایە کە تاوانی بەعسییە ئیسلامییەکان ئەنجام نادرێت- باڵادەستە.

بەداخەوە بەزەقی دەبینم بەشەکانی ڕاگەیاندنی حزب بەحاڵ هاوکاری یەکتردەکەن! دەبێ کەناڵەکانی ڕاگەیاندن(ڕادیو، تەلەفزیون و ڕۆژنامەو گۆڤارە)کانی حزب، پێکەوە کاربکەن و دەکرێت لە زۆر لایەنەوە پێکەوە سوودێکی زۆر باش لە ئینتەرنێت، وەربگرن. هەروا نابێ کاتی بە پێزی هاوڕییان بە فیلمی دوور لە ئامانج و ئاکار و ئەقڵ و فکری شیوعی بەفیڕۆ بدرێ.

کۆمەڵگای کوردستان، تاسەر ئێسقان، کۆمەڵگایەکی چینایەتییەو لە هەموو شارو شارۆچکەکاندا، کرێکاران لە کەرتی جۆراوجۆری بەرهەمهێنان و بواری خزمەتگوزاری کاردەکەن و بەبێ هێزی بازوویان، ژیان ڕادەوەستێ وبۆ چاخی بەردین دەگەڕێینەوە، وەك کرێکارانی(چیمەنتۆسازی، گەچسازی، کارەبا، چاپەمەنی، شیرینیسازی، ئاوو کۆلاسازی و خواردنەوەکانیتر، کلاشسازی، بلۆکسازی، شەراب و مەیسازی، هوتێل، ئاوسازی، نەوتسازی، بیناسازی، تێلیکۆمنکاتسیون، شارەوانی، گواستنەوە، بارهەڵگری، بۆیاغچی، چێشتخانەو مایخانە و چایخانەو بارو یانەکانی خواردنەوە، فرۆکەخانە، کرێکارانی کشتوکاڵ، ئەلبسە، دەواجن، دارستان، تەندرووستی، ئاووئاوەڕۆ، بیناسازی و نیشتەجێکردن، تەختەسازی، چنینسازی، خشتسازی، سەرتاشخانەو ئارایشگا، بەرگدور، فرۆشیارانی سوپەرمارکت، فیتەرچی، تەنەکچی، بووریچی، نانەوایی، بەنداو کۆمپوتەرسازی...هتد) و جووتیارو دێهاتنشینە هەژارەکانیش لە پاڵیاندا. ئایا لە هەموو ژمارەکانی ڕێگای کوردستان و ڕادیوو تەلەفزیونی ئازادی(هەواڵ، گفتوگۆ، داخوازی، خەبات...هتد)ی بارودۆخ و مەرجی ژیانی ڕۆژانەی ئەوانە وەك سەڵت و خاوەن هاوسەرو بە منداڵ و بێ منداڵ بە دەنگ و وێنەوە، بەوپەڕی بایەخدانەوە، ڕەنگیان داوەتەوە؟ ئایا ڕۆژنامەکانی حکومەت یان پارتی و یەکێتی هەواڵی-بۆ نموونە- شیوعییەکان بە مانشێت لەسەر یەکەم لاپەڕەکانیان بڵاودەکەنەوە؟!لەسەر بۆ نموونە، کوا وتارە وەرگێڕاوەکانی دەستی یەکەمی شیوعی و بیرمەندە کلاسیك و نوێیەکانی کۆمونیزم؟ لە هیچ ڕۆژنامەیەکی شیوعی لە ئەڵمانیا نەمبینیوە ڕیکلام بۆ خاوەن کارو بازاڕەکانیانن بکرێت!!؛ بۆچی ڕووی ناشرین و تاوانباری شێوەی بەرهەمهێنان و بیرو ڕەوشتی سەرمایەداری لە جیهان و لە کوردستان ناخرێتە بەر ڕەخنەو و ئاڵتەرناتیفی مرۆیی خۆمان ڕابگەیەنین؟ بۆ نموونە: ((ئەوە سیاسەتی لیبرالیزمی نوێیە وای لە مامۆستا و کارمەندانی تەندرووستی و باری لاری نەخۆشخانە و فوتابخانەکان کردووە یان بەرفراوانبوونی دیاردەی بێکاری و سۆزانچێتی چ لە کوردستان یان ئۆروپا و وڵات و کیشوەرەکانیتر)). بۆچی ئێمە لەوە بترسین کە ڕەخنەگرتن لە سەرمایەداری بۆ بەرژەوەندی هێزە ڕاستڕەوەکان دەشکێتەوە؟ ئەگەر وابوایە، دەبوو شیوعی و چەپەکانی ئەڵمانیا لە ئاستی حوکمڕانی ئەڵمانیا بێدەنگ ببن، چونکە(ئێن. پی. دی- حزبی قەومی ئەڵمانیا-)یان(ئێن. ئا. پی- حزبی قەومی کرێکارانی ئەڵمانیا-)لە زۆر لایەنەوە ڕەخنەی شیوعی وچەپەکانیان هەیە لە سەرمایەداری و ئیمپریالیزم!؛

هێزە جۆراوجۆرەکانی ناو کۆمەڵگا لە ئاستی گشت دیاردەیەکی لۆکالی یان جیهانی بیروڕای تایبەتی خۆیان دەردەبڕن و لەبارەیەوە ململانی دەکەن. ئەمە زۆر ئاساییە و ئێمەش وەك کۆمونیست قسەی خۆمان هەیە لە ئاستی گشت دیاردەکان. بۆ نموونە پێش ماوەیەك وتارێکم ئامادەکرد لەبارەی(کۆکاکۆلاو بیبسی)و هەواڵی تیرۆرکردنی سەندیکاییەکان وچالاکی و بۆچوونەکان لە دیدو بەرژەوەندی چینی کرێکاران و حزبەکەی بوو، بەڵام بڵاونەکرایەوە، لەبەر ئەوەی لایەنەکانیتریش ڕەخنەیان لەو کۆمپانییە هەیە! ئەمە چ ناوێکی لێ بنێین؟! ئایا مەعقولە بێدەنگ بین لە ئاستی تیرۆر، زیندانی و دەرکردنی سەندیکاییەکان وبەگشتی کرێکارانی ئەو دوو کۆمپانییەو داخوازییەکانیان؟ بێدەنگی ئێمە بەخزمەتی کێ دەشکێتەوە؟ بە کورتییەکەی بێدەنگیمان بە گوێرەی فکرو بەرژەوەندییەکانی خۆمان لە ئاستی هەر

ڕووداوێك، مانای ئەوەیە ئێمە بە خێرایی و ئازادانە بەشداری دەکەین لە بەهێزکردنی بیروباوەڕە دواکەوتوو و تاوانبارەکان.

کاتێ وەزارەتی نێوخۆی کۆماری چیك، ڕێکخراوی یەکێتی لاوانی کۆمونیستی یاساغ کرد، چەند هەواڵ، گفتوگۆ و ڕاپۆرتم ئامادەکرد و بۆ سایتی(ئازادی)ناردم، بەڵام ئەوان لەبری ئەوەی بڵاوی بکەنەوە و بە خۆشیان نارەزایەتی دەربڕن، چوون هەواڵێکی تریان بڵاوکردەوە: (کۆماری چیك لە پێشانگای نیودەوڵەتی لە سلیمانی بەشداری دەکات)!!

ئەمە هەڵەی هاوڕێیەکی کۆمونیستی لاو نییە کە دەکرێت ڕاستبکرێتەوە، بەڵکو تێنەگەیشتن و نەزانینی هاوڕێیەکە بە منداڵییەوە لەناو خێزانێکی تێکۆشەری شیوعی، گەورە بووە! ئەمە مەسەلەیەکی بچووك نییە تا لە ئاستیدا چاوبنوقێنین! دیارە منیش چاوەڕوانی ئەوەم، هاوڕێیان لە سلیمانی-بۆ نموونە- بڕۆن بۆ پێشانگا نیونەتەوەییەکە کە لە11-2006/11/14دەکرێتەوە و لە بەردەم بەشی کۆماری چیك نارەزایەتی خۆیان پیشان بدەن!((ئایا ئەمە خەیاڵێکی ڕۆمانسی بەندەیە، یان بە ڕاستی ئەنجامدانی ئەرکێکی نیونەتەوەیی کۆمونیستەکانە؟!)). پێش ماوەیەك حكومەتی کۆریای باشوور هێرشێکی درِنانە لە دژی کرێکاران ئەنجامدا و ئەم کرێکارە شەهیدکرا(تەرمە پۆشراوەکە) و دەیان کرێکار بریندار و زیندانی کران، بەڵام ئەم بابەتە بڵاونەکرایەوە. ڕاستییەکەی ئەوەیە من چاوەڕوانی ئەوە بووم، چەند ڕۆژنامەنووسێکی ڕاگەیاندنی حزب سەردانی هێزی(زەیتون)بکەن و پرسیاریان لێ بکەن بۆچی حکومەتەکەیان کرێکاران دەکوژن و بریندارردەکەن؟!_ئەوانە هاتوون ئێمە بپارێزن و "زۆر سوپاس و پێزانیانمان هەیە" و بەتایبەتی زۆر سوپاسیان دەکەین بۆ ئەوەی کوردستانیان کردووە بە بازاڕی خۆیان(ساردکەرەوە، تەلەفزیون، ئۆتۆمبیل و شۆفەڵ....هتدی کۆریای باشوور کوردستانی پڕکردووە)

لێرەدا، پێش ئەوەی ڕەخنە و تێبینییەکانم ڕووی بەرپرسە ماندوونەناسەکانی بەشەکانی ڕاگەیاندن بگرێ، ئاراستەی (لیژنەی بەدواچوونی)حزبیان دەکەم، چونکە ئەوان بەرپرسی یەکەمن لە ڕەنگنەدانەوەی فکر، سیاسەت و خەباتی شیوعی لە ڕاگەیاندنەکاندا و بڵاوکردنی هەندێ وتار و بابەت کە هیچ پەیوەندی بە ئێمەوە نییە. هیوادارم هیچ کەس ئەم بۆچوونانە بە گلەیی لە قەڵەم نەدا!

ئێمە دەبێ ئەم نووقسانی و کەمتەرخەمیانە چارەسەربکەین. هەر بابەت و وتارێك پەیوەندی بە بیروهۆش و مێژوو و بەرهەمی ئێمەوە نەبێ، بڵاویان نەکەینەوەو با خاوەنە بەرێزەکانی ئەو بەرهەمانە، لەو شوێنانە بڵاوی بکەنەوە کە بەرگریان لێدەکەن. ئەمە مانای ئەوە نییە، ڕاگەیاندنەکانمان پەیڕەوی ئازادی بیروڕا ناکات، بە پێچەوانەوە، ئەمە کەمترین ماڤ خۆمانەو دەبێ سەرسەختانە بەرگری لێ بکەین و شوێنی ئەو وتارانە بۆ بیروڕا، هەڵسەنگاندن و بۆچوونی...هتد کرێکار، جووتیار، کادرەکانی حزب و مارکسییەکان بهێڵینەوە.

بۆ بەهێزکردنی ڕاگەیاندن و سیاسەتی حزب، دەبێ سەرکردایەتی وەك بڕیار، هەموو لیژنەو ئەندامانی حزب لە هەر شوێنێکدا بن، بخاتە بەر ئەرکی گەیاندنی هەواڵ بە کەناڵەکانی ڕاگەیاندن و بەتایبەتی بە هەفتەنامەی ڕێگای کوردستان.

من زۆرم پێناخۆشە، کاتێ دەبینم خوێنەری هەندێ ڕۆژنامەی لیبراڵ"سەربەخۆ"پاش تەمەنێکی زۆر کورت و بەتوانایەکەوە کە هەرگیز ناگاتە ئاستی ئەزموونی6-7ساڵی کادرەکانی ڕاگەیاندنی حزب، لە((ڕێگای کوردستان))زیاتربن. بەداخەوە ڕێگای کوردستان تەنها لە سلیمانی و هەولێر لە بازاڕ دەفرۆشرێت و لە شارو شارۆچکەکانیتر تەنها پشت بە((بەشداریکردن))دەبەستن و زۆربەی کڕیارەکانیش هەر ئەندامانی حزبن و لە هەندێ شاریدا، تەنها یەك ڕۆژنامە بۆ فرۆشتن بە کتێبخانەکان دەدرێت! ئەمە زۆر خەمگینە و نابێ شتی وا ڕووبدات! بەڕاستی دەبێ کارێکی بە پەلەو ئەوپەڕی جدی بکەین بۆ ئەوەی ڕێگای کوردستان بە16لاپەڕە یان هەفتەی دووجار، دەربکرێت و بۆ فرۆشتن بدرێتە کتێبخانەکان.

ڕاستە ئێمە لە کەشوهەوای ژیانی پەرلەمانی دەژین((کاتی ڕاپەڕین و شۆڕش یان خەباتی پارتیزانی نییە))، بەڵام ئەمە مانای ئەوە نییە لە هەڵویست و جیهابینی خۆمان وازبهێنین وبیروبۆچوونە سۆسیال دیموکراتەکان قبوولْ بکەین((ئاخر مەهزەلەی سیاسی لە کوردستان لێرەوە دەستپێدەکات: یەکێتی ئەندامی ئینتەرناسیونال سۆسیالستە، پارتی داوای ئەندامبوونیان کردووە وحزبی سۆسیال دیموکراتی یەکگرتووی کوردستانیش هەیە!!)).

نەخێر: سۆسیال دیموکراتی حزبی تاوان و بەرگریکەریە لە سیستێمی سەرمایەداری و بۆ مانەوەی ئەم سیستێمە هەیە، بۆیە سەرسەختانە لە دژی کۆمونیستەکان خەبات دەکەن. پێش چەند ساڵێك، حکومەتی سۆسیال دیموکراتی بیرو، 600زیندانی شیوعی کە بە کوشتن سزانەدرابوون، لەناو زیندانەکانی گولەباران کرد؛ سۆسیال دیموکراتەکانی ئەڵمانیا هەردوو ڕابەری شیوعی بەناوبانگی ئەڵمانیا-ڕۆزا لۆکسمبۆرگ و کارل لیبخنت-یان کوشت و هەروا چەندین شۆڕشگێری تر لەناو زیندانی شتامهایم کوشت وبە شێوەیەکی زۆر دڕندانە زیندانی تاکەکەسی درێژخایەنیان بەسەر سەدان شۆڕشگێرو شیوعی سەپاندو هەروا سەدان کۆمونیست و ئەنتی فاشیستیان لەسەر کار دەرکردووە؛ سۆسیال دیموکراتەکانی تورکیا-پۆڵەند ئەجەوید نموونەی

شۆفێنیست و راسیستی تورکن؛ لە سایەی حکومەتی سۆسیال دیموکراتی ئەڵمانیا، رێژەی بێکاری زیادی کردو گەیشتە نزیکەی6ملیون بێکار و سیاسەتی دژ بە پەنابەران توندوتیژتر بوو؛ سۆسیال دیموکراتەکانی ئێران نموونەی شۆفێنیزمی ئێرانین؛ حزبی بەعس ئەندامی ئینتەرناسیونال سۆسیالیست بوو و پێش داگیرکردنی کوەیت لە ریزەکانیاندا دەرکرد؛ حکومەتی سۆسیال دیموکراتی بەریتانیا-حکومەتی بلێر- بەریتانیای بۆ کارەسات بردووە و تەنانەت پێی ناکرێت ساکارترین مافی ئیرلەندییەکان پاش نزیکەی 600ساڵ چارەسەر بکات...هتد. شیوعی و چەپەکانی ئەڵمانیا درووشمێکی بەناوبانگیان هەیە لەبارەی سۆسیال دیموکراتی: کێ بوو ناپاکی لێ کردین...سۆسیال دیموکراتەکان(Wer hat uns verraten, sozial demokraten). بەڵام حەقیقەتێکی تریش هەیە لەبارەی ئەزموونی سۆسیال دیموکراتی کە دەتوانن لە زۆر لایەنەوە شانازی پێوە بکەن، ئەوەش ئەزموونی سۆسیال دیموکراتەکانی سویدەو ئەگەر یەکێتی وپارتی بە راستی لایەنگیری لەو رەوتە دەکەن، دەبا بفەرموون بە کردەوە جێپێی سۆسیال دیموکراتەکانی سوید هەڵگرن! بە کورتییەکەی کارکردن بۆ دابینکردنی مافی چارەنووسی گەلی کوردستان ئەرکی کۆمونیستەکانە و مانەی ئەوە نییە لە ئەرکە رۆژانە چینایەتییەکانمان وازبهێنین.هەروا-بۆ نموونە- لە ئاستی پرسیاری ژنان، دەبێ بە روون و ئاشکرا رووبەڕووی راگەیاندنە لیبڕاڵ و کۆنەپەرەستەکان ببینەوە کە پرسی ژنان وەك بابەتی سێکس یان تەنها وەك"دایکی پیرۆز" تەماشا دەکەن و دەبێ بە هەزاران بەڵگەوە ئەو جەواشەکارییە رسوابکەین وبە راشکاوی هەڵویستی شیوعی لەم بارەیەوە رابگەیەنین: سیستێمی بۆرژوازی هەرگیز ناتوانێت چەوسانەوەی ژنان چارەسەر بکات، بە پێچەوانەوە قوڵتری دەکات و لە لاینی کەم تەنها شێوەی چەوساندنەوەیان دەگۆڕێت.

ئێمە لە قۆناغێکدا دەژین، باری جەماوەری خەڵك زۆر خراپترو نائارامتر بووە، بۆیە دەبێ ئەم قۆناغە بۆ پەروەردە، مەشقپێکردن، راهێنان، رێکخستن، بەشداریکردن لە دامەزراندن و بەهێزکردنی رێکخراوە چینایەتییەکانمان تەرخان بکرێ و راگەیاندنەکانی حزب بکرێت بە قوتابخانەی بەهێزکردنی خەباتی بزووتنەوەی کۆمونیستی لە کوردستان و بە رێگای دیالۆك و رەخنەوە لەناو پەرلەمان و لە دەرەوەیدا، هێزی فشار پێکبهێنرێت بۆ باشکردنی بارودۆخی ژیانی زۆربەی کۆمەڵگاکەمان. (بۆ نموونە) پێش ماوەیەك بەڕێز(مەسعود بارزانی) نائارامی خۆی دەرخست لەبارەی ناعەدالەتی لە کوردستان. ئەمە دڵخۆشکەرەوەیە، بەڵام دەبێ بە روونی و ئاشکرا و سەرڕاستییەوە پێی بڵێن، فەرموو، ئەگەر دادپەروەری کۆمەڵایەتیتان دەوێت، ئەوا دەبێ موستەشارە مشەخۆرەکانی دەوروبەری کە کار بۆ بەرقەرارکردنی بازاڕی ئازاد دەکەن، کناربخات، چونکە ئەم جۆرە سیستێمە لە سەر ئاستی عەمەلی و لە دەیان وڵاتی دنیا تەنها هەژاری و چەوسانەوەی بەرهەمهێناوە، بۆیە بە بەردەوام رووبەڕووی بەرگری بووەو دەبێ. من ناڵێم کاك مەسعود ببێت بە کۆمونیست، ئەمە رێگای نەجاتی مرۆڤایەتییە، بەڵام دەکرێت داوای لێ بکەین-بۆ نموونە- حکومەت بیمە کۆمەڵایەتییەکان بۆ خەڵك دابین بکات؛ کتێب و پێداویستییەکان بۆ قوتابخانەکان ئامادە بکات((هێشتا قوتابیانی پۆلی شەشی ناوەندی راپەڕین لە کتێبی فیزیا بێبەشن و سبەی2006/10/31 نیازیان وایە بۆ جاری دووهەم، بۆ لای بەڕێوبەرایەتی پەروەردە بڕۆن))؛ هەموو سەرمایەکان لە شارە گەورەکان خەرج نەکەن و ئەوەندە بە هەژارەکان نەڵێن"بە پەلە نابێ" >ئەی بۆچی سەدان ملیونان دۆلار بۆ شاری هەولێر، سلیمانی و دهوك خەرجکرا؟<، با روو لە گەرمییانەکان بکەن((بۆ نموونە نەخۆشخانەی خانەقی نە ئۆکسجینی هەیە، نە دەستکێش بۆ نەشتەرگەری، نە دەرمانی پێویست و نەخۆش و بریندارە سەختەکان بۆ کەلار دەنێردرێت و لەوێشدا هیچیان بۆ ناکرێت و رەوانەی سلیمانی دەکرێن!! ئایا ئەمە بێحورمەتی و کەمتەرخەمی و نامەسئوولییەت نییە لە ئاستی دانیشتوانی خانەقی؟ کێ لەم بارەیەوە بەرپرسە؟ چۆن چارەسەری ئەم کێشەیە دەکرێت؟))...هتد...بۆ ئاگاداری سبەی لە سەر ئەرکی حزبێکی نەدار وەك حزبی شیوعی کوردستان، ئۆکسجین بۆ چەند رۆژێك بۆ بەشی فریاکەوتن و نەشتەرگەری نەخۆشخانەی خانەقی دابیندەکرێ و پۆلێك بۆ قوتابخانەی ئەرکەوزای دروستدەکرێت...؛ دەبێ راستەوخۆ گرانی بازاڕی ئازاد کە هەژارەکان نرخەکەی دەدەن، سەرکوت بکرێت>ئەوە ئازادی دەوڵەمەندە چڵێس و خوێڕەکانە کە قەت لە پڕکردنی گیرفانی خۆیان ناگەڕێن<. ئەگەر دەوروبەری حکومەتی کوردستان و شوێنی بڕیاردان لەسەر ژیانی خەڵکی کوردستان، لە کەسانی خەباتگێری هەژارو چەوساوە پێکبهاتبا، باری کوردستان ئەوەندە لار نەدەبوو و گەندەڵی لەناو شادەمارەکانی هاتوچۆی نەدەکرد؛ ئەوەندە چاش، موستەشارو بەعسی"خەت مایل"و ئەنفالچی دەسەڵاتیان نەدەبوو. ئەمە تەنها چەند نموونەیەکن و دەزانم((رێگای کوردستان))زۆر سکاڵا و داخوازی بڵاوکردووە، بەڵام ئەرکی ئەوەشمان لەسەرە دوابەدوایان بڕۆین و ئەگەر داخوازییەکان وڵامیان نەبوو، هەر بەناوی حزبەوە پەنا بۆ شێوەکانی پرۆتێست ببرێت. راگەیاندنی حزبی شیوعی بووە بە خولی دەرکردنی کادری رۆژنامەوانی بۆ پارتی و حزبەکانی تر، بۆیە داواکارم لە مەکتەبی سیاسی ئەو جۆرە رۆژنامەنووسانە بناسێت>لە نووسین و شێوەی بەڕێوەبردن و هەڵبژاردن وبڕیاردان لەسەر بابەتەکان<دەردەکەون. کێ بڕوا دەکات کە ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی و بەرپرسی راگەیاندنی حیزب بەڕێز(زیرەك کەمال) بنووسێ: (ئێمە ئێستا پێویستیمان بە رۆشنبیرێکە لە رێگای هەیبەتێکی مەعنەوی و ئاکارە ئەدەبی و رۆشنبیریەکانی گوشاری رای گشتی درووست بکات بۆ راگرتنی هێرشەکانی حزب و ئاین و سیاسەت بۆ سەر کۆمەڵگا-ئاسۆ، ژمارە298لە 2006/11/19،لاپەڕەی 8). ئەگەر برای ناوبراو بەو شێوەیە بیردەکاتەوە، چی دەکات لەناو کۆمیتەی ناوەندی حزبی شیوعی و ئەرکی گەورە و سەختی راگەیاندنەکەی لەئەستۆ گرتووە؟؟! ئەمە هەرگیز لە ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی حزبێکی شیوعی ناوەشێتەوە. ئەم برادەرە لەوەش سڵ ناکاتەوە وتار بۆ رۆژنامەیەکی ئیسلامیشدا((رۆژنامەکەی یەکگرتوو)بنێرێ، لەوانەیشە بڵاوکردنی نووسینەکەی لەو رۆژنامەیە بە دەستکەوت بزانێ!

تاقە چاوەڕوانی و هیوای من ئەوەیە، ڕاگەیاندنی حزبی شیوعی بەهێز ببێ: ڕەنگ، بۆن، ناو و خوێنی هاوڕێیانی ڕێگای شیوعییەت لە کوردستان، عیراق و جیهان لێی بێت. من تەنها لەم سوچەنیگایەوە ئەم بابەتەم نووسی و پاوقدومی هەرچی ڕەخنە و تێبینی هەیە، بەخێر بێت...

تێبینی: من ئەم وتارە بۆ ڕێگای کوردستان ناردوە، بەڵام تا ئێستا بلاونەکراوەتەوەو بەرپرسێکی سایتی ئازادی وتی((هەموو بۆچوونەکانت ڕاستن))وبۆ ماوەیەکی زۆر کورت بلاویکردەوە و لایبرد، بەم بۆنەیەوە دەڵێم: ئێمە دەبێ بەو پەڕی ڕێزەوە ڕاستییەکان بناسین و هەوڵ بدەین پیشانیانبدەین و هەوڵی ڕاستکردنی هەڵەکان بدەین، چونکە ئەمە زامنی پێشکەوتنمانە.

سەلام عەبدولا 2006/12/3-/11/9 dwaroj@yahoo.de ژمارەی پەیوەندی: 07701929872

لە دژی ڕۆشنبیرانی جەنگی پیرۆزی ئەمریکی، عیراقی و ئیسلامی

دەمێك نییە چەند هەرزەکارێك بە زمانی"ڕۆشنبیر"پرۆپاگەندەیان بۆ بۆچوونەکانی لیبرالیستێك وەك فۆکۆ و"کۆتایی مێژوو"دەکرد. ئەمڕۆ دەرکەوت کە فۆکۆ شانبەشانی پرۆفیسۆر سامۆئیل هونتنگتون، پروپاگەندەچی جەنگی ئەمریکین، بیرمەندی سەرمایەی ئەمریکی و تاوانەکانین. هەردووکیان ئیمزاکەری ئەو مانیفێستەن کە تێدا نووسراوە: ***(لە مێژوودا، هیچ نەتەوەیەکی تر، ناسنامەکەی، ئاوا ڕاستەوخۆو وابەست لە گەڵ مافە مرۆییە جیهانییەکان، یەکانگیر نەبووە. بۆ ئێمە هیچ فاکتومێکی تر لە سەرووی ئەم وەڵاتەوە-مەبەستیان ئەمریکایە- بایەخێکی باڵاتری نییە...)***

مەترسی ئەم ڕستانە ئاشکرایە، لە بەر ئەوەی ڕەهایی بە دادوەری ڕۆڵی ئەمریکی دەدا لە سەر ئاستی جیهان و دەیخاتە سەرووی هەمووەوە، ڕێك بە هەمان لۆژیکی"گەلی هەڵبژراوی خودا" یا درووشمی"ئوممەیەکی یەکگرتوو، خاوەن پەیامێکی نەمر"ی حزبی فاشتی عەرەبی. جیاوازییەکیان ئەوەیە، یەکەمەکان وەك فیلسوف، ڕۆشنبیرگەلێکی بێلایەن پاکانە بۆ تاوان دەکەن، دووهەمەکەیان ڕاستەوخۆ سەرتاپای سوورە بە خوێنی خەڵکی عیراق و کوردستان.

گفتوگۆ لە سەر جەنگی ڕەوا دوا پەردەی لە سەر ڕوخساری درۆی فۆکۆ و برادەرەکانی لابرد کاتی ئیمزای ئەم دێڕانە دەکەن: ***(جەنگی دادوەر دەکرێ تەنها لە لایەن ئۆتۆریتێکی شەرعییەوە بەرپا بکرێ، کە هەڵگری بەرپرسیارییە بۆ ڕێکخستنی گشتی. هەرگیز نابێ بیانووی بەکارهێنانی زەبروزەنگ لە لایەن هێزێکی ناحکومی ئۆپۆرتۆنیست یا تاکە کەس، لە باری ڕەوشتییەوە قبوول بکرێ...)***

لەم دەربڕینە ئەوەمان بۆ ڕوونتر دەبێتەوە کە خەباتی بەرگری چینایەتی یا گەلانی داگیرکراو لە دژی ئیمپریالیزم، بە خەباتی ناڕەوا ناونووس دەکەن، ڕەوشتی باڵای ئەم خەباتە ئینسانییە قبوولّ ناکەن، ئەوجا، زەبروزەنگ بۆ دەسەڵاتداران مۆنۆپۆڵ دەکەن. لە هەمووی سەیرتر ئەوەیە، ئەم جانەوەرانە دەنووسن: ***(...ڕۆشنبیرە ئەمریکییەکان ناوی ئەوانەی کە ئەمریکای کردووە بە بەرپرسیار بۆ ڕێکخستنی گشتی لە هەموو سەرزەمین، نادرکێنن....***

داخۆ کێ بن ئەوانەی کلیلی ڕێکخستنی جیهان بە ڕێکخەری کودەتای شیلی، جەنگ دژی خەڵکی ڤێتنام و کەمبۆدیا، قەلاچۆکەری هیندە سوورەکان، باوکی بەڕەحمی کۆنترا لە نیکاراگوا، داگیرگەری پەنەما، پەروەردەکەری بن لادن لە جەنگی پیرۆز دژ بە یەکێتی سۆڤێت(لیستەکە درێژە)؟پاشان پرسیار ئەوەیە، بۆچی ئەم کەڵە قەڵەم خوێناویانە، ناوەکان نادرکێنن؟!

فۆکۆ و هونتنگتۆن و برادەرەکانیان، بە ڕۆشنبیرە برادەر ئەلمانییەکانیان، دەڵێن"**ڕەوشتی کوێرانەتان هەس**"، نووسەری ئەڵمانی پیتەر شنایدەر، لە ووتارێکیدا، بانگەوازی ڕۆشنبیرە ئەمریکییە برادەرەکانیان دەڵێ" **دیکۆمێنتێکە بۆ کەپوبەرزی و گویرایەتی ڕۆشنبیر، لایەنەك پێش وەخت بە ڕەها دادەنێ کە لە دیموکراسی سێکولار شوێنی نابێتەوە".**

بەڵام واقیع ئەوەیە، بنچینەی بۆچوونی ڕۆشنبیرە ئەمریکییەکان لە هەمان دەسەڵاتی 51سەرمایەداری تایبەت و 100شەرکەتی زلهێزی جیهان سەرچاوەی وەرگرتووە. ئوسامە بن لادن و ڕێکخراوی ئەلقاعیدە کۆرپەی هەمان سیستێمن و هەر خۆشیان لەبەرامبەر تاوانەکان بەرپرسیاری

هەڵدەگرن. بەلاَم رۆشنبیرە ئەمریکییەکان دەنووسن: **ئێمە پشتگیری لە بڕیاری حکومەتەکەمان دەکەین(و کۆمەڵگاکەمان) بۆ بەکارهێنانی زەبری چەك لە دژی ئیسلامییە رادیکالەکان و ڕێکخراوە تاوانبارەکەی لە سەر ئاستی جیهان)**. پرسیار ئەوەیە، بۆچی ئەم رۆشنبیرانە خودی سیاسەتی حکومەتەکەیان ناخەنە ژێر پرسیارەوە لە پشتگیری کردنی تۆرانییەت لە تورکیا؟ لەپشتگیری کردنی بن لادن؟ لە پشتگیری سعودییە، کووەیت، قەتەر، ئیمارات کە هیچ مافێکی مرۆڤ بە ڕەوا نازانن؟ لە پشتگیری کردنی عیراق لە جەنگ دژی ئیران؟ بۆچی وەك رۆشنبیرێك رەخنە لە سیاسەتی دەرەوەی وەلاَتەکەیان ناگرن؟ لە بێکاری، هەژاری، ملیتاریزم ولە کوشتنی پەنابەرانی سەر سنووری مەکسیك؟. ناکرێ 11سیپتێمەر بە جیا مامەڵەی لە گەڵ بکرێ و تەنها فوندەمنتالیستە ئیسلامییەکان بکرێ بە بەرپرسیار لە بەرامبەری، بەڵکو خودی حکومەتی ئەمریکی و نوێنەرەکانی وەك تاوانبار بیرژنسکی(سەرۆك حکومەتی راستەقینەی ئەمریکا و ئەندازیاری ئەو پرۆژەیە کە ئیسلامییەکانی بەهێزکرد) و (سی ئای ئەی) و شەرکەتەکانی نەوتیش بەرپرسیارن.

ئەوەی جێگای داخە، زۆر رۆشنبیری کورد لە دەرەوەی وەلاَتدا دەژین، کەمیان هەیە، خۆیان بە پسپۆڕ و خاوەن هەڵویست نەزانن، کەچی فزەیان لێ نایەت لە بارەی کێشەیەکی جیهانی لە نێو ڕۆشنبیرانی بەناوبانگی جیهان، ڕەنگە دەنگ نەکردنیان باشتر بێت، چونکە زۆربەیان زۆر هەست بە دوونییەت دەکەن، بەشان و باڵی ئەم یا ئەو"فیلسۆفی"زانکۆ هەڵدەڵێن، گرنگ ئەوەیە، دژ بە شیوعییەتن، زانای جیهانی"مافی مرۆڤ و دیموکراسی"پۆست مۆدێرنن!! ماوە بڵێم، مێژوو کۆتایی پێنەهات و ئەڵتەرناتیف هەیە بۆ سیستێمی بالاَدەست و نەخشەکێشانی جیهانگیری سەرمایە، بەرگری ئێستایش ئالاَی سوورە، بۆچوونەکانی فۆکۆیش دەرکەوت لە بە چ بەرژەوەندییەکەوە دەدوێ و لێدەکۆڵێتەوە! بیروباوەڕ و ئامانجی فرانسیس فۆکۆیاما، سامۆئیل هوتنگتۆن و بەرپرسی راگەیاندنەکانی سەددام، بن لادن خزمەت بە یەك مەبەست دەکەن: بیانووهێنان بۆ جەنگی پیرۆز! رۆشنبیرە ئەمریکییەکان، پاڵپشتی سیاسەتی حکومەتی بۆش دەکەن، ئەوانەی دووهەم بۆ دەسەلاَتی فاشی سەددام و تاوانبارانی ئیسلامی.

نە ڕێگای تایبەتی ئەڵمانی و ئەنتی ئەمەریکانیزم، نە جەنگی پیرۆزی دکتاتۆری فاشی بەغدا، نە تیرۆر و جەنگی ئەمریکی و ئیسلامی. بەڵێ بۆ خەباتی نیونەتەوەیی کرێکاران و زەحمەتکێشانی جیهان لە دژی هەموو ئاین و بیرو باوەڕو بالاَدەستەکان بە هەموو ناو و ناتوریانەوە!

رۆشنبیری شیوعی کۆنترا رۆشبیرەکانی جەنگی پیرۆزی باڵەکانی بیری باو!

سەلام عەبدوڵلاَ

2002/8/11

(پەرژینی بێ دەنگی) یان لافاوی جەهل و ئیستاتیکای تاوان

مەسعود مەحەمەد لە "پەرژینی بێدەنگی دەڵێ:"دز و درۆزنەکانی کوردی پەنابەر بۆ ئەوروپا, تەرەس و بێ شەرەف و ریسواو ئابرووتکێنترین گوناحی نامەردایەتین، دەبوو لە سەر پەردەی ناموسی دایك و خوشکەکانیان لوقمەی گەوادی بخۆن, دەك هەزار لەعنەت و نەفرین لەچارەی خۆیان و پشتاو پشتیان هەتا دەگەنە کەشتیەکەی نوح ".

نووسەرێکی پەنابەر بەناوی(هەندرین) ئەو رستە زۆر نزم و سووکەی سەرەوەی خوێندووە، کەچی ئەمیش بەداخەوە لەبری هەر رەخنە و توانج و وەلاَم و هەڵویستوەرگرتنێك، بێدەنگی هەڵبژاردووەو لە هەمووی خراپتر، بەهەمان ئەقڵییەتەوە، لە نووسینەکەی(ئیستاتێتیکای هزرینێکی خۆکرد)لەژێرکارتێکردنی خوێناویترین هزرڤانی ئەڵمانی(نیتشە و هایدەگەر)، دەنووسێ: (ئەو بە پێچەوانەی مارکسیزمە ستالینستییە <u>مێگەلییەوە</u> باوەو کوردایەتییە <u>سافیلەکەییە</u> بوو...)

ئەمە چ جۆرە ئیستاتێتیکای زمانە کاك هەندرین؟ ئایا پێتوایە شتێکی جوانە خەڵك بە مێگەل وەسپ بکەی؟!

لەناوەڕاستی مانگی دوانزەی1996، کۆمەڵەی فەرهەنگی سوید-کوردستان کتێبێکیان بڵاوکردەوە بەناوی(پەرژینی بێدەنگی). ئەم کتێبە بریتییە لە گفتوگۆیەك لەگەل مەسعود مەحەمەد و پرسیارەکان لەلایەن هەڵۆ بەرزەنجی ئاراستەی کراوە. پاش ئەوەی چەندین جار خوێندمەوە، بە ئەرکی خۆمم زانی لەبارەیەوە تێبینی و رەخنەکانم بنووسم،

پرسیاری یەکەم بەهەڵە داڕێژراوە. دەربڕینێك وەك(فەلسەفەی مرۆڤ)، هیچ نابەخشێت، چونکە مرۆڤەکان بەشێوەی جۆراوجۆر تێدەفکرێن و لە گۆڕەپانی فکر، دەیان فەلسەفەی جۆراوجۆر ململانی دەکەن، بۆیە دەبوو مەسعود مەحەمەد وەك ئوستادی زمان، دوو وشەی لەسەر داڕشتنی پرسیارەکەی بگوتابا.

"مامۆستا"لە لاپەڕەی(9)دا دەڵێ: (*لە بارەی گۆڕانکاری ئەم دواییەوە، واتە هەڵوەشاندنەوەی سۆڤێتستان و نسکۆی کۆمۆنیزم*)،

هیچ بزووتنەوەیەك نییە لە مێژووی مرۆڤایەتی تووشی هەڵدێر و نشێو نەبێت و هۆکانی ژێرکەوتن و سەرکەوتن و لە رێگا ئێستاندن، بێ شومارن. ئەمە یاسایەکە دەبێ جیاواز لە بیروبۆچوونمان، تێی بگەین و دانیپێدابنێین. ئەوەی بزووتنەوەی کۆمونیستی رووبەڕووی بوو، نە یەکەم جارە تووشی بوو و نە دواجاریشی دەبێ و تاقە بزووتنەوەش نییە، تووشی بووە: بزووتنەوەی نەتەوایەتی-لەسەر ئاستی کوردایەتی، عەربایەتی، ئەڵمانیایەتی و تورکایەتی و فارسایەتی- یان سۆسیال دیموکراتی، فاشیزم، ئەنارشیزم و لیبڕالیزم و بزووتنەوە ئاینییەکان..هتد، چەندین سەرکەوتن و ژێرکەوتنیان بەخۆیان بینیوە. ئیمڕۆ شیوعییەکان(کۆمونیستەکان) بەگەرمی سەرقاڵی پشکنین و گەڕانن بەدوای هۆکانی ئەو بارودۆخە و لەبارەیەوە مشتومڕی لە رادەبەدەر دەکەن. بزووتنەوەی کۆمونیستی لە منداڵێك دەکات تازە فێری زمان دەبێ و هەڵەیەکی زۆر دەکات، بە هەڵە وشەکان بەکاردەهێنێت و هـ مندێ شتیش دەکات لێی ناوەشێتەوە، بەڵام وەك دەبینین، سەرەڕای نەهامەتییەکان، ئێستا، وەك میراتگەری جوانترین مێژووی خەباتی مرۆڤایەتی لەپێناو نەهێشتنی چەوسانەوە، دووبارە لەسەر گۆڕەپانی جیهان چالاکانە لەپێشەوەی خەباتن لە دژی بەرنامەی سەرمایەداری جیهانگیر و ئەو وەحشیگەرییەی لێ کەوتووەتەوە.ئاخر 150ساڵ لە سەر ئاستی مێژوو، هیچ نییە!

مەسعود مەحمەد لە رستەی دواییدا دەفەرموێ: (*من لە رۆژانی هەرە زووی1950و هەرە دوایی 1969گوتوومە و لە هەندێ نووسینی ئەوسامدا، کە مومکین نەبوو بڵاوی بکەمەوە، گوتوومە مارکسیزم ئەگەر تەعدیلاتی بنەڕەتی تێدانەکرێ، ناشێ بەردەوام بێت، چونکە لەگەل مرۆڤ و سروشت و راستییە کۆمەڵایەتییە بێ تاویلەکان، ناگونجێ*)

ئەو بۆچوونە زۆر بەرتەسکانەیە، بەتایبەتی بۆ کەسێك ناوی مفکر و زانای پێدرابێ و زاتی ئەوە بکات، باسی بەردەوام نەبوونی مارکسیزم بکات-تەنها لە زاری دەربچێت!، لە کاتێکدا خودی ئەم پیاوە خۆی بە شارەزا دەزانێ لەبارەی مەتریالیزمی دیالەکتیك و مێژوویی. ئەمجار دووان لە تەعدیلات هەر مەسخەرەیە. چونکە لە ناو خودی بزووتنەوەی شیوعییەت چەندین بۆچوونو تاویلو لێکۆڵینەوە و رێگەی جیاوزا هەیە. بزووتنەوەی شیوعی رۆژانە لە ریزەکانی خۆیدا تووشی چەندین گیروگرفتو هەڵە دێتو ناچارە بەردەوام چاویان پێ بخشێنێو چارەسەریان بۆ بدۆزێتەوە. بۆ نموونە فریدریك ئەنگلس بۆ نووسینی مانیفێست لە پێشەکی چاپێکیدا تێبینی ئەوە دەکات کە هەندێك شت(لەبارەی هەندێك حیزبو گروپ) وەلاوە بنێت, چونکە بەسەر چوون، بەڵام ئەو کارە ناکا, چونکە مانیفێست بەپلەی یەکەم کارڵ مارکس نووسیویەتیو دەیەوێت وەکو دیکۆمێنتێك لێی گەڕێ. رابەرانی کۆمونیزم بەبەردەوام رەخنەیان لە خۆی یان بزوتتنەوەکەیان گرتووەو بۆ ئەلتەرناتیڤ گەڕاون. بەردەوام بوونی هەر بزتنەوەیەك ڕووداوێك, بەندە بە باری پەیوەندیە کۆمەڵایەتییەکانی کار و مەرجەکانی بزووتنەوەکە-زاتیو بابەتی-لە پروسەی گەشەکردندا.

مسعود پێمان دەڵێ بۆچی مارکسیزم ناشێ بەردەوام بێت ولە وەڵامدا دەڵێ:

((*چونکە لەگەڵ سروشتی مرۆڤو ڕاستیەکانی کۆمەڵایەتی بێ تەئویل ناگونجێت*))

بۆچی ئەو هەموو بزوتنەوانە بۆیان هەیە بەردەوام بن، تەنها مارکسیستەکە نا؟ ئەمجارە چ بەشێکی شوعییەت لەگەڵ سروشتی مرۆڤ ناگونجێت؟ شوعییەت لەگەڵ کامە راستی کۆمەلایەتی,بێ تەئویل ناونجێت؟ ئەو بنەما تیورییانە چین کە مەسعود لەسەریاندا ئەو بۆچوونەی پێکهێناوە؟

مەسعود لەوەلامدا دەنوسێت:

((بەشێکی گرنگی پەیوەندی بە واقیعەوە نیە, پتر بەلای گریمانەو ئارەزووی خاوەنەکەیدا دەچێتەوە کە ویستویەتی(چینی رەنجدەر) لەنەزەریدا بکاتە خاوەنی مێژوو و لە ئایندەدا حکوم بەدەستەوە بگرێت)) (لاپەرە9)

ئەم بۆ چوونەی مەسعود لەبەر ئەم خالانەی خوارەوە راست نینو بێ مانان.

1- بزتنەوەی کۆمونیستی هاوچەرخ دەگەرێتەوە بۆ نزیکەی حەفتا ساڵ پێش مارکسو ئەنگلز. ئەوە نەزانینە کە مارکس بەخاوەنی شوعییەت, سوشیالیزم دابنرێت.مارکسو ئەنگلز. پشت ئەستور بەمشتومرێکی رەخنەگرانە لەسەرجەمی ئایدۆلۆژیا کانی پێش خۆیان، بە شوعییەتی خەیالاوی و جۆرەکانی سۆسیالیزم و لە کۆنەپەرەستی و خەیالەوە بۆ زانست پەرەیانپێدا.

2- مسعود، چینی رەنجدەر بەخاوەنی مێژوو نازانێت, ئەی کێ خاوەنی مێژووە؟ لەوە دەچێت مەلیکو پاشا وقەیسەرە گۆربەگۆرەکان بەخاوەنی مێژوو بناسێت. ئەمەیان مافی خۆیەتی ولە گەڵ بیروراکانی دەگونجێت, بەلام بۆ شوعییەکان, کۆیلە و جووتیارو کرێکاران بەخاوەن مێژوو دەزانن, بۆ ئێمە چەوساوەکان، بۆ ئەویش چەوسێنەرانو خوێن رێژان. پالەوانەکانی مەسعود جوتن لەگەڵ زۆربەی زۆری کتێبەکانی مێژوو کە هەر باس لە پاشاو خەلیفەکان دەکەن. مێژووی چەوساوەکان لە واقیعدا هەیەو مارکس لەسەردەمی خۆی ناویانی بردووە, هەر لە سپارتاکۆس, قەرامیتەکان، بابەکییەکان تا دەگاتە"شێخ بدرالدین "مکەی نازم حیکمەت یان راپەرینە کرێکاریو جووتیارییەکانی فەرەنسا, مەکسیك, ئەلمانیا..هتد, وەکو بزووتنەوەیەکی چینایەتی، جا با مەسعود هەر ناکولی لێ بکات. بێجگە لەوەش ئەگەر مارکسیش باسی نەکردبا, مەسەلەی ناکۆکی چینایەتی هەر لە ئارادابووە و هێشتا لە ئارادایە.

3- شتێکی ئاساییە کە چەوساوەکانیش هەولی حوکمرانیانداوەو دەیدەن. مەسعود وشیارانە هەولدەدات چاوی ئەو کرێکارو زەحمتکێشانە ببەستێت, بۆ ئەوەی رێگای خۆیان نەبینو بەژێردەستی بمێننەوە.

زانا مەسعوود لە لاپەرە (9) دا دەنووسێت : "یەکێك لە گوتە مەشهوورەکانی ئەنگلس دەلێ کارکردن خالقی مرۆڤە! راستییەکی هەرە سەرەکیو بنەرەتییەکی کۆمەلایەتی سەرەوبن کردووە, چونکە مرۆڤ خالقی کردەوەی کۆمەلایەتییەو کۆمەلایەتیش بریتییە لە هەموو مێژوو. بە پێی ئەم گوتەیە دەبوو هەموو جانەوەرێك ببێتە مرۆڤ. خۆ مێروو بە شەو و بە رۆژ لە هاتوو چۆدایە ".

ئای جەهالەت، چی لە مرۆڤ ناکەی، تەنانەت پاش مردنی خاوەنەکەت، وازی لێناهێنن. مارکس وای نەگوتووەو ئەمە ئەو دەقەیە کە مارکس لە(سەرمایە، جلدی یەکەم، لاپەرەی 243نووسیویەتی و مەسعود لێی تێنەگەیشتووەو بە هەلە ئاماژەی پێکردووە :

(ان العنكبوت تقوم بعمليات تشبة عمليات الحائك، والنحلة تفوق ببناء خلاياها الشمعية براعة كثير من المهندسين. ولكن ما يميز منذ البدء، اسوأ المهندسين عن ابرع نحلة هو انه بني الخلية في رأسه قبل بنائها في القفير، والنتيجة التي يودي اليها العمل تكون موجودة سلفا، ذهنيا في مخيلة العامل وليس كونه يحدث فقط تغيرا شكليا في المواد الطبيعية؛ وهو يحقق فيها في الوقت نفسه غايته التي يعيها و التي تعين كالقانون أسلوب عمله والذي عليه أن يخضع له ارادته...)

بۆیە من گومانم نییە لەوەی کە مەسعود هۆشی خۆی لە گەڵ هۆشی مێروولە بەراورد ناکات. کارتێکردنی کار لە سەر مرۆڤ جودایە لە کارتێکردنی لە سەر ئاژەڵ و جانەوەر. ئەمە زانینێکی سەرەتاییە کە دەبوایە "فەیلەسووفەکەمان" پێشبینی بکردایە. بە هەر حاڵ سەیرم لەوە هات کە مەسعود لە لاپەرەی پەنجا بەرپرچی بۆچوونەکەی لە میسالی مێروولە- مرۆڤن دەداتەوەو دەنووسێت:

"بیر كاری هۆشه, له ئاژەڵدا نییه. مەبەستیش لەو بیره لێكدانەوەیه نەك یادكردنەوە"

ئەرێ! مرۆڤ له پەیوەندییەكانیدا شتەكان پێشتر لێكدەداتەوە,"داخەكەم میروولە لەو بەهرەیە بێ بەشـە". پاشـان مەسـعود باسـێكی زۆر درامیمان بۆ دەكاتو نەزاكەتێكی زۆر جوانی خۆیمان بۆ دەگێڕێتەوە:

" وا رچەی شارە گیركەیـەك (هـی مێروولـەكان) بـە بـەردەمی دەرگای منـدا دێـتو دەچـێت بەشـەویش پشـوو نـادات, چ ئاگاشـی لـە عەزابی من نییە بە دەست خۆپاراستن لە شێلانیان ."

بڕوا بەو قسەیەی مەسعوود دەكەم. بریا هەندێ باسی خۆ نەپاراستنی دەسـەڵاتە دیموكراتییـەكانی دنیـا بـۆ رەش‌و رووتـەكان بكـات كـە چـۆن ملیـۆنـان مـرۆڤ دەشـێلن بـەبێ ئـەوەی چركەیەك عـەزاب بكێشـن، یـان مووچـركەیەك بـە گیانیانـدا بێـت. نـازانم بۆچـی مەسعوود"لە گەیشتنی چینی رەنجدەر بە حكومەت –لاپەڕەی10-"، تۆقی چووە؟!

بۆ نموونە زۆربەی دانیشتوانی كوردستان كرێكارو رەنجدەرن. چـی تیایـە ئەگـەر ئـەم زۆربەیـە دەسـەڵاتیان بـە دەسـتەوە بێـتو بـە گوێرەی بەرژەوەندی خۆیان باری ژیانیان بەڕێوە ببەن؟ بۆچی دەبـێ هـەر سـەرمایەدار، بازرگان و ئاغا حـوكمڕانی بكـەن؟! بۆچی دەسەڵات بۆ كرێكاران و رەنجدەران بە رەوا نازانێت؟!

مەسعوود بە زمـانێكی"سـتاندار"، ئـەم بۆچـوونە نزمـە دەردەبـڕێ:"بـیروڕای ماركسـیزم ئەفسانەیەكی (وەیان تەڵەیـەكی)دەسچین كراوە"

لێـرەدا بـە نامـاقووڵی دەزانم، "زانایـەك" فەلسـەفەو خـەباتی رۆژانـەی پـتر لـە 200 سـاڵی خـەڵكی كرێكـارو رەنجـدەر بـە شـێوەی ریفـۆرم و ئاشـتی خوازانـە تـا دەگاتـە سـەپاندن‌و ناچـاركردنیان بـە راپـەڕین و خـەباتی چەكدارانە بـە ئەفسـانەو تەڵـەی سیاسـی دەسچینكراو ناو ببات.

بە راستی شەرمەزاری خۆم دەردەبڕم بۆ ئەوەی كە"زانایـەكی" كـورد هێشـتا بـە ئەقڵییـەتی حیكایەتـەكانی شـەو بردنـە سـەری نـاو دێوەخانی ئاغاكان لە شیوعییەت دەدوێت.

زانـا مەسـعوود دەڵـێ : " وەزیـر, كرێكـار و نەخوێنـدەوار چ دەسـتێكی نـەبووە لـە داهێنـانی نووسـین‌و فەلسـەفە و یاسـا و هەرچی دیاردەی ژیانە."

مامۆستا بۆ چی و لە بەر چی ؟ دەبوایە بـەر لـەوەی قسـەی وا بكـات بـۆ بـنجو بنـاوانی هۆكارەكـانی بگەڕێتـەوە. مـن لێـرەدا چـەند خاڵ دەخەمە پێش چاو :

1. دەسەڵاتیان بە دەستەوە نەبووە.
2. زانست هەمیشە بە دەست دەسەڵاتدارەكانەوە بووە. هـەر بۆیـەش كتێبـەكانی مێـژوو بـە شەرەفنامەشـەوە باسـی ئەوان دەكات, بەڵام سـەرەڕای ئـەوەش زانسـتی جووتیـار لـە بەرهـەم هێنـانی گـەنم, مشـتێكی ئـەو گەنمـە, بەهـەر حـاڵ زۆر زۆر بـە پیتترو پڕبەهاترە لە زانستی مەسعوود محەمـەد. یـەكێك لـە ئەركـەكانی شـیوعییەكان، ئەوەیـە، زانسـت بـدەن بـە دەسـتی وەزیـرو كرێكارو بە گوێرەی بەرژەوەندییەكانیان فێری ببن. ئـەو كاتـە فەلسـەفەو یاسای باڵادەسـتی مەسـعود مەحەمـەد لـە قـەبر دەنـێن‌و یاساو فەلسەفەی ژیانێكی هەرەوەزی هاوبەش قەرار دەدەن، وەك چۆن كرێكارو هەژارە كۆمۆنارییەكان لە شۆڕشی فەرەنسا، تـەخت و تاجی برادەرەكانی مامۆستا مەسعودیان خاپور كرد.
3. عیلمەكەی مەسعوود بەوە ڕاناوەستێ, بە بێ ئەوەی پێی بزانێـت كـە (مەعلوولـەكان) سەرچاوە لـە ئایـدۆلۆژی ئەوەوە وەردەگرن دەنووسێت:

" وەزیر لە پێنج هەزار ساڵەوە بـەدوای كلكی گارشـدا زەوی دادەرووشـێنێو یـەك هـەنگاو بـەرەو پێشـەوە نەچـووەو لـە مێـردەزمە تۆقییەوە شیخولكە و شەعبەدەبازی پەرستووە. تەنانەت گاسن‌و داسەكەشی لە شارەوە بۆ دەچوو ."

سەر لە نوێ پرسیار دەکەم بۆ؟ هەر بۆ زانین , هەر لە " ئۆروپای پڕ زانستو دەگمەن نەخوێندەوار و شارستانیەتدا " شومارێکی کەم نین ئەوانەی لە مێردەزمەو غەیب دەترسن, یان شەیتان دەپەرستن, یان بڕوا بە جادو کردن و خوێندنەوەی دوارِۆژ لە توی تاسە قاوەی‌و وەرەقەی یاری کردن دەکەن. ناسیاوێکم خەریکی دەورەی صۆفێتییە, شێخەکەی ناوی حوسێنە (نازناوی کابرایەکی ئەڵمانییە) هەر خەریکی حەی‌و حووە, دوو تەکیەی گەورەی هەیە لە شاری "کوێلنو لە نزیکی ڤین".

مەسعوود لە باری تیورییەوە, پەنا بۆ نوێنەرانی تاوانو دزی و جەردەیی مێژوو دەرهەق بە ستەمدیدەکان دەبات. بەمە" بە زمانە جوانەکەی" دووپاتی نەزانی‌و جەهالەتی دەکات. بۆ چی وادەڵێم ؟ لە بەر ئەم خاڵانەی خوارەوە:

چونکە دەنووسێت: " ئەگەر شیوعییەت چاوەڕوانی ئەو مەرجانەی بکردایە کە مارکس بۆ هاتنەوەی شیوعییەت بە بنەمای داناون. کوردستانە وێرانەکەی خۆمان کە بە هۆی مێژووی کۆنو نوێیەوە نەك بانك بەڵکو صرافێکی خۆماڵی بە خۆیەوە نەدیوە. چوناوچوونی بە مێشکی کراوەیەوەو چاوی دنیا بین جورئەت وەبەر خۆی دەنێ بڵێ شیوعیم."

1. جارێ دەبێ بڵێم کە هەر لە شاری خانەقین چەندین صەڕاف هەبووەو مەسعوود بەبێ بەڵگە دەدوێ. ئەوجا ناچارم بڵێم کە شیوعییەت بزووتنەوەیەك بووە بەر لە مارکس, لە سەرەتاکانی ساڵانی دامەزراندنی فابریکەکان ڕێگای خەباتی گرتووتە بەر کە هێشتا نە جادەی ڤیرو نە ئەلکترۆن, نە داڕاسەو نە ئۆتۆمبیل, نە پیشەسازی بە مانای ئێستا یان سەد ساڵ لەمەو پێش لە ئاراد بووە.

2. ڕاستە حزبەکانی کرێکاران و ڕەنجدەران ناوی حزبی شیوعی لە خۆیان ناوە, بەڵام بەش بە حاڵی خۆم تاقە یەك حزبی شیوعی ناناسم کە باسی شیوعییەت بکات وەك سیستم بۆ سەردەمی ئەمڕۆ, تەنانەت لە ئۆروپاش, تێکڕای حزبە شیوعییەکان لە سەر شیوعییەت وەکو دوا ئامانج دەدوێن, واتا پاش بڕینی چەندین قۆناغی گەشەسەندنی سۆسیالیزم ... هتد.

با کرێکارانو زەحمەتکێشانی کوردستان سەرگەش‌و بەختەوەر بن بە هەڵگرتنی ناوی کۆمونیزمی زانستی(بەرزترین سەروەری مرۆڤایەتی).

قەیرانی بیرکردنەوەی مەسعوود لەوێدا دەست پێدەکات کە لینگەو قووچ لە کونی دەرزییەوە بۆ بابەتەکانی دەڕوات، لە بری ئەوەی لە قرناقەو نیلەگین بدوێت کە بەشێك پێکدەهێنێت, دەبوایە لە سەنتەری دەسەڵات، واتە لە بەغداوە بدوێت((لە گشت))وە ڕاڤەبکات. مەبەستم ئەوەیە کە دەسەڵات لە عێراقدا بە دەست کێ بووە؟ بەدەستی دەسەڵاتی پلەی تیرۆری فاشی سەرمایەدارییە؟ شیوعییە؟ لیبراڵە؟ دیموکراتە؟ ئیسلامییە؟ دەرەبەگایەتییە؟ ... چییە ؟

ڕەنگە مەسعوود بڵێ من باسی کوردستان دەکەم. باشە، پەیوەندی ئابووری, کۆمەڵایەتی, پەروەردەیی لە کوردستان.... هتد لە گەڵ چ دەسەڵاتێکە؟ ئەو پەیوەندییانە چۆن کاریان بەسەر کوردستان کردووە؟

لە لاپەڕەی 11دا مەسعوود دەڵێت " بێگومان هەر بیرو باوەڕێك کەندی قووڵی جوداوازی و لیك دەردونگبوونی ئادەمیزاد، چ لە مەیدانی نێونەتەوەییداو چ لە مەیدانی نێوان ڕیزەکانی یەك نەتەوەدا هەڵکەنێت, بە دوژمنی مرۆڤایەتی دەژمێردرێت, با موژدەی ئاوی حەیاتیشی لە گەڵدا بێت ."

ئا ئەمەیە ڕۆشنبیر! حاجی سەلیمی خەڵکی دێی(قەرەئەنگوێ)و مام عەوڵای میلان, زۆر زیرەکانەتر باسەکانیان دەردەبڕی; چونکە: بیرو باوەڕ ڕەنگدانەوەی پەیوەندییەکانی بەرهەمهێنانە. واتا کەندی قووڵی جوداوازی خۆی لە خۆیدا هەیە(زەحمەتکێش, ئەفسەر, ئاغا, مەلا, مامۆستا, خاوەن کارگە, کرێکار... هتد، خۆیان بوونیان هەیەو لە بارەی فکر, شێوەی ژیان, شێوەی خانوو, قسەکردن, پەیوەندییەکان، جوودان). ئیتر هەڵکەندنی چی؟ ڕاستە منو مەسعوود هەردووکمان کوردین, بەڵام بۆچوونەکانی مەسعوود کەندی قووڵی جوداوازییە بۆ من. هەر بە هەمان شێوەش بۆچوونەکانی من بۆ جەنابی عالی مەسعوود. جەلادو قوربانی هەردووکیان مرۆڤن. کەس هەیە لەمە حاڵی نەبێ؟

مـن سـەر بـە نەتـەوەی(چادرنشـینکراو، بێکـار، قـەرزار، لانـەواز، کرێنشـین، کرێکـار، جووتیـار...)م و ئـەویش سـەر بـە نەتەوەی(ئۆرستوکرات، سەرمایەدار، ئاغا، بەگ، مشەخۆر، گەندەڵ و مستەشار...)ە.

لە هەمان لاپەڕەدا مەسعود، شیوعییەت بـە مەتـەڵ نـاو دەبـات. بـەڵێ مەتـەڵ, بـەڵام چـی مەتـەڵێك؟ مەتـەڵی بـەرخودانی مرۆڤـە بەشمەینەتەکان بۆ ئەوەی جەنگو ستەمو چەوساندنەوە بنبڕ بکەن نەك مەتەڵی مەسعود محەممەدو ئاوی حەیات.

لە لاپەڕە 12 دەڵێ :

" شیوعییەتو رەگەزپەرستی جوداوازی ئاینو ئـەوان, جـۆرە دەمـار هـەل بـدەوی پەیوەنـدی نێـوان خـەڵكو خـوا, تێکرایـان تـاوانی کوێرکردنەوەی شەقامی پێکەوە هەڵکردنی(تعایش)مرۆڤ بە ئەستۆ دەگرن ".

چ نەنگییەکە بۆ کەسێك نـاوی شـیوعییەت لەتەنیشـت رەگەزپەرەسـتیەوە ریزبکات. مەسعود بـە هـەموو هۆشـێکییەوە داوای ئـەوە دەکات گورگو مەڕ پێکەوە ئاو بخۆنەوە, ئەو شیوعییەتو رەگەزپەرستی بە یەك چاو سەیر دەکات.

دیسان دەنووسێت :

" ئێمە دەبێت هەموو ئەو بەهانانەی خەڵك بە شـەڕ دەهێـنن تاوانبـار بکـەین, هەرچـەندە نیـازو داوایـان لـە سـەر بنـەمای راسـتو درووستەوە هەڵسا بێت ."

ئەمەیە"گەورەیی ئوستادەکەمان"! ، بەڵام باشە فریای خۆی دەکەوێت وپاش یەك دێر دوای ئەو قسانەی پـێش ئێسـتا کـردی هەر هەمووی بە خۆی پووچ دەکاتەوەو دەڵێت:

"بەکار هێنانی دندان و چەمبووڵە لە رەوتی ئادەمیزاددا تـەنها لـە حاڵـەتی خۆپـارێزی لـە سـەر کردنـەوەی سـتەمو دیـدە رەوایـە"، واتە قسەکەی پێشووی گەر چی بە لە ئاستی زمان زۆر"جوانە"، بەڵام بێ مانا و تام و لەزەتە!

لێرەدا با خوێنەری رەخنەگر قسەی خۆی لە سەر ئەو ناکۆکییە بکات.

لە لاپەڕە 14دا بە زمانی عەرەبی دەنووسێت:

" فاني لم اجد شيئا من ثمار حسن التدبير و حكم المنطق وداعيه المصلحة وراحمه المعدلة ".

(تەئکیدەکە هی خۆیەتی).

بە راستی من لەو عیلمە تێناگەم, چونکە دەربڕینێکی گشتینو هیچ شتێك بەدەستەوە نادەن, لەبەر ئەم پرسیارانەی خوارەوە:

1. حسن التدبير من؟
2. وبحكم أي منطق؟
3. وداعيه أي مصلحة ؟
4. وراحمة لأي معدلة ؟

تـەدبرکردن، لۆژیـك، بەرژەوەنـدی و عەدالـەت فـرە مانـا هەڵـدەگرن و لـە بیرێکـەوە بـۆ بیرێکـی تـر واتـای جیاوازیـان هەیـە، بۆیـە گشتگیرکردنی ئەم زاراوایانە، نەزانی و جەهالەتە نەك زانست.

پاشان مەسعوود لە لاپەڕە 15دا بەم شێوەیە لە یەك بوونی ئۆروپا دەدوێت :

" لەو ناوەشدا یەك بوونی ئۆروپا هێزێکی گەورەی بەرەو (تفاهم) نەك بە حەقی کوتەك پێك دەهێنێت."

1. یەکگرتنەوەی ئۆروپا بەنـدە بـە دەوری شـوومی ئـەڵمانیا لـە قۆنـاغێکی دیـاری کـراوداو بەرەیـەکی تـرە لـە رووی ئەمریکاو یابان, هەروەها ناکۆکییەکانیش هەر ئێستا پڕ مەترسیو بـە حـەقی کوتەکـە لـە بـواری سـەر لـە نـوێ دابەشـکردنی بازاڕەکانی جیهان. (ئەڵمانیا دەڵێت: ئێمەش دەمانەوێت لەو دابەشکردنە نوێیەدا بەشی خوشمان هـەبێت) و دابەشـکردنی بـازاڕیش بە شەڕوشۆڕی فەوتێنەر ناسراوەو با ئوستاد(مەسعود)یش بۆ خۆی لە جەهلیەوە، باسی بەرەی تەفاهومی یەکێتی ئۆروپا بکات!

لە لاپەڕە 16دا مەسعوود سـەر لـە نـوێ بـاس لـە " لەمـەڕی تیـۆرۆیی شـیوعییەکان لـە نوختـە نیگـای شـەڕی چینایەتیو گومـان کردن لە هەرچی شیوعی نییە گەلێك تەختو بێ پۆز دەبێت" دەکات .

مەسعوود ئازادانـە چاوی دەنـووقێنێ, گـوێو لـووتی دەبەسـتێت, بـۆ ئـەوەی تـەنهاو تـەنها خـەریکی مـەحکوومکردنی تـیژڕۆیی شیوعییانو شەڕی چینایەتییان بێت. ئەگەر مەسعوود نەختێك چاوی بکاتـەوە، ئـەوا تیـژڕۆیـیو شـەڕی چینایەتی(یـەکێتی خاوەن کارەکـان)یـش دەبینێـت. شـەڕی چینایەتی حکومەتـەکانی پـیرۆ و ئـەمریکاو ئیـسپانیاش دەبیـنین, تەنانـەت شـەڕی فاشستەکانی عێـراقو نیشتیمانپەروەرانی کوردسـتانی عێـراقو حکومـەتی خـوا لـە سـعودیەو ئێـرانو سـوودانیش دەبیـنین. بـە هـۆی سیاسـەتەکانیG7 (گەورە حـەوت وڵاتـی پیشەسـازی جیهـان) و بـانکی جیهـانی, گـەلانی جیهـان(نـەك تـەنها کـورد یـان عـەرەب) لەرەودایە. کاتێکیش شیوعییەکان چـەندین ڕێگـای خـەبات(ڕێپێـوان, ئـەرزەحاڵ نووسـین, مـانگرتن, باڵدانی کـۆتری ئاشـتی) بـەرپا دەکەن، پاش ئەوەی لە ریزی پێشەوەی دژی ئەتۆمو بەرهەمهێنانی< فرۆکـەی 2000 > ئـەڵمانیا، ئیمـزا کۆدەکەنـەوە...هتـد، پـاش ئەوەی هیچ ڕێگایەکیان لە بەردەمدا نامێنێت، پەنا بۆ خەباتی چەکداری دەبەن. لەم کاتەدا مەسعوود قیت دەبێتەوەو دەڵێت :

" بڕوانە شیوعییەکان چەند دڕندەو تیژڕەون ".

ئەمە هەموو فەلسەفەو زیرەکی مەسعوودە. من ترسی ئەوەم هەیە بڵێن شتی تازە دەڵێت. ئـەوەی ئـەو دەیڵێـت تـەنها جـوێنو بـیرو بـاوەڕی هەنـدێ لـە زاناکـانی ئۆرۆپایـەو مەسعوود دووبـارە دەیڵێتـەوە. مەسـعوود مـژدەی تـەختو بـێ پـۆزبـوونی شـیوعییەکانو خەباتی چینایەتی دەدات کە گوایە ئایەتی باشیان دەبێت لە مەیدانی 1- سیاسی 2- ئـابووری 3- ئاسـوودەیی. مەسعوود بـۆ ئـەوەی مرۆڤایەتی لە بارەی سیاسی , ئابووری , ئاسوودە بژی مەرجی کپکردنەوەو تەختو بێپـۆزکردنی شـیوعییەکان دادەنێـت. وەك ئـەم جیهانە کاولکراوەی دەستی حکومەتی دیموکراسی ئەمریکاو ئۆروپا (بە رابەرایەتی ئـەڵمان) و یابـانو کلکـە دڕنـدەکانی لـە جیهـانی سێ و سەرجەم ئاینەکان بە هەموو ناوو ناتۆریانەوە پیرۆزی بێت.

لە هەمان لاپەڕەدا بانگەوازی چاولێکردن لە خەباتی خوێن گەرمەکان دژی ڕژێمو (ئیستعیمار) دەکاتو دەڵێت :

" کەسـانی پـرۆشی خۆربـوو ڕێبـازی دیموکراسـیو ئاشـتیو دادیـش تـا ڕادەیـەك لـە سیـستمی کونینـە یـان ترسـی تۆمـەتی شـیوعی بوونیان دەربازبنو لە سەر کەرامەتی خۆیانو ئادەمیزاد بە تێکڕای دەنگ دلێرو چاوقایم لە پێویستدا جەربەزە بن " .

لێرەدا تەماوی بیری مەسعوودمان بۆ دەردەکەوێت

1. دیموکراتی چەندین شێوەی هەیە, بۆ نموونە دیموکراسی پەرلەمان, دیموکراسـی گـەلی, دیموکراسـی پـەتی , دیموکراسـی پاشـایەتی , دیموکراسـی کرێکـاری , دیموکراسـی دەسـتووری... هتـد, نـاکرێ مەسـعود مەبەسـتی لـە دیمـوکراتی روون بکاتەوە ؟

2. ئاشـتی؟ ئاشـتی کـێ بـوو کـێ؟ کـەس نییـە داوای ئاشـتی نـەکات لـە دوای هەمووی‌انـەوە شـیوعییەکان(بـۆ پێکەنین)، مەسعوودیش دەزانێت تەنانـەت سـەدامیش داوای ئاشـتی دەکـرد, ئـەمریکاو ئێـرانو تەنانـەت مەسـعوود محەممەدیش... هتد, بەراستو چەپو ناوەڕاست لە ئاشتی دەدوێن, بۆیە ئاشتی من مانا و ناوەڕۆکی تری هەیـە لـە ئاشـتی سـەددام، ئـێران، ئـەمریکا و مەسعود

3. داد؟ ئەو دادپەروەرییە کە من لێی حـاڵی بوومـە ئـاگری جەهەننمـە بـۆ سـەرمایەدارە دەسـەڵاتدارەکان, بـە هەمان ئەندازە ئەو دادپەروەرییەی کە لە جیهانی ئیمڕۆدا حاکمە، ئاگری جەهەننمە بۆ کرێکارەکان و ملیۆنان مرۆڤ.

بۆ باسەکانی لاپەڕەی (16و17) دەمەوێت ئەم چەند تێبینیە بدەم.

-1 توندڕەوی هـەر لایـەنێك(تونـدڕەوی ئیـسلامی, فاشـی چـەپ, دیکتـاتۆری عەسـکەری) بنـەمای چینایەتی خۆیـان هەیە, بۆیە ڕستەی ((لە هەر بابەتێك بێت)) نابەجێیەو دوورە لە زانست.

-2 کێن ئەو هۆشکراوانەی کە دوستی بێ تەئویلی کەرامـەت و چارەنووسـی مـرۆڤن؟ ئەگـەر ئـەوان وەك مسعود بـیر دەکەنەوە, ئەوا دۆستی بێ کەرامەتیو چارەڕەشی چەوساوەکانن.

-3 بێ ئەوەی دەنگی خۆم بخەمە پاڵ باری ئەمڕۆی چین، مەسعود دەڵێ:

((چین زۆر پێویستی بە گلاسنوست و پیرۆسترۆیکایەکی تایبەت بە خۆیەوە هەیە))

ئەرێ بەرهەمی هەموو زانستەکەی مەسعود بووە بە ئەوەی کە گورباچوف و"پیروسترۆکا"کەی بە مەزن بزانین: ئەو مەزنیەی گورباچوف کە لە سەر ئەنجامدا وەلاتی سۆڤێت کرد بە سۆزانی خانەیەکی گەورە، بێکاری، مافیا،شەڕو شۆڕی خەجالەت ئاوەڕ.

مەسعود دلی بەدیموکراتیەتی هند و یابان خۆشە. هیچ نالێم غەیری پیرۆزبایی لێکردن, تەپڵ لێدانو دیموکراسیو مافی مرۆڤ, مەهزەلەی هەرە گەورەی وەلاتە سەرمایەدارەکانە, کەلەسەر بنەمای دژایەتی شیوعییەت دامەزراوە. نازانم مەسعود ئاگاداری دیموکراسی و مافی مرۆڤ لە ئەوروپا ئازیزەکەی هەیە؟ بەلام من دلنیام کە لێرەشدا خۆی کەڕو کوێر دەکات. بانگەوازی دیموکراتی و مافی مرۆڤ، گەلان و چینەکان لەگەل ئیمزاکردنی یەکەم پروتوکۆلی کڕین و فرۆشتن تەواو دەبێ.

مەسعود تەنها دیوی چەپ دەبینێ و تەنها باسی((نەمانی ترسی هەڕەشەی سۆڤیت لە کپکردنی دەرونی ئەوروپا بە گشتی، رەها کردنی دەنگێکی دلێری دیموکراسی و مافی مرۆڤ پێوە دەبێت کە ئەمە بەلای چاکەی ئێستاکەو دوارۆژی هەموو ئادەمیزادەو بەرهەمیشی لە کڕی خۆیدا دەبێ.))دەکات.

مەسعود باسی دەسەلاتە دیموکراتەکان و ئابلۆقەکەیان لەسەر ولاتی سۆفیت (لە سەردەمی لینین) ناکات و بەڕەوای دەزانێت. رێکخراوی خاچی سوور فرمێسکیان بۆ ملیۆنان برسی و نەخۆشی ناوچەی فولگا دەرشت، بەلام لەتەنانیکی رەقیان بۆ رەوانە نەکردن. ئەمەیە دیموکراتی و مافی مرۆڤی ستاندار وەك زمانەکەی مەسعود!.

مەسعود لە لاپەرەی 26دا سۆشیالیزم بە ((بەرپرسیار دەزانی بۆ چارەسەرنەکردنی مەسەلەی کوردستان)). بۆچوونەکەی بە دوو خاڵ و نیو(پاش چەن دێرێك دەیکات بە سی) پوخت دەکات. ((سۆشیالیزم قەت بە لای چاکەی کورددا نەچووە و فلسێکی لێ خەرج نەکردووە. ستالین مەهابادی فرۆشت بە ریکەوتن لەگەل قوام السلطة.... هتد))

لەم خالەشدا مەسعود راست نابێژێ؛ دەبوایە نەختێك راستی بپارێزێت. لێرەدا چەند بەلگەیەك دەخەمەروو :

1- دەسەلاتی سۆڤێت چاپەمەنییەك پێشکەش بە کۆماری مەهاباد دەکات. خەرجی ئەو چاپەمەنییە دەکاتە دوو فلس و نیو !

2- کۆمەك کردنی چەك و تەقەمەنی و دروست کردن, چەك و خۆراکی بە خۆرایی بۆ کۆماری مەهاباد دەنارد.با بلێین نرخی ئەمانەش (5) فلس بوو!!

3- لە ئەپریلی 1946، حکومەتی سۆڤیەت پەیمانی ئابووری لەگەل کۆماری مەهاباد مور کرد. پەیمانەکە لەسەر کڕینی توتن بە قیمەتی یەك ملیۆن دۆلار(لەو سەردەمە) لە کۆماری مەهاباد! هیچ نەبێت سوود وەرگرتنی کۆمارەکەمان لەم پەیمانەدا دەگەیشتە (4) فلس!

4- وەلاتی شوراکان ژمارەیەکی زۆری قوتابی کورد لە زانکۆکانی سۆڤێت لە بواری زانستی و سەربازی وەرگرت. با مەسرەفی ئەمانەش بگاتە (2) فلس. ئەوا بە گشتی دەکاتە(13) فلس. واتا مەسعود (13) جار درۆ دەکات !

لە پەیمانی تاران کە لە1942/1/29 بەستراو مەبەست ئەوە بوو کە ئێران لەگەل هاوپەیمانەکان دژ بە فاشیەکانی ئەلمانیا کاربکات؛ ئەم خالانەی تێدا بوو: ((ئەو پەری شەش مانگ پاش کۆتایی پێهاتنی جەنگ، هەموو هێزی هاوپەیمانەکان دەبێت ئێران بەجێبهێلن)). واتا لە مارسی1946 دا. دوایی هێزەکانی "رەزا شا"ی گور بە گور بە پشتیوانی هیزەکانی بەریتانیا و ئەمریکا, هێرشێکی درندەیان هێنایە سەر کۆمارەکەمان و بە کۆتاییەکی جەرگ بڕ تەواو بوو. مەلا مستەفاو هەمیارانی پەنا دەبەن بۆ سۆفیەت و لەوێ مافی پەنابەری"سیاسی"نەك "ئینسانی"یان وەرگرت. تۆ بلێیت کۆمونیستەکان پێیان ناخۆشبێت، لەشکری سوور لە مەهاباد نەمێنێ؟ یان هاوپەیمانی نێوان کۆمارەکەمان و سۆفیەت قوولترو باشتر نەبێت؟ ئەم راستیانە بەلگەنەویستن؛ با(مەسعود محەممد)یش بە ئارەزوی خۆی، کەمتەرخەمی نەکاو چی زەهری پێیە هەلی رێژێت ؟

له لاپەرەی ((30_31)) مەسعود محمد دەفەرموێ ((... دەرمانی شیووعی کورد لە دەست ئەو کوردە خاوەن دەسەلاَتانە دایە کە بەکردەوەو بە خەباتی رۆشن و بە دادو دیموکراسی و بە تەبایی و برایەتی گشتی و یەکبوونی دڵ و دەروونی هەموو ئەوانەی کورد پەرستن ئیسپات بکەن، کوردایەتی بە دیلێکی بە شەرەفە بۆ هەرچی کوردی بەشەرەفە..))

ئەمانە ئیتر قسەی حەلەق و بەلەقن! کورد پەرەستی یەعنی چی؟ هەزارو یەك بۆچوونی جۆراوجۆر لە نیو کورددا هەیە. ئەی کوردی بە شەرەف و کوردی بێ شەرەف کێن؟ ئەوا زانیمان کە ((کوردە شیوعیەکان بێ شەرەفن)). ئەی "یەکێتی" ، "پارتی" ، "حسك" ، "پ.ك.ك" ، "پارتی کاری سەربەخۆ"، ئیسلامیەکان بە هەموو جۆر کانیانەوە، "زەحمەت کێشان" ، "رزگاری" ، "دیموکراسی"... هتد تکایە ئەم لیستەمان بۆ بدەن لە بێژنگ ! باسی داد دەکرێ، دادپەروەری کێ بۆ کێ ؟ چونکە دادپەروەری ئیسلامیەکان جودایە لە دادپەروەری نەتەوەپەرستەکان، یان زەحمەتکێش و کرێکاران ... هتد .

ئەم جار تەبایی کێ لەگەڵ کێ ؟، برایەتی گشتی و یەك بوونی دڵ؛ ئاخر کوردی بە شەرەف و کوردی بێ شەرەف چۆن برایەتی گشتی دەکەن؟!! کورد پەرستی چی؟ کوردیش وەك هەموو گەلانی دنیا جیاوازی لە نێوانیاندا هەیە و ئەو جیاوازیانە بە هیچ(لەحیم چیەك)) پێکەوە نانرێن. مەگەر وەك هیتلەر بکەن و چی شیوعی و ئەنتی فاشست, کەئەندام، سەنتی و رۆماو جولەکە هەیە، سەریان ببرن یان بیانسوتێنن؛ ئەمجا جارِی کورد پەرستی بدەن. هەروەها لە کوردستانیش چەندین گەلی تریش لەگەلاندا دەژین.

(تێبینی: تکایە ئەو بیرو رایانەی مەسعود لەگەڵ بیروراکانی عەفلەقی گوربە گور بەراورد بکەن).

لە هەمان لاپەرە دەفەرمێ: ((لە حال و باری ئیستاکە دا رەفتاری پیرەوی کەرانی مامۆستا عبداللە ئۆجەلان هێزێکی بەرهەست دەداتە بزوتنەوەی شیووعی کورد لە هەر شوێنێك بن)). ئەبێ بڵێم لە بێ خەبەران کەشکەك صەلەوات ! بۆ خۆشحاڵ بوون و گەش بوونەوەی مەسعود محمد پێویستە سەرنجی رابکێشم بۆ وتەکانی خودی ئۆجەلان لە وەلاَمی ئەم پرسیارەدا: (فکرك اقرب الی الاسلام ام اقرب لمارکس و لینین؟)، واتە(بیرو باوەرت لە ئیسلام نزیکە یان لە مارکس و لینین؟)

دەڵێت:

((انا اقرب الی الاسلام، ونطبق جوهر وتعاليم القران الكريم.)) (من لە ئیسلامەوە نزیکم و ناوەرۆك و فێرکارەکانی قورئانی پیرۆز جێ بە جێ دەکەن)

هەروەها دەڵێت: ((من المعجبين بشخصيە و عبقريە محمد صلی الله عليە وسلم)) (من موعجبم بە کەسایەتی و بلیمەتی موحەمەد درووی خوای لێ بێت) ((گۆڤاری المصور 96/9/13))

واتە مەسعود محمد دەبێ هەوڵ بدا باشتر ئاگاداری عبدولای برای بێت ! لە هەمان لاپەرە، مەسعود دەنووسێت: ((*باری گوزەران و ژیان پەکی ناکەوێ. کەچی بوون بە ئیشتراکی شووعیی، بەندە بە ((نمو)). ئەوجا هەر وەك منداڵی 10 سالی ناتوانێ گەنجی 18 ساڵ بێت، میللەتێکی وەك کوردیش کە لە پلەی سەرمایەداری بەرەو ژوور نەچووبێ ، لە رێی بەرەوژوور چوونی ژێرخان و ژوورخانی ماددی و شارستانەتی ناتوانێ بەرهەم هێنانی تایبەت بە تاك، بگۆرین بە شکڵی کۆمەکی. کە هاتیت تاك و خێزانی کوردی ئەم سەردەمەت مەنع کرد لە کاری گوزەرانی سەربەخۆ و خستتە جغزی شێوە و ئوسلووبی شیوعییەوە ، نازانێت چ لەو خەڵکە دەقەومێت..*))

مەسعود بە ئەنقەست بۆ سەرلێ شێواندن ئەو قسەیە دەکات، چونکە هیچ حیزب و کەسێك باسی ئوسلووبی شیووعی بەرهەمهێنانی نەکردووە بۆ ئیمرۆی کوردستان، تەنانەت بۆ ئیمرۆی ولاَتانی ئەوروپاش کە ژێرخانی پرپێستیان هەیە!! لەبەر هەمان هۆ پێویست بە باسی گەشەسەندن، ژێرخان، سەرخانی مەسعود ناکا. لە لاپەرەی (35) دەڵێت: ((باوەر دەکەم لە پلەی وەها بەرزی شارستانیەتی کە هەولێرو کوردی تێدا دەژێت، ئەگەر هەموو خەڵکەکە و بزن و مەرەکان و مریشك و قەلەموونەکان

و دارو بەردەكەشی یەك دەنگ بڵێن بژی شوعی هەر فایدەی نیە))- لە جوانی و ئەفسووناوی ئەم رستەیە، (هەندرین)م بیركەوتەوە!!-.

وەكو دەبینین، مەسعود دوو شتی جیاواز لە یەك وەكو (قۆناغ) تێكەڵ و پێكەڵ دەكات، بۆ ئەوەی ژێردەستەكان لە خەبات، رێباز، بەرنامەو مقاوەمەتیان بێ ئومێد بكات. ئەوەی بڵێ بژی شوعی، یان رێكخراوێك ناوی شوعی هەڵگرتبێت، ئەوە ناگەیەنێت ئیتر لەگەڵ دەسەڵات گرتنە دەست، بەرنامەی قۆناغی شوعی بەرپا دەكەن، ئەمە دوو بابەتی جیاوازن. سووككردنی شوعیەكان، تەنها و تەنها خزمەتی بەعس و هەموو تاوانبارەكان دەكات. لە هەمان لاپەرەی (32) دەنووسێت: *(خولاسە قسە كردن لە بارەی وەڵاتی دواكەوتەی 5000 ساڵی بۆ سەر نیزامی ئیشتراكی وە یا شیوعی خەیاڵ پلاویش نیە، چونكە خەیاڵ قوزەڵقورتە.. نەرەنەری چەند زمان هەراش و حەز و شەهوەتی چەند نەفس برسی و سۆفیەگەریی خەیاڵبازانە. با بێن لە هەولێرو سلێمانی یەك یانەی سەر بە فرۆكەوانان دابنێن...)*

هەروەها كوردە شوعیەكان بە گومرای سەر لێشێواو و رو دەبەنگ ناو دەبات. ئەرێ كاك هەندرین زمانی حاڵی زاناو مفكر وایە؟؟. ئەم هەموو رقوقینە لە كوێوە سەرچاوەی گرتووە؟ دامەزراندنی حیزبی شوعی، بە هەوەس و خەیاڵ پلاو دانەمەزراوە. نزیكەی 10-20 ساڵ پێش دامەزراندنی لە 1934 چەندین گروپ، شانەی، كەسایەتی (لە كوردستانیش)جیا جیا هەبووە، كرێكاران(بەبێ ئەوەی شوعی بن، سەندیكای خۆیانیان دامەزراندوە، جوتیاران بەرگری خۆیان نواندوە. ئەمانە شان بە شانی كارتێكردنی شۆرشی ئۆكتۆبەری مەزن بەسەر هەموو كرێكاران و زەحمەتكێشانی كوردستان و هەموو دنیا، شتێكی ئاساییە كە ئەو بیرو باوەرە لە نێو بەش مەینەتەكانی كوردستانیش بلاوببێتەوە. چما یەك تەن وەكو مەسعود پێی دەكرێت رێگا لە ئەم جۆرە پروسە واقیعییە بگرێت. مەسعود داوا لە شوعیەكان دەكا هۆشە چینایەتیەكەیان، مێژووەكەیان بە دەستی خۆیان، لە گۆر بنێن. وابزانم شوعییەكان نیازێكی وایان نییە، پێش ئەوەی چی هۆكاری دواكەوتوویی، دڕندایەتی و چەوساندنەوە بە هەموو جۆرەكانیەوە لە گۆر نابێ. مەسعود بە هەموو عیلم و هۆشیەوە پێمان دەڵێ *(ورو سەرلێشێواو)*. من بە مافی خۆمی دزانم هەمان ئەو جوێنانە ناشیرینانە بە رووی جەناب العالیەكەی بدەمەوە. چونكە ئیرهابێكی ئیدۆلۆژی گومرا و پۆخل، دژی بزوتنەوەی ژێردەستەو كۆیلەكان بەكاردەهێنێت. ورو دەبەنگ و سەر لێشێواو ئەو كەسانەن هۆشیارانە خزمەتی فكر و دەسەلاتی سەرمایەداران دەكەن، ئەوانەن وا شەوی درێژی بەشمەینەتان درێژتر دەكەن. لە هەمان لاپەرە دەنووسێت: "ژیانی سەردەم لە وڵاتی پێشكەوتوو گەیشتووەتە رادەیەك لەرێی كۆمپیوتەرەوە، هەر مەعلوماتێكت گەرەك بێت لە ماوەی چەند دەقیقەیەكدا دەتگاتێ.." ئەمەشیان وانیە؛ نەك هەر لە وڵاتی پێشكەوتوو، بەڵكو لەناو مزگەوتەكانی ئێرانیش، مەسعود زۆر شەیدای وڵاتە پێشكەوتووەكانە، ئەو پێشكەوتنە پیشەسازییە كە لە سەر كەڵەكەكردنی خوێن و كەرەستەی خاوی جیهانی سێ و ژێردەستەكانی وڵاتەكانی خۆیان و شەرە جیهانیەكاندا بە درێژایی ((500))ساڵ بەدەستیان هێناوە.

مەسعودی زمان و قەڵەم پیس، بۆ ئیسلام بەرەوای دەزانی پێش هەزارو ئەوەندە ساڵە ئالای (وامرهم شوری) بەرز بكەنەوە. رەنگە داخوازی بابەكیەكان و قرامیطە بۆ یەكسانی بە رەوا بزانی، (شێخ بدرالدین)ە كەی نازم حیكمەت رەنگە بە رەوا بزانێت، داخوازییەكانی بۆقی و (امثالە) بەرەوا بزانێت، بەلام كە رەنجدەران، نەخوێندەوار و كرێكاران و ئافرەتانی لە ژیان بێبەش كراو داوای دادوەری كۆمەڵاتی و، ژیانی هەرەوەزی هاوپشتی بكەن، ئەوا ئیتر ئاسمانی مەسعود بە سەریدا دەرووخێ؛ حاڵی شپرزە دەبێت و هەرچی جنێوی سوكی ناو فەرهەنگی ناشیرینی سوكایەتی كوردی دایە لە دەمیەوە دادەبارێ. لای مەسعود، شوعیەكان جەردەن و نمونەی رەفتارو كرداری پیسن. هەر بۆیەش جەنابی عالی هەموو خەلك بێجگە لە شیوعیەكان ئامۆژگاری دەكات. قور بەسەر ئەو خەلكە كە مەسعود ئامۆژگاری كەری بێت!! لە هەمووی سەیرتر ئەوەیە ترس دەخاتە بەر غەیرە شوعیەكان (ئامان،وریابن، ئەگەر من ئامۆژگاریتا ن نەكەم ئەوا خەڵكەكە بە ناچاری دەچنە پاڵی سەر شێواو و دەبەنگەكان.) ئەو كاتەش

مەترسی دەچێتە گیان و عەرشی مەسعود ! ئا ئەمەیە دادپەروەری و دیموکراتیەکەی مەسعود. باشە ئەو لە پێناوی چ فکرو چ چینێك ئەم خزمەتکاریە دەکات؟

لە لاپەرەی ((33))دا دەنووسێت: ((*خولاسە لە حیاتی ئامۆژگاری کردنی بێ سوودی شیوعی کورد، دەبێ ئامۆژگاری کاربەدەستان و ئیش هەڵسورێنان و رۆشنبیران و ئەگەر مومکن بێ، هی هەموو خەڵکی ناشیوعی بکرێت کە نمونەی رەفتار و کرداری خاوێن بن، خۆ ئەگەر ئەو تاقمانە وا نەکەن بە ناچاری خەڵك گوێ بۆ ئەو کەسانە رادەهێڵن کە لە زەمینەی بێ مەسئولیەتی و پەندی ((خەنجەر لە کا))و قسەی لوس و لیك و شیرن و چەور و ئومێد بەخش شەکری کەلامیان دەبێ*)).

من پێم باشترە بۆ ئامۆژگاری وەرگرتن بچین بۆ لای کرێکاران و جووتیارەکانی پشدەر و کفری و دیهاتەکانی عەقرەو بازیان. مەسعود لەسەر ئامۆژگاریێکانی هەر بەردەوامە.

زانا مەسعود لە وەڵامی پرسیاری ((11)) لە لاپەرەی ((35)) بەم شێوەیە عەرزی حاڵمان دەکات:

((لە لایەن ئیمکانی بەیەکتر گەیشتنی دوو بەرەی کورد لەسەر کوردایەتی و مرۆڤایەتی، هەتا کۆمۆنیزمی لینینی مارکس نێو کوردان سور بێ لە سەر :

-1 *تێك بەردانی خەڵك کە هەمووی هەر ناکا هیچ بە گەورەو گچکەیەوە.*

-2 *مارە کردنی خەباتی کورد بۆ شیوعیەتی جیهانی، بەیەکتر گەیشتن لە چاکەی کوردایەتی نابێت..))*

بەڵێ مەسعود شوعیەکان بەر پرسیار دەکات بەرامبەر رۆژگاری رەشی گەلی کورد، بەردێك بەسەر کورد دابەزێت، مەسعود یەخەی شیوعیکان دەگرێت و تەنها و تەنها شیوعیەکان دەبینێت. شەو و رۆژیش بە گیانێکی وەرزشکار نەعلەتمان لێ دەکات، ئاخر هەر خۆمان و هەم خەڵکەکە دەزانین کە شیوعیکان کەمایەتی پێك دەهێنن و بەرامبەر بە یەکگرتنەوەی دوبەرەی کورد لەسەر کوردایەتی و مرۆڤایەتی و هەر جۆرە بەیەك گرتنەوەیەك کە خۆیان لەسەری رێك بکەون, هیچیان پێ ناکرێت. مەسعود چی لە شیوعیەکان دەوێت؟ با ئەوان هەر خەباتی زەحمەتکیش و کریکار وبێکاری کورد((مەسعود تەنها کورد بە کاردەهێنێت)) بۆ شیوعیەکانی جیهان مارە بکەن. من بە چاکی دەزانم مەسعود خەریکی بەزمی خۆی بێت باشترە لەو هەموو تاوان و قسە ئاستنزمانە.

مەسعودی زانا لە درێژی گفتوگۆکە هەنگاو بە هەنگاو هیرشی بێ ئابروانە دژی شوعییەت بەرپا دەکات, کەچی لە لاپەرەی ((49)) دا دەڵێ:

((بەڵام پێویستە بڵێم من لە لای خۆمەوە بە هیچ جۆرێك مافی چەپرەوم زەدە نەکردووە))

ئەمە هێشتا مافمانی زەدە نەکردووە، ئەی ئەگەر ئەو مافە پێشێل بکات دەبێ چی تر بەدەمیدا بێت؟ لەلاپەرەی(52) دەنووسێت:

"دەبێ نەتەوە ویستی کورد ژیرتر, هێمن تر, دورە ئەندێشتر و دەستپارێزتر و بەرژەوەنتربێت, لە برا کۆمونستێکی کە سەرکەوتنی کرێکاری جابوڵقاو جەزیرەی واقلواق بەمیراتی خۆی دەزانێ ".

ئەرێ باشتر نیە مەسعود ئەم پرسیارە لە خۆی بکات کە ئایا تەنها کۆمەنیستەکان بەو شێوەیە بیر دەکەنەوە؟ وەڵامی ئەم پرسیارە ئاشکرایە. قسەکەی مەسعود جەهالتێکی رووتە, چونکە سوسیال دیموکاتەکانی ئەڵمانیا, سەرکەوتنی سوسیال دیموکراتەکانی سوید, فەرەنسا..هتد بەمیراتی خۆیان دەزانن, سەرکەوتنی پۆلیسی ئینتەرپول لە کارێکدا لە یۆنان دەبێتە میراتکەری بۆ پۆلیسی ئینتەرپولی بەلجیکا, نەتەوە پەرستەکانیش هەروا؛ سەرکەوتنی بزووتنەوەیەکی ئیسلامی لە کەعبە, لەلایەن ئیسلامەکانی جەزیرەی واقلواق بە میراتی خۆیان دەزانن. بریا بیزانیایە نەتەوە پەرست و فاشیکانی تورك, عەرەب, کورد, چۆن چین چین فرمێسکیان دەرشت کاتێك ئەڵمانیای رۆژئاوا، ئەڵمانیای رۆژهەڵاتی داگیرکرد (ئەڵمانە نەتەوەپەرەستەکان ئێستا هەر خەریکن نەخشەی ئەڵمانیا دەکێشن و داوای دامەزراندنی کۆماری فولگا دەکەن.....)

مەسعود, بۆ هەموو ئەوانەی باسكران، بە رەوای دەزانێت كە سەركەوتنی یەكتر بەمیراتی یەكتر بزانن, تەنها بو كۆمونیستەكان بەڕەوای نازانێ. ئەگەر زەحمەتكێش یان كرێكارێكی كۆمونیستی ژیان لێ تالكراوی كوردستان بۆ سەركەوتنی داخوازی و خەباتی كرێكاران لەجەزیرەی واقلواق خۆشحاڵ ببێت ئەوا مەسعود ئیتر كۆستی دەكەوێت.

لە لاپەرەی 53 دا مەسعود وەكو باوكسالارێك ئامۆژگاری كوردی هەندەران دەكات. نازانم كوردە كۆمونیستەكانیش دەگرێتەوە یان نە؟!.دەڵێ:"بەتایبەت لەرۆژئاوادا ", بەندە لەوەش حاڵی نەبووم, بۆچی بەتایبەتی لە رۆژئاوا؟ چونكە لەهەمان لاپەرە نووسیویەتی: "خۆ دەبێ لە غەریبایەتی میوانی بەشەرم و شكو بین, بەتایبەتی ئەوانەی بەبژێوی خانە خۆیەكان گوزەران دەكەن".

A جارێ با مەسعود بزانێ پەنابەری دیاردەیەكی جیهانیە. بەملیونان مرۆڤ ناچاری رەوە كراون. قوربانی گیانی رێگای هەلاتن بۆ وڵاتەكانی ئۆروپای رۆژئاواو ئەمریكاو كەنەدا كەم نین. ئەم رووداوە بەرهەمی لیبرالیزمی نوێ و سیستمی جیهانی نوێیە كە لەلایەن هاوسەنگەرەكانی مەسعودەوە بەرپا دەكرێ.

B پەنابەران لە ئەڵمانیا یان لە وڵاتەكانی تر جیاواز لەوەی كورد بن یان ئێرانی یان موزەمبیقی, ناچاركراون كۆمەكی كۆمەڵایەتی وەربگرن، ئەگینا بەدەگمەن كەسێك دەبینێت بە ئارەزوی خۆی بیەوێت ئەو كۆمەكە وەربگرێت. ئەمەش بەندە بە باری نەبونی هەلی كاركردن، بۆ نموونە رێژەی بێكاری لە ئەڵمانیا بە گوێرەی ئامارەكانی حكومەت 3/5 ملیۆن وكەسن, بەلام بەگوێرەی ئامارەكانی ئۆپۆزیسیون دەگاتە 6ملیۆن !! ئەوە دەسەڵاتە دیموكراتەكەی مەسعودە بەرپرسیارە بەرامبەر تەحقیركردنی مرۆڤ, نەك پەنابەر؟!! نازانم عالی گەورەمان ئاگاداری سوتاندن,ركوشتن لەسەر جادە, لێدان, دەركردن و تەحقیركردنی پەنابەران هەیە یان نا؟ پێش ماوەیەك فاشیستەكان ئوردوگایەكی پەنابەرانیان سوتاند, كەچی پەناهە ندەیەكی لوبنانی بەناوی(عید، دانشتوی ئۆردكاكە) دەستگیرو تاوانباری دەكەن. یاسا لە ئەڵمانیا لە لاستیك خراپترە، بەئارەزوی خۆیان دەیكێشن. تێكرای پەنابەرانی ئۆردوگاكە دەلێن ((ئێمە –عید-مان لەخەو هەستاندوە)). عید بێتاوانە بەلام كەس گوێی لێ نەگرت.. ئیتر زانای گەورەم خانەی خۆی چی؟ شەرم و شكوی چی؟ بەراستی ئەو قسانە لە بێ نرخی و حەماقەتدا زۆر دەوڵەمەندە !. ئەم بۆچوونەم ئەوە ناگەیەنێت كە كوردستان بە هەشتە و خەڵكەكەی دەبێ لێرە بمێننەوە. نەخێر، خەڵك لە نێو دوو ئاگردان, دوو گێروگرفت, هەر یەكەیان جیاوازە لەوەیتر. مرۆڤەكان بەدەست وەحشیەتی عەرەبایەتی فاشیەكانی بەغدا دەناڵێنن، بۆیە رێگای هەلاتنیان گرتووەتە بەر, حاڵ ومالی خۆیان دەفرۆشن, خۆیان قەرزاربار دەكەن, ئیتر, ئازارەكان لەبن نایەن, مەگەر زانایەك وەك مەسعود لێ حاڵی ببێت !!

لە هەمان لاپەرە مەسعود وەكو خاوەن زمانێكی زۆر بازارپانە، دەڵێ :*"دز و درۆزنەكانی كوردی پەنابەر بۆ ئەوروپا, تەرس و بێ شەرەف و ریسوا ئابرووتكێنترین گوناحی نامەردایەتین: دەبوو لە سەر پەردەی ناموسی دایك و خوشكەكانیان لوقمەی گەوادی بخۆن, دەك هەزار لەعنەت و نەفرین لەچارەی خۆیان و پشتاو پشتیان هەتا دەگەنە كەشتیەكەی نوح ".*

لەوە ئەچێت مێشكی زانا ومفكرە بلیمەتەكەی كورد زۆر خەریكی خوارەوەی پشتینەكەی بێ. مەسعود زەرەر ناكات ئەگەر مێشكی نەختێك بهێنێتە سەرەوەی پشتینەكەی! بەش بەحاڵی خۆم پەردەی پەنجەرەی ژوورەكەم زۆر لەلا پڕ بایەخترە لەو پەردەیە كە مەسعود باسی دەكات و هەروا پەردە بەشێكە لە جەستەی كیژان و هەر خۆیان لە ئاستیدا بەرپرسیارن، نەك كەسێكی تر. ئەو پەردەیە لەبەر هەزاران هۆ، نامێنێت, یەكێك لەو هەزاران هۆیە, ئەوەیە، كچ و كور یەكتریان خۆش بوێت, تا رادەی تواندنەوە تێكەڵی یەكتر دەبن. ئەمە خۆی لەخۆیدا شەرەف و ناموسی ئافرەتانە یان لەبەر هەڵگرتنی باری قورس، راكردنی، كەوتن, لێدان، راچەڵەكاندنی توند یان كچەكە لە كاتی دەستپەڕلێدان، پەردەكەی بەردەستی دەكەوێ...هتد، ئەوجا وا بزانم دایكان پەردەیان نییە! با مەسعودیش پەردە بە ناموسی مێینە بزانێت.

له کوردستان زۆربەی پیاوان, مەسعود ئاسا, باس لە شەرەف دەکەن. ((خوشکەکەم یان کچەکەم بۆی نیە لەگەڵ هیچ پیاوێك پەیوەندی هەبێت)), یان ((ئەگەر کچەکەم یان خوشکەکەم پەیوەندیی لە گەڵ کوڕێك هەبێت, قاچی دەبڕم)). یاخود بە شانازییەوە دەڵێن: کچەکەم شەریفە, عیلاقەی لەگەڵ کەس نیە، بەلأم ئەو جۆرە پیاوە شەریفانە نازانن یان نایانەوێ ئەو راستیە بزانن: ئەگەر کچەکان لە خۆشەویستی و ئارەزوی جوان و ناسك, کە مەسەلەیەکی زۆر سروشتیە, بێ بەش بکرێن, ئەوا ناچاری دەستپەرلێدان دەبن؛ ئافرەتان تووشی کۆمپلیکس دەکرێن, گەشەکردنیان وەکو مرۆڤێکی خولقێنەر دادەمرکێ. من دلنیام لەو کاتەی پیاوان لەناو مەجلیسەکانیاندا باسی شەرەف دەکەن, کچەکانیان یان خوشکەکانیان هەوڵدەدەن بە هەر شێوەیەك بێت، پەیوەندی بە خۆشەویستەکانیانەوە بکەن یان دەستپەڕلێدەدەن. جا بۆ؟ بۆچی هەستی پیرۆزی کچان جێگای ڕێزو خۆشەویستیمان نە بێت؟ بۆچی باسی پەردە بکرێت؟ بۆچی تیرور؟ با ئێمە ڕێك دانی پیادەبنێین: ئێمە کۆمەڵگای دەسپەرلێدان و لاقەکردنی کەرین!

ئەقل و دەسەڵاتی باوکسالاری-بیرو باوەڕی باو- دزیوترین بەرپرسیارە لەبارەی هەموو تاوانەکان دژی مێینە. هەندێ هەیە دەڵێن ئەمە ئیباحیەتە و لە نەزەری ئەورووپیەوە تەماشای کوردستان دەکات . منیش دەڵێم: نەخێر و بە دڵنیاییەوە دەڵێم: زۆربەی باوکان و براکان کچ و خوشکەکانی خۆیان ناناسن.

من تەنها لەگەڵ گۆڕانی کوێلایەتی و تیرۆر و کەمکردنی بەهای ئافرەتانم وەك مرۆڤ و هێنانیان بۆ ئاستی جەستەکەیان، لەگەڵ پەیوەندیەکی هاوسانم، لەگەڵ خۆشەویستیم و هیچی تر.

ئافرەتان، لە ترسی کوشتن و سوتاندن بە دەست ئەو پیاوانەی وەك مەسعود فکر دەکەنەوە، دەچن بۆ لای پزیشك بۆ دوورمان و تەقەڵ لێدانی"ناموسی پیاوەکان"، هەندێ ئافرەت ناچارن چەند جار ئەو کارە بکەن. لیستی ئەو ئافرەتانە زۆر دوورو درێژن، پزیشکەکانی تەقەڵ لێدان و دوورمان بە نهێنیترین شێوە، ئەو کارە پیرۆزە(کە ئەسڵەن یەك زەرە پێویست نیە) ئەنجام دەدەن. مەترسی و زیندان هەمیشە هەڕەشەیان لێ دەکات و قوربانیشیان داوە. ئەمە لەکەیەکی ڕەشە لە نێوچەوانی مەسعود و هەموو هاوبیرەکانی. ماڵی دەسەلاتداریتی برمێت، ئەگەر دەسەڵات بەدەست ئافرەتانەوە بوایە، کارەکە بە جۆرێکی تر دەبوو ! جەهالەت و دەبەنگی مەسعود لەوەدایە ئەو پەردەیە بە ناموس و شەرەف لە قەلەم دەدات و لە دووتوێی ئەو پەردەیەوە کە ڕەنگە چەند جارێ لە لای پزیشك کاروباری خەیاتی تەقەڵی لێدرابێ، بۆ جوێن دان و تەوهین بە کاردەهێنێت لە دژی پەنابەرە بەشمەینەتەکان.

هەروا لەم پەیوەندییەدا، کەسایەتی ئافرەت وەکو مرۆڤ، رۆڵی کۆمەڵایەتی، هەست، خۆشەویستی مەچەکی موقاوەمەت و خەباتیان... هتد، لەو پەردەیە زۆر گەورەترە. لێرە(لە ئەڵمانیا)، هەندێ ئافرەت بۆ لای دکتۆر دەچن بۆ لابردنی پەردەی "ناموس"یان خۆیان لایدەبەن بۆ ئەوەی تووشی ئازار نەبن. بەڕای من ناموس، نەهێشتنی چەوسانەوەو جەنگە، نەهێشتنی هەموو شتێکی ڕێگرە لە ڕێگای پەرەسەندنی مرۆڤ دا.

ئەمە شەرەفی شوعییەکانە، ئەگینا هیچی تر! ئەوەکانی تر پێشکەش بە مەلا مەسعود دەکەم ! ئەگەر (عالیمەکەمان) بەو شێوەیە بدوێت، بۆچی لە کەسانی تر گلەیی بکەم؟ هەموو دزو درۆزنەکانی کوردی پەنابەر" لەگەڵ دزو درۆزنەکانی پەنابەرانی گەلانی تر کۆ بکاتەوە، هێشتاش ناگاتە چرکەیەك لە تەرەسی و بێشەرەفی و دزو درۆزنی سەرمایەداران و یاسا و دەزگا پۆلیسی و موخابەرات و رۆژنامە و گۆڤارەکانیان. دەسەڵاتی دیموکراتەکانی ئەورووپا لەسەر بنج و بنەمای دزی و درۆزنی و خوێنڕشتن دامەزراوە .

لە لاپەرە (81) دەفەرموێ :

"سۆسیالیزم و دیموکراتی باوەڕی لووت بەرزن و بەناز و فیزن لەگەڵ پڕزولە کوردی عەبابەیلێ و هەڵاتووی هەندەران دانووکی ناکولی ..."

ئەمە ئیتر پەت پچڕاندنە. من تێناگەم لەم سوکایەتی پێکردنەی مەسعود بە کوردی عەبابەیلێ . دەبوایە هەڵۆ بەرزنجی، وەگو پەنابەرێك لە (پیشەکییە پێویستەکە)ی دوو ووشەی لەسەر ئەم دەربڕینە بنووسیبایە؛ ئاماژەیەك بۆ پرووپوچی لێدوانی فەیلەسوکەمان لەسەر پەنابەران بکردایە، یان لەسەر ترزلیەکەی لەڕووی دانیشتوانی عەبابەیلێ. ئەم دەربڕینە هەست بە (دونیەت)ی مەسعود دەردەخات. چما دانیشتوانی ئەوروپا و ئەمەریکای باکوور یان هەر شوێنێکی تر هیچیان لە خەڵکی ئێمە زیاترە؟، ئەمەی مەسعود دەیڵێتەوە، ناگاتە یەك لەسەر سەدی پروپاگەندەکانی حوکمی سەرمایەداری پوولی بەناوی (دیموکراتی پەرلەمانتاری) لە وەڵاتانی باکووری گیتی .

لەوە دەترسم بڵێن مەسعود شتی تازە دەڵێت، یان دارشتنی خۆیەتی، نەخێر ئەمەیانیش نیە، بۆ؟

مەسعود لە وەڵامی پرسیاری چواردا، بڕوا فەلسەفیەکەی بەم جۆرە باس دەکات :

نموونەیەکی تر دەهێنمەوە لە سەر بۆچوونەکانی، لە پرسیاری 16 دا (لاپەرە 55) "کوردایەتی"چۆن پێناسە دەکەن؟ مەسعود لە وەڵامدا دەڵێت: "*وەك عەتارێك پێناسە دەکەم: دوکاندارێکە ماڵی عەتاری دەفرۆشێت*" یان لە لاپەرە54 و 56 دەڵێت

"*من بە زمانی واقیعە و واقیعە دەخەمە گفتوگۆ...*"

مەسعود واقیع دوور لە گشت تیورییەك دەبینێت، ئیتر واقیع چیە، یان تیورییەکان(هەرکامەیان بێت) تا چ ڕادەیەك بەرپەرچی واقیعن، ئەمە بە گرنگ نازانێت. بە هەمان ئەندازە مەسەلەی بەراوردکردنی کوردایەتی بە دوکاندارێك، نموونەیەکی ترە بۆ جەهل و ئەقڵی بازرگانان کە لەگەڵ جەنگ هاوجووتن وەك شاعیری گەورەی ئەلمان(غۆتە)دەڵێ. پراگماتیزمەکان تەنها بایەخ بە (تعامل) کردن دەدەن، ئیتر هەرچیەك نیازیان بێت، ئەو مافە بەخۆیان دەدەن، گشت ڕێگایەك بگرنە بەر، بۆ نموونە گران کردنی نرخەکان، فیل کردن...، گرنگ ئەوەیە شتەکانی بفرۆشێت.

پاشان"حیسابی کەرامەتی تاك و دادی کۆمەڵایەتی و مافی مرۆڤ، واتە شتەکان بۆ هونەری(معمیل)یان خزم بە هەرزانتر بفرۆشێت...... هتد.

مەسعود محمد نموونەیەکی زەقمان پیشان دەدات بۆ ڕۆشنبیرێك لە بواری زانستی زمان و شارەزا لە بواری ئەدەب و هونەرو بەم ئەندازەیە نەبروانە بەکاریان دەهێنێت بۆ دژایەتی فکرو سیاسەتی کۆمونیستی، لە سەرتاسەری کتێبەکە بە شێوەی جۆراوجۆر سوکایەتی، جوێندانی گرتوتەبەر کەچی لە لاپەرە (68) دا دەنووسێت:

"*سەقافەت دەشێ چ دەخلێ بەسەر کاری سیاسیەوە نەبێت وە یا سیاسەت بە تەواوی سەربەخۆ بێت*

و یەکی لەسەر سەقافەت نەکەوتبێ". دەبوایە مەسعود بەخۆی پێش هەموو کەسێکی تر پەیرەوی ئەم بۆچوونەی کردبا، ئەمجار داوا لە خەلك بکات سیاسەت و سەقافەت جودا بکەن و تێکەڵیان نەکەن کە هەرگیز جودا ناکرێن و خودی مەسعود نموونەیەکی بەرجەستەیە بۆ لە یەك جودا نەکردن و دەخالەتی ئەو دوو بوارە.

مارکس دەڵێ: (مرۆڤ بوونەوەرێکی کۆمەڵایەتییە و چالاکییە داهێنەرانەکەی لە چالاکییە زانستییەکەی سەرچاوە وەردەگرێ و هەر ئەو چالاکییەیە گۆڕان و چاککاری لە سرووشت دەکاو هونەریش دەربڕینێکە بۆ ئەو چالاکییە). بە هەمان بۆچوونەکەی مارکس، چالاکی ڕۆشنبیریش بەندە بە ژیانی مرۆڤەکانەوەو پەرچدانەوەی هەست و نەست، شێوەی بینین، ئازار، خۆشی، هیوایەو ڕۆشنبیری و هونەر بە یەك ملیۆن شێوە بەیەکەوە بەستراونەتەوە. میتۆدۆلۆجی تیفکرینی ئینسانەکان سەرچاوەی چینایەتی خۆیانیان هەیە: بۆ نموونە (بەزەقی) لە چرکەیەکدا یەکێك دەگری بۆ قوربانیە بێتاوانەکانی شەری ناوخۆ لە جەزیرەی واقلواق و ئەوەی تر دەگرێ لەبەر ئەوەی پشیلەکەی نەخۆشکەوتووە یان لە بۆرصە زیانی لێ کەوتووە. (بەبێ ئەوەی لە نرخی پشیلەکەم کەم بکەمەوە) !

مەسعود محمد نموونەیەکە بۆ یەکانگیری رۆشنبیری و سیاسەت، یەکانگیری سەقافەت و سیاسەتی رەوت، لایەن، حزب و کەس و دەوڵەتێك دژ بە رۆشنبیری و سیاسەتی، مێژوو، خەبات، گریان، هەست، سۆز، برسێتی و قوربانیانی... هتد ئەوانەی خۆیان بە شیوعی دەزانن. (سیان، ان کان ملتزم بحزب ام غیر ملتزم).

کاتێك گەیشتمە خوێندنەوەی "*ئەگەر شیوعیەت نەبووبێتە دین*" (لاپەرە 11) پسام لە پێکەنیندا.

مەسعود ئەو فتوایەی زۆر بە کوێرانە دەربڕیوە، چونکە زانستەکەی بەو رادەیە گەیشتووە، بیرو باوەڕی شوعی بە ئایین دابنێت؟ شوعییەت چۆن دینێکە کە لە کۆنگرە بۆ کۆنگرە، لە کۆنفرانس بۆ کۆنفرانس، لە بەرنامە بۆ بەرنامە، بۆ چوون، بڕیار و هەڵوێستەکانی سەر لاپەرەکانی دەگۆڕێن، رەخنەی لێ دەگرن؛ هەندێك بە (مساحە) دەسڕنەوە، گاڵتە بە هەندێ لاپەرەی شەرم ئاوەر دەکەین؛ هەندێ لاپەرەیشی جێگای توورەیی و نارەزابوونە.

ئەگەر ئەمە "دین"ە من قبوولمە. دینێکی وا کە هیچی لە دین ناچێ(تەنها لە فکری مەسعود و ئاوەڵەکانی نەبێت)، تەنها ئەوە نەبێت کە لاپەرەی دینەکان و لاپەرەی"دینەکەی" من بەیەك ئامێر لە چاپخانە لەچاپ دەدرێن. من دینی وا، کە لە ئارەقەو چەوساندنەوەی و خۆشەویستی و سۆزی مرۆڤە ژێردەستەکان پێك هاتووە بۆ لەناو بردنی کۆمەڵگەی کالا و بازاڕە رسواکەی، قبوولمە.

ئێمە خوازیاری ئەوەین زانست و نووسین و لێکۆڵینەوە بدەین بە دەست زەحمەتکێش و نەخوێندەوارو کرێکارەکان.

مەسعود لە لاپەرە (83) دا دەنووسێت :

((سیاسەت پیشەیەکی گلاوە، لە کاری مەیمون دەکات، هەر بۆیەش بوو تێکەڵیم لەگەڵ سیاسەت قوول نەبوو، نەکا بەرپرسی کاری نارەوا ببم، چی لە من بیرو را دەربارەی سیاسەت بیستراِبێ و خوێندرابێتەوە لە گۆشەی (فکری)ەوە بووە، هیچ شتێکیشم لە بواری سیاسەت دا ئەنجام نەداوە زەرەری بە کەس گەیاندبێت، ئەگەر نەڵێم هەمووی بەرژەوەندی خەلقی خوای تێدا بووە ...."

لێرەدا پرسیار دەکەم: چ سیاسەتێك گلاوە و لە کاری مەیمون دەچێت؟ سەیرم لە رستەکەی دوای دێت کە دەڵێت (هەر بۆیەش بوو تێکەڵیم لەگەڵ سیاسەت قوول نەبوو"، ئەمە جارێ قوول نەبووە ئەوەندە دەبێژێ ئەی ئەگەر قوول بێ چی دەڵێ؟! بە ئەقڵێ مەسعود فکرو سیاسەت دوو شتی جیاوازن، ئەمەیە گاڵتەجارێ!

مەسعود بە درێژایی تەمەنی وەك ئیدۆلۆژستێك بەربەرەکانی مارکسیزم و کۆمونیستەکانی کردووە، لەلای هەمووومان ئاشکرایە کە کاری سیاسی کاری فیکریە، واتە خەتەرترین ئەرکی کاری سیاسی، چونکە لێرەوە رێگا خۆش دەکرێت بۆ سەلماندن، چالاکی و پروپاگەندە... هتدو فکرەکان و چالاکی مرۆڤەکان لە یەك جودا نین، گەرچی فلانە مرۆڤ لە ناو قەوارەی حیزبێك، یان دەزگاکانی کار ناکات. مەسعود کارتێکردنی کارە فیکریەکانی و بۆچوونەکانی لە"پەرژینی بێدەنگی"بە کاری سیاسی و تێکەڵ بوون بە سیاسەت لە قەڵەم نادات. نازانم بە چ قەناعەتێکەوە دەڵێ "هیچ شتێکم لە بواری سیاسەت ئەنجام نەداوە". بۆ ئەم وتەیە هیچ بەڵگەیەکی سەلێنراوی نیەو بۆچوونەکانی لە"پەرژینی بێدەنگی" بەدرۆی دەخاتەوە، چونکە بە راستی هەوڵیداوە زەرەر بە شوعیەکان بگەیەنێت. بە هەمان ئەندازە بۆچوونە سیاسیەکانی هەمووی بەرژەوەندی خەلقی خوای تێدا بووە، تەنها کۆمۆنیستەکان نەبێت، چونکە خۆیان بە خەلقی خوا نازانن ! هەر بۆیەش لەسەر ئەساسی قسەکانی خۆی پێی دەڵێم: پیشە سیاسیەکەی مەسعود گلاوەو لە کاری مەیمون دەکات و دوارۆژ هەر ماڵی خۆمانە...هەر ماڵی شەپۆلی نۆهەمی سوپای سپارتییەکانە!

ئەم نووسینە لە کاتی بڵاوکردنی(پەرژینی بێدەنگی) نووسیوە و لەم ماوەیە مەسعود مەحەمەد لە ژیان ماڵئاوایی کرد، بەڵام بزووتنەوەی جیهانی کۆمونیستەکان دووبارە لە کۆڕەپانی بەرینی خەبات درێژە بە موقاوەمەت دەدەن لە دژی شێوەکانی چەوساندنەوەو بیرمەندەکانیان.

ئێستا کەسانێتر بە"زمانێکی ستاندار" لە رۆژنامەو سایتە"سەربەخۆ، لیبرال، بێلایەن و دیموکرات"ەکانی کوردستان و هەندەران، درێژەدەدەن بە نموونەی ئیستاتیکای تاوانکاری و تیرۆری فکری لە دژی کۆمونیستەکان و کاك (هەندرین)چووتە ریزیانەوە. ئەم"بیرمەندانە" دەروێشی خۆیان هەیە و سەرسامن بە مێتودی(رەخنە لە پێناو رەخنە). زۆر ئاساییە کە لەسەردەمی بەهێزبوونی ئاین، کۆنەپەرستی، جەنگ و چەوسانەوەو بیروباوەڕی ئوستادانی تیرۆرو تاوانکاریش گەشەبکات، بەلام، ئەرکی ئێمەی شوعی بریتییە لە لەگۆڕنانی کۆمەلگای کالا و بازاڕەکەی و سەرخستنی جوانناسی، ئابووری، هونەر، شانۆ، هۆنراوەو دەسەلاتی کۆمونیستی!

تێبینی: ئەم نووسینە دەمێکە بلاوکراوەتەوە، بەلام وتارەکەی کاك هەندرین هاندەرێك بوو، دووبارە بە دەستکارییەکی زۆرەوە، بلاوی بکەمەوە.

شەرکەت و رێکخراوە ئەلمانییانە کە پشتگیری
نیستی (ئیراق)یان کردووە
داوای دادگاییکردنی ئەم تاوانبارانەش بکەین!
کانی دەسەلاتی فاشیزم و تاوانەکانی لە ماوەی35ساڵدا لە دژی گەلانی ئیراق، کورستان، ئیران و کوێت بە پشتیوانی
کردن لەگەل ئەم تاوانبارانە کە ناویان لە خوارەوە هاتووە، بەرنامەریزیان بۆ کراوە. کاتیَ ئەم راستییانە بۆمان دەردەکەوێت،
ن بۆ ساغدەبێتەوە: رژێمی سەدام و وەحشیگەرییەکانی بەرهەمی یەکانگیری بیروهۆش و عەسکەریتاریاو پەیوەندی
ئەلمانیایە لەگەل بیروهۆش و عەسکەریتاری ناسیونالیزمی عەرەبی و ئیسلامییە بە پلەی یەکەم.
ئێمە چیتر پێویستیمان بەوە نییە پرسیاربکەین، بۆچی حکومەتی ئەلمانیا لە بارەی جەنگی ئەمریکا-ئیراق، راستەوخۆ
ۆ بەرەو ئالای"ئاشتی"هەڵگرتووە یان بۆچی ئەلمانیا مۆلگای هێرشکردنی ئەلقاعیدە بوو لە9/11. حکومەتی چەکسازی
ەلمانی و حزبەکەیان بە سەرۆکایەتی هیتلەر بە تەواوەتی لە1945 ژێرنەکەوت، بەڵکو لە جەنگی(ئەمریکا-ئیراق)دا: بازاری
ەشێکی زۆر گرنگ بوو بۆ کۆمپانییە زلهێزەکانی چەکسازی و بانقەکانی ئەلمانیا، بەیەکجاری بە زەبروزەنگی دوا چەکی
ارستانییانەی ئەمریکا لە چنگی دەرکراو ئێستا سەرتاپای ئەم بازارە لە خزمەتی بەرهەمی ئەمریکی و
ەکانییە. نەزانترین چاودێری سیاسی دەتوانێت بە زەقی ئەم راستییە ببینێت، بەلام لە راگەیاندنەکاندا بەدەگمەن بەم
سدەکرێت. بازار هەمیشە، بازاری هێزە سەرکەوتووەکانە"بەپیشتوانی خوا" لە جەنگ. ئەم کۆمپانیانە لەخوارەوە ناویان
ۆمپانیای ولاتە دۆراوەکانەو ماوە داوا بکەین شانبەشانی سەرانی حکومەتی گۆربەگۆر، بۆ بەردەم دادگا راپێچیان بکەین:

وخابەراتی ئەلمانی بە چەك، پوول و تەکنیك پشتگیری لە کودەتای بەعس دەکەن(سەرچاوە: گۆڤاری پۆگروم/65-1979،

ەرکەتی سیمنز(ئەلمانی-فەرەنسی)، بۆمبای ئیلیوشین-بۆدگەر،بۆ بۆردومانی شەوان بەکاردێت. سەرچاوە: هەمان
لا.62
ەلمانیا راکێتی کوبرا بە لەشکری عیراق دەدا. هەمان سەرچاوە، لا.61
فرۆشتنی بیَ سیم. سەرچاوە:Mierzwa .
ردنی 35لۆری لە جۆری1513 لەلایەن کۆمپانیای دایملەر بێنز(مرسیدس)، سەرچاوە: بارت/گوتمان،1987لە کتێبی
.702
7موختەبەری پێستیسیدەPestizide شەرکەتی کارل کۆلپ و پیلۆت پلان. ئەم دوو مەتریاڵە بۆ درووستکردنی چەکی
ەکاردەهێنرێت. سەرچاوە:(30.7.1984BULO, Breg-It.dpa,)
ەشقپێکردنی ئەفسەرانی ئیراقی لەلایەن سوپای ئەلمانی. سەرچاوە: پاکس کرستی1-2

ۆپتەری-105Bo، شەرکەتیMBB، لە 1978وە ئەم شەرکەتە بە پێی سەرچاوەکانی خۆیان هاریکاری سەربازی لەگەڵ
ەن. 6پسپۆری ئەم شەرکەتەش بۆ ئیراق چوون.، رۆژنامەی زوید تسایتونگ لە 1990/9/8
26 فرۆکەی ئەلفا-جێت(Alpha-jet) ، شەرکەتی(Dassault Dornier)ئەلمانی-فەرەنسی. سەرچاوە: رۆژنامەی
ئەلگەماینە، لە 86/11/20.
150راکێتی دژە ئاسمانی(Roland Flugabwwehr)، شەرکەتیMBBی ئەلمانی و Euro-Missileفەرەنسی. سەرچاوە:
سوپا،85/5و زوید تسایتونگ لە 82/7/28

ئیلکترونیکی فرۆکەوانی شەوان، سیمنز. سەرچاوە: Wulf1989S,63وDVZلە 84/1/27.
سیستیَمی دیاریکردن وپیَکاندنی ئامانجی مەبەست، MBBئەلمانی. سەرچاوە: میرزوە، 1989.
سیستیَمی کۆمپیوتەر، ئەلمانیا، هیَزی دەریاوان، ئاسمانی و بەشەکانیتری سوپای ئیراق بە سیستیَمی کۆمپیوتەری
ەیەك بەستراونەتەوە. سەرچاوە: میرزوا((Mierzwa1989.
ھیلوکۆپتەری(-Breguet1150Atl.-وAluette)،شەرکەتی(ئیَم.بی.بی)،فەرەنسی-ئەلمانی. سەرچاوە/ پوگروم، ژ.65،
.62
فرۆکەی گواستنەوەی سوپا، (ئەلمانیا-ئیتالیا-ئەسپانیا-ئەنگلتەرا)، شەرکەتی ئیَم بی بی و دۆرنیر. سەرچاوە: گۆڤاری
1979،65، ڵ 62.
، 50زرییۆشی جۆری-Uruta11EE، شەرکەتی دایملەر بیَنزو ئینگیسا، بەرازیل-ئەلمانیا. مۆتۆری کارپیَکردن لە لایەن
ەوە درووستکرا. سەرچاوە: Brasilien
Nac94/S.87,10/IV IDR VS Military Tectical ,86> S.48,24
50زرییۆشی-Sucuri17EE، شەرکەتی دایملەر بیَنزو ئەنگیسا، ئەلمانیا-بەرازیل. هەمان سەرچاوە.
1979زرییۆشی EE-Cascaval، شەرکەتی دایملەر بیَنز، ئەنگیسا(Engesa Zahnradfabrik) ، هەمان سەرچاوەی پیَشوو.
پەیمانبەستنی نهیَنی چەکی ئەتۆمی لە گەل بەرازیل، حکومەتی ئەلمانیا و بەرازیل، سەرچاوە: رۆژنامەی فرانکفۆرتە
(FAZ)لە 1990/9/4.
، 350 زرییۆشی-EE11,Urutu17Sucuri, EE9Cascaval,، شەرکەتی دایملەر بیَنز، ئینگیسا(ئەلمانیا و بەرازیل)

Nac94/S.87,10/IV IDR VS Military Tectical ,86> S.48,24
شاحینەی-EE15/-EE25/-EE50، شەرکەتی دایملەر بیَنز و ئینگیسا(ئەلمانیا و بەرازیل)هەمان سەرچاوە.(ئەم هەواڵە
ەواڵی جیاجیا بلاَوکراونەتەوە، من پیَکەوە نووسیومن)
، 500 شاحینەی گواستنەوەی زرییۆش، شەرکەتی Blumenhard/Hella, Taurus/Fulda، سەرچاوە: گۆڤاری:
3Blaet W103/1982S,48Irak-Krieg Iran BUKO .
، شەرکەتکارل کولپ، دەزگای درووستکردنی چەکی کیمیاوی لە سامەرا. لە1980وە ئیراق توانای هەیە ساڵانە48تۆن
ابون(Sarin وTabun)بەرهەم بهیَنیَت.رۆژنامەی فرانکفۆرتە روندشاو،3/20/ 1990
چەکی کیمیاوی، پیلۆت پلانت، بە نرخی30ملیون دۆلار بە عیراق فرۆشراوە(.فرانکفۆرتە ئەلگماینە تسایتونگ لە 18-
1
، 5000چەکی دژە ئاسمانی بە ناوی(HOT)، شەرکەتیMBB/Euromissileئەلمانی-فەرەنسی. سەرچاوە: دیَر شبیگل،
1990، ڵ.33، Soldat u. Technik7/1S.81, 374WT1/S.82 ,52
456زرییۆشی دژە ئاسمانی(MILAN)، شەرکەتی ئیَم بی بی و Euromissileئەلمانی-فەرەنسی. سەرچاوە: دیَر
، 1990، ڵ.33.
، 24هیلیکۆپتەری-Bo105، لەلایەن شەرکەتیMBBوCASA. ئەلمانیا-ئەسپانیا. سەرچاوە دیَرشبیگل39/1990.ڵ.33.
، 100زرییۆش، شەرکەتیFaunوRotzler. سەرچاوە: BUKO-Ruestungsexport info7/S8.6..
، چەکی کیمیاوی(Toxikol.Labors)، لەلایەن ئەم شەرکەتانەوەReinbayern, Karl-Kolbوسوپای ئەلمانی. سەرچاوە:
ر شبیگل، ژمارە 4/1989،ڵ.24.
650زرییۆشی-Urutu11EE، -EE17-Suouri3Jararceشەرکەتی دایملەر بیَنز و شەرکەتی ئیگیسا(ئەلمانیا-بەرازیل).
IWR9/1985S.1414
، کارگەی ئاسنسازی بۆ بەرهەمهیَنانی تەقەمەنی، شەرکەتیThyssen, Lasco, AEG Remscheid
، 50شاحینەی بۆ گواستنەوەی زرییۆش، شەرکەتیGoodyear . ,Faun, Kloekner-Humbold-Deutz. سەرچاوە:
des Blaetter3w103/1982S.48
Militaerunimogs ، شەرکەتی دایملەر بیَنز. هەمان سەرچاوە.
، 1050رۆکیَتی رۆناڵد، شەرکەتی ئیَم بی بی، ئا ئی گی و ئۆیرۆمیسیلیە.
تیَمی چاودیَریکردنی هاتوچۆی فرۆکە، شەرکەتیSEL، سەرچاوە: بوکۆ، جەنگی ئیراق-ئیران، ڵ.13.
، تفەنگ، بە شاحینە نیَردراوە لەسەریان نووسیوە چەمنتۆ!. رۆژنامەی فرانکفۆرتە روندشاو لە14/8/82.
، رادار و(Sendenanlagen)، شەرکەتیSchwarz&Rhodeی ئەلمانی. سەرچاوە: رۆژنامەی فرانکفۆرتە روندشاو لە
.1
، 70 چەکی(Exocet-Lenkwaffen)، شەرکەتیMBB وAerospatiale، سەرچاوە: Sipri yearbook1987S,251.
، چەك و تەقەمەنی زرییۆش، شەرکەتی Fritz Werner Geisen. سەرچاوە: شبیگل31/1987، ڵ48.
، مەشقپیَکردن بە 25 کەس لە ئەفسەرانی هیَزی ئاسمانی عیراقی لە لایەن Carl-Duisberg-Zentrum
GmbHو لەشکری ئەلمانی. سەرچاوە: DVZ27/1/1984، بەرنامەی مۆنیتۆر.
یقۆشیEE-Urutu، شەرکەتی دایملەر بەنز و شەرکەتی ئینگیسا.
شەرکەتیKarl ,Kolb Rhema Labortechnik,وQuast, Herberger Bau hammerدەزگای درووستکردنی چەکی کیمیاوی
نارد. سەرچاوە: پانۆراما لە 27/10/86
، شەرکەتی ئیَم بی بی و ئایرشبیسیال28(ئەلمانی-فەرەنسی)Exocet-Lenkwaffen0بۆ ئیراق دەنیَرن. سەرچاوە: ipiri
1987S,251
، 6000راکیَت بۆ سیستیَمی ASTROS-IIلە لایەن شەرکەتی H Metalform&H و شەرکەتی بەرازیلیAvibrasبۆ ئیراق
ھەمان سەرچاوە، ڵ250 و گۆڤاری شبیگل51/1989،ڵ.94.
، 6هیلیکۆپتەری-BK117لەلایەن شەرکەتیMBB ,Denzel و Nagel&Kuehneی نەمساوی. سەرچاوە: گۆڤاری شتیَرن لە
.
ەش وپیَکهاتەکانی(کۆمپیوتەر، ئامیَر، ئەزمایش...هتد)سەنتەری لیَکۆڵینەوەو گەشەپیَدنای سەربازی سعد 16- لەلایەن

کەتانەوە نیردراوە: Siemens, ,Gildemeister(Generalunternehmer),MBB,Rheinmetall,Fritz Werner, Kar Kolb
mbH/BP/Degussa/Mauser/Tesa/Zeiss Integral/Sauer Informatic/CMES(Firmengruppe),Koerber. سەرچاوەکان:
بیگل، ژمارە13، لە1989 و رۆژنامەی تاتس لە1989/4/28، فرانکفۆرتە روندشاو، شبیگل لە 1989/3/27. لە لیستەکەدا
ی هەر مەتریالێك بە ژمارەیەکی جیا بلاَوکراوەتەوە. من هەمووم کردووە بە ژمارەیەك.
،مەشقپێکردن لە بوارەکانی سەعد 16، لە 38شەرکەتی ئەلمانی مەشق پێکردنی ئەفسەرانی ئیراق بەرێوەچووە. ،
سەرەکییەکان: ئێم بی بی، Koerber. سەرچاوە: 20.3.1989 Profil
، شەرکەتی Water Engineering Ttading GmbH(W.E.T), Merkur 50تون لەم مادده کیمیاوییانەی خوارەوە بۆ عیراق
Methylenchlorid, Isopropylamin, Natriumfluorid, Tabun-Grundstoffe ,Phosphor.. سەرچاوە: گۆڤاری شتێرن لە
فرانکفۆرتە روندشاو لە 88/4/28، رۆژنامەی تاتس لە 87/12/10.
کەتی(دووبل یو.ئی.تی)پرۆژەی چەکی کیمیاوی بە ئیراق(لە فەلوجە)دا. ئەم پرۆژەیە بۆ درووستکردنی مادەی تابون،
VXە. سەرچاوە: کۆپن/کۆغ1990، لا.239.
، شەرکەتی ئێم بی بی(ئەلمانی)و ئایەر شپیسیال(فەرەنسی)پێکەوە96چەکی Exocet-Lenkwaffen بۆ ئیراق
ەرچاوە: سەرچاوەی پێشوو، لا251
، 176زرێپۆشی ئی.ئی-9کاسکەڤال. سەرچاوە: بەرازیلیشە ناخرشتن1987/94، لَا10. بە دووهەواڵی جودا
ەوە. یەکەم جار 26زرێپۆش و دووهەم جار 150. من کردوومن بە یەك هەواڵ.
، شەرکەتی Magirus-Deutz, ، و شەرکەتی Leitzی ئەفریقای خواروو، -mm155 5Haubitzen Gبۆ ئیراق دەنێرن. هەمان
لا254.
، 180شاحینە لەلایەن شەرکەتیSteyr-Daimler-Puch, MTUنەمساوی بۆ ئەدرەسی وەزارەتی بەرگری ئیراق دەنێرن.
گۆڤاری بوکو، جەنگی ئیراق - ئیران، لا.12، گۆڤاریBlaetter des iz3 W/128K s.1985 3.
، ناردنی چەکی بیولۆگی، لەلایەن شەرکەتیRhema Laborttechnikئەلمانی.
شبیگل1990/33.
، شەرکەتی Kuehn Sigma Chemie, Platoچەکی بیۆلۆگی Pilzgiftبۆ ئیراق دەنێرن. پێکهاتەکانی: T-500 2mg .u100mg
Verracarol100mg Diacetozyscripenol, 2000,To. سەرچاوە: فرانکفۆرتە روندشاو لە1989/1/31.
شەرکەتی(دوبل یو. ئی.تی) ئامیری تری ناردووە بۆ بەکارخستنی بەرهەمهێنانی چەکی کیمیاوی لە فەلوجە کە لە
19کەوتووەتە کار کردن. سەرچاوە: شبیگل 1989/4.
کەتی دایملەر بێنز(مێرسیدس)6737شاحینەی سەربازی بۆ ئیراق دەنێرن. سەرچاوە: گۆڤاری دێر شبیگل، ژمارە 31 لە

، شەرکەتی Deutschland Philips 50چاویلکەی-Typ MB8028. فرۆکەوانی هیلیکۆپتەر بەکاریدەهێنن. نرخی4،5ملیون
رچاوە: رۆژنامەی تاتس لە1989/6/7وگۆڤاری دژ بە ملیتاریزم (بوکۆ)، ژمارە25.
، شەرکەتی Krupp Atlas Elektronikمەشق بە ئەفسەرانی ئیراقی دەکەن. سەرچاوە: بوکۆ، جەنگی ئیراق-ئیران، لا13
، شەرکەتی (Sigma Chemie, Plato Kuehn HT-100 Pilzgift 2mg T .u2)چەکی کیمیاوی بەنرخی600هەزار مارك بە
رۆشن. سەرچاوە: رۆژنامەی فرانکفۆرتە روندشاو لە 1989/1/30.
، شەرکەتی(دووبل یو.ئی.تی)ئەلمانی و شەرکەتی(Atochem) ی فەرەنسی، مەشق بە پسپۆرە ئیراقییەکان دەکەن
ەکی کیمیاوی. سەرچاوە: رۆژنامەی تاتس لە 89/1/26.
، شەرکەتی ماوزە(یونان)، سیمینز، چەکی دژ ئاسمانی Artemis 30بە ئیراق دەفرۆشن. سەرچاوە: شبیگل، ژمارە 31 لە

، شەرکەتی دایملەر بێنز و ئینگیسا200زرێپۆشی Jararcaبە ئیراق دەفرۆشن. سەرچاوە: کتێبی سیپری یارس
لا.250.
، شەرکەتی ئەلمانی داایملەر بێنز250زرێپۆشیCascavalبە ئراق دەفرۆشن. سەرچاوە: هەمان سەرچاوەو هەمان

کەتیPaul Heinrich Reederei، 2085لەFliegerbombengehhaeuse بۆ ئیراق دەنێرن، سەرچاوە: ,EI Pais10.5.1987
، 6ئەفسەری ئیراقی لە لایەن سوپای ئەلمانییەوە لە قوتابخلنەی بالاَی سەربازی، مەشقیان پێدەکرێ. سەرچاوە:
زوید تسایتونگ لە 1987/7/29.
، شەرکەتیMBB، دەزگای پرۆژەی 395 بۆ درووستکردنی رۆکێتی ناوەند هاوێژ بە نرخی 1000ملیون بۆ ئیراق دەنێرن.
Koppe/Koch1990.S/293-343
، ئەم شەرکەتانەی خوارەوە، بەرپرسن لە درووستکردنی پرۆژەی395و دابینکردنی هەموو پێداویستییەکانی:
Meyer(ROM), Schaeftlmaier Boswau(Wtb), BBC, Nickel Klimatechnik, Siemens(Erlangen), Rudolf Otto Walte
,MBB ,Elektroanlag
Industrieofenanlagen-. سەرچاوە: Koppe/Koch 1990S ,293, Spiegel39/1990S,32.
، شەرکەتی H&BRD Firmen H Metalform und weitereپرۆژەی راکێتی -1728بە ئیراق دەفرۆشتن و بۆی دادەمەزرێنن
ەرچاوە، لا244.
شەرکەتیRorgas-Tochter)Industrieofenenlagn LoI) کۆمپانیای درووستکردنی بۆمبا لە شاری تاجی درووستدەکەن.
شبیگل1990/32
شەرکەتیLeyboldبەشداری لە درووستکردنی فابریکی بۆمبادرووستکردن لە تاجی دەکەن. هەمان سەرچاوەی پێشوو.
شەرکەتی بیناسازی Zueplin (ئێستا لە سلیمانی مەکتەبیان کردووەتەوەوHochtiefکۆمپانیای بۆمبادرووستکردن لە
وستدەکەن. هەمان سەرچاوەی پێشوو، ژمارەی1990/28.
شەرکەتی H&Metalform H ماشینی چەکی ئەتۆمی بۆ درووستکردنی، Gaszentrifugen . هەمان سەرچاوەی
1990/3
شەرکەتیExport-Union, Saarstahl، مەعدەنی تایبەت بۆ چەکی ئەتۆمی بە نرخی3،8 ملیون مارك بۆ ئیراق دەنێرن و

پسپۆرە ئیراقییەکان دەکەن. سەرچاوە: رۆژنامەی فرانکفۆرتە ئەلگماینە تسیتونگ و گۆڤاری دێر شبیگل1990/33.
کەتیInwako GmbH، ماگنێتی بازنەیی بۆ دروستکردنیultrazentrifugeدەنێرن. سەرچاوە: شبیگل1990/400.
شەرکەتیGraeser GmbH، بەشدلری دەکەن لە دامەزراندنی کۆمپانیای بۆمبادرووستکردن لە تاجی. هەمان سەرچاوەو

ەتی ئێم.بی.بی،16هیلیکۆپتەری-117BKبەئیراق دەفرۆشن. سەرچاوە:280,S1990yearbook Sipri.
1، شەرکەتیCo(Leico&Hertl, Leifeld)، بەشداری لە پرۆژەی راکێتی 1728کردووە. سەرچاوە:
58-54S ,22.6.90Wirtschaftwoche
انقیDresdnerی ئەلمانی وبانقی ئیتالیاییBNLبەپوول پشتگیری لە دروستکردنی پرۆژەی1728یان کرد. سەرچاوە:
<8.9.89Financial Tو رۆژنامەی27BUKO Rund
شەرکەتی GmbH MAN, SMS Hasenclerverبەشداریانکرد لە پرۆژەی1728. سەرچاوە: شبیگل1990/28.
کەتیFerrostahl, Rheinmetall, Buderusبەشداریانکرد لە دروستکردنی کۆمپانیای دروستکردنی بۆمبا لە تاجی.
شبیگل1990/28.
، شەرکەتیKloecknerفرنی کولاندنی ئاسن بۆ کۆمپانیای بۆمبادرووستکردن لە تاجی نارد. سەرچاوەی: سەرچاوەی
.2
ی بەرنامەی پانۆراما لە 1990/10/4، ئەندامی"سەربەخۆی"موخابەراتی ئەلمانی دەستیان لە ناردنی چەکی کیمیاوی

ریکایش رۆڵی خۆیی گێراوە لە بەهێزکردنی رژێمی سەددام: هەروا بەگوێرەی سەرچاوەی نیویۆرك تایمز، وەزیری بەرگری
ەمریکا(رامسفێلد)، لە کاتی جەنگی ئیراق-ئیران، لە1983سەردانی ئیراق کردووەو بە رێپێدانی وەزارەتی ئیکسپۆرتی
ەکی بیولۆگییان بە رژێم داوە.
ەرکەتیتر.
ی سەرەکی ئەم لیستەیە، لە دوو گۆڤاری ئەلمانی دژ بە ملیتاریزم و خەباتدەکەن لە پێناو رێگەگرتن لە بەرهەمهێنان،
ناردنی چەك و تفاقەکانی چەکسازی بەناوی:
1991Die Totes Kremer,و1990TATORT I.
ەم وتارە لە رۆژنامەی ئاسۆ بە دوو بەش لە 29-2006/6/30 بڵاوکراوەتەوە

2

کۆمونیزمی کرێکاری چییە؟

C. G. Babeuf (nach einem Kupferstich von de Sève.

پێشەکییەکی کورت: وەك ئاشکرایە،مارکس/ئەنگلس لە ئاشنابوونیان بە بزووتنەوەی سۆسیالیستی و کۆمونیستی فەرەنسی، شان بەشانی ئابووری بەریتانیا و فەلسەفەی ئەلمانی، گەشەیان بە بیروراکەیان دا. هەردوکیان، لە ئیدۆلۆژی ئەلمانی، مانیفێستی حیزبی کۆمونیست، نامەکان و یەکێتی کۆمونیستەکانی ئەلمانیاهێمایان بۆ ناوی بابیف کردووە. ئێمەیش، هەر بە حوکمی بارودۆخەکەمان زانیاریمان زۆر کەمە لە بارەی قۆناغی بزووتنەوەی کۆمونیزم لە فەرەنسا، پێشی کۆمونیستی زانستی. لە پاش شۆڕشی گەلانی ئێران لە دژی شا، سێ رەوت بە دەستی دوو و سێ و بە گاڵتەجارییەکی مێژوویی، بۆ چارەڕەشی کرێکاران و زەحمەتکێشان بە رێگای ئێرانەوە(شوێنی دەرکەوتنی مەهدییەکانە) روویکردووەتە کوردستان و زۆر یا کەم ئەمانیش کارتێکردنی نەگەتیڤانەی خۆیان کردووە:

1/ بزووتنەوە، تاوان، بەربەرییەت و دواکەوتوویی ئیسلامییەکان.

2/"مارکسیزمی شۆڕشگێڕ"ترۆتسکیزم کە مەلا بەختیار، لە ژێر کارتێکردنی"هاوڕێ"مەنسوورو ئەندامی ئومەمییەتی چوار سەلاحی موهتەدی، بوو بە شاگردیان، هیچی پێ نەچوو،"بەهۆی گۆڕانکارییە جیهانییەکان!"بۆ ناو یەکێتی گەڕایەوە،بەڵام هێشتا هەر خەریکەو ناراستەوخۆ بە یارمەتی شاگردەکانی کە ئێستا"رۆشنبیر"و"بێ لایەن"نەکان، خەریکی پرۆژەی"سەربەخۆ"و"مۆدێرن"ن کاری خۆی دەکات. باڵێکی تری ئەم رەوتە، ئێستا بە ناوی کۆمونیزمی کرێکاری کار دەکەن، ئەمانیش بە سوونەتی خوردەبۆرژوای نارازی، بە هاتوهاوارو بۆچوونی ناواقیعی کەسێکی نارسیس، وەك گروپێك کار دەکەن وهێشتا پەیوەستن بە"تاقە بلیمەتی تیئۆرستی سەردەم"کە ناوی کۆمونیزمی کرێکاری لە گروپەکەی ناوە، بە بێ ئەوەی بۆ خەڵك روونی بکاتەوە، ئەم ناوەی لە کوێ هێناوە، بۆچی ناوێکی هەڵبژاردووە کە پەیوەندی بە قۆناغی کۆمونیستی پێش مارکس و ئەنگلس هەیە؟ بۆچی ئەم بارە زانیارییە لە خەڵك شاردووەتەوە؟ مەبەستیان کامە باڵی کۆمونیزمی کرێکارییە؟ چ جیاوازییەك هەیە لە نێو بزووتنەوە چینایەتی، جەماوەری بەهێز و رەسەنی کۆمونیزمی کرێکاری ئەو سەردەمەو ئەم گروپە؟ بۆچی مەنسور لە وەڵامی پرسیارێکدا دەڵێ(من ووشەی کۆمونیزمی کرێکاری لە بری ووشەی"کۆمونیزم"بەکار دەهێنم)گوایە بە قسەی خۆی"ووشەی کۆمونیزم، تایبەتمەندە چینایەتییەکەی لە دەستداوە، وەك لە سەردەمی بڵاوبوونەوەی بەیانی شیوعی لە 1848...) ئەمە راستە؟ یا گاڵتەجاڕییەکە بە سەر هەندێ برادەر تێپەڕیوە! هەندێ لە ئەندامەکانیان تەنها بەوە بەس دەکەن، کە ئەم ناوە بۆ ئەوەیە، خۆیان لە رێکخراوەکانی تر جیا بکەنەوە!(بەڵێ رێکخراوەکانی تر، چونکە ئەم برادەرانە بەو قەوارەو ئاستە فکرییەوە هیچ لایەکی تر بە کۆمونیست نازان). پرۆلیتاریا و زەحمەتکێشان دەبێ مێژووی خەباتی پتر لە100ساڵی رابردوو، بە ملیونان قوربانی و وەك بزووتنەوەیەکی واقیعی وەلا بنێن و بکەونە دووی ئەم گروپە!. ئەم برادەرانە خۆیان کردووە بە ئاڵای دژایەتی خەباتی کۆمونیستی جیهان و بە خێر دەیانەوێ بەوحاڵە شوێنی بگرنەوە!3/ گرووپە جوانەمەرگەکەی"زمان نو"! ئا بەم شێوەیە، جووتبوونێکی نارەسمی، بێ ئاهەنگێڕانی"مۆدێرن"لە نێو پەروەردەبووەکانی رەوشتی چینی بازرگانی باڵادەست و تێڕوانینی دوور لە مێژووی بزووتنەوەی کۆمونیستی هاتە ئاراوە و تەنها لە سەر هەڵەو کاری نابەجێی و پێ نەگەیشتوویی بزووتنەوە راستەقینە دەڵەوەڕێن. وەك دەڵێن، شتە پیرۆزەکان هەمیشە سێ دانەن، ئەم"سێ پیرۆزە خوڵقێنەرانە"لە کوردستان وەك ئاجبایەتییەك سەیر دەکرێن، هەر دەڵێی قازە سەیرەکەی(ڤلادیمیر سووتاییف)ن [2].

لەگەڵ ناوی(**Babeuf** Francois Noel) ناسراو بە(Gracchus)1760-1797، زاراوەی کۆمونیزم بۆ یەکەم جار وەك دەربڕینێکی هاندەرانەی واقیعی حیزبێکی شیوعی، بەکارهێنرا [3]. وەکو بزووتنەوەیەکی جەماوەری عەوامی پێشی پرۆلیتاریا، واتە ئەوانەی کە قورسایی شۆڕشی بۆرژوازییان گرتبووە ئەستۆ، لە کۆتاییدا

---

[2]/ ضيرؤكيَكة بؤ مندالاَن، ثيَش دوو سالَ وةرمطيَرِا و لة ريَطاى كوردستان بلاَو كرايةوة. سةرنووسةرةكةى جارانى كولاَن، لة هيض و خؤرِاييى، با بلَيَم تةنها لة حةماقةتةوة، لة سةروتارى طولاَن هيَماى بؤ ئةو ضيرؤكة كرد و نازانم بة ض ئةقلَيَك وا تيَطةيشتبوو، كة مةبةستى ئةو ضيرؤكة، ثارتيية. من ئيَستاش سةرم سورِماوةتةوة بة بليمةتي ئةو براية!

[3]/ ماركس/ئةنطلس، جلدى ضوار، لاثةرِة341.

لە بەرهەمەکەی بێ بەش کران. بابیف لە سەردەمی رۆشنگەری لە کۆتایی سەدەی هەژدەهەم، وەك هزرو کردار، نوێنەرایەتی کۆمونیزمی دەکرد، و پشتئەستور بە ئەزموونی شۆرشگێرانەی گەل لە دژی سەرمایەداری تازەپێگەیشتوو. ئەم بزووتنەوەیە(لە روانگەی پرۆلیتارەوە، کۆمونیزمی کردبوو بە بەرنامەی خەبات، چونکە تەنانەت تاکە یەك کێشەی کۆمەڵایەتیش لە لایەن کۆماریی و دەربەگەکانەوەچارەسەر نەکرابوو)[4]. لە بەر ئەم هۆیانە، بابیفێکان بە هۆی جەنگی سەرسەختانەی دەوڵەمەندەکان لە دژی هەژارەکان، بڕوایان(بە کردەوەیش پەیڕەویان دەکرد)بە پێویستی خەباتی چینایەتی شۆرشگێری نەدارەکان لە دژی چەوسێنەران هەبوو و لە پێناوی بە ئەنجام گەیاندنی کۆمونیزم.

لە پاش کۆتایی پێهاتنی هەردوو راپەرینە جەماوەرییەکەی ساڵی1795کە بە سەرکەوتنی بۆرژوا تەواو بوو، بابیف بە ئاشکرایی پەرەنسیپی گۆڕانکاری کۆمونیستی کۆمەڵگای راگەیاند، ئەو پەرەنسیپانە کە لە ساڵی1787وە تێدا سەرقاڵی بوو. نووسینەکانی ناوەرۆکی کۆمونیزمی عەوامی هەبوو، ناسراو بە کۆمونیزمی یەکسانی. ئەم بۆچوونانە تا دۆزینەوەی یاساکانی پەرەسەندنی کۆمەڵگا لە لایەن مارکس و ئەنگلسەوە، بە بڕبڕەی ئیدۆلۆژی پرۆلیتاریا مایەوە. پاش چەندین ساڵ لە هەژاری بێ وێنەی گەڵ، بابیف مەسەلەی دابەشکردنی،خستە ژێر پرسیارەوەو موڵکداری بە دیلکەری راستەقینەی مرۆڤایەتی ناساند. ئیدیای لیبڕالیستەکان کە ئیدیای ئازادی بزووتنەوەی موڵکداری تایبەتە، وەك ئیدۆلۆژی بۆرژوازی دەستنیشان کردو داوای دەستڕاگرتن بە سەر موڵکداری دوژمنانی گەل دەکرد و بڕوای بەوە هەبوو یاساکانی میرات، رۆژ لە دوای رۆژ لە ناو ببات.

بابیفییەکان سەرمەستی دامەزراندنی کۆمارێکی گەلی بوون و بانگەوازی چەکدارکردنی گشتی گەلیان هەڵگرتبوو، بڕیارنامەی دیکتاتۆریانە بۆ چەوساندنەوەی چالاکییەکانی دەوڵەمەندە دژە شۆڕشیان دەردەکرد. وەك مانۆڤەرێکی تاکتیکی، رێگای یەکگرتنەوە لە گەڵ یاقووبییە چەپەکان و هەموو دیموکراتەکان لە سەر بنچینەی دەستووری ساڵی1797گرتە بەر بۆ دامەزراندنی کۆمارەکەیان. بە پێی ئەم دەستوورە، بانگەوازی گەڕانەوەی دەسەڵات بۆ گەل دەکرد. ئەم بەرنامەیەش، بەرنامەی لایەنی کەم بوو کە لە داخوازییە دیموکراتی بۆرژوازی دەرنەدەچوو، بەڵام بابیف لە سەر بنچینەی ئەزموونی دیکتاتۆرییەتی یاقوبییەکان، هوشیاری ئەوەی هەبوو کە بیری دیموکراسی شۆڕشگێڕ، تەنها لە کۆمونیزم بە ئەنجام دەگات.

ئەم بزووتنەوەیە، بزووتنەوەیەکی پیلانگێر نەبوو، بەڵکو پشتی بە بزووتنەوەیەکی جەماوەری بەرینەوە بەستبوو. ئۆرگانی(Le Tribun du Peuple) تریبوونی گەلیان دامەزراند وەك بنکەیەکی راگەیاند، بەیاننامەی هاندەرانەیان بلاوەکردەوەو لە گشت گەڕەك و جادەکانی پاریس و دەوروبەری چالاك بوون. کاتێ لە ساڵی1796ناچارکران خەباتی نهێنی بکەن، دەستیان کرد بە ئامادەکردنی راپەڕینی چەکداری، بەڵام بابیف خیانەتی لێ کرا و بڕیاری سەرپەڕاندنی درا.

هەوڵی دامەزراندنی سیستێمێکی کۆمونیستی پێش پەرەسەندنی کۆمەڵگای سەرمایەداری، بە زۆریش بێ، ناکرێ بە سەرکەوتن بگات، بەڵام ئەو خەباتە پیرۆزەی بابیف و چاوەڕوانییەکانی، بوون بە مامانی لەدایك بوونی

4/ هەمان سەرچاوە.

بزووتنەوەیەکی گەورە و بەرەو تروپکی دامەزراندنی کۆمونیزمی زانستی و حیزبی مارکسی پرۆلیتاریا ڕێگای گرتە بەر. پاش شۆرشەکەی 1831بەهۆی شۆرشی پیشەسازی، هاوڕێیەکانی بابیف سەرلەنوێ درێژەیان بە ڕێگاکەی بابیف دا. ئەم جارەیان بە رابەرایەتی هاوڕێیەکەی(Filipo Buonarroti) 1761-1836. فیلیپۆ لە 1830دا کتێبێکی بە ناوی(پیلانگێڕی بابیف لە پێناوی یەکسانیدا)بلاّوکردەوەو نووسینەکانی بابیف کران بە فێرکاری بۆ شۆرشگێڕە کۆمارییەکان و ڕێکخراوە پرۆلیتارییەکان. کۆمونیستی کرێکاری، پاش راپەڕینە دووهەمەکەی شاری لیون لە ساڵی 1834، کە پاریس و دەورووبەرەکەیشی گرتەوە، لەدیموکراتە بۆرژواکان دوور کەونەوەو حەیرانی ئیدۆلۆژی خۆیان بوون و رووبەرووی بەرەوپێش کەوتنی ئابووری و کلتوری سەرمایەداران بوونەوە. وەك رەوتێکی تایبەت درووست بوو. بابیفە نوییەکان پەنایان دەبرد بۆ بووچونەکانی بابیف و سۆسیالیستە رەخنەگرە ئۆتۆپییەکان وەك سان سیمۆن، فۆرییەو بەرابەرایەتی ئەمانەی خوارەوە هاتنە مەیدانی خەباتی چینایەتی پرۆلیتاریا: jean jacgues Pillot, Auguste Blanqui, .Theodore Dezamy, Albert Laponneraze ئەمان کۆمونیزمیان لە سەر بنەمای مەتریالیزمی سەدەی هەژدەهەم بە ناوەرۆکێکی پرۆلیتاری تیئۆریزە دەکردو سەرسەختانە لە دژی بۆرژواو خوردە بۆرژوا خەباتیان دەکرد لە پێناوی مافی یەکسانی بۆ ژنان و خوانەناسی بابیف دەدا، بێجگە لە چەند کەسێ نەبێ وەك(ئەلفۆنسۆ ئیکورۆس، ئەلفۆنسۆ کۆنستانت) و لە دواییدا ڤایتلینگ، کە دەیانویست کۆمونیزم شوێنی مەسیحییەت بگرێتەوە.

شان بەشانی باڵی شۆرشگێری کۆمونیزمی کرێکاری بابیف، باڵێکی ریفۆرمیستیش هەبوو. ئەمانە لەو بڕوایە بوون، کۆمونیزم لە سەر بنەمای پەیوەندی بۆرژوازی-دیموکراسی، بڕواپێهێنان بە زۆربەی زەحمەتکێشان، فشاری ئیدۆلۆژی بۆ سەر چەوسێنەران بە ڕێگای ئاشتیخوازانەوە جێبەجێ دەبێ. ئەم باڵە کە لەلایەن(گابێت)1856-1788وەرابەری دەکرا، تووشی هەڵدێر بوون، چونکە ستروکتوری چینایەتی دیموکراسی بۆرژوازی لە شۆرشی1848و تا ئێستا نەناسی. گابیت هەوڵی دەدا کۆمونیست و دیموکراتەکان بەیەکەوە گرێ بدا و پێکەوە خەبات لە پێناوی کۆماری بۆرژوازی بکەن، وەك بنەمایەك بۆ ئەوەی زۆربەی گەل بڕوا بە ئاقڵداری و یەکسانی کۆمونیزم بکەن و بە یارمەتی بیروڕا دەربڕین لە ماوەی پێنج ساڵ بڕوا بە سەرمایەدان بهێنن. گابێت فەرەنسای بەجێهێشت و لە گەڵ چەند هاوڕێیەکی بۆ ئەمریکا سەریانهەڵگرت.، بەو مەبەستە لەوێ کۆلۆنییەك درووست بکا، وەك نموونەیەکی عەمەلی بۆ باشی و چاکەی کۆمونیزم.

باڵی شۆرشگێڕی کۆمونیزمی کرێکاری لە دیژامی و بلانکی بەرجەستە بوو و لە1840گەورەترین خۆپیشاندانی کۆمونیستەکان لە پاریس رێکخست. دیژامی بوو بە بیرمەندی ئەم باڵەو کتێبێکی بە ناوی(یاساکانی بەرهەمی هاوبەش)بلاّوکردەوە. پاش تێکشکاندنی(یاخیبوونی یونی)، بزووتنەوەی کۆمونیزمی کرێکاری تیرۆر دەکران و چوونە ژێرباری خەباتی نهێنی وبایەخی خۆیی لەدەستدا، لە پاشاندا زۆربەی ئەندامەکانی کەوتنە ژێر کارتێکردنی ئینتەرناسیونالی یەکەم بەتایبەتی پاش کۆمونەی پاریس....

بەگشتی، بزووتنەوەی کۆمونیزمی کرێکاری بڕوایان بە:

1/ بزووتنەوەی کرێکاری لە باری ئیدۆلۆژی و رێکخراوەیی وەك هێزێکی سیاسی خۆی رێکبخات.

2/ پرۆلیتاریا بەرهەمهێنەری راستەوخۆی بەروبوومی کۆمەڵگایە، بەهۆی بارودۆخی چەوساندنەوەی ئەم چینە، بایەخ بە شۆرشی کۆمونیستی دەدەن کە ئامانجەکانی لە هەمان کات، ئامانجی سەرتاسەری مرۆڤایەتییە.
3/ ناکۆکییە کۆمەڵایەتییەکان تەنها بە لابردنی موڵکایەتی تایبەت و بە موڵکداریێتی و شێوەی بەرهەمهێنانی کۆمونیستی چارەسەر دەکرێن، واتە بە رێگای کۆمەڵایەتیکردنی بەرهەمهێنان.
4/ بەرنامەریزکردنی هەموو بوارەکانی کۆمەڵگا، لە بری فەوزای ئابووری سەرمایەداری، بۆ ئەوەی پەرەسەندنێکی بێ قەیران لە بواری بەرهەمهێنان، تەکنیك، زانیاری و هونەری دابین بکرێت و بۆ خۆشگوزەرانی هەموو گەل تەرخان بکرێت.
5/ بانگەوازی یەکسانی واقیعی لە بواری پەیوەندییە ئابوورییەکان لە سەر بنەمای موڵکداری گشتی. بەم شێوەیە ئازادی راستەقینە و برایەتی نێوان مرۆڤ دابین دەکرێت و رەوشتێکی نوێ بتەو دەکرێت.
6/ ماف و ئەرکی یەکسان بۆ هەموو: پەروەردەیەکی کۆمەڵایەتی و فێربوونی یەکگرتوو. بەشداری بوونی هەر تاکە کەسێك لە کارکردنی هاوبەش بە شێوەیەك کە هەر ئەندامێکی ناو کۆمەڵگا، رێگای ئەوەی هەبێت، تواناکانی پەیرەو بەهێز بکاتو لە خزمەتی کۆمەڵگا بەکاری بهێنێت، بەهەمان ئەندازەیش داخوازی ماددی و رۆحییەکانی تێر بکرێت.
7/ کۆمەڵگای چینایەتی، مانای پیچشێلکردنی یاسا سرووشتییەکانی کۆمەڵگا دەگەیەنێت. هۆیەکانی دەگەرێتەوە بۆ خۆ پەرەستی خاوەن سەروەت و سامانەکان.
سەرەرای ئەك خاڵە گشتیانە، کۆمونێزمی کرێکاری رەوت و فراکسیون و گروپی جیاجیای هەبووە، هەروەکو بارودۆخی بزووتنەوەی کۆمونیستی ئەمرۆ.

کۆمونیزمی کرێکاری لە بەریتانیا

لێرەدا، ئەم بزووتنەوەیە لە سەر بنچینەی ئەزموونی خەباتی ئابووری و سیاسی پرۆلیتاریای پیشەسازی پێکهات و بە بووچوونەکانی(Owen)وە بەسترایەوە کە لە سەر مەتریالیزمی فەرەنسی دامەزرێندرا بە تیئۆرییەکانی ریکاردۆ لە سەر نرخی کار(کار سەرچاوەی هەموو بەهاکانە)و لە باری عەمەلییەوە، لە سەر بنەمای بزووتنەوەی هەرەوەزی ساڵانی(20و30)کانی سەدەی رابردوو خەباتیان دەکرد. بەگشتی هەوڵیان دەدا، نموونەیەکی واقیعی لە سەر ئەڵتەرناتیڤی سیستێمی سەرمایەداری بخەنە بەرچاو و بۆچوونە تیئۆرییەکانیان لە واقیع پیشان بدەن. بە هۆی بزووتنەوەی سەندیکالییەوە ئەم بزووتنەوەیە ئەوەندی تر بەهێز بوو. ریکاردە چەپەکان و ئەوینە کۆمونیستەکان وەك(ولیەم تۆمسون)1783-1833روویان ئاراستەی سەندیکاکان کرد بە ئومیدی ئەوەی، بەرێگای دامەزراندنی هەرەوەزییەکان دەسەلاتی سەرمایەداری لەناو ببەن و کۆمەڵگای کۆمونیستی لە سەر بۆچوونەکانی ئەوین بنیات بنێن. سەرەرای سەرهەڵدانی شارتییەکان، کۆمونیزمی کرێکاری درێژەی بە کارە سیاسییەکانی دا. باڵە بەهێزەکەی لە ناو شارتییەکان(ولییەم لۆڤیت)1800-1874و هنری هیترنیکتون1792-1849بڕوایان بە ریفۆرمکردنی پەرلەمان بەرێگای ئاشتیانەوە هەبوو شان بە شانی واقعی کردنی پیلانی

هەرەوەزی سۆسیالیستی باڵی چەپی ناو شارتییەکان لە لایەن(جۆرج یولیان)و(بیرین برۆنتیری)1805-1864رابەری دەکرا.ئەم هێزە پشت ئەستوور بوون بە بۆچوونەکانی رۆبسبیر و بابیفو لە ناوەراستی بیستەکان هێڵی کۆمونیزمی کرێکارییان دامەزراند....لە پاش تێکشکاندی شارتییەکان لە کۆتایی1832، کۆمونیزمی کرێکاری دوا پلەی خۆی لە دامەزراندنی(Fruternal Democrats)یان پێکهێنا. لە 1845لە مارکس و ئەنگلس نزیك بوونەوە.

مارکس لە بارەی کۆمونیزمی کرێکاری لە ئەلمانیا دەڵێ: ئەمانە یەکەم بزووتنەوەی سەربەخۆی تیئۆری پرۆلیتاریای ئەلمانیایان پێکهێنا)-جلدی21،لاپەڕەی209....

بەشێك لە مانیفێستی یەکسانی خوازان کە لە لایەن بابیفەوە نووسراوە:

یەکسانی! یەکەم بەروبوومی سرووشتە!یەکەم پێداویستی مرۆڤە...

هەمیشە لە هەموو شوێنێکدا قسە وباسی جوان بۆ مرۆڤ دەکەن، بەلاّم بە هیچ شێوەیەك و لە هیچ شوێنێکدا بەڵێنەکانیان جێبەجێ ناکەن. لە دێرزەمانەوە دووبارەی دەکەنەوە: مرۆڤەکان یەکسانن. بەلاّم لەوساوەوە تا ئەمرۆ، بە بێ شەرمەزاری لاشەی مرۆڤ لە ژێر بێ چارەیی و لێ قەوماوترین شێوە و لە ژێر بێ یەکسانیدا دەناڵێنن.

ئێمە چۆن لە دایك دەبین، ئاوا دەمانەوێت بە یەکسانی بژین و بمرین. ئێمە یەکسانی راستەقینەمان دەوێت یا مەرگ. ئەمەیە داخوازییەکانمان بە هەر نرخێك بێ، ئەم یەکسانییە راستەقینەیەمان چنگ دەکوێت....

ئەم زەمینە موڵکی هیچ کەسێك نییە، بەروبوومەکەیشتی موڵکی گشتمانە...

گەلی فەرەنسا

چاوەکانت بکەرەوە. دڵت بۆ هەموو بەختەوەرییەکان بکەرەوە، دان بە کۆماری یەکسانی بنێ و لە گەڵ ئێمەدا بانگەوازی بۆ بکە.[5]

کورتە باسێکی ژیانی بابیف

لە 1760/11/23لە (Asine saint-Quentin)لە خێزانێکی هەژار لە دایك دەبێ، بە تەمەنی 15ساڵییەوە ناچاری کارکردن بووە. یەکەم جار وەك فەرمانبەرێك لە لای خاوەن زەوییەك کاری کردووە. پاشان وەك فەرمانبەرێکی(سجل عەقاری)سەربەخۆ لە شاری پیکاردی کاری کردووە. بەهۆی ئەم کارەوە، شارەزاییەکی باشی دەبێت لە ناوەڕۆکی چەوسانەوە لە لایەن دەرەبەگ و سەرمایەداران و چۆن ژیانی جووتیارە بچووکەکان وێران دەکەن. لە 1786/78بیر لە نامەگۆڕینەوە دەکات لە گەڵ سکرتێری ئەکادیمی(Dubois du Fosseux)لە شاری (ئاراس)بۆ دامەزراندنی ئابووری هەرەوەزی و لە پاشاندا کاری سیاسی و رۆژنامەگەری دەکات. لە

[5] /Gracchus Babeuf, Die Verschwoerung fuer die Gleichheit

رۆژنامەی(لی کۆرسپۆندیس پیکارد)داوای ریفۆرمی زەوی و نەهێشتنی باجی ناراستەوخۆ دەکات. شان بەشانی رۆبسپیر، مارات و(L Ange)بانگەوازی هەڵبژاردنی گشتی و کۆنترۆلکردنی(کۆبوونەوە دیموکراتییەکان)و دیموکراتیکردنی لەشکر دەکات...دەبێ بە سەرنووسەری (رۆژنامەنووسی ئازاد...کاتێ لە زیندان دەبێ، هەواڵی مەرگی کچەکەی(سۆفی) پێ رادەگەیەنن. سۆفی لە برساندا گیانی لەدەستدا. لە سەر بریاری بۆناپەرت، لە سەرەتای1796دا، (کلوبی پانتسیون) و رۆژنامەکەیان کە بوو بە ناوەندی هێزە شۆرشگێرەکان، قەدەغە دەکرێ. بابیف ناچاری خۆشاردنەوە دەبێ و لە گەل هاورێکانی، کۆمیتەی ناوەندی نهێنی راپەرین دادەمەزرێنێت کە پەیوەندیان لە گەڵ هەموو گەرەگ و جادەکانی پاریس دەبێ. ئەو راپەرینە بە(پیلانگێران لە پێناوی یەکسانی)دا لە مێژوو، ناوبانگ دەردەکات

لە 1797/5/27ملی دەپەرێنن.

بەشێك لە نامەکەی بۆ هاوسەر و منداڵەکەی:

خۆشەویستەکانم، بەشادی بژین. من ئامادەم بۆ نووستنی ئەبەدی، کفن بکرێم. لەو بروایەدا نەبن داوای لێبووردن بکەم بۆ ئەوەی کە خۆمم بۆ باشترین مەسەلە قوربانی کرد. تەنانەت ئەگەر مەرگیشم بێ هودە بێ، بەلاّم من ئەرکەکانی سەرشانم جێبەجێ کرد...

2002/6/7

کام جیهان؟ جیهانی ئاشتی یا تیرۆر؟

ئەوەی ئیمانۆئیل کانت بە کۆڵەکەی رێکخستنی ئاشتی جیهانی ناوبردووە(دەستوری دیموکراسی دەوڵەتانی ئەندام، پەیوەندی چرِوپرِی بازرگانی و دەزگا جیهانییە هاوبەشەکان)، بە هەموو رەهەندەکانیانەوە، لە سەر ئاستی پراکسیس هاتنە کایەوە(نەتەوە یەکگرتووەکان، دادگای هاوبەش، سەدان رێککەوتننامەی بازرگانی، ئابووری، سەربازی، پەروەدەیی جیهانی...هتد). بەلاّم چونکێ ئەو سێ کۆڵەکەیە، بوون بە ئامێر بە دەستی بەرژەوەندی تایبەتی مۆنۆپۆلە پیشەسازی-بانقییە زلهێزەکان، بۆیە تا ئێستا"ئاشتی هەمیشەیی"*، وەك خەونێکی دێرینەی مرۆڤایەتی وەك خۆی ماوەتەوە. بە دەربرِینێکی تر، بۆچوونەکەی کانت نەك هەر شکستی هێنا، بەڵکو، بوو بە زەمینەی شەرِوشۆرِ و تیرۆری هەتا هەتایە تا ئەم چرکەیە، وەك بلێی"دەسەلاّتی ئەقلّ-پەیمانی کۆمەلاّیەتی جان جاك رۆسۆ-"لە شۆرشی فەرنسا سەرکەوتنی بە دەست نەهێناوە، ئەو دەسەلاّتە کە ئەنگلس لە بارەیەوە دەڵێ: بەلاّم ئێمە ئەورِۆ دەزانین ئەو دەسەلاّتی ئەقلّە جگە لە دەسەلاّتی بۆرژوازی کە بە وێنە نموونەی بالاّ پیشاندەدرا هیچیتر نەبوو، ئەو دادپەروەرییە نەمرە لە دادپەروەری بۆرژوازی خۆی پیشانداو یەکسانی بۆ یەکسانی مەدەنی لە بەرامبەر یاسا کورتکرایەوە...بینینمان چۆن فیلسوفە فەرەنسییەکان لە سەدەی هەژدەهەم، رێگەخۆشکەرانی شۆرش، ئەقلیان کرد بە تاقە دادپەروەری بالاّ بۆ هەموو بوونێك. بە بۆچوونی وان، دەبوایە کۆمەلگا و دەوڵەت لە سەر ئەقلّ دابمەزرێت و ئەوەی پێچەوانەی ئەقلّە، بەبێ بەزەیی پێهاتنەوە لەناوببرێت. هەروا لە راستیشدا، بینیمان کە ئەم ئەقلّە نەمرە هیچ شتێکی تر نەبوو، جگە لە تێگەیشتنی کراوە بە ئیدیال لە لای هاووەلاّتی چینی ناوەرِاست کە ئەو کاتە رێك لەسەرە رێگای بوون بە بۆرژوازی بوو. بەلاّم کاتێ شۆرشی فەرەنسی ئەم کۆمەلگای و دەوڵەتی ئەقلّە جێبەجێ کرد، دەرکەوت، ئەك دەزگا نوێیانە کەرچی لە بەراوردا لە گەڵ سیستێمی کۆن، ئەقلانیترە، **بەلاّم هەرگیز مەعقوولّ نەبوو. دەوڵەتی ئەقلّ بە تەواوەتی سەرنەکەوت**•

---

* ناوی نووسینێکی(کانت)ە

• Ausgewaehlte Werke, Band V, Die Entwicklung des Sozialismus von der Utopie zur Wissenschaft,Engels, S432-477

نزیكەی 180جەنگ لە جیهان بەرپابووە و دەبێ. كفوكوڵی مۆنۆپۆلەكانی چەكدرووستكردن دامركاندن نازانێ، تا دێ بازنەی زەبروزەنگ، شێتانە بەرفراوانتر دەبێ: پار ساڵ، بۆ یەكەم جار لە مێژووی سویسرا، كەسێك هێرشی هێنایە ناو پەرلەمانی كانتۆنێك و چەندین پەرلەمێنتاریستی كوشت. پاش 400ساڵ، بۆ یەكەم جارە، لە نیدەرلەند(هۆڵەندا)، كوشتنی سیاسی ئەنجامدرا*. حەفتەی رابردووش، لە ئیرفۆرت قوتابییەكی گەنج،17مامۆستا و قوتابی كوشت پاشان"خۆیشی كوشت"*! تا دێ سەرجەم وەڵاتەكانی ئۆروپا بەرەو راستڕەوی هەنگاو دەنێن(سپانیا، ئیتالیا، دەنیمارك، هۆڵەند، نەمسا، یونان، فینلەند)و هەنگاو بە هەنگاو(بۆ نموونە) مافی پەنابەران پێشێلدەكەن، سیستێمەكەیان نەخۆشە، لەوەتی هەیە، بێكاری بە بەرهەم دەهێنێ، **كەچی ئێستا پاش 300ساڵ، پەنابەری كورد دەكەن بە بەرپرسیار لە بەرامبەر بێكاری**، بۆیە بە بەردەوام لە سەر ئاستی دەوڵەتانی"مۆدێرن و دەسەڵاتی ئەقڵ و یاسا"هەڕەشەی دیپۆرتكردنیان لێ دەكەن! سیستێمەكەیان رەوی بە كۆمەڵ لەسەر ئاستی جیهانی بەرهەمدەهێنێ، ئاستی گوزەرانی مرۆڤەكانی باشوور لە گەڵ باكوور زۆر قوڵتر كردووە، بۆیە خەڵك رێگای هات و نەهات دەگرنە بەر. كەچی هەندێ كەسی كورد زمان پێیان وایە،"تۆپ و تانك و چەكی ئەتومی و دەسەڵاتی جیهانی، ئەو دوو ئیدارە داماوەی كوردستان، كە هیچ كاریگەرێتییەكی بە سەر سیاسەتی جیهانییەوە نییە،

---

* لە 4.5.2002بۆ یەكەم جار لە تەلەفزیونی ئەڵمانی گفتوگۆیەكم بینی لە گەڵ پرۆفیسۆر و سۆسیولۆگ و سیاسەتمەداری هوڵەندی پیم فۆرتوین(54ساڵ). لەم گفتوگۆیەدا وتی: ئەگەر ئۆروپا ناتوانێ سنورەكەی بە رووی بیانییەكان دابخات، ئەوا من سنوری هۆڵەندا بە رووياندا دادەخەم. هەروا پرۆپاگەندەكەی بۆ هەڵبژاردن بریتی بوو لە"هۆڵەندییەكان پڕن...ئیسلام گەورەترین مەترسییە بۆ جیهان...پەنابەر زۆرن"داخوازییە سەرەكییەكەی"قەدەغەكردنی هاتنە ژوورەوەی بیانی و موسلمان بۆ ناو نیدەرلەند بوو". تشرشل، برلسكۆنی و سۆسیال دیموكراتی هۆڵەندی بەناوبانگ جوپ دێن ئۆیل نموونەی باڵای بوون. خۆش ئەوە بوو، لە كاتی قسەكردنەكەیدا بۆ رۆژنامەنووسان، لە دوو بۆنەی جیاوازدا، دوو كچ سەروگوێلاكیان دایە بەر كێك و رسوایان كرد. پیم وەك پێشەنگێكی پۆستمۆدێرن خۆیی پیشان دەدا، راستڕەوێكی رادیكال بوو، بەڵام وەك یورگن هایدەر یا ماری لی پێن هیچ رابردوویەكی بۆری نەبوو. كابرا، چروتی دەكێشا، مۆدێلی جلوبەرگی ئیتالیایی لەبەر دەكرد، سەری سفركردبوو، هەروا توێ نێرینەی لەناوبردبوو و حیز بوو، لە تەلەفزیونی بەریتانی دایملەر زوو زوو دەیگوت"من چیتر پێویستیم بە پوول نییە، بە تێروتەسەلی پوولم هەیە". وەك رۆژنامەی دی ڤێلت نووسیبووی"سەرروتییە تایبەتمەندەكەی وەك ریكلامی بیرەی هاینكن، ببوو بە ریكلام". لە بەر قسە زلەكانی و شێوەی خۆ دەرخستنی، تەمەنی لایەنگرەكانی لە نێوان15-25 ساڵ و 45-60 ساڵ بوون. بە گشتی وەك بلێی سیاسییەكی نوێ بۆ هۆڵەندا لە دایك بووە!

ئەمرۆ6.5.2002 ئێوارە، لە لایەن نەناسراوێكەوە كوژرا، بەبێ ئەوەی شایەنی فرمێسك رشتن بێ! سەركەوتنی ئەم كابرایە كە لە ماوەیەكی زۆر كورتدا، ببوو بە هێزی سێهەم لە وڵاتەكەی، مەترسییەكی جیددی پێكدەهێنا بۆ هەزاران پەنابەری كورد و غەیرە كورد كە رۆژانە هەڕەشەی دیپۆرتكردنیان لێ دەكرێ، هەر تەنها ئەم هەڕەشەیە تیرۆر و تاوانێكی بێ وێنەیە دژی مرۆڤایەتی. كەسێك بە ناوی زاشاوە لە ماڵپەڕی ئیندی میدیا، نووسیبووی: فاشیزم تاوانە، **مرۆڤیش لە گەڵ تاوان نادوێ!** سەیر ئەوەیە، بكوژەكەی، بە گوێرەی پشكنینی پۆلیس، یەكێك بووە لە پارێزەرانی ژینگە! بەراستی بیری راسیزم و رەگەزپەرستی زیانیان بۆ ژینگە هەیە

راستە بە كوشتنی ئەم كابرایە، بیری راسیزم لە نیدەلەند كۆتایی پێ نایەت، سبەی یەكێكی تر شوێنی ئەم"جوانەمەرگ" دەگرێتەوە، بەڵام ئەوەش حەقیقەتە كە بزووتنەوەی ئەنتی راسیزم، فاشیزم بە شێوەی جۆراوجۆر پرۆتێست دەكەن. هەڵبەت لە ناو ئەم بەرگرییەدا، كەسانێك هەن بێ ئارام و پەلەپەلكەر، بۆیە رێگای ئەكتسیونی شۆرشگێرانە دەگرنە بەر. بەگشتی، زەحمەتە لە ئۆروپا، چەپ، كۆمونیست یا پەنابەرو كۆچكراوێك بدۆزرێتەوە، بە كوشتنی ئەم پیاوە"مۆدێرنە"، خۆشحاڵ نەبێ، مەگە"اللهومە"كابرا هەر بە جارێك لە گوێی گادا نوستبێ!ئەم ئەكتسیونە بەشێكە لە هاواری NO pasaran(ناهێڵین تێپەڕن).

*زانیارییەكان لە بارەی پیم، لە ماڵپەڕی ئیندی میدیا، بابەتی زانیاری لە بارەی پیم فۆرتۆین وەرگرتووە.

* لەم پەیوەستەدا، بۆ چارەسەری كێشەی توندوتیژی و كوشتن، سەرۆك حكومەتی ئەڵمانیا، دیدارێكی لە گەڵ بەرێوەبەرانی تەلەفزیون كرد و داوای لێ كردن ئەو فیلمانە كە كوشتن و زەبروزەنگی تێدایە، پیشانی نەدەن!هەر هەموو میدیای ئەڵمانی تازە بە تازە باسی رۆڵی ئەو یاری و فیلمە توندوتیژەكان دەكەن لە زۆربوونی توندوتیژی لە نێو جوانان. هەروا بڕیاریان دا یاسای چەك هەڵگرتن سەختتر بكەن! كلارای كچم(10ساڵ)لە بارەی تاوانەكەی ئیرفۆرت گفتوگۆی لە گەڵ كردم، قەناعەتم پێ هێنا نامەیەك بۆ شرۆدە بنووسێ، پێشنیارەكەمی پەسەند كردو نووسی: ...زۆر بە باشی دەزانم كە بەرێوەبەرانی تەلەفزیون دەبینن، بۆ ئەوەی زەبروزەنگ لە فیلمی منداڵاندا كۆتایی پێ دێ. هەروا پرسیارێكی تریشم هەیە: ئەی چی تریش دەكەن، بۆ ئەوەی هەموو ماشینە جەنگییەكان لەناو ببەن". چونكە زەبروزەنگ تەنها لە فیلمی منداڵان نییە!

پەنابەری و کۆچکردن بە سەر باشووری گیتی سەپاندووە!(لە گشتەوە بۆ تایبەت، نەك بە پێچەوانەوە، ئەم یاسایەش ڕۆڵی تایبەت ناسڕێتەوە!). لە گفتوگۆیەکانیان دەڵێن، بۆ ئەوەی کۆتایی بەم وەزعە بێ، دەبێ لە کوردستان ریفرەندوم بکرێ! ئەم خۆشەویستانە پرسیار لە خۆیان ناکەن بۆچی خەڵکی ئەو وڵاتانەی کە 3-2هەزار ساڵە دەوڵەتیان هەیە، لە پێشی کوردان بە چەندین دەیە، داوای پەنابەری یا کۆچ کردووە! لەوەیش خۆشتر ئەوەیە ئەم داخوازییە فەنتازییە، لە بەر لووتی تورکیاوە، لە مام گورگی دەکەن!...

سەرمایەداران، بەچکی دیموکراسی و بە ناوی مافی مرۆڤەوە، جەنگ رادەگەیەنن بەڵام لە بەر ئەوەی بە قووڵی بیریان لەلای پیلانگێران و مسۆگەرکردنی بازاڕ و قازانجی زیاترە، رەنگە لە بەر کەرایەتیشیان بێ(مێشکیان پێ ناشکێ)، بە درێژایی چرکە، رۆژ، مانگ و ساڵەکان، لە بیریان دەچێت کە بە خۆیان راگەیاندنی گشتی مافی مرۆڤ، لە 1948لە بارەی **مافی کارکردن**(پەرەگرافی 23)، **مافی ئاسایشی کۆمەڵایەتی**(پەرەگرافی 22)، **مافی فێربوون**(پەرەکرافی 26) لە ناو وڵاتەکانی خۆیاندا پێشێل دەکەن، **بە بێ ئەوەی خۆشیان بە پێشلکەری مافی مرۆڤ بزانن**!هەواڵەکانی دوێنێش وایان راگەیاند کە یورگن هایدەرو حزبەکەی لە نەمسا دەیانەوێت ئەمرۆ8.ئایار رۆژی رزگاری لە فاشیزم، پرسە رابگەیەنن! نامۆیی ئەوەندە قووڵ بووە، تەنانەت کۆنفرانسی(buko)لە5.9لە فرانکفۆرت لە ژێر ئەم ناوەوە دەستپێدەکات:"جیهانگیری یا"ئیمپریالیزم"یا: بەڕاستی، لە چ جیهانێکدا دەژێین؟جاران گوێمان لە جەنگی درێژخایەنی هاورێ ماو دەبوو، ئێستا لە پاشی 9.11وە گوێمان لە جەنگی درێژخایەن لە دژی تیرۆریزم دەبێ، بەبێ ئەوەی پێناسەیەکی سەرەتایی بۆ تیرۆریزم بکەن.

لەوەتی دەسەڵاتی سەرمایەداری"سەرکەوتن"یان بە سەر شوورەوی و بلۆکی سۆسیالیستی بەدەست هێناوە، ئەوەندەیتر، بە ملهوڕییەکی لەبەرچاوتر، بوون بە مرۆڤخۆرێکی جیهانی و بەسەر لاشەکان دەڕون، تەنها حیساب بۆ مانەوە، قازانج و هەرچی قازانجی زیاتر دەکەن، ئاشتیش تەنها، یەك واتای هەیە: ئاشتی بۆ بەرژەوەندی خاوەن کار و زامنکردنی پەرەسەندنی بواری دەسەڵاتەکەیان لەناو کێبرکێیەکی نەپساوی جیهانی بازاڕەکانی.

یەکەم هەنگاوی جیهانی سەرمایەداری رێکخستنی **هاتوچۆی کاڵا** بوو، دووهەم هەنگاو، **ئاڵوگۆڕی سەرمایە** و ئێستا وەك سێهەم هەنگاو، **خودی بەرهەمهێنان جیهانگیر** دەکا، ئەمەیش هەر بە هەمان رۆحی بەربەری جارانی: بە هێزی لەشکرکێشی. بەربەرییەتی مۆدێرن لە سەردەمی پۆست مۆدێرندا، نەك هەر کورتی نەهێنا، بگرە بە پێشکەوتووترین بەرهەمی چەکی ستراتیژی سەربازی ئەوپەڕی بەربەرییەت ئەنجام دەدا.

ئەنگلس دەنووسێ: **بۆ ئەوەی ئاشتی جیهانی دابین بکرێ**، سەرەتا دەبێ هەموو پێکدادانێکی ناسیونال نەهێڵدرێت، دەبێ هەر گەلێك سەربەخۆ و گەورەی ماڵی خۆی بێ. لە گەڵ پەرەسەندنی بازرگانی، گشتوکال و پیشەسازی و لەتەکیاندا شوینی دەسەڵاتی بۆرژوازی، لە هەموو شوێنێکدا، سۆزی قەومی بەرزبووەوە، نەتەوە بەش بەشبوو و چەوساوەکان داوای یەکێتی و سەربەخۆییان کرد.*** . دەسەڵاتی ئەقڵی بۆرژوازی پاش نزیکەی 200ساڵ، هێشتا ئەم سەرەتایەی چێ نەکردووە، ئەی کەی و چۆن کۆتایی بە بێ ئەقلی و لۆژیکەکەی دێ؟ پرسیاری کام ئەقڵ، کام مەدەنییەت؟ باشترین دەسپێکە بۆ وەڵامدانەوە!

2002/5/8

Marx/Engels, werke21, Ueber Rolle der Gewalt in der Geschichte, S407 ***

دنیا نوێکانی کارکردن

ـ لاین مێنجمێنت، لاین پرۆدۆکسیون ـ

له كۆتایی هه‌شتاكانه‌وه، زاراوه‌یه‌كی نوێ به‌ناوی لاین مێنجمێنت به‌كارهێنراو لـه بارەیـەوه لافاوێك كتێب بلاوكرایـەوه. راوێژكارانی خاوه‌ن كاره‌كان، زانكۆ كه‌وتنه لێدوان و لێكۆڵینه‌وه له‌سه‌ر مه‌به‌ست و كـارتێكردن و واتاكـانی. مه‌به‌سـته‌كه‌ش: سـتركتور و فۆرمی رێكخستنی جیهانی كاركردن.

به‌ده‌م لاین مێنجمێنته‌وه زاراوه‌ی لاین پرۆدۆكسیون هاته پێشه‌وه. نوێنه‌ره‌كانیان ده‌یانه‌وێت دڵنیامان بكه‌ن كـه‌وا: شۆرشـێكن لـه‌بواری به‌رهه‌مێنان وبه‌هه‌مان ئه‌ندازه له نێو كۆمه‌ڵ، به‌راده‌یه‌ك كه ته‌نها له‌گه‌ڵ دۆزینـه‌وه‌ی(فلـیس بانـد) وئـامێری هـه‌ڵمی سـه‌رده‌می رابـردوو به‌راورد ده‌كرێت.

لێره‌دا هه‌وڵده‌درێت نوێترین گه‌شه‌كردنی ناو واقیعی كاركردن پێشان بده‌ین وپێش هه‌موو شتێك ئه‌م پرسیارانه ده‌كه‌ین:

1/ ئایا به‌راستی لاین پرۆدۆكسیون فۆرمێكی نوێی به‌رهه‌مێنانی دامه‌زرانـدووه؟ ئه‌گـه‌ر وڵامـی ئـه‌م پرسـیاره"بـه‌ڵێ"بێـت، سـووده‌كه‌ی چییه؟

2/ئایا لاین پرۆدۆكسیون هه‌وڵدانێكه بۆ رزگاربوون له به‌رهه‌مهێنانی فراوان(الانتاج الواسع)؟

3/ ئایا چه‌وساندنه‌وه‌ی به‌رهه‌مهێنه‌ران به‌تینتر یا كه‌متر ده‌كات؟

4/ئایا رێگای دیموكراتیزه‌كردنی نێو كارگه‌كان به‌رفره‌وانتر ده‌كات؟

5/ئایا ده‌سه‌ڵات و به‌رژه‌وه‌ندی خاوه‌ن كاره‌كان به‌هێزتر ده‌كات؟

6/ ئایا سیستێمی بیمه كۆمه‌لایه‌تییـه‌كان مسـۆگه‌ر ده‌كـات یـا بنـه‌ما بـۆ بێكـاری بـه كۆمـه‌ڵ و ته‌كانـدنی هاریكارییـه كۆمه‌لایه‌تییـه‌كان خۆشده‌كات؟

7/ چ ئه‌ركێكمان له‌به‌ره بۆ گۆرینی كاری سه‌ندیكایی و به‌رپاكردنی سیاسه‌تێكی ئابووری ئه‌ڵته‌رناتیڤ؟

8/ ئایا ده‌بێ سه‌ندیكا و شورا كرێكارییه‌كان له‌م جۆره نوێیه‌ی به‌رهه‌مهێنانـدا، پشـتگیری لـه خـاوه‌ن كاره‌كـان بكـه‌ن یـا به‌شـێوه‌یه‌كی لۆژیكی هه‌ڵویستی ره‌فزكه‌رانه‌و واقیعی وڵامیان بده‌نه‌وه؟

****

ئه‌گه‌ر ئه‌مرۆ پرسیاری: سیمای به‌رهه‌مێنانی پیشه‌سازی مۆدێرن چـییه؟ بكرێـت، ره‌نگـه هـه‌موو یه‌كسـه‌ر بڵـێن: تـه‌كنیك، به‌رهـه‌مێنانی فراوان، دابه‌شكردنی هێزی كار، دابه‌شكردنی كۆمه‌ڵگا بۆ چه‌ند كه‌سێكی خاوه‌ن سـه‌رمایه و ملیونـان لـه كرێكـاری كرێگرتـه وبێكـاران و لانه‌وازان.

هەڵبەت تەکنیزەکردنی بەرهەمێنانی فراوان و کارگە گەورەکان هەنگاوە سەرەتاییەکانی دەسپێکردن و هاتنەمەیدانی سەردەمی پیشەسازی پیشاندەدەن(فیلمی سەردەمی نوێ، شارلی شاپلن). ئەو دەسپێکردنە ڕەگی تیئۆری فۆردیزم(لەناوی فۆردەوە سەرچاوەی وەرگرتووە) پێکدەهێنێت. زانا پێشکەوتووخوازەکانی (کۆمەڵناسی و مێژوونووسەکان) هەوڵدەدەن لەسەر تیشکی ئەم تیئۆرییەدا، پەرەسەندن لە وڵاتە سەرمایەدارەکان لەسەرەتای سالآنی بیستەوە شیبکەنەوە. مەبەستی ئەم تیئۆرییە ئەوە نییە تەنها تەکنیك و فۆرمی ڕێکخستنی کارگەکان ڕوون بکاتەوە، بەڵکو پەیوەندییەکانی نێوان ڕێکخستنی کار وپێکهاتنی کۆمەڵگاو بەڕێوەوەچوونیشی پێشاندەدات و چۆن کاری سەر(فلیس باند) ودابەشکردنی کار(تایلۆریزم) بەرهەمهێنانی بە کۆمەڵ پێکدەهێنن" کارگا کۆنەکانی ڕوخاند و کاری پیشەسازی کرد بە گرنگترین کاری نێو کۆمەڵ و بەو پێیە کرێکارانی پیشەسازی نەشونمای کرد و بەژمارەیش بوون بە بەهێزترین کەرتی ناو کۆمەڵگا، تەنانەت دروستکردنی جلوبەرگ و پێڵاویشی لە چنگی کاری دەست دەرکرد و لە کارگا زلهێزکان دروستدەکرێن.

نیشانەکانی فۆردیزم

- یەکخستنی توندی پرۆسێسی کار بەرێگای پلەیەکی بەرزی کاردابەشکردن و جۆرخستنی لەگەڵ ئاستێکی دیاریکراوی کارکردنی ئامێرەکان ـ کاری سەر فلیس باند نموونەیەکی بەرجەستەیە ـ .
- بەرهەمهێنان زۆر توندو خێرا لە ژێر چاودێریکردنەوە بەرێوەوە دەچێت. بۆ نموونە، مایستەرێك(ئۆستا)یەك پلەكانی بەرهەمهێنان و چۆنێتی کار و ئەنجامی کاری ڕۆژانە دیاری و چاودێری دەکات.
- جوداکردنی کەرتەکانی بەرهەمێنان. بۆ نموونە جوێکردنی بەشی ئامادەکردن لە بەشی نەخشەکێشان، کرێکاری سەر فلیس باند کاری بە دیاریکردنی پلەی خێرایی فلیس باندەوە نیە.
- کارکردن بە قۆنتەرات تا کرێکارەکە دواهێزی بەکار بهێنێت بۆ زیادکردنی کرێکەی، ئەگەر بەخێرایی کارەکەی ئەنجام نەدات، کرێیەکی کەمتر دەستدەکەوێت.

(بۆنموونە)فۆردیزم وایکردووە سەدان هەزار کرێکاری سەر فلیس باند هەمان گوزەران، چالاکی، کارتێکردن و کرێیان هەبێت. ئەمەش بەهۆی لەیەکچوونی کارەکەیان و بێ ئیمتیازبوونیانەوە، کاری سەندیکایی و داخوازییەکانیان بۆ زیادکردنی کرێکانیان ئاسان کردووە. فۆردیزم بنچینەیەك بوو بۆ بەرفراوانی و پێکهێنانی بزووتنەوەی سەندیکایی جەماوەری کرێکاران لەم سەدەیەدا. هەروا خەباتە سەندیکاییەکان نەك تەنها ڕێی بۆ دەچوو، بەڵکو سەرکەوتووانەش ئەنجامدەدران.

- لەسەردەمی فۆردیزم هەمیشە قەیران پێکهاتووە. لەپێشی پێشەوەیان، قەیرانی ئابووری 1929 کەوا سەرئەنجامێکی ترسناکی هەبوو. لەلایەیەکیترەوە، بواری کارکردن فراوانتر بووەوە، بازاری نوێ گەشەیکردووە: ئۆتۆمبیل سازی، ئامێری ئەلکترۆنی، بەرهەمی کیمیاوی، هەروا پیشەسازیکردنی بەرهەمە کۆنەکان وەك خواردەمەنی و جلوبەرگ.

قەیرانەکانی فۆردیزم

لەناوەڕاستی حەفتاکانەوە گیروگرفت و سیماکانی هەرەسهێنانی فۆرماتسیونی فۆردیزم بەدی دەکرین.

1/ دواکەوتنی ڕێژەی گەشەسەندن لە وڵاتە پیشەسازییەکان.

2/ مەسەلەی بێکاری لە پەیوەندیدا لە گەڵ پلەی پێشەوەچوونی بەرهەمهێناندا، بووە بە گیروگرفتێکی بەردەوام، تەنانەت لە کاتی زیادبوونی بەرهەمهێنانیشدا لەناو ناچێت.

3/ بەهۆی بەجیهانکردنی بازارو بەکاربردندا، ئاستی کرێ لە پێشبڕکێی راستەوخۆدا رووبەرووی یەکتری دەکرێن. بۆ نموونە بەکاربردنی سەرمایەدارانی ئەڵمانیا لەدەرەوە، سوودێکی زیاتریان دەستدەکەوێت، چونکە کرێی کار لە وڵاتەکانی تر وەك تایلەند، بەرازیل، مەغرب، زۆر هەرزانترە لە کرێی کرێکار لە ئەڵمانیا...

4/ بەهۆی ئەو بۆربۆرینەوە خاوەن کارەکان فشار بەسەر کار دەهێنن بۆ کەم کردنی کرێ و لە هەمان کاتدا بیمە کۆمەڵایەتییەکان گرانتر دەکەن.

5/ بەکردەوە کرێی کار کەم کراوەتەوە و زیاتر روو لە کەم کردنەوە دەکات، هەژاریش لە زیادبووندایە.

پۆست فۆردیزم: لە فۆردیزمەوە بۆ تۆیاتیزم؟

ئێمە دەتوانین بڵێین، ئێستا قەیرانێکی گەورە لە ئارادایە، بەڵام نەك تەنها سمبتومی قەیران، بەڵکو لە هەمان کاتدا ستركتوری نوێ دروست دەبێت. ئەمرۆ مشتومڕی زاناکان لەسەر ئەم پرسیارەیە: ئایا ئێمە لە قەیرانی کۆمەڵگای پیشەسازی دەژێین یا خۆمان لە ناو پەرەسەندنی قۆناغێکی زۆر نوێ دەبینینەوە، واتە لەسەردەمی ۆست فۆردیزم(بەهەمان مەبەست لە کۆمەڵگای پۆست پیشەسازی).

ئێمە، گۆرانکارییەکی خێرا وسەرلەنوێ رێکخستنی جیهانی کار بەدی دەکەین. لەم ساڵانەی دواییەدا، لەژێر فشاری بازاری جیهانی و تەکنیکی نوێدا بەهەموو توانا راتسیونالەکەیەوە، رووخساری ناوەوەی کاری پیشەسازی گۆڕاوە یا بەرەو گۆڕان دەچێت. فۆرمی رێکخستنی ناو گارگاو چالاکێکانی بەشێوەیەك دێنە بەرچاو، وەك بڵێی کارەکتەرێکی نوێی بە خۆیەوە گرتووە.

کاتێك ئێمە لەسەر قەیران یا کۆتایی پێهاتنی سەردەمی فۆردیزم، یا لەسەر پۆست فۆردیزم دەدوێین، مەبەستمان ئەمەیە:

1/ کەم بوونی بایەخی پیشەسازی لە ئابووری وڵات.

2/ پێگەیشتنی فۆرمێکی نوێی کار و ستركتوری کەسەکان(ئافرەتان و پیاوانی کرێکار) لەناو کارگەکان. بۆ نموونە لە ئەڵمانیا: بەشی کارە بەرهەمهێنەرەکان لە بودجەی وڵاتەکە لە 53٪ لە ساڵی 1960 بووە بە 36٪ لە ساڵی 1993. بەرامبەر بەمە، کاری خزمەتگوزاری گەشەی سەندووە. لە 14٪ بووە بە 35٪(جگە لە بواری بازرگانی و گواستنەوە و هاتووچۆ). لە ساڵی 1970دا، دە ملیون مرۆڤ لە بواری پیشەسازی کاریانکردووە. ئەمرۆ تەنها هەشت ملیون مرۆڤن، بەمەرجێك رێژەی بەرهەمهێنان سێ بار زیادی کردووە.

ئەم گۆرانکارییە بەرەو کوێدا ملدەنێت؟

بۆچوونی جیاجیا هەیە. هەندێ بۆچوون هەیە، دەڵێن: کۆمەڵگای خزمەتگوزاری لە گەڵ هەلی کاری نوێدا پێك دێت...

لاین مێنجمێنت

کینیش سیکین = یەکێکە لە دۆزەرەکانی سیستیمی بەرهەمێنانی تۆیوتا= لە گۆڤاری مێنیجەر مەگاتسین ژمارە 1993/2دا بە خاوەن کارەکانی ئەڵمانیا دەڵێت: من نامەوێت هەستی ئێوە بریندار بکەم، بەڵام ئێوەی ئەڵمان، دەبێ لە بواری بەرهەمهێناندا رێك هەندێ شت بگۆڕن. ئێمە دەتوانین بە ئامێرەکان و رێکخستن و کاتی کار کردنی ئێوە، ئاستی بەرهەمهێنانی ئێوە سێ قات زیاد بکەین...

ئەگەر کرێکار و ئامێرەکانتان بەراستی باش کار بکەن، ئەوا سەرئەنجامەکەیان خراپ نیە، بەڵام شێوەی رێکخستنتان خراپە، کاتی کارکردنی زۆر بەفیڕۆ دەڕوات و هەروا ئێوە بەرێوەبەر وەستایەکی زۆرتان هەیە. هەر کەسێکیش لەوانە، لەبەر چاوچنۆکی، سنوری دەسەڵاتەکەیان دەپارێزن. ئەمەیش فشار بەسەر سەرئەنجامی بەرهەمێنان دەهێنێت... لەیاباندا هەر کرێکارێك سێ تا چوار شفت کار دەکات، بەڵام لەلای ئێوە تەنها یەك شفت کار دەکەن. هێزی کار لە ئەڵمانیا خراپ نیە، وەلی سیستێمەکە(مەبەستی سیستێمی بەرهەمێنانە) خراپە...

لێرەدا دەمانەوێت بنچینەی گۆرانکارییەکانی ناو کارگەکان لە ساڵانی رابردوو وکارتێکردنەکانیان لەسەر بازاڕی جیهانی پێشان بدەین.
لە هەشتاکاندا، لە ئۆروپا مەترسی لە یابان بلاّو بووەوە" فشار بەسەر بازاری جیهان بەهێزتر کرا. ئەم فشارە وای کرد، پێشبڕکێی یابان بەجدی وەربگیرێت. لەراستیشدا خاوەنکارەکانی یابان پێیان کرا بەخێرایی دەست بەسەر بازاری ئەلکترۆنی(تەلەفزیون، ڤیدیۆ، کامیرا...) بگرن. پاش ماوەیەکی کورت نهێنی سەرکەوتنەکەیان لە بواری رێکخستنی کار و بەرێوەبردنی کارکرن کەوتە بەرچاو. بەم شێوەیە لاین مەنیجمێنت لە گەڵ ناوی تیوتا بەسترایەوە.
پاش جەنگی جیهانی دووهەم، پیاوێك بەناوی(Eij Toyota) خاوەن کارگەیەکی بچوك بۆ درووستکردنی ئۆتۆمبیلی تۆیوتا بوو. ئەم ئۆستایە دەیویست بەرێگای بەرێوەبردنێکی باشترەوە، قازانجێکی زیاتری دەست بکەوێت، بۆیە ماڵئاوایی لە بەرێوەبردنی شێوەی بەرهەمێنانی(تایلۆریزم)ی کرد، واتە: سوودوەرگرتن لە زیرەکی و توانای رۆشنبیری کرێکارەکان = نەك تەنها سوود وەرگرتن لە هێزی بازوویان =. ئەم تێزە بوو بە رێگایەکی نوێ بۆ بەهێزکردنی بازاری بەرهەمێنانی سەرمایەداری. بۆ بەئەنجام گەیاندنی ئەم تێزەیە، پێویست بە نوێکردنەوەی بەرێوەبردن دەکات. ئێمرۆش بوارێکی تر هەیە بەستراونەتەوە بەو کارە، وەك: چۆنایەتی گشتی بەرێوەبردن و بەرهەمێنانی جوارجۆر = نەك تەنها بەرهەمێنانی یەك بەرهەم=.
لە کۆتایی هەشتاکاندا تۆژینەوەیەك بەناوی(دووهەم شۆرشی پیشەسازی ئۆتۆمبیل)بلاّوکرایەوە. ئەم لێکۆڵینەوەیە بایەخی بە بەراوەردکرن لە نێوان درووستکردنی ئۆتۆمبیل لە ئۆروپا و ئەمریکا و یابان دا. سەرئەنجامەکەی ئەمەی خوارەوە بوو: خاوەن کارەکانی یابان خاوەن مۆدێلی بەرهەمێنانێکن، زۆر لە پێشەوەترن لە پێشبڕکێکەرە رۆژئاواییەکان.
لەسەر ئەم بۆچوونە، ئەم راستیە دەرکەوت: بەبیّ نوێکردنەوەیەکی رادیکالانەی کاری خاوەن کارەکان بە گوێرەی نموونەی یابانی، پیشەسازی ئۆروپی و ئەمریکی ناتوانن درێژە بە ژیانیان بدەن. راوێژکارەکانی خاوەن کارەکان باسی ئەوەیان دەکرد کە پیشەسازی ئەڵمانیا دەتوانێت بە گوێرەی لاین مێنجمێتەوە 30 = 50٪ بەرهەمێنان زیاد بکەن. ئەم گۆڕانکاریانە ناویان لێنا تۆیاتیزم، واتە گۆرانکارییەك لە فۆردیزمەوە بۆ تۆیوتیزم.
ئەگەر مەبەست لە فۆردیزم، دابەشکردنێکی بەهێز بۆ کارکردنی بەرهەمهێنانی فراوان بگەیەنێت، ئەی لێ پاشگەزبوونەوە چییە؟
پۆست فۆردیزم، واتە رێکخستنی نوێی کارکردن. دەتوانین لەم چەند نموونە هێنانەوەی خوارەوە، سیما سەرەکێکانی بناسینەوە:
1/ کارکردن بە گروپ(Team) ئەنجام دەدرێت.
2/ ئەندامانی گروپەکە بەرپرسیارن بەرامبەر ئەرکی رێکخستن و دابەشکردنی کارەکان.
3/ گروپەکە بەرپرسیارە لە بەرامبەر چۆنایەتی بەرهەمەکانی. واتە خودی گروپەکە لە هەمان کاتدا پسپۆرانە هەڵدەستێت بە کاری تاقیکردنەوەو کۆنترۆڵکردنی بەرهەمەکان.
4/ پلەوپایە لەناو دەچێت. سیستێمی کۆنترۆڵکردن لەلایەن بەرێوەبەر یا ئۆستا بایەخی خۆی لەدەست دەدات.
5/ لەنێو ئەم رێکخستنەدا، زانین و توانا و مۆتیڤاتسیونی تاقە کەسەکان پلەوپایەیەکی بەرزتر وەردەگرن. پێشتر چەند کەسێك بەقەد ژمارەی دەست ئەم بەرپرسیارەیانە هەبوو....
6/ بەرهەمهێنان نەرمتر دەبێت. چیتر یەك جۆرە بەرهەم و بە فرەیی لە پیلانی کارکردن جێبەجیّ ناکرێت. لەبریدا تا بکرێت بەرهەمێکی جۆراوجۆر بەرهەمدەهێنرێت. بەم پێیە ویستی کرپار دەکرێت بە فیگوری سەرەکی لێکدانەوە و پیلانەکانی کارگەکان(بۆ نموونە، بەرهەم بەقەد داخوازی کرپار بەرهەمدەهێنرێت، واتە مەسەلەی عەمبار(مخزن) و خەرجەکانی لەناو دەبرێت.)
ئێستا ئەم ئامرازانە لەلایەن پسپۆر و زاناکانی کۆمپانیەکان، کراون بە فێرگەیەی نویّ بۆ بەرێوەبردنی کارکردن. ئەمانە وای بۆدەچن، کە شێوەی بەرێوەبردنیان بۆ پرۆسێسی کارکردن نەك تەنها بەرهەمهێنترە، بەڵکو ئۆمانیترە(ئینسانی ترە) لەوەی پێشەوەی(فۆردیزم): مرۆڤەکان بەپیترو هۆشمەندانەتر کاردەکەن. خۆیان لە نارەزایی و بێزاربوون لە کاتی کارکردندا رزگار دەکەن.

ئێستا تۆیوتیزم لە پراکسیسدا تەنها لـە بـواری ئۆتۆمبیـل سـازی، ئـەلکترۆن سـازی پـەیرەو دەکرێت و پەیوەندییـەکی نـوێی هێناوەتـە ئاراوە. بێگومان لە ساڵانی ئایندەدا زیاتر پەخش و بڵاودەبێتەوە.

رەخنەیەکی سۆسیولۆگی لە جیهانی کارکردنی نوێ!

کارتێکردنەکانی لاین مێنجمێنـت بەسـەر پەیوەندییـە کۆمەڵایەتییـەکان و سـترکتورەکانیدا بـە گـوێرەی هەڵسـەنگاندنی سۆسـیولۆگەکان =هەندێکیان= بەم جۆرەیە:

1/ زیادکردنی رادەی فشاری پیلانەکانی عەقلانییەتکردنی(راتسیونالیزکردنی) بەرهەمهێنان. بۆ نموونە لە کۆنزێرنی فـۆلکس ڤاگنـدا 15 هەزار کرێکار بێکارکران!

2/ بەئەکادیمەکردنی کـارکردن: دەرچـووی زانکۆ و ئامادەییـەکان لـە 1976= 1991 دا 2،2ملیـون کـەس بـوون. زۆربـەیان ناچـاری کرێکاری بوون. ئێستا ژمارەیان بووە بە 1،5 ملیون کەس.

3/ کەم کردنەوەی کاری پیشەسازی دەستی.

4/ نوێکردنەوەی سیستێمی کرێ.

5/ بەبازنـەکردنی بـاری ژیـانی کرێکـاران: لـەناوبردنی کـاری ئاسـایی و فشـارهێنانی سـنووردانان بـۆ چـالاکێکانی مـرۆڤ و رادەی بەرهەمێنان(دەبێ بەرهەمەکان بەخێراتر و بەوپەڕی رێکوپێکی بەئەنجام بگات).

هەروا رەخنەی زانستییانەی ئەندازیاری کارگەکان روو لە لاین مێنیجمێنـت دەکـەن: نـەبینینی ئاشـکرای پرۆسێسـی کـارکردن لـە کـەرت وبەشە جیاجیاکاندا، بەرزبوونی کرێی بەهۆی دیسێنترالیکردنی کـارکردن، بڕیـاردانی بەهەڵـە لەبـەر روون نـەبوونی نرخـەکان و مەترسـی هەوڵدان بۆ هەرچی کەمکردنی خەرجەکان و گیروگرفتی زۆری کارکردن لەناو گروپ.

ئەوەی راستی بێت، دوا ئامانجی لاین مێنیجمێنت بریتیە لە بەرزکردنی ئاستی بەرهەمێنان، لـە پێنـاوی چـنگکەوتنی بـازاڕیکی زیـاتر لـە ناو بازاری جیهان. بەدەمی ئەم مەبەستەوە، دەڵێن: ئێمـە دەمانـەوێت ئاسـتی ژیـان بەرزبکەینـەوە و بێکـاری لـە نـاو ببـەین. بـەڵام لـە واقیعدا:

1/ ئاستی بەرهەمێنان بەرزدەکەنەوە، بەبێ ئەوەی هەلی کارکردن زیاد بکەن.

2/ فشارهێنان بۆ سەر سیستێمی کۆمەڵایەتی.

3/ بەرزکردنی رادەی(تمرکز)ی سەرمایە.

4/ بەهێزکردنی رادەی هەژاری لە زۆربەی ولاَتانی"جیهانی سێهەم".

5/ وێرانکردنی ژینکە بەرادەیەکی فراوانتر.

لە1990 بەدواوەوە، نموونەی لاین مێنیجمێنت لە ئەڵمانیا پـەیرەوکرا، هـەر بۆیـەش لـە 1994 دا بەرهـەمهێنان لـە بـواری پیشەسـازی 7،10٪ زیادی کرد: لـە بـواری پیشەسـازی ئاسـن27٪، پیشەسـازی دروسـتکردنی ئـامێر 1،11٪، پیشەسـازی ئـەلکترۆنی 0،13٪، پیشەسازی کیمیاوی 1،21٪. بەرامبەر بە زیادکردنی بەرهـەمهێنان لـە بوارانـەدا بـە رێـژەی(1لـە10)ی کرێکـاران رەوانـەی کارەسـاتی بێکاری کران.

ئێمە لەو بروایەداین کە تەنها کەمایەتییەکانی ناو کۆمەڵ سوود لەم رێبازە وەردەگرن و زۆربەی کۆمەڵ رووبەرووی مەترسی بێکـاری بـە کۆمەڵ دەبن، بێ متمانەیی لە مافی بەردەوام بوون لە کارکردن زیاد دەکات، ناچارکردنی کرێکاران بـۆ خۆگونجانـدنی خێرایـی لـە گـەڵ گۆرانکارییەکانی ناو کارگەکان. سەرباری ئەمانەیش، لاین مێنجمێنت، کارو چالاکییەکانی خەباتی سەندیکایی بنبڕدەکات، بووە بـە هـۆی ئەوەی کاتژمێری کارکردنی ئاسایی(هەشت سەعات کار) هەنگاو بـە هـەنگاو لـەناو بچێت و مۆدێلی(2 سـەعات کـار لـە رۆژێـك، واتـە

مانگی620 مارك) یا رۆژی 4 سەعات كار بەرپا بكرێت. ئێستا ئەم سیستێمە نوێیە لە ئەڵمانیا بەرێوەوە دەچێت، لە ئەمریكادا، لە كۆتاییەكانی ساڵی رابردوو لە" چارەسەری دەگمەن"ی بێكاری دەدوان، راستییەكەیشی ئەمەیە: ئەمانە هەوڵ دەدەن بۆ كەمكردنەوەی كرێی كاركردن، بۆ ئەوەی قودرەتی پێشبڕكێكردنی یەكتریان پێبكرێت(مەبەست ئەمریكا، ئەڵمانیا، یابان)ە لە هەڵدانیان بۆ سەرلەنوێ دابەشكردنی بازارەكانی جیهان و داگیركردنیان...

(لە گۆڤاریisw ریپۆرت ژمارە 27 وەرگیراوە)

"پەتاكەی"تونس لە كوردستان هەیە؟!

هەمان قەیرانە ئابوورییەكەی تونس لە كوردستانیش لەبەرچاوە: گرانی شێتانەی بازاڕ، بێكاری، گەندەڵی، دەستگرتنی بەرپرسەكان و بازنە تەسكەكانی دەوروبەریان بەسەر دەمارە سەرەكییەكانی ژیانی ئابووری و ئیداری لەچوارچێوەی(بازاڕی ئازاد).

ئەمە زۆر بە خراپی بەسەر بژێوی زۆربەی هاوڵاتیان شكاوتەوەو زۆرێك ناچاركراون لە هەژاری یان لە خوارەوەی ئاستی هەژاری و لەسەر قەرز بژێن و نەفرەت لە رەنگ زەركردنیان بكەن. هیچ بەدووری نەزانن بارودۆخەكەی كوردستانیش بگاتە ئاستی ئەو وڵاتە و بەرپرسەكان رووبەڕووی هەمان چارەنووسی بن عەلی ببن.

بەرپرسەكان گوێ لە موستەشارە زگتێرەكانی دەوروبەریان دەگرن كە بەخۆشییەوە شانیان بۆ دەتەكێنن، بەڵام راستییە پەتییەكانیان لێ دەشارنەوە و لەگەڵیدا وێنەی گەورە وپانوپۆڕەكانیان لە ئیدارە، قوتابخانە و لەسەر شەقامەكان بەرزڕادەگرن.

لەوانەیە بڕوا نەكەن، بەڵام هەژاری و نەگبەتی و بێ هیوایی هیچ ناناسێ و پێش ئەوەی بارودۆخەكە وەك تونس ئاڵۆز ببێت، هێشتا دەتوانن لا لەم چەند خاڵانەی خوارەوە بكەن:

1- كار لەسەر درزی زۆر قووڵی جیاوازی چینایەتی بكەن.

2- نرخی كاڵای بازاڕە زۆر كافر، بێڕەحم، مەلعون و كەرامەت شكێنەكەتان، هەرزان بكەن!

<u>من وتم و ئێوەش ببیستن، هیوادارم وانەبێت!</u>

هاوپشتی لەگەڵ راپەڕینی هەژارانی تونس

قەیرانی سەرمایەداری بەدەوری وەڵاتان دەچەرخێ: لە وەڵاتانی باشووری رۆژهەڵاتی ئاسیا بەرەو(سیاتل)ی ئەمریكا، لە ئیسلەندەوە بۆ مۆڵدافیا و كەنەداو لەم ماوەیە لە مەغرەبەوە بۆ یونان و بەرەو تونس بازیدا.

هـەژارەکانی(تـونس)یـش دژ بـە بێکـاری، گەنـدەڵی و نـەبوونی ئـازادی ڕاگەیانـدن و جـەردەیی سیاسـەتی لیبراڵیزمـی نـوێ و مشەخۆرەکانی، ڕاپەڕین و(بن عەلی)یان شاربەدەر کرد.

شایانی باسە هەمان هۆکارەکانی ڕاپەڕینی تونس لە وڵاتی ئێمەشدا هەیە، وەك:

ناعەدالـەتی کۆمەڵایـەتی، لـەپڕ دەوڵەمەنـدبوونی خـەیاڵی زۆرێـك لـە بەرپرسـەکانی حـزب، ئیـدارە، عەسـکەر و پـۆلیس ئاسـایش، هاوکات هەژارەکان ڕووبەڕووی گرانـی بـازاڕ و قـەرزاری بـوون. لـەناو ئیـدارە و حـزب و پـۆلیس و سـوپا بەعسـی، جاش، موستەشـار فەرمانڕەوایی دەکەن!

ئێمە لە شاری(خانەقین)ەوە بە ئەرکی خۆمانی دەزانین هاوپشـتی و هاوسـۆزی خۆمـان لەگـەل هـەژارانی تـونس دەربـبڕین و هیـوای سەرکەوتنی ئامانجەکەیان دەخوازین بۆ دامەزراندنی دەسەلاتی دادوەری کۆمەڵایەتی!

کەمپینی(ڕەشید باجەڵان لەپێناو حوکمی ڕەشید)

2011/1/15

هاوڕێ! هاوپشتی خۆت لەگەل ڕاپەڕینی هەژارەکانی تونس دەربڕە!

تضامنا مع انتقاضة فقراء تونس

ان الازمه الراسمالية تنتقل من دولة الى اخرى: فمن دول جنوب شرق اسيا الى سياتل في امريكا و من ايسلندا الى مولدافيا و كندا و في هذه الفترة انتقل من المغرب الى اليونان و منها الى تونس: ان فقراء تونس انتفضوا ضد البطالة و الغلاء و الفساد الاداري و قمع حرية الرأي و سياسة النهب لليبرالية الجديدة ومتطفليه واجبروا حاكمه(بن علي)على الهرب من البلاد.

ان الاسباب التي ادت الى انتفاضة فقراء تونس والبلدان الاخرى موجودة في بلادنا ايضا: الظلم الاجتماعي، الغنى الخيالي لبعض المسؤولين في قيادة الاحزاب و الادارة و الجيش و الشرطة والامن و في نفس الوقت يواجه الفقراء غلاء السوق و العيش بالدين!

وكما هو معلوم ان البعثيين و مرتزقته و مستشاريه اصبحوا الان رغم انف المناضلين و الشرفاء و الشخصيات الطيبة، صاحب قرارات في المؤسسات الحزبية و الحكومية.

نحن و من مدينة خانقين نرى انه من واجبنا التعبير عن تضامننا و تعاطفنا مع فقراء تونس و انتفاضتهم و نامل انتصار هدفهم النبيل في تحقيق نظام العدالة الاجتماعية.

حملة(رشيد باجلان من اجل حكم رشيد)

2011/1/15

فکرو دەسەڵاتی تەکنۆکراتی بێلایەن، تاوانبارە!

فکر و دەسەڵاتی تەکنۆکراتی لە دیدی فەیلەسوفان پۆپەر، مارکۆزە و بۆدیو

کارل پۆپەر پێیوایە دەسەڵات و فکـری تـەکنۆکراتی، (دیموکراسـی تۆتـالیتر)ەو فەیلەسـوفی فەرەنسـی بۆدیـو کـە لیبراڵیـزم بـە دڕنـدە ناودەبات، دەڵێ(لەچوارچێوەی هـەوڵی گەڕاندنـەوەی داهێنـان و خزمەتگوزارییـە گشـتییەکان پێمانوایـە هـەر ڕۆشـنبیر، نووسـەر، هونەرمەندو زانایەك...هتد ڕۆڵی چارەنووسازیان هەیە کە دەبـێ بیگێـڕن و دەتـوانن یەکـەمجار بـەرێگای پـەخش و بڵاوکردنـەوەوە بەشـداری بکـەن لـە وردوخاشـکردنی قـۆرخکردن وباڵادەسـتی تەکنۆکراتـە ئەرتەدۆکسـەکان...). هـەروا دەڵـێ: بەڕاسـتی مـن لـەو بڕوایەم کە ئێمە ناتوانین بەرگرییەکی کاریگەر بکەین دژ بە تـەکنۆکراتی نیشتمانی و جیهانی تـەنها بـە ڕووبەڕووبوونـەوەیان لـە گۆڕەپـانی خوازراوەکـەیان نـەبێت، واتـە لـەبواری زانسـت و بەتایبـەتی لـە بـوارە ئابوورییەکـەی و دەبـێ لەهەمبـەر ئـەو مەعریفـە

موجەرەد و شێواوە کە شانازی پێوە دەکەن، مەعریفەی ڕێزگرتنی زیاتر لە مرۆڤ و راستییەکان دابنێین...هتد-کتێبی: دژ بە ئاگر-).

بە بۆچوونی (هیربەرت مارکۆزە)، ئەکسپێرتۆکراتی تێکەڵەیەکە لە بەڕیوەبردن و شارەزایی کە لەبارەیەوە بەبێ ماندووبوون لاپەڕەیەکی ستراتیژی و ئەو زانیارییانە دەنووسن کە بە بڕوای خۆیان دەبێ سیاسەتمەدارەکان بیزانن. هاوڵاتیان لەم پرۆسەیەدا بەتەواوەتی پەراوێزدەکرێن. عاقیبەتە ترسناکەکەی ئەوەیە کە لەئاستی تەکنیکدا هەموو شێوەکانی بزاوتە پەرلەمانییەکان رادەگیرێت-هاوکات پرۆسەی پلاندانان بەبەردەوام نادیموکراسانە، بڕیاریان لەسەر دەدرێ، چونکە تەنها لە دوالیتێتی نێوان تەکنیك و سیاسەتی سیاسەتمەداران تێدەپەڕێن. لەدواییدا دەڵێن: ئەوەی لەبارەیەوە بڕیارمان، ئەڵتەناتیف نەبوو).

بە کورتییەکەی ئەوە بۆچوونی کەسانێکی سەر بە ڕەوتی جیاجیان کە لەوانەیە ڕۆشنبیرە لیبڕاڵ و"سەربەخۆ" کوردزمانەکان و دەلاڵەکانی لیبڕالیزم لێی فێر ببن و بزانن تەکنۆکراتەکان چ ڕۆڵێکی درندە و نامرۆیی دەبینن لەم قەیرانە جیهانگیرە کە کوردستانیشی گرتووەتەوە. دەبێ ئەو بەڕێزانە بزانن کە بە هوشیارییەوە دەیانەوێ بە ڕێگای تکنۆکراتکردنی دەسەڵات، گەلەکەمان لە هەڵدێرەوە بۆ هەڵدێرێکی تر دەبەن: شۆڕەسوارەکانی لیبڕالیزمی نوێ(تاتشەر و ریگانیزم)وا دەگەنە مەنزل! !

هەینییەکی شووم و دگان تیژەکان:

لەلایەکەوە هەینی شووم تێپەڕی، ئازادی پیاوچاك و بێوەی و هوشیارییە ئاوزووەکەیان، ئازادی ئێمەی هەتك کردو بۆنی بخور و حیکایەتەکانی جنۆکە و پەری و جیهادی پیرۆز و(قەپانی یەکسان)شانبەشانی بانگەشەی بزووتنەوەی گۆڕان بۆ حکومەتی تەکنۆکراتی سەربەخۆ، تەمومژی بەدەور تێکەیشتنی ئەم بارودۆخە درووستکردووەو لەهەوڵی ئەوەن تەواوی نارەزایەتییەکان بخەنە ناو سەبەتەکانیان و بۆ سەوداکارییەکی ئاشکرا بەکاریانبهێنن. لەلایەکی ترەوە دوێنێ ڕۆژێکی ڕەش بوو بۆ خودی حکومەت: سوتاندنی خێوەتەکانی بەردەم سەرا و لێدانی مانگرتووان تا لێدانی پەرلەمەنتارێك و تێکدانی رادیوی دەنگ لە کەلار. بەم شێوەیە کەشوهەوای کۆنەپەرەستی دژ بە ئازادی، کەناڵەکانی راگەیاندن داگیرکرد.

ئێمە چی ئەکەین؟!

هێزە بەرهەڵستکارەکانی دەرەوەی پەرلەمان نە بە هێزە بەرهەڵستکارەکانی ناو پەرلەمان رازین ونە خۆشمان گوێ لە یەکتری دەگرین و پەرتەوازین و بەم شێوەیە خۆمان لە ئەرکەکانمان دزیوەتەوەو لە شوێنی"گونجاو"ی خۆمان، واتە لە پەراوێزی ڕووداوەکان خۆمان دەبینین: بەشێکمان بەشەرمەوە لە دوای هەمووانەوە بەدەنگ دێت، ئەمەش پاش ڕێگەپێدانی فەرمی و ناراستەوخۆ تا هاوپەیمانەکانیان زوێر نابن و پرۆژەیەکی شەرمنانە پێشکەش دەکەن.

گرووپی وا هەیە لە سەر ئاستی ڕووداو و سەنگدا بە زەرەبینیش نابینرێن کەچی خۆیانیان لێ بووە بە پاڵەوانی گۆڕەپانەکە و ڕۆشنبیرەکانیشمان خەویان لێکەوتووە. ئەوانە نموونەی نەزانی و دواکەوتوویی ئێمەیە لەسەر ئاستی گۆڕانکارییەکان و دواکەوتنی ئەم بانگەواز بۆ یەکگرتنەوەمان لەسەر پلاتفۆرمێکی لایەنی کەم، گەواهی ئەم ڕەخنەیە لەخۆمان!

ئێمە هێشتا لەنێوان داخوازی ڕەوای خەڵك و بەکارهێنانیان لەلایەن ئۆپۆزیتسیونی ناو پەرلەمان و حکومەتی تێگلاو لە گەندەڵی، ناعەدالەتی کۆمەڵایەتی و بازارگرانی، بە چەند بەیاننامەیەکەوە بە بۆڵەبۆڵکردنەوە تەراتێن دەکەین.

لە هەموو نووسینەکان نەك هەر تەنها بە وشەیەکیش ناوی دوژمنی مرۆڤایەتی(سەندوقی دراوی جیهانی، بانقی جیهانی و سیاسەت و ئابووری لیبرلیزمی نوێ و دەسەڵاتە تەکنۆکراتەکانیان)ناهێنرێت، بەڵکو بەهۆی گەمژەیی ئاشکرا، پشتیوانی لە پرۆژەکانیان دەکرێت.

ئێمە لەبەرامبەر سیناریۆیەکی سەیر و پێکەنیناوین: بە چەپڵە ڕێزانەوە پێشوازی لە دەسەڵات و ئەقڵی بکوژو برسیکەرو چەوسێنەران دەکرێت: دەسەڵات و ئەقڵی خودی تەکنۆکراتی گەندەڵ، شەڕەنگیز ودەزگاکانی شکستی هێناوەو لەسەر ئاستی جیهان

رسوابوون، کەچی بزووتنەوەی گۆڕان بە سەڵەواتدانی ئیسلامییەکان، بانگەواز بۆ ئەم مۆدێلە دژە ئینسانییە رزیوە دەکات، واتە مرۆڤ دەتوانێ بڵێ: بەراستی ئەقڵ لەم دەڤەرە باری کردووە، بۆیە گردبوونی هەموو حزب و لاین و گروپ و رێکخراوە پەیەکان لە بەرەیەکدا تاقە ئەڵتەرناتیڤە بۆ بارودۆخی ئیمرۆ!

سەرمایە ئەڵتەرناتیڤی مرۆیانەی پێ نەماوە کە تۆسقاڵێك خەڵك دڵی پێ خۆش بکات و ئیمرۆ لە قۆناغی پۆستدیموکراتی(باڵادەستی تەکنەلۆژیا، دیکتاتۆرییەتی دەزگا نیونەتەوەییەکان، بەرفراوانکردنی کۆنترۆڵ و جاسووسیکردن، پەکخستنی(گەل سەرچاوەی بڕیارەکانە)و لەشوێنیدا"تەکنۆکرات سەرچاوەی بڕیارەکانە"و بەشێوەیەکی زۆر دڕاندە و دیکتاتۆریانە فەرمانەکانی دەردەکات و دەبێ حکومەتەکان بەخۆشی یان بە ناخۆشی جێبەجێیان بکەن-بۆ نموونە لاوازکردنی کەرتە گشتییەکان-، گرانی بازاڕ و لەگەلیدا هەرزانکرینی رەنجی مرۆڤی کارکەران، دووبارە بەرپاکردنی جەنگ لە کۆلۆنەکان و سەرلەنوێ دابەشکردنیان و درێژەدان و بەهێزکردنی ئابووری جەنگ و گەرمکردنی کاڵاکەی، زیادکردنی رێژەی بێکاری، وێرانکردنی ژینگە، بە کاڵاکردنی بەرفراوانتر بۆ هەست و سۆزی مێیینە-نموونەیەك بۆ کویلایەتی هاوچەرخ-، رەوەی بەکۆمەڵ و کۆچبردن، لەناوبردنی دامەزراندنی جێگیر...هتد)ە و نموونە باڵاکەیشی(پەرلەمانی نوێنەرایەتی)شکستی هێناوە. ئەمە بەری دەسەڵاتی"شارەزایانە"لەدنیا بە وڵاتانی ئۆروپاشەوەو ئەوەی بەلایانەوە گرنگ بێت: بازاڕ دەچەرخێ!

نا ئێمە هەوڵدەدەین بەشداری بکەین لە هەڵوەشاندنی بنەماکانی هۆشیاری ساختە و تەپوتۆزەکانی و بیانووە حەقیرەکان بۆ درێژەپێدان بە سیستێمی چەوسێنەری سەرمایە!

درۆ شاخدارەکان بۆ گێلکردنی هاوڵاتیان!

1- لیبڕالەکان جاڕی(حزب باوی نەماوە)لێدەدەن، بەڵام راستییەکان ئەوەمان پێدەڵێن کە تەواوی دەسەڵات و دەزگاکان لەم پەڕی دنیا بۆ ئەوپەوپەڕی لە لایەن حزبەکانەوە بەڕێوە دەبرێن، بۆ نموونە لەهەر یەك لە ئەڵمانیا یان هۆڵەندا زیاتر لە **60حزب** لایەن هەیە(بڕوانە ڤیکیپیدیا)!

2- هەمیشە راستی شۆڕشگێڕە: پاڵەوانەکانی گێلکردنی جەماوەر هاواردەکەن(شوعییەت باوی نەماوە...روخا). ئەوانە نازانن کە دوژمنانی مارکسیزم لەسەرەمی مارکسەوە تا ئێستا هەر دووبارەی نا عیلمییەت و بەتاڵی مارکسیزم دەکەنەوە، بەڵام بەبەرچاوی هەمووانەوە بەدرێژایی ئەو مێژووە لە خۆپیشاندان و ناڕەزایەتییەکان بە ئیمرۆیشەوە، ئاڵای سوور و داس وچەکوش لە کشورەی ئۆروپا و جیهان دژ بە گرانی بازاڕ، هەژاری، بێکاری و گەندەڵی و جەنگ دەشەکێتەوە. ئایا ئەو رۆشنبیرانە لەگەل خۆیان و خەڵك درۆی شاخدار دەکات؟ ئەی ئەگەر لەهەر بۆنەیەك بێنە گۆ و دووبارەی درۆکانیان بکەن، چییان پێ بڵێین؟!

سەرمایەداری لەناو بۆگەنی و تاوان نغرۆبووە، کەچی هەندێ لایەن و بەناو"رۆشنبیر" ئێستا بە خەڵك نالێن(ئەمە قەیرانی سەرمایە و بازاڕەکەیەتی).

3- بەدرێژایی مێژوو عەدالەتی کۆمەڵایەتی تەنها و تەنها بە مێژوو و خەبات و بەرگری سۆسیالیستەکان و ژیانی هەرەوەزی هاوبەش بەستراوەتەوە) ، کەچی ڤیژەو هاواری حزب و لایەنە ئاینییەکان و گۆڕان بۆ تەفرەدانی خەڵك باسی عەدالەتی کۆمەڵایەتی دەکەن، بەبێ ئەوەی بڵێن چۆن! لێرەدا هیچ بە پێویستی نازانم تاکە وشەیەك لەبارەی عەدالەتەکەی پارتی و یەکێتی بدۆڕێنم!

خەمی خاك و خەمی نان؟!

هەموو وشە، وتارو هاوارێك بەناوی ئازادییەوە بەتاڵە ئەگەر مەبەست و ماناکەی دەقاودەق گوزارشت لە شێوەی ژیانی رۆژانەی تاکەکانی کۆمەڵگە نەکات و لێرەشدا هەڵویستی روون و ئاشکرا لەبارەی موڵکایەتی تایبەت و کاریگەرییەکانی نەداتەبەر رەخنە و

ئەڵتەرناتیڤەکەی رانەگەیەنرێت. ئەمە هەموو مەسەلەکەیەو لەدەرەوەیدا تەنها سحر و دوعا و فرتوفێڵی جانبازە بێمروەت و کەڵەکەبازەکانە.

لێرەدا پرسیار دەکەین: ئایا بەرپرس و کۆمپانیا و تۆڕە باننەتەوەییەکانی خۆراك، پۆشاك، بیناسازی، تێلیکۆمۆنیکاتسیون، نەوت و گاز، فرۆکەوانی...هتد چ رۆڵێك دەبینن لە ژیانی رۆژانەی هاوڵاتیان دەبینن؟ ئەی رێکخراوە جیهانگیرەکان چ نەخشەیەکیان بۆ ئێمە داریکردووە؟

شێوەی رێکخستنی ئابووری ئێستا وای کردووە زۆربەی خەڵك هەست بە ناعەدالەتی بکەن و لەئەنجامدا هەست بە نامۆیی دەکات و ئینتماکەی بۆ هەموو شتێکە، تەنها نیشتمان نەبێت، بۆیە خەمی نان و تەندرووستی و نیشتەجێبوون و دوارۆژ جێگای(خەمی خاك و نیشتمان)ی گردۆتەوە، بەڵام"موستەفیدکان" بەڵێندەرەکان، خاوەنەکانی کەرتی تایبەت، مودیر عامەکان و بۆ سەرەوە، وەزیر و بەرپرسە حزبی و پەرلەمانییەکان و نووسەر و رۆژنامەنووسەکانیان زیرەکانە باسی خەمە هاوبەشەکان دەکەن!

ئێمە بەئاشکرا لەگەڵ داخوازییەکانماندا پەیامیان پێیە، پەیامی هاومرۆڤبوونمان لەسەر ئاستی پێکەوەژیان و کار چارەنووسی هاوبەشمان رادەگەیەنن، حاکمان، گۆڕان و رەوتە ئیسلامییەکان دژمانن!

ئەزموونەکانی دوێنێ و ئیمڕۆ دووپاتی وەحشیگەری فکرو دەسەڵاتی تەکنۆکراتی دەکەن و گەندەڵی، گرانی بازاڕ، ناعەدالەتی کۆمەڵایەتی بەچەی شەرعی سەرمایەداری هاوچەرخن لەهەموو شوێنێکی دنیا، بۆیە ئێمە ئەڵتەرناتیڤی ژیانی هاوبەشی کوردستانیان بەشێوەی هەرەوەزی لەبەردەم بزووتنەوەی جەماوەر دەخەینەروو کە تاقە زەمانەتە بۆ بەدیهێنانی عەدالەتی کۆمەڵایەتی ولەگەڵیدا ئازادی و ئاشتی و ئاسایشی تاك و تەواوی گەلەکەمان مانای پڕاوپڕی خۆی دەبێت.....تۆش وەرە لەم بەرەیە شوێنی خۆت بگرە!

زمانێکی فاشیستی، مەلا کرێکار و چۆمسکی!

فاروق رەفیق دەڵێ: ئەوان مردوون

بەختیار عەلی: ئەو مردووە...خۆش ئەوەیە پاش دەرکردنی فەرمانی کوشتنی نەیارانی، دەنووسێ: ئەوان دەڕۆن!!(مردوو دەڕوات؟!))

مەلا کرێکار ئایەتێك دەهێنێتەوە: ئەوانەی رێی کوفریان گرتەبەر و ستەمکارییان کردە پیشە، نامومکینە خوای گەورە لێیان خۆش بێت و رێیان نیشان دات، مەگەر رێی دۆزەخ- سورەتی ژن)

وشە دەلالەتی گەورەی خۆی هەیەو ئەو دوو بەڕێزە لە لاوەعی خۆیاندا بە لۆژیکی کوشتن و تیرۆر بیردەکەنەوە، بۆیە وەك فەرمانبەری باری رەگەزنامە، نەیارەکانیان لە ئەکتەکاندا بە مردوو ناونوسدەکەن!

بە بۆچوونی فەیلەسوفە پۆستمۆدێرنەکان(مرۆڤ هەمیشە بە رێگای زمانەوە مامەڵە لەگەڵ حەقیقەت دەکات و هەموو چالاکییە عەقلییەکان لەسەر زمان دامەزراوەو ئێمە بە رێگای وشەکانەوە بیر و پەیوەندی لەگەڵ یەکتر دەکەین...).

دیارە پێش ئەوەی چاومان بەم سروشتە ئەفساناویە گەشببێت، هەبووەو مرۆڤ نازانێ زمانی ئێمە چ رۆڵێك لەو حەقیقەتە دەبینێ!

ئایا یەکانگیری وەهمی پاڕانەوەو تەکفیرکردن لەسەر زاری مەلا بەختیار و مەلا کرێکار و لە پەیامی رۆژی هەینی یەکەمەکەیان و پەیامە پێنجمی دووهەمەکەیان کە تێدا دەڵێ: (خوایە ئەم کوردەی ئێمە بە گشتی و ئیسلامییەکانی بەتایبەتی و ئێمە و رەوتەوانانمان بە تایبەتی تر زۆرمان زولمی پارتی و یەکێتی کەوتۆتە سەر، خوایە خۆمان بکە بە ئەداتی قەدەری خۆت بۆ لابردنی زوڵم ورادانی زاڵمان...ئامین) چی کۆیان دەکاتەوە؟

سەیر ئەوەیە پاڕانەوەکەی بەختیار بستێك لە مەلا"فتیش!"، درێژتربوو. یەکێکیتری ئەم جۆقە"فرەڕەگە" هەر بانگەشەی دیالۆگ، مافی مرۆڤ...هتد دەکات و لە هەمان کاتدا دەڵێ: لە سەوی خێوەت سوتاندنەکە، بەعسم بینی)

لەنێوان نەعوم چۆمسکی و ئاراس فەتاح کێ ڕاست دەکات؟!

ئاراس فەتاح لە چاوپێکەوتنەکەی هاولاتی 3/21، دەڵێ: (لە دونیای دیموکراسیدا دۆخەکە ڕوونە، تاوانباران دەستگیردەکرێن و بە سزای یاسایی خۆیان دەگەیەنرێن....حکومەت بۆیە مەدەنییە، چونکە مەدەنییەتی ژیان دەپارێزێت، بەڵام ئەمە سەد دەر سەد لە کوردستاندا بەپێچەوانەیە).

ئەمە درۆ شاخدارە بۆ گەمژەکردنی مرۆڤە لە ولاتەکەم. کاتێ ئۆباما لەبارەی ریگان دەڵێ(سەرۆك ریگان-وەك سەرۆکەکانی تر-بەشداری لە بتەوکردنی گەشبینی کردو ڕۆحی لە سیاسەت و باسە توندەکانی ئیمڕۆ ئامادەیی هەیە)، فەیلەسوفی ئەمریکی نەعوم چۆمسکی لەولامدا دەڵێ(...ئێمە لە سێنترالٚ ئەمریکا سەددان هەزار مرۆڤمان کوشت وبەمە هەموو هیوایەك بە دیموکراسی و ئازای پێشێل کردو...پشتیوانی لە دەوڵەتی ئەپارتەهایدمان کرد کە لە ولاتە دراوسییەکانی نیو ملیون مرۆڤی کوشت...)

کێ لە بەرپرسانی ئەو تاوانانە دەستگیر کرا؟ ئایا حکومەتی مەدەنی ئەمریکا، مەدەنییەتی ژیانی پاراستووە؟ بۆ ئاگاداری خوێنەران، چۆمسکی لە بزووتنەوەی(دیموکراسی ئێستا)لە ئەمریکا چالاکە...ئایا ئەمریکا ولاتێکی دیموکراسی نییە؟!

مایکل ڕۆین(نووسەرو لێکۆڵیار لە پەیمانگەی ئینتەرپرایزی ئەمریکی) زۆر بە حکومەتە"دیموکراتەکەی" سەرسامە، بۆیە لە وتارێکیدا بەناو(سەدام لە کوردستان)دەنووسێ(ئەو هەڵمەتە ناعەقلییەی حکومەتی کوردی کە بە دیموکراتی ناودەبرێت، وا لە ئێمە دەکات لەو هۆکارانە بپرسین چۆن سەرکردایەتی ئەمریکا باروزانی و تالەبانی بەهاوپەیمانی ئەمریکا لە قەڵەمداوە)!

شۆڕشی ئیران، درۆ شاخدارەکان

مەلا بەختیار دەنووسێ: (.... هیچ کەسێك ناتوانێتو ناوێرێت بڵێت ئەمە هیی منە بە تەنها، لەبەرئەوەی فەزایەکی سیاسیی کراوە هەیە کە لەناو ئەو فەزایەدا، ئەگەری ژیانەوەو مانەوە ئەوەیە تەنها وەك خاڵێك تەماشای خۆت بکەیت، نەك تەواوی دیمەنەکە داگیربکەیت .کێشەو مەترسییەکە ئەو ساتە دروستدەبێت کە یەکێك لە ئەگەرەکان تەواوی دیمەنەکە داگیربکات. بۆیە ئەم ساتە جگە لە کارلێکی فیکریو دیالۆگو بیری ڕەخنەیی، ئەگەرێکی ترو ئەڵتەرناتیڤێکی ترمان لە بەردەستدا نییە کە ئەو نوقسانییە پربکەینەوە کە نەبوونی ئایدۆلۆژیا دروستی کردووە.)

لێرەدا نموونەی شۆڕشی 1979 لە ئێران وەك نموونە دەهێنمەوەو پرسیار دەکەم: ئایا کێ خاوەنی ئەو شۆڕشە بوو؟ چریکەکانی فیدائی خەلك؟ حزبی تودەی ئیران؟ موجاهدینی خەلك؟ خومەینی؟ کێ؟

ئازادی و پلورالیزمی شۆڕشەکە بوو بە حوکمی"ئیمامی زەمان"و باقی چیرۆکەکە بۆ ئێوە بەجێدەهێڵم. ئەی لەو فەزا کراوەیە کە ڕاپەڕینی ئازاری 1991 لە کوردستان هێنایە ئاراوە، کێ بوو بە خاوەنی؟!

بمانەوێ یان نا، هێلکەکان چووە و دەچێتە ناو سەبەتەی ئەو لایەنانە کە خۆیان باشتر ڕێکخستووەو وتوانایان هەیە. بەختیار لەوەشدا بەهەڵە چووە کە نارەزایەتییەکانی بۆ ئاستی(کارلێکی فیکری و دیالۆگ و بیری ڕەخنەیی)بچووك کردووە، بەڵام حەقیقەتەکە شتێکی ترە: یەکگرتوو، کۆمەڵ، مەلا کرێکار و گۆڕان بوونیان هەیە و لەدواییدا ئەمانە دەبن بە خاوەنی و لەسەر مێزی گفتوگۆکان سەوداکارییان لەسەر دەرکرێت.

گاڵتەجاڕییەکە لەوێیە کە مەلا کرێکار باسی(ئازادی، کەرامەت و نان)دەکات، کامە ئازادی و کەرامەت؟ ئەوەی لە بیارە و تەوێڵە پەیڕەوی دەکرد؟! نەفرەت لەو نانە کە لە سایەی دەسەڵاتی ئەم"بەڕێز"دەستبکەوێت. پەیامەکەی کرێکار زۆر پێکەنیناوییە، چونکە نووسیویەتی(بەڵێ بۆ بنیاتنانی دەسەڵاتی سیاسی کوردستانی و بەڵێ بۆ هەڵوەشاندنەوەی هەردوو حزبی حاکم: پارتی و یەکێتی). لێرەشدا دیار نییە مەلا چ دەسەڵاتێکی سیاسی دەوێت؟

کوشتن تاوانێکی زۆر قورسە و ئێمە دەمانەوێت لە کوردستان یاساغ بکرێت، کەچی جەنابی مەلا بە ئایەتی(بەهەق نەبێ نابێ یەکتریش بکوژن، خودا دەربارەی هەمووتان دلۆڤانە-ژن، ئایەی83)کاردەکات. بەم شێوەیە دەیەوێ کەرمەتمان بپارێزی؟!
ئایا ئەو جۆرە تێفکرانە ئەلتەرتیفی ژیانی بە کەرامەتی عەدالەتی کۆمەلایەتی و ئازادین؟!

رۆشنبیری ئەتککراو، پەردەیەکی زۆر ئەستوور و(یان تسیگلەر)!

ئیمرۆ مەلایەك لەبەردەم دەرگا بەناهەق ئابروو براوەکەی سلیمانی، وتی(پەردە لەنێوان مەزلوم و خودا نیە)! راستی مێژوو ئەو قسەیە پشتراست ناکاتەوەو ئەگەر وابووایە، دەمێك بوو گورگ و مەڕ پێکەوە ئاویان دەخواردەوە. من بڕوام نەکرد بەو هەواڵە کە دەڵێ تلیاق زۆر هەرزانە و رۆژانە بەهەزاران شێوە بەکاردەهێنرێت، بەلام دیارە هەواڵەکە راستە!
عەلی قەراغی(پرۆفیسۆر، دکتۆر و سەرۆکی زانایانی ئیسلام لە جیهان)لە دیمانەکەی هەفتەنامەی(ئاوێنە)، دەڵێ(لەسەرمایەداریدا خاوەندارێتی دەوڵەت نییە). ئەوە حاڵی پرۆفیسۆرو دکتۆرەکەیانە! ئاخر فەرموودەکەی راست نییە. بۆ نموونە پۆست، شەمەندنەفەر، بانق، کۆمپانیای فۆلفسڤاگن لە ئەڵمانیا...هتد موڵکی دەوڵەتن و لە هەندێکیشیاندا دەوڵەت پشکی هەیە. دختۆر دەڵێ(...بیمە سەدوهەشتا نمرە دژی سیستێمی سەرمایەدارییە، بیمە و دڵنیایی شوعییەتە، بیمە ئیسلامە لە هەندێك حاڵەتدا). دیسان وانییە، چونکە بۆ نموونە لە تەواوی ئۆروپا، بەبێ ئەوەی شوعی یان ئیسلام بن، سیستێمی بیمەی کۆمەڵایەتیان هەیە، هەر بۆیە ناویان هەندێکیان بە دەوڵەتی کۆمەلایەتی ناودەبرێ.)!
هەر لەو ئاستە نزمە، هەندێ گەناڵی تەلەفزیونی بە پارەی بەفیڕۆدراوی خەڵك، کەناڵەکانیان ماوەی نیو کاتژمێر تەرخانکرد بۆ د.ئاراس فەتاح. ئەم هاککەرە، لە ئەڵمانیاوە ڤیرۆسی(ئەنتی شوعییەت)ی لەگەڵ خۆی هێناوەو شانبەشانی چەندین جۆری هاکەر هەوڵی تێکدانی"هاردڤێرك"ەکان دەدا، بەلام جیاوازییەکە ئەوەیە، دکتۆر بە میتۆدی ئیسلامییەکان کاردەکات و بەئاشکرا لە کۆڕەکەی بانگەشەی **دەست بڕین** و کۆتاییهاتنی مارکسیزمی کرد. دانیشتوانی کۆڕەکە بە بێدەنگیەکی تایبەت گوێیان لە عیلمی ڤیرۆس و چەقۆ دەگرت((هورا!))!
زۆربەی هەرە زۆری کەس و لایەنەکان باسی شۆڕش و شۆڕشگێڕی تونس و میسر و وڵاتانی تر دەکەن کە لە هەموو کاتێك ئەگەری داگیرساندنی لە چەندین وڵاتی تر دەکرێ، بەلام ئاراس بە کۆدێکی نهێنی فەرمووی:(سیستێمە شۆڕشگێرەکان ترسناکترن لە سیستێمەکانی تر).
کێ لەو رستەیە تێدەگات؟
لێرەدا بە گونجاوی دەزانم گفتوگۆی هەفتەنامەی(دی تسایت)ئەڵمانی لەگەل پرۆفیسۆری زانکۆ، راوێژکاری نەتەوە یەکگرتووەکان و نووسەر(یان تسیگلەر) کە دی تسایت نازناوی(ویژدانی مرۆڤایەتی)بە مانشێت بلاوکردووە، بە نموونە بهێنمەوە(دی تسایت: تاوانبارەکان کێن؟
تسیگلەر: من نموونەیەکتان بۆ دەهێنمەوە. لە لووتکەی قەیرانی دارایی، سەرۆك حکومەتەکانی وڵاتانی ئۆیرۆ رۆژی2008/10/12 لە پاریس کۆبوونەوەو لەپێناو هێورکردنەوەی بارودۆخی بانقەکان بڕیاریاندا بڕی 1700ملیارد ئۆیرۆ قەرزیان پێبدەن. 1700 ملیارد ئۆیرۆ!
پێش ئەوەی ئەو ساڵە تێپەڕێت، هەمان ئەو سەرۆك حکومەتانە بودجەی بەرنامەی خۆراکی جیهانی بۆ نیوە کەمکردەوە، واتە لە 6ملیارد ئۆیرۆ کردیان بە3ملیارد ئۆیرۆ. ئەزانن ئەوە مانای چی دەگەیەنێت؟ لە قوتابخانەکانی هۆندۆراس یان بەنگلادش خۆراك بە قوتابیان دەبرێ. ئەو بەشە خۆراکە کە بە پێوەری پزیشکی کەمترین کۆلۆرینیان تێابێ و لەخوار ئاستی مانەوەی مرۆڤە بۆ بنکەکانی پەنابەرانی دارفور دەبرێت.
لەوێدا مرۆڤ دەمرن، تێگەیشتی؟

دی تسایت: پێتانوایە تاوانی سیاسەتمەدارەکانە؟

تسیگلەر: سیاسەتمەدارەکان دەستی درێژی ئەو چەتانەن کە تا ئەو کاتە هەموو شتێك دادەروخێ لە بۆرسەکان جامبازی دەکەن. ئەو مرۆڤانە کە لە برساندا گیان لەدەستدەدەن، جەستەکەیان لە باخچەی بەردەم پەرلەمانی ئەڵمانی نەکەوتوون. لەم جیهانەدا هەر پێنج چرکەیەك منداڵێك لەبرساندا گیان لەدەستدەدا. ئەمە لە راپۆرتی رێکخراوی جیهانی خۆراك سەر بە نەتەوە یەکگرتووەکان بڵاوکراوەتەوە. بەڵێ هەر 5چرکەیەك، ئێستا لەم کاتە کە گفتوگۆ دەکەین!لە هەر 4دەقەیەك ئینسانێك رووناکی چاوی لەدەست دەدا، تەنها لەبەر ئەوەی برێکی کەم لە ڤیتامین(A)ی دەستدەکەوێت. لە هەر 6کەس، مرۆڤێك بەبەردەوام بە سەختی خۆراکی دەستدەکەوێت.

دی تسایت: ئێوە بە بەردەوام ئەو ژمارانە دووبارە دەکەنەوە.

تسیگلەر: ئەو ژمارانە چەکن، چەککەلێکی کاریگەرن، چونکە تەنانەت لەلایەن کارمەندەکانی بانقی جیهانیش گومانی لێ ناکەن. هەروا لەبەر ئەوەی راپۆرتی خۆراکی جیهانی رایدەگەیەنێت کە گشتوکاڵەکەمان لە توانیایدا هەیە 12ملیارد مرۆڤی تر تێربکات. نوقسانییەکی بابەتی خۆراك لەئارادا نییە. ئەو منداڵە کە ئیمرۆ بە هۆی برسێتی گیان لەدەست دەدا، دەگوژرێت و دەبێ بکوژەکەی بۆ بەردەم دادگای نوێرنبێرگ راپێچ بکرێت. نوقتە، تەواو.

دی تسایت: ئێوە زێدەڕۆیی دەکەم.

تسیگلەر: نەخێر. زێدەڕۆیی ناکەم.

دی تسایت: لە سویسرا چیای زێر هەیەو لە ئەفریقا چیای لاشەکان؟

تسیگلەر: مرۆڤ دەبێ هاوار بکات تا لەناو قەرەباڵەغی میدیای جیهانیدا، گوێی لێ بگیرێت.

دی تسایت: هەر کەسێك زۆر هاوار بکات، رۆژێك دێت بڕوای پێ ناکرێت.

تسیگلەر: هەندێجار هاوکارەکانم لە زانکۆ بەمە تۆمەتبارم دەکەن: من بەشێوەیەکی نازانستی دەنووسم و وردبین نیم. بیرکردنەوەی گیتۆیانەی ئەکادیمەکان! مەسەلەکە توانایییە.

دی تسایت: ئێوە باوەشێك جوێن بەکاردەهێنن بۆ سەرمایەداری وەك: سەرمایەداری مرۆڤکوژ، سەرمایەداری گازینۆ، سەرمایەداری دارستان. هەڵبژادەی تازەتان چییە؟

تسیگلەر: سەرمایەداری دڕندە کەرچی ئەمە بریندارکردنی هەستی دڕندەکانە.

دی تسایت: بە بڕوای ئێوە بۆچی وایە؟

تسیگلە: ماوەی500ساڵە دەسەڵاتی سپی پێست کە کەمایەتی پێکدەهێنێت بەبەردەوام سیستێمی چەوساندنەوە لە جیهان جێبەجێ دەکات. یەکەمجار دزی و جەردەی و کۆمەڵکوژی لە ئەمریکای خواروو ئەنجامدا کە مارکس پێی دەڵێ کەڵەکەکردنی سەرەتایی سەرمایە. پاشان بازرگانی سێگۆشەیی: کۆیلەکراوەکان لە ئەفریقاوە بۆ ئەمریکا گواستەوەو لەوێوە شەکر بۆ ئۆروپا. ئەوجا 150ساڵ لە کۆمەڵکوژی داگیرکردن و ئێستا سیاسەتێك کە لە گشتی خراپترە: دیکتاتۆرییەتی جیهانی سەرمایەداری دارایی جیهانگیرە. ئەوپەڕی چاوچنۆکی و چەوساندنەوەی مرۆڤ و وێرانکردنی سرووشت. بەگوێرەی سەرچاوەکانی بانقی جیهانی 500کۆمپانیای باننانسیونال لە ساڵانی رابردوو کۆنترۆڵی 53,8٪ لەداهاتی جیهان دەکەن. ئەمە داهات و دەسەڵاتێکی زۆر گەورەیە و هیچ قەیسەرو پاشا و پاپایەك نەیبووە.

دی تسایت: ئێوە ئەوەی کە ئەم سیستێمە ناخرێت ژێر پرسیاری ریشەیی، تەنانەت ئێستاش کە خەریکە دادەروخێت چۆن روونیدەکەنەوە؟

تسیگلەر: بڕواموایە، وەهمی هزری لیبڕالیزمی نوێ، هوشیاری گشتی وێرانکرد. حەقیقەتی مردنی منداڵان لەبرساندا لەو تێڕوانینەوە بە یاسایەکی سرووشتی دەبینرێت. هەروەك قازانجکەران...سەیرە، گەورەترین بانقی سویسری(ئو. بی. ئیس) موکافەئەی 1,9 ملیارد فرەنك بە کارمەندەکانی بەخشی پاش ئەوەی بەخۆی ساڵێك پێشتر 61ملیارد فرانك لە باجدەرەکانی دەستکەوت.

دی تسایت: ئێوە رقوقینتان لەو کەسانە دەبێتەوە؟

تسیگلەر: نەخێر. من هیچم دژ بەوان نییە. ئێوە برابێك(بەڕێوبەری جێبەجێکرن لە کۆمپانیای نەستەلە) دەناسن؟ لە خلیسکانی سەر بەفر پێکەوە یاری دەکەین. پیاوێکی خراپکار نییەو کەسێکی بەرێزە، تەنها خواستی خاوەن بەشەکانی کۆمپانیاکە جێبەجێ دەکات. سارتەر وتی: بۆ ئەوەی مرۆڤێکت خۆش بوێت دەبێ زۆر بە توندی رقت بێتەوە لەوەی چی دەیچەوسێنێتەوە، نەك کێ دەیچەوسێنێتەوە. مەسەلەکە دوژمنایەتی شەخسی نییە، بەڵکو دژایەتی ستروکتورەکانی ئەم جیهانەیە.
تسیگلەرە یەکێکە لە هەزاران رۆشنبیر کە بەو شێوەیە بیردەکەنەوەو هەوڵی لە گۆڕانی حکومەتە "ئازاد و فرەرەنگە"کان دەدەن. جیاوازیی لەنێوان رۆشنبیری رەسەن و چەقۆکێشە دژ بە کۆمونیست و بە گشتی چەپەکان زۆر قووڵە. بەڵام لێرە کێشەکە لە شوێنێکی ترە، لەو شوێنەیە کە مێژووی کۆمونیستی بازرگانی پێدەکرێ و سوك و پوچ و رسوا دەکرێت...کێشەکە لەوە نییە کە ئەو نووسەرە زەلیلانە لە هەندێ راگەیاندن دەنگیان باشتر بە خەڵك دەگات...هەرگیز!
مێژوو و گۆڕانکارییەکانی، مێژووی شۆڕشەکانەو بەڕاستی هەموویان سیستێمی تایبەتی خۆیان هەبووەو هەیە و هەمیشە بۆ یەکتری ترسناك بوون و لەداهاتووشدا هەر بۆ یەکتری ترسناك دەبن.
ئاراس بە هووشیارییەکی"دەگمەن"هەوڵی لەخشتەبردنی دانیشتوان و بیسەرانی دا و مارکسیزم، بەعس، پارتی و یەکێتی تێکەڵ کرد، بەبێ ئەوەی ئامادەبووانی کۆڕەکە لە بارەی ئەو مەعریفەتە، پرسیارێك یان گومانێك دەربڕن، چ جا لە پرۆتێستکردن! ئەوەی بزانم لایەنگرانی مارکسیزم لە چەندین وڵات حوکمڕانی سەدان ملیون مرۆڤ دەکەن و سەدان ملیون مرۆڤی تر هیوای رزگاربوونی مرۆڤایەتی بە مارکسیزمەوە گرێداوە.

هەر کەسێ دەم لە بواری رۆشنبیری بکوتێ، دەبێ سەرِاستی بپارێزێ و لەم رێگایە هەموو باجێك قبووڵ بکات، بەپێچەوانە دەبێت بە کاسەلێسێکی بەردەرگا سوڵتانی ئەقڵی پارەو پلەوپایە، نەك سوڵتانی ئەقڵی ئازادی لە ستەمکاری.

لەبەر دەرگای بەناهەق ئەتککراوی سەرا، "رۆشنبیرەکان"خوێنی منداڵ و گەنجە بەناهەق رژاوەکان لە کاسە دەنێن و بۆ بەرِێز ئۆباما دەینرێن و لەگەلیدا داوای یارمەتی لێدەکەن تا فشار بخاتە سەر پارتی و یەکێتی!

بەداخەوە"هێژا"ئۆباما بەرنامە ئاشتیخوازەکەی لەکاتی هەڵبژاردن لەبیرکردووەو ئێستا وەك بوشی باوك بەشێوەیەکی دیموکراسی شانبەشانی هاوپەیمانە شارستانەکانی سەرقاڵە بە ناردنی فرۆکەی(شەبەح) بۆ پشتگیری لە "شۆرِشگێرەکان"ی لیبیا

تەنها حەقیقەت شۆرِشگێرِەو هەرگیز سیستێمی شۆرِشگێر لەم قەیرانە گشتییە کە هۆکەی سەرمایەداری دارایی جیهانگیرە، گرانی و سەد دەردی تری لێکەوتووەتەوە. شتراوس-خان(سەرۆکی سەندوقی دراوی جیهان)، دەڵێ(شەپۆلی گرتنی تەقینەوەی کۆمەڵایەتی دەهێنێ...)و لەژێر کاریگەری ئاژاوەگێری و فەوزای دەسەڵاتی سەرمایە، دوێنێ سەرۆکوەزیرانی(پورتوگال)یش ناچار بوو دەستلەکاربکێشێتەوە، لە بەریتانیا 600زانکۆ مانی گشتیان دەستپێکرد، بەلاّم چەپەکان لە ئیرەلەند دەنگی زیاتریان بەدەستهێناوە، لە بەنغالی رۆژئاوای هیندستان شوعییەك بە سەرۆکوەزیران هەڵبژێردرا، لە فەرەنسا بەرەی چەپ بەرفرانتر بووە. سۆسیالیزم تاقە ئەڵتەرناتیڤە، ئێوەش بۆ خۆتان فەتوای مەرگ یان کوشتنی مارکسیزم بدەن، بپارِێنەوەو لەگەلیاندا پروپاگەندە بۆ سیستێم و رژێمی تاوانی تەکنۆکراتی فرەرِەنگەکەتان بکەن...چلکنی بیرو بۆچوونەکانتان لە گەندەڵی و ستەمی دەسەلاّت باشتر نییەو وەك دەزانن (ڤۆلفگانگ شتراوس)یش لاڤی(دەستپاکی، ئاشتی، برایەتی، ویژدان و ئیرادەی خەبات)دەدا...تێگەیشتن!

وەك ئازادییەکەی میلتون فریدمان!

نوخبەی دەسەلاّتدار بۆی هەیە، بە بێ رەقیب پێداویستییەکانی بە زیادەوە پرِبکات، بەلاّم هەژارەکان ئەگەر تەنانەت بیانەوێ لەبارەی پێداویستییە سەرەتاییەکانیان نارِەزایەتی دەربرِن، ئەوا دەبێ لە دەستوپێ پرِچەکەکانی نوخبە رێگایان پێ بدرێ. نوخبە خۆی وەك خواوەندەکان رەفتاردەکەن و هیچ کەس ناتوانێ بۆ بەردەم دادگا راپێچیان بکات، تەنانەت نەك خۆیان بەڵکو دەستوقاچەکانیشیان.

لەسایەی دیموکراسی، پەرلەمان، ماڤی مرۆڤەوە، لەسەرشەقامەکانمان مرۆڤدەکوژرێت، ئەندام پەرلەمان بەبەرچاوی خەلکەوە سەری دەشکێنرێ، بۆمبی دەنگی لە دەرگای سەرا دەچێندرێت، بە کوتەکچی و چەقۆچی بەردەدرێنە گیانی خۆپیشاندەران و خێوەت دەسوتێندرێت، کامیرای هەندێ کەناڵی تەلەفزیونی دەشکێندرێت، کەناڵی تەلەفزیونی دەستوتێنرێ، ژیان ملیتاریزە دەکرێت و زۆر تاوانی قورسی تر کە لایەن"دەستی نهێنی"یەوە ئەنجامدەدرێن.

ئەو فایلانە چەند بەشێکی بچووکن لە سیناریۆی رەشی حکومەتی باگەردێن و تازە پاسەوانانی نەوت و خاوەن بەنزینخانە، بازرگانی و خانوبەرە...هتد و "هاوپەیمانە" بێدەنگەکانیان.

لەئەنجامی ئەو کردەوە قیزەوەنانەو بێدەنگی و خۆگێلکردنی چەپەکان لە ئاست ئەکەرکەکانیان و پەرتەوازبوونیان، ئێستا هێزە کۆنەپەرەست و لیبرِالیستەکان لەمەیدانەکان تەراتێن دەکەن. ئایا ئەوە گاڵتەجارِی مێژوو نییە، مەلاکان بە سەرۆکی هەرێم و حکومەت و هەموو ئەوانەی خۆیان بە دیموکرات، ئازادیخواز، پارێزەری ماڤی مرۆڤ و پێشکەوتنخواز دەزانن، دەڵێن: خۆپیشاندان ماڤی ئازادی هاوڵاتیانە....هتد

مرۆڤ دەتوانێ لەباشترین حاڵەت بڵێ: ئەو تاوانانە درێژەپێدانی ئەقڵ و فکرو تێگەیشتنی دەسەلاّتی ستەمکاری کۆمەڵایەتی، گەندەڵی بەمانا بەرفراوانەکەی و بوخراییەکی پێکەنیناوی دەسەلاّتێکن لاڤی چارەسەرکردنی کێشەکانی کۆمەڵگەکەی دەدات، بەلاّم بە روونی مانا"شارەوەکانی"وەك پێکەنینە هەستیری و زەرد و بێماناکانی بەشار ئەسەد پێوەی دیارە!

حکومەتە"هەڵبژێردراوەکەمان لەلایەن زۆرینەی گەل پشت بە چەکداری دەمامەکدراو دەبەستێت؟

حکومەتە خەباتگێڕ و خاوەن قوربانی و سەروەرییەکان، لەماوەی پتر لە40ڕۆژ بەدەنگ بەشی داخوازییە سارەتاییەکان هاتووە؟ ئەگەر ئازادییە سەرەتاییەکانمان پارێزراون، بۆچی ئەو هەموو تاوانانە ئەنجامدەدرێن؟

بۆچوونەکەی ڕۆماننوسی پورتوگالی خوسێ سەرەماگۆ، ڕەفتاری حکومەتی هەرێم لەگەل ئەم بارودۆخە بۆ ئاشکرا دەکات: (ئێمە ڕووناکی چاومان هەیە، بەڵام هیچ نابینین، لەگەل تۆقاندن دەژین، بەڵام فێربووین سەیری نەکەین)!

دیارە خاوەن بڕیارەکان بێ باکن لەو ڕاستییە کە ڕفوقینەی زۆرێك لەو پۆلیسانە کە فەرمانی پاراستنی هەندێ شاریان پێ سپاردووە، لە خۆپیشاندەرەکان بەتینترە، بەڵام دەنگ ناکەن و نایانەوێ ئێستا دوا پارووی دەمی خۆیان و منداڵەکانیان لەدەست بدەن!

ڤالدن بێلۆ(هەڵگری خەڵاتی نۆبلی ئەلتەرناتیڤ) لە وتاری(چاوی هوریکانس: میلتون فریدمان و باشووری جیهانگیر)دەڵێ: (ئابووریناسان یادی کۆچکردوو میلتون فریدمان وەك"پێشەنگی ئازادی" کردەوە، وەك کەسێك کە"کتێبەکانی ئابووری و جیهانی گۆڕی". بەپێچەوانەوە، مرۆڤەکانی باشووری گیتی پرۆفیسۆرەکەی زانکۆی شیکاگۆ وەك چاوی هوریکانسێك کە بەدەستی مرۆڤ دروستکرابێ، دەبینن و لەیادیان دەمینێتەوە، هوریکانسێك کە لە کتێبە ئابووریێکانیدا پێشنیاری گرتنە بەری ڕێگای وێرانکاری کرد. فریدمان لە وڵاتانی باشوودا لە پەیوەند بە دوو شتەوە یاد دەکرێتەوە: ریفۆرمکردنی شیلی-لەسەردەمی بینۆشیت- بۆ ئابووری بازاڕی ئازاد و "بەرنامەی خۆگونجاندنی ستركتوری ئابووری".

فریدمان لە1976خەڵاتی نۆبلی وەرگرتووەو، یەکێك بوو لە دامەزرێنەرانی قوتابخانەی شیکاگۆ و ڕاوێژکاری نیکوسن، پینۆشیت، ڕیگان، تاتشەر بووە، بۆیە بۆ سیستێمی سەرمایەداری بە گەورەترین و گرنگترین و بڕیاردەرترین کەسایەتی سەدەی ڕابردوو و باوکی سیستێمی جیهانی"نوێ" ناودەبرێ.

بەڵام ئەو ئازادییە کە فریدمان مەبەستی بوو، هەژاری، تیرۆر، تۆقاندن، زیندان و پەنابەری بۆ سەدان ملیون مرۆڤ لێکەوتەوە، بەڵام ناوبراو پێش کۆچیدوایی لە دیمانەیەکدا، ئەڵێ: (ئازادی، داوا و ئامانجی سەرەکیم بووە لە ژیان. ئازادی گرنگترین لایەنی بوونی مرۆڤە).

ئایا ئازادی، بازاڕ و پشتگوێخستنی داواکاری ڕەوای خۆپیشاندەران کە دەسەڵاتدارانی هەرێم شانازی پێوەدەکەن و لە کردەوەدا ئەو هەموو ناعەداڵەتییە کۆمەڵایەتی و گەندەڵی و تاوان و ستەمەی لێکەوتووە و ئەو ئۆپۆزیتسیونە کە داوای دامەزراندنی حکومەتی تەکنۆکراتی بێلایەن دەکات، هەمان سیستێم و ئیدۆلۆژیای بازاڕی ئازادی فریدمان و ڕووناکبیرە هاوبیرەکانی نییە؟!

هێشتا نە باسی حیکایەتە گەورەکان، نە مێژوو و نە ئیدۆلۆژییەکان کۆتاییان پێهاتووە. ئەگەر دەسەڵاتداران بیانەوێ لەوە زیاتر لەناو ماڵان، لەسەر شەقام و لە پایتەختەکانی جیهان بێحورمەتر نەکرێن...دەبێ دەست لە بێ کەرامەتکردنی هاوڵاتیان هەڵگرن و داخوازییە جەماوەرییەکان جێبەجێ بکەن!

گوتارە کۆنەپەرەست و شکستەکانی مەلا بەختیار، فاروق و ڕەفیقەکانیان!

مەلا(بەختیار عەلی) لە هەینی"پیرۆز"بە دوعا و پاڕانەوە دەیەوێ لە ئازادی و عەداڵەتی کۆمەڵایەتی نزیکمان بکاتەوەو ونووسیویەتی: (خودایە بۆ خاتری کەرامەتی ئینسان کە لەوێنەی خۆتدا خەڵقتکردووە...خوایە کەرامەتی ئەوانیش بشکێنی....خودایە ئەو سیستێم و یاسا و حوکمڕانییە بە سزا و ئابرووچوونی خۆی بگەیەنی...خودایە ئەم کیللەتە لەو نەگبەتی و نەهامەتییانە ڕزگار بکەین...خۆایە جورئەت و بوێری ببەخشە بەم گەلە قوربانیبەخشە...خودایە بە حیکمەتی خۆت پڕ مانکە لە هەددادان...خودایە خودایە بوێری و سەبر ببەخشە بەو گەنجانە...خودای ئەم تارمایی وەحشەت...خودایە ئێمە لە دۆزەخەوە پەنات بۆ ناهێنین، بەڵکو لە کوردستانەوە...)

ئایا ئەوە گوتاری نوێبوونەوەی دونیا و دەسەڵاتە؟ ئایا ئەوە خیتابی رۆشنبیرێکە بیەوێ کۆمەڵگەکەی بۆ پێشەوە ببات؟!
بەداخەوە ئەو وتارە زیاتر فرەبێژی زۆرو زەوەن، پێوەنان و بێمانەیە کە بەروونی شکستی و دەستپاچەیی گوتاری رۆشنبیری راستڕەو کۆنەپەرەست سەرلێشێواو پیشاندەدا.
ئیمرۆ ئەو دەنگە بە گاڵتەجارییەکی نوێی فاروق رەفیق ئامێتە بوو، چونکە جەنابی"فەیلەسوف"یش هێرش بە بێ بۆنە بۆ مارکسیزمی برد! ئاخر نە مەسعود بارزانی(لینین)ە و نە جەلال تالەبانی ستالین، کەچی ئیمرۆ فاروق رەفیق وەك راستڕەوێك، بە ریتوالی"لەبەر خودا"، نەفرەتی خۆی لە شوعیەت کرد!
رەفیق هەرگیز بابەت و بیرو هۆشی عەدالەتی کۆمەڵایەتی نەبووە بە مێوانی، کەچی بۆ هەڵخەڵەتاندنی خەڵك، هەر باسی عەدالەت دەکات کە لەدواییدا هەر دەسەڵاتێکی تیموکراتی، ئۆلیگارشی، فاشی لێ سەوزدەبێت!
ئەزموونی 1968رۆشنبیری بلیمەتی درووستکرد، بەڵام بەردەرگای سەرا شەرمەزاری و کۆنەپەرستی! دەنگی رۆشنبیری ئازادیخوا زمان و گفتارو ئاراستەی تری هەیەو، ئەو نووسین و وتانە رەسەنایەتی و ئەرکی رۆشنبیری ئازادیخوایان تێدا نابینرێت نییە، سوپاس بۆ دەرگای سلیمانی کە ئاوا بە روونی دوو فاقی و شیزۆفرینی منداڵە زیرەکەکانی بەردەرگای دەزگا رۆشنبیرییەکانی دەسەڵاتی، دەرخست.
رێبوار سیوەلی، بەختیار عەلی، فاروق رەفیق، لەبەر کۆڵەوارییان، ستەم و تاوانەکانی پارتی و یەکێتی بە فاشیزم دەشوبهێنن!
لە سلیمانی سەردەمی بەعس، پەردە لەسەر پەیکەرێکی کاوە لادراو بوو بە خۆپیشاندان و تا خوارەوەی نەخۆشخانەکە درێژەی هەبوو، منیش یەکێك بووم لە خۆپیشاندەرەکان. پۆلیسەکان لەسەر ئۆتۆمبیلەکانیانەوە، تەنها تەقەیان بەسەرمانەوە کرد. بە هەمان شێوە کاتێ لە هەولێر دانیشتوانی ئۆردوگای کەسنەزان(خەڵکی گوندەکانی سیدەکان بوون)، بە کوتەك و بەرد خۆپیشاندانیان کردو بەردیان بە پۆلیسەکانی خانەقا تێگرد، بەڵام تەقەیان لێ نەکردین.
هەرگیز ناکرێ خەتا و حەماقەتی بەراوردکردن لە نێوان حکومەتی هەرێم و رژێمی فاشیستی بەعس بکرێ. بەعسی ئەنفالی کردین، بۆیە بەبێ گوێدان بە ئەتەکێتی نووسین، دەڵێم: تەنها گێل و گەمژەکان ئەو کارە دەکەن. نابێ فاشیزم وەك جوێن بهێنرێت. کلیپی ئەشکەنجەدانی ئەو گەنجە تاوانە و مەحکومە، بەڵام ئەو جۆرە تاوانانە نە تازەیە و نە دەگمەن، تازەکەی ئەوەیە کە ئەو بەرێزانە تازە بە خەبەر هاتوون...بەخێر نەیەنەوە، ئێوەش کۆپییەکی تری ئەو شەلاق و ماچکردنەن، ئەوە نییە ئاراس فەتاح باسی دەستبڕین و کوژانەی نەیارەکانی کرد و(محسن ئەدیب) کورتەباڵا وەك جوێن بەکاردەهێنێت بۆ هەندێ بەرپرس لە هەڵەبجە، هەروا بەختیار لە وتارە پیرۆزەکەی رۆژی هەینی پیرۆز، کەوتووەتە هەڵەی لەرادەبەدەر کوشندەو کول: لەلایەکەوە بریار لەسەر خۆپیشاندەران دەداو دەڵێ(ئێوە و ئەوان لە هیچدا لە یەك ناچن)، پاشان بە زمانی مامۆستا پێیان دەڵێ(دەبێت دروشمی ژیانی ئێوە بێت، لە هیچدا لەوان نەچن)وپاشان ئامۆژگاریان دەکا(...تا هەوڵ بدەن لەوان نەچن)....خۆش ئەوەیە نەمریان پێدەبەخشێ(ئێوە تەنیا هێزن کە پیر نابن و نارۆن و هەمیشەیین)....چۆن؟ بۆ؟
من دەمەوێ تێبگەم، خۆپیشاندەران لەوان دەچن یان نا؟ کەس، حزب، شت هەیە پیر نەبێت؟ بۆچی هەمیشەیین؟...
کەناڵی گەلی کوردستان ریکلام بۆ چاوپێکەوتنێك دەکات لەگەل پرۆفیسۆرێکی ئەمریکی-لەوانەیە فاروق نامەکەی بۆ ئۆباما لەگەل ئەم"عەبقریە" دەنێرێ!- و زوو زوو وتەیەکی بڵاودەکاتەوەو تێدا بە وەك ترزلێکی ئەمریکی بە نارازیبووان دەڵێ(برۆن کار بکەن!)...ئەزانن مانای چییە؟!
سەرەماگۆ لەبارەی دیموکراسی لە وڵاتی بەرێز ئۆباما دەڵێ: (کاتێ گەشت بۆ ئەمریکا دەکەم، کارمەندەکانیان دەتوانن هاردوێری کۆمپیوتەرەکەم کۆپی بکەن، کاتێ بازاری دراو مایەپوچ دەبێ، داهاتی دەوڵەت ئاودیودەکەن، ئایا ئەو کارانە چ پەویەندییەکیان هەیە لەگەل دیموکراسی؟ لەساڵانی رابردوو سمینارێکی زۆرم لەبارەی جیهانگیری دەگێراو وەك هزرێکی تۆتالیتێر پێناسەم دەکرد. بەداخەوە بارودۆخی ئێستا بۆچوونەکەی پشتڕاستدەکات. هەرگیز مارکس وەك ئەم کاتە ئەکتوێل نەبووە.)

بەڕێزان!

ڕۆشنبیر پارێزەری چاوەنترسی بەرگرییە بۆ بەرەوچوونی پرۆسەی ڕزگاری مرۆڤ لە گشت جۆرەکانی چەوساندنەوەو لەم ڕێگایە هەرگیز بیر لە بەرژەوەندییەکانی خۆی ناکاتەوە، دوور بێت یان لەناوچەرگەی گۆڕەپانی ململانییەکان، سەڕاستانە هیچ لە هەڵویستی بەرامبەر هیچ خاوەن دەسەڵاتێك، ناگۆڕێت و زۆر دەمێکە گۆتا پێی وتووین: (هیچ شتێك بەرزتر نییە لە هزری ئاشتی و عەدالەتی کۆمەڵایەتی)، بەڵام ئەگەر ئەو ئێستا لەناومان بوایە، ئەوا بێگومان بەهەمان شێوە دووبارەی پرسیارەکانی دەکردەوە: لە چ کۆمەڵگایەك دەمانەوێ بژین؟ ئایا بەڕاست دەماوێ هەموو شایێك ببێت بە بازرگانی و کاڵاو (ڕەیع)لە هەستی مرۆی و کۆمەڵایەتی گرنگتر بێت؟)

گوتارەکانی ئەو بەرێزانە زۆر حزبین، حزبییەك لە خوارەوەی ئەقڵی مرۆیی ئازادیخوازو تینووی سەرفەرازی لەستەمی سەرمایەی دارایی جیهانگیر کە پەلوپووەکانی لەناو گەڕەکەکانی سلیمانی و هەولێر.و خانەقین تەراتێن دەکەن، بەڵام ئەو"بلیمەتانە"بەچەپلەرێزان و دوعاو پاڕانەوەو نوێژ و نامەناردن و تکاو جاسووسی و هێرشکردن بۆ گوڵە سوورەکەی ژیان بە ئیدیالی خۆیان دەزانن!

(...ناتوانم ئەو زنجیرانە بشکێنم

کە بە زەمین کۆتم دەکەن!

هیچ نابینم،

هیچ ناڵێم...فاوست)!.

سەرەڕای هەموو شکستییەکان و هەڵویستی ئەوانەی سەرمان شۆڕ دەکەن، داخوازی هەژارو ستەمدیدەکان، داخوازی بەرەی ئێمەیەو دەستخستن و پاراستنیان هەر بە ئێمە دەکرێ و ئەوەی"ئازادانە" بمانسرێتەوە، بەخۆی پێشوەخت بڕیاریداوە ڕسوا بکرێت...ئازادییەکەی دەسەڵات و ئێوە، دەمخنکێنێ!

هەڕاجخانەی عەدالەتی کۆمەڵایەتی!

هیچ کاتێك بازاڕی عەدالەتی کۆمەیلایەتی ئەوەندە گەرم نەبووە.

-عەدالەتە کۆمەڵایەتییەکەی حکومەتەکانی پارتی و یەکێتی، گەڕەکی فیرعەون، دۆلارو ملیونێرو خاوەن کۆمپانیای زەبەلاحی سەیریان لێ هەڵکەوت و بە دەسەڵات و پارە وپەیوەندییەکانیان گێژ بوون و ئاگایان لە ژیانی ڕاستەقینەی"براو خوشکەکانیان"نەماوە، بەڵام لێرەو لەوێ بەردەستەکانیان"خێر"پێشکەش بە خەڵك دەکەن.

- عەدالەتە کۆمەڵایەتییەکەی گۆڕان پێمان ناڵێ چۆن، بۆیە هەر قاوخە. خواتان بێت فکری لیبراڵ دیموکرات و دەسەڵاتی تەکنۆکرات و عەدالەتی کۆمەڵایەتی لە قوتی چ عەتارێك دۆزیوەتەوە؟!

- زمان و قەڵەمی سەددان ڕێکخراوی کۆمەڵگەی مەدەنی تەتەڵە دەکات، خەریکی عەدالەتی ماستاوکردن و شا تەکاندن وپێهەڵدانن!

- ڕۆشنبیرە لیبرەڵەکان و تازە سۆسیالدیموکراتەکانیش دەم لە عەدالەتی کۆمەڵایەتی و"تەنانەت" ئازادیش دەکوتن، بەڵام کە باسەکە گەرم دەبێت وباسی سیستێم و فکر و بیری عەدالەت و چۆنییەتی هەنگاونان دێتەپێش، دەبن بە چەقۆکێش و ڕێگریدەکەن و هەزار نەفرەت لە سۆسیالیزمی زانستی دەکەن!

- زۆربەی نووسەر، ڕۆشنبیر و ڕۆژنامەنووسەکان خۆیان لە هەڵویستوەرگرتن دەدزنەوە. ئەمانەش خەریکی عەداڵەتی گیرفانەکانیانن و دەڵێن ئێمە هیچمان پێناکرێ!

-ئیسلامییەکان پاش1400 ساڵ هێشتا هەر خەریکی(تەرازووی یەکسان-ئەی ئەوەی لە دیوەکەی تری تەرازووییەکەی؟!-...بەیەکچاو تەماشاکردنی بەرتیلوەرگر و بەرتیلدەر)، ئەمانیش ئەگەر خێریان هەبوایە، باری ژێردەستەکان پاش ئەو هەموو ساڵانە ئەوەندە لێژ نەدەبوو. ئەم بەرێزانە تازە بە تازە بە چەقۆی بن لادن یان بە لیبرالییەکەی یەکگرتو یان بە وزەڵاتەی"میانڕەوەی"و سەلەفییەکەی کۆمەڵ و کۆنەپارێزی بزووتنەوە وەعدی پاداشتی ئەو دونیامان دەدەنێ.

لەم ناوەڕاستە هەژارەکان تەماشای چاوەڕوانییەکانی منداڵەکانیان و کیرفانیان وردەبنەوە، خەم دایان دەگرێ، هەست بەنامۆبوون دەکەن، بۆیە هیچیان بۆ نامێنێتەوەو بە رەنگزەردی شوکری خوا دەکەن و دەڵێن خوێ چاکی دەکاتەوە!

لەم ناوەڕاستە کەمایەتییەك دەمێننەوە نە بۆ پارە و نە بۆ دەسەڵات و موزایەدەکردن ماونەتەوە: ئەمانە باش لە یارێکە سەردەردەکەن، بەڵام ناتوانن بەر بە لێشاوی درۆو دەڵەسەکان بگرن.

عەدالەتفرۆشەکان لەخۆشییەوە خەنیون، رۆژ رۆژی خۆیانە، بەڵام هەر کە باسی ئابووری کەرتی گشتی و هەرەوەزی بکرێت، روونتر بڵێم داوای(خۆماڵیکردنی ئاسیاسێل، کۆرەك، بازرگانی، نەخۆشخانە، زانکۆ...هتد تایبەتەکان)بکرێ، هەر هەموویان خۆیان کەڕ دەکەن و دەچنە سەنگەری ئازادی کەرتی تایبەت و لەپێناویدا هاواری(ئازادی، ئزادی، ئازادی!... نابێ مافی تاك پێشێل بکرێ)دەکەن و دەڵێن: اعوز باللە، ئەوە سۆسیالیزمە...باوی نەماگە!

دووڕووی، فرتوفێل، پاشقوڵدان، خۆگێلکردن و گێلکردنی خەڵك لە راگەیاندنی دەسەڵاتدارەکان بووە بە"مۆدێل"، هەڵویستفرۆشتنی"نیشتمانپەروەری و خەباتگێڕی قەزافییەکان" بوون بە گاڵتەجاری ناو خەڵك و درۆی شاخداری"وەزعی کوردستان وەك فلان و فیسارە وەڵات نییە" زۆر بێتام و لەزەتە...ئەوە خەریکە خەڵکی مەکەی بنەماڵە ئەبدییەکەی خادمەکەیان بەر شەق و تف و نەعلەت دەدەن، پاشا لەترساندا 140ملیار دۆلاری تەرخان کردووە بۆ هەژارەکان: بۆچی لە سعودیەش هەژار هەیە؟!

ئەم ئەزموونە حەقیقەتێ دەسەڵات و دەسەڵاتدارە خاوەن کۆمپانیا"نیشتمانپەروەرەکان" لەسەرتاسەری دنیا دەرخست و رسواو بێحورمەت بوون و تازە بە هیچ دوو لەشکری تریش لە هەزاران نووسەر و رۆژنامەنووسی ئەقڵ و فکرە قەڵەمفرۆشەکان پینەوپەڕۆ ناکرێت.

سوپاس بۆ قەزافی کە تاکە کەسە"شایەنی"سەرۆکایەتیکردنە، چیرۆکی(مشکە ئازاکان)ی بەبیرهێنامەوە، ئاخر ئێمەش وەك(شی شی)و هاورێکانی لەسەرتاسەری دنیا داوای عەدالەت لە پشیلەکان دەکەین نەك عەدالەتی هەڕاجخانەکان، بەڵام دەترسم پشیلەکان هێشتا تێنەگەن، بۆیە چیرۆکەکە دووبارە بۆ بلاوکردنەوە دەنێرم، هیوادارم تێبگەن!

مەلا کرێکار بانگتان دەکات بۆ شەهیدبوون لەپێناو حکومەتی تەکنۆکراتی!

کەناڵە جیهانییەکانی سەرمایە و ئاینەکانی، رۆشنبیرو فەیلەسوفەکانی بەرێوەن بۆ لەخشتەبردنی ژێردەستەکان. وشەی سیحراوییان"گۆران"ە، بەبێ ئەوەی بڵێن چ جۆرە گۆڕانێك و بۆمان روونی ناکەنەوە: ئایا درووشمی گۆڕانەکەی ئۆباما چی لێ سەوز بوو بۆ دەیان ملیون بێکار، لانەوازو هەژارەکانی ئەمریکا؟!

کۆمەڵناسی ئەمریکی تۆرستن فێبلن رێپیشاندەری بیری تەکنۆکراتییە و بەبۆچوونی ئەم زانایە دەبێ ئەندازیاران بەڕێوبردنی دەوڵەت لەئەستۆ بگرن...)، بەڵام تێڕوانینی تەکنۆکراتی زۆر لەوە کۆنترەو بۆ نموونە(دەوڵەتی ئەستێرەکان) لە نووسینی تۆماسۆ کامپانێلا(1602)و(ئەتلەنتیکی نوێ)ی فرانسیس باکون بە یوتۆبیای تەکنۆکراتی دادەنرێت و هەندێکیش بۆ بۆچوونە سیاسیەکانی ئەفلاتۆن دەیگەڕێننەوە. لەم بارەیەوە جۆرج ئۆرویل لە وتارێکیدا دەڵێ: (تەکنۆکراتی قۆناغی پێش هاتنی فاشیزمە)و هەر یەك لە یورگن هەبەماس، هێربەرت مارکۆزە، ئێریش فرۆم و زۆرێکتر بەشێوەی جۆراوجۆر رەخنەی توندیان لەم جۆرە دەسەڵاتە گرتووە. ئێستا کاك نەوشیروان دەیەوێت بە پشتیوانی"خوای گەورە"و هێزە ئیسلامییە نامۆبارەکەکان بەرەو ئەو شێوە دەسەڵاتە بمانبات!

مەلا کرێکار کە شارەزاییەکی لەبەرچاوی هەیە لە زانستی جەلدکردنی مرۆڤ لە بەیاننامەیەکیدا لە 2011/1/30بەناوی"خوای گەورەو میهرەبان"دوە نووسیویەتی **(ئێمە(من و هاوبیرانم) وردەکارانە ئاگاداری جەمسەری بۆچوونی شاراوەو دیاری روداوو هەڵوێستەکانین، پێمان وایە ئەوەی بزوتنەوەی گۆران داوای کردووە، کە بە بەیاننامەیەک روونی کردوونەتەوە داخوازی شەرعین و خەبات لە پێناویاندا. وەکو بەشداریی جەماوەر فەرمانە بە چاکەو بەرهەڵستییە لە خراپەو کوژرانیش لە رووبەڕوو بوونەوەکاندا شەهیدبوونە، لە جۆری شەهیدبوونی بەرەی بەرگریی کردن لە ماف و ناموس و سامان و رێزی مرۆڤایەتی خۆو خەڵکی بەو مەرجەی کابرا نیەتەکەی رەزامەندی خوا بوویێت، پاشان لابردنی ئەو هەموو زوڵم و ستەمەی لەو میللەتە دەکرێت.. بە تایبەتی کە بە داخەوە ئەو دوو حزبە ئیسلامیەی کوردستان (یەکگرتوو، کۆمەڵ (لایەنی ئەو سیستمە مێلیشیاییە لاکۆڵانیەو**

ئەو دەسەڵاتە سازشكارەیان گرتووە.. كە بە لای ئێمەوە هەڵەیەكی گەورەیەو دینداران نابێت لە سایەی فیرعەون و نەمروودەكاندا بن).

رەخنەگرتن لە ئەدای حكومەت و حزبەكانی ئاسانترین كارەو رۆژانە بە هەزاران و ملیونان شێوە دەگوترێ و دەنووسرێ و تەنانەت ئەندامەكانی پارتەكانی دەسەڵات بە خۆشیان رەخنەی توند لە حزب و حكومەتەكەیان دەگرن. ئەوەی گرنگ بێت ئەم پرسیارەیە: ئێمە چی بەو رەخنانە بكەین و ئەزموونەكەمان بەرەو كوێ ببەین؟

مەلا لەسونگەی تاوانی ئیسلامییەوە تەقەی خۆی دەكات و دەیەوێت ئەزموونەكەمان بداتە بەر رەشەبای ئیمانەكەی. ئەم جەلادە، خەڵك بۆ شەهادەت لەپێناو حكومەتی تەكنۆكرات واصحاب اعمالە شارەزاكان- وەك نەوشیروان لە قسەكانی بۆ ك.ن.ن وتی- بانگدەكات.

لەلایەكیترەوە جۆقەی رۆشنبیرو فەیلەسوفە لیبراڵە كوردەكان كە پارتی و یەكێتی و گۆڕان بە رێزەوە كەناڵەكانیان دەخنە خزمەتیان تا بەئارەزووی خۆیان بەسەر خەڵكی رەشورووتی كوردستان برژێنەوەو سەری رمە ئەنتی كۆمونیست و"حكمەت"ەكەیان لە خزمەت"ئازادی" بازاڕ و قازانجی"رەها"ی سەرمایە لەسەریان ساغبكەن.

یەكێك لەو جۆقە حەكیمە زەحمەتی كێشا و "بەرچاومانی رۆشن كرد"و وتی(راپەرینەكانی تونس و میسر دژ بە رۆژئاوا نییە)...یەكێكی تریان وتی(راپەرینی دژ بە مۆدێلی دەسەڵاتی تاك حزبین!)، بەبێ ئەوەی پرسیار لە خۆیان بكەن(ئایا حكومەتی یۆنان و فەرەنسا و ئیسلەندا و كەنەداو روسیا...هتد كە خەڵك لە دژیاندا مانگرتنی گشتیان بەرپاكرد و دروشمی دەستلەكاركێشانەوەو روخاندنیان بەرزكرایەوە، حكومەتگەلی تاك حزبین؟!) بۆچی لە ئەمریكای لاتین چەپەكان برەویان هەیەو حكومڕانی وڵاتەكانی دەكەن!

یەكێك لە سوودە گرنگەكانی ئەم راپەڕین و بەرگریانە ئەوەیە كە بە روونی دەبینین چۆن حكومەتەكانی توركیا، ئێران، ئەمریكا، ئەڵمانیا....هتد بە ئاشكرا نیفاق و درۆ دەكەن و دوێنی بە بینینی هەواڵی نارەزایەتی چەپەكانی رووسیا دژ بە حكومەتە تەكنۆكراتە فرەحزبییەكەی لە كەناڵی(ك.ن.ن) زۆر پێكەنیم بە بۆچوونە تەكنۆكراتییەكەی نەوشیروان لەبارەی روخاندنی بلۆكی رۆژهەڵاتی تاك حزبی!

ئەوەی ئیمڕۆ روودەدەن راستەوراست دژ بە دیكتاتۆرییەتی سەرمایەو قەیرانەكانییەو ژێردەستەكان لە هەموو قوژبنێكی سەرزەمین بە ژێردەستەكانی كوردستانیشەوە، چیتر ناتوانن لە بەرامبەریدا بێدەنگ بن و تاقە ئەڵتەرناتیف ئەوەیە كەرتی تایبەت و دەسەڵات و فكری قازانجی سەرمایەداری هەڵبووەشێتەوەو لە گەڵیدا گەندەڵی، گرانی، بێكاری و ناعەدالەتی كۆمەڵایەتی رەوانەی نزیكترین زبڵخانە دەكرێ.

گۆڕان و رەوتە ئیسلامییەكان بەرهەمی ناعەدالەتی، گەندەڵی و خۆزلزانینی و بێمنەتبوونی حكومەت و حزبە دەسەڵاتدارەكانن و هەردوولایان یارییەكی قیزەوەن بە ماف، چارەنووس و هەست و ژیانی چەوساوەكان دەكەن و هەردوو لایان-بێجگە لە ئیسلامییەكان- خۆیان لە ئەڵتەرناتیڤی سۆسیالیزمی زانستی و ئابووری هەرەوەزی كە تەمەنێك خۆیان بە شۆرەسواری دەزانی كەڕكردووەو تا پێیان كراوە برەو بە كەرتی تایبەت دەدەن و خۆیان خاوەنین(سەرچاوەی هەموو گەنەڵی و چاوچنۆكییەكان) ئایا حكومەت و گۆڕان ئامادەن كەرتە تایبەتەكان خۆماڵی بكەن؟! مەخابن زۆرێك لەوانەی دەزانن چارەسەرەكە لێرەیە، خۆیان كرِكردووە و تەنانەت وەك پێشنیاریش سەرراستانە بە هاوپەیمانەكەیان نالێن(گوڵەكە لێرەیە!)

تا خاوەن ماڵ و كار و رەنجە بە زۆرەملی هەرزانكراوەكان لە زانستی رزگاربوونی خۆیان تێنەگەن، مەحاڵە رزگاریان ببێت بە مێوانی شارو لادێ و دەشت و چیاكانمان!

حكومەتێكی ئاژاوەچی و توندڕەو تێكدەر، ئۆپۆزیتسیونێكی گەندەڵ!

فکر و ئەقڵی لیبڕاڵیزمی نوێ و شێوە دەسەڵاتە تەکنۆکراتییەکەیشی بووە بە هۆی هەموو نەهامەتییەکانی سەر گۆیی زەمین، کەچی لەبە دەرگای سەرا، رۆشنبیرێك بە هەمان ئەو ئەقڵە بە بۆن و تامی دژ بە شوعییەت، لاف دژایەتی گەندەڵی ئابووری کوردستان دەدە کە بە ملیارد پەت بە ئابووری جیهانی گرێدراوە، زۆرێك لە حزبە سۆسیالدیموکراتەکان خەریکی بازرگانی بە ماددە بێهۆشکەرەکان و دەلاڵی بۆ کۆمپانیا و چەکفرۆشتنن، کەچی کەلە"فەیلەسوف"ەکەمان وتی: با ئابووری کوردستان بە بازاڕی جیهان ببەسترێت...هیچ حزبێکی سۆسیالدیموکرات لە ئۆروپا خاوەن کۆمپانیا نییە! هەر ئەم فەیلەسوفە سەرسوڕمانی خۆی بە شوعی کوژێك و خاوەن یاسای دژ بە سۆسیالیستەکان(بسمارك)دەربڕی!(نوقتە)!

لەولاوە خەلتەی ئەقڵ و فکری تەکنۆکرات و لیبڕال بە هاوپەیمانی لەگەل رەوتە ئیسلامییەکانی ناو پەرلەمان و دەرەوەی، وەك شەریکە دزی"محترم و شارەزا"ی دەسەڵاتدارانی دنیا و پارێزەری دڵسۆزی تاوانەکانی، هاواری عەداڵەتی کۆمەڵایەتی دەکەن، بەڵام ئەوەندە"بلیمەتن"بە بێ سۆسیالیزمی زانستی، بەبێ سیاسەت و ئابووری هەرەوەزی!

ئیمڕۆ لەو شوێنە کە گوایە بانگەشەی ئازادی و چاکسازی دەکات، کرا بە مزگەوت!!

ئایا ئەو بەڕێزانە چەند لەگەل خۆیان و خەڵك راستگۆن؟

ئایا ئەگەر خەڵك لە نسێی حزبە دەوڵەمەندو خاوەن کۆمپانیاکان بۆ سێبەری ئۆپۆزیتسیونی ناو پەرلەمان هەنگاو بنێن، خێر دەبینن؟!

ئەوەی زاڵە و برەوی هەیە ئەمانەن: شەڕی خاوەن فکری گەندەڵ و کۆنەپەرەست لەگەل دەسەڵات و حوکمڕانی ئاژاوەچی و توندوتیژ. لەم ناوەڕاستە گەنجە بێ کار، بێ دوارۆژ، بێ پرۆژەو بەرنامەی لایەنی کەمی جیهانبینی راستەقینەی عەداڵەتی کۆمەڵایەتی، بوون بە سوتەمەنیان و یاری بە چارەنووسیان دەکرێ!

ئەو بەرەیە وەك گۆڕانەکەی ئۆباما رەنگ زەردەو عەداڵەتەکەی، درێژەپێدەری ناعەداڵەتییەکەی حکومەتی ئاژاوەچی، توندوتیژ و تێکدەری هەرێمە.

ئایا ئەوەی بازاڕ گران بکات، لەپڕ ببێت بەخاوەن ملیونان دۆلار، ناعەداڵەتی بکات، ئاژاوەو کێشەو گرفت بۆ هەزاران خێزان و کەس درووست ناکات؟

ئایا ئەوەی کلاشینکۆف لەبەرامبەر خۆپیشاندەران بەکاربهێنێت، توندڕەو نییە؟

ئەو ئازادییە کە لە مزگەوتی دەرگای سەرا بانگەشەی بۆ دەکرێت، کۆیلایەتییەکەی سعودیە و سودان وئەردۆغانە!

ئەو دەسەڵاتە کە بەناوی تەکنۆکراتەوە بانکەشەی بۆ دەکرێ، هەمان ئەو دەسەڵاتەیە بە هەموو شێوەیەك بەرەو هەڵدێری هەزار بە هەزارمان دەبات!

ئەو رۆشنبیرە لیبڕاڵانە کە بوون بە بەشێك لە سەرقافڵەی ئەو جۆرە دەسەڵات و ئازادییە، بە ئەمتیازەوە گەندەڵن و نە رێگاو نە دوارۆژمان بۆ رۆشن دەکەن و ئێوەش کەیفی خۆتانە!

"رۆشنبیران"، پ.د عەلی قەرەداغی، سەرۆکی هەرێم و داواکارییەکانی خەڵك

زۆر هەیە خۆیان بە شۆڕەسواری(یەکسانی، ئازادی، برایەتی)دەزانن، بەبێ ئەوەی ئاماژە بە ناوەڕۆکی چینایەتی ئەو زاراوانە بکەن، وەك وەزیری دەرەوەی سعودیە دەریدەبڕن و هەر بە تەماوی دەیهێڵنەوە؛ لەنووسین و لەسەر زاری هەندێ سیاسەتمەدارو"رۆشنبیری سەربەخۆ و ناسیاسی"ییەکان دووبارە دەبنەوەو لەگەلیدا یەکێکیان بە نەزانییەکی تایبەتەوە، شۆڕش و ئامانجەکانی کە جیاوازن، بەم شێوەیە پێناسەدەکەن(شۆڕش بە چەمکە مۆدێرنەکەی مانای گەڕانەوەی چەمکی ئازادییە بۆ ناو سیاسەت و دامەزراندنی دەوڵەتی یاسا و دابەشکردنی دەسەڵاتەکان و دەستاودەست پێکردنیانە لەرێگای هەڵبژاردنی ئازادەوە و بنیاتنانی عەدالەت و یەکسانیی کۆمەڵایەتیی و کردنی نرخی ئینسانە بە نێوەندی هەموو پێوەرەکان.). لێرەدا هەر ئەوەندە دەڵێم

بۆچوون و هەڵویستی(بلزاك)ێکی کۆنەپەرەست، کاسۆلیك و لایەنگری پاشایەتی پێشی پتر لە200ساڵ زۆر لەو بەناو"رووناکبیر"انە پێشکەوتووترو واقعیتر و روونترە.

لەروونکردنەوەکەدا نوسەران بە ئاماژە بە نامەکەی پێشوویان بۆ تاڵەبانی دەڵێن: ئێمە لەو نامەیەدا وەکو ئەرکێکی ئەخلاقی تەنها مەبەستمان ئاگادارکردنەوەی دەسەڵات بوو لە خۆبەدوورگرتن لە هەموو جۆرە بەکارهێنانێکی توندوتیژی دژ بە خۆپیشاندەرانو دروستبوونی دۆخێک کە لە دەرئەنجامدا بە هیچ کەسو لایەنێک کۆنترۆڵنەکرێتو ئاسایشی کۆمەڵایەتیمان بخاتە مەترسییەوە.

ئەو نارۆشنبیرانە باسی خستنە مەترسی(ئاشتی کۆمەڵەکەمان)دەکەن، بەڵام خۆزگا پێمان بڵێن کامە ئاشتی؟ ئاشتی جەردەیی داهاتی گشتی؟ ئاشتی باڵادەستی کەرتی تایبەت؟ ئاشتی هەژاری؟ ئاشتی بێکارکردن؟ ئاشتی گرێبەستی کارکردنی کاتی؟ و زۆری تر...؟ کامەیان؟!

پرۆفیسۆر و پێشنوێژی بۆ بازاڕی ئازاد

ئەو"فەیلەسوفانە رووێتری دراوە عەنتیکەکەی ئیسلامییەکانن، بۆ نموونە مەبەستم(پرۆفیسورو دکتۆر عەلی قەرەداخی)یە کە دەڵێ(دەکرێت بڵێین ئیشەڵا بەرەو بازاڕی ئازاد دەڕوا)

بۆچی ئەم تەکنۆکراتە ئیسلامییە لەبواری دارایی، نازانێ بازاڕی ئازاد، چی بەسەر جیهان هێناوە؟ نازانێ گرانی، هەژاری، بێکاری، جەنگ و وێرانی لە شێوەی بەڕێوبردنی ئابووری سەرمایەوە سەریانهەڵداوەو خەباتی ژێردەستەکان دژ بە ئامانجەکانی بازاڕی ئازادەکەیانە؟!

ئێمە شێوەی رێکخستنی کارو بازار دەخەینە ژێر پرسیارەوەو پێمانوایە ئەوە بووە بە هۆی ئاژاوەو تێکدانی ژیانی خەڵك.

سەرۆکی هەرێم ئەزموونەکەمان تێکدراوە!

سەرۆکی هەرێم لە وتارەکەیدا بەیادی راپەڕین لە هەولێر وتی: (ئەم ئەزموونە تێك ناچێت و کەسیش ناتوانێ تێکی بدات).

لە وڵامدا دەڵێین: ئەم ئەزموونە بە خوێن و بەدبەختی خەڵکی هەژار و ستەمدیدە هاتووەتە کایەوە، بەڵام دز و جەردەو مشەخۆر و ملیونێری لەپڕ و زەبەلاح و خاوەن ڤیلای خەیاڵی بەرهەمهێناوەو لەگەلیدا زوڵم و بێویژدانی چینایەتی کە رۆژانە خەڵکی هەژار بە هەزار شێوە باجی دەدەن، بۆیە شایەنی ئەوە نییە بەم شێوەیە بمێنێتەوە(بۆ نموونە: نابێ دەستکورتەکانی کۆمەڵگەکەمان وەك سواڵکەر مامەڵە بکرێن("یارمەتیدانەکەیان"لە30هەزار دەکەن بە75هەزار دینار! ئایا ئەوە چارەسەرە؟)و شەڵەقاندنی بە روح و هیمەتی مرۆڤی پێشمەرکە و قوربانیانی راپەڕین و زیندانییە سیاسییەکان ئەرکی مێژووییە و دەبێ **لە لانە کەمەوە** بەم شێوەیەی خوارەوە بۆ **پێشەوە ببرێت**:

1- جێبەجێکردنی(یاسای بیمەی کۆمەڵایەتی).

2- جێبەجێکردنی(یاسای کار).

3- گشتگیرکردنی کەرتە تایبەتەکان.

4- داماڵینی عەسکەرتاریا لە ژیانی رۆژانە.

5- دابینکردنی ماڤ ئازادییە دیموکراتییەکان.

6- بەرفراوانکردنی خزمەتگوزاری و پەرەپێدانی ژێرخانی پیشەسازی و گشتوکاڵی.

7- نزیککردنی داهاتی بەرپرسەکان لەگەل داهاتی هاوڵاتیان

لەجیاتی بڕینی دەستی خەڵك، دەستی گرانی، بێكاریو ناعەدالەتی ببڕن!

ئێمە قسەكانی بەڕێز فازل میرانی ڕەتدەكەینەوەو پێمان وایە زۆر دوورن لە فكرو ڕەفتاری دیموكراتییانەو سەلماندی كە شایانی حوكمڕانی و بەرپرسیارییەتی نییە. ئەگەر بەڕێزی دەسەڵاتی حكومەتێكی ئۆروپی بەدەستەوە بوایە ئەوا هەموو ڕۆژێك دەیان كەس دەبوون بە قوربانی، بەڵام وەك دەبینین و دەزانین هەفتە نییە لە وڵاتە ئۆروپییەكان ناڕەزایەتی توندوتیژ، دژ بە حزب و لایەنە فاشیستەكان یان دژ بە جەنگ، گرانی، بێكاری یان یادی یەكی ئایار ئەنجام نەدرێ كە تێیاندا مۆلۆتۆف كۆكتێل، بەرد و دار بەكاردەهێنرێت، بەڵام زۆر زۆر بەدەگمەن خۆپیشاندەرێك كوژراوە. نموونە(خۆپیشاندانە توندوتیژەكانی فەرەنسا، یونان، سوید، دەنیمارك، ئەڵمانیا، ئیتالیا و ئەسپانیا).

فازڵ میرانی بەهۆی بۆچوونەكانی، بەرپرسە لە بەهێزكردنی گیانی عەسكەریتاری و ڕەوایەتی بە چەك بەكارهێنان دەدا وبەمە گیانی خەڵك بە هەرزان دەزانێ.

دەبێ كاك فازڵ بزانێ كە زۆربەی حكومەتەكان دژ بە خۆپیشاندانە توندوتیژەكان گازی فرمێسك ڕژ، ئاوڕژ و كێبڵ بەكاردەهێنن.

كاك فازڵ و بەرپرسەكانیتری حزب و حكومەت و لایەنەكان هۆی سەرەكی ناڕەزایەتییەكانیان لەبیركردووە و باسی ئەوە ناكەن كە خەڵكی كوردستان داخوازی هەیە. ئێمە داوا دەكەین و دەڵێین با لەجیاتی گێرەشێوێنی، گرژكردنی بارودۆخەكەو موزایەدەكردن بەسەر یەك، بە عەقل و هوشیاری و حیكمەتەوە چاو لە ناعەدالەتییەكان بكەن و چارەسەری بكەن.

ئێمە لەكاتێكدا بەهەموو شێوەیەك دژ بە بەكارهێنانی توندوتیژین و خۆپیشاندانەكەمان لە كاتژمێری 3.45كۆتایی پێهێنا و بەهیچ شێوەیەك بەرپرسیار نین لە ڕووداوەكانی پاش ئەو كاتژمێرە.

ئێمە داوادەكەین:

1-حكومەتی هەرێمی كوردستان داخوازییەكانی جەماوەر جێبەجێ بكات.

2-بەرپرسان لە كوشتن و بریندارکردنی خۆپیشاندەران و سوتاندنی بارەگاكانی گۆڕان دادگایی بكرێن.

3-پارتی دیموكراتی كوردستان داوای لێبووردن بكات بۆ بۆچوونە نابەجێكانی فازڵ میرانی.

تۆڕی بەرگری لەماف و ئازادیەكانی خەڵك

2011/2/18

نا بۆ توندوتیژی، بەڵێ بۆ عەدالەتی كۆمەڵایەتی!

بانگەواز بۆ خۆپیشاندانی سپی

جەماوەری كوردستان

ئێمە وەك تۆری بەرگری لە ماف و ئازادییەکانی خەڵك، لە چوارچێوەی(جاڕنامەی جیهانی مافی مرۆڤ)، داخوازیمان هەیە بۆ بنەبڕکردنی گرانی بازاڕ، گەندەڵی، بێکاریو ناعەداڵەتی کۆمەڵایەتی و دەمانەوێ دوور لەهەر شێوەیەکی توندوتیژیو بشێوی رایبگەیەنین.

سیاسەتی لیبڕالیزمی نوێی سەندوقی دراوی جیهان و بانقی جیهانی لەهەموو دنیا بووە بەهۆی قووڵکردنی جیاوازی چینایەتی، جەنگ، توندڕەوی رەگەزپەرەستی و ئاینی، کۆچکردن و نامۆیی، بۆیە لەبەرامبەریاندا خەڵك لە تەواوی جیهان بە کوردستانەوە، ناڕەزایەتی دەردەبڕن وەك رێگاچارەیەك بەرەو دابینکردنی ئاشتی، ئاسایش و خۆشگوزەرانی.

ئێمە بەم مانایە بانگەوازی جەماوەری کوردستان دەکەین لەسەرجەم شارو شارۆچکەکان بۆ خۆپیشاندانی سپی و داوای:

1–بەگشتیکردنی کەرتی تایبەت(بانق، نەخۆشخانە، زانکۆ، بیناسازی، تەلەفۆن و ئینتەرنێت...هتد).

2–کاراکردنی لیژنەکانی چاودێریی(رقابە)ی پەرلەمانی کوردستان،

3–باشکردنی باری ژیانی خانەنشینان، جووتیاران و فەرمانبەران،

4–هاوکاریکردنی تەواوی ماددی و مەعنەوی بێکاران و لانەوازان،

5– خزمەتگوزاری بۆ دێهات و شارۆچکە پەراوێزخراوەکان،

6– دەرکردنی پیاوانی بەعس لە بەرپرسیارێتی حزبی و حکومی، دەکەین.

ئەگەر حکومەتی هەرێم لەماوەی دوو هەفتە دوای خۆپیشاندانەکان، چەند هەنگاوێکی سەرەتایی نەنێت بە ئاراستەی ئەم چاکسازییانە و بارودۆخەکە هەر بەم شێوەیە بمێنێتەوە، ئەوا پشتیوان بە ئیرادە و ماف و خواستی خەڵك، شۆڕشی سپی بەرپادەکەین.

تۆری بەرگری لە ماف و ئازادییەکانی خەڵك

2011/2/20

رۆژی خۆپیشاندان: هەینی، رێککەوتی 2011/2/25

کات: کاتژمێری 2ی نیوەڕۆ

تێبینی: بۆ بەشداریکردن لەم خۆپیشاندانانە پێشوەخت رایدەگەیەنین کە هەر کەس، گروپ و لایەنێك بەشداری بکات، دەبێ دەست بۆ هیچ شێوە توندوتیژییەك نەبات و پارچەیەکی سپی لە قۆڵ یان ناوچەوانی ببەستێت. بەپێچەوانەوە ئەوانەی توندوتیژی بەکاردەهێنن نەك هەر لەگەڵماندا نییە، بەڵکو کەسانی گێرەشێوێنن و دژ بە ئامانج و داخوازییەکانمانن.

تەنها عەدالەتی کۆمەڵایەتی، ئاسایش و ئارامی تاك، وڵات و گەلان دابیندەکات!

بۆ پەیوەندیکردن:

Tb_max@yahoo.com

لەنێوان رۆشنبیر و حزب و بزووتنەوە راستڕەوەکان و بەرەی چەپ

کارو بازاڕ چارەنووسسازترین ناوەندی ژیانی مرۆڤە لە گشت سات و سەردەمێك و حکومەت بە روونی کەرتی تایبەت بەهێزدەکات(قوولکردنی گەندەڵی، فەرهودکردنی سەروەت و سامانی خەڵك، بەهەرزان کڕینی هێزی بازوو، گرانی، هەژاری و درووستکردنی مافیای خانوبەرە) و ئۆپۆزیتسیونی ناو پەرلەمانیش هەمان سیاسەتی ناوبراو دەپارێزێ و کار بۆ بەجێهێنانی ستراتیژی سەرۆکی عولەمای ئیسلامی جیهان پ.د عەلی قەراخی دەکەن(ئینشەڵڵا ئابووری کوردستان بەرەو بازاڕی ئازاد هەنگاودەنێت!). هەردوو لایەن هاوڕان، بەڵام بۆ گاڵتەکردن بە ئەقڵی"مێگەل"، لافوگەزافی عەدالەتی کۆمەڵایەتی لێدەدەن کە تا ئەم چرکەیە تەنها قوولکردنی جیاوازی چینایەتی و دەریایەك لە ئازار و بەدبەختی بۆ هەژاران لێکەوتووە. من لێرە هەوڵدەدەم وەهم و پلانەکانی دەوروبەری کارو بازاڕ دەربخەم و بە سەرڕاستی درێژە بە پەیام و ئەرکە ڕەزاقورس و بێزارکەرەکەم بدەم.

فرەڕەنگی:

لە سەرای"ئازادی"، مەلاکان بەدەم بانگەشەی جیهاد و نوێژەکانی هەینی"بەرگری...ڕەوا..."، فاروق رەفیق هاوار دەکات...دەیگۆڕین....دەیگۆڕین...دەیگۆڕین...بژی ئازادی...بژی ئازادی و لەگەڵیاندا بەختیار عەلی وەك ڕۆشنبیرێکی"سەربەخۆ"باسی مەترسی شۆڕشی مارکسییەکان و دووپاتی ئیرادەی نیتشەوی بزووتنەوەکە دەکات و دەڵێ(مارکسیەکان کێشەیان لەگەل ئەدەب و هونەر هەیە). ئەی ساراماگۆ، ماکسیم گۆرگی، داریو فو، گولسورخی، عەبدولەجید لوتفی، گۆران، نازم حیکمەت، بریخت، نیرۆدا، گارا، لۆرکا و سەدان ئەدیب و هونەرمەندی جیهانی بەری کامە قوتابخانەن؟!)؛ئەم بەڕێزە لە لێدوانێکی تایبەت بەماڵپەری NRT وتی"هەستدەکەم لە ئاستێکی دیاریکراودا ئەو وشیاریەی کە ئێستا لەناو کۆمەڵگادا هەیە، من و چەند نوسەری تر لە ڕێگەی کارو نوسینەکانمانەوە کاریگەریمان لەسەر ئەم وشیارکردنەوە هەیە، چونکە هەمیشە نوسەر پیاوی وشەیە و کەرەستەی سەرەکیش بۆ گۆرینی دونیا وشەیە)

لەتەنیشتیەوە"ڕۆشنبیرێکی"بێلایەن"دەڵێ(دوای روخاندنی مارکسیزم...!)و"سەرۆك" د. کەمال میراودەلی لەسایەی دەسەڵاتی بنەماڵەی پاشاکانی بریتانیاوە هاتووەو دژ بە"مێردەزمەی"کۆمونیزم دەدوێ و لەگەل دەسەڵاتی بنەماڵەیی بەراوردی دەکات و چۆن هەردووکیان بەسەرچوون و باویان نەماوەو تازە ناتوانن سەرهەڵبدنەوە. پاشان نەوشیروان موستەفا" کارێزمای فرەڕەنگی"وەك یەکەم سەرۆك لە رۆژی نەورۆز((لەناو جەماوەر وون دەبێت))، ئەمیش لەبیری ناچێت بەبۆنەی نەورۆزەوە بڵێ: (ئەم راپەڕینە بۆ ڕێکخستنی ماڵی کوردە لەسەر ئەساسی عەدالەتی کۆمەڵایەتی).

وتەبێژی ئەنجومەنی سەرای"ئازادی"دەفەرمێ: ئەنجومەنی کاتی مەیدانی ئازادیش پشتیوانی لە قسەکانی مامۆستا عەلی باپیر دەکات و بە قسەی جەماوەری دەزانێت.

لە لێدوانێکیدا بۆ کۆمەڵنیووز ناسك قادر وتەبێژی ئەنجومەنی کاتی مەیدانی ئازادی ڕایگەیاند: ئێمە پشتیوانی لە قسەکانی مامۆستا عەلی باپیر دەکەین، قسەکانی بەڕێزی قسەی جەماوەری خۆپیشاندەر بوون و لە خزمەتی ئەم بزووتنەوە جەماوەریەدان. وتەبێژی ئەنجومەنی کاتی مەیدانی ئازادی وتیشی: بە داخەوە دەسەڵات فێر بووە کە دژی ئۆپۆزسیۆن بن و هیواداریین کە مامۆستا عەلی باپیر و بەڕێزانیتریش پشتیوانی زیاتری ئەم بزووتنەوە جەماوەرییە بن.)

دوا هەواڵەکان وایان راگەیاند کە عەشرەتی(سورچی) هاتووەتە پێشەوەو یەکڕیزی لەگەل فەتواو مەعریفەتی پرۆفیسۆر و دکتۆر عەلی قەراغی وتەوای"سەربەخۆکان" دووپاتدەکەنەوەو دەبن بە زەمانەت بۆ ئەوەی بە شەرعییەتی ناشۆڕشگێڕ، مەترسی ترسناکتر(شەرعییەتی شۆڕشگێر) دووربخەنەوە....!

مەریوان وریا قانع بەو دیمەنە راستڕەوە کە شوێنەکەی سەرای"مێگەل"ەکانە دەڵێ: (سەرای ئازادی شوێنێك بۆ خەون و ئازادی)!

فرەڕەنگی راستڕەوەکان!

نە سەرۆکی هەرێم، نە سەرۆکی حکومەت و نە زۆرینەی پەرلەمانی کوردستان مارکسین و نە حزبێکی شوعی بەهێزو نە بەرەیەکی چەپ لە گۆڕەپانەکە هەیە و نە مارکسیزم بووە بە هۆی ناعەدالەتی و گەندەڵی و ستەمکاری، کەچی دەبینن چۆن

ئەو"ڕۆشنبیر و بزووتنەوەو مەلا و دکتۆر و زانای ئاینی و پرۆفیسۆر و عەشرەتە"سەربەخۆ"یانە بەشێوەیەکی زۆر حەقیر و جاهیلانە سەری ڕمەکەیان ئاراستەی بزووتنەوەیەك دەکەن لە لاوازترین ئاست و ئەدای سیاسییە.

ئایا ئەو قسەکەر، نوێنەر و ڕۆشنبیرانە دڕندە و ناپاك و تاوانبار نین؟! جاهیل نین؟ ئەرکی ڕۆشنبیر بە پێوەرە جیهانییەکەی ئەنجام دەدەن؟! ئایا قسەو باس و هەڵویستەکانیان بەمەبەستی لەخشتەبردنی هەزاران نییە؟ ئەجندای دژ بە هەزاران پەیڕەو ناکەن؟ لەداوییشدا: بۆچی ئەو جۆقە کەرامەتشکێنە"مردووکە"ی دوێنێ لە قەبر دەردەهێنن و بە سیحرو جادوو زیندووی دەکەنەوە تا سوکایەتی و جوێنی پێبدەن و دووبارە لە گۆڕی بنێن؟!

چەندین جار شوانەکانی ئەو بەرەیە، گەل و جەماوەریان بە"مێگەل"ناوبردووەو ئێستا هەر بەو شێوەیەش ڕەفتاریان لەگەل دەکەن و ئوستادانە داوا ڕەواکانیان و خوێنی بەناهەق ڕژاوی گەنج و لاوەکان بۆ مەبەستێکی ترسناك بەکاردەهێنن...

وریابن، وریا، لەم سات و کاتە کە وەحشیگەری لیبڕالیزمی نوێ بەسەر لاشەی مرۆڤ دەروات، هیزەکانی بەر دەرگای سەرای ئازادی لیبڕاڵ و ئیسلامییەکان تاقە ڕەخنەیەك ئاراستەی سیستێمی باڵای سەرمایەداری و کەرتی تایبەتی ناکەن. ئەوانە مومکین نییە بتوانن ببن بە خاوەنی پرۆژەی عەدالەتی کۆمەڵایەتی و ئازادی هەزارو ژێردەستەکان.

ئایا ئەو ئازادییە، ئازادی و عەدالەتە کۆمەڵایەتییەکەی بەعس نین بە زمانی کوردی؟

فرەڕەنگی و عەدالەتی کۆمەڵایەتی!

ئەو هەموو زانا و بیرمەندە بلیمەتانە پێمان ناڵێن بۆچی لەسایەی حکومەتە حزبییە فرەڕەنگەکانی ولاتانی ئۆروپا، پاش ئەزموونێکی سەدان ساڵی، هێشتا کێشەی(گەندەڵی، ڕەگەزپەرەستی، سێکسیزم، چەوساندنەوەی کۆمەڵایەتی، بێکاری، کۆلاپسی ئابووری، جەنگ)بەرهەمدەهێنن.

عەدالەتی کۆمەڵایەتی واتە(کار و بەرهەمهێنان و ژیانی هەرەوەزی)کە ئەڵتەرناتیڤی بازاڕی ئازادو کەرتە تایبەتە فەرمانڕەواکانە کە پرۆفیسۆر(یان تسیگلەر) لەبارەیانەوە دەڵێ: (چیتر دوژمنەکەمان قەیسەر یان پاشایەکی تۆتالیتێر نییە، بەڵکو دوژمنێکی زۆر ترسناکە، دیکتاتۆری دڕندەیی سەرمایەداری دارایی جیهانگیرە.)

لەم بارەیەوە نموونەی شەهرستانی(وەزیری نەوتی عیراق)دەهێنمەوە: کاتێ خەڵك لە گرانی بانزین وەڕس بوون و ڕەخنە و گازندەی خۆیان ئاراستەی وەزیری نەوت دەکرد، شەهرستانی وتی: (نرخی بانزین بەدەستی من نییەو سەندووقی دراوی جیهانی نرخەکەی دیاری دەکات.)

دەڵێن ڕۆشنبیر ویژدانی مرۆڤایەتییە، بەڵام کام ڕۆشنبیر؟ ئەو ڕۆشنبیرە"بێلایەنانە"، بێلایەن نین و خزمەتکاری فرەبێژی خاوەن بازاڕ و ئاینەکانیانن و وەك دەزگایەکی ئەمنی داپلۆسێن لە بواری ڕاگەیاندن تیرۆر و تۆقاندن بەکاردەهێنن کە لەدواییدا ڕێگری دەکەن لە بەرەوپێشبردنی پرۆسەی ئازادی و دادپەروەری لەلایەن خاوەنە ڕاستەقینەکانی و وەك زۆرێك لە ڕۆشنبیرەکانی دەسەڵات پشکی شێریان بەردەکەوێت لە گێلکردنی خەڵك.

ئەی پێگەی چەپ؟!

هێشتا ئەو ڕەوتانە کە لە بەرەی چەپ ڕاوەستاون لەوپەڕی لاوازیدان و هوشیاری و ئیرادەی کاری هاوبەشیان نییە. حزبی شوعی کوردستان دەستی بە دوا فارگۆنی حکومەت گرتووە و هیچ دەستپێشخەرییەکی نەکردووە، بەڵام پاش ئەوەی سەرۆکی هەرێم داوای لە حزبەکان کرد پرۆژەی چاکسازی پێشکەش بکەن، حزبیش پرۆژەیەکی بڵاوکردەوە.

چەپ هێشتا سەرەڕای ئەوەی لە دەیان داخوازی و بۆچوون هاوڕان و دەتوانن بە یەکگرتوویی لەسەر داخوازییە هاوبەشەکانی لایەنی کەم بێنە مەیدان کە هیچ نەبێت ببن بە ئەڵتەرناتیڤ بۆ بەرەی لیبراڵ، ئیسلام و ناسیونالیست و هەڵپەرەستەکان و، بەرە و پرۆژەی ڕوونتر و ئینسانیتر پێشکەش بکەن، بەداخەوە هێشتا پێی نەکراوە ئەو ئەرکە بچووکە ئەنجام بدا، هێشتا لەلایەکەوە

بەشێوەیەکی منداڵانە هەڵویست بە یەکتری دەفرۆشن بەبێ ئەوەی پێویستیان پێ هەبێت و لەولاوە لایەنیتر درێژە بە پشتگوێخستنی ئەرکە مێژووییەکەی؛ هەیشە بە هیچ وخۆڕایی ناکۆکی وەهمی درووستکردووەو پێی باشترە بە پەرتەوازی و ملکەچی لەگەڵ بەرەی ناڕاستەوخۆی ئیسلامی-گۆڕان-لیبراڵ کار بکەن کە لەدواییدا دەخرێنە ژێرپێ. هێزە ئیسلامییەکان دەرگای سەراشیان لێکردووین بە مزگەوت، کەچی هەندێ کەس پێیانوایە ئەم"شۆڕشە"دژ بە ئیسلامییەکانە!

رەفتارێکی بۆرژوایی!

هەموو حزب و لایەنەکان بۆ کۆبوونەوەی14مانگی سێ کۆبوونەوە(بێجگە لە حشك)و بە گیانی بەرپرسیارییەتی هاوڕێیانە گوێ لەبیروبۆچوونی یەکتر گیراو بوو بە ئومێدێك بۆ هەنگاونان بۆ پێشەوە. لیژنەی هەڵبژێردرا بۆ داڕشتنی پلاتفۆرمێك. چەند رۆژێك پاش کۆبوونەوەکە، لیژنەی ناوبراو پلاتفۆرمیان گەڵاڵە نەکردبوو، بەڵام بەیاننامەیەك بەناوی(کۆبوونەوەی چەپ و پێشکەتنخوازان و کۆمونیستەکان)بڵاوکراویەوە کە هەمان بروارى گردبوونەکەی هەمووماں لەسەرە(2011/3/14)!

هێشتا هیچ نەبووە، چەند کەسێك کە وەك هاوڕێ بەرێزو حورمەتەوە گوێیان لێگیراو بۆچوونەکانیان بە هەند وەرگیرا، بەبێ ئەوەی پێویستیان پێ بێت، دەستیان بە پاشقولدان و پیلانگێڕی دژ بەیەکتری کرد و ئەمەش هیچ پەیوەندی بە فکرو هەڵویستی شوعیەت(کۆمونیستی)یەوە نییە، بەڵام بۆ ئەوەی ئەو برادەرانە تێبگەن کە جیاوازییەکانمان زۆر نین و پەرتەوازیمان شەرمەزارییەو ئیمرۆ هاودەنگی و یەکگرتوویی چەپەکان لەگشت شتێکی تر گرنگترە، ئیمزای ئەو بەیاننامەیە بە کەموکوڕییەکانیەوە کردو چاوەڕێ بووم تەواوی خاڵ و داخوازییەکانی کۆبوونەوەکە یەکبخرێن و پێکەوە بە یەکدەنگ روو لە گۆڕەپانەکە بکەین. خۆش ئەوەیە 10خاڵەکە لەناو 18 خاڵەکەی لیژنەی هەڵبژێردراو بوو و خەریکی رەخنەگرتنی بنیاتنەرانە بووین لەیەك بەیەکی خاڵەکانی و پێشنیاری تازە هاتە ئاراوە بۆ ئەوەی پلاتفۆرمێکی هاوبەش گەڵاڵە بکەین.

ئایا ئەو برادەرانە رەخنە لەخۆیان دەگرن؟! ئایا ئەو کارە نەفامانە و بەری ئەقڵی سیکتاریستی نەبوو؟! ئایا پشتکردنی حزبی شوعی کوردستان لە هێزو لایەنە چەپەکان پاساوی عەقلانی بۆ بزووتنەوەکەمان هەیە؟!

چی بکەین؟

ئێمە دەبێ بەر بەو بەرە کۆنەپەرەست و راستڕەوە بگرین کە سواری ملی داوا رەواکانی جەماوەر بوون. لەم پێناوە هیچ پاساوێك بۆ پەرتەوازی و خۆ بەزلزانی و خۆ بە"پێشڕەو"زانین نییەو تەواوی بوونمان لە ئێستا و چەند ساڵی داهاتوو، بە یەکگرتنەوەمان بەستراوەتەوە...دەبێ لەنێو خۆمان ئامادەیی رێککەوتنمان هەبێت، چونکە ئەمیان هەزار جار لەو سازشکارییە کە لێرەو لەوێ لەگەڵ نەیاران و دوژمنانمان ئەنجام دەدرێ، مرۆییتر، سەراسترەو پێشکەتنخوزاترو بەرچاو روونکەرترە، واتە خراپترین رێککەوتنی چەپەکان لە باشترین رێککەوتن لەگەڵ دوژمنەکانمان، باشترە.

دەکرێ بە هەمان روح و هەڵویستی هەردوو گردبوونەوەکەمان، دەستبەجێ بەناوی هەموومانەوە، هەموو خاڵ و پێشنیارەکان گەڵاڵەو بڵاو و بانگەواز بۆ چالاکی هاوبەش بکرێ، بەپێچەوانەوە شایانی ئەوەین ببین بە گاڵتەجاڕی شەقام!

من زێدەڕۆیی دەکەم و دەڵێم: هاوڕێیان با بەرەو"خراپترین"بەرەی چەپ هەنگاو بنێین...بەرەو بەدەستهێنانی(دەستووریکی علمانی کە ماف و ئەرکی هاوڵاتیان بە یەکسانی و بەبێ جیاوازی رەگەزی دابین دەکات، بیمەی کۆمەڵایەتی، پاسای کار، ئازادی چالاکی و رێکخستنی سیاسی بێقەید وشەرت، جێبەجێکردنی داخوازییە جەماوەرییەکان، سڕینەوەی گشت دیاردە ملیتاریستەکان، بەهێزکردنی کەرتی گشتی، ئاشکراکردنی سەروەت و سامانی بەرپرسان، دادگاییکردنی گەندڵکاران، دادگاییکردنی هەموو ئەوانەی دەستیان لە کوشتنی خەڵك هەیە).

هەڵویست و ئەرك و رۆڵی چەپ لە کوردستان وەك هاو چین و حزبە چەپەکانی جیهانە و پرسیاری(دەتانەوێ بە پشتیوانیتان لە داخوازیەکانی خەڵك و رەخنەکانتان، کۆمەڵگا بەرەو کوێ ببەن؟!)دەکەین، بۆیە دامەزراندنی بەرەکەمان و بە درووشم و

داخوازییەکانمان بچینە مەیدان، تاقە وڵامی عەمەلی و مومکینە بۆ بارودۆخی ئیمڕۆ کە مێژوو، کەرامەت، هاوڕێ خۆبەختکەرانمان دەپارێزێ وئیعتبارو توانای گەشەکردنمان لەدەستنادەین و بە کردەوە متمانەی هەزاران خەباتگێر دەستدەکەێتەوەو ڕێگری لە هێزە راسترەو کۆنەپەرەست و سەوداکارییەکانیان بە داخوازی جەماوەری ستەمدیدە، دەگرین...

لەنێوان ئۆپۆزیتسیونی ناو پەرلەمان و حکومەت، ڕێگای ئۆپۆزیتسیونی چەپ دەگرینەبەر!

سەلام عەبدوڵڵا

2011/3/23

سەرۆك گەلەکەت لە جەنگی گرانی بازاڕ، هەژاری و گەندەڵی و ناعەداڵەتی رزگار بکە!!

کابرای ڕۆدۆسی:

کاتێ یەکێك لە گەشتێکی دوور دەگەڕێتەوە، بۆ ناسیاوەکانی باسی بازدانێکی گەورەی خۆی دەکا کاتێ دەگاتە دوورگەی ڕۆدۆس و لەو کاتە کە دەیویست ناوی شایەتەکانی بڵێ، یەکێك لە گوێگرەکان پێی دەڵێ: (ئێرە ڕۆدۆسە، فەرموو بازەکەت بدە!)

جیهانگیری لە بەردەم دەرگای ماڵەکامان!

ئەو جەماوەرە کە دژ بە گرانی بازاڕ، گەندەڵی، بێکاری و ناعەداڵەتی کۆمەڵایەتی نارەزایەتی دەردەبڕێ، هێشتا نازانێ هاوکات دژ بە سیستێمی ئابووری جیهانی خەباتدەکات؛ نازانێ ئەم بارودۆخە بەرهەمێکی لەبەرچاوی دکتاتۆرییەتی رەهای سەندوقی دراوی جیهانی و بانقی جیهانی و بۆرصە و مەنیجەرە ئابووری و سیاسی و میدیاکانیانە، بۆیە داخوازییە باڵابەرزەکانی بەشێوەیەکی هەرزەکارانە و خێرا لەبەردەم(لقی 4 ی پارتی و بارەگاکانی تریان لە کەلار و سەید سادق) دەتەقێنێتەوەو بە روونی هەندێ لایەن بە ئایەت هێنانەوەو سیاسەتی یاری بە چارەنووسیان دەکرێ!

خیانەتکردن لە داخوازی هەژارەکان...نەفرەت لە جیهادەکەتان!

مەلایەك لە بەر دەرگەی سەرا وەك مەلا کرێکار بەشێوەیەکی"ئاشتیانە"وتی(ئەمەی ئێوە دەیکەن جیهادە)!

ئیسلامییەکان یەکێك لەو هێزانەن کە هەوڵدەدەن سوود لە نارەزایەتییەکە وەربگرن. لێرەدا ئێمە وەکو کابرای ڕۆدۆسی، پێویستیمان بە شایەت نییەو با حزب یان رێکخراوێکی ئیسلامی تەنها ناوی یەك دەوڵەت و حکومەیەتی ئیسلامی بهێنن کە لەناو گەندەڵێ، ناعەداڵەتی، بێکاری و تاوان و دواکەوتوویی نغرۆ نەبێ(سعودیە؟ سودان؟ ئێران؟ ئەفغانسانەکەی جارانی قاعیدە؟ تورکیا؟!

گەرچی ئیسلامییەکان توانیان هەزاران کەس لە بەر دەرگەی سەرا بۆ نوێژەی هەینی کۆبکەنەوەو بەمە(بازوو نیشاندان)ێکی سەرکەوتوویان پیشاندا، نە ئەڵتەرناتیفن و نە بە حوکمی مێژوو دەتوانن ببن بە ئەڵتەرناتیف... رۆژی جومعە، بەردەرگەی سەرا بێحورمەت کرا، تەپوتۆزی ئەسپەکانی ئاین و قەومی قەعقاع و سەعدی لێهەستا

رۆژی جومعە، رۆژێکی شووم بوو، ئەو رۆژە بوو کە زەلیلی، برسێتی، رەنگ زەردی و دەربەدەریم پێ باشتر بوو لەوەی دەنگ و رەنگی مێردەزمە بە پاڕانەوە، دوعا، وەهەم بەسەر شەرەفمەندی مێژووی سەرا بەرزببێتەوە...تف لە جیهادەکەتان...تف لەوەی یاری بە هەست و سۆزی لێقەوماوانی وڵاتەکەم دەکات!

بەهەمان شێوە پرسیار لە بزووتنەوەی گۆڕان دەکەین: ئێوەی نەتەوەیی، سۆسیالدیموکرات و لەپڕ تەکنۆکرات دەتوانن ناوی تاقە یەك حکومەتی تەکنۆکرات بهێنن کە بەرژەوەندی گەلەکەی پاراستووە؟ جەردەو چەك و تلیاق و جەنگ فرۆش و ناعادڵ و گرانفرۆش نەبێت؟ ئێوەش پێکەوە لەگەل ئەولادەکانی قەعقاق، سەوداکاری بە بەرژەوەندی رەوای خەڵك دەکەن.

هێشتا ئیسلامییەکان(بە ئیسلامییەکانی دەرەوەی پەرلەمان)یش و لەگەڵیاندا خوازیارانی دەسەڵاتی تەکنۆکراتی، کاتیان هەیە بۆ موزایەدەکردن، گێلکردن و چاوبەستنی خەڵك.

بەرتەسککردنی سەقفی داخوازییەکان بۆ هێرشکردن بۆ بارەگاکانی پارتی خەیانەتە بە داخوازییە جەماوەرییەکان و بردنیان بەرەو ئاقاری کردەوەیەك کە زەرەو زیانی گەورەی بە بزووتنەکە گەیاندو حکومەتیش بە بەهێزکردنی کەشوهەوای میلیتاریستی و بە بەکارهێنانی چەکی بکوژ و دەستگیرکردن و تۆقاندن و هەڕەشەکردن، بارودۆخەکەی ئاڵۆزتر کردووە:

ئەقڵ و فکری راستڕەو باڵادەستی هەیەو بوون بە بەربەست لەبەردەم بەرەوپێشبردنی ئەزموونەکە.

تارمایی شوعییەت!

نزیکەی50ساڵە بەسەر بەرنامە و یاسای ئەمریکی دژ بە سۆسیالیزم تێدەپەڕێ، بەڵام(دەزگای راسموسن)لە2009/4/9 سەرئەنجامی راپرسییەکەی(سەرمایەداری یا سۆسیالیزم پێباشە)بلاودەکاتەوە، جیهان تووشی سەرسوڕمان دەبێت:20٪ی هاوڵاتیان سۆسیالیزمیان هەڵبژاردو وڵامی 27٪"دڵنیانین"، 33٪لەوانەی خوار تەمەنی30ساڵن سۆسیالیزمیان هەڵبژاردووە و30٪ یان"دڵنیانین". لەلایەکیترەوە ئەگەر راگەیاندنی ئەمریکا رووی تری وڵاتەکەیان پیشانمان بدەن، ئەوا وێنەی ملیونان هاوڵاتیان لەسەر شەقام و بن پرد و ژێرزەمین لانەوازن، رێژەی بێکاری بەرفراوانتر بووەو بیمە تەندرووستی بە گرێبەستی کار بەستراوەتەوە، واتە قەیرانەکە بەتوندی بەرۆکی ئەمریکایشی گرتووەو ناتوانن چارەسەری بکەن. ئەمە لە کاتێکدا زۆربەی وڵاتانی ئەمریکای لاتین لەلایەن حزبە چەپەکانەوە حوکمڕانی دەکرێن و بەرنامەی سۆسیالیستیان گرتووەتەبەر.

کورد هەموو برانە

ئەگەر دەتانەوێ خۆڵ نەکەنە چاوی خەڵك

ئەگەر تانەوێ بە کردەوە بیسەلمێنین کە"کورد هەموو برانە-ئەی مێینەمان هەیە-؟!"

ئەگەر دەتانەوێ ببن بە چرای رۆژهەڵاتی ناوین

ئەوا تاقە وڵام بەم قەیرانە تەنها و تەنها: ئابووری هەرەوەزییە، بە کورتییەکەی واتە:

-ئەم خاك و ئەزموونە کە خۆتان دەڵێن بە خوێنی شەهیدان ئاودراوە، نابێ لە دەڵاڵخانەکانی زەوی، بازرگانی پێوە بکرێت. هەر هاوڵاتییەك پارچە زەوی نییە، بە خۆڕایی ئەم مافەی پێ بەڕەوا بزانرێت و بە خۆڕایی و بە حورمەت خانوو بۆ خێزانە هەژارەکان درووست بکەن!

- نابێ کوردستانیان بە دوو شێوەی جیاواز رەفتاریان لەگەل بکرێت، واتە نابێ چاوچنۆکی و ئەقڵییەتی قازانجی کەرتی تایبەت لەسەر حیسابی خەڵك بمێنێ!

ئەوەی ئیمڕۆ هەیە دژ بە برایەتی و هاونیشتمانیبوونمانەو کۆمەڵگەی بۆ دوو بەرەو چین و بەرژەوەندی جیاواز دابەشکراوە.

ئاشتی و ئاشتی و سێ بارە ئاشتی

ئەوەی ئاشتی دەوێت، دەبێت: جەنگی بەرفراوانی چەندین ساڵەی حکومڕانی دژ بە کوردستانیان کە قوربانی و ئاژاوەو بشێوی کۆمەڵایەتی زۆری لێکەوتۆتەوە(بێکاری، تەڵاق، هەڵهاتن، خۆکوشتن، نەخۆشی دەروونی، ئەعتیاد، مردنی پێشوەخت) کە لە تەنیشتیاندا دەوڵەمەندی کەمایەتییەکی چاچنۆك، بێ ویژدان و رەوشت و کەرامەت، رابگرێت...ئاشتی چەوسێنەدران بکەن بە **ئاشتی چەوساوەکان!**

ئەم هاوارو نارەزایەتییە ئیمڕۆ لە سەر شەقامەکان ئەنجام دەدرێ، رەنگدانەوەی باری قورسی زۆربەی دانیشتوانی ولاتەکەیە کە دەیەوێت بەر بە جەنگی هەژاری، بێکاری، گەندەڵی و ناعەدالەتی بگرێت و تۆش ئەی سەرۆك: کات زۆر گرنگەو تا زووە بڕیار بدە...هەر من نیم وا دەڵێم!

داخوازییەکانمان

1- دژ بە ناعەدالەتی کۆمەڵایەتی:

1-(بەگشتیکردنی کەرتە تایبەتەکانی نەخۆشخانە، زانکۆ، پرۆژەکانی نەوت و گاز، ئاسیاسێل، کۆرەك و میدیاتیلیکۆم...هتد).ب-یاسای بیمەی کۆمەڵایەتی. ج-کارەبا و ئاو بەخۆڕایی

2- دژ بە گرانی:

ا-گاز و بەنزین بە نرخێکی رەمزی بە جووتیارەکان بدرێ، عەلوەکان لەلایەن شارەوانییەکان بەڕێوەببرێن.

ب- رێگەکرتن لە قاچاخچێتی بە مەرومالات. ت- دیاریکردنی نرخی کالاکان

3- دژ بە گەندەڵی:

ا-کاراکردنی لیژنەی چاودێری پەرلەمان و سەرچەم دامودەزگاکانی حکومەت لەلایەن کەسایەتی ناسراو بە دەستپاکی و دڵسۆزی.

ب- نزیکردنی مووچەی بەرپرسان لەگەل داهاتی زۆربەی دانیشتوانی هەرێم.

4- دژ بە بێکاری:

أ-کەمکردنی کاتی کارکردنی رۆژ و شەو بەبێ داشکان لە موچەی کارمەندان.

ب- بوژاندنی کەرتی کشتوکاڵی بە هەموو هێزو توانایەك. ج- جێگیرکردنی دامەزراندنی کاتی.

لەپێناو عەدالەتی کۆمەڵایەتی و ئاشتی

نارەزایەتییەکان لەسەر ئاستی جیهان دژ بە سیاسەتی لیبرالیزمی نوێی سەرمایەداری جیهانییە کە بووە بە هۆی(گرانی، گەندەڵی، بێکاری و زوڵمی کۆمەڵایەتی)وچەندە ئەو هۆکارانە لە ولاتێك کەڵەکەی بکات، تورەیی قوربانییەکانی دەتەقێتەوە وەك لە(سیاتل، پاریس، ئەسین، مەراکش، روما)و ولاتانی رۆژهەلاتی باشووری ئاسیاو گەیشتە تونس، میسر و ئەردەن و یەمەن.

کارتێکردنەکانی ئەم قەیرانە جیهانگیرە لە شارەکەمان رەتگیداوە و گەیشتووەتە دوا کوێرە دێی سەر ئەم زەمینە.

لەپێناو چاکسازی و سەلماندنی ئەوەی کە ئێمە وەك مرۆڤ شایانی ئەوەین بە کەرامەت، برایەتی و دادپەروەری پێکەوە بژین و رێگری لە پاشماوەکانی بەعس و تیرۆریستەکانی قاعیدە و هێزە راسترەو و کۆنەپارێزەکان بکەین و بۆ ئەوەی رەوڕەوەی ئەزموونەکەمان بۆ پێشەوە ببەین، بە ئەرکی خۆمان دەزانین ئەم داخوازی و پێشنیارانە رابگەیەنن:

1- شارەوانی و فەرمانگە پەیوەندیدارەکان راستەوخۆ سەرپەرشتی عەلوە، گەراج، باخچە گشتییەکان و پاکژکردنی شار بکەن.
2- بانزینخانەکەی مەنزەرییە بخرێتە کار.
3- جێگیرکردنی هەموو دامەزراندنە کاتییەکان.
4- پشتیوانیکردنی جووتیاران بە ئامێرو کەرەستە پێویستەکان و بانزین و گاز بە نرخێکی رەمزی پێیانبفرۆشن.
5- کرێی مانگانەی کارەبا لە 10هەزار دینار تێنەپەرێنێت.
6- بەعسی، موستەشار،جاش و ئەوانەی لە دەزگاکانی رژێمی روخاو کاریان کرد لە بەرپرسیاری حزبی و حکومییەکان لابدرێن.
7- داوای برێك لە داهاتی دەروازەی مەنزەرییە بۆ ئیدارەی شار بکرێ.
8- تەرخانکردنی پارچە زەوییەك بۆ هەر کەسێك تا ئێستا لەم مافە بێبەشە.

9- لێپرسینەوە لەگەڵ گەندڵکاران و بەرتیلخۆران کە پلەوپایەکانیان لەناو حزب و حکومەت بەکاردەهێنن بۆ دەوڵەمەندی لەسەر حیسابی گەل.
10-بەهێزکردن و باشکردنی خزمەتگوزاری تەندرووستی بۆ هاولاتیان لە نەخۆشخانەی گشتی.
11-کەمکردنی بیروکراسی لە فەرمانگە حکومەتییەکان.
12-نۆژەنکردنی وێستگەی ئاوی شارەکەمان کە لەگەڵ گەشەی دانیشتوان بگونجێ.
13-بەهێزکردنی چاودێری لەسەر نرخ و چۆنایەتی کاڵاکان.
14-کاراکردنی دەزگا چاودێرییەکانی حکومەت و هەڵسوکەوتی شەفاف لەگەڵ هەموو ئەو زانیاریانە کە پەیوەندیان بە پرۆژەو داراییەوە هەیە.
15-هەڵوەشاندنی بڕیاری وەرگرتنی"باج" لەو کرێکارانە کە بە مەبەستی کارکردن بۆ شارەکەمان دەهاتن.
16-دامەزراندنی بنکەی خزمەتگوزاری لاوەوازان و بەتەمەنچوان.
17-گەراندنەوەی هەموو زەوییەکان بۆ خاوەنەکانیان.
18-وەرگرتنی خوێندکارانی شار لە کۆلیجەکانی خانەقین و هەوڵ بدرێ بۆ دامەزراندنی دەرچوانی زانکۆ و پەیمانگەکان.
19-کارکردن بۆ جێبەجێکردنی دەسبەجێی ماددەی140لە دەستووری عیراق و کۆتاییهێنان بە پاشماوەی عەقڵییەتی شۆفێنیستی دژ بە کوردستانیان.
20-پەرچدانەوەو مەحکومکردنی بەکارهێنانی چەکی بکوژ لەژێر هەر بیانوویەك دژ بەوانەی نارەزایەتی دەردەبڕن.

ئەم داخوازییانە بەبێ خۆپیشاندان پێشکەش بە بەرپرسان دەکەین و بڵاوکرایەوە

لیژنەی بەرگری لە بەرژەوەندییە گشتییەکان لە خانەقین
بۆ پەیوەندیکردن: سەلام عەبدوڵڵا 07700595583

تێبینی: ئێمەبە هیچ شێوەیەك لە هیچ دەزگایەکی راگەیاندن قبووڵ ناکەین گرتبوونەکەمان بە گرتبوونی هیچ حزب ناوبنێن.

حکومەتێکی ئاژاوەچی و توندڕەو تێکدەر، ئۆپۆزیتسیونێکی گەندەڵ!

فکر و ئەقڵی لیبڕالیزمی نوێ و شێوە دەسەڵاتە تەکنۆکراتییەکەیشی بووە بە هۆی هەموو نەهامەتییەکانی سەر گوێی زەمین، کەچی لەبە دەرگای سەرا، رۆشنبیرێك بە هەمان ئەو ئەقڵە بە بۆن و تامی دژ بە شوعییەت، لاقی دژایەتی گەندەڵی ئابووری کوردستان دەدە کە بە ملیارد پەت بە ئابووری جیهانی گرێدراوە، زۆرێك لە حزبە سۆسیالدیموکراتەکان خەریکی بازرگانی بە ماددە بێهۆشکەرەکان و دەڵاڵی بۆ کۆمپانیا و چەکفرۆشتنن، کەچی کەڵە"فەیلەسوف"ەکەمان وتی: با ئابووری کوردستان بە بازاڕی جیهان ببەسترێت...هیچ حزبێکی سۆسیالدیموکرات لە ئۆروپا خاوەن کۆمپانیا نییە! هەر ئەم فەیلەسوفە سەرسوڕمانی خۆی بە شوعی کوژێك و خاوەن یاسای دژ بە سۆسیالیستەکان(بسمارك)دەربڕێ!(نوقتە)!

لەولاوە خەلتەی ئەقڵ و فکری تەکنۆکرات و لیبڕال بە هاوپەیمانی لەگەل رەوتە ئیسلامییەکانی ناو پەرلەمان و دەرەوەی، وەك شەریکە دزی"محترم و شارەزا"ی دەسەڵاتدارانی دنیا و پارێزەری دڵسۆزی تاوانەکانی، هاواری عەدالەتی کۆمەڵایەتی دەکەن، بەڵام ئەوەندە"بلیمەتن"بە بێ سۆسیالیزمی زانستی، بەبێ سیاسەت و ئابووری هەرەوەزی!

ئیمرۆ لەو شوێنە کە گوایە بانگەشەی ئازادی و چاکسازی دەکات، کرا بە مزگەوت!!

ئایا ئەو بەڕێزانە چەند لەگەڵ خۆیان و خەڵك راستگۆن؟

ئایا ئەگەر خەڵك لە نسێی حزبە دەوڵەمەندو خاوەن کۆمپانیاکان بۆ سێبەری ئۆپۆزیتسیونی ناو پەرلەمان هەنگاو بنێن، خێر دەبینن؟!

ئەوەی زاڵە و برەوی هەیە ئەمانەن: شەڕی خاوەن فکری گەندەڵ و کۆنەپەرەست لەگەل دەسەڵات و حوکمڕانی ئاژاوەچی و توندوتیژ. لەم ناوەڕاستە گەنجە بێ کار، بێ دواڕۆژ، بێ پرۆژەو بەرنامەی لایەنی کەمی جیهانبینی راستەقینەی عەداڵەتی کۆمەڵایەتی، بوون بە سوتەمەنیان و یاری بە چارەنووسیان دەکرێ!

ئەو بەرەیە وەك گۆڕانەکەی ئۆباما رەنگ زەردەو عەداڵەتەکەی، درێژەپێدەری ناعەداڵەتییەکەی حکومەتی ئاژاوەچی، توندوتیژ و تێکدەری هەرێمە.

ئایا ئەوەی بازاڕ گران بکات، لەپڕ ببێت بەخاوەن ملیونان دۆلار، ناعەداڵەتی بکات، ئاژاوەو کێشەو گرفت بۆ هەزاران خێزان و کەس درووست ناکات؟

ئایا ئەوەی کلاشینکۆف لەبەرامبەر خۆپیشاندەران بەکاربهێنێت، توندڕەو نییە؟

ئەو ئازادییە کە لە مزگەوتی دەرگای سەرا بانگەشەی بۆ دەکرێت، کۆپلایەتییەکەی سعودیە و سودان وئەردۆغانە!

ئەو دەسەڵاتە کە بەناوی تەکنۆکراتەوە بانکەشەی بۆ دەکرێ، هەمان ئەو دەسەڵاتەیە بە هەموو شێوەیەك بەرەو هەڵدێری هەزار بە هەزارمان دەبات!

ئەو رۆشنبیرە لیبراڵانە کە بوون بە بەشێك لە سەرقافڵەی ئەو جۆرە دەسەلات و ئازادییە، بە ئەمتیازەوە گەندەڵن و نە رێگاو نە دوارۆژمان بۆ رۆشن دەکەن و ئێوەش کەیفی خۆتانە!

توندوتیژی دەستبەجێ راگرن!

دیسان رەفتاری نابەرپرس شارەکانی(کەلار، چەمچەماڵ و سەیدسادق)ی گرتەوەو لەپێناو چاکسازی نەك شۆڕش، کوژراو بریندارێشیان لێکەوتەوە.

ئێمە داخوازی رەوامان هەیەو دەتوانین لەم قۆناغە بە ئەقڵ و حیکمەت لە خۆپیشاندان و مانگرتنی گشتی و هەر جۆرە چالاکییەکی تر بەشێوەیەکی ئاشتیانە بەیان و داوای جێبەجێکردنیان بکەن.

لە راگەیاندن و کۆڕو کۆبوونەوەکان ئەڵێی دیموکراسی لە کوردستان لەدایکبووە، کەچی دەبینین هەندێ خۆپیشاندەر تەنها زمانی توندوتیژی رەفتار دەکەن و دەسەڵاتداران بە کلاشینکۆف وڵامیان دەدەنەوە.

ئێمە وەك چالاکوانی مەدەنی، رۆژنامەنووس و نووسەرانی بێلایەن و سەربەخۆ داوادەکەین:

1- خۆپیشاندەران رووی خۆپیشاندانەکانیان ئاراستەی بارەگا حزبی و حکومییەکان نەکەن و داخوازییەکانیان بەشێوەیەکی مەدەنییانە پێشکەش بکەن.

2- بەتوندی رەفتاری هەردوو لایەن رەتدەکەینەوەو داوادەکەین دەستبەجێ بۆ هەڵویست و رەفتارو کرداری ئەقڵانی بگەڕێنەوە، بەبێ ئەوەی زەرەیەك لە سەقفی داخوازی یان لایەنگیری بێنەخوارەوە!

2011/2/25

گۆران مامە عەلە ڕەش، چالاکوانی مەدەنی، دەربەندیخان

عەدنان قوربانی(کۆمەڵەی پەیامی گەرمیان)

سوارە محەمەد، خوێنکار لە کۆلیژی ئاداب لە خانەقین

ناسیاو محەمەد(گروپی بەگژداچوونی گەندەڵی)

ئەمیر عەلی، چالاکوانی مەدەنی، خانەقین

دڵشاد ئەنوەر، رۆژنامەنووس(هاوڵاتی)

فەرمان خیلانی، تۆری بەرگری لە ماف و ئازادییەکانی خەڵکی کوردستان

سەلام عەبدوڵڵا، نووسەر، بێلایەن، خانەقین

کێ خاوەنی عەدالەتی کۆمەڵایەتییە؟!

لەپەراوێزی قسەکانی نەوشیروان

هەموو حکومەت و حزب و سەرۆکەکانی ئەم سەرزەوییە، هەر لە ئۆباما تا خامەنەئی، لە پاشا سعودیە تا بەشار ئەسەد و مێرکل و بەرلسکۆنی...هتد) خۆیان بە دادپەروەر دەزانن و نەوشیروان وەك هەموویان دەڵێ(خوای گەورەو گەلەکەمان پشتیوانمانە).

بەهۆی قەیرانی سەرمایە و حکومەتە تەکنۆکراتەکانی و بازاڕە گرانەکەی و گیرفانی گەندەڵی بەرپرسە حزبی حکومەتەکانی، بووە بە هۆی راپەڕین و نارەزایەتی یەك لەدوا یەکەکانی ژێردەستەکانی جیهان. لەم ناوەڕاستە گەورەترین گاڵتەجاڕی بەناو(خودا و دیموکراسی)بە هەژارەکان دەکرێ: خودا لەباشترین حاڵەت هەمیشە پشتیوانی لایەنە بەهێزەکان بووە، دیموکراسیش وەك شێوەی دەسەڵاتداری سەرمایە، بەخۆی هۆکاری قەیرانەکەیە و بووە بە زامنی زۆرداری و جەنگەکانی! قسەکەری سەرمایەی ئەمریکی(ئۆباما)بەخۆی لەناو کێشەی قووڵی بێکاری، گرانی و لانەوازی ملیونان مرۆڤی وەڵاتەکەی و گەندەڵی و ناعەدالەتی حکومەتە تەکنۆکراتەکەی غەرق بووە، کەچی وەك"فریادڕەس"لەبارەی تونس و میسرو جیهان لێدوانیدەدا و بەهەمان شێوە قسەکەرانی حکومەتی پەت و سێدارەی ئێران یان رەگەزپەرەستێك وەك ئۆردۆگان و سەرۆك حکومەتەکانی تر.

هەموو ئەو مرۆڤکوژانە، خاوەن کەرت و موڵکایەتی تایبەتی جۆراوجۆرن، بەڵام لەپێناو تەفرەدان وگێلکردن و لەخشتەبردنی ژێردەستەکان زاراوەی سیحراوی(عەدالەتی کۆمەڵایەتی) بەکاردەهێنن، بەبێ ئەوەی پێمان بڵێن مەبەستیان لەو زاراوەیە چییە و چۆن جێبەجێی دەکەن.

رەخنەگرتن لە حکومەتی هەرێم پێویستی بە هونەرو زانستییەکی گەورە نییەو لەراستیدا کێشەکە لێرەدا نییە، بەڵکو ئێمە دەبێ بزانین چی بە رەخنەکانمان بکەین و ئەزموونەکەمان بەرەو گوێ ببەین.

گۆڕان گرفتاری درووشم و بۆچوونی بەسەرچوو بووەو رەخنەی جددی لە سیستێمی حوکمڕانی نییە. هەموو کێشەی خەڵکی کوردستان هێناوەتە ئاستی گەندەڵی، بەمەرجێك ئەمە تەنها یەك خاڵە لە زنجیرەی کارەساتی سیستێمی ئابووری سەرمایەداری!

((ئەگەر کارمەند و وەزیرەکان گەندەڵ نەبن مانای ئەوە نییە عەدالەتی کۆمەڵایەتی چێ دەبێ و هەر ئێستا بە سەدان و هەزاران کارمەندو وەزیر و بەرپرس هەیە کە گەندەڵ نین.))

گۆڕان ئێستاشی لەگەل بێت لا لە ڕەخنە لە سیستێمی سەرمایەداری ناکاتەوەو تەنها بەس بە هەندێ درووشم(قاوخ)ی مەسەلەکان دەکات. عەداڵەتەکەی گۆڕان لە ریکلامکردن بۆ بازرگانی حکومەتی لەسێدارەدانی ئێران و کۆمپانییەکانی تر کۆتایی پێدێت و پێویست بەوە ناکات پێمان بڵێن(بە پارەی ریکلام هەندێ لە خەرجییەکانمان پڕدەکەین)...زۆر رۆژنامە، گۆڤار و کەناڵ هەیە بەبێ ئەو بازرگانییە قیزەوەنە، خۆیان بەڕێوەدەبەن و بوون بە پڕفرۆشترین رۆژنامە!

گوێ لە غزرائیل بگرن...دوا قسەکەی نەوشیروان!

بەکورتی: ئەوەی عزرائیل بە برادەرەکەی وت، نەوشیروان بە پارتی و یەکێتی دەڵێ: گیانی دراوسێی ئەم و ئەولاتم کێشا(میسر و تونس) و دەبێ بەخۆت بزانی کە نۆرەی تۆ هاتووە!

سۆسیالیزم غائیبە!

هەموو هاواری گۆڕان و نەوشیروان ئەوەیە حکومەتێکی تەکنۆکرات دابمەزرێ!

ئایا بەگوێرەی ئەزموونی تەکنۆکراتەکان لە وڵاتانی جیهان، توانیویانە چەوسانەوەو هەژاری لەناو ببەن؟ ئایا دەبێ ئێمە لە کوردستان چ پەندێك لە دەسەڵاتە تەکنۆکراتەکان وەربگرین؟! ئایا هاتوهاواری گۆڕان دەتوانێ کێشەی هەژاران چارەسەر بکات؟

ئەمەیە گاڵتەجاڕی بە جەماوەری خەڵکی کوردستان...ئەمەیە رێگای پوچەڵکردنی مافی رەوای جەماوەر...ئەمەیە جەواشەکاری، گەوجاندن و گێلکردنی خەڵك!

پوچەڵی بزووتنەوەی گۆڕان!

ئیمڕۆ نەوشیروان بەڕوونی مەبەستی گۆڕانی باس کرد و حاڵی بووین کە بە مانای روخاندنی ئەزمونی وڵاتانی سۆسیالیستی بەکاردەهێنن و تاقە وشەیەکی بەکارنەهێنا بۆ تاقە ڕەخنەیەك لە رژێمی وەحشیگەری سەرمایە....ئایا ئەگەر بزووتنەوەیەك بەم شێوەیە بیربکاتەوە دەیەوێ عەدالەتی کۆمەڵایەتی جێبەجێ بکات؟!

ئایا روخاندنی وڵاتانی رۆژهەڵاتی ئۆروپا چی لێ سەوز بوو؟ ئایا لەوێش دووبارە نارەزایەتی و راپەڕین و بەرگری دەستی پێنەکردووە؟

دەبێ بەشخوراو و چەوساوەکانی کوردستان لە بۆچوونەکانی نەوشیروان و"رۆشنبیرەکانی"گۆڕان و نیاز و مەبەستیان باش تێبگەن و خۆیان و نارەزایەتییە رەوا و مرۆییەکەیان نەکەن بە قوربانی بزووتنەوەیەك پێشوەخت وەك حکومەتەکانی پاش روخانی بلۆکی رۆژهەڵاتی ئۆروپا بیردەکاتەوەو کار بۆ حکومەتی تەکنۆکراتی سەرمایەداری دەکات کە بەکردەوە دژ بە ئازادی و عەداڵەتی کۆمەڵایەتین و پارێزەری تەواوی دیاردەکانی گەندەڵی، بێکاری و چەوساندنەوەن: ئازادی و عەدالەتی کۆمەڵایەتی خاوەنی خۆی هەیە!

هیچ جارێك ئەم رەوتە کە دەم لە عەدالەتی کۆمەڵایەتی دەکوتێ، باسی ئەڵتەرناتیڤی سۆسیالیستی نەکردووەو وەك بڵێی سوێندیان خواردووە ناوی گوم بکەن.

ئایا عەدالەتی کۆمەلایەتی بەبێ سۆسیالیزم بوونی هەیە؟

ئایا ئازادی بەبێ کارو خزمەت و ئەرکی ژیانی هەرەوەزی مانای دەبێ؟

بە کورتی: وەلامی سەرراستانە بۆ بارودۆخی ئیمرۆ نە ئەوەیە کە گۆران، کۆمەل و یەکگرتوو کاری لەسەر دەکەن و نە ئەو بەلێن و خیتابانەیە کە حکومەت دەیلێتەوە.

هەر لایەنێك بییەوێ گەندەلی، بێکاری، جیاوازی بۆگەنی چینایەتی، گرانی لەناوببات و بەڕاست بەفاداری بۆ خوێنی شەهیدان و قوربانیان بنوێنێ و ئەزموونەکەمان بەرەو پێشەوە ببات و بە کردەوە ئاسایشی نەتەوەیی بپارێزێ، دەبێ هەنگاوە سەرەتاییەکانی جیهانبینی و کرداری عەدالەتی کۆمەلایەتی بە مانا سۆسیالیستییەکەی پەیڕەو بکات، بەمەرجێك سوود لە هۆکارەکانی روخاندنی وەربگرێ، بە پێچەوانەوە ئێوە هەر کێیەك بن، تەنها تەفرە بە خەلکی هەژار دەدەن و تەنها زیقوزاقی دەسەلات و پارەو چاوچنۆکی دەکەن و ئیمرۆبێت یان سبەی دەکەونە بەر نەعلەت و نەفرەتی چەوساوەکان و، مێژوو رەحم لەکەس ناکات.

چەك و پوولی ئەلمان، مرۆڤکوژن لە جیهان

ئەمە دروشمێکە لە زۆربەی خۆپیشاندانەکانی دژ فاشییەت ، هاوپشتی لە گەل پەنابەران، زیندانییە سیاسییەکان یا دژی چەکسازی بەرزدەگرێتە. منیش لێرە هەلمبژاردووە بۆ سەردێڕی ئەم ووتارە. هەلبەت من گۆمانم نیە لەوەی ئەم دەولەتە زۆر پێشکەوتووە، مۆدێرنە، لانەکەی چەندین فەلسەفەی جیهانییە. زووزوو باسی دیموکراتسییەت، مافی مرۆڤ، کۆمەلگای مەدەنی، ئازادی و دەولەتی سەروەری یاسا دەکەن. زۆر کەسیش هەن، بەبێ لێکدانەوە، لە ژێر کارتێکردنی ماشینی ژەهراوی پروپاگەندەکانیان، بڕوایان پێدەکەن، و وەك توتی قسەکانیان دەلێنەوە. بەداخەوە نموونەی ئەم جۆرە کەسانە زۆرن. هەر لە هەندێ بەناو رۆشنبیر، نووسەر تا دەگاتە کەسانێك، دەکرێت سەرەرای پلەوپایەیان، تیتلی ئەکادیمییان لەبواری سیاسەتی ئەو دەولەتانەی تێدا دەژین،بە نەخوێندەوار ناونووس بکرێن.

<u>ئێمە دەبێ دوژمنەکانمان باش بناسین، تا بە بەراستی بتوانین بە توندییەوە لە دژیان خەبات بکەین.</u>

له 2001/6/20 پرۆتێستێك بۆ پەكخستنی كاری كۆمپیوتەری كۆمپانیای فڕین (لوفتهانزا) بە ڕێگای پۆستی ئەلكترۆنی كرا. لەكاتێكی دیاریكراودا(هەزاران كەس بەرێگای كۆمپیوتەرەوە نامە بۆ شوێنێك بنێرن). هۆی ئەم چالاكییە ئەوە بوو، ڕێكخراوەكانی مافی مرۆڤ(پرو ئەزیول، وادی، میدیكۆ ئینتەرناسیونال...هتد) لە دژی بەشداریكردنی ئەم كۆمپانیایە لە دەركردنی پەنابەران: ساڵی 000 40 پەنابەر دیپۆرتدەكرێن.

ئەمە بوو بەهاندرێك بۆ من. بەچاكم زانی ئەم راپۆرتە بنووسم:

بە گوێرەی هەڵسەنگاندنی (ئینیتیەتیڤی ئەنتی راسیزم لە بەرلین) بۆ تیرۆری دەوڵتی دژی پەنابەران لە ماوەی نێوان 1993-1999و بەپشتبەستن بەسەرچاوەی رۆژنامەو گۆڤارەكانی جیاجیاكان:

78 پەنابەر لە ترسی دیپۆرتكردن خۆیان دەسووتێنن یا لەكاتی هەوڵدان بۆ دەربازبوونیان لە دیپۆرتكردن گیانیان لەدەستداوە.

- 113 پەنابەر لەسەرە ڕێگا یا لەسەر سنوورەكانی ئەلمانیا، گیانیان لەدەستداوە، 97كەسیان لەسەر سنووری رۆژهەلاّتی ئەلمانیا.

267 لە كاتی پەڕینەوەیان بۆ ناو ئەلمانیا بریندارکراون، 141پەنابەر لەسەر سنووری رۆژئاوای ئەلمانیا.

185پەنابەر لەترسی دیپۆرتكردن خۆیانیان بریندارکردووە، یا هەوڵیانداوە خۆیان بسووتێنن.

5 پەنابەر لەكاتی دیپۆرتكردنیان گیانیان لەدەستداوە.

97 پەنابەر لە كاتی بەكارهێنانی زۆرداری پۆلیس بریندارکراون.

9 پەنابەر پاش دیپۆرتكردنیان بۆ وەلاّتەكەیان، كوژراون.

239 پەنابەر پاش دیپۆرتكردنیان لەلایەن پۆلیس و ملیتێری وەلاّتەكەیان بەخراپی ڕەفتاریان لەگەڵ كراوەو ئەشكەنجە دراون.

33 پەنابەر پاش دیپۆرتكردنیان بێ سەروشوێن كراون.

9 پەنابەر بەهۆی زەبروزەنگ بەكارهێنانی پۆلیسی ئەلمانی گیانیان لەدەستداوە، 97 كەسیان بریندارکراون.

ئەم لیستەیە بەشێكن لەو تیرۆرە دەوڵەتییە كە پێیانزانراوە!لە 2000دا نزیكەی 5000 هێرشی راسیستانە لەدژی پەنابەران ئەنجام دراون، لەوانە(بۆ نموونە):

نعیمە هاجر، هاوەلاّتی جەزایەری پاش بەسەربردنی 238ڕۆژ لە زیندانی دیپۆتكردن لە فڕۆكەخانەی فرانكفۆرت، لە 5/6 خۆیی كوشت. داوای پەنابەری ئەم ئافرەتە بەرپەرچ درایەوە، لەبەر ئەوەی یەكەم ڕۆژی زەوتكردنی لە لایەن سەربارزە جەزایرێكان لە بیر چوبووەوە. تەنها لەچەند مانگی رابردوو، لە زیندانی فرۆكەخانەی فرانكفۆرت 18 هەوڵی خۆكوشتن درابوو.(سەرچاوە: رۆژنامەی مانگانەی ئەنالویزە و رەخنە، ژمارە439لە 8/یونی/2000).

ئەلبیرتۆ ئەدریانو، لە شاری پاساو(لە 12/یونی) لە باغچەی شاركە، لەلایەن نازێكانەوە بەشەق و تێهەڵدان نیوەمردوویان كرد، جلوبەرگەكەیان لەبەر داكەندبوو و فڕێیاندابووە ناو دەوەن. لە 15/ یونی گیانی لەدەستدا(تاتس لە 15//20006).

كلاوس گیریكە(لانەواز) لە شەوی24/یونی لە گرایفس ڤەڵد بەدەستی نازێكان كوژرا(تاتس لە 26/یونی).

فالكۆ لویدكه(ئەنتی فاشیست) لە 5/31 لەلایەن میلكە بیدەر(نازی) بە ئۆتۆمبیلەكەی لێیدا و دەستبەجێ گیانی لەدەستدا.(تاتس لە 6/5و بەیاننامەی ئەنتی فاشیستشە ئەكتسیون لە ئێبەرس ڤێلد)

(لە 5/6)لەكاتێكدا ئەنتی فاشیستە سوورەكان نمایشی شانۆی سەرجادە بوون، فاشیست(مانفرید هوك) بەچاقۆوە بەربووە گیانیان و یەكێكیانی بەسەختی بریندار كرد و دەستی یەكێكی كەیشی بەسووكی بریندارکرد(یونگە ڤێلت لە 5/11)

لایبزك، شەوی 6/28 نازییەك پاش ئەوەی یەكەم جار بەجوێنی نازییانە هەستی پەنابەرێكی عیراقی بریندارەدەكات، بە چاقۆ دەكەوێتە گیانی و سنگی بریندار دەكات(یونگە ڤێلت لە 6/29).

لە 5/1 دا 10 نازی لە(لودڤیگس هافن)، هەوڵیاندا سەنتەری لاوان(فریدریش دویر) لە مانهایم بسووتێنن. لە هەمان شەو، دوو پەیگەری ئەنتی فاشیستیان وێرانکرد.

(لە نووسراوەیەكی ئەنتی فاشیست لە مانهایم بلاوكراوەتەوە)

⋆⋆ لە دارستانێك نزیك شاری ئولم، پۆلیس لە نزیكی 10 مەترەوە، تەقە لە كەم ئەندامێكی ڤێتنامی(لەسەر كورسی پێچكەدارەكەی دانیشتبوو) دەكەن. 21 فیشەكی پێوە دەنێن. لە 20/سێپتێمبەر/2000 گیانی لەدەستدا.

لە 11/ئەكتۆبەر، لە فرانكفۆرت، پۆلۆنییەك(37ساڵ) لەترسی كۆنترۆڵی پۆلیس، گیانی لەدەستدەدات.(ئەگەر بیگرن، بۆ پۆڵەندا دیپۆرتی دەكەن).

لەبەرلین، شەوی 30 ئۆغوست، پەنابەر ئەڵتناكۆف گاگفاسۆیندیل(خەڵكی مەنغۆلیا)، لە كاتی هەوڵی دەربازبوون لە زیندانی دیپۆرتكردن، گیانی لەدەستدەدات.(یونگە ڤێلت لە 2000/9/19)

لە 8/ دیسەمبەر، پەنابەرێكی سریلانكی بەناوی ئارومۆگاسامی سوبرەمانیام(17 ساڵە) لە زیندانی دیبۆرتكردن لە هانۆڤەر-لانگن هاگن، لە ترسی دیپۆرتكردن خۆی دەگوژێت. لە 1993وە تا كۆتایی 2000دا 79 پەنابەر بەهۆی تیرۆری دەوڵەتییەوە بەرەو چارەنووسی خۆكوشتن براوون(یونگە ڤێلت2000/12/14)

⋆⋆ هێرش بە بۆمبا دژی جووەكان لە دیسلدۆرف و بووە هۆی بریندارکردنی 9 كەس لە خەڵكی رووسیا، 6یان جوو بوون.(یونگە ڤێلت لە 2000/7/29). پۆلیس خێرا رایانگەیاند كەوا لە دیسلدۆرف گروپی نازی نییە. كە گومانلێكراوێك دەسگیركرا، سەرلەنوێ پۆلیس رایگەیاند، كە (رالف شپیس) سەر بە نازێكان نییە. بەلاّم ئەم دوو درۆیە، لەلایەن ئەنتی فاشیستەكانەوە ئاشكراكران. رالف پێشتر پەیوەندی هەیە بەنازێكان و بەهۆی چەندین چالاكی راسیستانەی جۆراوجۆر سزا دراوە.

7/ئۆگۆست، لە شاری بامبێرگ، بۆمبێكی كاتی بە دەرگای ماڵی جوویەك توند دەكەن، بۆ ئەوەی لە كاتی رۆیشتن بۆ كاركردن پێوەوەی بتەقێتەوە.

لە شاری ئایزناخ، بینگن، ڤوپەرتاڵ- بارمن، دیلكیرشن، رۆكنهاوزن(راینلەند فەڵس)، گویستروۆ، ڤایدن، دیسلدۆرف، شڤێبشە هال، بەرلین، پۆتسدام، هالە، بەرلین- كوپنیك، گلوكشتات(شلیزڤیگ- هۆڵشتاین)، لانداو، گرابوڤ لە نزیك لودڤیكسلوست، (جارێكی تر لە بەرلین)، ئۆیكەمویندن، ئەنكلام، گێانهاوزن(

هێسن)، گوینتەبێرگ(براندنبۆرگ) شڤیدت، هێرش کراوە بەسەر کۆڕستان،
سیناگۆگ(شوێنی خواپەرستی جوو) جووەکان. هەندێکیان رووخاندووە،
هەندێکیان بە رەنگ و درووشمی نازییەت پیسیانکردوون.

لە 1989وە تا 2000لەلانی کەمەوە 107 لانەواز بەدەستی ئەم ترۆپە بۆرانەوە کوژراون(زۆربەیان بەتەمەن بوون).

لە یولی – دیسەمبەر/2000: لە 22-23 نازێکان لەسەر ئاستی ئەلمانیا هێرشی درندانەیان ئەنجامداوە:

لە تریپتۆڤ، 15 نازی بەبەر هێرشدەکەنە سەر پیاوێکی تونسی. لە موینشن، 30 نازی لە (ئیس بان) لە پیاوێکی ئاسایی دەدەن. لە ڤیسمار مۆلۆتۆفێك فرێدەدەنە ناو ماڵێك، نازێکان لەو بڕوایەدابوون، لانەوازەکان تێدا دەژین. لە دیتلیتس و هەلبەشتات چەندین هەوڵی کوشتنی پەنابەران دراوە.

لە ڤوپەرتاڵ – بارمن، لە 23/ سێپتێمبەر نازێکان بۆمبێك فرێدەدەنە ناو لاگەری پەنابەرە یوگسلافێکان(جاران). لەئەنجامیدا دوو منداڵ سووك بریندداربوون(فرانکفۆرتە روندشاولە 2000/9/25)

لە شڤیرین، لە 30/ ئۆکتۆبەر، دوو نازی هێرش دەکەنە سەر خێزانێکی رووسی و ئافرەتەکە بەسەختی بریندار دەکەن.(تاتس لە 10/4)

لە فالەرس لێبن(نزیك ڤۆلفسبۆرگ) لە شەوی24-10/25 بە مۆلۆتۆڤ کۆکتیل هێرشیان کردە سەر لاگەرێکی پەنابەران(راتس، ژمارە127)

لە فینستەر ڤەڵد(براندنبۆرگ) 20نازی هێرشدەکەن بۆ سەر ماڵێکی ئەنتی فاشیست و هەمو شتەکانیان وەردوخاش کرد.

لە لویکن ڤەڵدە، نازێکان هێرش دەکەنە سەر پەنابەرێکی سیرالیونی و برینداریدەکەن(تاتس،2000/11/18)

لە زاربروکن، نازێکان هێرش دەکەنە سەر پیاوێکی میسری و بەخەستی برینداریدەکەن(فرانکفۆرتە روندشاو، لە 12/14)

لە شڤالمشتات، نازێکان هێرش دەکەنە سەر 3پەنابەری ئەفریقایی و لێیاندەدن و دەیاندەنە بەر جوێنی راسیستانە(یونگە ڤێلت لە 12/14).

لە کوپن، نازێکان بە چاقۆ لە پشتی قوتابییەکی مۆنغولی(پاسی ئەلمانی پێبووە!!)و بەخەستی برینداری دەکەن(یونگە ڤێلت لە 12/27)

و سەدان ئەکتسیونی درندانەی تری نازێکان شانبەشانی تیرۆری دەوڵەتی.

لە تسێشۆباو، لە کاتی پشکنینی ماڵێکی نازی، دەستبەسەر 30 دەمانچە، تفەنگ، چەندین نارنجۆکی دەستی و هەزاران فیشەك گیرا(یونگە ڤێلت لە 12/19).

حکومەتی ئەلمانی بەشێوەی جۆراوجۆر دەستی لەم تاوانە هەیە و تا پێیان بکرێت نازی و رێکخراوەکانیان دەرباز دەکەن، تاوانەکانیان، بە تاوانی بزووتنەوەی نازێکان ناونابەن و هەوڵدەدن بیکەن بەکاری چەند تازەپێگەیشتوویەکی گێل، کەلەشەق و ئەلکهولیکە!! بەلام

فراوانی تاوانەکان، ئاستی ڕێکخراوەییان و کە قوربانییەکان زۆربەی زۆریان پەنابەر، لانەواز، جوو و ئەنتی فاشیستن، ئەو بەڵگەیە دەدەن بەدەستەوە کە ئەم تاوان و تیرۆرانە تەنها بە فاشیستەکان ناکرێت، بەڵکو بەشێوەی ڕاستەوخۆ و ناڕاستەوخۆ دەستی دەوڵەتیشی تێدایە.

سەرەڕای ئەم هەموو تیرۆرەی تروپە فاشیستەکان، دەوڵەتی ئەلمان بەرپرسی و ڕۆڵی ڕێکخستن ئەم تیرۆرانە ئەگرێت ئەستۆ. ئەوە دەیان ساڵە ئەنتی فاشیستەکان، هەندێ لە کلێسەکان، پارێزەرانی مافی مرۆڤ تا دەگات بە کۆمونیستەکان، داوای قەدەغەکردنی ڕێکخراوە فاشیستەکان دەکەن، بەڵام حکومەتە جیاجیاکان، هەر لە کۆنزەرڤاتیڤەکان تا حکومەتی ئێستای کوالیتسیونی سۆسیال دیموکراتەکان لەگەڵ سەوزەکان، ئەم کارەیان ئەنجام نەداوە!!

چەندین بەڵگەی تر هەیە بۆ سیاسەتی تیرۆریستی دەوڵەتی ئەلمان:

–1000000مرۆڤ مافی مانەوەی کاتی، بەبێ دڵنیاییان هەیە.

– 6 00 000 پەنابەر و موهاجر بەگوێرەی ئاماری ڕەسمی، هەڕەشەی دیپۆرت و دەرکرنیان لێ دەکرێت.

– نزیکەی 5 00 000 کەس بە شێوەیەکی"ناشەرعی"لەژێر سەختترین باری ئابووری، سایکلۆژی و کۆمەڵایەتی لە ئەلمانیا دەژێن.

– لە بەر دەرکردنی یاسای کۆنەپەرستانەی تایبەت دژی"خارجییەکان" لە یولی 1997، لەهەمان کاتدا دیپۆرتکردنی ئاسانکردۆتەوە. بۆ نموونە ئەگەر"خارجییەك"بە 3ساڵ زیندانی سزابدرێت، دەتوانن پاش تەواوکردنی سزاکەی، بەشێوەیەکی"شەرعی" دیپۆرتی بکەن.

– ئەوەی لە خۆپیشاندانێکی مۆڵەت پێنەدراو بەشداریبکات، بە گوێرەی دەستور دەریدەکەن.

– ناچارکردنی پەنابەران بە مانەوە لەناو کۆنتینە یا لەناو لاگەرەکان.

– لێدان و سووکایەتی پێکردن لەلایەن پۆلیسەکانەوە. کاتێك(کوللا بانکولو، لە دژی دیپۆرتکردنی بۆ نیجیریا دیفاع لەخۆی دەکات. دەستوقاچی دەبەستنەوە دەمی بە زەمق دەگرن و شریقەی هێمنکردنەوەی لێدەدەن. لە 94/4/15 گیانی لەدەستدەدات. هاووڵاتی سودانی(ئەمیر عومەر ئەحمەد) لە 99/5/28 لەکاتی دیپۆرتکردنی لە ناو فڕۆکەکە لە نێوان فرانکفۆرت و موینشن دەیکوژن.

– سیاسەتی دیپۆرتکرد و درووستکردنی زیندانی تایبەتی بە دیپۆرتکردن. نزیکەی 3000-5000پەنابەر لەناو زیندانەکانی دیپۆرتکردنن. د. زاڵدرادڤاکۆ نیکۆلۆف دیمترۆڤ(پەنابەرێکی بولغاری) پۆلیس ویستویانە بۆ زیندانی دیپۆرتتاتسونی براونشفایگ بیبەن. پۆلیسەکان تەقەی لێدەکەن و دەیکوژن. لە 1999/12/21گیانی لەدەستدەدات. بەڕاستی لیستی کوژراو بریندارەکان زۆر درێژە. من لێرەوە لێی دەگەڕێم.

– بەدەستدانەوەی ڕاستەوخۆی پەنابەران بە حکومەتەکانی ئەشکەنجەدان و تیرۆر لە تورکیا، ئێران نیجیریا و تۆگۆ، تەنانەت لە فڕۆکەخانەکان، بەهۆی ڕێککەوتنەکان لەسەر پەیمانەکانی"گەڕاندنەوە" لە گەڵ چەندین دەوڵەت.

بۆیە گران و دوور نیە ئەگەر بڵێن(شیلی- وەزیری ناوخۆ) تا دەگاتە جێگرکەرانی فەرمانەکان لەباری ئەتێکییەوە لە ئاستی فاشیستە مرۆڤکوژەکانن!

وەك دەبینن، بەرێگای ئەم ئیجرائاتانەوە، ئەم سیاسەتانەی ئیمپریالیستی ئەلمانیا، بەکردەوە دروشمە شۆڤێنیستەکەی فاشیستەکان"دەرەکی بۆ دەرەوە" پەیڕەودەکەن.

دەبێ ئەوەیش بزانین کە ئەنتی فاشیستەکانیش بە بەردەوام بە هێرشکردن، خۆپیشاندان، و ملیتانت ڕووبەڕوویان دەبنەوە.

لە 2001/7/6

ناوی ئەو شەرکەت و ڕێکخراوە ئەلمانییانە کە پشتگیری
ڕژێمی فاشیستی (ئیراق)یان کردووە
با پێکەوە داوای دادگاییکردنی ئەم تاوانبارانەش بکەین!
مەترسییەکانی دەسەڵاتی فاشیزم و تاوانەکانی لە ماوەی35ساڵدا لە دژی گەلانی ئیراق، کوردستان، ئیران و کوێت
بە پشتیوانی و پێکەوەکارکردن لەگەڵ ئەم تاوانبارانە کە ناویان لە خوارەوە هاتووە، بەرنامەریزیان بۆ کراوە. کاتێ ئەم
راستییانە بۆمان دەردەکەوێت، ئەمەشمان بۆ ساغدەبێتەوە: ڕژێمی سەدام و وەحشیگەرییەکانی بەرهەمی
یەکانگیری بیروهۆش و عەسکەریتاریاو پەیوەندی فاشیزمی ئەلمانیایە لەگەڵ بیروهۆش و عەسکەریتاری
ناسیونالیزمی عەرەبی و ئیسلامییە بە پلەی یەکەم.
لەراستیدا ئێمە چیتر پێویستیمان بەوە نییە پرسیاربکەین، بۆچی حکومەتی ئەلمانیا لە بارەی جەنگی ئەمریکا-ئیراق،
راستەوخۆو ناراستەوخۆ بەرەو ئالاَی"ئاشتی"هەڵگرتووە یان بۆچی ئەلمانیا مۆڵگای هێرشکردنی ئەلقاعیدە بوو
لە9/11. حکومەتی چەکسازی و بانقی ئەلمانی و حزبەکەیان بە سەرۆکایەتی هیتلەر بە تەواوەتی لە1945
ژێرنەکەوت، بەڵکو لە جەنگی(ئەمریکا-ئیراق)دا: بازاری ئیراق کە بەشێکی زۆر گرنگ بوو بۆ کۆمپانییە زلهێزەکانی
چەکسازی و بانقەکانی ئەلمانیا، بەیەکجاری بە زەبروزەنگی دوا چەکی مۆدێرن وشارستانییانەی ئەمریکا لە چنگی
دەرکراو ئێستا سەرتاپای ئەم بازارە لە خزمەتی بەرهەمی ئەمریکی و هاوپەیمانەکانییە. نەزانترین چاودێری سیاسی
دەتوانێت بە زەقی ئەم راستییە ببینێت، بەڵام لە راگەیاندنەکاندا بەدەگمەن بەم شێوەیە باسدەکرێت. بازار هەمیشە،
بازاری هێزە سەرکەوتووەکانە"بەپیشتوانی خوا" لە جەنگ. ئەم کۆمپانیانە لەخوارەوە ناویان هاتووە، کۆمپانیای وڵاتە
دۆراوەکانەو ماوە داوا بکەین شانبەشانی سەرانی حکومەتی گۆربەگۆڕ، بۆ بەردەم دادگا راپێچیان بکەین:

1/ 1963موخابەراتی ئەلمانی بە چەك، پوول و تەکنیك پشتگیری لە کودەتای بەعس دەکەن(سەرچاوە: گۆڤاری
پۆگروم/65-1979، لا 61).
1963/2شەرکەتی سیمنز(ئەلمانی-فەرەنسی)، بۆمبای ئیلیوشین-بۆدگەر،بۆ بۆردومانی شەوان بەکاردێت.
سەرچاوە: هەمان سەرچاوە،لا.62
3/ 1968 ئەلمانیا راکێتی کوبرا بە لەشکری عیراق دەدا. هەمان سەرچاوە، لا.61
4/ 1969 فرۆشتنی بێ سیم. سەرچاوە:Mierzwa .
1972/5 ناردنی 35لۆری لە جۆری 1513لەلایەن کۆمپانیای دایملەر بێنز(مرسیدس)، سەرچاوە: بارت/گوتمان،1987لە
کتێبی دایملەر،لا702.
6/ 1975، 7موختەبەری پێستیسیدەPestizide شەرکەتی کارل کۆلپ و پیلۆت پلان. ئەم دوو مەتریاڵە بۆ
درووستکردنی چەکی کیمیاوی بەکاردەهێنرێت. سەرچاوە:(30.7.1984BULO, Breg-It.dpa,)
1976/7 مەشقپێکردنی ئەفسەرانی ئیراقی لەلایەن سوپای ئەلمانی. سەرچاوە: پاکس کرستی1-2
.1984
60/8هیلکۆپتەری-105Bo، شەرکەتیMBB، لە 1978وە ئەم شەرکەتە بە پێی سەرچاوەکانی خۆیان هاریکاری
سەربازی لەگەڵ ئیراق دەکەن. 6پسپۆری ئەم شەرکەتەش بۆ ئیراق چوون.، ڕۆژنامەی زوید تسایتونگ لە 1990/9/8
9/ 1978، 26 فرۆکەی ئەلفا-جێت(Alpha-jet) ، شەرکەتی(Dassault Dornier)ئەلمانی-فەرەنسی. سەرچاوە:
ڕۆژنامەی فرانکفۆرتە ئەلگەماینە، لە 86/11/20.
1978/10، 150راکێتی دژە ئاسمانی(Roland Flugabwwehr)، شەرکەتیMBBی ئەلمانی و Euro-Missileفەرەنسی.
سەرچاوە: تەکنیکی سوپا،85/5و زوید تسایتونگ لە 82/7/28
1979/11، ئیلکترونیکی فرۆکەوانی شەوان، سیمنز. سەرچاوە: 63,S1989WulfوDVZلە 84/1/27.
1979/12، سیستێمی دیاریکردن وپێکاندنی ئامانجی مەبەست، MBBئەلمانی. سەرچاوە: میرزوە، 1989.
1979/13، سیستێمی کۆمپیوتەر، ئەلمانیا، هێزی دەریاوان، ئاسمانی و بەشەکانیتری سوپای ئیراق بە سیستێمی
کۆمپیوتەری ئەلمانی بەیەك بەستراونەتەوە. سەرچاوە: میرزوا((1989Mierzwa.
1979/14هیلوکۆپتەری(-Breguet1150Atl-.وAluette)،شەرکەتی(ئێم.بی.بی)،فەرەنسی-ئەلمانی. سەرچاوە/
پوگروم، ژ.65، 1979، لا.62.
1979/15، فرۆکەی گواستنەوەی سوپا، (ئەلمانیا-ئیتالیا-ئەسپانیا-ئەنگلتەرا)، شەرکەتی ئێم بی بی و دۆرنیر.
سەرچاوە: گۆڤاری پوگروم، ژ.65،1979، لا 62
16/ 1979، 50زرێپۆشی جۆری-Uruta11EE، شەرکەتی دایملەر بێنزو ئینگیسا، بەرازیل-ئەلمانیا. مۆتۆری کارپێکردن لە
لایەن مرسیدسەوە درووستکرا. سەرچاوە: Brasilien
24,48S. <86, Military Tectical VS IDR IV/10,S.87/94Nachrichten-
1979/17 50زرێپۆشی-Sucuri17EE، شەرکەتی دایملەر بێنزو ئەنگیسا، ئەلمانیا-بەرازیل. هەمان سەرچاوە.
18/ 1979،150زرێپۆشیEE-Cascaval، شەرکەتی دایملەر بێنز، ئەنگیسا(Engesa Zahnradfabrik) ، هەمان
سەرچاوەی پێشوو.
1980/19 پەیمانبەستنی نهێنی چەکی ئەتۆمی لە گەل بەرازیل، حکومەتی ئەلمانیا و بەرازیل، سەرچاوە: ڕۆژنامەی
فرانکفۆرتە ئەلگەماینە(FAZ)لە 1990/9/4.

20/ 1980 ، 350 زرێپۆشی-EE11EE,Sucuri17Urutu, Cascaval9EE، شەرکەتی دایملەر بێنز، ئینگیسا(ئەلمانیا و بەرازیل) Brasilien
24,48S. <86, Military Tectical VS IDR IV/10,S.87/94Nachrichten-
1980/21، شاحینەی-EE-15EE/50/EE-25، شەرکەتی دایملەر بێنز و ئینگیسا(ئەلمانیا و بەرازیل)هەمان سەرچاوە.(ئەم هەواڵە بەسیَ هەواڵی جیاجیا بلاَوکراونەتەوە، من پێکەوە نووسیومن)
22/ 1980 ، 500 شاحینەی گواستنەوەی زرێپۆش، شەرکەتی Blumenhard/Hella, Taurus/Fulda، سەرچاوە: گۆڤاری:
. BUKO Krieg Iran-Irak48,S1982/103W 3Blaetter des iz
23/ 1980، شەرکەتکارل کولپ، دەزگای درووستکردنی چەکی کیمیاوی لە سامەرا. لە1980وە ئێراق توانای هەیە ساڵانە48تۆن سارین و تابون(Sarin وTabun)بەرهەم بهێنێت.ڕۆژنامەی فرانکفۆرتە ڕوندشاو،20/3/ 1990
1980/24، چەکی کیمیاوی، پیلۆت پلانت، بە نرخی30ملیون دۆلار بە عیراق فرۆشراوە(.فرانکفۆرتە ئەلگماینە تسایتونگ لە 18-19/8/1990
25/ 1981، 5000چەکی دژە ئاسمانی بە ناوی(HOT)، شەرکەتیMBB/Euromissileئەلمانی-فەرەنسی. سەرچاوە: دێر شبیگل، ژمارە39، 1990، لا.33، 52, S.82/1WT 374, S.81/7Soldat u. Technik
1981/26، 456زرێپۆشی دژە ئاسمانی(MILAN)، شەرکەتی ئێم بی بی و Euromissileئەلمانی-فەرەنسی. سەرچاوە: دێر شبیگل39، 1990، لا.33.
27/ 1981، 24هێلیکۆپتەری-105Bo، لەلایەن شەرکەتیMBBوCASA. ئەلمانیا-ئەسپانیا. سەرچاوە دێرشبیگل39/1990.لا.33.
28/ 1981، 100زرێپۆش، شەرکەتیFaunوRotzler. سەرچاوە: BUKO-Ruestungsexport info 6.S8/7..
29/ 1982، چەکی کیمیاوی(Toxikol.Labors)، لەلایەن ئەم شەرکەتانەوەReinbayern, Karl-Kolbوسوپای ئەلمانی. سەرچاوە: گۆڤاری دێر شبیگل، ژمارە 4/1989،لا.24.
30/ 1982 650زرێپۆشی-Urutu11EE، -EE-17EE,Jararce3Suouriشەرکەتی دایملەر بێنز و شەرکەتی ئینگیسا(ئەلمانیا-بەرازیل). سەرچاوە: 1414.S.1985/9IWR
31/ 1982، کارگەی ئاسنسازی بۆ بەرهەمهێنانی تەقەمەنی، شەرکەتیThyssen, Lasco, AEG Remscheid
32/ 1982، 50شاحینەی بۆ گواستنەوەی زرێپۆش، شەرکەتیGoodyear . ,Faun, Kloekner-Humbold-Deutz.
سەرچاوە: گۆڤاریBlaetter des iz48.S1982/103w3
1982/ 33، Militaerunimogs ، شەرکەتی دایملەر بێنز. هەمان سەرچاوە.
34/ 1982، 1050رۆکێتی رۆناڵد، شەرکەتی ئێم بی بی، ئا ئی گی و ئۆیرۆمیسیلیە.
35/ سیستێمی چاودێریکردنی هاتوچۆی فرۆکە، شەرکەتیSEL، سەرچاوە: بوکۆ، جەنگی ئێراق-ئێران، لا.13.
36/ 1982، تفەنگ، بە شاحینە نێردراوە لەسەریان نووسیوە چەمنتۆ!. ڕۆژنامەی فرانکفۆرتە ڕوندشاو لە14/8/82.
37/ 1982، ڕادار و(Sendenanlagen)، شەرکەتیSchwarz&Rhodeی ئەلمانی. سەرچاوە: ڕۆژنامەی فرانکفۆرتە ڕوندشاو لە 14/8/1982.
38/ 1983، 70 چەکی(Exocet-Lenkwaffen)، شەرکەتیMBB وAerospatiale، سەرچاوە: Sipri yearbook1987,S251.
39/ 1983، چەك و تەقەمەنی زرێپۆش، شەرکەتی Fritz Werner Geisen. سەرچاوە: شبیگل31/1987، لا48.
40/ 1983، مەشقپێکردن بە 25 کەس لە ئەفسەرانی هێزی ئاسمانی عیراقی لە لایەن Carl-Duisberg-Zentrum وDornier/GmbHلەشکری ئەلمانی. سەرچاوە: DVZ27/1/1984، بەرنامەی مۆنیتۆر.
41/ 180زریقۆشیEE-Urutu، شەرکەتی دایملەر بەنز و شەرکەتی ئینگیسا.
1984/42، شەرکەتیKarl, Kolb Rhema Labortechnik, Quastو,Herberger Bau hammerدەزگای درووستکردنی چەکی کیمیاوی لە سامەرا نارد. سەرچاوە: پانۆراما لە 27/10/86
44/ 1984، شەرکەتی ئێم بی بی و ئایرشبیسیال28(ئەلمانی-فەرەنسی)0Exocet-Lenkwaffenبۆ ئێراق دەنێرن. سەرچاوە: Sipiri Yearbook 1987,S251
45/ 1984، 6000اکێت بۆ سیستێمی ASTROS-IIلە لایەن شەرکەتی H Metalform&Hو شەرکەتی بەرازیلیAvibrasبۆ ئێراق نێردراوە. هەمان سەرچاوە، لا250 و گۆڤاری شبیگل51/1989،لا.94
46/ 1984، 6هێلیکۆپتەری-117BKلەلایەن شەرکەتیDenzel, MBB و Nagel&Kuehneی نەمساوی. سەرچاوە: گۆڤاری شتێرن لە 7/2/1985.
1984/47بەش وپێکهاتەکانی(کۆمپیوتەر، ئامێر، ئەزمایش...هتد)سەنتەری لێکۆڵینەوەو گەشەپێدانای سەربازی سعد - 16 لەلایەن ئەم شەرکەتانەوە نێردراوە: Gildemeister(Generalunternehmer),MBB,Rheinmetall,Fritz Werner, Kar Kolb, PBG ,Koerber AG, Siemens, Integral/Sauer Informatic/CMES(Firmengruppe), mbH/BP/Degussa/Mauser/Tesa/Zeiss. سەرچاوەکان: گۆڤاری شبیگل، ژمارە13، لە1989 و ڕۆژنامەی تاتس لە28/4/1989، فرانکفۆرتە ڕوندشاو، شبیگل لە 27/3/1989. لە لیستەکەدا هەر ناردنی هەر مەتریاڵێك بە ژمارەیەکی جیا بلاَوکراوەتەوە. من هەمووم کردووە بە ژمارەیەك.
1984/48،مەشقپێکردن لە بوارەکانی سەعد 16، لە 38شەرکەتی ئەلمانی مەشق پێکردنی ئەفسەرانی ئێراق بەرێوەچووە. ، شەرکەتە سەرەکییەکان: ئێم بی بی، Koerber. سەرچاوە: Profil 20.3.1989
49/ 1985، شەرکەتی Water Engineering Ttading GmbH(W.E.T), Merkur 50تۆن لەم ماددە کیمیاوییانەی خوارەوە بۆ عیراق دەنێرن: Phosphorti, Tabun-Grundstoffe, Natriumfluorid, Isopropylamin, Methylenchlorid..
سەرچاوە: گۆڤاری شتێرن لە 30/3/88، فرانکفۆرتە ڕوندشاو لە 28/4/88، ڕۆژنامەی تاتس لە 10/12/87.
50/ شەرکەتی(دووبل یو.ئی.تی)پرۆژەی چەکی کیمیاوی بە ئێراق(لە فەلوجە)دا. ئەم پرۆژەیە بۆ درووستکردنی مادەی تابون، سارین و VXە. سەرچاوە: کۆین/کۆغ1990، لا239.

51/ 1985، شەرکەتی ئێم بی بی(ئەلمانی)و ئایەر شپیسیال(فەرەنسی)پێکەوە96چەکیExocet-Lenkwaffen بۆ ئیراق دەنێرن.سەرچاوە: سەرچاوەی پێشوو، لا251
52/ 1985، 176زرێپۆشی ئی.ئی-9کاسکەڤال. سەرچاوە: بەرازیلیشە ناخرشتن1987/94، لا10. بە دووهەواڵی جودا بلاَوکراوەتەوە. یەکەم جار 26زرێپۆش و دووهەم جار 150. من کردوومن بە یەك هەواڵ.
53/ 1985، شەرکەتی Magirus-Deutz, و شەرکەتی Leitzی ئەفریقای خواروو، 5Haubitzen G- mm155بۆ ئیراق دەنێرن. هەمان سەرچاوە، لا254.
54/ 1985، 180شاحینە لەلایەن شەرکەتیSteyr-Daimler-Puch, MTUنەمساوی بۆ ئەدرەسی وەزارەتی بەرگری ئیراق دەنێرن. سەرچاوە: گۆڤاری بوکو، جەنگی ئیراق - ئیران، لا.12، گۆڤاریBlaetter des iz3 s.1985/128W 3K.
55/ 1986، ناردنی چەکی بیولۆگی، لەلایەن شەرکەتیRhema Laborttechnikئەلمانی.
سەرچاوە: شبیگل1990/33.
56/ 1986، شەرکەتی Kuehn Sigma Chemie, Platoچەکی بیۆلۆگی Pilzgiftبۆ ئیراق دەنێرن. پێکهاتەکانی: T-500mg2 .u100mg -HT2 ,Toxin ,2000 ,Diacetozyscripenol 100mg Verracarol. سەرچاوە: فرانکفۆرتە روندشاو لە1989/1/31.
57/ 1986شەرکەتی(دوبل یو. ئی.تی) ئامیری تری ناردووە بۆ بەکارخستنی بەرهەمهێنانی چەکی کیمیاوی لە فەلوجە کە لە ساڵی1991کەوتووەتە کار کردن. سەرچاوە: شبیگل 1989/4.
58/ شەرکەتی دایملەر بێنز(مێرسیدس)6737شاحینەی سەربازی بۆ ئیراق دەنێرن. سەرچاوە: گۆڤاری دێر شبیگل، ژمارە 31 لە 1986.
59/ 1986، شەرکەتی Deutschland Philips50چاویلکەی-MB Typ8028. فرۆکەوانی هیلیکۆپتەر بەکاریدەهێنن. نرخی4،5ملیون مارك. سەرچاوە: رۆژنامەی تاتس لە1989/6/7وگۆڤاری دژ بە ملیتاریزم (بوکۆ)، ژمارە25.
60/ 1986، شەرکەتی Krupp Atlas Elektronikمەشق بە ئەفسەرانی ئیراقی دەکەن. سەرچاوە: بوکۆ، جەنگی ئیراق-ئیران، لا13.
61/ 1987، شەرکەتی (Kuehn Plato ,Chemie Sigma100-HT Pilzgift mg2 T .u2)چەکی کیمیاوی بەنرخی600هەزار مارك بە ئیراق دەفرۆشن. سەرچاوە: رۆژنامەی فرانکفۆرتە روندشاو لە 1989/1/30.
62/ 1987، شەرکەتی(دووبل یو.ئی.تی)ئەلمانی و شەرکەتی(Atochem) ی فەرەنسی، مەشق بە پسپۆرە ئیراقییەکان دەکەن لەبواری چەکی کیمیاوی. سەرچاوە: رۆژنامەی تاتس لە 89/1/26.
63/ 1987، شەرکەتی ماوزە(یونان)، سیمینز، چەکی دژ ئاسمانی Artemis30بە ئیراق دەفرۆشن. سەرچاوە: شبیگل، ژمارە 31 لە 1987.
64/ 1987، شەرکەتی دایملەر بێنز و ئینگیسا200زرێپۆشی Jararcaبە ئیراق دەفرۆشن. سەرچاوە: کتێبی سیپری یارس بوغ1987،لا.250.
65/ 1978، شەرکەتی ئەلمانی داایملەر بێنز250زرێپۆشیCascavalبە ئراق دەفرۆشن. سەرچاوە: هەمان سەرچاوەو هەمان لاپەرە.
66/ شەرکەتیPaul Heinrich Reederei، 2085ئەلFliegerbombengehhaeuse بۆ ئیراق دەنێرن، سەرچاوە: ,EI Pais 10.5.1987
67/ 1987، 6ئەفسەری ئیراقی لە لایەن سوپای ئەلمانییەوە لە قوتابخلنەی باڵای سەربازی، مەشقیان پێدەکری. سەرچاوە: رۆژنامەی زوید تسایتونگ لە 1987/7/29.
68/ 1987، شەرکەتیMBB، دەزگای پرۆژەی 395 بۆ درووستکردنی رۆکێتی ناوەند هاوێژ بە نرخی 1000ملیون بۆ ئیراق دەنێرن. سەرچاوە: Koppe/Koch1990.S/293-343
68/ 1978، ئەم شەرکەتانەی خوارەوە، بەرپرسن لە درووستکردنی پرۆژەی395و دابینکردنی هەموو پێداویستییەکانی:
Meyer(ROM), Boswau(Wtb), BBC, Nickel Klimatechnik, Siemens(Erlangen), Rudolf Otto Walter Thosthi ,MBB ,Schaeftlmaier Elektroanlagen GmbH
Industrieofenanlagen(Rohrgas-. سەرچاوە: Koppe/Koch1990 ,293, S Spiegel1990/39S,32.
69/ 1988، شەرکەتی Firmen H Metalform und weitere BRD&Hپرۆژەی راکێتی -1728بە ئیراق دەفرۆشتن و بۆی دادەمەزرێنن. هەمان سەرچاوە، لا244.
70/ 1989شەرکەتیLoI Industrieofenenlagn(Rorgas-Tochter) کۆمپانیای درووستکردنی بۆمبا لە شاری تاجی درووستدەکەن. سەرچاوە: شبیگل1990/32
71/ 1989شەرکەتیLeybolدبەشداری لە درووستکردنی فابریکی بۆمبادرووستکردن لە تاجی دەکەن. هەمان سەرچاوەی پێشوو.
72/1989 شەرکەتی بیناسازی Zueplin (ئێستا لە سلیمانی مەکتەبیان کردووەتەوە)وHochtiefکۆمپانیای بۆمبادرووستکردن لە تاجی درووستدەکەن. هەمان سەرچاوەی پێشوو، ژمارەی1990/28.
73/ 1989شەرکەتی H Metalform&H ماشینی چەکی ئەتۆمی بۆ درووستکردنی، Gaszentrifugen . هەمان سەرچاوەی پێشوو/ژ1990/33
74/1989شەرکەتیExport-Union, Saarstahl، مەعدەنی تایبەت بۆ چەکی ئەتۆمی بە نرخی3،8 ملیون مارك بۆ ئیراق دەنێرن و مەشق بە پسپۆرە ئیراقییەکان دەکەن. سەرچاوە: رۆژنامەی فرانکفۆرتە ئەلگماینە تسیتونگ و گۆڤاری دێر شبیگل1990/33.
75/ شەرکەتیInwako GmbH، ماگنێتی بازنەیی بۆ درووستکردنیultrazentrifugeدەنێرن. سەرچاوە: شبیگل1990/400.
76/ 1989شەرکەتیGraeser GmbH، بەشدلری دەکەن لە دامەزراندنی کۆمپانیای بۆمبادرووستکردن لە تاجی. هەمان سەرچاوەو ژمارە.

77/شەرکەتی ئیَم.بی.بی،16هیلیکۆپتەری-117BKبەئیراق دەفرۆشن. سەرچاوە:Sipri 1990yearbook,S280.
78 / 1989، شەرکەتیCo(Leico&Hertl, Leifeld)، بەشداری لە پرۆژەی راکیَتی 1728کردووە. سەرچاوە: رۆژنامەی,Wirtschaftwoche 22.6.90, S54-58
79/1989بانقیDresdnerی ئەلمانی وبانقی ئیتالیاییBNLبەپوول پشتگیری لە درووستکردنی پرۆژەی1728یان کرد. سەرچاوە: .BUKO Rund brief,Nr 27و رۆژنامەیFinancial T 8.9.89>
80/ 1989شەرکەتی GmbH MAN, SMS Hasenclerverبەشداریانکرد لە پرۆژەی1728. سەرچاوە: شبیگل1990/28.
81/ شەرکەتیFerrostahl, Rheinmetall, Buderusبەشداریانکرد لە درووستکردنی کۆمپانیای درووستکردنی بۆمبا لە تاجی. سەرچاوە: شبیگل1990/28.
82/ 1989، شەرکەتیKloecknerفرنی کولاًندنی ئاسن بۆ کۆمپانیای بۆمبادرووستکردن لە تاجی نارد. سەرچاوە: سەرچاوەی پیَشوو، ژ28.
83/ بەپیَی بەرنامەی پانۆراما لە 1990/10/4، ئەندامی"سەربەخۆی"موخابەراتی ئەلمانی دەستیان لە ناردنی چەکی کیمیاوی هەبووە.
بەلاًم ئەمریکایش رۆلًی خۆیی گیَراوە لە بەهیَزکردنی رژیَمی سەددام: هەروا بەگویَرەی سەرچاوەی نیویۆرك تایمز، وەزیری بەرگری ئیَستای ئەمریکا(رامسفیَلد)، لە کاتی جەنگی ئیراق-ئیران، لە1983سەردانی ئیراق کردووەو بە ریَپیَدانی وەزارەتی ئیکسپۆرتی دەرەوە، چەکی بیولۆگییان بە رژیَم داوە.
و دەیان شەرکەتیتر.
سەرچاوەی سەرەکی ئەم لیستەیە، لە دوو گۆڤاری ئەلمانی دژ بە ملیتاریزم و خەباتدەکەن لە پیَناو ریَگەگرتن لە بەرهەمهیَنان، فرۆشتن و ناردنی چەك و تفاقەکانی چەکسازی بەناوی:
/TATORT Irak,NOV1990وDie Totes Kremer1991.
تیَبینی: ئەم وتارە لە رۆژنامەی ئاسۆ بە دوو بەش لە 29-2006/6/30 بلاًوکراوەتەوە
سەلام عەبدوللاً ، خانەقین/سەرکەوتن

2003/2/23

بۆ ئەنجومەنی وەزیران: پاراستنی کەرامەت بە 75هەزار دینار؟

جیهان بە کوردستانەوە دژ بە سەرمایە و مۆدیلە گرانفرۆش، گەندەڵ، شەڕەنگیز و ناعەداڵەتییەکەی، هاتووەتە هەژاندن و هاواری بەشمەینەت و ژێردەستەکان بۆ ژیانی بە کەرامەت، هەموو شەقام و کۆڵانەکانی گرتووەتەوە.

بەهۆی ئەم بارودۆخە، ئیمرۆ ئەنجومەنی وەزیران بڕیارێکی داوە بۆ زیادکردنی(موچەی تایبەت بە خەڵکی هەژار و کەمدرامەت و لە30هەزار دینار دەکرێت بە75هەزار)!

ئەم هەواڵە بە ئاشکرا نموونەیەکی لەبەرچاوە بۆ ناسینی کەسانێك بە شێوەیەکی نامەسئوول دەسەڵاتدارێتی و گاڵتە بەخۆ و بەخەڵك دەکەن.

هەژاری و کەمدەرامەتی سەرئەنجامی سیاسەتێکی ناعادڵی حوکمڕانییەو خەڵکیش سواڵکەر نییە!

ئایا بژێوی لانی کەمی تاکێك بە75 هەزار دینار بۆ مانگێك بەشدەکات؟

ئایا کەسێك هەیە بە 75هەزار دینار لانی کەمی کەرامەتی بپارێزێ؟

ئایا ئەو جۆرە بڕیارە نموویەیەکی زەق نییە بۆ کەسانێکی"دڵ ناسك و مرۆڤدۆست" کە بەلایانەوە گرنگ نییە هەژارانی وڵاتەکەیان بە بێ کەرامەتی بژین؟

ئەگەر ئەنجومەنی وەزیران بەم شێوەیە دەیەوێ کێشەو گرفتەکان چارەسەر بکەن، ئەوا زۆر بەهەڵەدا چوون و باشتر وایە خۆیان ماندوو نەکەن و بۆ ماڵەوە بڕۆن، چونکە سەلماندیان کە کەمترین شارەزاییان نییە بۆ دژایەتیکردنی هەژاری و کەمدرامەتی.

ئێمە داوا لە ئەنجومەنی وەزیران دەکەین دەستبەجێ کۆببێتەوەو کار لەسەر دەرکردنی یاسای بیمەی کۆمەڵایەتی بکات کە لانی کەمی بژێوی بە کەرامەت بۆ هاوڵاتیانی کوردستان دابیندەکات.

داخوازییەکانمان

1- دژ بە ناعەدالەتی کۆمەڵایەتی:

1-(بەگشتیکردنی کەرتە تایبەتەکانی نەخۆشخانە، زانکۆ، پرۆژەکانی نەوت و گاز، ئاسیاسێل، کۆرەك و میدیاتیلیکۆم...هتد).ب-یاسای بیمەی کۆمەڵایەتی. ج-کارەبا و ئاو بەخۆڕایی

2- دژ بە گرانی:

ا-گاز و بەنزین بە نرخێکی رەمزی بە جووتیارەکان بدرێ، عەلوەکان لەلایەن شارەوانییەکان بەڕێوەببرێن.

ب- رێگەکرتن لە قاچاخچێتی بە مەرِومالاّت. ت- دیاریکردنی نرخی کالاّکان

3- دژ بە گەندەڵی:

ا-کاراکردنی لیژنەی چاودێری پەرلەمان و سەرچەم دامودەزگاکانی حکومەت لەلایەن کەسایەتی ناسراو بە دەستپاکی و دڵسۆزی.

ب- نزیکردنی مووچەی بەرپرسان لەگەل داهاتی زۆربەی دانیشتوانی هەرێم.

4- دژ بە بێکاری:

أ-کەمکردنی کاتی کارکردنی رۆژ و شەو بەبێ داشکان لە موچەی کارمەندان.

ب- بوژاندنی کەرتی کشتوکاڵی بە هەموو هێزو توانایەك. ج- جێگیرکردنی دامەزراندنی کاتی.

ان لە نێوان واقع و ئامانج

مارکس دەڵێ:(تیئۆری دەبێ بە هێزێکی ماددی، کاتێ بە دەست جەماوەر دەکەوێت)[6]. زۆربەی نووسین و دیسکۆرسە گشتییەکان، میتۆدی زانستیانەیان لەدەستداوە، بۆیە گەڕانەوە بۆ خوێندنەوەی دەقە تیئۆرییەکان بە چاوێکی رەخنەگرانەوە، باشترین کۆمەکە بۆ هەنگاونانمان بۆ پێشەوە، بۆ ئاشناکردنی جەماوەر بە ئاسۆی بۆچوونەکانمان. بەبێ جێبەجێکردنی ئەم ئەرکانە، بەبێ خۆچەکدارکردنی تیئۆری و ناسینی واقع و پیشاندانی سنووری ریفۆرم و شۆڕش، مەحاڵە بتوانین خەباتی زانستی کۆمونیستی بۆ پێشەوە ببەین. ئەنتی کۆمونیزم لەسەر قاچی دیماگۆکی و نەزانی راوەستاوە، دەبا ئەو دوو قاچە بە زانستی کۆمونیستی، کورت بکەینەوە!

---

[6] -Marx\Engels Werke, Band1, S.385

کلارا زێتکین لە بارەی چالاکی لە نێو جەماوەری ئافرەتان دەنووسێ: (**کاری کۆمونیستی و سیاسی ئێمە لە نێو جەماوەری ئافرەتان، بەشێکی گرنگ لە کاری پەروەردەیی لە نێو پیاوانیش دەگرێتە خۆ. ئێمە دەبێ دوا ڕەگی هەڵویستە کۆنەکانی پیاوان، لە ڕیشەوە دەربهێنین-لەناو حیزب و جەماوەر-)**[7].

ئەوا نزیکەی پتر لە هەشتا ساڵ بە سەر ئەم بۆچوونە ڕۆیشتووە، ئایا ئێمە، لەم بارەیەوە چ هەوڵێکمان داوە؟ ئایا هەوڵمان داوە بنەماکانی بۆچوونە باوکسالارییەکان(هیچ نەبێ لە ئاستی تیئۆری) ڕسوا بکەین؟ چی بەوانە بڵێین کە دەڵێن"یەکەم جار وەڵات ڕزگار بێ، ئەوجا ئافرەتان ڕزگار دەبن!"؟ ئایا هەوڵمان داوە ئەو بۆچوونە ئاستنزمانە کە هەندێ لایەن بە بۆچوونی"کۆمونیستانە"بە سەر خەڵك ساغی دەکەنەوە، و لە ڕاستیدا، بۆچوونی بۆرژوازیانەیە، ڕوون بکەینەوە؟ هەڵبەت ئەم پرسیارانە، هەزاران بیروبۆچوون قیت دەکەنەوەو دەبێ وەڵامی درووستیان بدەینەوە.

ئەنگلس دەڵێ: (**پیاوی کارگەر"بەخێوکەری خێزان"، لە ناو خێزانەکەی بۆرژوازییە، ژنەکەیش نوێنەرایەتی پرۆلیتاریا دەکا)**[8]. ئەمە ڕاستییەکی حاشاهەڵنەگرە! ئێستاش، لە دیموکراتیترین دەوڵەتی جیهان، هێشتا ژنان بەرپرسیارن لە کاروباری(کویلایەتی)ناوماڵ. چارەسەری ئەم کێشەیە بە بۆچوونی هاوڕێ لینین ئەمەیە:(-**...ژنان، لە بەر خەریکبوونیان بە ئابووری ناوماڵ، هێشتا کۆتکراون. لە پێناوی ئازادی تەواوی ژنان، و بۆ یەکسانی بەکردەوە لە گەڵ پیاواندا، دەبێ ئابوورییەکی کۆمەڵایەتی گشتیمان هەبێ و ژنان لە کاری بەرهەمهێنانی گشتی بەشداری بکەن. ئەو کاتە بارودۆخی ژنان لە گەڵ پیاوان هاوتا دەبێ...)**[9]. ئەم بۆچوونە پروپاگەندەی"ئازادی ئافرەتان"و یەکسانی یاسایی ژن و پیاو لە پێشکەوتوترین وەڵاتانی ئۆروپا و لە ناو ئاینە"پیرۆزەکان" و شەریعەتی ئیسلامی هەڵدەوەشێنێتەوەو ئاڵتەرناتیڤی کۆمونیستی بۆ ئازادی ژنان بە کردەوە پیشان دەدا. ژنان دەبێ خۆیان بێنە مەیدانی خەبات، بە خۆیان سەنگەری گۆڕینی ژێرخانی کۆمەڵگا و دامودەزگاکانی بگرن، پاشان سەرخانە باوەکەیشی لە ناو ببەن. ئێمە هێشتا لە قۆناغێکداین، پیاوان دەبێ دەسەڵاتی ئەوەیان هەیە، پسوڵی متمانەبوون بە توانای ژنان چێ بکەن، تەنانەت خۆیان بە بەرپرسیار دەزان لە شێوەی ژیانی ژنان بە گشتی(بۆ زانینی ئەم ڕاستییە، بەسە بۆمان، سەیری ڕێژەی ژنان و پیاوانی پەنابەر بکەین). لێرە باسی کوشتن(یەك شێوەی هەیە بەناوی کوشتن لەبەر ناموس)، لێدان، تیرۆری دەروونی، ئەزدواجی زۆرەملێ، بەرپرسیاربوونی پیاوان لە ئەزدواج، ژن بە ژن و سۆزانی بەربلاو بە نهێنی و بەگشتی ئەپارتەهاید دژی ژنان ناکەم. بیرو کرداری باوکسالاری بەوپەڕی حەقارەتیشەوە لە ڕیزی کۆمونیستەکانیش بەدی و پەیڕەودەکرێ، لینین واتەنی: **بەداخەوە هێشتا دەتوانین لە بارەی زۆر لە هاوڕێکانمان بڵێین((کۆمونیست بخورێنە، دەبینی هیچ و پوچ و ئاست تەنگە))بێ گومان دەبێ لە شوێنی هەستدار بیخورێنی، لە تێڕوانینی بۆ ژنان....)**[10].

---

[7] - Clara Zetkin, Erinnerungen an Lenin, 1925, zitiert nach: Die kommunistischen Revolution und die befreiung der Frau, Theorie und Praxis des Marxismus-leninismus, Wien1987, S.155. Rot Front,Nr.2, S.77(Theoretisches organ von GEGEN DIE STROEMUNG, Juli 1996. لینین، بصدد تحریر المرأة،ملحق کلارا زیتکین، من کتاب(ذکریات عن لینین)، صفحة117. بەداخەوە ئەم دێڕە بە درووستی وەرنەگێردراوەتەوە.-

[8] - Marx\Engels Werke, Band21, S75

[9]- لینین، بصدد تحریر المرأة، بصدد مهام الحرکة العمالیة النسائیة في الجمهوریة السوفیتیة، صفحة 68

[10] - هەمان سەرضاوە، من کتاب((ذکریات عن لینین))،117

ئاشکرایە لە لای هەر هەموومان، مەسەلەی ئافرەتان هەمیشە بە چاوێکی سووك تەماشاکراوە، گەرچی خاوەنەکانی بە بیروباوەڕی جیاوازەوە، هەزاران سوێند دەخۆن کە لایەنگیری مافی یەکسانین بۆ ژنان، بەلاَم(بۆ نموونە) بە هەزار ترس و لەرزەوە، بە حالّ هەولّیان داوە، دەستکاری یاسای ئەحوالی شەخسی بکەن! بە کردەوە سەلّماندیان کە کۆڕینی یاسای رزیوی ئەحوال شەخسی عیراق، لە هەموو شەڕەکانی کوردستان سەختترە. ئاوڕدانەوەیەکی کورت بە چوارچێوەی یاسایی باوکسالاری تاوانبار پیشانی دەدا، چۆن پیاوانییاسا قۆلّ بە قۆلّ ئاینی رەسمی دەولّەت، بە سەدان بەند و پەرەگراف و بڕیاری دادگاکان، ژنانیان(خۆشەویست، دایك، خوشك، کچ، هاوڕێ، هاوکار، هاوسێ و خزم وخیشی خۆیان) کۆتکردووە. لە هەر هەموویشی ناخۆشتر ئەوەیە، راپەڕینی پیرۆزی 1991کۆتاییهێنا بە هەموو دەسەلاَتی تەنفیزی و تەشریعی رژێم، کەچی هەردوو ئیدارەکەی کوردستان وەك بت لە بەرامبەر حەقارەتی یاسای عیراقی راوەستاون! رێك وەکو چۆن کرێکارانی پاریس لە بەرامبەر بانقی فەرەنسا راوەستان! ئەوە 14ساڵە زەمینەی ریفۆرمکردنی ئەو یاسا نەنگ و بێ ناموسییانە(بێ ناموسی پیاو)دژ بە ژنان هاتووەتە پێش، بەلاَم"کەس نازانێ" بۆچی دەسەلاَتدارانی هەردوو ئیدارەکە، بە هەزاران شێوە، دەستوقاچی سەدان پسپۆڕی یاسای لێهاتووی نەوەی نوێ لە کوردستان کۆتکردووەو ناهێلّن ئەو پەرەگراف و بەندە دژ بە دیموکراسی و مافی مرۆڤە وەگۆڕن. ئایا ئەمە ناکۆکییەك نییە لە دژی خودی ئارمانج و دروشمەکانیان؟ بێگومان پیاوانییاسا زۆر باش درك بە بێ ناموسیی یاساپیاوان دەکەن، یاسای"خاوەن ئەقلّی کاملّ و بڕیاری درووست"، بەلاَم چونکە بواری دادپەروەری سەربەخۆ نییەو هێشتا(مەقامی بەرزی)بەرپرسیاران نەگەیشتوونەتە ئەو ئاستە(لە ژێر ئاستی داخوازی پێکهێنانی دەسەلاَتی دیموکراسی)، ئەو گۆڕانکارییانە ئەنجام بدەن کە هەرگیز نە لە گەلّ خیتابی خۆیان، نە لە گەلّ سەردەمی ئێستاماندا دەگونجێ، بۆیە هێشتا ئەو یاسایانە درێژە بە کاری نامرۆڤانەی خۆیان دەدەن. دەبێ ئەوەش بلّێم، من بە خەیالّ پلاَوی داوای موستحیل ناکەم، بەلاَم ئاساییە داوای هارمونی لە خیتاب، گفت و بەرنامەکانی خودی خۆیان بکەم. ئاخر چۆن دەبێ ئازادییەکی بەرفراوان لە باری چاپەمەنی، فرە حیزبییەتی هەبێ(بە هەموو کەموکوڕییەکانیان) و لە هەمان کات یاسای سەردەمی دەرەبەگایەتی و سەدانی رابردوو بالاَ دەست بێ؟بۆ ئەوەی بە هەلّە لە یەکتری تێنەگەین: بارودۆخی ژنان لە رۆژئاواو(ئازادی پلەی بۆی)ییەکانیان بۆ کوردستان بە نموونە نازانم، بەلاَم دەکرێ لە لانی کەمەوە چەندین بڕگە لە یاساکانی ئەحوالی شەخسی بخرێنە شوێنی شیاوی خۆیان، وەك:

1: ئەزدواج و مارەبڕین[11]

بڕگەی 4: نابێ ئەزدواج بە ژنێك زیاتر بکرێ، تەنها بە رێپێدانی قازی و بۆ ئەم رێپێدانە دەبێ ئەم دوو مەرجە جێبەجێ بێ:

-مێردەکە توانای پوولی هەبێ بۆ بەخێوکردنی زیاتر لە ژنێك.

-دەبێ بەرژەوەندییەکی مەشروع هەبێ.

گەرچی ئەم بڕگەیە، قەدەغەی ئەزدواج لە ژنێك زیاتر دەکا، بەلاَم بە هەمان ئەندازە زەمینەخۆشکەرە بۆ فرە ژنی پیاوە خاوەن موڵك و دەسەلاَتە"بەحورمەتەکان". هەروا هەموو پیاوێك دەتوانێ زۆر بە ئاسانی ژنێکی تریش بهێنێ.

[11]- كتاب شرح قانون الاحوال الشخصية رقم188لسنة1959المعدل، على محمد ابراهيم الكرباسى، صفحة13

بڕگەی 6: سزاکە هەر کەسێك پەیمانی زەواج بە ژنێك زیاتر کردبێ، بە پێچەوانەی بڕگەی 4و5ئاماژەپێکراو، بە زیندانی کەمتر لە ساڵێك یا بە سزای پوولی لە 200دینار زیاتر نەبێ، سزا دەدرێ.

ئەگەر مەبەست لە سزادان ئەوە بێ، ببێ بە ڕێگر بۆ ئەوەی هاووڵاتیان ئەو جۆرە تاوانانە نەکەن، ئەوا ئەم سزایە ئەوەندە هیچە، کەس لە بەرامبەری پاشەکشێ ناکا. ئەمیش وەك ئەوەی پێشوی هاندەرێکە بۆ تاوانی ناوبراو.

7: بەدەر لە بڕیارەکانی بڕگەی4و5ئەم ماددەیە، دەکرێ ئەزدواج لە ژنێك زیاتر بکرێ، ئەگەر ویستەکە ئەزدواج بە بێوەژن بێ.

ئەم بڕگە پیشانمان دەدا، چەند بە نزمی تەماشای بێوەژن دەکرێ. ئەوە کام یاسازانە ڕێ دەدا بەو سووکییە تەماشای کەس و کار یا ناسیاوی بێوەژنی بکرێ؟ ئەم بڕگەیە لە بەهای بەرزی ژن کەم دەکاتەوە، بۆچوونێکی سێکسی نامرۆڤانەی پیاوانە لە بەرامبەر ژن و شایەنی ئەوە نییە بە سەر ژنان لە کوردستان جێبەجێ بکرێ.

بەشی دووهەم، پایەکانی پەیمان ئەزدواج و مەرجەکانی

لە بارەی:

- ماددەی چوارەم[12]، ئەزدواج مەسەلەیەکی شەخسییە، بواردان بە وەکیل، کارێکی نابەجێیە.

- ماددەی شەشەم،1، ئەزدواج بڕیارێکە لە نێوان دوو مرۆڤ و بەس، دایك و باوکان بۆیان هەیە تەنها پیرۆزباییان لێ بکەن.[13]

2- ئەگەر ژنەکە پیاوەکە نەبینێ، چۆن مافی ئەزدواج بە بێ یەکتر دیتن و ناسین، بە نووسین قبووڵ دەکرێ؟ [14]

لەم بەشە باسی کچێنی دێتە پێش. لەم بارەیەوە دەبێ بگوترێ، ئەمە دەستێوەردانێکی نامرۆڤانەیە بۆ شکاندنی ژن و هێنانەخوارەوەی هوشیاری، بوونە کۆمەڵایەتییەکەی بۆ ئاستی سێکس. دەبێ ئەم شەرمەزارییە کۆتایی پێ بێ. بەکارهێنانی هەر وشەیەك لەم بارەیەوە، پێشێلکردنی مافە ئینسانییە سەرەتاییەکانە.

لە بارەی بەشی سێهەم

لە ماددەی هەشتەهەمدا، لاوی15ساڵە، بۆی هەیە داوای ئیزدواج بکا! ئەم بڕگەیە دەبێ لابرێ، چونکە دەچێتە چوارچێوەی دەستدرێژی بەسەر منداڵکار. مرۆی15ساڵی لە کوێ هەست و هۆشی خێزان بردنەڕێوەیان هەیە؟ لە لاپەڕەی 23دا، لە ئەزدواجی منداڵی 13، 11و15ساڵی دەکرێ. لەم بارەیەوە دەبێ یاسایەك دەربکرێ کە لێدوان، بڕیار، لێکدانەوە بۆ ئەزدواجی کچ و کوڕ لە خوارووی 18ساڵ یاساغە و ئەوەی بە پێچەوانەوە هەڵسوکەوت بکا، سزای قورسی دەکرێ.

بابەتی تابووەکان و ئەزدواجی غەیرە موسڵمان

---

[12]-ینعقد الزواج بايجاب يفيدة لغة أو عرفا-من أحد العاقدين و قبول الآخر و يقوم الوكيل مقامة.(هەمان سەرضاوە، لاثەڕەی 15)

[13]- المادة السادسة-1-لاينعقد غقد الوزاج اذا فقد شروط الانعقاد أو الصحة المبنية فيما يلي: أتحاد مجلس الايجاب و القبول.(هەمان سەرضاوە لاثەڕەی 15)

[14]-ينعقد الزواج بالكتابة من الغئب لمن يريد أن يتزوجها بشرط أن تقرأ الكتاب أو تقرؤة على الشاهدين أو تسمعهما عبارته و تشهدهما على أنها قبلت الزواج منه.

له باره‌ی مادده‌ی 17و18[15]: ده‌بێ ئه‌زدواج وه‌ك بڕیار، ماف، تێگه‌یشتنێكی تاكی ناو كۆمه‌ڵ ڕێزی لێ بگیرێت. به‌ پێی ئه‌م مادده‌یه‌ ده‌ستدرێژی ده‌كرێ به‌سه‌ر ناسكترین هه‌ستی مرۆڤ، شێوه‌یه‌كی ئه‌پارته‌هاید له‌ دژی ئاینێكی تر په‌یڕه‌و ده‌كرێ. هه‌روا هاوكێشی:

پیاوانی ئاینی ده‌سه‌ڵاتی باڵا ده‌ست(ئاینی ره‌سمی ده‌وڵه‌ت) زاڵ كراوه‌ به‌ سه‌ر ئاینه‌كانی تر.

ئیسلام=پیاو، ئاینه‌كانی تر=ژن

ئیسلام بكه‌ر، ئاینه‌كانی تر كراو

ئیسلام=باوكسالاری.

به‌ شێوه‌یه‌كی سه‌یر بێ ده‌نگی ده‌گرێ له‌وه‌ی كه‌ له‌ هه‌موو بواره‌كانی ژیانی سیاسی، به‌رهه‌مهێنان و خزمه‌تگوزاری و زانستی پێكه‌وه‌ ده‌ژیین، به‌ڵام كه‌ مه‌سه‌له‌كه‌ هاته‌ سه‌ر ئه‌زدواج، هه‌مووومان له‌ بیر ده‌چێ و سنوورێكی ره‌ش له‌ نێواندا راده‌كێشرێ. ئایا ئه‌م دوو مادده‌یه‌ دژی ئه‌قڵ و لۆژیك نین؟

واته‌ لێره‌ ده‌بێ ده‌ست له‌"ترسناكترین"مادده‌(مادده‌ی4:ئیسلام ئاینی ده‌وڵه‌تی عیراق)ه‌، بدرێ.

له‌ باره‌ی مادده‌ی 23:

له‌ به‌شی 2 بڕگه‌ی(ج)[16]ماف به‌ پیاو ده‌درێ، ژنه‌كه‌ی بێ خه‌رج بكا، ئه‌گه‌ر هۆیه‌كی شه‌رعی نه‌بوو بۆ پێكه‌وه‌ سه‌فه‌ر كردن!

و چه‌ندین مادده‌ و بڕگه‌ی یاسایی كه‌ ته‌نها ده‌كرێ بگوترێ نموونه‌ی كۆنه‌په‌ره‌ستی و تاوانباری ده‌سه‌ڵاتی باوكسارییه‌ و ده‌بێ كارێكی وا بكرێ، ده‌سه‌ڵاتی سیاسی له‌ كوردستان، زه‌مینه‌یه‌ك بڕه‌خسێنێ بۆ دامه‌زراندنی كۆمیسیونێك له‌ یاساو كۆمه‌ڵناسه‌كان بۆ به‌دیهێنانی لانی كه‌می گۆڕانكاری به‌ سه‌ر ئه‌و مادده‌و بڕگانه‌ كه‌ دژی سه‌ره‌تاییترین مافی ژنانه‌. مانه‌وه‌ی ئه‌و خاڵه‌ زۆر ره‌شانه‌، سه‌رشۆڕییه‌ بۆ هه‌موو كۆمه‌ڵگاكه‌مان، ناكۆكییه‌كی روون و ئاشكران له‌ دژی راگه‌یاندن و بانگه‌وازی دیموكراسی، مه‌ده‌نییه‌ت و پاراستنی مافی مرۆڤی یه‌كێتی و پارتییه‌. به‌ گشتی ده‌بێ ئه‌وه‌ی بۆ پیاوان به‌ ڕوا ده‌زانرێ، ده‌بێ به‌ هه‌مان شێوه‌ش بۆ ژنان ره‌وا بێ!

هه‌ڵبه‌ت ئه‌وه‌ش روونه‌ كه‌ به‌دیهێنانی ریفۆرمكردنی ئه‌و مادده‌ و بڕگانه‌، ئازادی ژنان به‌ پله‌ی چاوه‌ڕوان كراو به‌دی نایه‌ت، به‌ڵام سه‌ره‌تایه‌كه‌ بۆ پێشه‌وه‌، بۆ سه‌رخستنی لۆژیكی ئه‌قڵ به‌ سه‌ر نائه‌قڵ، پێشكه‌وتن به‌ سه‌ر دواكه‌وتن له‌ چوارچێوه‌ی بارودۆخی ئابووری و سیاسی واقیعی ئه‌مرۆی كوردستان. مه‌سه‌له‌ی ئازادی ته‌واوی ژنان نه‌ ئه‌مرۆ پێی ده‌گه‌ین و نه‌یش له‌ چه‌ندین ساڵی تر. ئه‌وه‌"مۆدێرنترین"ده‌سه‌ڵاتی دیموكراتییه‌، به‌ هه‌موو"قیژوقاژی ئازادی ژنان"هێشتا له‌ ناو زلكاوی بیری باوكسالاری نوقم بووه‌. بۆ نموونه‌: لیژنه‌ی ئه‌نتی ئه‌پارته‌هاید سه‌ر به‌ نه‌ته‌وه‌ یه‌كگرتووه‌كان پێشی هه‌فته‌یه‌ك رایگه‌یاند كه‌ ژنان له‌ ئه‌ڵمانیا وه‌كو پێشوو، له‌ زۆر بواردا، جیاوازی ره‌گه‌زایه‌تی له‌ دژیان

---

[15]- المادة السابعة عشر-يصح للمسلم أن يتزوج كتابية و لا يصح زواج المسلمة من غير المسلم.
المادة الثامنة عش-أسلام أحد الزوجين قبل الآخر تابع لاحكام الشريعة في بقاء الزوجية أو التفريق بين الزوجين.

[16]-لانفقة للزوجة في الاحوال الآتية: ج- اذا أمتنعت عن السفر مع زوجها بدون عذر شرعي.

ئەنجام دەدرێ. ژنان(لەهەمان بواری کارکردن)77٪ کرێی پیاوان وەردەگرن، 90٪ژنان لە بواری کارکردنی کاتی کەمدرامەت کاردەکەن. گەرچی رێژەی ژنان لە پیاوان بەرزترە بۆ خوێندن لە زانکۆ، بەلاّم تەنها9٪لە پرۆفیسۆرەکان پێکدەهێنن. 94٪لە بەرزترین کارمەندانی بواری ئابووری و زانست لە لایەن پیاوانەوە بەرێوەوە دەبرێت.[17]

هاورێ لینین دەلّێ: (**ئێمە دەلّێن، رزگاری کرێکاران دەبێ کاری خودی کرێکاران بێ، بە هەمان شێوەیش، دەبێ رزگاری ژنانی کرێکار کاری خودی ژنانی کرێکار بێ)**.[18] لەبەر ئەم هۆیانەیە، لە یەکەم کۆنفرانسی دامەزراندنی کۆمینتێرن(1919)لە بریارێکیدا(لە بارەی پێویستی راکێشانی ژنانی کرێکار بۆ خەبات لە پێناوی سۆسیالیزمدا)ئالاّی ئازادکردنی ژنانیان بەرزکردەوەو دەبوایە لە کۆنفرانسی دووهەمیدا بریاریان بدابا لە سەر نووسینەکەی کلارا زێتکین(راسپاردەکان بۆ بزووتنەوەی ئافرەتانی کۆمونیستی)و بە هۆی فشاری کات، دواخرا و لە کۆنفرانسی1920دا بریاری لەسەر دراو بلاّوکرایەوە. خالّی سەرەکی ئەو نووسراوەیە بریتی بوو لە دامەزراندنی دەزگایەکی تایبەت لە ناو حزبە کۆمونیستەکان بۆ کارکردن لە نێو ژنان، بە هەمان شێوەیش لە ناو هەموو بوارەکانی ناو کۆمینێرن.

رزگاری ئافرەتان بە خەباتی کۆمونیزم و رزگاری چینی کرێکارەوە گرێ دراوە. ئەزموون و مێژووی هەموو چین و مەزهەبەکانی تر، بە"مۆدێرنترین"دەسەلاّتی سەرمایە لە ئۆروپای رۆژئاوا لە پێش چاودان، چۆن بە درێژایی دەسەلاّتەکەی سۆزانی و کوشتن و زەوتکردنی ژنان و مندالاّن و بەگشتی ئەپارتەهاید لە دژیاندا بە بەرهەمدەهێنێ. لە بری ئەوەی بنەمای سۆزانچێتی لە ناو ببا، کراسی یاسایی لەبەر دەکا، لە بری ئەوەی هۆی سەدان هەزار تاوانی زەوتکردن و کوشتنی ژنان(یەکێك لەوانە بە هۆی ناموس!هەندێ دەلّێن ئەم هۆیە لە ئۆروپا نییە)یاسا دادەرێژن بۆ مەحکومکردنی تاوانبارەکە! ئەوەی ئەم تاوانانە ئەنجام بدا، بە پێی یاسا سزا"زۆر جار تەنها بە رەمزی"دەدرێ، بەلاّم ئەوەندە سیستێمێکی سێکسی نەخۆش و نامرۆڤانەیە، تەنانەت باش تێپەربوونی پتر لە 200سالّ، نەیتوانیوە رێگا بەو تاوانانە بگرێ یا کەمیان بکاتەوە، وردتر بگوترێ سێکسیزم سرووشتێتی. بۆ ئەوەی ئەو تاوانانە لە ریشەوە لەناو ببرێت، دەبێ هەموو سیستێم و بیر و رەوشتی باوکسالارییەکەیان لەناو ببرێت. لینین لە دیسەمبەری1919 لەم بارەیەوە روونی کردەوە: (چۆن ئەمریکا>>ئازاد، رۆشنبیر<<لە وەلاّتە ژێردەستەکان ژن کرین رێکدەخات بۆ سۆزانیخانەکان)[19] . بەلاّم کاتێ یەکێك پاش زیاتر لە 80سالّ باسی تاوانەکانی باوکساری لە ئۆروپا یا لە ولاّتەکانی تر دەکا، بۆ ئەوەی تاوانی باوکسالاری لە کوردستان بە باوکسالاری لە ئۆروپا نەگۆرنەوە، بۆ ئەوەی ژنان، ئەلّتەرناتیڤی کۆمونیستی بکەن بە چەکی دەستیان، هەندێ لایەن ئەمەیان پێ ناخۆش دەبێ، وەك پارێزەری باوکسالاری رۆژئاوا، دێنە پێشەوەو بەرگری لە یاسا و رەوشتی بۆرژوازی دەکەن. کە پێشیان دەگوترێ ئێوە کۆمونیست نین، خوردە بۆرژوان، رەوشتی بۆرژوازی لە بارەی((پەرداخی ئاو))ەوەکە بلاّو دەکەنەوە، شێت و هار دەبن. لینین لەم بارەیەوە دەلّێ: (**من وەك کۆمونیستێك، هیچ**

---

[17] - Maxistische Blätter, 2-2000, Die Gleichberechtigungsfalle, Anne Rieger, S.6.
[18] - Lenin, Ueber die Aufgabe der proletarischen Fraunbewegung in der Sowjetrepublik, 1919, Werke Band30, S.27
7- 6لينين،بصدد تحرير المرأة، صفحة6لينين،بصدد تحرير المرأة، صفحة

سۆزێکم بۆ تیئۆری((پەرداخی ئاو))نییە، سەرەڕای سنگدەرپەڕاندنی بە((خۆشەویستی ئازاد)). جگە لەوەش ئەوە نە نوێیە و نە کۆمونیستانەیە....)هەمان سەرچاوە،لاپەڕەی 109.

لە بەرچاومانە، چۆن پیاوە"مۆدێرنەکان"لە گەڵ ژنان رەفتار دەکەن، چۆن هەموو رۆژێك هەواڵەکان باسی زەوتکردن و کوشتیان دەکەن، چۆن ژنانیان کردووە بە کاڵای سێکس و رابواردن(پێشی سێ رۆژ، هەواڵەکان رایانگەیاند کە لە شارێکی هۆڵەندا، داوا لە بەرێوەبەرایەتی بێ کاران کراوە، چەند سۆزانییەکانیان بۆ بنێرن، ئەمە یەکەم داوایە بە شێوەیەکی رەسمی بچێتە بەر ئەو بەرێوەبەرانەو نەیانزانییەوە، چۆن پەیوەندی بە سۆزانییەکانەوە بکەن، بۆیە پەیوەندیان بە پۆلیس کردووە.

لینین دەڵێ: (**دەسەڵاتی سۆڤێت، یەکەم دەسەڵاتە لە جیهان کە هەموو ئەو یاسا بۆرژوازییە کۆن و بۆگەنە کە ژنانیان لە بارودۆخی بێ یەکسانییەتی دادەنا و هەموو ئیمتیازاتێکیان بە پیاوان دەدا....لەو شوێنەی خاوەن موڵك، سەرمایەدار و بازرگان هەبێ، تەنانەت یەکسانی بە گوێرەی یاساش ناکرێ. کاتێ بوونی ئەمانیش نامینێ، دەسەڵاتی کرێکاران، ژیانی نوێ بەبێ ئەو چەوسێنەرانە دادەمەزرێنێ، یەکسانی بە گوێرەی یاسا جێگیر دەبێ. بەڵام ئەمەش بەس نییە. یەکسانی بە گوێرەی یاسا مانای یەکسانی لە جێبەجێکردنی نییە....**)[20].

ژنانی کوردستان هێشتا لە سەرەتای خەباتدان لە پێناوی مافی یەکسانیبوونیان، گرنگ ئەوەیە، لە هەموو بوارەکاندا، زیاتر بێنە مەیدان و فشاری خۆیان بە سەر داموزدەزگاکان بهێنن، بەبێ هاتنە مەیدانیان، بە بێ بەرفراوانکردنی رێکخستنی خۆیان و بەرزکردنەوەی داخوازییەکانیان بە دەنگێکی بەرزتر، بە تایبەتی ژنانی شیوعی، مەحاڵە پیاوان بە خۆشی خۆیان و بە ئازادی، شوێنی خۆیان چۆڵ بکەن!

2002/5/17

کۆبوونەوەی هێز و لایەنە چەپەکانی کوردستان

ئێمە منداڵی ماڵێکین!

دوێنێ دوور لە لافیتە و درووشمی گەورەو راگەیاندنەکان بۆ یەکەمجارە هێزو لایەنە چەپەکانی کوردستان لە کەشوهەوایەکی هاورێیانە، لە بنکەی(CSI)کۆبووەوە.

بەدەنگ هاتنی ئەو هەموو حزب و لایەن و کەسایەتییانە خۆی لەخۆیدا گەشبینی و هەست بە بەرپرسیارێتی چەپەکانی سەلماند کە پێش و لەکاتی نارەزایەتییەکان بەشێوەیەکی پەرتەواز ئامادەییان هەبووەو لەگەڵیدا بە گیانێکی دڵفراوان، سەرەڕاست بەڵام بەبێ موجامەلەو موهاتەرەو هەڵویستفرۆشتن گوێ لە خواست و بۆچوونی یەکتر گیرا...دنیایەك هیوا و هێزو ئومیدی پێبەخشی و بە کردەوە هەستکرا کە ئێمە منداڵی ماڵێکین و ئامادەین لەپێناو ماڵەکەمان، بەوپەڕەی بەرپرسیارێتییەوە بزووتنەوەو ئەزموونی کوردستان بۆ پێشەوە ببەین.

---

[20] لینین، بصدد تحرير المرأة، صفحة78-79-

کۆبوونە بەدەرووی ئاڵا، ئامانج و هەڵویستی سوور:

سەرەتا هاوڕێ محەمەد پشدەری بەخێرهاتنی بەشداربووان کرد. لەسەر پێشنیاری هاوڕێیان، هەر کەسێك بۆی هەیە 5خولەك قسەبکات. بەداخەوە نوێنەرانی حزبی شوعی کوردستان نەیانتوانی بەهۆی نەبوونی کات و درەنگ ئاگاداربوونیان لە بانگەواز بۆ کۆبوونەوەی چەپەکان، بەشداری بکەن. لێرەدا بەکورتی ئاماژە بە پوختەی بۆچوونی هاوڕێیان دەکەم.

بەندە زۆر بە کورتی ئاماژەم کرد بۆ قەیرانی سەرمایەداری جیهانی و لیبڕالیزمی نوێ و شکستی تەکنۆکراتەکانی سیستێمەکە و چۆن بوون بە هۆی تێکچوونی بۆصەی جیهانی، گرانی بازاڕ، زیادبوونی بێکاری و جەنگ و قووڵبوونی درزی نێوان سەرمایەداران و چینە ژێردەستەکان لەسەر ئاستی جیهان بە کوردستانەوە، بۆیە خەڵك لە زۆربەی وڵاتان بە شێوازی جۆراوجۆر وڵام دەدەنەوە. ئێمە وەك چەپ دەبێ لەنێوان حکومەتێکی ناعادل و گەندەڵ و ئۆپۆزیتسیونێکی راستڕەو هەڵپەرست-کە خاوەن بەرنامەی عەدالەتی کۆمەڵایەتی نییە- دژ بەم قەیرانە بە هەڵویست و ئەڵتەرناتیڤی خۆمان زیاتر و روونتر لە نێو خەڵك چالاکی بنوێنین.

هاوڕێ خەسرەو سایە: پێویستیمان بە یەکریزی سیاسی سەربەخۆیە

هاوڕێ خەسرەو جەختی لەسەر بنیاتنانی یەکریزی سیاسی سەربەخۆ و پێویستی بەرزکردنی درووشمی(نان، کار، ئازادی، حکومەتی شوورایی)کرد. لەمەیانی قسەکانیدا قۆناغەکەی بە قۆناغی سەرەتای شۆڕش هەڵسەنگاندو وتی: ئێمە دەبێ هەوڵ بدەین لە ناو کارگە، زانکۆ و گەرەك و شوێنەکانی تر لیژنەی داخوازییەکانی خەڵك دابمەزرێنین. ئەم شۆڕشە لەراستیدا دژ بە ئیسلامییەکانە.

محەمەد پشدەری: خوازیار دەستوورێکی دیموکراتی بین بۆ مافەکانی خەڵك

هاوڕێ پشدەری ئاماژەی بە پێویستی بوونی دەستوور و داڕشتنی بەرنامەیەکی واقعی داخوازییەکانمان بۆ ئێستای کوردستان کرد. هاوکات وتیشی: ئێمە نەمانتوانیوە لەسەر ئاستی ناحییە و قەزاکان درێژە بە ناڕەزایەتییەکان بدەین.

لەدواییدا دووبارە ئاماژەی بۆ گرنگی دەستوورێکی دیموکراتی بۆ مافەکانی خەڵك.

عەلی محمود: پێویستیمان بە سیاسەتێکی واقعییە

هاوڕێ عەلی محمود سەرەتا دەقی نامەی هاوڕێ هیشام ئاگرەیی خوێندەوە کە داوایکردبوو(بەشداربووانی کۆبوونەکە بەرگری لە ئازادی بیرکردنەوە، دامەزراندنی ئەنجومەن بکەن، تاك ماف بوون بە ئەندامی هەبێت لەبەرەکەو لابردنی ناوی چەپ. پاشان بۆچوونی خۆی راگەیاند و تی: ئێمە پێویستیمان بە سیاسەتێکی واقعی هەیە کە بەرگری لە ئازادی و یەکسانی خەڵك، گەشەپێدانی خەباتی سەندیکایی هەیە.

د. محەمەد: حکومەت گەندەڵە و دەبێ بەرگری لە داخوازی جەماوەر بکەین

هاوڕێ د. محەمەد بەم بۆچوون و پێشنیارانە بەشداری کرد: هەردوو لایەنی(حکومەت و ئۆپۆزیتسیونی ناو پەرلەمان)بەدیل نین و دەسەڵات گەندەڵە، بۆ نموونە منداڵی بەرپرسان و کەسوکارەکانیان دەکرێن بە بەرپرس و زەمینی خەڵك داگیردەکەن. هەروا پێشنیاری کرد(ماڵپەڕکی ئەلکترۆنی)دابمەزرێت بۆ گەیاندنی راگەیاندن و زانیاری و پەیوەندیکردن لەگەل خەڵك و داکۆکی لە بەژەوەندییەکانیان و بە ئەقلێکی زانستی و دوور لە موهاتەرات رەفتار بکەین.

هاوڕێ نەجیبە عومەر: ئێمە لە قۆناغی شۆڕشی دیموکراسی گەلانین

هاوڕێ نەجیبە ئاماژەی بە 6خاڵی پرۆژەی پارتی چارەسەری دیموکراتی کوردستان کرد و وتی: خەڵك ناڕازین و پێویستە بە پشتیوانی ئیرادەی خەڵك، ئەنجومەنی جەماوەری دابمەزرێ لەپێناو گۆڕانکاری ریشەیی. حزبێکی سیاسی ناتوانێ بە تەنها بریاردەر بێت، چونکە خەڵکی تریش لەدەرەوەی ئێمە هەیە. لە درێژەی قسەکانی، وتی: گرنگە چەپی دیموکرات بایەخ بە لایەنە

نەتەوەییەکەمان بداو نابێ بە نەزەری تەسکی چەپ، ئیسلامییەکان پەراوێز بخرێن. سیاسەتی لیبڕالیزم ئیفلاسی هێناوە. حزبی شوعی لە دەسەڵات نزیکە و ئەمە وای کردووە متمانەی خەڵك بە چەپ لاواز بێ.

هاوڕێ سەردار ستار: خەڵك لەپێش چەپەوەیە

کاك سەردار وتی: ئێمە خوێندنەوەی باشمان نەبووە بۆ شەقام و دەبێ قووڵتر بیربکەینەوە. خودی حکومەت لەلایەن تەکنۆکراتەکانەوە بەڕێوە دەبرێ، بەڵام ئێمە پێویستیمان بە حکومەتی خەڵکە. ئێمڕۆ لیبڕالیزم لە قەیرانەو ئێمە پێویستیمان بە پرۆژەیەکی درێژخایەنەو دەبێ کار بۆ دامەزراندنی ئەنجومەنی خەڵکی دیموکراتیخواز بکەین.

هاوڕێ هیوا ڕەش: بە زمانی شەقام قسەبکەین

بە بۆچوونی هیوا: دەبێ لەپێناو بەرژەوەندی گشتی کاربکەین و نەزەری حزبی لابدەین و بەشێوەیەکی هاوبەش کاربکەین. دەبێ دەستی حزب لە دەسەڵات دووربخرێت، مەحسوبییەت نەمینێ و بەدوای داخوازییەکانی خەڵك بین.

جەلال دەباغ: سەرمایەی مشەخۆو و قازانج

هاوڕێ جەلال وتی: هیوادارم درێژە بەم جۆرە کۆبوونەوەیە بدەین. جەدەل لەکتری نزیکمان دەکاتەوەو و دەمانگەیەنێتە حەقیقەت. لە کوردستان سەرمایەدارییەکی مشەخۆر پشتیوانی لە کەرتی تایبەت دەکات و سەرمایەکەی بۆ قازانجی زۆرتری خۆیان تەرخان دەکرێ، بۆیە پێویستە هەوڵ بۆ بەهێزکردنی بەرەی چەپ بدەین. ئێمە نابێ بارودۆخی خۆمان بەشێوەیەکی میکانیکی لەگەل تونس و میسر بەراورد بکەین.

هاوڕێ نەجات: بۆرژوازی ئێمە خیانەت لە نەتەوە دەکات.

نەجات وتی: هیچ کات ئۆپۆزیتسیون بی خراپ نازانم و ئەوان داوای ئازادی سیاسی دەکەن و بەباشی دەزانم ببین بە بەشێك لە ئۆپۆزیتسیون.

هەروا هەریەك لە هاوڕێیان ڕزگار تاهر، ستیف شەمزینانی و عەلی پێنجوینی ئاماژەیان بە یەکریزی و هاودەنگی هەموو قوربانیانی سیستێمی باڵادەستی کرد. بەداخەوە د. محەمەد و نوێنەرانی بزاڤی ژینگە و یەکسانی پێشوەخت کۆبوونەوەکەیان بەجێهێشت.

لەدواییدا لیژنەیەك لە7 هاوڕێ دیاریکرا بۆ نووسینی دەقی بۆچوون و داخوازییەکانمان و دیاریکردنی ڕۆژ و کاتی کۆبوونەوەی داهاتوو.

بەگوێی هاوڕێ(پیپە)مان کرد!

لە وڵامی پرسیاری ڕۆژنامەنووسێکدا، پیپە(سەرۆکی ئێستای ئۆروگوای)وتی: نهێنی سەرکەوتنی چەپەکان لە ئۆروگوای ئەوەیە بڕوامان بە(گفتوگۆ، گفتوگۆ و گفتوگۆیە). لەم کۆبوونەوەیە قسەکانی هاوڕێی ناوبراومان جێبەجێکردو ئێمەش لەمەودوا هەر بەم شێوەیە لە ئەقلییەت و ڕەفتاری پەراوێزکردنی یەکتر، خۆبەزلزان و خاوەن تاقە حەقداری موتڵەق دووریکەینەوە. ئێمە بەیەکەوە بەهێزین، واتە بەرەو چەپ!

حزب، لایەن و کەسایەتییە بەشداربووەکان:

دەستەی داکۆکی لە زیندانە سیاسییەکان

پارتی چەپی کوردستان

پارتی چارەسەریی دیموکراتی کوردستان

حیزبی کۆمونیستی کرێکاری کوردستان

پارتی کاری سەربەخۆی کوردستان

بزاڤی ژینگە و یەکسانی

کومەڵێك لە ئەندامانی پێشووی سەرکردایەتی و کادیری پێشکەوتووی حیزبی شیوعی کوردستان

کەسایەتی سیاسی، ڕۆشنبیری، هەڵسووڕاوی چەپ، ڕۆژنامەنووس و دیموکراتخواز.

گفتوگۆی کەناڵی(ARD) لەگەل جۆرج بوش

تۆم بۆرۆڤ: سەرۆکی بەرێز، سەردانەکەتان بۆ ئۆروپا، مێوانداریيەکی گرنگە. ئێستا مرۆڤێکی زۆر پرسیار لە خۆیان

دەکەن، ئایا ئێوە چ شتێکی جەوهەریتان پێیە بۆ باشکردنی پەیوەندی هاوپەیمانی بانئەتلەسی. سەرۆك وەزیرانی ئەلمانیا(شرویدەر)، پێشنیاری ریفۆرمکردنی ناتۆی کرد، تا فۆغومێکی هەبێ بۆ گفتوگۆ لە بارەی هێڵی سیاسی سەرەکی. ئێوە چۆن لەو بارەوە بیردەکەنەوە؟

جۆرج بوش: لە دواییدا من پێموایە کە ناتۆ بڕیاردەرترین مانای هەیە. من خۆشحاڵم بەوەی بە بیر(شرۆیدەر)ی سەرۆك وەزیران بهێنمەوە کە ئەمریکا، وەك یەکێتی ئۆروپا، ئەو دەزگایە(واتە ناتۆ) بە گرنگترین دزگا دەبینێ. ئێمە خۆشحاڵین بە پێکەوەکارکردن لە گەل یەکێتی ئۆروپا.

ئێمە دەتوانین پێکەوە چ بکەین تا جیهان باشتر بکرێ؟ ئێمە درێژە دەدەین بە خەبات لە دژی نەخۆشی و برسییەتی. ئەمریکا، لەسەر ئاستی کیشوەری ئەفریقا چالاکە تا ڤیرۆس و نەخۆشی ئایدز لەناو ببەین. ئێمە دەمانەوەی لەم بارەیەوە، لەگەل برادەرە ئۆروپییەکانمان پێکەوە کاربکەین و لەبارەی پرسیارە ئابوورییەکانیش گفتوگۆ دەکەین، تا هاوڵاتی ئەمریکاو ئۆروپا لە بازرگانی قازانج بکەن. هەروا پێکەوە کارکردن زۆر گرنگە، بۆ ئەوەی ئازادی و ئاشتی بەرفراوان بکەین، بۆیە دەمەوێ لەبارەی ئاشتی بۆ رۆژهەڵاتی ناوین بدوێم. تێڕوانینی من ئەوەیە، دوو دەوڵەتەکە پێکەوە بە ئاشتی لەگەل یەکدا بژین: ئیسرائیل و فەلەستین؛ دەمەوێ لە بارەی ئیران، سوریا و لوبنان بدوێم. من وای بۆ دەچم، زۆر خاڵی کۆنکریت هەیە کە دەبێ کاریان بۆ بکەین تا بتوانین بڵێین: هەموو شتێك گوترا و کرا تا جیهان بۆ منداڵەکانمان پڕ ئاسایش بکەین.

بۆرۆڤ: ئێوە ناوی ئیران و سوریاتان هێنا، دوو قەیرانی گەرم و گۆڕەپانی جەنگی بەهێزن. بە گوێرەی پرسیارە هەنوکەییەکان،70٪ی هەموو ئەلمانەکان بڕوایان وایە، ئێوە نەخشە بۆ لێدانێکی سەربازی دەکێشن لە دژی ئیران.(سەرۆك پێدەکەنێ) ئێوە چی دەڵێن تا ئەو مەترسییە لەناوببەن؟ وەکو دەزانن، بلێر، شرویدە و شیراك دەیانەوێ ئێوە رۆڵێکی ئەکتیف لە دیپلۆماسی....

بوش: جارێکی تر دەڵێم: من گوێم لە دەعایەکان لەبارەی لێدانی سەربازی ئێران، بووە و بە ئاسانی دەڵێم، ئەوانە ڕاست نین. ئێمە بە ڕاستی هیواوان وایە کە هەوڵە دیبلۆماسییەکان کاریگەر بن. من لەو بڕوایەم کە دەتوانن تا ئەو ڕادەیە کاریگەر بن، ئێرانییەکان هەوڵ نەدەن، کەڵێن لە نێوان ئۆروپا و ئەمریکا درووستبکەن. ئامانجی هاوبەشی هەردوو لایەن ئەوەیە، ڕێگە نەدرێ بە ئێران ببێ بە خاوەن چەکی ئەتۆمی. ئەوە لە بەرژەوەندی هاوبەشی ئەڵمان، ئەمریکاییەکان و هەموو مرۆڤەکانیترە، ئێران نەتوانێ پەرە بە چەکی ئەتۆمی بدات. هەر بۆیە دەمەوێ چەپلە بۆ گێرهارد شرۆیدەو هەموو ئەو سەرۆك حکومەتانە لێ بدەم کە پەیامێکی ڕوونیان بۆ ئێران ناردووە. ئێرانییەکان دەزانن دەبێ چی بکەن. لەم کاتەدا هەوڵدەدەن بە شێوەیەك لە شێوەکان بیانو بهێنن و بڵێن: ئێمە ئەو کارە ناکەین، چونکە ئەمریکا لەو کۆبوونەوانە بەشدار نییە. با، ئەمریکا بەشداریکردووە. ئێمە لە ئەنجومەنی وزەی ئەتۆمی جیهانی(IAEO)بەشدارین و هەروا لە گەل برادەرو هاوپەیمانەکانمان دریژە دەدەین بە کارکردن بۆ ڕوونکردنەوەی ئەم لایەنە. هەروەها ئێران دەبێ لێگەڕێ لەوەی، بە ڕێگای حیزبوڵڵا تیرۆر ئێکسپۆرت بکات، کە دەتوانێ مانای لێدانێکی بە زەبری هەبێ لە دژی پرۆسەی ئاشتی لەنێوان ئیسرائیل و گەلی فەلەستین. لە دواییدا دەبێ وڵاتەکەیان بۆ دیموکراسی و ئازادییەکی زیاتر بکەنەوە، وەك چۆن لە ئەمریکا و ئەڵمانیادا، هەیە. ئەو وڵاتە دەبێ ئەو شانسە بە گەلەکەی بدات، ئازادانە بیروڕای خۆیان دەرببڕن.

بۆرۆڤ: کاتێ ئێوە دەڵێن، ئێمە هیچ پیلانێکمان نییە بۆ دەستتێوەردانی سەربازییانە. هەمان ئەم بۆچوونە لە سەردەمی پێش جەنگی عیراق، بەبیر هەندێ چاودێر دەهێنێتەوە. ئەو کاتەش فەرمووتان، لەسەر مێزی بیرۆکەتان هیچ پیلانێکی جەنگی دانەنراوە و پاش نۆ مانگ....

بوش: بەڵێ(پێدەکەنێ)

بۆرۆڤ: ئەم جارە جیاوازییەکان چییە؟

بوش: جیاوازییەکی گەورەی هەیە. قەیرانی عیراق، بارودۆخێك بوو، کە تێدا هەوڵێکی دیبلۆماسی لەلایەن کەسانی زۆرەوە درا، تا کێشەکە چارەسەر بکرێ. بە بیرتان بهێننەوە، هەموو جیهان پێی وابوو کە ئەو پیاوە چەکی کۆکوژی هەیە. نەتەوە یەکگرتووەکان پێیان وابوو چەکی کۆکوژی هەیە. من بڕوام وایە کە ئەوە بوارێك بوو، هەموو هەوڵە دیبلۆماسییەکان بۆی درا.

کاتێ من بۆ نەتەوە یەکگرتووەکان ڕۆیشتم، گوتم، با جارێکیتر پاڵی پێوە بنێین، تا ئەرکەکانی ئەنجامبدا. نەتەوە یەکگرتوەکان پێیانگوت کە دەبێ پێکهاتە چەکدارییەکانی پیشانبدا و لەناویان ببات یان سەرئەنجامێکی زۆر قورسی دەبێ. ئەمەیە کە کۆمەڵگەی جیهانی پێیگوت. ئەنجومەنی ئاسایشی جیهانی بە 15دەنگی(بەڵێ) بۆ ئەو بڕیارە دەنگیانداو لەدژیدا هیچ دەنگێ بەرزنەبووەوە. بابەتی ئێران، تەنانەت هێشتا لەبەردەم نەتەوە یەکگرتوەکانیشدا گفتوگۆی لەسەر نەکراوە. بۆ ئەوەی بە شێوەیەکیتر دەریببڕم: هێشتا زۆر کاری دیپلۆماتی ماوە، ئەنجام بدرێن. من هەموو دەعایەکان دەزانم و گوێم لە هەموو قسە هەڵەکانی ناو دیوەخانەکان بووە، بەڵام دانیشتوانی ئەڵمانیا دەبێ بزانن کە ئێمە لە هەموو بارودۆخێکدا دەمانەوێت هەوڵی دیبلۆماسی بدەین.

بۆرۆڤ: ئایا ئێوە لە بارەی بارودۆخی عیراق رازین؟ پێش ماوەیەك لە هەڵبژاردنەکەدا، شیعە(رادیکاڵەکان)، پشتیوانییەکی زیاتریان کەوتەدەست لە ئەلاوی. بۆچی ئێوە لەم بارودۆخەدا داوا لە ئەلمانیا دەکەن، کاری زیاتر لە مەشقپێکردن بە پۆلیسی عراق، بکەن؟

بوش: کەواتە، من بڕوام وایە کە گێرهارد شرویدە بە پەیامی مەشقپێکردن، ئاسوودیە، بەڵام من چاوەڕوانی ئەوە دەکەم، داخۆ بەرژەوەندی ئەوەیشی هەیە، بە شێوەیەکیتریش، بەشداری بکات. ئەگەر بەرژەوەندی هەبێ، ئەوا لەناخی دڵمانەوە، پێشوازی لە حکومەتی ئەلمانیا دەکەین. من وای دەبینم، چەند شتێك هەیە، ئەلمانیا زۆر بە باشی دەیزانێ، رێك وەك ئێمە چەند شتێك هەیە، دەتوانین زۆر بە باشی ئەنجامیبدەین. ئەلمانیا زۆر باشە بۆ مەشقپێکردن، بەڕێوەبەرایەتی دامەزرێنن و کۆمەکی مرۆیی بکات. تیمی سەرلەنوێ دامەزراندنی لە ئەفغانستان نموونەیەکی بەرزە بۆ هاریکارییەکانی ئەلمانیا. ئەوەی برادەران لە ئاستی یەکتردا دەیکەن، ئەوەیە، لە ئاستی یەکتر پرسیاردەکەن، داخۆ برادەرەکەی ئاسوودەیە. من نیازم هەیە ئەو پرسیارە لە(گێرهارد شرویدە)بکەم، داخۆ ئەلمانیا بەرژەوەندی هەیە لە یارمەتیدانی ئەم دیموکراسییەتەو تێدا بەشداری بکات تا زیاتر گەشەبکات. ئەگەر وتی(بەڵێ)، ئایا دەتوانێ چ لێکدانەوەیەك بکا و چی نەکا؟من خۆشحاڵ دەبم بەوەی لەو بارەیەوە قسەی لەگەل بکەم. ئێوە ناوی شیعەکانتان هێنا. عەلاوی بەخۆیشی شیعەیە. هەڵویستی من ئەمەیە: حکومەتێکی لەلایەن گەلەوە هەڵبژێردرێت، رێك دەبێ بە حکومەتێکی هوشیار. بە وشەیەکیتر: حکومەتێکی دیموکراسی بەو ئاراستەیەدا دەڕوات، نوێنەرایەتی ئیرادەی دانیشتوانەکەی دەکات و گەلی عیراق دەیەوێ بە ئاشتی بژێ. دایکوباوکە عیراقییەکان دەیانەوێ منداڵەکانیان لە دەوروبەرێکی ئاسایشدا، گەورە بن. لەبارەی ململانی سیاسی لە عیراق، هەست بە ئازایەتی دەکەم. بە بڕوای من، بینینی ئەوەی چۆن بەشە جۆراوجۆرەکانی حکومەت، دادەمەزرێت، زۆر چارەنووسسازە. یەکێك لە خاڵە گرنگەکانی ئەوەیە، هەموویان عیراقیێکی یەکگرتوویان دەوێت و رێز لە مافی کەمایەتییەکان بگیرێت.
لە عیراقدا هەستێکی ناسیونالیستی بەهێز هەیە. هەندێ کەس پرسیارم لێدەکەن، داخۆ خەمخۆری دەکەم لە بارەی کارتێکردنەکانی ئیران. ئەگەر ئێستا حکومەتی ئیران هەوڵبدات، توکمەیی حکومەتێکی هەڵبژێردراو، لاواز بکات، دەڵێم بەڵێ. بەڵام من دڵنیام لەوەی کە عیراقییەکان، زیاتر لە ئیرانییەکان عیراقیان خۆشدەوێت. عیراق نەتەوەیەکی شانازەو لە بارەی میراتە نەتەوەییەکەیانەوە هۆشیارن و هەروا بایەخێکی بەهێزدەدەن بە نەریت و دوارِۆژیان.
بۆرۆڤ: چی دەڵێن لە بارەی هەوڵەکانی ئەلمانیا، کورسییەك لە ئەنجومەنی ئاسایشی نەتەوە یەکگرتوەکان وەربگرێت؟
بوش(پێدەکەنێ): لە بارەی ئەم ریفۆرمەوە، هێشتا هیچ بۆچوونێکم نییە. من دەمەوێت، چاوەڕوانی مۆدێلە جۆراوجۆرەکانی ریفۆرمکردن ببن، بەڵام ئەلمانیا نەتەوەیەکی گەورەیە و مانایەکی بڕیاردەری هەیە بۆ دوارِۆژی ئۆروپا. من بۆ هەموو پێشنیارێك کراوەم.

ئەم گفتوگۆیە لە 20. 2. 2005 پەخش کرا

بۆ گۆڤاری لڤین:

ئەو بیروباوەڕە کە مرۆڤکوژەکان هەڵدەتەکێنێ:

لافـــاوی جـــەهل، ئیســـتاتیکای تـــاوان و راگەیانـــدنی کۆنەپەرەست

مـرۆڤ بە مێشکی چۆلەکە:

هەرەســـی ســـۆڤێت و شکســـتی وەڵاتـــانی ئۆروپـــای رۆژهـــەڵات لەرادەبەدەر زۆر زەبەلاح بوو و بەڕاستی بزووتنەوەی کۆمونیستی تەخت کرد، بـەڵام وەك دەبیـنین ئیمـڕۆ بزووتنـەوەی شیوعی و چەپ لە جیهان دووبارە حوکمڕانی چەندین وەڵات دەکەن و هەر ئەم بزووتنەوەیە هێزی سـەرەکی پێکدەهێنن لـە خـەبات دژ بـە جیهـانگیری سـەرمایە و سیاسـەتی لیبڕالیزمـی نـوێ و قەیرانـە وێرانکەرەکەیان؛ مانگرتنـە گشتی وخۆپیشاندانەکانی فەرەنسا، ئیتالیـا و یۆنـان و وەڵاتـانی تـر نموونـەی لەبەرچـاون. لێـرەدا مەبەسـتم ئەوەیـە ئەگـەر ئـەو هەرەسـە بێوێنەیـە نـەیتوانی بیروباوەڕو حزب و مێژوو و هونەرو رۆشنبیری کۆمونیستی نە لە کوردستان و نە لە هیچ شوێنێکی جیهان هەڵتەکێنێ، چۆن مەسـعود محەمـەد دەتـوانێ فکـری شـیوعی لـە کوردستان هەڵتەکێنێ؟

بەدڵنیاییەوە دەڵێم، نەك نووسەری لافاوی جەهل، ئەگەر هەموو هێـزە کۆنەپەرەسـت، لیـبڕاڵ و فاشیسـت وپاشایەتیخوازەکان بەفکرە کول و تۆپ و فڕۆکەیشەوە لەگەل مەسعود محەمەد کۆببنەوە، ناتوانن بەر بـە فکرو خەباتی شیوعییەکان(کۆمونیستەکان) بگرن و تاقە هێزو فکر بتوانێ ئەم کارە بکـات، تـەنها خـودی بزووتنەوەکەیە لەگەل خۆی، مەبەستم لادان، هەڵەکردن، دۆگما، بێهەڵویستی، رەخنە لەخۆ نەگرتن...هتد.

لێرەدا بۆم هەیە بپرسم: ئەگەر گۆڤاری لڤین لەم بابەتە بە مێشکی چۆلەکەوە بیرنەکەنەوە، بۆچوونی وایان دەکرد بە مانشێتی نووسینەکەیان؟!

پاشان هەڵتەکاندنی ئەم فکرە چ سوودێك بە گەلەکەمان دەبەخشێ؟ بۆچی بیر لە هەڵتەکاندنی دەکەن؟ ئایا ئێوە بەسەرکەوتنی ئەم بیروباوەڕە چی لەدەستدەدەن؟

دەربارەی هەردوو نووسـینەکەی لیڤین، ژمارە 89، لـە2009/5/15: 1- لـە نووسـینەکە هـاتووە: مەسـعود محەمەد باوەڕی رەهای بە بوونی خودا هەبوو، دەشیوت>>مارکسیەت ئەفیونی گەلانە نەك دین). لەراستیدا مارکس نەیوتووە(ئاین ئەفیونی گەلانە)، بەڵکو(ئاین ئەفیونی گەلە). 2- سوپاس بۆ بەڕێز مودریك ژاڵی کە زانیاری بەپیتی بڵاوکردەوە، مەبەستم دروشمەکەی مەسعودە(کرێکارانی جیهان لێکجیابن و دەسەڵاتدارانی جیهان یەکبگرن)! "بەڕاستی"ئەو بۆچوونە نموونەی مەعریفەت و مانایەکی زۆر قووڵی هەیە"، بەڵام(ماڵی قەڵب سەر بەماڵی ساحبێتی). 3- مەسعود محەمەد بەوە قەڵس بووە و پێڕوا نەبووە خەڵکی ژێردەستە کە زۆربەی دانیشتوانی کوردستان یان گوێزەوی پێکدەهێنن، حوکمڕانی بکەن و وتویەیی: (...ئەو شیوعییەتەی وا دادەنێ کە دەبێ کرێکار و جووتیارو پرۆلیتاریا ببن بە حکومەت). ئەمە مانای وایە مفکرە کۆچکردووە هەر ویستویەتی دزو جەردەو مرۆڤکوژەکـانی مێـژوو، واتـە سـەرمایەو وەك خـۆی دەڵـێ هەتیوکـەوتووانی

حوكمڕانی بکەن. ئەی ئەگەر بەو شێوەیە بیری کردووەتەوە، ئەدی چۆن بڕوای بە دادوەری کۆمەڵایەتی بووە؟! بۆچی دادوەری کۆمەڵایەتی یاری منداڵانەو هەر کەسێك بێت و بڵێ من یارییەکە دەزانم؟!4- مەسعود وتویەیت: (هەمیشە بە قەناعەتەوە دەیوت شیوعییەت گشت دەنگە جیاوازەکان دەکوژێ و بە کوردی و کرمانجی دژی مرۆڤە....ئەو پێی وابوو شیوعییەت رژێمێکی دیکتاتۆریسازو درۆسازو دەنگخەفەکەرە، هەتا مردن بەرگری لە روانینەکانی دەکرد لەمەڕ شیوعییەت و شیوعییەکانی کوردستان). ئەزموونی ئیمرۆی مرۆڤایەتی بەکردەوە پیشانیدەدا چەندە ئەو کۆچکردووە راستگۆ و حەقبێژ بووە: ئەوە دۆست وبرادەرەو هاوفکرەکانی مەسعودن، مرۆڤایەتیان بەرەو گەندەڵی، بێکاری، جەنگ و تاوان و لانەوازی و هەژاری بردووەو نازانن چۆن بەر بە قەیرانە نامرۆڤایەتییەکەیان ببەن-بۆچوونەکانی پرۆفیسۆر یان تسیگلە کە شیوعی نییە و لەدەزگاکانی نەتەوە یەکگرتووەکان کاری کردووەو هەڵگری خەڵاتی نۆبل بۆ ئابووری یوسف شتگلیس کە دیسان شیوعی نییە، باشترین گەواهی ئەم بۆچوونەن و بۆ ئاگاداری بۆچوونەکەیان لە رۆژنامەی هاوڵاتی لەچەند هەفتەی رابردوو بڵاوکراونەتەوە-. لەبری ئەوەی وەڵامی هەردوو نووسینەکەی گۆڤاری لڤین بدەمەوە، بەباشی دەزانم ئەم نووسینە کە کاتی خۆی لەبارەی(پەرژینی بێدەنگی) نووسیبوو، دووبارە بخەمە بەر دیدی خوێنەران:

مەسعود مەحەمەد لە "پەرژینی بێدەنگی دەڵێ:"*دز و درۆزنەکانی کوردی پەنابەر بۆ ئەوروپا, تەرەس و بێ شەرەف و ریسواو ئابرووتکینترین گوناحی نامەردایەتین، دەبوو لە سەر پەردەی نامووسی دایك و خوشکەکانیان لوقمەی گەوادی بخۆن, دەك هەزار لەعنەت و نەفرین لەچارەی خۆیان و پشتاو پشتیان هەتا دەگەنە کەشتیەکەی نوح* ".

نووسەرێکی پەنابەر بەناوی(هەندرین) ئەو رستە زۆر نزم و سووکەی سەرەوەی خوێندووە، کەچی ئەمیش بەداخەوە لەبری هەر رەخنە و توانج و وەڵام و هەڵویستەیەك، بێدەنگی هەڵبژاردووەو لە هەمووی خراپتر، بەهەمان ئەقڵییەتەوە، لە نووسینەکەی(ئیستاتێتیکای هزرینێکی خۆکرد)لەژێرکارتێکردنی خوێناویترین هزری ئەڵمانی(نیتشە و هایدەگەر)، دەنووسێ: (ئەو بە پێچەوانەی مارکسیزمە ستالینستییە **میگەلییەوە** باوەو کوردایەتییە **سافیلەکەییە** بوو...)

ئەمە چ جۆرە ئیستاتێتیکای زمانە کاك هەندرین؟ ئایا پێتوایە شتێکی جوانە خەڵك بە میگەل وەسپ بکەی؟!

لەناوەڕاستی مانگی دوانزەی1996، کۆمەڵەی فەرهەنگی سوید-کوردستان کتێبێکیان بڵاوکردەوە بەناوی(پەرژینی بێدەنگی). ئەم کتێبە بریتییە لە گفتوگۆیەك لەگەل مەسعود مەحەمەد و پرسیارەکان لەلایەن هەڵۆ بەرزەنجی ئاراستەی کراوە. پاش ئەوەی چەندین جار خوێندمەوە، بە ئەرکی خۆمم زانی لەبارەیەوە تێبینی و رەخنەکانم بنووسم،

پرسیاری یەکەم بەهەڵە داڕێژراوە. دەربڕینێك وەك(فەلسەفەی مرۆڤ)، هیچ نابەخشێت، چونکە مرۆڤەکان بەشێوەی جۆراوجۆر تێدەفکرێن و لە گۆڕەپانی فکر، دەیان فەلسەفەی جۆراوجۆر ململانی دەکەن، بۆیە دەبوو مەسعود مەحەمەد وەك ئوستادی زمان، دوو وشەی لەسەر داڕشتنی پرسیارەکەی بگوتابا.

"مامۆستا"لە لاپەڕەی(9)دا دەڵێ: (*لە بارەی گۆڕانکاری ئەم دواییەوە، واتە هەڵوەشاندنەوەی سۆڤێتستان و نسکۆی کۆمۆنیزم*)،

هیچ بزووتنەوەیەك نییە لە مێژووی مرۆڤایەتی تووشی هەڵدێر و نشێو نەبێت و هۆكانی ژێركەوتن و سەركەوتن و لە ڕێگا ئێستاندن، بێ شومارن. ئەمە یاسایەكە دەبێ جیاواز لە بیروبۆچوونمان، تێی بگەین و دانیپێدابنێین. ئەوەی بزووتنەوەی كۆمونیستی ڕووبەڕووی بوو، نە یەكەم جارە تووشی بوو و نە دواجاریشی دەبێ و تاقە بزووتنەوەش نییە، تووشی بووە: بزووتنەوەی نەتەوایەتی-لەسەر ئاستی كوردایەتی، عەربایەتی، ئەڵمانیایەتی و توركایەتی و فارسایەتی- یان سۆسیال دیموكراتی، فاشیزم، ئەنارشیزم و لیبڕالیزم و بزووتنەوە ئاینییەكان..هتد، چەندین سەركەوتن و ژێركەوتنیان بەخۆیان بینیوە. ئیمڕۆ شیوعییەكان(كۆمونیستەكان) بەگەرمی سەرقاڵی پشكنین و گەڕانن بەدوای هۆكانی ئەو بارودۆخە و لەبارەیەوە مشتومڕی لە ڕادەبەدەر دەكەن. بزووتنەوەی كۆمونیستی لە منداڵێك دەكات تازە فێری زمان دەبێ و هەڵەیەكی زۆر دەكات، بە هەڵە وشەكان بەكاردەهێنێت و هەندێ شتیش دەكات لێی ناوەشێتەوە، بەڵام وەك دەبینین، سەرەڕای نەهامەتییەكان، ئێستا، وەك میراتگەری جوانترین مێژووی خەباتی مرۆڤایەتی لەپێناو نەهێشتنی چەوسانەوە، دووبارە لەسەر گۆڕەپانی جیهان چالاكانە لەپێشەوەی خەباتن لە دژی بەرنامەی سەرمایەداری جیهانگیر و ئەو وەحشیگەرییەی لێ كەوتووەتەوە.ئاخر 150ساڵ لە سەر ئاستی مێژوو، هیچ نییە!

مەسعود مەحمەد لە رستەی دواییدا دەفەرموێ: *(من لە ڕۆژانی هەرە زووی1950و هەرە دوایی 1969گوتوومە و لە هەندێ نووسینی ئەوسامدا، كە مومكین نەبوو بڵاوی بكەمەوە، گوتوومە ماركسیزم ئەگەر تەعدیلاتی بنەڕەتی تێدانەكرێ، ناشێ بەردەوام بێت، چونكە لەگەڵ مرۆڤ و سروشت و ڕاستییە كۆمەڵایەتییە بێ تاویلەكان، ناگونجێ)*

ئەو بۆچوونە زۆر بەرتەسكانەیە، بەتایبەتی بۆ كەسێك ناوی مفكر و زانای پێدرابێ و زاتی ئەوە بكات، باسی بەردەوام نەبوونی ماركسیزم بكات-تەنها لە زاری دەربچێت!، لە كاتێكدا خودی ئەم پیاوە خۆی بە شارەزا دەزانێ لەبارەی مەتریالیزمی دیالەكتیك و مێژوویی. ئەمجار دووان لە تەعدیلات هەر مەسخەرەیە. چونكە لە ناو خودی بزووتنەوەی شیوعییەت چەندین بۆچوونو تاویلو لێكۆڵینەوە و ڕێگەی جیاوزا هەیە. بزووتنەوەی شیوعی ڕۆژانە لە ریزەكانی خۆیدا تووشی چەندین گیروگرفتو هەڵە دێتو ناچارە بەردەوام چاویان پێ بخشێنێو چارەسەریان بۆ بدۆزێتەوە. بۆ نموونە فریدریك ئەنگلس بۆ نووسینی مانیفێست لە پێشەكی چاپێكیدا تێبینی ئەوە دەكات كە هەندێك شت(لەبارەی هەندێك حیزبو گروپ) وەلاوە بنێت, چونكە بەسەر چوون، بەڵام ئەو كارە ناكا، چونكە مانیفێست بەپلەی یەكەم كاڕل ماركس نووسیویەتیو دەیەوێت وەكو دیكۆمێنتێك لێی گەڕێ. ڕابەرانی كۆمونیزم بەبەردەوام ڕەخنەیان لە خۆی یان بزوتنەوەكەیان گرتووەو بۆ ئەلتەرناتیف گەڕاون. بەردەوام بوونی هەر بزتنەوەیەك ڕووداوێك، بەندە بە باری پەیوەندیە كۆمەڵایەتییەكانی كارو مەرجەكانی بزووتنەوەكە-زاتیو بابەتی-لە پرۆسەی گەشەكردندا.

مسعود پێمان دەڵێ بۆچی ماركسیزم ناشێ بەردەوام بێت ولە وەڵامدا دەڵێ:

((چونكە لەگەڵ سروشتی مرۆڤو ڕاستیەكانی كۆمەڵایەتی بێ تەئویل ناگونجێت))

بۆچی ئەو هەموو بزوتنەوانە بۆیان هەیە بەردەوام بن، تەنها ماركسیستەكە نا؟ ئەمجارە چ بەشێكی شوعییەت لەگەڵ سروشتی مرۆڤ ناگونجێت؟ شوعییەت لەگەڵ كامە ڕاستی كۆمەڵایەتی، بێ تەئویل ناونجێت؟

ئەو بنەما تیۆرییانە چین كە مەسعود لەسەریاندا ئەو بۆچوونەی پێكهێناوە؟

مەسعود لەوەڵامدا دەنوسێت:

((بەشێکی گرنگی پەیوەندی بە واقیعەوە نیە، پتر بەلای گریمانەو ئارەزووی خاوەنەکەیدا دەچێتەوە کە ویستویەتی(چینی ڕەنجدەر) لەنەزەریدا بکاتە خاوەنی مێژوو و لە ئایندەدا حکوم بەدەستەوە بگرێت)) (لاپەڕە9)

ئەم بۆ چوونەی مەسعود لەبەر ئەم خالانەی خوارەوە ڕاست نینو بێ مانان.

1- بزتنەوەی کۆمونیستی هاوچەرخ دەگەڕێتەوە بۆ نزیکەی حەفتا ساڵ پێش مارکسو ئەنگلز. ئەوە نەزانینە کە مارکس بەخاوەنی شوعییەت, سوشیالیزم دابنرێت.مارکسو ئەنگلس. پشت ئەستور بەمشتومڕێکی ڕەخنەگرانە لەسەرجەمی ئایدۆلۆژیاکانی پێش خۆیان، بە شوعییەتی خەیالاوی و جۆرەکانی سۆسیالیزم و لە کۆنەپەرەستی و خەیالەوە بۆ زانست پەرەیانپێدا.

2- مسعود، چینی رەنجدەر بەخاوەنی مێژوو نازانێت، ئەی کێ خاوەنی مێژووە؟ لەوە دەچێت مەلیكو پاشا وقەیسەرە گۆڕبەگۆڕەکان بەخاوەنی مێژوو بناسێت. ئەمەیان مافی خۆیەتی ولە گەڵ بیروڕاکانی دەگونجێت, بەلام بۆ شوعییەکان، کۆیلە و جووتیارو کرێکاران بەخاوەن مێژوو دەزانن، بۆ ئێمە چەوساوەکان، بۆ ئەویش چەوسێنەرانو خوێن ڕێژان. پالەوانەکانی مەسعود جوتن لەگەڵ زۆربەی زۆری کتێبەکانی مێژوو کە هەر باس لە پاشاو خەلیفەکان دەکەن. مێژووی چەوساوەکان لە واقیعدا هەیەو مارکس لەسەردەمی خۆی ناویانی بردووە, هەر لە سپارتاکۆس, قەرامیتەکان، بابەکییەکان تا دەگاتە"شێخ بدرالدین "ەکەی نازم حیکمەت یان ڕاپەڕینە کرێکاریو جووتیارییەکانی فەرەنسا، مەکسیك، ئەلمانیا..هتد، وەکو بزووتنەوەیەکی چینایەتی، جا با مەسعود هەر ناکولی لێ بکات. بێجگە لەوەش ئەگەر مارکسیش باسی نەکردبا, مەسەلەی ناکۆکی چینایەتی هەر لە ئارادابووە و هێشتا لە ئارادایە.

3- شتێکی ئاساییە کە چەوساوەکانیش هەوڵی حوکمڕانیانداوەو دەیدەن. مەسعود وشیارانە هەوڵدەدات چاوی ئەو کرێکارو زەحمتکێشانە ببەستێت, بۆ ئەوەی ڕێگای خۆیان نەبینو بەژێردەستی بمێننەوە.

زانا مەسعوود لە لاپەڕە (9) دا دەنووسێت : "یەکێك لە گوتە مەشهوورەکانی ئەنگلس دەڵێ کارکردن خالقی مرۆڤە! ڕاستییەکی هەرە سەرەکیو بنەڕەتییەکی کۆمەلایەتی سەرەوبن کردووە، چونکە مرۆڤ خالقی کردەوەی کۆمەلایەتییەو کۆمەلایەتیش بریتییە لە هەموو مێژوو. بە پێی ئەم گوتەیە دەبوو هەموو جانەوەرێك ببێتە مرۆڤ. خۆ مێروو بە شەو و بە ڕۆژ لە هاتوو چۆدایە ".

ئای جەهالەت، چی لە مرۆڤ ناکەی، تەنانەت پاش مردنی خاوەنەکەت، وازی لێناهێنن. مارکس وای نەگوتووەو ئەمە ئەو دەقەیە کە مارکس لە(سەرمایە، جلدی یەکەم، لاپەڕەی 243نووسیویەتی و مەسعود لێی تێنەگەیشتووەو بە هەڵە ئاماژەی پێکردووە : (ان العنكبوت تقوم بعمليات تشبة عمليات الحائك، والنحلة تفوق ببناء خلاياها الشمعية براعة كثير من المهندسين. ولكن ما يميز منذ البدء، اسوأ المهندسين عن ابرع نحلة هو انه بني الخلية في رأسه قبل بنائها في القفير، والنتيجة التي يودي اليها العمل تكون موجودة سلفا، ذهنيا في مخيلة العامل وليس كونه يحدث فقط تغيرا شكليا في المواد الطبيعية؛ وهو يحقق فيها في الوقت نفسه غايته التي يعيها و التي تعين كالقانون أسلوب عمله والذي عليه أن يخضع له ارادته...)

بۆیە من گومانم نییە لەوەی کە مەسعود هۆشی خۆی لە گەڵ هۆشی مێرووله بەراورد ناکات. کارتێکردنی کار لە سەر مرۆڤ جودایە لە کارتێکردنی لە سەر ئاژەڵ و جانەوەر. ئەمە زانینێکی سەرەتاییە کە دەبوایە "فەیلەسووفەکەمان" پێشبینی بکردابا. بە هەرحاڵ سەیرم لەوە هات کە مەسعود لە لاپەڕەی پەنجا بەرپەرچی بۆچوونەکەی لە نموونەی مێرووله- مرۆڤن دەداتەوەو دەنووسێت:

"بیر كاری هۆشه, له ئاژەڵدا نییه. مەبەستیش لەو بیره لێكدانەوەیه نەك یادكردنەوە"
ئەرێ! مرۆڤ له پەیوەندییەكانیدا شتەكان پێشتر لێكدەداتەوە،"داخەكەم میروولە لەو بەهرەیە بێ بەشە".
پاشان مەسعود باسێكی زۆر درامیمان بۆ دەكات و نەزاكەتێكی زۆر جوانی خۆیمان بۆ دەگێڕێتەوە:
" وا رچەی شارە گیرکەیەك (هی مێروولەكان) بە بەردەمی دەرگای مندا دێت و دەچێت بەشەویش پشوو نادات, چ ئاگاشی له عەزابی من نییه بە دەست خۆپاراستن له شیلانیان ."
بڕوا بەو قسەیەی مەسعوود دەكەم. بریا هەندێ باسی خۆ نەپاراستنی دەسەڵاتە دیموكراتییەكانی دنیا بۆ رەش و رووتەكان بكات كە چۆن ملیۆنان مرۆڤ دەشێلن بەبێ ئەوەی چركەیەك عەزاب بكێشن، یان مووچركەیەك بە گیانیاندا بێت. نازانم بۆچی مەسعوود"لە گەیشتنی چینی رەنجدەر بە حكومەت – لاپەڕەی10-"، تۆقی چووە؟!
بۆ نموونە زۆربەی دانیشتوانی كوردستان كرێكارو رەنجدەرن. چی تیایە ئەگەر ئەم زۆربەیە دەسەڵاتیان بە دەستەوە بێت و بە گوێرەی بەرژەوەندی خۆیان باری ژیانیان بەڕێوە ببەن؟ بۆچی دەبێ هەر سەرمایەدار، بازرگان و ئاغا حوكمڕانی بكەن؟! بۆچی دەسەڵات بۆ كرێكاران و رەنجدەران بە رەوا نازانێت؟!
مەسعوود بە زمانێكی"ستاندار"، ئەم بۆچوونە نزمە دەردەبڕێ:"بیروڕای ماركسیزم ئەفسانەیەكی (وەیان تەڵەیەكی)دەسچین كراوە"
لێرەدا بە ناماقووڵی دەزانم، "زانایەك" فەلسەفەو خەباتی رۆژانەی پتر لە200 ساڵی خەڵكی كرێكارو رەنجدەر بە شێوەی ریفۆرم و ئاشتی خوازانە تا دەگاتە سەپاندن و ناچاركردنیان بە راپەڕین و خەباتی چەكدارانە بە ئەفسانەو تەڵەی سیاسی دەسچینكراو ناو ببات.
بە راستی شەرمەزاری خۆم دەردەبڕم بۆ ئەوەی كە"زانایەكی" كورد هێشتا بە ئەقڵییەتی حیكایەتەكانی شەو بردنە سەری ناو دێوەخانی ئاغاكان لە شیوعییەت دەدوێت.
زانا مەسعوود دەڵێ : " وەزیر, كرێكار و نەخوێندەوار چ دەستێكی نەبووە لە داهێنانی نووسین و فەلسەفە و یاسا و هەرچی دیاردەی ژیانە."
مامۆستا بۆ چی و لە بەر چی ؟ دەبوایە بەر لەوەی قسەی وا بكات بۆ بنج و بناوانی هۆكارەكانی بگەڕێتەوە.
من لێرەدا چەند خاڵ دەخەمە پێش چاو :

4. دەسەڵاتیان بە دەستەوە نەبووە.
5. زانست هەمیشە بە دەست دەسەڵاتدارەكانەوە بووە. هەر بۆیەش كتێبەكانی مێژوو بە شەرمەفنامەشەوە باسی ئەوان دەكات, بەڵام سەرەڕای ئەوەش زانستی جووتیار لە بەرهەم هێنانی گەنم, مشتێكی ئەو گەنمە, بەهەر حاڵ زۆر زۆر بە پیتترو پڕبەهاترە لە زانستی مەسعوود محەممەد. یەكێك لە ئەركەكانی شیوعییەكان، ئەوەیە، زانست بدەن بە دەستی وەرزێرو كرێكارو بە گوێرەی بەرژەوەندییەكانیان فێری ببن. ئەو كاتە فەلسەفەو یاسای باڵادەستی مەسعود محەمەد لە قەبر دەنێن و یاساو فەلسەفەی ژیانێكی هەرەوەزی هاوبەش قەرار دەدەن، وەك چۆن كرێكارو هەژارە كۆمۆنارییەكان لە شۆڕشی فەرەنسا، تەخت و تاجی برادەرەكانی مامۆستا مەسعودیان خاپور كرد.
6. عیلمەكەی مەسعوود بەوە راناوەستێ، بە بێ ئەوەی پێی بزانێت كە (مەعلوولەكان) سەرچاوە لە ئایدۆلۆژی ئەوەوە وەردەگرن دەنووسێت:

" وەزیـر لـە پێـنج هـەزار سـاڵەوە بـەدوای کلکی گارشـدا زەوی دادەرووشـێنیٚو یـەك هـەنگاو بـەرەو پێشـەوە نەچووەو لە مێردەزمە تۆقییوەو شیخولکەو شەعبەدەبازی پەرستووە. تەنانەت گاسنو داسەکەشی لـە شـارەوە بۆ دەچوو ."

سـەر لـە نـوێ پرسـیار دەکـەم بـۆ؟ هـەر بـۆ زانـین، هـەر لـە" ئۆرووپـای پـڕ زانسـتو دەگمـەن نەخوێنـدەوار و شارستانیەتدا " شومارێکی کەم نین ئەوانەی لە مێردەزمەو غەیب دەترسن, یان شـەیتان دەپەرستن, یـان بـڕوا بە جادو کردن و خوێندنەوەی دوارۆژ لە توی تاسە قاوەیو وەرەقەی یاری کـردن دەکـەن. ناسـیاوێکم خـەریکی دەورەی صۆفێتییە, شێخەکەی ناوی حوسێنە (نازناوی کابرایەکی ئەڵمانییە) هەر خـەریکی حـەیو حـووە، دوو تەکیەی گەورەی هەیە لە شاری "کوێلنو لە نزیکی ڤین".

مەسعوود لە باری تیورییەوە, پەنا بـۆ نوێنـەرانی تـاوانو دزی و جـەردەیی مێـژوو دەرهـەق بـە سـتەمدیدەکان دەبات. بەمـە" بـە زمانـە جوانەکـەی" دووپـاتی نـەزانیو جەهالـەتی دەکـات. بـۆ چـی وادەڵێم ؟ لـە بـەر ئـەم خاڵانەی خوارەوە:

چـونکە دەنووسـێت: " ئەگـەر شـیوعییەت چـاوەڕوانی ئـەو مەرجانـەی بکردایـە کـە مـارکس بـۆ هاتنـەوەی شیوعییەت بە بنەمای داناون. کوردستانە وێرانەکەی خۆمان کە بـە هـۆی مێـژووی کـۆنو نوێیـەوە نـەك بانـك بەڵکو صراڤێکی خۆماڵی بە خۆیەوە نەدیوە. چوناوچوونی بـە مێشـکی کراوەیـەوەو چاوی دنیـا بـین جورئـەت وەبەر خۆی دەنیٚ بڵیٚ شیوعیم."

3. جارێ دەبیٚ بڵێم کە هەر لە شاری خانـەقین چـەندین صـەڕاف هـەبووەو مەسـعوود بـەبیٚ بەڵگە دەدوێ. ئەوجا ناچارم بڵێم کە شیوعییەت بزووتنەوەیەك بـووە بـەر لـە مـارکس، لـە سـەرەتاکانی سـاڵانی دامەزرانـدنی فابریکەکان ڕێگای خەباتی گرتووتە بەر کە هێشتا نە جادەی قیرو نە ئەلکترۆن، نە داڕاسەو نـە ئۆتۆمبیـل، نـە پیشەسازی بە مانای ئێستا یـان سـەد سـاڵ لەمـەو پـێش لـە ئـارادا بـووەو ئەگـەر قـووڵتر بـڕوین دەتـوانین بڵـێن شـیوعییەت میراتـی هـەموو بزووتنـەوەو ڕاپـەڕین و بـەرگی و بۆچـوونی سۆسیالیسـتە لـە مێـژووی هـەموو مرۆڤایەتی.

4. ڕاستە حزبەکانی کرێکاران و ڕەنجدەران ناوی حزبی شیوعی لە خۆیان ناوە, بـەڵام بـەش بـە حـاڵی خـۆم تاقە یەك حزبی شیوعی ناناسـم کـە باسـی شـیوعییەت بکات وەك سیسـتم بـۆ سـەردەمی ئـەمڕۆ, تەنانـەت لـە ئۆرووپاش, تێکڕای حزبە شیوعییەکان لە سەر شیوعییەت وەکو دوا ئامانج دەدوێن, واتـا پـاش بـڕینی چـەندین قۆناغی گەشەسەندنی سۆسیالیزم ... هتد.

بـا کرێکـارانو زەحمەتکێشـانی کوردسـتان سـەرگەشو بەختـەوەر بـن بـە هـەڵگرتنی نـاوی کۆمـۆنیزمی زانستی(بەرزترین سەروەری مرۆڤایەتی).

قەیرانی بیرکردنەوەی مەسعوود لەوێدا دەست پێدەکات کە لینگەو قووچ لـە کـونی دەرزییـەوە بـۆ بابەتـەکانی دەڕوات، لە بری ئەوەی لە قرناقەو نیلەگین بدوێت کە بەشێك پێکدەهێنێت, دەبوایـە لـە سـەنتەری دەسـەڵات، واتە لە بەغداوە بدوێت((لـە گشـت))وە ڕاڤـەبکات. مەبەسـتم ئەوەیـە کـە دەسـەڵات لـە عێراقـدا بـە دەسـت کـیٚ بـوو؟ بەدەسـتی دەسـەڵاتی پلـەی تـیرۆری فاشـی سـەرمایەدارییە؟ شـیوعییە؟ لیبراڵـە؟ دیموکراتـە؟ ئیسـلامییە؟ دەرەبەگایەتییە؟ ... چییە ؟

ڕەنگە مەسـعوود بڵـیٚ مـن باسـی کوردسـتان دەکـەم. باشـە، پەیوەنـدی ئـابووری, کۆمەڵایـەتی, پـەروەردەیی لـە کوردستان.... هتد لە گەڵ چ دەسەڵاتێکە؟ ئەو پەیوەندییانە چۆن کاریان بەسەر کوردستان کردووە؟

لـە لاپـەڕەی 11دا مەسـعوود دەڵێـت " بێگومـان هـەر بـیرو باوەڕێـك كەنـدی قـووڵی جـوداوازی و لیـك دەردونگبـوونی ئـادەمیزاد، چ لـە مەیـدانی نێونەتەوەییـداو چ لـە مەیـدانی نێـوان ریزەكـانی یـەك نەتـەوەدا هەڵكەنێت, بە دوژمنی مرۆڤایەتی دەژمێردرێت, با موژدەی ئاوی حەیاتیشی لە گەڵدا بێت ."

ئـا ئەمەیـە رۆشـنبیر! حـاجی سـەلیمی خـەڵكی دێـی(قەرەئـەنگوێ)و مـام عـەولای مـیلان, زۆر زیرەكانـەتر باسەكانیان دەردەبڕی; چونكە: بـیرو بـاوەڕ رەنگدانـەوەی پەیوەندییـەكانی بەرهەمهێنانـە. واتـا كەنـدی قـووڵی جوداوازی خۆی لە خۆیدا هەیـە(زەحمـەتكێش, ئەفسـەر, ئاغـا, مـەلا, مامۆسـتا, خـاوەن كارگـە, كرێكـار... هتـد، خۆیان بوونیان هەیەو لە بارەی فكر, شێوەی ژیان, شێوەی خانوو, قسـەكردن, پەیوەندییـەكان، جـوودان). ئـیتر هەڵكەندنی چی؟ راستە مـن‌و مەسـعوود هـەردووكمان كـوردین, بـەڵام بۆچـوونەكانی مەسـعوود كەنـدی قـووڵی جوداوازییە بۆ من. هەر بە هەمان شێوەش بۆچـوونەكانی مـن بـۆ جـەنابی عـالی مەسـعوود. جـەلادو قوربـانی هەردووكیان مرۆڤن. كەس هەیە لەمە حاڵی نەبێ؟

من سەر بە نەتەوەی(چادرنشینكراو، بێكار، قـەرزار، لانـەواز، كرێنشین، كرێكار، جووتیـار...)م و ئـەویش سـەر بە نەتەوەی(ئۆرستوكرات، سەرمایەدار، ئاغا، بەگ، مشەخۆر، گەندەڵ و مستەشار...)ە.

لە هەمان لاپەڕەدا مەسعود، شـیوعییەت بـە مەتـەڵ نـاو دەبـات. بـەڵێ مەتـەڵ, بـەڵام چـی مەتـەڵێك؟ مەتـەڵی بەرخودانی مرۆڤە بەشمەینەتەكان بۆ ئەوەی جەنگو ستەمو چەوساندنەوە بنبڕ بكەن نـەك مەتـەڵی مەسـعود محەممەدو ئاوی حەیات.

لە لاپەڕە 12 دەڵێ :

" شیوعییەتو رەگەزپەرستی جوداوازی ئاین‌و ئەوان, جۆرە دەمار هەل بدەوی پەیوەندی نێوان خـەڵك‌و خـوا, تێكڕایان تاوانی كوێركردنەوەی شەقامی پێكەوە هەڵكردنی(تعایش)مرۆڤ بە ئەستۆ دەگرن ".

چ نەنگییەكـە بـۆ كەسـێك نـاوی شـیوعییەت لەتەنیشـت رەگەزپەرەسـتیەوە ریزبكـات. مەسـعود بـە هـەموو هۆشێكییەوە داوای ئەوە دەكات گورگو مـەڕ پێكـەوە ئـاو بخۆنـەوە, ئـەو شـیوعییەتو رەگەزپەرسـتی بـە یـەك چاو سەیر دەكات.

دیسان دەنووسێت :

" ئێمە دەبێت هەموو ئـەو بەهانانـەی خـەڵك بـە شـەڕ دەهێـنن تاوانبـار بكـەین, هەرچـەندە نیازو داوایان لـە سەر بنەمای راستو درووستەوە هەڵسا بێت ."

ئەمەیـە"گـەورەیی ئوسـتادەكەمان"! ، بـەڵام باشـە فریـای خـۆی دەكـەوێت وپـاش یـەك دێـر دوای ئـەو قسانەی پێش ئێستا كردی هەر هەمووی بە خۆی پووچ دەكاتەوەو دەڵێت:

"بـەكار هێنـانی دنـدان و چـەمبووڵە لـە رەوتـی ئـادەمیزاددا تـەنها لـە حاڵـەتی خۆپارێزی لـە سـەر كردنـەوەی ستەمو دیدە رەوایە"، واتە قسەكەی پێشووی گەر چی بە لە ئاستی زمـان زۆر"جوانـە"، بـەڵام بـێ مانـا و تـام و لەزەتە!

لێرەدا با خوێنەری رەخنەگر قسەی خۆی لە سەر ئەو ناكۆكییە بكات.

لە لاپەڕە 14دا بە زمانی عەرەبی دەنووسێت:

" فاني لم اجد شيئا من ثمار حسن التدبير و حكم المنطق وداعيه المصلحة وراحمه المعدلة ".

(تەئكیدەكە هی خۆیەتی).

به راستی من لەو عیلمە تێناگەم, چونکە دەربڕینێکی گشتین‌و هیچ شتێك بەدەستەوە نادەن, لەبەر ئەم پرسیارانەی خوارەوە:

5. حسن التدبير من؟
6. وبحكم أي منطق؟
7. وداعيه أي مصلحة ؟
8. وراحمة لأي معدلة ؟

تەدبرکردن، لۆژیك، بەرژەوەندی و عەدالەت فرە مانا هەڵدەگرن و لە بیرێکەوە بۆ بیرێکی تر واتای جیاوازیان هەیە، بۆیە گشتگیرکردنی ئەم زاراوایانە، نەزانی و جەهالەتە نەك زانست.

پاشان مەسعوود لە لاپەڕە 15دا بەم شێوەیە لە یەك بوونی ئۆروپا دەدوێت :

" لەو ناوەشدا یەك بوونی ئۆروپا هێزێکی گەورەی بەرەو (تفاهم) نەك بە حەقی کوتەك پێك دەهێنێت."

2. یەکگرتنەوەی ئۆروپا بەندە بە دەوری شوومی ئەڵمانیا لە قۆناغێکی دیاری کراوداو بەرەیەکی ترە لە رووی ئەمریکاو یابان, هەروەها ناکۆکییەکانیش هەر ئێستا پڕ مەترسی‌و بە حەقی کوتەکە لە بواری سەر لە نوێ دابەشکردنی بازاڕەکانی جیهان. (ئەڵمانیا دەڵێت: ئێمەش دەمانەوێت لەو دابەشکردنە نوێیەدا بەشی خۆمان هەبێت) و دابەشکردنی بازاڕیش بە شەڕوشۆڕی فەوتێنەر ناسراوەو با ئوستاد(مەسعود)یش بۆ خۆی لە جەهلیەوە، باسی بەرەی تەفاهومی یەکێتی ئۆروپا بکات!

لە لاپەڕە 16دا مەسعوود سەر لە نوێ باس لە " لەمەپری تیژرۆیی شیوعییەکان لە نوختە نیگای شەڕی چینایەتی‌و گومان کردن لە هەرچی شیوعی نییە گەلێك تەختو بێ پۆز دەبێت" دەکات .

مەسعوود ئازادانە چاوی دەنووقێنێ, گوێو لووتی دەبەستێت, بۆ ئەوەی تەنهاو تەنها خەریکی مەحکوومکردنی تیژڕۆیی شیوعییان‌و شەڕی چینایەتییان بێت. ئەگەر مەسعوود نەختێك چاوی بکاتەوە، ئەوا تیژڕۆیی‌و شەڕی چینایەتی(یەکێتی خاوەن کارەکان)یش دەبینێت. شەڕی چینایەتی حکومەتەکانی پیرۆ و ئەمریکاو ئیسپانیاش دەبینین, تەنانەت شەڕی فاشستەکانی عێراق‌و نیشتیمانپەروەرانی کوردستانی عێراق‌و حکومەتی خوا لە سعودیەو ئێران‌و سوودانیش دەبینین. بە هۆی سیاسەتەکانیG7 (گەورە حەوت وڵاتی پیشەسازی جیهان) و بانکی جیهانی, گەلانی جیهان(نەك تەنها کورد یان عەرەب) لەرەودایە. کاتێکیش شیوعییەکان چەندین ڕێگای خەبات(ڕێپێوان, ئەرزەحاڵ نووسین, مانگرتن, باڵدانی کۆتری ئاشتی) بەرپا دەکەن، پاش ئەوەی لە ریزی پێشەوەی دژی ئەتۆم‌و بەرهەمهێنانی< فرۆکەی 2000 > ئەڵمانیا، ئیمزا کۆدەکەنەوە...هتد، پاش ئەوەی هیچ ڕێگایەکیان لە بەردەمدا نامێنێت، پەنا بۆ خەباتی چەکداری دەبەن.

لەم کاتەدا مەسعوود قیت دەبێتەوەو دەڵێت :

" بڕوانە شیوعییەکان چەند دڕەندەو تیژڕەون ".

ئەمە هەموو فەلسەفەو زیرەکی مەسعوودە. من ترسی ئەوەم هەیە بڵێن شتی تازە دەڵێت. ئەوەی ئەو دەیڵێت تەنها جوێن‌و بیرو باوەڕی هەندێ لە زاناکانی ئۆرۆپایەو مەسعوود دووبارە دەیڵێتەوە. مەسعوود مژدەی تەختو بێ پۆزبوونی شیوعییەکان‌و خەباتی چینایەتی دەدات کە گوایە ئایەتی باشیان دەبێت لە مەیدانی 1- سیاسی 2- ئابووری 3- ئاسوودەیی. مەسعوود بۆ ئەوەی مرۆڤایەتی لە بارەی سیاسی , ئابووری , ئاسوودە بژی مەرجی کپکردنەوەو تەختو بێپۆزکردنی شیوعییەکان دادەنێت. وەك ئەم جیهانە کاولکراوەی دەستی حکومەتی دیموکراسی ئەمریکاو ئۆروپا (بە رابەرایەتی ئەڵمان) و یابان‌و کلکە دڕندەکانی لە جیهانی سێ و سەرجەم ئاینەکان بە هەموو ناوو ناتۆریانەوە پیرۆزی بێت.

لە هەمان لاپەڕەدا بانگەوازی چاولێکردن لە خەباتی خوێن گەرمەکان دژی رژێمو (ئیستعیمار) دەکاتو دەڵێت :

" کەسانی پرۆشی خۆربوو رێبازی دیموکراسیو ئاشتیو دادیش تا رادەیەك لە سیستمی کونینە یان ترسی تۆمەتی شیوعی بوونیان دەربازبنو لە سەر کەرامەتی خۆیانو ئادەمیزاد بە تێکڕای دەنگ دلێرو چاوقایم لە پێویستدا جەربەزە بن " .

لێرەدا تەماوی بیری مەسعوودمان بۆ دەردەکەوێت

4. دیموکراتی چەندین شێوەی هەیە, بۆ نموونە دیموکراسی پەرلەمان, دیموکراسی گەلی, دیموکراسی پەتی , دیموکراسی پاشایەتی , دیموکراسی کرێکاری , دیموکراسی دەستووری... هتد, ناکرێ مەسعود مەبەستی لە دیموکراتی روون بکاتەوە ؟

5. ئاشتی؟ ئاشتی کێ بوو کێ؟ کەس نییە داوای ئاشتی نەکات لە دوای هەموویانەوە شیوعییەکان(بۆ پێکەنین)، مەسعوودیش دەزانێت تەنانەت سەدامیش داوای ئاشتی دەکرد, ئەمریکاو ئێرانو تەنانەت مەسعوود محەممەدیش... هتد, بەراستو چەپو ناوەڕاست لە ئاشتی دەدوێن، بۆیە ئاشتی من مانا و ناوەڕۆکی تری هەیە لە ئاشتی سەددام، ئیران، ئەمریکا و مەسعود

6. داد؟ ئەو دادپەروەرییە کە من لێی حالّی بوومە ئاگری جەهەننمە بۆ سەرمایەدارە دەسەڵاتدارەکان, بە هەمان ئەندازە ئەو دادپەروەرییەی کە لە جیهانی ئیمڕۆدا حاکمە، ئاگری جەهەننمە بۆ کرێکارەکان و ملیۆنان مرۆڤ.

بۆ باسەکانی لاپەڕەی (16و17) دەمەوێت ئەم چەند تێبینیە بدەم.

-4 توندڕەوی هەر لایەنێك(توندڕەوی ئیسلامی, فاشی چەپ, دیکتاتۆری عەسکەری) بنەمای چینایەتی خۆیان هەیە, بۆیە ڕستەی ((لە هەر بابەتێك بێت)) نابەجێیەو دوورە لە زانست.

-5 کێن ئەو هۆشکراوانەی کە دوستی بێ تەئویلی کەرامەت و چارەنووسی مرۆڤن؟ ئەگەر ئەوان وەك مسعود بیر دەکەنەوە, ئەوا دۆستی بێ کەرامەتیو چارەڕەشی چەوساوەکانن.

-6 بێ ئەوەی دەنگی خۆم بخەمە پاڵ باری ئەمرۆی چین، مەسعود دەڵێ:

((چین زۆر پێویستی بە گلاسنوست و پیرۆسترۆیکایەکی تایبەت بە خۆیەوە هەیە))

ئەرێ بەرهەمی هەموو زانستەکەی مەسعود بووە بە ئەوەی کە گورباچوفو"پیروسترۆکا"کەی بە مەزن بزانین: ئەو مەزنیەی گورباچوف کە لە سەر ئەنجامدا وەلاتی سۆڤێت کرد بە سۆزانی خانەیەکی گەورە، بێکاری، مافیا,شەڕو شۆڕی خەجالەت ئاوەڕ.

مەسعود دڵی بەدیموکراتیەتی هند و یابان خۆشە. هیچ نالێم غەیری پیرۆزبایی لێکردن, تەپڵ لێدانو دیموکراسیو مافی مرۆڤ, مەهزەلەی هەرە گەورەی وەلاتە سەرمایەدارەکانە, کەلەسەر بنەمای دژایەتی شیوعییەت دامەزراوە. نازانم مەسعود ئاگاداری دیموکراسی و مافی مرۆڤ لە ئەوروپا ئازیزەکەی هەیە؟ بەلام من دڵنیام کە لێرەشدا خۆی کەرو کوێر دەکات. بانگەوازی دیموکراتی و مافی مرۆڤ, گەلان و چینەکان لەگەڵ ئیمزاکردنی یەکەم پروتوکۆلی کرین و فرۆشتن تەواو دەبێ.

مەسعود تەنها دیوی چەپ دەبینێ و تەنها باسی((نەمانی ترسی هەڕەشەی سۆفیت لە کپکردنی دەرونی ئەوروپا بە گشتی، رەها کردنی دەنگێکی دلێری دیموکراسی و مافی مرۆڤ پێوە دەبێت کە ئەمە بەلای چاکەی ئێستاکەو دوارۆژی هەموو ئادەمیزادەو بەرهەمیشی لە کژی خۆیدا دەبێ.))دەکات.

مەسعود باسی دەسەڵاتە دیموکراتەکان و ئابلۆقەکەیان لەسەر وڵاتی سۆفیت (لە سەردەمی لینین) ناکات و بەرەوای دەزانێت. رێکخراوی خاچی سوور فرمێسکیان بۆ ملیۆنان برسی و نەخۆشی ناوچەی فولگا دەرشت، بەڵام لەتەنانیکی رەقیان بۆ رەوانە نەکردن. ئەمەیە دیموکراتی و مافی مرۆڤی ستاندار وەك زمانەکەی مەسعود!.

مەسعود لە لاپەرەی 26دا سۆشیالیزم بە ((بەرپرسیار دەزانی بۆ چارەسەرنەکردنی مەسەلەی کوردستان)). بۆچوونەکەی بە دوو خاڵ و نیو(پاش چەن دێرێك دەیکات بە سی) پوخت دەکات. ((سۆشیالیزم قەت بە لای چاکەی کورددا نەچووە و فلسێکی لێ خەرج نەکردووە. ستالین مەهابادی فرۆشت بە ریکەوتن لەگەڵ قوام السلطة.... هتد))

لەم خاڵەشدا مەسعود راست نابێژێ؛ دەبوایە نەختێك راستی بپارێزێت. لێرەدا چەند بەڵگەیەك دەخەمەروو :

1- دەسەڵاتی سۆفێت چاپەمەنییەك پێشکەش بە کۆماری مەهاباد دەکات. خەرجی ئەو چاپەمەنییە دەکاتە دوو فلس و نیو !

2- کۆمەك کردنی چەك و تەقەمەنی و دروست کردن, چەك و خۆراکی بە خۆرایی بۆ کۆماری مەهاباد دەنارد.با بڵێین نرخی ئەمانەش (5) فلس بووە!!

3- لە ئەپریلی 1946، حکومەتی سۆفیەت پەیمانی ئابووری لەگەڵ کۆماری مەهاباد مور کرد. پەیمانەکە لەسەر کرینی توتن بە قیمەتی یەك ملیۆن دۆلار(لەو سەردەمە) لە کۆماری مەهاباد! هیچ نەبێت سوود وەرگرتنی کۆمارەکەمان لەم پەیمانەدا دەگەیشتە (4) فلس!

4- وەڵاتی شوراکان ژمارەیەکی زۆری قوتابی کورد لە زانکۆکانی سۆڤێت لە بواری زانستی و سەربازی وەرگرت. با مەسرەفی ئەمانەش بگاتە (2) فلس. ئەوا بە گشتی دەکاتە(13) فلس. واتا مەسعود (13) جار درۆ دەکات !

لە پەیمانی تاران کە لە1942/1/29 بەستراو مەبەست ئەوە بوو کە ئێران لەگەڵ هاوپەیمانەکان دژ بە فاشیەکانی ئەڵمانیا کاربکات؛ ئەم خاڵانەی تێدا بوو: ((ئەو پەری شەش مانگ پاش کۆتایی پێهاتنی جەنگ، هەموو هێزی هاوپەیمانەکان دەبێت ئێران بەجێبهێڵن)). واتا لە مارسی1946 دا. دوایی هێزەکانی "رەزا شا"ی گور بە گور بە پشتیوانی هیزەکانی بەریتانیا و ئەمریکا, هێرشێکی درندەیان هێنایە سەر کۆمارەکەمان و بە کۆتاییەکی جەرگ بر تەواو بوو. مەلا مستەفاو هەمیارانی پەنا دەبەن بۆ سۆفیەت و لەوێ مافی پەنابەری"سیاسی"نەك "ئینسانی"یان وەرگرت. تۆ بڵێیت کۆمونیستەکان پێیان ناخۆشبێت، لەشکری سوور لە مەهاباد نەمێنێ؟ یان هاوپەیمانی نێوان کۆمارەکەمان و سۆفیەت قووڵترو باشتر نەبێت؟ ئەم راستیانە بەڵگەنەویستن؛ با(مەسعود محەممەد)یش بە ئارەزوی خۆی، کەمتەرخەمی نەکاو چی زەهری پێیە هەڵی رێژێت ؟

لە لاپەرەی ((30_31)) مەسعود محمد دەفەرموی ((... دەرمانی شیووعی کورد لە دەست ئەو کوردە خاوەن دەسەڵاتانە دایە کە بەکردەوە بە خەباتی رۆشن و بە دادو دیموکراسی و بە تەبایی و برایەتی گشتی و یەکبوونی دڵ و دەروونی هەموو ئەوانەی کورد پەرستن ئیسپات بکەن، کوردایەتی بە دیلێکی بە شەرەفە بۆ هەرچی کوردی بەشەرەفە..))

ئەمانە ئیتر قسەی حەلەق و بەلەقن! کورد پەرستی یەعنی چی؟ هەزارو یەك بۆچوونی جۆراوجۆر لە نیو کورددا هەیە. ئەی کوردی بە شەرەف و کوردی بێ شەرەف کێن؟ ئەوا زانیمان کە ((کوردە شیوعیەکان بێ شەرەفن)). ئەی "یەکێتی" ، "پارتی" ، "حسك" ، "پ.ك.ك" ، "پارتی کاری سەربەخۆ"، ئیسلامیەکان بە هەموو جۆر کانیانەوە، "زەحمەت کێشان" ، "رزگاری" ، "دیموکراسی"... هتد تکایە ئەم لیستەمان بۆ بدەن لە بێژنگ ! باسی داد دەکرێ، دادپەروەری کێ بۆ کێ ؟ چونکە دادپەروەری ئیسلامیەکان جودایە لە دادپەروەری نەتەوەپەرستەکان، یان زەحمەتکێش و کرێکاران ... هتد .

ئەم جار تەبایی کێ لەگەڵ کێ ؟، برایەتی گشتی و یەك بوونی دڵ؛ ئاخر کوردی بە شەرەف و کوردی بێ شەرەف چۆن برایەتی گشتی دەکەن؟!! کورد پەرستی چی؟ کوردیش وەك هەموو گەلانی دنیا جیاوازی لە نێوانیاندا هەیە و ئەو جیاوازیانە بە هیچ(لەحیم چیەك)) پێکەوە نانرێن. مەگەر وەك هیتلەر بکەن و چی شیوعی و ئەنتی فاشست, کەئەندام، سەنتی و رۆماو جولەکە هەیە، سەریان ببرن یان بیانسوتێنن؛ ئەمجا جارِی کورد پەرستی بدەن. هەروەها لە کوردستانیش چەندین گەلی تریش لەگەڵماندا دەژین.

(تێبینی: تکایە ئەو بیرو رایانەی مەسعود لەگەڵ بیروراکانی عەفلەقی گوربە گور بەراورد بکەن).

لە هەمان لاپەرە دەفەرمێ: ((لە حال و باری ئیستاکە دا رەفتاری پیرەوی کەرانی مامۆستا عبداللە ئۆجەلان هێزێکی بەرهەست دەداتە بزوتنەوەی شیووعی کورد لە هەر شوێنێك بن)). ئەبێ بڵێم لە بێ خەبەران کەشکەك صەلەوات ! بۆ خۆشحاڵ بوون و گەش بوونەوەی مەسعود محمد پێویستە سەرنجی رابکێشم بۆ وتەکانی خودی ئۆجەلان لە وەڵامی ئەم پرسیارەدا: (فكرك اقرب الی الاسلام ام اقرب لماركس و لینین؟)، واتە(بیرو باوەرت لە ئیسلام نزیکە یان لە مارکس و لینین؟)

دەڵێت:

((انا اقرب الی الاسلام، ونطبق جوهر وتعالیم القران الكریم.)) (من لە ئیسلامەوە نزیکم و ناوەرۆك و فێرکارەکانی قورئانی پیرۆز جێ بە جێ دەکەن)

هەروەها دەڵێت: ((من المعجبین بشخصیه و عبقریه محمد صلی الله علیه وسلم)) (من موعجبم بە کەسایەتی و بلیمەتی موحەمەد درودی خوای لێ بێت) ((گۆڤاری المصور 96/9/13))

واتە مەسعود محمد دەبێ هەوڵ بدا باشتر ئاگاداری عبدولای برای بێت ! لە هەمان لاپەرە، مەسعود دەنووسێت: ((*باری گوزەران و ژیان یەکی ناکەوێ. کەچی بوون بە ئیشتراکی شووعیی، بەندە بە ((نمو)). ئەوجا هەر وەك منداڵی 10 سالی ناتوانێ گەنجی 18 ساڵ بێت، میللەتێکی وەك کوردیش کە لە پلەی سەرمایەداری بەرەو ژوور نەچووبێ ، لە رێی بەرەوژوور چوونی ژیرخان و ژوورخانی ماددی و شارستانەتی ناتوانێ بەرهەم هێنانی تایبەت بە تاك، بگۆرین بە شکڵی کۆمەکی. کە هاتیت تاك و خێزانی کوردی ئەم سەردەمەت مەنع کرد لە کاری گوزەرانی سەربەخۆ و خستتە جغزی شێوە و ئوسلووبی شیوعییەوە ، نازانێت چ لەو خەڵکە دەقەومێت..*))

مەسعود بە ئەنقەست بۆ سەرلێ شێواندن ئەو قسەیە دەکات، چونکە هیچ حیزب و کەسێك باسی ئوسلووبی شیووعی بەرهەمهێنانی نەکردووە بۆ ئیمرۆی کوردستان، تەنانەت بۆ ئیمرۆی ولاتانی ئەورووپاش کە ژیرخانی پرپێستیان هەیە!! لەبەر هەمان هۆ پێویست بە باسی گەشەسەندن، ژیرخان، سەرخانی مەسعود ناکا. لە لاپەرەی (35) دەڵێت: ((باوەر دەکەم لە پلەی وەها بەرزی شارستانیەتی کە هەولێرو کوردی تێدا

دەژێت، ئەگەر هەموو خەڵکەکە و بزن و مەرەکان و مریشك و قەلەموونەکان و دارو بەردەکەشی یەك دەنگ بڵێن بژی شوعی هەر فایدەی نیە))- لە جوانی و ئەفسووناوی ئەم رستەیە، (هەندرین)م بیرکەوتەوە!!-.
وەکو دەبینین، مەسعود دوو شتی جیاواز لە یەك وەکو (قۆناغ) تێکەڵ و پێکەڵ دەکات، بۆ ئەوەی ژێردەستەکان لە خەبات، رێباز، بەرنامەو مقاوەمەتیان بێ ئومێد بکات. ئەوەی بڵێ بژی شوعی، یان رێکخراوێك ناوی شوعی هەڵگرتبێت، ئەوە ناگەیەنێت ئیتر لەگەڵ دەسەلاْت گرتنە دەست، بەرنامەی قۆناغی شوعی بەرپا دەکەن، ئەمە دوو بابەتی جیاوازن. سووککردنی شوعیەکان، تەنها و تەنها خزمەتی بەعس و هەموو تاوانبارەکان دەکات. لە هەمان لاپەرەی (32) دەنووسێت: (*خولاسە قسە کردن لە بارەی وەلاتی دواکەوتەی 5000 ساڵی بۆ سەر نیزامی ئیشتراکی وە یا شیوعی خەیاڵ پلاویش نیە، چونکە خەیاڵ قوزەڵقورتە.. نەرەنەرێ چەند زمان هەراش و حەز و شەهوەتی چەند نەفس برسی و سۆڤیەگەریی خەیاڵبازانە. با بێن لە هەولێرو سلێمانی یەك یانەی سەر بە فرۆکەوانان دابنێن...*)
هەروەها کوردە شوعیەکان بە گومرای سەر لێشێواو و رو دەبەنگ ناو دەبات. ئەرێ کاك هەندرین زمانی حاڵی زاناو مفکر وایە؟؟. ئەم هەموو رقوقینە لە کوێوە سەرچاوەی گرتووە؟ دامەزراندنی حیزبی شوعی، بە هەوەس و خەیاڵ پلاْو دانەمەزراوە. نزیکەی 10-20 ساڵ پێش دامەزراندنی لە 1934 چەندین گروپ، شانەی، کەسایەتی (لە کوردستانیش)جیا جیا هەبووە، کرێکاران(بەبێ ئەوەی شوعی بن، سەندیکای خۆیانیان دامەزراندوە، جوتیاران بەرگری خۆیان نواندوە. ئەمانە شان بە شانی کارتێکردنی شۆرشی ئۆکتۆبەری مەزن بەسەر هەموو کرێکاران و زەحمەتکێشانی کوردستان و هەموو دنیا، شتێکی ئاساییە کە ئەو بیرو باوەرە لە نێو بەش مەینەتەکانی کوردستانیش بلاْوبێتەوە. چما یەك تەن وەکو مەسعود پێی دەکرێت رێگا لە ئەم جۆرە پروسە واقیعییە بگرێت. مەسعود داوا لە شوعیەکان دەکا هۆشە چینایەتیەکیان، مێژووەکەیان بە دەستی خۆیان، لە گۆر بنێن. وابزانم شوعییەکان نیازێکی وایان نییە، پێش ئەوەی چی هۆکاری دواکەوتوویی، درندایەتی و چەوساندنەوە بە هەموو جۆرەکانیەوە لە گۆر نابێ. مەسعود بە هەموو عیلم و هۆشیەوە پێمان دەڵێ (*ورو سەرلێشێواو*). من بە مافی خۆمی دزانم هەمان ئەو جوێنانە ناشیرینانە بە رووی جەناب العالیەکەی بدەمەوە. چونکە ئیرهابێکی ئیدۆلۆژی گومرا و پۆخل، دژی بزوتنەوەی ژێردەستەو کۆیلەکان بەکاردەهێنێت. ورو دەبەنگ و سەر لێشێواو ئەو کەسانەن هۆشیارانە خزمەتی فکر و دەسەلاْتی سەرمایەداران دەکەن، ئەوانەن وا شەوی درێژی بەشمەینەتان درێژتر دەکەن. لە هەمان لاپەرە دەنووسێت: "ژیانی سەردەم لە ولاْتی پێشکەوتوو گەیشتووەتە رادەیەك لەرێی کۆمپیوتەرەوە، هەر مەعلوماتێکت گەرەك بێت لە ماوەی چەند دەقیقەیەکدا دەتگاتێ.." ئەمەشیان وانیە؛ نەك هەر لە ولاْتی پێشکەوتوو، بەڵکو لەناو مزگەوتەکانی ئێرانیش، مەسعود زۆر شەیدای ولاْتە پێشکەوتووەکانە، ئەو پێشکەوتنە پیشەسازییە کە لە سەر کەلەکەکردنی خوێن و کەرەستەی خاوی جیهانی سێ و ژێردەستەکانی ولاْتەکانی خۆیان و شەرە جیهانیەکاندا بە درێژایی ((500))ساڵ بەدەستیان هێناوە.
مەسعودی زمان و قەلەم پیس، بۆ ئیسلام بەرەوای دەزانی پێش هەزارو ئەوەندە ساڵە ئالاْی (وامرهم شوری) بەرز بکەنەوە. رەنگە داخوازی بابەکیەکان و قرامیطە بۆ یەکسانی بە رەوا بزانی، (شێخ بدرالدین)ە کەی نازم حیکمەت رەنگە بە رەوا بزانێت، داخوازییەکانی بۆفی و (امثالە) بەرەوا بزانێت، بەلاْم کە رەنجدەران، نەخوێندەوار و کرێکاران و ئافرەتانی لە ژیان بێبەش کراو داوای دادوەری کۆمەلاْتی و، ژیانی هەرەوەزی هاوپشتی بکەن، ئەوا ئیتر ئاسمانی مەسعود بە سەریدا دەرووخێ؛ حاڵی شپرزە دەبێت و هەرچی جنێوی

سوکی ناو فەرهەنگی ناشیرینی سوکایەتی کوردی دایە لە دەمیەوە دادەبارێ. لای مەسعود، شوعیەکان جەردەن و نمونەی رەفتارو کرداری پیسن. هەر بۆیەش جەنابی عالی هەموو خەلك بێجگە لە شیوعیەکان ئامۆژگاری دەکات. قوڕ بەسەر ئەو خەلکە کە مەسعود ئامۆژگاری کەری بێت!! لە هەمووی سەیرتر ئەوەیە ترس دەخاتە بەر غەیرە شوعیەکان (ئامان،وریابن، ئەگەر من ئامۆژگاریتان نەکەم ئەوا خەڵکەکە بە ناچاری دەچنە پاڵی سەر شێواو و دەبەنگەکان.) ئەو کاتەش مەترسی دەچێتە گیان و عەرشی مەسعود ! ئا ئەمەیە دادپەروەری و دیموکراتیەکەی مەسعود. باشە ئەو لە پێناوی چ فکرو چ چینێك ئەم خزمەتکاریە دەکات؟

لە لاپەرەی ((33))دا دەنووسێت: ((*خولاسە لە حیاتی ئامۆژگاری کردنی بێ سوودی شیوعی کورد، دەبێ ئامۆژگاری کاربەدەستان و ئیش هەڵسورێنان و رۆشنبیران و ئەگەر مومکن بێ، هی هەموو خەڵکی ناشیوعی بکرێت کە نمونەی رەفتار و کرداری خاوێن بن، خۆ ئەگەر ئەو تاقمانە وا نەکەن بە ناچاری خەڵك گوێ بۆ ئەو کەسانە رادەهێڵن کە لە زەمینەی بێ مەسئولیەتی و پەندی ((خەنجەر لە کا))و قسەی لوس و لیك و شیرن و چەور و ئومێد بەخش شەکری کەلامیان دەبێ*)).

من پێم باشترە بۆ ئامۆژگاری وەرگرتن بچین بۆ لای کرێکاران و جووتیارەکانی پشدەر و کفری و دیهاتەکانی عەقرەو بازیان. مەسعود لەسەر ئامۆژگارێکانی هەر بەردەوامە.

زانا مەسعود لە وەڵامی پرسیاری ((11)) لە لاپەرەی ((35)) بەم شێوەیە عەرزی حاڵمان دەکات:

((لە لایەن ئیمکانی بەیەکتر گەیشتنی دوو بەرەی کورد لەسەر کوردایەتی و مرۆڤایەتی، هەتا کۆمۆنیزمی لینینی مارکس نێو کوردان سور بێ لە سەر :

3- تێك بەردانی خەڵك کە هەمووی هەر ناکا هیچ بە گەورەو گچکەیەوە.

4- مارە کردنی خەباتی کورد بۆ شیوعیەتی جیهانی، بەیەکتر گەیشتن لە چاکەی کوردایەتی نابێت..))

بەڵێ مەسعود شوعیەکان بەر پرسیار دەکات بەرامبەر رۆژگاری رەشی گەلی کورد، بەردێك بەسەر کورد دابەزێت، مەسعود یەخەی شیوعیکان دەگرێت و تەنها و تەنها شیوعیەکان دەبینێت. شەو و رۆژیش بە گیانێکی وەرزشکار نەعلەتمان لێ دەکات، ئاخر هەر خۆمان و هەم خەڵکەکە دەزانین کە شیوعیکان کەمایەتی پێك دەهێنن و بەرامبەر بە یەکگرتنەوەی دوبەرەی کورد لەسەر کوردایەتی و مرۆڤایەتی و هەر جۆرە بەیەك گرتنەوەیەك کە خۆیان لەسەری رێك بکەون, هیچیان پێ ناکرێت. مەسعود چی لە شیوعیەکان دەوێت؟ با ئەوان هەر خەباتی زەحمەتکیش و کریکار وبێکاری کورد((مەسعود تەنها کورد بە کاردەهێنێت)) بۆ شیوعیەکانی جیهان مارە بکەن. من بە چاکی دەزانم مەسعود خەریکی بەزمی خۆی بێت باشترە لەو هەموو تاوان و قسە ئاستنزمانە.

مەسعودی زانا لە درێژی گفتوگۆکە هەنگاو بە هەنگاو هێرشی بێ ئابروانە دژی شوعییەت بەرپا دەکات, کەچی لە لاپەرەی ((49)) دا دەڵێ:

((بەڵام پێویستە بلێم من لە لای خۆمەوە بە هیچ جۆرێك مافی چەپرەوم زەدە نەکردووە))

ئەمە هێشتا مافمانی زەدە نەکردووە، ئەی ئەگەر ئەو مافە پێشێل بکات دەبێ چی تر بەدەمیدا بێت؟

لەلاپەرەی(52) دەنووسێت:

"دەبێ نەتەوە ویستی کورد ژیرتر، هێمن تر، دورە ئەندێشتر و دەستپارێزتر و بەرژەوەنتربێت, لە برا کۆمونستێکی کە سەرکەوتنی کرێکاری جابوڵقاو جەزیرەی واقلواق بەمیراتی خۆی دەزانێ ".

ئەرێ باشتر نیە مەسعود ئەم پرسیارە لە خۆی بکات کە ئایا تەنها کۆمەنیستەکان بەو شێوەیە بیر دەکەنەوە؟ وەڵامی ئەم پرسیارە ئاشکرایە. قسەکەی مەسعود جەهالەتێکی رووتە, چونکە سوسیال دیموکاتەکانی ئەڵمانیا, سەرکەوتنی سوسیال دیموکراتەکانی سوید, فەرەنسا..هتد بەمیراتی خۆیان دەزانن, سەرکەوتنی پۆلیسی ئینتەرپول لە کارێکدا لە یۆنان دەبێتە میراتکەری بۆ پۆلیسی ئینتەرپولی بەلجیکا, نەتەوە پەرستەکانیش هەروا؛ سەرکەوتنی بزووتنەوەیەکی ئیسلامی لە کەعبە، لەلایەن ئیسلامەکانی جەزیرەی واقلواق بە میراتی خۆیان دەزانن. بریا بیزانیایە نەتەوە پەرست و فاشیکانی تورك, عەرەب, کورد, چۆن چین چین فرمێسکیان دەرشت کاتێك ئەڵمانیای رۆژئاوا، ئەڵمانیای رۆژهەڵاتی داگیرکرد (ئەڵمانە نەتەوەپەرەستەکان ئێستا هەر خەریکن نەخشەی ئەڵمانیا دەکێشن و داوای دامەزراندنی کۆماری فولگا دەکەن.....)

مەسعود, بۆ هەموو ئەوانەی باسکران، بە رەوای دەزانێت کە سەرکەوتنی یەکتر بەمیراتی یەکتر بزانن, تەنها بۆ کۆمونیستەکان بەرەوای نازانێ. ئەگەر زەحمەتکێش یان کرێکارێکی کۆمونیستی ژیان لێ تاڵکراوی کوردستان بۆ سەرکەوتنی داخوازی و خەباتی کرێکاران لەجەزیرەی واقلواق خۆشحاڵ ببێت ئەوا مەسعود ئیتر کۆستی دەکەوێت.

لە لاپەرەی 53 دا مەسعود وەکو باوکسالارێك ئامۆژگاری کوردی هەندەران دەکات. نازانم کوردە کۆمونیستەکانیش دەگرێتەوە یان نە؟!.دەڵێ:"بەتایبەت لەرۆژئاوادا ", بەندە لەوەش حاڵی نەبووم, بۆچی بەتایبەتی لە رۆژئاوا؟ چونکە لەهەمان لاپەرە نووسیویەتی: "خۆ دەبێ لە غەریبایەتی میوانی بەشەرم و شکو بین, بەتایبەتی ئەوانەی بەبژێوی خانە خۆیەکان گوزەران دەکەن".

A جارێ با مەسعود بزانێ پەنابەری دیاردەیەکی جیهانیە. بەملیونان مرۆڤ ناچاری رەوە کراون. قوربانی گیانی رێگای هەڵاتن بۆ وڵاتەکانی ئۆروپای رۆژئاواو ئەمریکاو کەنەدا کەم نین. ئەم رووداوە بەرهەمی لیبرالیزمی نوێ و سیستمی جیهانی نوێیە کە لەلایەن هاوسەنگەرەکانی مەسعودەوە بەرپا دەکرێ.

B پەنابەران لە ئەڵمانیا یان لە وەڵاتەکانی تر جیاواز لەوەی کورد بن یان ئێرانی یان موزەمبیقی, ناچارکراون کۆمەکی کۆمەلایەتی وەربگرن، ئەگینا بەدەگمەن کەسێك دەبینێت بە ئارەزوی خۆی بیەوێت ئەو کۆمەکە وەربگرێت. ئەمەش بەندە بە باری نەبونی هەلی کارکردن، بۆ نموونە رێژەی بێکاری لە ئەڵمانیا بە گوێرەی ئامارەکانی حکومەت 3/5 ملیۆن وکەسن, بەلام بەگوێرەی ئامارەکانی ئۆپۆزیسیون دەگاتە 6ملیۆن !! ئەوە دەسەلاتە دیموکراتەکەی مەسعودە بەرپرسیارە بەرامبەر تەحقیرکردنی مرۆڤ, نەك پەنابەر؟!! نازانم عالی گەورەمان ئاگاداری سوتاندن,رکوشتن لەسەر جادە, لێدان, دەرکردن و تەحقیرکردنی پەنابەران هەیە یان نا؟ پێش ماوەیەك فاشیستەکان ئوردوگایەکی پەنابەرانیان سوتاند, کەچی پەناهە ندەیەکی لوبنانی بەناوی(عید، دانشتوی ئۆردکاکە) دەستگیرو تاوانباری دەکەن. یاسا لە ئەڵمانیا لە لاستیك خراپترە، بەئارەزوی خۆیان دەیکێشن. تێکرای پەنابەرانی ئۆردوگاکە دەڵێن ((ئێمە –عید-مان لەخەو هەستاندوە)). عید بێتاوانە بەلام کەس گوێی لێ نەگرت.. ئیتر زانای گەورەم خانەی خۆی چی؟ شەرم و شکوی چی؟ بەراستی ئەو قسانە لە بێ نرخی و حەماقەتدا زۆر دەوڵەمەندە !. ئەم بۆچوونەم ئەوە ناگەیەنێت کە کوردستان بە هەشتە و خەڵکەکەی دەبێ لێرە بمێننەوە. نەخێر، خەڵك لە نێو دوو ئاگردان, دوو گیروگرفت, هەر یەکەیان جیاوازە لەوەیتر. مرۆڤەکان بەدەست وەحشیەتی عەرەبایەتی فاشیەکانی بەغدا دەناڵێنن، بۆیە رێگای هەڵاتنیان گرتووەتە بەر, حاڵ وماڵی خۆیان دەفرۆشن, خۆیان قەرزاربار دەکەن, ئیتر, ئازارەکان لەبن نایەن, مەگەر زانایەك وەك مەسعود لێ حاڵی ببێت !!

له هەمان لاپەرە مەسعود وەکو خاوەن زمانێکی زۆر بازاڕیانە، دەڵێ :"*دز و درۆزنەکانی کوردی پەنابەر بۆ ئەوروپا, تەرەس و بێ شەرەف و ریسوا ئابرووتکێنترین گوناحی نامەردایەتین: دەبوو لە سەر پەردەی نامووسی دایك و خوشکەکانیان لوقمەی گەوادی بخۆن, دەك هەزار لەعنەت و نەفرین لەچارەی خۆیان و پشتاو پشتیان هەتا دەگەنە کەشتیەکەی نوح* ".

لەوە ئەچێت مێشکی زانا ومفکرە بلیمەتەکەی کورد زۆر خەریکی خوارەوەی پشتینەکەی بێ. مەسعود زەرەر ناکات ئەگەر مێشکی نەختێك بهێنێتە سەرەوەی پشتینەکەی! بەش بەحاڵی خۆم پەردەی پەنجەرەی ژوورەکەم زۆر لەلا پڕ بایەخترە لەو پەردەیە کە مەسعود باسی دەکات و هەروا پەردە بەشێکە لە جەستەی کیژان و هەر خۆیان لە ئاستیدا بەرپرسیارن، نەك کەسێکی تر. ئەو پەردەیە لەبەر هەزاران هۆ، نامێنێت, یەکێك لەو هەزاران هۆیە, ئەوەیە، کچ و کور یەکتریان خۆش بوێت, تا رادەی تواندنەوە تێکەڵی یەکتر دەبن. ئەمە خۆی لەخۆیدا شەرەف و ناموسی ئافرەتانە یان لەبەر هەڵگرتنی باری قورس، راکردنی، کەوتن, لێدان، راچڵەکاندنی توند یان کچەکە لە کاتی دەستپەڕلێدان، پەردەکەی بەردەستی دەکەوێ...هتد، ئەوجا وا بزانم دایکان پەردەیان نییە! با مەسعودیش پەردە بە ناموسی مێینە بزانێت.

لە کوردستان زۆربەی پیاوان, مەسعود ئاسا, باس لە شەرەف دەکەن. ((خوشکەکەم یان کچەکەم بۆی نیە لەگەڵ هیچ پیاوێك پەیوەندی هەبێت)), یان ((ئەگەر کچەکەم یان خوشکەکەم پەیوەندیی لە گەڵ کوڕێك هەبێت, قاچی دەبڕم)). یاخود بە شانازییەوە دەڵێن: کچەکەم شەریفە, عیلاقەی لەگەڵ کەس نیە، بەڵام ئەو جۆرە پیاوە شەریفانە نازانن یان نایانەوێ ئەو راستیە بزانن: ئەگەر کچەکان لە خۆشەویستی و ئارەزوی جوان و ناسك, کە مەسەلەیەکی زۆر سروشتیە, بێ بەش بکرێن, ئەوا ناچاری دەستپەرلێدان دەبن؛ ئافرەتان تووشی کۆمپلیکس دەکرێن, گەشەکردنیان وەکو مرۆڤێکی خولقێنەر دادەمرکێ. من دلنیام لەو کاتەی پیاوان لەناو مەجلیسەکانیاندا باسی شەرەف دەکەن, کچەکانیان یان خوشکەکانیان هەوڵدەدەن بە هەر شێوەیەك بێت, پەیوەندی بە خۆشەویستەکانیانەوە بکەن یان دەستپەڕلێدەدەن. جا بۆ؟ بۆچی هەستی پیرۆزی کچان جێگای رێزو خۆشەویستیمان نە بێت؟ بۆچی باسی پەردە بکرێت؟ بۆچی تیرور؟ با ئێمە رێك دانی پیادەبنێین: ئێمە کۆمەڵگای دەسپەرلێدان و لاقەکردنی کەرین!

ئەقل و دەسەڵاتی باوکسالاری-بیرو باوەڕی باو- دزیوترین بەرپرسیارە لەبارەی هەموو تاوانەکان دژی مێینە. هەندێ هەیە دەڵێن ئەمە ئیباحیەتە و لە نەزرەی ئەوروپیەوە تەماشای کوردستان دەکات . منیش دەڵێم: نەخێر و بە دڵنیاییەوە دەڵێم: زۆربەی باوکان و براکان کچ و خوشکەکانی خۆیان ناناسن.

من تەنها لەگەڵ گۆڕانی کوێلایەتی و تیرۆر و کەمکردنی بەهای ئافرەتانم وەك مرۆڤ و هێنانیان بۆ ئاستی جەستەکەیان، لەگەڵ پەیوەندیەکی هاوسانم، لەگەڵ خۆشەویستیم و هیچی تر.

ئافرەتان، لە ترسی کوشتن و سوتاندن بە دەست ئەو پیاوانەی وەك مەسعود فکر دەکەنەوە، دەچن بۆ لای پزیشك بۆ دوورمان و تەقەڵ لێدانی"ناموسی پیاوەکان"، هەندێ ئافرەت ناچارن چەند جار ئەو کارە بکەن. لیستی ئەو ئافرەتانە زۆر دوورو درێژن، پزیشکەکانی تەقەڵ لێدان و دوورمان بە نهێنیترین شێوە، ئەو کارە پیرۆزە(کە ئەسلەن یەك زەرە پێویست نیە) ئەنجام دەدەن. مەترسی و زیندان هەمیشە هەڕەشەیان لێ دەکات و قوربانیشیان داوە. ئەمە لەکەیەکی ڕەشە لە نێوچەوانی مەسعود و هەموو هاوبیرەکانی. ماڵی دەسەلاتدارێتی بڕمێت، ئەگەر دەسەڵات بەدەست ئافرەتانەوە بوایە، کارەکە بە جۆرێکی تر دەبوو ! جەهالەت و دەبەنگی مەسعود لەوەدایە ئەو پەردەیە بە ناموس و شەرەف لە قەلەم دەدات و لە دووتوێی ئەو پەردەیەوە

کە ڕەنگە چەند جارێ لە لای پزیشك کاروباری خەیاتی تەقەڵی لێدرابێ، بۆ جوێن دان و تەوهین بە کاردەهێنێت لە دژی پەنابەرە بەشمەینەتەکان.

هەروا لەم پەیوەندییەدا، کەسایەتی ئافرەت وەکو مرۆڤ، ڕۆڵی کۆمەڵایەتی، هەست، خۆشەویستی مەچەکی موقاوەمەت و خەباتیان... هتد، لەو پەردەیە زۆر گەورەترە. لێرە(لە ئەڵمانیا)، هەندێ ئافرەت بۆ لای دکتۆر دەچن بۆ لابردنی پەردەی "ناموس"یان خۆیان لایدەبەن بۆ ئەوەی تووشی ئازار نەبن. بەڕای من ناموس، نەهێشتنی چەوسانەوەو جەنگە، نەهێشتنی هەموو شتێکی ڕێگرە لە ڕێگای پەرەسەندنی مرۆڤ دا.

ئەمە شەرەفی شوعییەکانە، ئەگینا هیچی تر! ئەوەکانی تر پێشکەش بە مەلا مەسعود دەکەم ! ئەگەر (عالیمەکەمان) بەو شێوەیە بدوێت، بۆچی لە کەسانی تر گلەیی بکەم؟ هەموو دزو درۆزنەکانی کوردی پەنابەر" لەگەڵ دزو درۆزنەکانی پەنابەرانی گەلانی تر کۆ بکاتەوە، هێشتاش ناگاتە چرکەیەك لە تەرەسی و بێشەرەفی و دزو درۆزنی سەرمایەداران و یاسا و دەزگا پۆلیسی و موخابەرات و ڕۆژنامە و گۆڤارەکانیان. دەسەڵاتی دیموکراتەکانی ئەوروپا لەسەر بنج و بنەمای دزی و درۆزنی و خوێنڕشتن دامەزراوە .

لە لاپەرە (81) دەفەرموێ :

"سۆسیالیزم و دیموکراتی باوەڕی لووت بەرزن و بەناز و فیزن لەگەڵ پرزولە کوردی عەبابەیلێ و هەڵاتووی هەندەران دانووکی ناکولی ..."

ئەمە ئیتر پەت پچڕاندنە. من تێناگەم لەم سوکایەتی پێکردنەی مەسعود بە کوردی عەبابەیلێ . دەبوایە هەڵۆ بەرزنجی، وەگو پەنابەرێك لە (پیشەکییە پێویستەکە)ی دوو ووشەی لەسەر ئەم دەربڕینە بنووسیبایە؛ ئاماژەیەك بۆ پروپوچی لێدوانی فەیلەسوکەمان لەسەر پەنابەران بکردایە، یان لەسەر ترزلیەکەی لەرووی دانیشتوانی عەبابەیلێ. ئەم دەربڕینە هەست بە (دونیەت)ی مەسعود دەردەخات. چما دانیشتوانی ئەوروپا و ئەمەریکای باکوور یان هەر شوێنێکی تر هیچیان لە خەڵکی ئێمە زیاترە؟، ئەمەی مەسعود دەیڵێتەوە، ناگاتە یەك لەسەر سەدی پروپاگەندەکانی حوکمی سەرمایەداری پوولی بەناوی (دیموکراتی پەرلەمانتاری) لە وەڵاتانی باکووری گیتی .

لەوە دەترسم بڵێن مەسعود شتی تازە دەڵێت، یان دارشتنی خۆیەتی، نەخێر ئەمەیانیش نیە، بۆ؟

مەسعود لە وەڵامی پرسیاری چواردا، بروا فەلسەفیەکەی بەم جۆرە باس دەکات :

نموونەیەکی تر دەهێنمەوە لە سەر بۆچوونەکانی، لە پرسیاری 16 دا (لاپەرە 55) "کوردایەتی"چۆن پێناسە دەکەن؟ مەسعود لە وەڵامدا دەڵێت: *"وەك عەتارێك پێناسە دەکەم: دوکاندارێکە ماڵی عەتاری دەفرۆشێت"*

یان لە لاپەرە54 و 56 دەڵێت

"من بە زمانی واقیعە و واقیعە دەخەمە گفتوگۆ..."

مەسعود واقیع دوور لە گشت تیورییەك دەبینێت، ئیتر واقیع چیە، یان تیوریەکان(هەرکامەیان بێت) تا چ ڕادەیەك بەرپەرچی واقیعن، ئەمە بە گرنگ نازانێت. بە هەمان ئەندازە مەسەلەی بەراوردکردنی کوردایەتی بە دوکاندارێك، نموونەیەکی ترە بۆ جەهل و ئەقڵی بازرگانان کە لەگەل جەنگ هاوجووتن وەك شاعیری گەورەی ئەلمان(غۆتە)دەڵێ. پراگماتیزمەکان تەنها بایەخ بە (تعامل) کردن دەدەن، ئیتر هەرچیەك نیازیان بێت، ئەو مافە بەخۆیان دەدەن، گشت ڕێگایەك بگرنە بەر، بۆ نموونە گران کردنی نرخەکان، فیل کردن...، گرنگ ئەوەیە شتەکانی بفرۆشێت.

پاشان"حیسابی کەرامەتی تاك و دادی کۆمەڵایەتی و مافی مرۆڤ، واتە شتەکان بۆ هونەری(معمیل)یان خزم بە هەرزانتر بفرۆشێت...... هتد.

مەسعود محمد نموونەیەکی زەقمان پیشان دەدات بۆ رۆشنبیرێك لە بواری زانستی زمان و شارەزا لە بواری ئەدەب و هونەرو بەم ئەندازەیە نەبروانە بەکاریان دەهێنێت بۆ دژایەتی فکرو سیاسەتی کۆمونیستی، لە سەرتاسەری کتێبەکە بە شێوەی جۆراوجۆر سوکایەتی، جوێندانی گرتوتەبەر کەچی لە لاپەرە (68) دا دەنووسێت:

"سەقافەت دەشێ چ دەخلێ بەسەر کاری سیاسیەوە نەبێت وە یا سیاسەت بە تەواوی سەربەخۆ بێت و پەکی لەسەر سەقافەت نەکەوتبێ". دەبوایە مەسعود بەخۆی پێش هەموو کەسێکی تر پەیڕەوی ئەم بۆچوونەی کردبا، ئەمجار داوا لە خەلك بکات سیاسەت و سەقافەت جودا بکەن و تێکەڵیان نەکەن کە هەرگیز جودا ناکرێن و خودی مەسعود نموونەیەکی بەرجەستەیە بۆ لە یەك جودا نەکردن و دەخالەتی ئەو دوو بوارە.

مارکس دەڵێ: (مرۆڤ بوونەوەرێکی کۆمەڵایەتییە و چالاکییە داهێنەرانەکەی لە چالاکییە زانستییەکەی سەرچاوە وەردەگرێ و هەر ئەو چالاکییەیە گۆڕان و چاککاری لە سرووشت دەکاو هونەریش دەربڕینێکە بۆ ئەو چالاکییە). بە هەمان بۆچوونەکەی مارکس، چالاکی رۆشنبیریش بەندە بە ژیانی مرۆڤەکانەوەو پەرچدانەوەی هەست و نەست، شێوەی بینین، ئازار، خۆشی، هیوایەو رۆشنبیری و هونەر بە یەك ملیۆن شێوە بەیەکەوە بەستراونەتەوە. میتۆدۆلۆجی تیفکرینی ئینسانەکان سەرچاوەی چینایەتی خۆیانیان هەیە: بۆ نموونە (بەزەقی) لە چرکەیەکدا یەکێك دەگرێ بۆ قوربانیە بێتاوانەکانی شەری ناوخۆ لە جەزیرەی واقلواق و ئەوەی تر دەگرێ لەبەر ئەوەی پشیلەکەی نەخۆشکەوتووە یان لە بۆرصە زیانی لێ کەوتووە. (بەبێ ئەوەی لە نرخی پشیلەکەم کەم بکەمەوە) !

مەسعود محمد نموونەیەکە بۆ یەکانگیری رۆشنبیری و سیاسەت رەوت، لایەن، حزب و کەس و دەوڵەتێك دژ بە رۆشنبیری، سیاسەت، مێژوو، خەبات، گریان، هەست، سۆز، برسێتی و قوربانیانی... هتد ئەوانەی خۆیان بە شیوعی دەزانن. (سیان، ان کان ملتزم بحزب ام غیر ملتزم).

کاتێك گەیشتمە خوێندنەوەی *"ئەگەر شیوعیەت نەبووبێتە دین"* (لاپەرە 11) پسام لە پێکەنیندا.

مەسعود ئەو فتوایەی زۆر بە کوێرانە دەربڕیوە، چونکە زانستەکەی بەو رادەیە گەیشتووە، بیرو باوەڕی شوعی بە ئایین دابنێت؟ شوعییەت چۆن دینێکە کە لە کۆنگرە بۆ کۆنگرە، لە کۆنفرانس بۆ کۆنفرانس، لە بەرنامە بۆ بەرنامە، بۆ چوون، بریار و هەڵوێستەکانی سەر لاپەرەکانی دەگۆڕێن، رەخنەی لێ دەگرن؛ هەندێك بە (مساحه) دەسڕنەوە، گاڵتە بە هەندێ لاپەرەی شەرم ئاوەر دەکەین؛ هەندێ لاپەرەیشی جێگای توورەیی و نارەزابوونە.

ئەگەر ئەمە "دین"ە من قبووڵمە. دینێکی وا کە هیچی لە دین ناچێ(تەنها لە فکری مەسعود و ئاوەڵەکانی نەبێت)، تەنها ئەوە نەبێت کە لاپەرەی دینەکان و لاپەرەی"دینەکەی" من بەیەك ئامێر لە چاپخانە لەچاپ دەدرێن. من دینی وا، کە لە ئارەقەو چەوساندنەوەی و خۆشەویستی و سۆزی مرۆڤە ژێردەستەکان پێك هاتووە بۆ لەناو بردنی کۆمەڵگەی کالا و بازاڕە رسواکەی، قبووڵمە.

ئێمە خوازیاری ئەوەین زانست و نووسین و لێکۆلینەوە بدەین بە دەست زەحمەتکێش و نەخوێندەوارو کرێکارەکان.

مەسعود لە لاپەرە (83) دا دەنووسێت :

((سیاسەت پیشەیەکی گڵاوە، لە کاری مەیمون دەکات، هەر بۆیەش بوو تێکەڵیم لەگەڵ سیاسەت قوول نەبوو، نەکا بەرپرسی کاری ناڕەوا ببم، چی لە من بیرو ڕا دەربارەی سیاسەت بیستراوبێ و خوێندرابێتەوە لە گۆشەی (فکری)ەوە بووە، هیچ شتێکیشم لە بواری سیاسەت دا ئەنجام نەداوە زەرەری بە کەس گەیاندبێت، ئەگەر نەڵێم هەمووی بەرژەوەندی خەلقی خوای تێدا بووە ...."

لێرەدا پرسیار دەکەم: چ سیاسەتێك گڵاوە و لە کاری مەیمون دەچێت؟ سەیرم لە ڕستەکەی دوای دێت کە دەڵێت (هەر بۆیەش بوو تێکەڵیم لەگەڵ سیاسەت قوول نەبوو"، ئەمە جارێ قوول نەبووە ئەوەندە دەبێژێ ئەی ئەگەر قوول بێ چی دەڵێ؟! بە ئەقڵێ مەسعود فکرو سیاسەت دوو شتی جیاوازن، ئەمەیە گاڵتەجاڕی!

مەسعود بە درێژایی تەمەنی وەك ئیدۆلۆژستێك بەربەرەکانی مارکسیزم و کۆمونیستەکانی کردووە، لەلای هەمووەمان ئاشکرایە کە کاری سیاسی کاری فیکریە، واتە خەتەرترین ئەرکی کاری سیاسی، چونکە لێرەوە ڕێگا خۆش دەکرێت بۆ سەلماندن، چالاکی و پروپاگەندە... هتدو فکرەکان و چالاکی مرۆڤەکان لە یەك جودا نین، گەرچی فلانە مرۆڤ لە ناو قەوارەی حیزبێك، یان دەزگاکانی کار ناکات. مەسعود کارتێکردنی کارە فیکریەکانی و بۆچوونەکانی لە"پەرژینی بێدەنگی"بە کاری سیاسی و تێکەڵ بوون بە سیاسەت لە قەڵەم نادات. نازانم بە چ قەناعەتێکەوە دەڵێ "هیچ شتێکم لە بواری سیاسەت ئەنجام نەداوە". بۆ ئەم وتەیە هیچ بەڵگەیەکی سەلمێنراوی نیەو بۆچوونەکانی لە"پەرژینی بێدەنگی" بەدرۆی دەخاتەوە، چونکە بە راستی هەوڵیداوە زەرەر بە شوعیەکان بگەیەنێت. بە هەمان ئەندازە بۆچوونە سیاسیەکانی هەمووی بەرژەوەندی خەلقی خوای تێدا بووە، تەنها کۆمۆنیستەکان نەبێت، چونکە خۆیان بە خەلقی خوا نازانن ! هەر بۆیەش لەسەر ئەساسی قسەکانی خۆی پێی دەڵێم: پیشە سیاسیەکەی مەسعود گڵاوەو لە کاری مەیمون دەکات و دوارۆژ هەر ماڵی خۆمانە...هەر ماڵی شەپۆلی نۆهەمی سوپای سپارتییەکانە!

ئەم نووسینە لە کاتی بڵاوکردنی(پەرژینی بێدەنگی) نووسیوە و لەم ماوەیە مەسعود مەحەمەد لە ژیان ماڵئاوایی کرد، بەڵام بزووتنەوەی جیهانی کۆمونیستەکان دووبارە لە کۆڕەپانی بەرینی خەبات درێژە بە موقاوەمەت دەدەن لە دژی شێوەکانی چەوساندنەوەو بیرمەندەکانیان وئەوانەی شوێنی کۆچکردوویان گرتووە

.

ئێستا کەسانێتر بە"زمانێکی ستاندار" لە رۆژنامەو سایتە"سەربەخۆ، لیبراڵ، بێلایەن و دیموکرات"ەکانی کوردستان و هەندەران، درێژەدەدەن بە نموونەی ئیستاتیکای تاوانکاری و تیرۆری فکری لە دژی کۆمونیستەکان و کاك (هەندرین)چووتە ریزیانەوە. ئەم"بیرمەندانە" دەروێشی خۆیان هەیە و سەرسامن بە مێتودی(رەخنە لە پێناو رەخنە). زۆر ئاساییە کە لەسەردەمی بەهێزبوونی ئاین، کۆنەپەرستی، جەنگ و چەوسانەوەو بیروباوەڕی ئوستادانی تیرۆرو تاوانکاریش گەشەبکات، بەڵام، ئەرکی ئێمەی شوعی بریتییە لە لەگۆڕانی کۆمەڵگای کاڵا و بازاڕەکەی و سەرخستنی جوانناسی، ئابووری، هونەر، شانۆ، هۆنراوەو دەسەڵاتی کۆمونیستی!

تەوەرێك بۆ دیالۆك: ئەرکەکانی ئیمڕۆی راگەیاندنی کۆمونیستی چییە؟

وەك چۆن رۆژنامەی ئیسلامییەکان، یەکێتی و پارتی، دەربڕی بیروباوەڕی خۆیانن، ئەوها دەبێ راگەیاندنی شیوعی، دەربڕی بیروباوەڕی شیوعییەکان بێت. دیارە هەفتەنامەی(ڕێگای کوردستان)ئۆرگانی ناوەندی حیزبی شیوعی کوردستانە(حزبی چینی کرێکارو

جووتیارو توێژە ستەمدیدەکانی کوردستان)و ئەرکی سەرەکی ئەوەیە بیروباوەڕی کۆمونیستی لەبارەی هونەر، سیاسەت، کۆمەڵگا، ئابووری، پەروەردەو رەوشت...هتد بە ئەندامان، خوێنەران و رای گشتی بگەیەنێت.

هەڵبەت ئەم ئەرکە لە قۆناغێکەوە بۆ قۆناغێکیتر، جیاوازە، بۆ نموونە، ئەرك و مەهامەکانی سەردەمی خەباتی پەرلەمانی وریفرۆم جیاوازە لە سەردەمی شۆڕش. لە یەکەمیاندا(ئەمیان مەبەستی ئەم نووسینەیە)، دەبێ راگەیاندنەکانی حزب ببن بە دەربڕی فەلسەفە، پەروەردە، ئەگیتاتسیون، هەواڵ، چالاکی، گفتوگۆ، ریپۆرتاژ، وتار، بانگەواز، مۆسیقا، فیلم، کۆبوونەوەو شێوە جیاوازەکانی خەباتی چینە ژێردەستەکان لە ئاستی ناوەوەو جیهان. راگەیاندنە زاڵەکانی جیهان و ناوخۆ بە شێوەیەکی زۆر دیکتاتۆرییانە خەرجێکی زۆر بۆ مەکتەب، تەلەفۆن، مووچەو ئامرازی راگەیاندنەکانی لەشکری نووسەرە چڵێس و کاسۆلێسەکانیان دەکەن و بەو شێوەیە کە خۆیان مەبەستیانەو دەیانەوێت، گوزارشت لە بارودۆخی جیهان و ناوەوە دەدەن. بۆ نموونە، رەنگە بڕوا نەکەن ئەگەر بڵێم کە لە18ساڵی ژیانم لە ئەڵمانیا، بۆ یەکجاریش نەمبینی و نەمبیست لە کەناڵە زاڵەکان-بە کەناڵە"سەربەخۆکانەوە"- سەرەڕای ئازادی بیروڕا دەربڕین، تاقە یەك گفتوگۆ لەگەل بیرمەند، بەرپرس یان کادرێکی حیزبی شیوعی سازبدەن-بێجگە لە چەند دەقەیەك لە کاتی هەڵبژاردن- یان باسی دەرکردنی مامۆستاکان بکەن لە کارەکەیان لەبەر ئەوەی شیوعی یان ئەنتی فاشیستن یان باسی دەرکردنی زۆرەملی نامرۆیانەی پەنابەران بکەن یان باسی زیندانە زۆرو زەوەنەکانی دیپۆرتاتسیونی پەنابەران و هەواڵی خۆپیشاندانە ئەنتی راسیستی و ئەنتی فاشیستی یان بارودۆخی زیندانییە سیاسییەکان بکەن. گەرچی دەیان ئەڵمانی لە کوردستان و عیراق دەژین، بەڵام وەزارەتی دەرەوەی ئەڵمانیا بەبەردەوامی بانگەوازی ئەڵمانەکان دەکەن بۆ ئەوەی عیراق بەجێبهێڵن، بە مەرجێ باش دەزانن کە لە کوردستاندا ئاسایش و ئارامی- تەنها بەوە مانایە کە تاوانی بەعسییە ئیسلامییەکان ئەنجام نادرێت- باڵادەستە.

بەداخەوە بەزەقی دەبینم بەشەکانی راگەیاندنی حزب بەحاڵ هاوکاری یەکتردەکەن! دەبێ کەناڵەکانی راگەیاندن(رادیو، تەلەفزیون و رۆژنامەو گۆڤارە)کانی حزب، پێکەوە کاربکەن و دەکرێت لە زۆر لایەنەوە پێکەوە سوودێکی زۆر باش لە ئینترنێت، وەربگرن. هەروا نابێ کاتی بە پێزی هاوڕییان بە فیلمی دوور لە ئامانج و ئاکار و ئەقڵ و فکری شیوعی بەفیڕۆ بدرێ.

کۆمەڵگای کوردستان، تاسەر ئێسقان، کۆمەڵگایەکی چینایەتییەو لە هەموو شارو شارۆچکەکاندا، کرێکاران لە کەرتی جۆراوجۆری بەرهەمهێنان و بواری خزمەتگوزاری کاردەکەن و بەبێ هێزی بازوویان، ژیان رادەوەستێ وبۆ چاخی بەردین دەگەڕێینەوە، وەك کرێکارانی(چیمەنتۆسازی، گەچسازی، کارەبا، چاپەمەنی، شیرینیسازی، ئاوو کۆلاسازی و خواردنەوەکانیتر، کلاشسازی، بلۆکسازی، شەراب و مەیسازی، هوتێل، ئاوسازی، نەوتسازی، بیناسازی، تێلیکۆمنکاتسیون، شارەوانی، گواستنەوە، بارهەڵگری، بۆیاغچی، چێشتخانەو مایخانە و چایخانەو بارو یانەکانی خواردنەوە، فرۆکەخانە، کرێکارانی کشتوکاڵی، ئەلبسە، دەواجن، دارستان، تەندرووستی، ئاووئاوەڕۆ، بیناسازی و نیشتەجێکردن، تەختەسازی، چنینسازی، خشتسازی، سەرتاشخانەو ئارایشگا، بەرگدور، فرۆشیارانی سوپەرمارکت، فیتەرچی، تەنەکچی، بووریچی، نانەوایی، بەنداو کۆمپیوتەرسازی...هتد) و جووتیارو دێهاتنشینە هەزارەکانیش لە پاڵیاندا. ئایا لە هەموو ژمارەکانی رێگای کوردستان و رادیوو تەلەفزیونی ئازادی(هەواڵ، گفتوگۆ، داخوازی، خەبات...هتد)ی بارودۆخ و مەرجی ژیانی رۆژانەی ئەوانە وەك سەڵت و خاوەن هاوسەرو بە منداڵ و بێ منداڵ بە دەنگ و وێنەوە، بەوپەڕی بایەخدانەوە، رەنگیان داوەتەوە؟ ئایا رۆژنامەکانی حکومەت یان پارتی و یەکێتی هەواڵی-بۆ نموونە- شیوعییەکان بە مانشێت لەسەر یەکەم لاپەڕەکانیان بلاودەکەنەوە؟!لەسەر بۆ نموونە، کوا وتارە وەرگێڕاوەکانی دەستی یەکەمی شیوعی و بیرمەندە کلاسیك و نوێیەکانی کۆمونیزم؟ لە هیچ رۆژنامەیەکی شیوعی لە ئەڵمانیا نەمبینیوە ریکلام بۆ خاوەن کارو بازاڕەکانیان بکرێت!؛ بۆچی رووی ناشرین و تاوانباری شێوەی بەرهەمهێنان و بیرو رەوشتی سەرمایەداری لە جیهان و لە کوردستان ناخرێتە بەر رەخنەو و ئاڵتەرناتیڤی مرۆیی خۆمان رابگەیەنین؟ بۆ نموونە: ((ئەوە سیاسەتی لیبڕالیزمی نوێیە وای لە مامۆستا و کارمەندانی تەندرووستی و باری لاری نەخۆشخانە و فوتابخانەکان کردووە یان بەرفراوانبوونی دیاردەی بێکاری و سۆزانچێتی چ لە کوردستان یان ئۆروپا و وڵات و کیشوەرەکانیتر)). بۆچی ئێمە لەوە بترسین کە رەخنەگرتن لە سەرمایەداری بۆ بەرژەوەندی هێزە راستڕەوەکان دەشکێتەوە؟ ئەگەر وابوایە، دەبوو شیوعی و چەپەکانی ئەڵمانیا لە ئاستی حوکمڕانی ئەڵمانیا بێدەنگ ببن، چونکە(ئێن. پی. دی- حزبی قەومی ئەڵمانیا-)یان(ئێن. ئا. پی- حزبی قەومی کرێکارانی ئەڵمانیا-)لە زۆر لایەنەوە رەخنەی شیوعی وچەپەکانیان هەیە لە سەرمایەداری و ئیمپریالیزم!؛

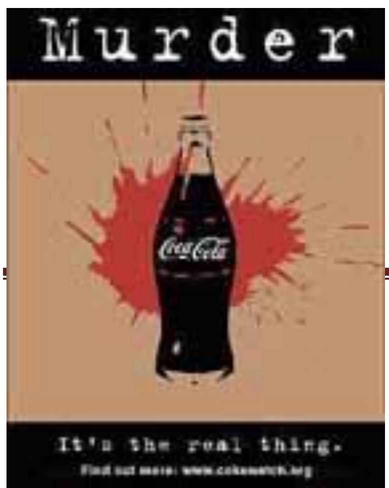

هێزە جۆراوجۆرەکانی ناو کۆمەڵگا لە ئاستی گشت دیاردەیەکی لۆکالی یان جیهانی بیروڕای تایبەتی خۆیان دەردەبڕن و لەبارەیەوە ململانی دەکەن. ئەمە زۆر ئاساییە و ئێمەش وەك کۆمونیست قسەی خۆمان هەیە لە ئاستی گشت دیاردەکان. بۆ نموونە پێش ماوەیەك وتارێکم ئامادەکرد لەبارەی(کۆکاکۆلاو بیبسی)و هەواڵی تیرۆرکردنی سەندیکاییەکان وچالاکی و

بۆچوونەکان له دیدو بەرژەوەندی چینی کرێکاران و حزبەکەی بوو، بەڵام بڵاونەکرایەوە، لەبەر ئەوەی لایەنەکانیتریش ڕەخنەیان لەو کۆمپانییه هەیه! ئەمه چ ناوێکی لێ بنێین؟! ئایا مەعقوله بێدەنگ بین له ئاستی تیرۆر، زیندانی و دەرکردنی سەندیکاییەکان وبەگشتی کرێکارانی ئەو دوو کۆمپانییەو داخوازییەکانیان؟ بێدەنگی ئێمه بەخزمەتی کێ دەشکێتەوە؟ به کورتییەکەی بێدەنگیمان به گوێرەی فکرو بەرژەوەندییەکانی خۆمان له ئاستی هەر ڕووداوێك، مانای ئەوەیه ئێمه به خۆڕایی و ئازادانه بەشداری دەکەین له بەهێزکردنی بیروباوەڕە دواکەوتوو و تاوانبارەکان.

کاتێ وەزارەتی نێوخۆی کۆماری چیك، ڕێکخراوی یەکێتی لاوانی کۆمونیستی یاساغ کرد، چەند هەواڵ، گفتوگۆ و ڕاپۆرتم ئامادەکرد و بۆ سایتی(ئازادی)ناردم، بەڵام ئەوان لەبری ئەوەی بڵاوی بکەنەوە و به خۆشیان نارەزایەتی دەربڕن، چوون هەواڵێکی تریان بڵاوکردەوە: (کۆماری چیك له پێشانگای نیودەوڵەتی له سلیمانی بەشداری دەکات)!!

ئەمه هەڵەی هاوڕێیەکی کۆمونیستی لاو نییه که دەکرێت ڕاستبکرێتەوە، بەڵکو تێنەگەیشتن و نەزانینی هاوڕێیەکه به منداڵییەوە لەناو خێزانێکی تێکۆشەری شیوعی، گەورە بووە! ئەمه مەسەلەیەکی بچووك نییه تا له ئاستیدا چاوبنوقێنین! دیاره منیش چاوەڕوانی ئەوەم، هاوڕێیان له سلیمانی-بۆ نموونه- بڕۆن بۆ پێشانگا نیونەتەوەییەکە که له11-2006/11/14دەکرێتەوە و له بەردەم بەشی کۆماری چیك نارەزایەتی خۆیان پیشان بدەن!((ئایا ئەمه خەیاڵێکی ڕۆمانسی بەندەیه، یان به ڕاستی ئەنجامدانی ئەرکێکی نیونەتەوەیی کۆمونیستەکانە؟!)). پێش ماوەیەك حکومەتی

کۆریای باشوور هێرشێکی درنانه له دژی کرێکاران ئەنجامدا و ئەم کرێکاره شەهیدکرا(تەرمە پۆشراوەکە) و دەیان کرێکار بریندار و زیندانی کران، بەڵام ئەم بابەتە بڵاونەکرایەوە. ڕاستییەکەی ئەوەیه من چاوەڕوانی ئەوە بووم، چەند ڕۆژنامەنووسێکی ڕاگەیاندنی حزب سەردانی هێزی(زەیتون)بکەن و پرسیاریان لێ بکەن بۆچی حکومەتەکەیان کرێکاران دەکوژن و بریندارەکەن؟!_ئەوانە هاتوون ئێمه بپارێزن و "زۆر سوپاس و پێزانینامان هەیه" و بەتایبەتی زۆر سوپاسیان دەکەین بۆ ئەوەی کوردستانیان کردووە به بازاڕی خۆیان(ساردکەرەوە، تەلەفزیون، ئۆتۆمبیل و شۆفەڵ....هتدی کۆریای باشوور کوردستانی پڕکردووە)

لێرەدا، پێش ئەوەی ڕەخنه و تێبینییەکانم ڕووی بەرپرسە ماندوونەناسەکانی بەشەکانی ڕاگەیاندن بگرێ، ئاراستەی (لیژنەی بەدواچوونی)حزبیان دەکەم، چونکه ئەوان بەرپرسی یەکەمن له ڕەنگدانەوەی فکر، سیاسەت و خەباتی شیوعی له ڕاگەیاندنەکاندا و بڵاوکردنی هەندێ وتار و بابەت که هیچ پەیوەندی به ئێمەوە نییه. هیوادارم هیچ کەس ئەم بۆچوونانه به گلەیی له قەڵەم نەدا!

ئێمه دەبێ ئەم نووقسانی و کەمتەرخەمیانه چارەسەربکەین. هەر بابەت و وتارێك پەیوەندی به بیروهۆش و مێژوو و بەرهەمی ئێمەوە نەبێ، بڵاویان نەکەینەوەو با خاوەنه بەرێزەکانی ئەو بەرهەمانه، لەو شوێنانه بڵاوی بکەنەوە که بەرگریان لێدەکەن. ئەمه مانای ئەوە نییه، ڕاگەیاندنەکانمان پەیرەوی ئازادی بیروڕا ناکات، به پێچەوانەوە، ئەمه کەمترین مافی خۆمانەو دەبێ سەرسەختانه بەرگری لێ بکەین و شوێنی ئەو وتارانه بۆ بیروڕا، هەڵسەنگاندن و بۆچوونی...هتد کرێکار، جووتیار، کادرەکانی حزب و مارکسییەکان بهێڵینەوە.

بۆ بەهێزکردنی ڕاگەیاندن و سیاسەتی حزب، دەبێ سەرکردایەتی وەك بڕیار، هەموو لیژنەو ئەندامانی حزب له هەر شوێنێکدا بن، بخاته بەر ئەرکی گەیاندنی هەواڵ به کەناڵەکانی ڕاگەیاندن و بەتایبەتی به هەفتەنامەی ڕێگای کوردستان.

من زۆرم پێناخۆشە، کاتێ دەبینم خوێنەری هەندێ ڕۆژنامەی لیبراڵ"سەربەخۆ"پاش تەمەنێکی زۆر کورت و بەتوانایەکەوە که هەرگیز ناگاتە ئاستی ئەزموونی6-7ساڵی کادرەکانی ڕاگەیاندنی حزب، له((ڕێگای کوردستان))زیاترین. بەداخەوە ڕێگای کوردستان تەنها له سلیمانی و هەولێر له بازاڕ دەفرۆشرێت و له شارو شارۆچکەکانیتر تەنها پشت به((بەشداریکردن))دەبەستن و زۆربەی کڕیارەکانیش هەر ئەندامانی حزبن و له هەندێ شاریدا، تەنها یەك ڕۆژنامه بۆ فرۆشتن به کتێبخانەکان دەدرێت! ئەمه زۆر خەمگینه و نابێ شتی وا ڕووبدات! بەڕاستی دەبێ کارێکی به پەلەو ئەوپەڕی جدی بکەین بۆ ئەوەی ڕێگای کوردستان به16لاپەڕە یان هەفتەی دووجار، دەربکرێت و بۆ فرۆشتن بدرێتە کتێبخانەکان.

ڕاستە ئێمه له کەشوهەوای ژیانی پەرلەمانی دەژین((کاتی ڕاپەڕین و شۆڕش یان خەباتی پارتیزانی نییه))، بەڵام ئەمه مانای ئەوە نییه له هەڵوێست و جیهانبینی خۆمان وازبهێنین وبیروبۆچوونه سۆسیال دیموکراتەکان قبووڵ بکەین((ئاخر مەهزەلەی سیاسی له کوردستان

لێرەوە دەستپێدەکات: یەکێتی ئەندامی ئینتەرناسیونال سۆسیالستە، پارتی داوای ئەندامبوونیان کردووە وحزبی سۆسیال دیموکراتی یەکگرتووی کوردستانیش هەیە!!)).

نەخێر: سۆسیال دیموکراتی حزبی تاوان و بەرگریکەریە لە سیستێمی سەرمایەداری و بۆ مانەوەی ئەم سیستێمە هەیە، بۆیە سەرسەختانە لە دژی کۆمونیستەکان خەبات دەکەن. پێش چەند ساڵێك، حکومەتی سۆسیال دیموکراتی بیرو، 600زیندانی شیوعی کە بە کوشتن سزانەدرابوون، لەناو زیندانەکانی گولەباران کرد؛ سۆسیال دیموکراتەکانی ئەلمانیا هەردوو رابەری شیوعی بەناوبانگی ئەلمانیا-رۆزا لۆکسمبۆرگ و کارل لیبختنت-یان کوشت و هەروا چەندین شۆڕشگێری تر لەناو زیندانی شتامهایم کوشت وبە شێوەیەکی زۆر دڕندانە زیندانی تاکەکەسی درێژخایەنیان بەسەر سەدان شۆرشگێرو شیوعی سەپاندو هەروا سەدان کۆمونیست و ئەنتی فاشیستیان لەسەر کار دەرکردوە؛ سۆسیال دیموکراتەکانی تورکیا-پۆلەند ئەجەوید نموونەی شۆڤێنیست و راسیستی تورکن؛ لە سایەی حکومەتی سۆسیال دیموکراتی ئەلمانیا، رێژەی بێکاری زیادی کردو گەیشتە نزیکەی6ملیون بێکار و سیاسەتی دژ بە پەنابەران توندوتیژتر بوو؛ سۆسیال دیموکراتەکانی ئیران نموونەی شۆڤێنیزمی ئیرانین؛ حزبی بەعس ئەندامی ئینتەرناسیونال سۆسیالیست بوو و پێش داگیرکردنی کوەیت لە ریزەکانیاندا دەرکرد؛ حکومەتی سۆسیال دیموکراتی بەریتانیا-حکومەتی بلیر- بەریتانیای بۆ کارەسات بردووە و تەنانەت پێی ناکرێت ساکارترین مافی ئیرلەندییەکان پاش نزیکەی 600ساڵ چارەسەر بکات...هتد. شیوعی و چەپەکانی ئەلمانیا درووشمێکی بەناوبانگیان هەیە لەبارەی سۆسیال دیموکراتی: کێ بوو ناپاکی لێ کردین...سۆسیال دیموکراتەکان(Wer hat uns verraten, sozial demokraten).

بەڵام حەقیقەتێکی تریش هەیە لەبارەی ئەزموونی سۆسیال دیموکراتی کە دەتوانن لە زۆر لایەنەوە شانازی پێوە بکەن، ئەوەش ئەزموونی سۆسیال دیموکراتەکانی سویدەو ئەگەر یەکێتی وپارتی بە راستی لایەنگیری لەو رەوتە دەکەن، دەبا بفەرموون بە کردەوە جێپێی سۆسیال دیموکراتەکانی سوید هەڵگرن! بە کورتییەکەی کارکردن بۆ دابینکردنی مافی چارەنووسی گەلی کوردستان ئەرکی کۆمونیستەکانە و مانەی ئەوە نییە لە ئەرکە رۆژانە چینایەتییەکانمان وازبهێنین.هەروا-بۆ نموونە- لە ئاستی پرسیاری ژنان، دەبێ بە روون و ئاشکرا رووبەڕووی راگەیاندنە لیبڕاڵ و کۆنەپەرستەکان ببینەوە کە پرسی ژنان وەك بابەتی سێکس یان تەنها وەك"دایکی پیرۆز" تەماشا دەکەن و دەبێ بە هەزاران بەڵگەوە ئەو جەواشەکارییە رسوابکەین وبە راشکاوی هەڵویستی شیوعی لەم بارەیەوە رابگەیەنین: سیستێمی بۆرژوازی هەرگیز ناتوانێت چەوسانەوەی ژنان چارەسەر بکات، بە پێچەوانەوە قوڵتری دەکات و لە لایێ کەم تەنها شێوەی چەوساندنەوەیان دەگۆڕێت.

ئێمە لە قۆناغێکدا دەژین، باری جەماوەری خەڵك زۆر خراپترو نائارامتر بووە، بۆیە دەبێ ئەم قۆناغە بۆ پەروەردە، مەشقپێکردن، راهێنان، رێکخستن، بەشداریکردن لە دامەزراندن و بەهێزکردنی رێکخراوە چینایەتییەکانمان تەرخان بکرێ و راگەیاندنەکانی حزب بکرێت بە قوتابخانەی بەهێزکردنی خەباتی بزووتنەوەی کۆمونیستی لە کوردستان و بە رێگای دیالۆك و رەخنەوە لەناو پەرلەمان و لە دەرەوەیدا، هێزی فشار پێکبهێنرێت بۆ باشکردنی بارودۆخی ژیانی زۆربەی کۆمەڵگاکەمان. (بۆ نموونە) پێش ماوەیەك بەرێز(مەسعود بارزانی) نائارامی خۆی دەرخست لەبارەی ناعەدالەتی لە کوردستان. ئەمە دڵخۆشکەرەوەیە، بەڵام دەبێ بە روونی و ئاشکرا و سەرراستییەوە پێی بڵێن، فەرموو، ئەگەر دادپەروەری کۆمەڵایەتیتان دەوێت، ئەوا دەبێ موستەشارە مشەخۆرەکانی دەوروبەری کە کار بۆ بەرقەرارکردنی بازاڕی ئازاد دەکەن، کناربخات، چونکە ئەم جۆرە سیستێمە لە سەر ئاستی عەمەلی و لە دەیان وڵاتی دنیا تەنها هەژاری و چەوسانەوەی بەرهەمهێناوە، بۆیە بە بەردەوام رووبەڕووی بەرگری بووەو دەبێ. من ناڵێم کاك مەسعود ببێت بە کۆمونیست، ئەمە رێگای نەجاتی مرۆڤایەتییە، بەڵام دەکرێت داوای لێ بکەین-بۆ نموونە- حکومەت بیمە کۆمەڵایەتییەکان بۆ خەڵك دابین بکات؛ کتێب و پێداویستییەکان بۆ قوتابخانەکان ئامادە بکات((هێشتا قوتابیانی پۆلی شەشی ناوەندی راپەرین لە کتێبی فیزیا بێبەشن و سبەی2006/10/31 نیازیان وایە بۆ جاری دووهەم، بۆ لای بەرێوبەرایەتی پەروەردە برۆن))؛ هەموو سەرمایەکان لە شارە گەورەکان خەرج نەکەن و ئەوەندە بە هەژارەکان نەڵێن"بە پەلە نابێ" <ئەی بۆچی سەدان مليونان دۆلار بۆ شاری هەولیر، سلیمانی و دهوك خەرجکرا؟>، با روو لە گەرمییانەکان بکەن((بۆ نموونە نەخۆشخانەی خانەقی نە ئۆکسجینی هەیە، نە دەستکێش بۆ نەشتەرگەری، نە دەرمانی پێویست و نەخۆش و برینداره سەختەکان بۆ کەلار دەنێردرێت و لەوێشدا هیچیان بۆ ناکرێت و رەوانەی سلیمانی دەکرێن!! ئایا ئەمە بێحورمەتی و کەمتەرخەمی و نامەسئوولییەت نییە لە ئاستی دانیشتوانی خانەقی؟ کێ لەم بارەیەوە بەرپرسە؟ چۆن چارەسەری ئەم کێشەیە دەکرێت؟))...هتد...بۆ ئاگاداری سبەی لە سەر ئەرکی حزبێکی نەدار وەك حزبی شیوعی کوردستان، ئۆکسجین بۆ چەند رۆژێك بۆ بەشی فریاکەوتن و نەشتەرگەری نەخۆشخانەی خانەقی دابیندەکرێ و پۆلێك بۆ قوتابخانەی ئەرکەوزای درووستدەکرێت...؛ دەبێ راستەوخۆ گرانی بازاڕی ئازاد کە هەژارەکان نرخەکەی دەدەن، سەرکوت بکرێت>ئەوە ئازادی دەوڵەمەندە چڵێس و خوێڕەکانە کە قەت لە پڕکردنی گیرفانی خۆیان ناگەڕێن<. ئەگەر دەوروبەری حکومەتی کوردستان و شوێنی بڕیاردان لەسەر ژیانی خەڵکی کوردستان، لە کەسانی خەباتگێری هەژارو چەوساوە پێکبهاتبا، باری کوردستان ئەوەندە لار نەدەبوو و گەندەڵی لەناو شادەمارەکانی هاتوچۆی

نەدەکرد؛ ئەوەندە چاش، موستەشارو بەعسی"خەت مایل"و ئەنفالچی دەسەلاتیان نەدەبوو. ئەمە تەنها چەند نموونەیەکن و دەزانم((رێگای کوردستان))زۆر سکالا و داخوازی بلاوکردووە، بەلام ئەرکی ئەوەشمان لەسەرە دوابەدوایان بڕۆین و ئەگەر داخوازییەکان ولامیان نەبوو، هەر بەناوی حزبەوە پەنا بۆ شێوەکانی پرۆتێست ببرێت. راگەیاندنی حزبی شیوعی بووە بە خولی دەرکردنی کادری رۆژنامەوانی بۆ پارتی و حزبەکانی تر، بۆیە داواکارم لە مەکتەبی سیاسی ئەو جۆرە رۆژنامەنووسانە بناسێت<لە نووسین و شێوەی بەڕێوەبردن و هەڵبژاردن وبڕیاردان لەسەر بابەتەکان<دەردەکەون. کێ بڕوا دەکات کە ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی و بەرپرسی راگەیاندنی حیزب بەڕێز(زیرەك کەمال) بنووسێ: (ئێمە ئێستا پێویستیمان بە رۆشنبیرێکە لە رێگای هەیبەتێکی مەعنەوی و ئاکارە ئەدەبی و رۆشنبیریەکانی گوشاری رای گشتی دروست بکات بۆ راگرتنی هێرشەکانی حزب و ئاین و سیاسەت بۆ سەر کۆمەڵگا-ئاسۆ، ژمارە298لە 2006/11/19،لاپەڕەی 8). ئەگەر برای ناوبراو بەو شێوەیە بیردەکاتەوە، چی دەکات لەناو کۆمیتەی ناوەندی حزبی شیوعی و ئەرکی گەورە و سەختی راگەیاندنەکەی لەئەستۆ گرتووە؟؟! ئەمە هەرگیز لە ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی حزبێکی شیوعی ناوەشێتەوە. ئەم برادەرە لەوەش سڵ ناکاتەوە وتار بۆ رۆژنامەیەکی ئیسلامیشدا(رۆژنامەکەی یەکگرتوو)بنێرێ، لەوانەیشە بلاوکردنی نووسینەکەی لەو رۆژنامەیە بە دەستکەوت بزانێ!

تاقە چاوەڕوانی و هیوای من ئەوەیە، راگەیاندنی حزبی شیوعی بەهێز بێ: رەنگ، بۆن، ناو و خوێنی هاوڕێیانی رێگای شیوعییەت لە کوردستان، عیراق و جیهان لێی بێت. من تەنها لەم سوچەنیگایەوە ئەم بابەتەم نووسی و پاوقدومی هەرچی رەخنە و تێبینی هەیە، بەخێر بێت...

تێبینی: من ئەم وتارە بۆ رێگای کوردستان ناردوە، بەلام تا ئێستا بلاونەکراوەتەوەو بەرپرسێکی سایتی ئازادی وتی((هەموو بۆچوونەکانت راستن))وبۆ ماوەیەکی زۆر کورت بلاویکردوەو و لایبرد، بەم بۆنەیەوە دەڵێم: ئێمە دەبێ بەو پەڕی رێزەوە راستییەکان بناسین و هەوڵ بدەین پیشانیانبدەین و هەوڵی راستکردنی هەڵەکان بدەین، چونکە ئەمە زامنی پێشکەوتنمانە.

2006/12/3-/11/9

فرەبێژی یان چۆنێتی رێکخستنی کار و بازاڕ؟

کۆمەڵێ سیاسەتمەدار بەدەنێگی گڕ، وتارگەلی ئاگرین بۆ خەڵك دەخوێنن کە پڕن لە زاراوی(ئازادی، عەدالەتی کۆمەلایەتی...هتد)بەبێ ئەوەی ناوەڕۆکی ئازادی و عەدالەتی کۆمەلایەتی روون بکەنەوە، بەمە دەتوانن هوشیاری ساختە بە هەزارەکان بفرۆشن و بەکاریان بهێنن.

لەراستیدا دەبێ پێمان بلێن: چۆن بازاڕ وکارکردن وەك دوو چەمکی چارونووسازی ژیانی رۆژانەی مرۆڤ، رێکدەخەن؟

- **بازاڕی ئازادی یان بازاڕی گشتی؟**
- **کاری هەرەوەزی یان هەر کێ بۆ خۆی؟**

تەنانەت کەسانی وایش هەن بەشێوەیەکی لەرادەبەدەر پێکەنیناوی باسی شۆڕش بەگشتی دەکەن و پێیان وایە شۆڕش(لەدوادەرئەنجامدا بردنەوەی ئازادیی و پلورالیزمە، نەك دروستکردنەوەی هێزێکی تر کە پرۆژەی کوشتنی ئەوی تری پێ بێت. شۆڕش هێنانی پەرلەمانە بۆ ناو رووبەری گشتی، واتە پێکەوەژیان و قبوولکردنی کۆی ئەو راو بۆچوون و بەرژەوەندییە جیاوازانەیە کە کۆمەڵگایەك لەخۆی دەگرێت و دەسەلات رێگرە لێی. کە دەڵێم شۆڕش هێنانی پەرلەمانە بۆ ناو رووبەری گشتی مەبەستم لە کۆتاییهێنانە بە بڕیاری تاکڕەویی، ماڵئاواییکردنە لە تاریکیی و دروستکردنی شەفافییەتە لە کردەی سیاسیدا. بە مانایەکی تر بڕیاردانە بە شێوەیەکی کۆیی و لەسەر بناغەی

قەناعەتپێهێنان و ڕێککەوتن، نەك تەنها زۆرینەو و کەمینە..... شۆڕش بە چەمکە مۆدێرنەکەی مانای گەڕانەوەی چەمکی ئازادییە بۆ ناو سیاسەت و دامەزراندنی دەوڵەتی یاسا و دابەشکردنی دەسەڵاتەکان و دەستاودەست پێکردنیانە لەڕێگای هەڵبژاردنی ئازادەوە و بنیاتنانی عەدالەت و یەکسانیی کۆمەڵایەتیی و کردنی نرخی ئینسانە بە نێوەندی هەموو پێوەرەکان. لەدوادەرئەنجامدا شۆڕش گێڕانەوەی ڕێز و پاراستنی مافەکانی ئینسانە لەڕێگای دامەزراندنی ئازادییەوە.)

ئایا شۆڕشی ئێران، ڕوسیا، فەرەنسا و ئەوانی تر وەك یەکن؟ مەبەستیان دابەشکردنی دەسەڵاتەکانە؟ دەوڵەتی یاسا؟ یاسا کێ؟ عەدالەت؟ کام عەدالەت؟ ئازادی؟ ئازادی کێ؟ شۆڕشی ئێران ئینسانی کرد بە نێوەندی هەموو پێوەرەکان؟ شۆڕشی جەزایەر؟ شۆڕشەکان جیاوازن و لە هەر قۆناغێکدا بۆ ئامانجێکی تایبەتی ئەنجام دەدرێن.

ناڕەزایەتی بەناو کێ و بەرەو کوێ؟!

ئایا ناڕەزایەتی ڕێکخراو، حزب و گروپ و کەسایەتییەکان کە لە دەرەوەی بازنەی ئۆپۆزیتسیونی ناو پەرلەمان چالاکن و ڕۆڵی لەبەرچاویان هەیە، جیاوازییان لەگەڵ ئۆپۆزیتسیونی ناو پەرلەمان(ك.ی.گ)هەیە؟ دەتوانن ڕۆڵی خۆیان ببینن بۆ بەرەوپێشبردنی مێژووی نوێ؟

(کیگ) هاوپەیمانی ئیسلامی-لیبراڵی پێکدەهێنن و بۆ دەرچوون لەم قەیرانە بە بۆنی بخور و هێزی جنۆکەکانی دوورگەی عەرەبی، بانگەشەی حکومەتی تەکنۆکراتی دەکەن. ئەمە لە باشترین حاڵەت ڕێگەچارەیەکی ڕاستڕەوانەیەو ئیدیالەکان بەکاردەهێنن بۆ یاریکردن بە هەست و سۆزی زیانلێکەوتووانی سیاسەت و ئابووری بازاڕی ئازاد و زەحمەتە لایەن و کەسایەتی و ڕێکخراوە چەپەکان بە نوێنەرانی خۆیان بزانن.

ئەزموونی(ئاپۆ) لە ئەڵمانیا و بزووتنەوەی خوێندکارانی فەرەنسا1968

لە کۆتایی ساڵانی شەستی سەدەی ڕابردوو لە ئەڵمانیا و فەرەنسا(ئاپۆ کورتکراوی- Ausserparlamentarische Opposition)، واتە ئۆپۆزیتسیونی دەرەوەی پەرلەمان، لەلایەن بەرگریکەران لە ژینگە، بزووتنەوەی ئاشتی، ڕۆشنبیران، هونەرمەندان، خوێندکارە چەپەکانەوە درووست بوو و لەلایەن فەیلەسوفەکان(ئێرنست بلوخ، ئەدۆرنۆ، مارکۆزە، سارتەر)پشتیوانی و ڕابەرایەتی دەکرا. ئەم بەرەیە لە غیابی ئۆپۆزیتسیونێك درووست بوو کە نەیتوانی دەربڕی هەڵویست و داخوازییەکانیان بێت. ئەم ئۆپۆزیتسیونە دژ بە مانەوەی(بەرپرسە فاشیستەکان)بوون لە دەسەڵاتەکانیان، وەك چۆن لای خۆمان دژ بە بوونی(جاش و موستەشار و پیاوانی ڕژێمی بەعس)لە ناو ئیدارە و حزبەکان پێ قبووڵ نییە. هەروا دژ بە یاسا تایبەتەکان (قەدەغەکردنی هاتووچوو، پشکنین و بازگە و هەڵکوتان بەسەر ماڵان)خەباتیان دەکرد. ئەم ڕەوتە فرەلایەنە داوای پەیڕەوکردنی یاسا دەستوورییەکان لەبارەی(ئازادی بیروڕا، چاپەمەنی و کۆبوونەوە)یان دەکرد. بزووتنەوەی ئاپۆ پشتیوانیان لە بزووتنەوە ئازادیخوازەکانی ئەو سەردەمە دەکردو ڕۆڵێکی بەرچەستەیان هەبوو لە خەبات دژ بە شای ئێران، ڤێتنام...هتد و لەم پێناوەدا قوربانیشیان دا، وەك(بینۆ ئۆنەزورگ) کە لەلایەن پۆلیسەوە کوژرا و هەوڵی تیرۆرکردنی ڕابەرە بەناوبانگەکەیان(ڕودی دوتشکە)کە بەهۆی برینەکەی لەچالاکی کەوت و لە1979 گیانی لەدەستدا.

لە کوردستان

لەدەرەوەی ئۆپۆزیتسیونی(کیگ)، چەندین حزب، ڕێکخراو، کەسایەتی، خەڵکی چەپ، ڕۆشنبیر، ڕۆژنامەنووس، نووسەر، هونەرمەندی سەربەخۆ چالاکن و هەر یەکێکیان سەنگی خۆیی هەیە، بەڵام ناڕەزایەتییەکانیان لەدەروەەی ویست و ئارەزووی خۆیان لەگەڵ(کیگ)تێکەڵ دەبێ و قووتیاندەدەن.

ئەم هێزە تا ئێستا نەیتوانیوە خۆی لەناو هاوپەیمانی یان لە چوارچێوەی بەرنامەی لایەنی کەم دیاری بکات و خۆی وەك ئەڵتەرناتیف بناسێنێ. ئەمە تەنانەت وای کردووە ڕۆژ بە ڕۆژ هەوڵی بێ ئەعتباری و پەراوێزکردنی دەدرێ.

چی بکەین؟

ئەم نووسینە هەنگاوێکی سەرەتاییە بۆ خۆناساندن وەك(بەرەی چەپ) یان(ئۆپۆزیتسیونی دەرەوەی پەرلەمان) و رزگاربوون لە پەرتەوازی و پێشنیاردەکەم:

کات و رۆژ و شوێنی کۆبوونەوەی گشتی رێکبخرێت و بەبێ موزایەدەکردن، درووشملێدان و خۆزلزانی، بەشداری بکەین بۆ دیاریکردنی سەقفی داخوازی و بەرنامەی لانی کەم و بەرنامەرێژی کارو چالاکییەکانی داهاتوو.

ئایا زەمینە لەبارە بۆ ئەم خۆرێکخستنە؟ دەمانەوێ یان دەتوانین ئەم ئەرکە بەئەنجام بگەیەنین؟

سبەی خۆرهەڵدێت و ئەمەش خۆی لە خۆیدا ئومێدبەخشەو نارەزایەتییەکان بەردەوامن...ئێوەش وەك رێکخراو، کەس و لایەنی چەپ بە رەخنە، پێشنیار و تێبینی بەشداری بکەن لە دیاریکردنی چارەنووسی ئەم پێشنیارە!

دەربارەی کتێبی کەپیتاڵ

فریدریك ئەنگلس

لەو رۆژەوە کە سەرمایەداران و کرێکاران لەسەر زەمین هەیە، هیچ کتێبێك بڵاونەکراوەتە کە ئەوەندەی کتێبی((کەپیتاڵ) بۆ کرێکاران پڕ بایەخ بێت. پەیوەندی نێوان سەرمایەو کار کە ئەو تەوەرەیە بەدەوریدا هەموو سیستێمی کۆمەڵایەتی ئیمڕۆدا دەسووڕێتەوە، لەناو ئەم کتێبە بەهوردی زانستیانە روونکراوەتەوەو بەقووڵییەکی تەواو و هەمەلایەنە روونکراوەتەوە، ئەوەش بە دەسەڵات و هێزو دیدیك کە تەنها بیرمەندی ئەڵمانی دەسەڵاتی بەسەردا شکاوە. بەهای کتێبەکانی ئۆوین، سان سیمۆن و فوریە هەر چۆنێك بووەو هەرچییەك بن، بەڵام ئەڵمانێك بەتەنها تواناو تایبەتمەندی بەرزبوونەوەی هەبوو بۆ ئەو ئاستە کە بینەر دەتوانێ لەوێوەوە هەموو گۆڕەپانەکانی پەیوەندییە کۆمەڵایەتییە هاوچەرخەکان بە هێلکارییە گەورەکانیشییەوە ببینێ و هەر وەك یەکێك وایە کە سەرکەوێتە سەر لوتکەی بەرزترین چیاو دیمەنی چیا نەوییەکان ببینێ.

تا ئیمرۆ، ئابووری سیاسی وای فێردەکردین کە کار سەرچاوەی گشت سەروەت و پێوەری گشت بەهاکانە. ئەو زانستە بەدرووستی نیشانیدەدا، ئەگەر دوو شت بۆ بەرهەمهێنیان، هەمان بڕی خەرجکردنیان تێبچێت، هەمان بەهایان هەیە؛ پاشانیش لەبەر ئەوەی بە شێوەیەکی ناوەنجی تەنها بەها یەکسانەکان دەکارن لەگەڵ یەکتر ئاڵوگۆڕ بکرێن، ئەوا دەبێ یەکێکیان لە هەمبەر ئەویتریان بگۆڕدرێنەوە.

بەڵام لە هەمان کاتدا زانستی ئابووری فێرماندەکات کە جۆرە کارێکی کەڵەکەکراوو پاشەکەوتکراو هەیە کە پێی دەڵێ، سەرمایە؛ ئەم سەرمایەیە بە هۆی ئەو داهاتەی تێدایە، سەد قات و هەزار قات دووبەرابەری بەرهەمهێنانی

کاری زیندووه، زیاددەکات، بۆیە لەو پێناوەدا، خوازیاری قەرەبوویەکی دیاریکراوە، کە پێدەگوترێ قازانج یان دەستکەوت.

مەسەلەکان وەك هەموو دەزانین لە واقیعدا بەم شێوەیە دەردەکەوێت:

قازانجی کاری بێ گیانی پاشەکەوتکراو، هەمیشە زیاتردەبێت و سەرمایەی سەرمایەدارەکانیش هەمیشە زیاتردەبێت، لەکاتێکدا کرێی کاری زیندوو بەردەوام کەمتر دەبێت و جەماوەری کارگەران کە تەنها لەسەر کرێی کارەکەیان دەژین، ژمارەیان زیاترو هەژارتر دەبن. ئایا ئێمە چۆن ئەم ناکۆکییە چارەسەر بکەین؟

ئایا چۆن ئیمکان هەیە قازانج بۆ سەرمایەدار بمێنێتەوە ئەگەر هەموو بەهای کارەکە کە بۆ بەرهەمەکەی زیاددەکات بۆ خۆی بگەڕێننەوە؟ لەبەر ئەوەی تەنها بەها یەکسانەکان لەکەل یەکتر ئاڵوگۆڕ دەکرێن، کەواتە ئەمەیە کە دەبێ رووبدات.

لە لایەکیترەوە چۆن دەتوانرێت بەهای یەکسان لەکەل یەکتر ئاڵەگۆڕبکرێن و، کرێکار چۆن دەتوانێ تەواوی بەهای بەرهەمی کارەکەی بەدەستبهێنێ لە کاتێکدا کە لامان روون و ئاشکرایە کە هەمان بەرهەمی کار-وەك زۆر لە ئابووریناسان دانیپێدەنێن- لە نێوان کارگەرو سەرمایەدار دابەشکراوە؟

ئەمە ئەو ناکۆکییەیە کە تا ئێستا ئابووری لەبەرامبەریدا سەرسووڕماوەو هیچی لەبارەیەوە نەوتووەو نەنووسیوەو لە دۆشدامان و دەم بەیەکداهاتن نەبێ. تەنانەت رەخنەگرە سۆسیالیستەکانی ئابووری جگە لە هێماکردن بۆ ئەم ناکۆکییە، هیچی تریان پێنەکراوەو تاقە یەك رەخنەگریشیان نەیتوانیوە چارەسەری بکات پێش ئەوەی مارکس بێت و وێنەی پێکهاتنی ئەم قازانجە لەگەل گەیشتنی بکێێشێت و بەمە هەستا بی روونکردنی هەموو شتێك.

کاتێ مارکس لێکۆڵینەوەی گەشەسەندنی سەرمایەی کرد، لەو واقیعە سادەو ئاشکرایەوە دەستپێکرد کە سەرمایەداران سەرمایەکەیان بە رێگەی ئاڵوگۆڕینەوە سەرمایەگوزاری دەکەن:

ئەوانە بە پارەکەیان کاڵایەك دەکڕن و پاشان بە بڕێکی زیاتر لەو خەرجەی تێچووە، دەیفرۆشنەوە. بۆ نموونە سەرمایەدارێك بایی هەزار لیرە پەموو ئەکڕێ و ئەیفرۆشێتەوە بە هەزارو سەد لیرە. بە مانایەکیتر100لیرەی ((دەستدەکەوێ))!

مارکس بەو زیادەیە لەسەر سەرمایەی یەکەم دەڵێ(زێدەبایی)، ئایا ئەم زێدەباییە لە کوێوە دێت؟

ئابووریناسان بڕوایان وایە کە تەنها بەها یەکسانەکان لەگەل یەکتر ئاڵوگۆڕیان پێدەکرێ. بێگومان ئەمە لە بواری تیئۆی پەتیدا، راستە. —کەواتە- کڕینی پەموو و دووبارە فرۆشتنەوەی، هەرگیز ناتوانرێ زێدەباییمان دەست بکەوێت، رێك وە چۆن ئاڵوگۆڕکردنی پارەیەکی(5)لیرەیی بە (5)لیرەییەکیتر بگۆڕینەوە، هیچ یەك لە دوو لای ئاڵوگۆڕکردنەکە نە دەوڵەمەندتر و نە هەژارتری دەکات. هەر بەو جۆرەش زێدەبایی ناتوانرێت لەوەوە بەرهەمبهێنرێت کە فرۆشیارەکان کاڵاکانیان بە بەهایەکی بەرزتر لە بەهاکەی دەیفرۆشن یان لەوەوە کە کڕیارەکان کاڵاکانیان بە بەهایەکی کەمتر دەیکرن، چونکە هەریەکێکیان بە نۆرە کڕیار یان فرۆشیارەو...هتد. و مەسەلەکە دووبارە بۆ هاوسەنگی دەگەڕێتەوە. هەروا زێدەبایی لەوەوە نایەت کە فرۆشیاران کاڵاکانیان بە زیاتر

لە بەهاکەی هەڵسەنگاند و کڕیاران بە کەمتر لە بەهاکەی، چونکە ئەمە بەهایەکی نوێ یان زێدەبایی بەرهەمناهێنێت، بەڵکو تەنها دابەشکردنێکی نوێ و جیاواز بۆ ئەو سەرمایەی هەیە لە نێوان سەرمایەدارەکان درووستدەکات، لەگەڵ ئەوەشداو سەرەڕای ئەوەی سەرمایەدارەکە کاڵاکان بە گوێرەی بەهاکەی دەکڕێ و بە گوێرەی بەهاکەی دیفرۆشێت، ئەوا لەو بەهایەی لەسەری دانراوە، بەهایەکی زیاتر دەردەهێنێ.

ئەمە چۆن روودەدا؟

سەرمایەدار لە بازاڕی کاڵاکانداو لەباروودۆخی کۆمەڵایەتی ئێستاماندا، کاڵایەك دەبینێ کە تایبەتمەندی سەرسوڕهێنەری ، ئەوەش ئەوەیە بە جۆرێك پێکهاتووە کە بەکاربردنی دەبێتە سەرچاوەی بەهایەکی نوێ و خوڵقێنەری بەهایەکی نوێیە و ئەم کاڵایە **هێزی کارە**.

ئایا بەهای هێزی کار چییە؟

بایی هەر کاڵایەك بەو کارە دەپێورێ کە بەرهەمهێنانی پێویستی پێ دەبێت. هێزی کاریش لەژێر شێوەی کرێکاری زیندوو هەیە کە بەخێوکردنی خێزانەکەی پێویستی پێدەبێت- ئەم خێزانە دابینکەری بەردەوامی هێزی کار و تەنانەت درێژەپێدەریشییە لە پاش مەرگی کرێکارەکە- ئەڵێم: ئەم کرێکارە پێویستی بە بڕێکی دیاریکراو هەیە بۆ ئامرازەکانی بژێوی و کاتی پێویست بۆ بەرهەمهێنانی، بەهای هێزی کار دەنوێنێ. سەرمایەدار هەفتانە کرێی کار دەدات و بەوە بەکارهێنانی کاری هەفتانەی کرێکار دەکڕێ و تا ئەو رادەیە ئابووریناسە بەرێزەکان لە بارەی بەهای هێزی کار لە گەڵمان رێکدەکەون.

ئێستا سەرمایەدارەکە، کار بە کرێکارەکەی دەکات، بەڵام لە ماوەیەکی دیاریکراودا بە قەت هەفتانەکەی کار ئەکا. با وادابنێین کە هەفتانەکەی ئەو کرێکارە بەرامبەر بە سێ رۆژ کارە، بەو پێیە ئەو کرێکارە کە رۆژی دووشەمە دەستی بەکار دەکات، ئێوارەی رۆژی چوارشەمە بەهای تەواوی ئەو کرێیەی کە وەریگرتووە، داویەتی بە سەرمایەدارەکە، بەڵام ئایا لە ئێوارەی رۆژی چوارشەمە کاری کرێکارەکە تەواو دەبێ؟ نەخێر، بەهیچ جۆرێك! سەرمایەدار کاری هەفتەیەکی کرێکارەکە کڕیوەو بۆیە ئەبێ کرێکارەکە سێ رۆژەکەی تری ئەو هەفتەیەش کاری بۆ بکات! هەر ئەو زیادە کاری کرێکارە کە پێشکەشیدەکات لە ماوەیە کە کاتی پێویست بۆ بژاردنی کرێکەی تێپەڕدەکات، سەرچاوەی زێدەباییە و قازانج و زیادبوونی رۆژ لە دوا رۆژی قەبارەی سەرمایەیە.

با کەس پێمان نەڵێت کە ئێمە هەڵدەستین بە گریمانەیەکی خۆڕایی کاتێ ئیدعای ئەوە دەکەین کە کرێکارەکە لە کۆتایی سێ رۆژەکە بەکارەکەی ئەو کرێیەی وەردەگرێت، داویەتی و سێ سێ رۆژەکەی تر کار بۆ سەرمایەدارەکە دەکات. لە راستیدا، لێرە هەرگیز گرنگ نییە بزانین داخۆ کرێکارەکە رێك پێویستی بە سێ رۆژ هەیە بۆ پڕکردنی کرێکەی یان لە دوو یان چوار رۆژ و لە لایەکیترەوە ئەم مەسەلەیە بە گوێرەی باروودۆخە جیاوازی هەیە، بەڵام ئەوەی بە شێوەیەکی گەوهەری بایەخی پێدەدەین ئەوەیە کە سەرمایەدار لە دەرەوەی سنووری ئەو کارەی نرخەکەی دەدا، لە هەمان کاتدا دەستدرێژی بۆ **کارێکیشدا دەکات، نرخەکەی نەداوە** و ئەمەش گریمانەیەکی بە خۆڕایی نییە، چونکە ئەو رۆژەی سەرمایەدار لە رەوڕەوەی زەمەندا لە کرێکار هیچی دەست

نەکەوێت تەنها هەمان ئەو برە کارە نەبێت کە نرخەکەی داوە، ئەوا لەو ڕۆژەدا دەرگای کۆمپانییەکەی دادەخات، چونکە هەموو قازانجەکەی لەناودەچێت و وەك تۆزی لێدێت.

ئەمە چارەسەری هەموو ناکۆکییەکانە.

پێکهاتنی زێدەبایی(کە قازانجی سەرمایەدار بەشێکی گرنگییەتی) ئێستا بە تەواوەتی ڕوونبووەوە و سروشتییە. بەو شێوەیەش بە تەواوی بۆمان ڕوون ئەبێتەوە کە ئەگەر نرخی بەهای هێزی کار بە تەواویش بە کرێکار بدرێت، هێشتا زۆر کەمترە لەو بەهایە کە سەرمایەدار دەیەوێت لە هێزی کارەوە زەوتی بکات، بەڵام جیاوازییەکە، ئەوەش ئەو کارە کە نرخەکەی نادرێت، ڕێکورەوان ئەو بەشەیە کە سەرمایەدارەکە وەریدەگرێت یان ئەگەر بمانەوێت وردتر دەریببڕین، ئەو بەشەیە کە چینی سەرمایەدار وەریدەگرێت، چونکە خودی ئەم قازانجە لەو نموونەیە کە پێشتر هێنامان، واتە ئەو قازانجە کە فرۆشیاری پەمووەکە دەستیکەوت، دەبێ بەرتەسك ببێتەوە ئەگەر نرخی پەموو لە کارێکدا نرخەکەی نەدرابێت، بەرزنەبێتەوە. دەبێ بازرگانەکە کاڵاکەی پێشتر بە یەکێك لە پیشەسازییەکانی لۆکەچنین فرۆشتبێت کە دەتوانێت لە دەرەوەی ئەو 100لیرەیە، لەبەرهەمە درووستکراوەکەیشی قازانجێك بۆ خۆیشی دەستکەوتبێت، لە پاشانیشدا کارە نرخپێنەدراوەکە کە دەستیکەوتووە لە تەکیدا دابەشدەکات. ئەم کارە نرخپێنەدراوە لەلایەکیتریشەوە هەر هەموو باجەکانی دەوڵەت تا ئەو جێیەی کە لە چینی سەرمایەدار وەرئەگیرێ و ئەو داهاتەی کە خاوەن زەوییەکان چنگیان ئەکەوێ هەر لەو کارە نرخپێنەدراوەوە سەرچاوەئەگرێ. کۆڵەکەی تەواوی سیستێمی کۆمەڵایەتی ئیمرۆ لەسەرتاپای ئەو کارە خۆڕاییە دامەزراوە!

بەڵام بەهەڵەدا چووین ئەگەر وا تێبگەین کە کاری خۆڕایی تەنها لە هەلومەرجی کۆمەڵایەتی ئیمرۆدا هەبووە، واتە تەنها سەرمایەداری کە بەرهەمهێنان لەسەر بناغەی ڕووبەڕووبوونەوەی سەرمایەداران و کرێکارە کرێگرتەکان دامەزراوە و بوونی هەیە، بە پێچەوانەوە لە هەموو کاتێکدا، چینی ژێردەست ناچاربووە بەشێك لە کارەکەی بە خۆڕایی ئەنجام بدات.

بە درێژایی هەموو ئەو ماوە دووروردرێژە کە کۆیلایەتی شێوەی باوی ڕێکخستنی کار بووە، کۆیلەکان ناچاربوون کە کارێکی زۆر زیاتر لەوەی کە بۆ پێویستی ژیانیان پێیان ڕەوادەبینرا بۆ خاوەن کۆیلەکان بکەن. هەروەها لە سیستێمی دەرەبەگایەتیشدا"بەگزادە و ڕەعییەت" و تا نەهێشتنی سوخرەکاری جووتیارەکان مەسەلەکە هەر بەو شێوەیە بووە.

جیاوازییەکە لە نێوان ئەو ماوەیە بوو کە کرێکار بۆ مانەوەی ژیانی خۆی کاری دەکرد، لەگەل ئەو زێدەکارە کە جووتیار بە دەرەبەگە خانەدانەکان دەیدا، لێرەدا هەستی پێدەکرا کە بەشی کاری دووهەمەکەیان بە تەواوی بە جیا لە بەشە کاری یەکەم، ئەنجام دەدرا.

ئێستا شێوەکەی گۆڕا، بەڵام مەسەلەکە وەك خۆی دەمینێتەوە، چونکە، هەروەکو مارکس لە کەپیتاڵدا ئەڵێ: مادام بەشێك لە کۆمەڵگا مافی مۆنۆپۆلکردنی ئامرازەکانی بەرهەمهێنانی هەیە، ئەوا کرێکار ئازاد بێت یان نا،

ناچاره كه جگه لەو كارەی كه بۆ بەرێوبردنی ژیانی كەسایەتی خۆی ئەنجامی دەدا، بڕێك زێدەكاریش بكات تا پێویستییەكانی ژیانی خاوەن ئامرازەكانی بەرهەمهێنانیش دابین بكات!

2

لە وتاری رابردوودا بینیمان كە هەر كرێكارێك، سەرمایەدار كاری پێدەدات، دووجاری كاردەكات، لە ماوەی بە شێك لەو كاتە كە تێدا كار دەكات ئەو كرێییە كە سەرمایەدار پێدادات. ئەم بەشە ماركس ناوی دەنێت **كاری پێویست**، بەلاَم لە پاشاندا كرێكارەكە دەبێ درێژە بە كارەكەی بدات و لە ماوەی ئەم كاتەدا، **زێدەبایی** بۆ سەرمایەدارەكە بەرهەمدەهێنێت و قازانج بەشێكی گەورەی پێكدەهێنێت. ماركس ئەم بەشە ناو دەنێت **كاری زیادە**.

با ئەو گریمانەیە بكەین كە كرێكار سێ رۆژ لە هەفتە بۆ ئەوە كار دەكات، كرێیەكەی بداتەوە و سێ رۆژ بۆ بەرهەمهێنانی بەهای زێدەبایی. بە دەربڕینێكیتر، مانای وایە ئەگەر رۆژانە دوازدە سەعات لە رۆژێكدا كار بكات، رۆژانە ماوەی شەش سەعات بۆ كرێكەی كاردەكات و شەش سەعلات بۆ بەرهەمهێنانی بەهای زێدەبایی. هەرگیز لە هەفتەیەكدا زیاتر لە شەش رۆژ یان زیاتر لە حەف رۆژ ئەگەر رۆژی یەكشەمەشی بۆ زیاد بكەین. بەلاَم لەهەر رۆژێكدا بە تەنیا لێی وەرگیراوە، دەتوانین شەش یان هەشت یان دوازدە یان پازدە سەعات یان زیاتر لە سەعاتی كاركردنیش وەربگرین.

كرێكارەكە لە هەمبەر كرێی رۆژانەیدا، رۆژێكی كار بە سەرمایەدارەكە فرۆشت. بەلاَم رۆژی كار چییە؟ ئایا هەشت سەعاتە یان هەژدە سەعات؟

بەرژەوەندی سەرمایەدار لەوەدایە تا پێبكرێت، رۆژی كار درێژ بێت و هەرچەند درێژ بوو، بڕێكی گەورەتر لە زێدەبایی بەرهەمدەهێنێت. كرێكاریش بەراستی هەستی پێدەكات كە هەر سەعاتێكی زیادە لە كاتی پێویست بۆ دانەوەی كرێكەی، بە زۆرەملی و نایاسایی لێی وەردەگیرێت و دەبێ بە خودی خوێن و كۆشتەكەی بنالێنێ. ئەمە مانای ئەوەیە كاتێكی زیاتر كاری پێبكرێت. سەرمایەدار لە پێناو قازانجەكەی هەولدەدات، و كرێكاریش لەپێناو تەندرووستییەكەی؛ لەپێناو چەند سەعاتێكی پشوودان، هەولدەدات بۆ ئەوەی بتوانێت نە تەنها كاربكات، بخەوێت و بخوات، بەڵكو بۆ ئەوەی لەلایەكیترەوە بتوانێت دووپاتی خودی خۆی بكات كە مرۆڤە.

بەم بۆنەیە دەبێ تێبینیەكی سەرپێیی دەربڕین، ئەوەش ئەوەیە كە هەرگیز رەهنی ئیرادەی باشی سەرمایەدارێك نییە بەتەنها بكێشرێت بۆ ناو ئەم جەنگە یان نا، چونكە كێبڕكێ ناچاری ئینسانیترین سەرمایەدار دەكات، هاوپەیمانی لەگەل برادەرەكانی بكات و پشت بە هەمان ئەو ماوەی كارە ببەستێت كە وەك بنەما پشتیان پێبەستووە.

خەبات لەپێناو دیاریكردنی رۆژی كار لە مێژوودا، لەگەل یەكەم هاتنە مەیدانی كرێكارە ئازادەكان دەستیپێكردو هێشتا تا ئیمڕۆمانیشدا دریچژەی هەیە. نەریتەكانی بە پێی جۆرەكانی پیشەسازی دووچارمان دەكات، رۆژانی

کارکردن بۆ ماوەی جیاواز دەکات، بەڵام لە واقیعدا بەدەگمەن ئەو ڕۆژانە لەبەرچاو دەگیرێت. ئێمەش ناتوانین بڵێین کە ڕۆژی کاری سرووستی هەیە، ئاسایی، تەنها ئەو کاتە نەبێت کە یاسا ڕۆژی کار دیاری و چاودێری دەکات.
ئەمە هەتا ئێستا ڕێك لە ئەیالاتە پیشەسازییەکانی بەریتانیا ڕوودەدات. لێرەدا ڕۆژی کار بە دە سەعات دیاریکراوە(دە سەعات و نیوە لە ماوەی پێنج ڕۆژ و حەفت سەعات و نیو لە ڕۆژ شەمە) بۆ هەموو ژنان، هەرزەکاران کە تەمەنیان لە نێوان سێزدە و هەژدە ساڵن و لەبەر ئەوەی پیاوان بە بێ ئەوان ناتوانن کار بکەن، بۆیە ئەمانیش سوود لە دە سەعاتی کاری ڕۆژ، وەردەگرن. کرێکارانی ئەنگلیز بە خەباتی خودی خۆیان ئەم یاسایە وەرگرت؛ بە ساڵانی درێژ لە جێگیروخۆڕاگری؛ بە خاتێکی بێوچان و کەلەڕەقانە لە دژی خاوەن کارگەکان؛ بەرێگای ئازادی ڕۆژنامەوانی و مافی گردبوونەوە، کۆبوونەوەو هاوپشتی و هەروا بەشێوەیەکی زۆر زیرەکانە سوودیان لە دووبەرەکی ناو چینی دەسەڵاتدار وەرگرت. ئەم یاسایە بوو بە زامنی کرێکارە ئینگلیزەکان و تا ڕادەیەك گشت بوارەکانی پیشەسازییە گەورەکانی گرتەوەو ساڵی ڕابردوو تا ڕادەیەك هەموو پرۆژەکانیشی گرتەوە، یان لەلانی کەمەوە بۆ ئەو پرۆژەیانە کە ژنان و هەرزەکاران تێیاندا کاردەکەن.
لەبارەی بابەتی ڕێکخستنی یاسایی بۆ ڕۆژی کار لە ئەنگلتەرە، کتێبەکەمان کۆمەڵێ بەڵگەنامەی تێدایە کە زۆر بەدوورێژی باسی ئەم لایەنە دەکات و دەخرێتە بەردەم (پەرلەمانی ئەڵمانیای باکوور)یش بۆ گفتوگۆکردن لەبارەی یاسای تایبەت بە پیشەسازی و پاشانیش گفتوگۆ لەبارەی ڕێکخستنەکانی کارکردن لە کرگەکان. ئێمە هیواداریین نوێنەرێك لەو نوێنەرانە کە لەلایەن کرێکارە ئەڵمانەکانەوە هەڵبژێردراوە، بەشداری نەکات لە گفتوگۆکردنی لەبارەی ئەم یاسایە، پێش ئەوەی بە قووڵی کتێبەکەی مارکسی خوێندبێتەوە و بەباشی لێی تێگەیشتبێت. لەم بوارەدا دەبێ کارێکی زۆر ئەنجام بدەین.
کەرتکەرتبوون ئیمڕۆ ناو چینە دەسەڵاتدارەکان لە کاتێکی تر زۆر بۆ کرێکارەکان گونجاوە، **چونکە هەڵبژاردنی گشتی چینە دەسەڵاتدارەکان ناچار دەکات، دەروومزیی بکەن بۆ پشتگیری کرێکارەکان.** چوار یان پێنج لە نوێنەرەکانی چینی کرێکاران لەم بارودۆخە، **هێز پێکدەهێنن** ئەگەر بزانن چۆن سوود لە بارودۆخەکەیان وەردەگرن و پێش هەر شتێکیتر بزانن مەسەلەکە پەیوەندی بەچییەوە هەیە و باسی چی دەکرێت، بەڵام حاڵی بۆرژواکان وا نییە، هەروا لەپێناو ئەوەی کتێبەکەی مارکس کۆمەڵە بەڵگەنامەیەکی ئامادەکراویان پێشکەش بکات.
ئێمە زنجیرەیەك لە لێکۆڵینەوەیەکی تری زۆر دەگمەن بەجێدەهێڵین کە زیاتر بایەخێکی تیئۆری هەیە، و تەنها لە دوا بەشی ئەم کتێبە(کەپیتاڵ)ڕادەوەستین کە تێدا چارەسەری شێوازی کەڵەکەکردنی سەرمایە دەکات. نووسەرەکەی لە سەرەتاوە دەسەلمێنێ کە شێوازی بەرهەمهێنانی سەرمایەدای، واتە ئەو شێوازە کە لەلایەکەوە سەرمایەداران جێبەجێی دەکەن لە لایەکیتر کرێکارە کرێگرتەکان، تەنهاو بەردەوام سەرمایە بۆ سەرمایەداران بەرهەمناهێنێت، بەڵکو لە هەمانکاتدا و بەبەردەوام هەژاری کرێکار بەرهەمدەهێنن. ئەم مەسەلەکە وا پیلانرێژکراوە بۆ ئەوەی بۆ هەمیشە و سەرلەونوێ لەلایەکەوە سەرمایەداران هەبن کە خاوەنی هەموو ئامرازەکانی بژێوی، مادده سەرەتاییەکان و کەرەستەکانی کارن و لە لایەکەیترەوە، زۆربەی جەماوەری کرێکاران

که خۆیان بەناچارکراوی دەبینن بۆ فرۆشتنی هێزی کارەکەیان بەو سەرمایەدارانە کە لە بەرامبەر بڕێکی دیاریکراو لە ئامرازەکانی بژێویان لە کریمانەی باشترین بارودۆخ، رێك بەسی مانەوەیان دەکات بەچاکی بۆ کارکردن و بۆ پێگەیاندنی نەوەی نوێی کرێکارە رەنجدەرەکان کە بۆ کارکردن کەڵکیان هەیە. بەڵام کاری سەرمایە تەنها بۆ لەدایکبوون و نۆژەنکردنەوەی بەرهەمهێنان نییە: سەرمایە بەبەردەوام زیاددەکات و بەمە لە دەسەڵات و هێزەکەی زیاددەکات کە بەسەر جەماوەری کرێکارە رووتوقوتەکان سەپاوە. هەروەك چۆن سەرمایە زۆردەبێ و بەبەردەوام لە پانتاییەکدا بەرفراوانتر دەبێت، شێوازی بەرهەمهێنانی سەرمایەداری دووبارە چینی رووتوقوتی کرێکاران لەسەر ئاستی پانتاییەك کە هەمیشە بەرفراوانتر دەبێت و بە ژمارەیەکی هەمیشە زیاتر، بەرهەمدەهێنێت.

کەڵەکەکردن هیچیتر ناکات تەنها بەرهەمهێنانی سەرلەنوێی ئەم پەیوەندییە نەبێت((ئەم مەسەلەیە پەیوەندی بە پەیوەندیە کۆمەڵایەتییەکان هەیە: سەرمایەو کاری کرێگرتە-بڵاوکەرە فەرەنسییەکان-))وەك یەك لە بوارێکی پێشکەوتوودا، بە ژمارەیەکی زیاتر لە سەرمایەداران لەلایەك و ژمارەیەکی مەزنتر لە کارگەرانی کرێگرتە لەلاکەی ترەوە....کەواتە کەڵەکەکردنی سەرمایە لە هەمان کاتدا، زیادکردنی چینی کرێکارانە.

بەڵام بە هۆی پێشکەوتنی زۆر باشی ئامراز و کشتوکاڵ...هتد هەمیشە پێویستی بە ژمارەیەکی کەمتر لە کرێکار دەبێت بۆ دەستکەوتنی هەمان چەندایەتی بەرهەمەکان و بە هۆی ئەم باشییەوە کە مانای واقعی ئەفراندنی زێدەی کرێکاران دەدا و تەنانەت هەمیشە خێراتر لە خودی سەرمایە کە ژمارەیان روو لە زیادبوون دەکات، پێشدەکەوێت. ئایا چی لەگەل ئەم کرێکارەانە روو دەدات کە ژمارەیان هەمیشە لە زیادبوونە؟

ئەمانە لەشکرێکی پیشەسازی یەدەك پێکدەهێنن ولەو ماوەیە کە بارودۆخەکە خراپ یان لاواز بەرێوەدەچێت، کەمتر لە بەهای کارەکەیان دەستدەکەوێت و بەشێوەیەکی کاتی بەکاردەهێنرێت یان دەبێ بە بار بەسەر یارمەتییە خێرخوازییە گشتییەکانەوە، بەڵام لەو ماوەیە کە کارەکان بەشێوەیەکی تایبەتی گەشەدەسێنێ، ئەم یەدەکە بە کەڵکی خاوەن کارەکان دەگەڕێتەوە-وەك لە بەریتانیا دەردەکەوێت- واتە ئەم لەشکری یەدەکەی کرێکارە پیشەسازییەکان بەکاردەهێنێت بۆ روخاندنی هێزی بەرگری ئەو کرێکارانە کە بە شێوەیەکی رێکخراو بەکاردەهێنرێن و بۆ هێشتنەوەی کرێی کارەکەیان لە نزمترین ئاستدا.

(هەرچەند سەروەتی کۆمەڵایەتی مەزنتر بوو...زێدەی رێژەیی ژمارەی دانیشتوان یان لەشکری یەدەکی پیشەسازی، زۆرتر دەبێ. بەڵام هەرچەند یەدەکەکان زیاتر بوون بە نیسبەت لەشکری کاری چالاك(ئەوانەی بەشێوەیەکی رێکخراو بەکاردەهێنرێن)، زێدەی جێگیرکراو(بەردەوام و نەگۆڕ)ی دانیشتوانیش زیاددەبن و چینی کرێکار کە نەهامەتەکانیان راستەوخۆ هاوشانە لەگەل رەنجی قورسی سەپێندراو و چڕتر دەبن. لەدواییدا هەرچەند ژمارەی رەشورووتەکانی چینی کرێکار بە کرێ و لە شکری یەدەکی پیشەسازی زیادی کرد، دووڕوویی فەرمیش زیاددەکات. ئەمە یاسای گشتی و رەهایە بۆ کەڵکەکردنی سەرمایە- مارك، سەرمایە، جلدی سێهەم).

ئەمە بەشێوەیەکی زانستیانە و زۆر بەدڵڕەقی و رود دەرکەوتووە-ئابووریناسە فەرمییەکان بەتەواوەتی خۆیان لادەدەن لە هەوڵی وڵامدانەوەی-هەندێ یاسای سەرەکییەکانی سیستێمی کۆمەڵایەتی سەرمایەداری لە سەردەمی

هاوچەرخ. بەڵام لەگەل ئەوەشدا، ئایا هەموو شتێك گوترا؟ هەرگیز نەخێر. ئەگەر مارکس هەڵدەستێ بە پێشاندنی لایەنە خراپەکانی بەرهەمهێنانی سەرمایەداری تا هێزی بەرهەمهێنانی کۆمەڵگا پلە بە پلە بۆ ئاستێك بەرزبکات، تێدا **هەموو** ئەندامانی کۆمەڵگا وەك یەك گەشە بە بەها مرۆییەکانیان بدەن.

بەرهەمهێنانی سەرمایەداری یەکەم بەرهەمهێنانە سەروەتوسامان و هێزی بەرهەمهێنان کە مەرجە پێویستەکانی پێکدەهێنن، دەخولقێنێ، بەڵام لە هەمان کاتی خولقاندنەکەیدا، جەماوەری کرێکارە چەوساوەکانیش دەخولقێنێ و ئەو چینە کۆمەڵایەتییە پێکدێت کە خۆی ڕۆژ لەدوای ڕۆژ بە ناچار دەبینێت داوای بەکارهێنانی ئەم سەروەت و هێزی بەرهەمهێنانە بکات بۆ بەرژەوەندی گشت کۆمەڵگا- نەك وەك بارودۆخی ئیمرۆمان-بۆ بەرژەوەندی چینێکی مۆنۆپۆڵ.

کەڵەکەکردنی سەرەتایی

نهێنی کەڵەکەکردنی سەرەتایی

ئێمە بینیمان چۆن مایە دەبێتە سەرمایەو ئەمیش دەبێتە سەرچاوەی زیادەبایی و ئەمیش دیسا بە سەرچاوەی سەرمایەی تەواوکەر. بەڵام کەڵەکەکردنی سەرمایە، پێشوەخت گریمانەی هەبوونی زێدەبایی دەکات و ئەمەش پێشوەخت گریمانەی هەبوونی هەر شێوەیەك لە بەرهەمهێنانی سەرمایەداری دەکات کە بەخۆی ناچێتە ناو گۆڕەپانەکەوە، تەنها لەو چرکەساتەدا نەبێت کە تێیدا کوتلەیەك لە سەرمایە کەڵەکەی کردووەو هێزی کارگەران بە دەستی بەرهەمهێنەرە کالاییەکانەوە، گەیشتووەتە پلەیەکی دیاریکراوی زلهێز. کەواتە ئەمە هەمووی پیشانماندەدەن کە ئەم بزووتنەوەیە لەناو بازنەیەکی بۆشدا دەخولێتەوەو ناتوانێت لێی دەربازببێت بەبێ ئەوەی وەك ئادەم سمت داندەنێت بە بوونی کەڵەکەکردنی سەرەتایی(accumnlation previous)پێشتر بۆ کەڵەکردنی سەرمایەو وەك خاڵی دەستپێکی بەرهەمهێنانی سەرمایەداری خزمەتدەکات، لەبری ئەوەی لێوەوەی سەرچاوەی وەرگرتبێت.

دەتوانین بڵێین کە ڕۆڵی ئەم کەڵەکەکردنی سەرەتاییە لە ئابووری سیاسییدا، نزیکە لە هەمان ئەو ڕۆڵە کە خەتاباری سەرەتا لە(زانستی لاهوتی)دەیبینێت. ئادەم قەپی لە سێوەکە گرت و خەتاباری لە جیهان لەدایك دەبێت؛ سەرچاوەکەی بە سەرچڵی ڕاڤەیدەکات و ئیدعادەکات کە لەپاش ئەفراندنی جیهان بە چەند ڕۆژێك ڕوویداوە.

هەروا لە ڕابردوودا، لە چاخێکی زۆر دوور، لە سەردەمێکدا کۆمەڵگا بۆ دوو ئۆردوگا دابەشبووە: قەومێك لە هەڵبژاردە(نوخبە)هەبوو کە زیرەك وچالاکانە خەریکی کارکردن بوون و نەریتی تایبەتی خۆیان هەبوو و، لەولایشەوە کۆمەڵێك تەمەڵ کە لە بەیانییەوە تا ئێوارەو لە ئێوارەوە تا بەیانی مێوانداریان دەکرد. ئاشکرایە یەکەمەکەیان کەنز لەدوای کەنزیان کەڵەکەدەکرد، کەچی ئەوانیتر لە پڕێکدا دەبینن هیچ شتێکیان نییە. ئا لێرەدا هەژاری زۆربە کە ئەرکیان لەسەرە سەرەڕای کارکردنی بێ کۆتایی و بێ وەستاندن، بەخودی خۆیان ڕەنجبدەن؛ لەلایەکی تریشەوە دەوڵەمەندی ژمارەیەکی کەم کە بەری هەموو کارەکانیان دەستدەکەت، بەبێ ئەوەی ئەرکی بەکارهێنانی پەنجەکانی دەستیشیان لەسەربێت.

هەقبێژییە ئەگەر بڵێین کە چیرۆکی خەتای سەرەتایی لە لاهوتدا، پیشاناندەدات چۆن خودا بڕیاریدا مرۆڤ بە ئارەقەی نێوچەوانی نانەکەی دەستبخات. بەڵام بەداخەوە، چیرۆکی خەتای ئابووری کەلێنێك پڕدەکات ئەوەش کاتێ پیشاناندەدات چی بەسەر ئەوانە دێت کە سەرپێچی لە یەکێك لە فەرمانەکانی خودا دەکات.

ئەوانە هەرگیز ماندوو نابن لە دووبارەکردنەوەی ئەم منداڵکارییە هیچوپوچە. بۆ نموونە بەڕێز(تیار) هێشتا دەوێرێ نان بەو فەرەنسییانە بدات کە جاران زۆر زیرەك و روح سووك بوون و ئەو منداڵکارییە هیچووپووچە لە کتێبێکدا پێشکەشدەکات و وەك پیاوێك لە پیاوانی دەوڵەت بە بوێرییەوە ئیدیعای ئەوە دەکات بەتەواوەتی بنەبڕی ئەو هێرشە خوانەناسانەی کردووە کە سۆسیالیستەکان لە دژی موڵکایەتی ئەنجامیانداوە. لە راستیدا کاتێ مەسەلەی موڵکایەتی بۆ شیکردنەوە دادەنرێت، دەبێ هەر مرۆڤێك ئەرکێکی پیرۆز ئەنجامبدات و ئەوەش ئەوەیە بەسبکات بە ژێری کتێبی ئەلفوبێت؛ ئەو تاقە کتێبە کە هەموو قوتابیان لە هەموو تەمەنێکدا بەکاریدەهێنن و دەیخوێننەوە .

هێرشکردن، کویلەکردن، دەستدرێژی چەکدارانە، راورووتکردن، دەسەڵاتدارێتی هێزە دڕندەکان لە رووداوە مێژوویە واقیعییەکان و لاپەڕەکانیدا، هەمیشە سەردەکەوتن. بەڵام لە سەرچاوە ئابووری سیاسییە بەحورمەت و بەڕێزەکاندا، بە پێچەوانەوە، لە هەموو کاتێکدا خۆشەویستی بێگەرد، سەردەکەوت. بە گوێرەی بۆچوونی ئەو(مەبەستی تیار)ە، بێجگە لەم ساڵە، هەگیز پێشتر هیچ ئامرازێکیتر نەبووە بۆ دەوڵەمەندی تەنها بە کارو هەق نەبێت. لە راستیدا شێوازە زۆرەکانی کۆکردنەوەو کەڵەکەکردنی سەرەتایی هەموو ئەوەیە کە تۆ دەتەوێ، تەنها بابەتی خۆشەویستی بێگەرد و عیشقی بێتاوان نەبێت.

پەیوەندی فەرمی سەرمایەدارو کرێگرتە، مۆرکی بازرگانی پەتی هەیە. ئەگەر یەکەمیان رۆڵی سالارو دووهەم، رۆڵی خزمەتچی ببینێت، ئەو پەیوەندییە لەبەر چاکی گرێبەستێکدا نەبوو، ئەمیان بە رێگەیەوە تەنها خۆیی نەخستووەتە خزمەتی ئەویترو پاشان لە بارودۆخی ملکەچی بۆ ئەو، بەڵکو لە هەموو مافێك لە مافەکانی موڵکایەتی خودی بەرهەمەکەی، وازی هێناوە. بەڵام بۆچی کارگەری کرێگرتە ئەم گرێبەستە دەبەستێت؟ چونکە بێجگە لە هێزی کەسایەتییەکەی، هیچ موڵکێکی تری نییە، واتە ئەو کارە کە هێشتا لە بواری هێزو توانایە، کەچی هەموو مەرجە دەرەکییە پێویستەکان بۆ بەرجەستەکردنی قودرەت و لە جەستەیەکدا پێکیبهێنێت، واتە ماددەو کەرەستە پێویستییەکان بۆ مومارەسەی کارکردن بەشێوەیەکی سوودبەخش و قودرەت بۆ هەڵسوکەوتکردن بە کەرەستەی بژێوی کە وەلانانرێت بۆ پاراستنی هێزی کارکردن و گۆڕینی بۆ بزووتنەوەیەکی بەرهەمهێنەر. هەموو ئەمە لە دیوەکەیتر هەیە.

لە بنەڕەتی سیستێمی سەرمایەداریدا، شتێك لەهەناویدا هەیە، واتە جیابوونەوەی ریشەیی لە نێوان بەرهەمهێنەرو کەرەستەکانی بەرهەمهێنان. ئەم جیابوونەوەیە لەو کاتەوە کە سیستێمی سەرمایەداری کۆڵەکەکانی بتەو بووە، بە شێوەیەکی پلە بە پلەی پێشکەوتوو، دووبارە بەرهەمدەهێنێت. بەڵام لەبەر ئەوەی ئەو جیابوونەوەیە لەسەر بنەمای ئەم سیستێمە پێکدێت، ئەوا ناتوانێت بەبێ ئەو توندوتۆڵ ببێت. بۆ ئەوەی ئەم سیستێمی سەرمایەدارییە لەدایك ببێت، کەواتە دەبێ لەلانی کەمەوە بە کردەوە، بەشێکی کەمی کەرەستەکانی بەرهەمهێنان بەبێ چەندوچۆن، لە بەرهەمهێنەراندا، داماڵیوە، ئەو بەرهەمهێنەرانە کە بەکاریاندەهێنا بۆ ئەنجامدانی کارە تایبەتییەکانیان؛ دەبێ ئەم کەرەستەی بەرهەمهێنانە لە دەستی بەرهەمهێنەرە بازرگانەکان ئاستەنگ بێت کە لەلایەن خۆیانەوە بە کارکردنی غەیرەو مامەڵە پێکردنیان بۆ بازرگانی بەکاریاندەهێنن. ئەو **بزووتنەوە مێژووییەی** کە جیابوونەوە لە نێوان کارو مەرجە دەرەکییەکان جێبەجێدەکات، کەواتە ئەمە کلیلی نهێنی ئەو کەڵەکەکردنەیە کە پێدەڵێن کەڵەکەکردنی((سەرەتایی))چونکە بۆ چاخە پێش مێژووییەکەی جیهانی بۆرژوازی دەگەڕێتەوە.

سیستێمی ئابووری سەرمایەداری لەناو هەناوی سیستێمی ئابووری دەرەبەگایەتییەوە دەرچووەو نەمانی یەکێکیان بووە هۆی سەرهەڵدانی توخمە پێکهێنەرەکانی ئەویتریان.

ئەمما کارگەر، واتە بەرهەمهێنەری راستەوخۆ بۆ ئەوەی بتوانێت هەڵسوکەوت بە خودی کەسایەتییەکەی خۆی بکات، دەبوو یەکەمجار وازبهێنێت لەوەی کە بە موڵکییەتی دەرەبەگەکە بەستراوەتەوە، یان دەبوو ببێت بە دەرەبەگ بۆ کەسێکیتر؛ و نەیدەتوانی ببێت بە فرۆشیارێکی ئازادی کارکردن، کالاکەی لەسەرشان هەڵبگرێت تا بازاڕێکی بۆ بدۆزێتەوە، تەنها پاش ئازادبوونی نەبێت لە سیستێمی(تایفەی پیشەکان) لەگەڵ جەماعەتی سەرۆك پیشەکان کە تێیاندا(یان گەورەپیاوانی کار: chefs de maitrises)و وەکیلی تایفەکان(jurandes)و یاساکانی مەشقپێکردن و راهێنان..هتد.

ئەو بزووتنەوە مێژووییە کە بەرهەمهێنەران بۆ کرێگرتە دەگۆڕێ ولە زنجیرەی پیشەسازی پلە بە پلە، وەك رزگارکەریان لە رەنجبەری دەردەکەوێت. لە لایەکیترەوە ئەم رزگارکەرانە، نابنە فرۆشیاری کەسەکانیان تەنها ئەو کاتە نەبێت کە لەهەموو کەرەستەکانی بەرهەمهێنانی دەستیان و لەهەموو بژێوییە دابینکراوەکان کە سیستێمە کۆنەکە پێشکەشیانی دەکرد، رووتدەکەنەوە. مێژووی زەوتکردنی موڵکایەتییەکەیان بابەتێك نییە بۆ حەدس و گریمانە: لە لاپەڕەکانی مێژووی مرۆڤایەتیدا بە پیتی نەمرانەی خوێن و ئاور(ئاگر)، نووسراوە

ئەمما سەرمایەدارەکان، خاوەن پرۆژەکان، ئەو سوڵتانە نوێیانە کە خاوەن دەسەڵاتی رەهان، تەنها ئەوەیان لەسەر نەبوو، سەرۆك پیشەکان لەڕیشەوە دەربکەن، بەڵکو دەرەبەگە خاوەن موڵکەکانیش لەڕیشەوە دەربکەن تا دەستبەسەر سەروەتیشدا بگرن. لەم بارەیەوە دەسەڵاتگرتنەدەستی سەرمایەدارەکان وەك دەرئەنجامی جەنگێکی سەرکەوتوو لە دژی دەسەڵاتی خانەدانەکان لەگەڵ ئیمتیازاتە سەرنجراکێشەکان دەردەکەوێت و دژی سیستێمی تایفەگەرییەتی و ئەو رێگرییانەی دەیخاتە بەردەم گەشەسەندنی ئازادی بەرهەمهێنان و بە کاربردنی مرۆڤ بە شێوەیەکی ئازادانە. بەڵام سوارچاکەکانی پیشەسازی خانەدانەکان، وەچەی سوارچاکانی شمشێری شەرەفمەندیان نەخستووەتەوە تەنها بە سوودوەرگرتن نەبێت لە رووداوگەلێك کە دەستیان تێدا نەبووە. ئەمانە بەئامرازگەلێکی سووك و ڕسوا گەیشتنە دەسەڵات کە هاوچەشن بوو لەگەڵ ئەو ئامرازە سووك وڕسوایانە کە کۆیلە ئازادکراوەکانی رۆما بەکاریاندەهێنا بۆ ئەوەی ببێت بە سەرداری سەردارەکەی.

کۆی ئەو گەشەسەندنە کە لە پرۆسەی پێگەیشتنی هەردووکیان، واتە کرێکاری کرێگرتەو سەرمایەدار دەگرێتەوە، خاڵێکی دەستپێکی هەیە کە ئەوەش کۆیلەکردنی ئیشکەرە؛ ئەو پێشکەوتنەی پێدەگات، لە گۆڕینی شێوەی کۆیلەکردن دەکرێت و بوار فەراهەمکردن بۆ گەشەسەندنی بەکاربردنی دەرەبەگایەتی بۆ بەکاربردنی سەرمایەداری. بۆ ئەوەی خوێنەر لەم گەشەسەندنە تێبگات، پێویست ناکات بۆ سەردەمە زۆر کۆنەکانی مێژوو بگەڕێینەوە.

سەرەڕای دارِشتنە سەرەتاییە یەکەمەکانی بەرهەمهێنانی سەرمایەداری و روخسارە سەرەتاییەکەی لە سەردەمێکی زوو لە دەوری دەریای ناوەڕاست روویداوە، بەڵام سەردەمی سەرمایەداری بۆ سەدەی شازدەهەم دەگەڕێتەوە. کاتێ ئەم بەرهەمهێنانە سەرهەڵدەدات، لەناوبردنی سیستێمی رەنجبەرایەتی بووە بە واقیع و سەردەمێکی زۆری بەسەرچووەو بووەو سیستێمی شارە دەسەڵاتدارەکان کە شانازی سەدەکانی ناوەڕاست بوو، بەوپەڕی وێرانبوونی گەیشتووە.

لە مێژووی کەڵەکەکردنی سەرەتایی، هەموو ئەو شۆڕشانە کە وەك بەرزکەرەوەی پێشخستنی چینی سەرمایەدار بەرەو پێکهاتن، خزمەتدەکەن، لەهەماند کاتدا رووداوگەلێکی گەورەو لەبەرچاو پێکدەهێنن و بەتایبەتی ئەو شۆڕشانە کە هەڵدەستن بە داماڵینی جەماوەرێکی بەرفراوان لە ئامرازە بەرهەمهێنەرەکان ولە ئامرازە نەرێتییەکانیان بۆ بژێویان ولە پڕێکدا دەیانخەنە ناو بازاڕی کارکردنەوە. بەڵام بنەمای ئەم هەموو گۆڕانکارییە، داماڵینی موڵکایەتی جووتیارەکانە.

ئەمەش تەنها لە بەریتانیا نەبێت، هێشتا بە تەواوەتی بەشێوەیەکی ریشەیی ئەنجام نەدراوە: کەواتە ئەم وڵاتە هەڵدەستێت بە رۆڵی یەکەم لەو وێنە یەکەمە کە لە داهاتوودا، باسی دەکەین.

بەڵام هەموو وڵاتە ئۆروپییە رۆژئاواییەکانیتر هەمان ئەم بزووتنەوەیە دەبەزێنێت کەرچی رەنگە لۆکاڵییەکەی ئەم بزووتنەوەیە بە گوێرەی ژینگەکەی دەگۆڕێت یان ئەم بزووتنەوەیە لە بازنەیەکی لە بازنەیەکی بەرتەسك فشاری دێتە سەر، یان مۆرکێکی تەماوی و کەمتر دەرکەوتوو، پیشاندەدا، یان رێکخستنێکی جیاوازی دەبێت .

یاسادانانی خوێناوی دژ بەوانەی موڵکایەتییەکەیان لێ وەرگیرا لە سەرەتای کۆتایی سەدەی پازدەهەموە-یاسا تایبەتەکان بە کرێ

نەشونمای پرۆلیتاریای بێ حاڵ ومالّ لەو کەسانەی کە لەلایەن گەورە دەرەبەگەکانەوە، بێکارکران و لەو جووتیارانە کە بوون بە قوربانی کارە توندوتیژە دووبارەبووەکانەوە بۆ دەستبەسەرراگرتنی موڵکایەتی، پێکهاتن- ئەم نەشونمایە وەك پێداویستێك خێراتر لەوەی کە هەڵدەمژرا، روویدەدا و لەلایەکیترەوە، ئەوانە کە لەپڕ لە مەرجە ئاساییەکانیانی ژیانیان، رووتکرانەوە، نەیاندەتوانی بە هەمان شێوەی لەپڕ، خۆیان لە گەل یاسای سیستێمی نوێ خێرا بگونجێن. بەم شێوەیە کۆمەڵێکی بەرفراوان لە دەروەزە، لانەوازو دزیان لێدەرچوو. ئا لێرەوە لەدەوروبەری کۆتایی سەدەی پازدەو هەموو سەدەی شازدەدا، یاسای خوێناوی دژی لانەوازی دەرکرا. باوکانی ئێستای چینی کرێکاران سزادران چونکە بە ژیانی لانەوازی و هەژاری ناچارکران.

یاساکان وەك لانەوازگەلێگ مامەڵەی لەگەل دەکردن وەك بلێی ئەوانە رامان و بریارێکی پێشوەختیان دابێ بۆ لانەوازی و گریمانەی ئەوەیان کردووە کە لە توانایاندا هەیە وەك جاران هەڵبژێرن ودرێژە بە کارکردن بدەن، وەك بلێی هیچ لە بارودۆخیان نەگۆرابێ.

ئەم یاسادانانە لەبریتانیا، لەسەردەمی هینری حەوتەهەم دەستپێکرد.

هنری هەشتەهەم، 1530: دەروەزە، بەساڵاچوو و لەکارکەوتووان ناسنامەی دەروەزەییان پێدەدرێت، بەڵام لانەوازە تەندرووستەکان سزای قەمچیلێدان و زیندانی دەدرێن.

سزادراوەکان لەپشت عارەبانەکان کۆتدەکران و قامچیکاری دەکران تا خوێن لەسەر لاشەیان دەچۆڕی و لەپاشاندا دەبوو سوێندبخۆن و گفت بدەن بە گەڕانەوەیان چ بۆ شوێنی لەدایکبوونیان یان بۆ ئەو شوێنە کە پێش 3ساڵی دوایی تێدا دەژیان و((گەڕانەوە بۆ کارکردن)).

ئای لەم گاڵتەجارییە! لە حوکمڕانی بیست و هەشت ساڵەی هنری هەشتەهەمدا، خودی ئەم یاسایە بە یاسایەکی زۆر روح سووك دانرا. پەرلەمان بە زیادکردنی وەرگراڤ تر، سزاکانی توندترکرد. لە حاڵەتی لەیەکەم دووبارەکردنی تاوانەکەدا، دەبێ دەروەزەکەووبارە بە قەمچی لێبدرێت و نیوەی گوێی ببڕدرێت و لە دووبارەکردنی دووهەمدا وەك سەرپێچکەر مامەڵەدەکرا و وەك دوژمنی دەوڵەت لە سێدارە دەدرا.

موستەشار تۆماس مۆر لە کتێبەکەیدا بە ناوی(ئۆتۆبیا) بە شێوەیەکی زیندوو و ورد بارودۆخی ئەو بێچارانەی کە رووبەڕووی ئەم یاسا درندانەیە دەبوونەوە، وەسپ کرد: (ئا بەو شێوەیە روودەدا کە کەسێکی زۆر چلێس کە هەرگیز تێرخواردنی نییەو نەگبەتییەکی راستی توشی نیشتیمان دەبێت، دەتوانێت دەست بەسەر هەزاران فەدان زەوی بگرێت و دەوروبەری بە کۆڵەکە و تەل بەند بکات یان خاوەنەکانی بەکاری ستەمکاری و لەشفرۆشی نارەحەت بکات و ناچاریان بکات بە فرۆشتنی هەبوو و نەبوویان و بە شێوەی جۆراوجۆر ناچاریان بکەن خۆویستانە یان بە زۆرەملی هەموو هەژارەکان، دڵسافەکان، ژنان و پیاوان، هاوسەرەکان، هەتیوەکان، بێوەژن و دایکان لەگەل شیرخۆرەکانیان و هەمو شتێکیان، هەڵبێن؛ ئەوانە دەستمایەیەکی کەمیان هەیە،

بەڵام ژمارەیان زۆرە و دەبێ هەنگاوەکانیان بەرەو دوورکەوتن لە خانووە کۆنەکانیان بنێن، بەبێ ئەوەی شوێنێك بۆ پشودان بدۆزنەوە و لە بارودۆخێکی تردا، دەکرا فرۆشتنی پێخەف و ناوماڵەکانیان یارمەتیان بدات، هەرچەند نرخەکانیان کەم بێ، بەڵام کاتێ لە پرێکدا فرێدەدرێنە چۆڵەوانی، ناچاردەبن بە نرخێکی زۆر هیچوپوچ بیانفرۆشن. ئەوجا چییان پێدەکرێت پاش ئەوەی لێرەو ولەێ پاڵکەوتن و دوا فلسیان خەرجکرد؛ بێجگە لە دزی چی تریان پێدەکرێت و ئەوجا هاوار بۆ خوادا دەبەن! هیچیان لەبەردەم نییە تەنها هەڵواسین نەبێ بە گوێرەی هەموو شێوە یاساییەکان یان درێژەپێدان بە هەستان بە دەروەزەیی؟ ئەوکاتە وەك لانەوازەکان فرێدەدرێنە ناو کونجی زیندان، چونکە وەك لانەوازان دەژێن و هیچ کارێك ناکەن؛ ئەمانە ئەو کەسانەن هەرچەند حەماسەتیان هەبێ بۆ ئەوەی خۆیان پیشان بدەن بۆ هەستان بە هەر جۆرێك لە جۆرەکان کارکردن، هیچ کەس رازی نییە کاریان پێبدات.

وەك (تۆماس مۆر)ی هاوسەردەمیان دەڵێت، ئەم هەڵهاتووانە ناچارکران بۆ لانەوازی و دزیکردن((لەسەردەمی هنری هەشتەهەم سزای هەڵواسین لەسەر72 000کەسیان درا)).

لە یەکەم ساڵی حوکمڕانی(ئەدوارد)ی شەشەم-1547، یاسایەك دەردەهێنێت لەبارەی هەر کەسێك نەیەوێت کاربکات، ئەوا ئەو کەسە وەك کویلەیەك دەکات بە موڵکی ئەو کەسەی خەبەری لێداوە کە لانەواز و دەروەزەیە. ئا بەم شێوەیە، بۆ ئەوەی کەسێك کاری یەکێك لەو بێچارانە بۆ خۆی بەکاربهێنێت، تەنها پێویستی بەوە دەبێت خەبەری لێ بدات کە کابرایەکی سەرکێشە و نایەوێت کاربکات. کابرای خەبەرلێدەر ئەوەی لەسەرە نان و ئاو بە کۆیلەکەی بدات و بەیناوبەینیش ئەلکهولی سووك و پاشماوەی ئەو گۆشتە کە بە گونجاوی دەزانێت. هەروا ئەو مافەیشی هەیە بە قەمچی و کۆتەوە، ناچاری بکات بۆ ئەنجامدانی پیسترین و نزمترین کار. ئەگەر کۆیلەکە نزیکەی15رۆژ دیاری نەما، سزای کۆیلایەتی بۆ هەمیشە لەسەر دەدرێت و بە ئاسنی سوورکراو، لەسەر هەردوولای روومەت و نێوچەوانی، پیتی(ئێس)-یەکەم پیتی کۆیلە بە زمانی ئینگلیزی-وێنەدەکێشرا. ئەگەر کۆیلەکە بۆ جاری سێهەم هەڵهات، ئەوسا بە تۆمەتی سەرکێشی لە دەوڵەت، هەڵدەواسرا. سەیدەکە دەتوانێ کۆیلەکەی بفرۆشێت و پاش خۆی بە گوێرەی وەسیەتنامەکەی بیدا بە وەچەکانی و وەك هەر کاڵایەك بۆ گواستنەوە یان ئاژەڵ، بیدا بە کرێ. ئەگەر کۆیلەکان پیلانگێرییەکان لە دژی سەیدەکانیان رێکبخستبا، سزای مەرگیان لەسەر دەدراو لەبەر ئەوەی دادوەرانی سوڵحکردن ئەم لایەنانە پێ راگەیەندرابوو، دەبوو شوێن پێی جەربەزەکان هەڵبگرن. کاتێ یەکێك لەو رووت و پێخاوسانە دەستگیر دەکرا، بە ئاسنی سوورکراو هێمای(V)یان لە سەر سنگیان وێنەدەکێشاو بۆ شوێنی لەدایکبوونەکەی دەیانگەڕاندەوەو دەبوو بە کۆتکراوییەوە لە گۆڕەپانە گەورەکاندا کاربکات، بەڵام ئەگەر لانەوازەکە بە درۆ شوێنی لەدایکبوونی و ئەدرەسێکی هەڵەی پێیان بدات، سزای کۆیلایەتی بۆ هەمیشە لەو شوێنە لەسەردەدرا بۆ دانیشتوانەکەی یان بۆ تایفە پیشەییەکەی و حەرفی(ئێس)یان لەسەر دەنووسی. یەکەم کەسی پیادە بۆی هەبوو دەست بەسەر منداڵەکانی ئەو کۆیلەیە بگرێت و وەك کرێکارگەلێکی مەشقپێکراو بۆ خۆی رایانبگرێت؛ نێرینەکان تا تەمەنی24ساڵی و مێینەکان تا تەمەنی20ساڵی راگرێت. ئەگەر ئەوانە هەوڵی هەڵهاتنیان دا، ئەوا لەم حاڵەتە تا تەمەنی دیاریکراو، دەکرێن بە کۆیلەی خاوەن کارەکان کە مافی ئەوەیان هەبوو و بەئارەززی خۆیان، هەر چۆنێك حەز بکەن، بە زنجیر کۆت و قەمچیکاریان بکەن...هتد. هەر خاوەن کارێك دەتوانێ ملی کۆیلەکەی یان دەستەکانی یان پێی بە ئاسن کۆت بکات تا بە شێوەیەکی باشتر بیانناسنەوە یان کۆتیان بکەن. بەشێکیتری ئەو یاسایە، ئەو حاڵەتەی لەبەرچاو گرت کە هەندێ لەو هەژارانە لەلایەن هەندێ کەس یان بنکەوە قبووڵ دەکەن خۆراك و شەرابیان پێبدرێت و کاریان بدرێتە دەست. ئەم جۆرە کۆیلانە لە کۆیلەی دیرەکانی کڵیسا بوون و لەبەریتانیا تا ناوەڕاستی سەدەی نۆزدەهەم لە ژێر ناوی(پیاوانی گەڕۆك)مابوونەوە.

ئەلیزابێت، ساڵی(1572): (ئەو دەروەزانە کە هێشتا ناسنامەیان وەرنەگرتووەو تەمەنیان چواردە ساڵ تێپەڕاندووە، دەبێ بە دڵڕەقییەوە، قامچیکاری بکرێن وگوێی چەپیان بە ئاسنی سوورکراوە نیشانە بکرێن ئەگەر کەسێك ئارەزووی نەبوو بۆ ماوەی دوو ساڵ بەکاریان بهێنێت، بەڵام ئەگەر بۆ جاری سێهەم دەستگیرکران، دەبێ بێ بەزەییانە هەڵواسرێن و هیچ بەزەییەك نایانگرێتەوە

لەبەر ئەوەی لە دەوڵەت سەرپێچی دەکەن.. هەروا یاسای هاوچەشن دەبینین: 18، ئەلیزابێت، بەشی13، و یاسای ساڵی1597 و لە سایەی ئەو حوکمڕانییەدا کە بە دایکایەتی پایەبەرزی و کچێنییەکەی، هاوسانە، واتە لە سێبەری دەسەڵاتی(کوین بیس)دا کە لانەوازەکان کۆمەڵ کۆمەڵ و لە ریزێکی دووروودرێژدا، هەڵدەواسران؛ ساڵێك تێنەدەپەڕی ئەگەر لەم شوێن یان ئەو شوێنە، 300یان400 لانەواز لەسەر قەنارەکان هەڵنەواسرێت وەك(ستریپ) لە حولییەکانی(ئەناتیس)دەڵێ. بە گوێرەی گێڕانەوەکەی ژمارەی هەڵواسراوەکان تەنها لە(سومەرستشیر)لە یەك ساڵدا گەیشتە 40کەسی هەڵواسراو، 35کەس بە ئاسنی سوورکراو خاڵیان دەکێشرا و37کەس بە قەمچیلێدان سزادران و183لەو عەوامانە کە هیچ هیوایەك بۆ چاکبوونەوەیان نەبوو، ئازاد دەکران. سەرباری ئەوەش، بەو شێوەیە ئەم مرۆڤدۆستە درێژەی پێدەدات:

ئەم ژمارە گەورەیە لە تاوانباران 5٪ی ئەو تاوانانە ناگرێتەوە، ئەوەش بەهۆی تەمەڵی دادوەرانی سوڵح و ئەو بەزەییە ئەحمەقانە کە گەل دەریدەخست...ولە ئەیالاتەکانیتری بریتانیا بارودۆخە لەوە چێتر نەبوو و لە چەندین ئەیالاتیتر بارودۆخەکە خراپتر بوو.

یاسای حوکمڕنی جاکی یەکەم: هەموو ئەو کەسانە کە لە وڵاتدا دەگەڕێن و داوای خێر دەکەن بە لانەواز ناونووس دەکرێن. دادوەرانی سوڵح(هەڵبەت هەموویان لە خاوەن موڵکە عەقارییەکان، خاوەن کارگە و کاهنەکان...هتد پێکهاتبوون و پلەی دادوەری تاونکاریان وەردەگرت)، دەبێژم هەموویان لە دانیشتنە ئاساییەکانیان، نوێنەر بوون بۆ فەرماندان بە دارکاری ئاشکرای ئەو لانەوازانە لەبەردەم خەڵك و سزادانیان بە 6مانگ زیندانی لە کاتی ئەنجامدانی تاوان بۆ جاری یەکەم و بە دوو ساڵ لە جاری دووهەم. لە هەموو کاتی زیندانبوونەکەیاندا، دادوەرانی سوڵح دەتوانن بەو پلەو توندییە کە بە شیاوی دەزانن، قەمچیکارییان بکەن.... لانەوازە سەرپێچکەرە ترسناکەکان دەبێ لەسەر روومەتی لای چەپیان، پیتی(R-کورتکراوی وشەی ئەنگلیزیە بۆ لانەواز)نیشانەبکرێن و ئەگەر دووبارە بە سواڵکەرکردن دەستگیرکران، بێ بەزەییانە سزادەدرێن و لە کۆمەکی(کاهن)یش بێبەش دەکران. ئەم یاسانە تەنها لە ساڵی1714لابران.

لە(فەرەنسا)شدا یاساگەلێکی هاوچەشن بەرچاومان دەکەوێت. لانەوازە سواڵکەرەکان لە ناوەڕاستی سەدەی حەڤدەهەمدا، مەملەکەتی خۆیانیان دامەزراند و(پاریس)یان کرد بە پایتەختی خۆیان تا سەرەتای سەردەمی لویسی شازدەهەم(یاسای 13تموز1777). ئەجا هەر کەسێکی تەندرووست لە تەمەنی16ساڵ تا60ساڵ دەستگیر بکرێت و هیچی نەبێت و بێ پیشە بێت، حوکمی کاری قورسی لەسەر دەدرا. ئەمە یاسای شارلکان بوو کە بۆ وڵاتە تەختاییەکان دانرا و لە1537و یاسای یەکەمی ئەیالاتی هۆڵەنداو شارەکانی بوو و لە1614/3/19دەرکرا و یاسای تایبەت بە ئەیالاتە یەکگرتووەکان لە 25ی حوزەیران/1649دەرکرا...هتد

بەم شێوەیە دانیشتوانی لادێکان ژێردەستکران، واتە ئەوانەی بە زەبرزەنگ و تیرۆر، موڵکەکانیان زەوتکراو ناچاری لانەوازیی کران. ئەمانە بە ئەشکەنجەدانی دڕندانە بۆ ئەو یاسایە ژێردەستکران کە سیستێمی کاری کرێگرتەیی پێویستی پێ هەیە؛ بە یاسای تیرۆریستی زۆر سەیر؛ بە قەمچیکاری و خاڵکێشان بە ئاسنی سوورکراو و بە ئەشکەنجەدان و کۆیلایەتی.

کەواتە ئەوە بەس ناکات لەلایەکەوە مەرجە مادییەکانی کارکردن لە شێوەی سەرمایە پیشانبدەین و لە لایەکیترەوە پیاوگەلێك هیچیان نییە بیفرۆشن بێجگە لە هێزی کارکردنیان. هەروا بەس ناکات بە زەبروزەنگ ناچاریان بکرێت بۆ ئەوەی بە ئیرادەی خۆیان، خۆیان بفرۆشن. لەماوەی پێشکەوتنی بەرهەمهێنانی سەرمایەداری، چینێك لە کارگەران پێکدێت و تادێ ژمارەیان زیاد دەکات و ئەمانە بە هۆی پەروەردە، رۆشنبیری، نەریت و ترادیسیونەکان بۆ پێداویستییەکانی سیستێمەکە بە هەمان شێوەی عەفەوییەتی ژێردەستبوونیان بۆ وەرزەکان، ژێردەست دەبن. هەر لەو کاتەدا کە ئەم شێوازە لە شێوازەکانی بەرهەمهێنان گەشەیەکی دیاریکراوی کرد، ئالییەتەکەی هەموو جۆرە بەرگرییەك دادەروخێنێ؛ بوونی دانیشتوانی زێدەی رێژەیی بە وێنەیەکی بەردەوام، یاسای پیشاندانی کارو داخوازییەکەی بەدەستەوە دەگرێ و لە پاشاندا کرێ لە سنووری گونجاندنی بۆ پێداویستییەکانی

سەرمایە بەدەستەوە دەگرێت. هەروا ئەو فشارە بێ بەزەییانە، واتە فشاری پەیوەندییە ئابوورییەکان، زۆرداری سەرمایەدار بۆ کرێکار تەواو دەکات. هەندێجاریش درێژە دەدرێت بە پەنابردن بۆ ناچارکردن و بەکارهێنانی زەبروزەنگی وەحشیانە، بەڵام ئەمە تەنها لە حاڵەتێکی تایبەتدا روودەدا. لە پەرەسەندنی ئاسایی مەسەلەکە، کرێکار دەتوانێ بە کاری(یاسای سروشت)ی کۆمەڵگا، خۆی بەدەستەوە بدا، واتە بۆ ملکەچبوون بۆ سەرمایە، ئەم ملکەچییە کە خودی ئالییەتی بەرهەمهێنان لەدایکیهێناو دابینیکردو خەسلەتی بەردوامی پێداو مەسەلەکە لە کاتی گەشەسەندنی مێژوویی بەرهەمهێنانی سەرمایەداری بە پێچەوانەیە. بۆرژوازی تازەپێگەیشتوو ناتوانێت دەستبەرداری دەستێوەردانی دەوڵەت ببێت و بۆ رێکخستنی کرێ بەکاری دەهێنێت، واتە کەمکردنی بۆ ئاستێکی گونجاو و درێژکردنی رۆژی کارو خودی کارگەران لە پلەیەکی دیاریکراوی ملکەچی بهێڵێتەوە. ئەمە قۆناغێکی گرنگە لە قۆناغەکانی کەڵەکردنی سەرەتایی.

چینی کرێگرتە کە لە نیوەی سەدەی چواردەمەوە سەریهەڵدا، ئەو کاتەو لە سەدەی دواییدا هێشتا هەر تەنها بەشێکی زۆرکەمی دانیشتوان، پێکهێنابوو و بارودۆخەکەی لە لادێیەکاندا لەلایەن جووتیارە سەربەخۆکان و لە شارەکانیشدا لە لایەن سیستێمی تایفە پیشەییەکانەوە زۆر بە هێز پارێزرابوو. لە لادێ و شارەکان وەك یەك خاوەنکار و کرێکارەکان لە ئاستی کۆمەڵایەتیدا زۆر لێکتر نزیکبوون. لەبەر ئەوەی شێوازی تەکنیکی بەرهەمهێنان هێشتا هیچ مۆرکێکی سەرمایەداری نەبوو، ملکەچی کرێکاران تەنها بە شێوەیەکی روکەشیانە بوو. توخمی گۆڕاوی سەرمایە لە توخمە نەگۆڕەکەی، زۆر سەرکەوتوتر بوو. داواکاری بۆ کاری کرێگرتە بەهێزتر بوو-کەواتە- بە پەلە لەگەل کەڵەکەکردنی نوێی سەرمایە، کەچی پیشاندانی(عرض)هێزی کارگەران بەدوایەوە نەدەهات تەنها بە هێواشی نەبێت. بەشی زۆری بەرهەمی نیشتمانی، واتە ئەو بەشە کە لەدواییدا دەگۆڕا بۆ تایبەتگەلێکی کەڵەکەکردنی سەرمایە، هێشتا دەچووە ناو دەرماڵەی بەکاربردنی کارگەر.

یاسادانانی تایبەت بە کاری کرێگرتە کە هەر لەسەرەتایدا مۆرگی سەرمایەگوزاری کارگەری هەبوو و هەر لەو کاتەوە هەمیشە ئاراستەی خۆی دەکرا لە بەریتانیا ساڵی 1349 بەناوی((یاسای کارکردن-Statute of Labourers)) پەیرەودەکرا و لەلایەن ئیدواردی سێهەمەوە مۆرکرا. ئەم یاسایە لە(فەرەنسا)شدا هاوشێوەی هەیەو ئەو یاسایە کە لە ساڵی 1350دا دەرکراو بە فەرمی لەلایەن پاشا جان راگەیاندرا. یاسادانانی ئینگلیزی و فەرەنسی رێگایەکی تەریبیان گرتووەتەبەر و هەمان ناوەڕۆکیشیان هەیە.

لێرەدا من نامەوێ بۆ ئەو یاسانە بگەڕێمەوە لە پەیوەندییان بە درێژکردنی زۆرەملێی کاتی کار، چونکە من لە بابەتێکی پێشتری کتێبەکەم(بڕوانە جلدی یەکەم، بەشی دەیەم، پەرەگرافی پێنجەم ئەم کتێبە)، چارەسەری ئەم لایەنەم کردووە).

((یاسای کارگەران))بەشێوەیەکی فەرمی لە سەر داواکاری دووبارەکراوی ئەنجومەنی گشتی، راگەیاندرا، واتە کەسانی کڕیاری کار. یەکێك لە ئەندامانی(پارتی توری) بە ساکارییەکەوە وتی:

(هەژارەکان لە رابردوودا داوای کرێیەکیان دەکرد کە بەرزییەکەی هەڕەشەی لە پیشەسازی و سەروەت دەکرد. بەڵام ئیمڕۆ کرێکەیان بە پلەیەك نزمە، هەڕەشە لە پیشەسازی و سەروەت دەکات، و رەنگە ئەمە لەوەی رابردوو، زۆر ترسناکتر بێت .

پێناسەی یاسایی کرێ بۆ شارو لادێ و کارکردن بە گوێرەی ئەرك و کارکردن بە پێی رۆژ، دانراو کرێکارە کشتوکاڵییەکان دەبێ خۆیان ساڵانە بە کرێگرتەی بدەن و هەروا کرێکارانی شارەکانیش دەبێ مەرجەکانیان((لە گۆڕەپانە گەورەکان))رابگەیەنن.

بەگوێرەی یاسا و هەڕەشەی زیندانیکردن ئەوەی زیاتر لە کرێی دیاریکراو بدا قەدەغەکرا، بەڵام ئەوەی زیاتر وەربگرێت رووبەڕووی سزایەکی توندتر دەبێت لە سزای ئەوەی زیاتر دەدات. شانبەشانی ئەوە، بەشی 18و19ی یاسای مەشقپێکردن کە لە سەردەمی(ئیلیزابێت)دا راگەیەندرا، مانای سزادانی دە رۆژ زیندانکردنی ئەو خاوەن کارانە بوو کە کرێیەکی زۆر بەرز دەدەن و بە 21 رۆژ زیندانکردنی ئەو کرێکارە کە ئەو کرێیە قبوولْ دەکات. خاوەن فەرمانەکان تەنها بەووە بەسیان نەکرد بە شێوەیەکی تاکانە لەسەر خاوەن کارەکان بیسەپێنن، تەنها کۆت و مەرجگەلێك بوو بۆ بەرژەوەندی گشتی دەگەڕێتەوە، بەڵکو لەگەل خاوەن کار لەکاتی لادانیان لە یاسا، وەك برادەر و شەریك مامەڵەیان دەکەن، بەڵام کارگەرەکانیان وەك سەرپێچکەر مامەڵە دەکرد. هەروا

یاسایەك لە یاساكانی 1360هەیە كە سزایەكی توندتریش دەسەپێنن، تەنانەت ئەو دەسەڵاتە بە خاوەن كارەكان دەدەن، لە كاركردندا، باجی یاسایی بدزن و زۆرەملێی جەستەیی بەكاردەهێنا. هەموو گرێبەست و پەیماننامەكان...هتد كە بیناسازان و تەختەسازەكان لەگەڵ یەكتری كاریان پێدەكرد، كارتێكردنیان راگەیاندرا و هیچ كارێكی یاساییان نەما. یەكێتییە كرێكارییەكان بە پلەی ترسناكترین تاوان دانران و ئەم ئیعتبارە((یاساییە)) لە سەدەی چواردەهەمەوە تا 1825مابووەوە.

روحی یاسایی ساڵی1349و روحی ئەو یاسانە كە وەك نموونەیەكی خزمەتیان كرد، بەشێوەیەكی ئابرووبەرانە دەردەكەون، بەتایبەتی بەم واقیعە كە لایەنی باڵای یاساوە دیاریدەكرێت و كرێگرتەكە نابێ بكەوێتە سەریەوە، بەڵام ئەم یاسانە زۆر وریانە لەسەر دیاریەنەكردنی لایەنی كەمی یاساییەوە، نابێ كرێكە بكەوێتە خواریەوە.

وەك دەزانین بارودۆخی كارگەران لە سەدەی شازدەهەم تا رادەیەكی زۆر خراپ بووەوە. كرێی كار زیادی كرد بەڵام هەرگیز تەریب نەبوو لەگەڵ بەهای دراو و بەرزبوونی بەرامبەر لە نرخی كاڵاكان. كەواتە لە واقیعدا كرێی كاركردن نزم بووەوە. هەرچییەك بێت ئەو یاسانەی وا بۆ كەمكردنی كرێی كار مۆركران، سەرەڕای هەموو شتێك لەكار نەكەوتن و لەهەمان ئەو كاتەدا دەسەڵاتدارەكان گوێچكەی ئەوانەیان دەبڕی كە(كەس رازی نەبوو بۆ كاركردن بەكاریان بهێنێت) و بە ئاسنی سوورەوەكراو خاڵیان بۆ دەكێشا.

بەگوێرەی یاسای ئیلیزابێت(5ئیلیز، بەشی 3)كە تایبەت بە مەشقپێكردن، دادوەرانی سولَح بۆیان هەبوو-دەبێ هەمیشە بۆ ئەم خاڵە بگەڕێینەوە و دووپاتی بكەینەوە كە ئەوانە دادوەر نین بە مانای راستی وشەكە، بەڵكو لۆردەكانی زەوی، خاوەن كارگە، كەهەنەو هاوشێوەیان لە ئەندامانی چینی دەوڵەمەندەكانن كە كاری دادوەری دەكەن- دەسەڵاتی دیاریكردنی هەندێ كرێ و راستكردنەوەی بە گوێرەی وەرزو نرخی كاڵاكان هەبوو. (جاكی یەكەم) رێكخستنەكانی كار تا ئەو رادەیە بەرفراوان كردەوە كە كەتانساز وچنێرەكان و تایفەیەكیتریش لە كارگەرانی گرتەوە. (جۆرجی دووهەم)یش یاساكانی درێژتری كردەوە لە كاتی یەكێتی كرێكاران تا ئەو یاسانە هەموو مانیفاكتۆرەكانی گردەوە(كارگەكانی دەسكاری).

لە ماوەی مانیفاكتۆریدا(بە مانای وردی وشەكە)، شێوازی بەرهەمهێنانی سەرمایەداری تا ئەو رادەیە گەشەیكرد، دەیتوانی جێبەجێكردنی رێكخستنی یاسای كرێی نەكار و بێ سوود بكات، بەڵام سەرمایەداران هەست بە ئاسوودەیەكی تەواو دەكەن كە بۆ حاڵەتی تایبەت، یەدەكی فەرمانە كۆنەكانیان لەبەردەستیانە. لەسەردەمی(جۆرجی دووهەم)، پەرلەمان یاسایەكی دەركرد، بە پێی خاوەن پیشە بەرگسازەكان لە لەندەن و دەوروبەری بۆیان یاساغ بوو هەر كرێیەكی رۆژانە لەسەروی دوو شلن و 7درهەم و نیو وەربگرن، بێجگە لە حاڵەتەكانی بۆنە ماتەمینە گشتییەكان؛ و لە سەردەمی جۆرجی سێهەم(13 جۆرجی سێهەم، بەشی68) دادوەرانی سولَحكردن دەسەڵاتی رێكخستنی كرێی چنینەرانی هەورێشمیان پێدرا. لە ساڵی1796، تەنانەت پێداویستی داواكاری دوو بڕیار لە دادگا باڵاكان هەبوو بۆ بڕیاردان لەسەر ئەوەی داخۆ بڕیارەكانی دادوەرانی ناوبژیكردن لە بواری كرێ بەسەر كارگەرە ناكشتوكاڵییەكانیش جێبەجێ دەكرێت؛ لە ساڵی 1799دا، لە پەرلەمانەوە بڕیارێك ئەوەیشی رایگەیاند كە كرێی منداڵان لە ئیكۆسیا دەبێ بە پێی یاسایەك لە سەردەمی ئیلیزابێت و دوو یاسا لە ساڵی1661و1671دەركراوە، رێكبخرێت. بەڵام لەو ماوەیەدا، بارودۆخی ئابووری دووچاری گۆڕانكارییەكی ریشەیی بوو تا ئەو رادەیە كە لە ئەنجومەنی گشتی، رووداوێكی دەگمەن هاتەپێشەوە. لەناو پەرژینی ئەو ئەنجومەنەدا، بەرپرسەكان ماوەی چوارسەد ساڵەی یاساكان درووست دەكەن تا لانی كەمی بزووتنەوەی كرێ كە لە هەموو حاڵەتێكدا نابێ ببەزێنرێت، دیاری بكەن؛ لەم كاتەدا(وایتبرید)لە 1796دا هات و دیاریكردنی لانی كەمی یاسایی بۆ كرێكارە كشتوكاڵییەكان، پێشنیاركرد.

لەگەڵ دژایەتیكردنی(بت)بۆ ئەم خەمخۆرییە، سەرەڕای ئەوەش قبووڵیكرد كە((هەژارەكان لە بارودۆخێكی سەختدا بوون))ولە دواییدا لە ساڵی1813، یاسا تایبەتییەكان سەبارەت بە دیاریكردنی كرێ، هەڵوەشێنران و لە راستیدا ئەو یاسانە هیچیتر نەبوون بێجگە لە شتگەلێكی سەیرو پێكەنیناوی لە سەردەمێكدا خاوەن كارگە بە دەسەڵاتی خۆی كرێكارەكانی بە فرمانی(رێكخستنەكانی

کارگە)و خاوەن زەوییەکان بە سودوەرگرتن لە باجی هەژارەکان، لانی کەمی پێویست بۆ بەخێوکردنی ئەو رەنجدەرانە کە لە خزمەتیدا کاریان دەکرد، حوکمڕانیان دەکرد. بەگوێرەی ئەوەو لە حاڵەتی بەتاڵکردنی گرێبەستەکە، تاقە سکاڵای شارستانیانەی قبوولکراو لەدژی یەکەمەکاندا بوو لە کاتێکدا تاوانەکە لە دژی کەسانێتر قبوول دەکرا. ئەو رێکخستنە یاساییانە تا ئێستا کاریان پێدەکرێت.

یاسا بێبەزەییەکانی دژ بە یەکێتی کرێکارییەکان لە ساڵی1825لە بەرامبەر چینی کرێکاری هەڕەشەلێکراو، هەڵوەشێنران، کەچی بە تەواوەتی لەو یاسانە نەگەڕان: هەندێ لە پاشماوە جوانەکانی لە 1859دا نەبێ، دانەڕزا. لە دواییدا بەرپرسەکان ئیدعایان دەکرد کە بە یاسای29/حوزەیرانی1871، دوا پاشماوەی ئەم یاسادانانە چینایەتییە دەسڕنەوە. ئەمەش بە دانپێنان بە بوونی یاسایی ترادیونەکان(کۆمەڵە کرێکارییە بەرگریکەرەکان)، بەڵام یاساکانی دژ بە یەکێتی کرێکارەکان لە واقیعدا بە داڕشتنی نوێوە گەڕاندیانەوە، ئەوەش بە خستنەپاڵی یاسایەکیتر ولە هەمان بەرواردا دەرکرا(بڕیارێکی تایبەت بۆ راستکردنەوەی یاسای سزادان لەبارەی توندوتیژی، هەڕەشەکردن و ئاژاوەنانەوە-بلاوکەرە فەرەنسییەکان-)و ئەو ئامرازانە کە کرێکاران دەتوانن لە کاتی مانگرتن یان لە حاڵەتی (لۆك ئەوت- ئا بەو شێوەیە ناوی مانگرتنی ئەو خاوەن کارانە دەبەن کە یەکدەگرنەوە بۆ ئەوەی لە یەککاتدا کارگەکانیان دابخەن)پەنایان بۆ ببەن. لەناو جەرگەی جەنگەکە بە فێڵێکی پەرلەمانیانە لە ماف گشتی رزگارکرا و لە ژێر قورسایی یاسای سزادانی تایبەتدا، روخا و خاوەن کارەکان وەك دادوەرانی سوڵح، هەڵدەستن بە شیکردنی. پێش ئەوە بە دوو ساڵ و پاش ئەوەی هەمان ئەم ئەنجومەنی گشتییە داهێنانێکی کردو هەمان ئەم بەڕێز(غلادستون)ە داهێنانیانکرد بە زیادکردنی یاسایەك کە لە ساڵی1871دەرکراوە لەبارەی تاوانی تازەی تایبەت بە کارگەران، ئەوانە تەنها بەشەرەفەوە کاریان کرد بۆ دووبارە پیشاندانی یاسایەك بە پەرلەمان تا جارێکیتر چاوی پێ بخشێنن. ئەو یاسایەش لەبارەی تاوانکارییەوە، سنوورێك بۆ هەموو یاسا تایبەتەکان لە دژی چینی کرێکاران، دادەنێت و ئەم برادەرە زیرەکانە ماوەی دوو ساڵ پێیان داگرت لەسەر ئەوەی دووبارە چاو بە یاسا بگێڕن.

کێشەکە دواخرا و بە فێڵ و بێرەوبەرە دواخرا تا(پارتی لیبراڵی گەورە) بە هاوپەیمانی لەگەل پارتی توری جورئەتی دژییەوە بۆ دژایەتی ئەو چینی کرێکارە کە گەیاندیە دەسەلات. پارتی لیبرڵی گەورە بەو ناپاکییە بەسی نەکرد- هەروا لە سایەی سەرۆکە خۆشەکەیشی-، بەڵکو رێگای دا بە دادوەرە ئینگلیزەکان کە هەمیشە حەماسەتیان هەیە بۆ خزمەتکردنی چینە دەسەڵاتدارەکان، لەناو گۆڕەکاندا بۆ یاسا بەسەرچووە تایبەتەکان بە پیلانگێران بگەڕێن تا لە کاتی رووداوی هاوپەیمانی نێوان کرێکارەکان، جیبەجێیان بکەن.

وەك بینیمان، پەرلەمانی ئینگلیزی، بە ناچاری ولە ژێر فشاری جەماوەری هەڕەشەلێکراو نەبێت، لەو یاسا بابەتییانە لە دژی یەکێتییە کرێکارییەکان و ترادیونەکان وازی نەهێنا، پاش ئەوەی بەخۆی، پاش پێنج سەدە بە پڕروویەکی قیزەوەنەوە هەستا بە ئەرکی یەکێتییەکی هەمیشەیی سەرمایەدارەکان دژ بە کارگەران.

هەر لە سەرەتای هەڵچوونە شۆڕشگێرانەکە، بۆژوازی فەرەنسی وێرای چینی کرێکاران لە ماف یەکێتی و هاوپەیمانی کە تەنها پێش ماوەیەکی کورت، دەستیان کەوت، چەك بکات.

بەگوێرەی یاسایەکی رێکخستن کە لە14ی حوزەیرانی1791دەرکرا، هەر رێککەوتنێك لەنێو کرێکارەکاندا بۆ بەرگری لە بەرژەوەندییە هاوبەشەکانیان، بە((پیلانگێڕان لەسەر ئازادی و ماف مرۆڤ)ناوبردو سزای پوولی بە بڕی 600لیرەی لەسەرە، شانبەشانی ئەوەش بێبەشکردنی کرێکار لە ماف هاوڵاتیبوون

ئەم یاسایە کە بە یارمەتی کۆمەڵێ یاسای تاوانکاری و یاساکانی پۆلیس بۆ کێبڕکێ لەنێوان سەرمایەدارو کرێکار، وێنەی سنوورێکی گونجاو بۆ سەرمایەداران دەکێشێت و پاش شۆڕشەکان و گۆڕینی بنەچەی موڵکدارەکان ژیاو خودی سیستێمی تیرۆر، دەستکاریانی نەکرد و هەروا پێش زەمەنێکی زۆر نزیك نەبێت، لە یاساکانی سزادانیش، نەسڕابووەوە. بەڵام بە برێکی زۆر لە

سوڕدانەوەو سەرلەقاندن! هیچ شتێك ئەم كودەتا حكومەتییە لە بیانووە پێشكەشكراوەكە جیاناكاتەوە. (شابیلیێ)كە كامیل دیمولان ناوی ناوە(سەفسەتەكەرە بێچارەكە) هەرگیز ڕێگری ناكات لە دانانی بەوە كە:

كرێی كاری ڕۆژانە دەبێ نەختێك لەوەی ئێیتا زیاتر بێت...چونكە كرێ لە ئومەتێكی ئازادا دەبێ بە جۆرێك زۆربێت كە ئەوەی وەریدەگرێت، لە دەرەوەی ئەم ملكەچییە ڕەهایە بێت كە بێبەشی لە پێداویستییە زۆر پێویستەكان بەرهەمدەهێنێت، ئەو ملكەچییە كە تایبەتەت بە كۆیلەكان

لەگەل ئەوەشدا، وەك دەڵێن كاتی ئەوە هاتووە((بۆ ئیدراكی بەڕێوەچوونی ئەم هەرایە و زیادبوونی))، مەبەست لەوە((ئەو یەكێتییانە كە ڕەنگە كرێكاران بۆ هەوڵدان بەدوای زیادكردنی نرخی ڕۆژی كار، پێكیان دەهێنن))وبۆ **خۆشكردنی ئەم ملكەچییە ڕەهایە كە نزیكە لە ملكەچی كۆیلە**، دەبێ سەركەوت بكرێت. جا بۆچی؟-چونكە كرێكارەكان دەستكاری ئازادی((خاوەن پڕۆژە و كارەكانی ئەو بەرێزانە پێشتر ئاماژە بە ناوەكانیان كرا))و كرێكارەكان بە دەستدرێژی كردن بەسەر مافی ستەمكاری ئەو بەرێزانەی پێشتر ناویانمان هێنا-مرۆڤ حەدسی ئەوەی نەكرد!- هەوڵدەدەن دووبارە ئەو تایفانەی لەناوبردن، بهێننەوە((شۆڕش))!

جلدی 5-6بە زمانی عەرەبی، وەرگێر لە فەرەنسییەوە بۆ عەرەبی(مەحەمەد عیتانی)، لە بلاوكراوەكانی(كتێبخانەی المعارف)، بەیروت.

هاریكاری

بەرهەمهێنانی سەرمایەداری بەكردەوە دەست بە نەشونما ناكات، تەنها ئەو كاتە نەبێت، سەرمایەدارێكی تاك لەیەككاتدا، كار بە كرێگرتەیەكی زۆر دەكات و قەبارەی پرۆسەی كار بەرفراوانتر دەبێت و چەندایەتی بەرهەمەكانی بۆ فرۆشتنیان زۆرتردەكات. كارتێكردنی ژمارەیەكی زۆری كرێكار لە یەككاتدا، لە هەمان شوێن(با بلێین لەهەمان گۆڕەپانی كار)داو لەژێر فەرمانی هەمان سەرمایەدار لەپێناو بەرهەمهێنانی هەمان جۆری كالا، خالی دەستپێكی مانای مێژوویی بەرهەمهێنانی سەرمایەدارییە. بەم شێوەیە مانیفەكتۆرە لەسەرتای سەرهەلدانیدا، بە ئەستەم جیاوازیی هەیە لەگەل پیشەسازی كارگەكانی دوارۆژو تەنها بە تایبەتمەندی سەرمایەگوزاری بە ژمارەیەكی زۆری كرێكاران نەبێت لەیەك كاتدا. كارگەی سەرۆك تایفە تەنها سنوورەكەی خۆی بەرفراوانكرد.

كەواتە جیاوازی نێوانیان تەنها جیاوازییەكی چەندایەتییەو دەركەوت كە زۆری ئەو زێدەباییە كە سەرمایە بەرهەمی دەهێهێنێت، هەمان ئەو زێدەباییە كە كرێكارە تاكەكان بەرهەمی دەهێنێت و لێدانەوەی بە ژمارەی كرێكارەكانی سەر كار. ژمارەی ئەو كرێكارانە كە سەرمایەگوزارییان پێدەكرێت لە پەیوەند لەگەل بەرهەمهێنان، هیچ گۆڕانكارییەكی چۆنایەتی لە پرۆسەی كار ناكات. ئەمە لە سرووشتی بەهاوە سەرچاوەی وەرگرتووە. ئەگەر ڕۆژی كار لە12كاتژمێر، لە6دینار بەرجەستەدەبێت، ئەوا100ڕۆژی كار لە6دینار×100بەرجەستەدەبێت؛ یەكەمجار12سەعاتی بەرجەستەكراو لە بەرهەمەكان بوو و، ئێستا 1200سەعاتمان هەیە. كاركردنی100كرێكار بەجیا لە یەكتر، بەهایەك بەرهەمدەهێنن وەك بلێی هەموویان لەژێر بەڕێوەبەرایەتی خودی سەرمایەكە كۆمەلْ بوون.

سەرەڕای ئەوەش لەسنووریکی دیاریکراودا، گۆڕانکارییەك روودەدا. ئەو کارە کە لە بەهادا بەرجەستەکراوە، کاریکە خەسڵەتی کۆمەڵایەتی ڕێژەی ناوەندی هەیە، واتە بەرجەستەی هێزیکی ناوەندییە.

ڕێژەی ناوەندی، بوونی نییە تەنها لەنێو پێوەرگەلێك لە هەمان جۆردا نەبێت. لەهەر شاخەیەك لە شاخەکانی پیشەسازی، کاك ئەڵوەن یان کاك رزگاری کارگەر لێکدابراو تا پلەیەکی دیاریکراو لە کرێکارێکی ناوەندی دووردەکەونەوە. ئەم دوورکەوتنە تاکانەییانە یان ئەوەی پێدەڵێن هەڵەی ماتماتیك، هەر لەو کاتەوە کە پرۆسەکە لەسەر کرێکارێکی زۆر دەکرێت، قەرەبوو یان نەفی یەکتری دەکەن. سۆڤ و سیکۆفانتی بەناوبانگ(ئیدمۆند بۆرگە)بە پشتئەستوری بە ئەزموونە تایبەتەکانی وەك وەرزێرێك دووپاتی دەکاتەوە کە(**لە کۆمەڵێکی زۆر کەم**)یشدا وەك تایفەیەك لە5 وەرزێری گەنج پێکهاتبێت، گشت جۆرە جیاوازییەکی تاکانەیان لە کارکردن لەناودەچێت، بەشێوەیەك کە پێنج وەرزێری گەنجی ئەنگلیز لەکاتێکی دیاریکراودا بە کۆ کاریان پێبکرێ، هەڵدەستن بەهەمان کاری هەر پێنج کەسێکیتر[1]. داخۆ ئەم تێبینییە دورستە یان نا کە رۆژکاری ژمارەیەکی زۆری کرێکار کە لەیەککاتدا سەرمایەکوزاریان پێدەکرێت، رۆژی کاری کۆمەڵایەتی پێکدەهێنن، واتە ڕێژەی ناوەندی. با ئەو گریمانەیە بکەین کە رۆژکاری12کاتژمێر درێژە دەکێشێت، ئەوا12کرێکارەکە لە رۆژێکدا144کاتژمێر کاردەکەن و هەر یەکێکیان بە پلەیەکی جیاواز، لە ڕێژەی ناوەندی لەیەکتر دووردەکەونەوەو، ئەمە پێویستی بە کاتێکی درێژتر یان کورتتر دەبێ بۆ ئەنجامدانی هەمان پرۆسە، ئەوا رۆژکاری بەکۆمەڵیان کە 144سەعات پێکدەهێنێت، خەسلەتی کۆمەڵایەتی ڕێژەی ناوەندی هەیە. لەپەیوەند بەو سەرمایەدارە کە سەرمایەگوزاری بە12کرێکارەوە دەکات، رۆژی کارکردن144کاتژمێرەو رۆژی تاکانەی هەر کرێکارێك هیچ بایەخێکی پێنادرێت تەنها وەك بەشێکی ئەو رۆژ کارەی بە کۆمەڵە وهەروەها هیچ بایەخێکی نییە لەبەر ئەوەی ئەو12کرێکارە هاریکاری یەکتردەکەن لە بەرهەمێکی کۆمەڵایەتی یان لەپاڵ یەکتر هەمان کار ئەنجامدەدەن. بەڵام بەپێچەوانەوە ئەگەر ئەو12کرێکارە بەسەر6خاوەن کاری بچووك دابەشبوون، ئەوا دەبێتە رێکەوتێکی پەتی ئەگەر هەر خاوەن کارێك سوودی لەهەمان بەها وەرگرت، واتە لەو چووتەیە کە سەرمایەگوزاریان پێدەکات و پاشان ڕێژەی گشتی زێدەبەهاکەی دەستکەوت. لێرەدا جیاوازییەك دەبێت. ئەگەر کرێکارێك لە کرێکارەکان لە بەرهەمهێنانی پێویستییەك، کاتژمێری کارێکی زۆر زیاتری بەکارهێنا لەوەی لەئاستی کۆمەڵایەتی پێویست بێت و بەو شێوەیە کاتە پێویستەکەی وەك تاك بە وێنەیەکی هەستپێکراو لە هاوکێشی ناوەندی دووردەکەوێتەوە، ئەوکات نە کارەکەی وەك کاری ناوەندی بۆ دەژمێردرێت و نە هێزەکەی وەك هێزێکی ڕێژەی ناوەندی و بە کەمتر لە نرخی رەواجدار لە بازاڕ دەفرۆشرێت یان هەرگیز نافرۆشرێت.

لانی کەم لە دەستڕەنگینی لە کارکردن-ئەوە هەمیشە خۆی لەناو بەرهەمی کارکردندا حەشارداوەو لەپاشاندا دەبینین کە بەرهەمهێنانی سەرمایەداری دەزانێ چۆن دەیپێوێ- هەروا ئەوەش راستە کە ئەم لانی کەمە لە لانی کەمی ناوەندی، دوور دەکەوێتەوە. و لەگەڵ ئەوەشدا دەبێ بەهای ناوەندی هێزی کار بدرێت.

---

[1]/ بێگومان جیاوازییەکی زۆر هەیە لەنێوان بەهای کاری پیاوێك و کاری پیاوێکیتر لەلایەن هێز و داهێنان و زیرەکی دڵسۆزانە، بەڵام من بەتەواوەتی بڕوام پێیە و بەپشتئەستوری بە ئەزموونگەلێکی ورد کە هەر 5پیاوێك، لەبەر ئەو ماوەیە کە ژیان دیاریکردووە، هەمان چەندایەتی کارکردن پێشکەشدەکەن وەك ئەوەی هەر پێنج پیاوێکیتر پێشکەشدەکەن، واتە لەنێو ئەو 5پیاوە یەکێکیان هەموو تایبەتمەندییەکانی کرێکاری باشی هەیە و ئەویتر تایبەتمەندی کرێکارێکی بەد و سێیەکیتر نە باشن و نە بەد. ئا بەم شێوەیە لە کۆمەڵێك تا ئەو رادە کەمە کە لە 5کرێکار پێکهاتووە، هەر بەقەت پێنج پیاوێکیتر دەستکەوتیان دەبێت. (ا. یورك، بڕوانە کیتیلێ لە بابەتی((پیاوی ناوەندی-thougths and details on Acareity P15-16(بڵاوکەرە فەرەنسییەکان)

لەنێو ئەم خاوەن کارە بچووکانە، یەکێکیان زیاتر لە ڕێژەی ناوەندی زێدەبەهای دەستدەکەوێت و ئەوی تریان کەمتر. لەپەیوەند بە کۆمەڵگاوە، جیاوازییەکانیان قەرەبووی یەکتر دەکەنەوە، بەڵام نەك بەنیسبەت خاوەن کارە بچووکەکەوە. کەواتە یاساکانی بەرهەمهێنانی بەها بەشێوەیەکی تەواو ئەنجام نادرێت تەنها بەنیسبەت ئەو سەرمایەدارەوە نەبێت کە بەکۆمەڵ سەرمایەگوزاری بە کرێکارێکی زۆرەوە دەکات و بەم شێوەیە کاری کۆمەڵایەتی ناوەندی دەخاتە جووڵەکردن.

تەنانەت لەو کاتەشدا کە شێوازەکانی جێبەجێکردن، ملکەچی گۆڕانکاری نابن، ئەوا بەکارهێنانی ژمارەیەکی زۆر لە کرێکار، گۆڕانکاری لە مەرجە ماددیەکانی کار دەکات. ئەو خانوو، ئەمباری کەرەستە خاوەکان و ئەو کاڵایانەی هێشتا تەواونەبوونەو ئامرازەکان و ئامێرەکانی شاخە جۆراوجۆرەکان، بە وشەیەك بیڵێین، ئامرازەکانی بەرهەمهێنان بە جارێك خزمەت بە چەند کرێکارێك دەکات: بەکارهێنانیان دەبێتە هاوبەش و بەهای ئاڵوگۆڕکردنیان لەبەر ئەو هۆیە، بەرزنابێتەوە، چونکە خزمەتگوزارییەکی سوودبەخشی زیاتریان لێ وەردەگیرێت، بەڵکو لەبەر ئەوەی مەزنتر دەبێ.

ئەگەر لە ژوورێکدا20چنینساز لەسەر20دەسگای چنین کاربکەن، دەبێ بەرفراوانتر بێت لە ژوورێك تەنها چنینسازێك و دوو هاوکاری تێدا کاردەکەن. بەڵام درووستکرنی10کارگە بۆ20چنینسازو دوو دوو کاری تێدا بکەن، خەرجێکی زۆرتری تێدەچێ لە درووستکردنی یەك کارگە بۆ20چنینساز تێدا پێکەوە کاربکەن. بەگشتی، بەهای ئامرازەکانی بەرهەمهێنانی هاوبەش و چربوو پارسەنگیان زیادناکات لەگەڵ زیادکردنی پێوەرەکانی و کارە سوودبەخشەکەی، بچووکترە لە بەهای ئامرازە بەرهەمهێنەرە پەرتەوازەکان کە جێگەی دەگرێتەوە و، شانبەشانی ئەوەش بەشێوەیەکی ڕێژەیی بەسەر بەستەلەکێك لە بەرهەمگەلێکی زلهێز دابەشدەبێت.

بەم شێوەیە یەکێك لە توخمەکانی سەرمایەی نەگۆڕ کەمدەبێتەوە و بەم هۆیەشەوە، ڕێژەی ئەو بەهایە کەمدەبێتەوە کە بۆ کاڵاکان دەیگوێزێتەوە. ئەو کارتێکرنەکە هەر هەمان شتەو وەك ئەوە وایە گەر ئامرازەکانی بەرهەمهێنان بە ڕێگاگەلێکی کەم خەرج، بەرهەمبهێنرین. لە بەکارهێنانی ئابووریدا هیچ بەرهەم ناهێنێت تەنها لە بەکاربردنیدا نەبێت بەشێوەیەکی هاوبەش و ئەم مۆرکە وەردەگرێت چونکە مەرجگەلێکی کۆمەڵایەتی کارکردنە کە جیایدەکاتەوە لە ئامرازەکانی بەرهەمهێنانی پەرتەوازو تا ڕادەیەك گرانترە، تەنانەت لەو کاتەشدا کە کرێکاران بە کۆمەڵ بەشداری نەکەن لە کاری بەکۆمەڵ، بەڵکو تەنها هەر یەکێکیان لە تەنیشت ئەوی تریانەوە لەهەمان پیشە کاربکەن. کەواتە پێش خودی کارکردندا، ئامرازە ماددیەکانی مۆرکێکی کۆمەڵایەتی وەردەگرن.

ئابووری ئامرازەکانی بەرهەمهێنان لە تێروانینێکی دوو لایەنەدا دەردەکەوێت. یەکەم، نرخی کاڵاکان کەمدەکاتەوە و، بەخودی ئەمەش بەهای هێزی کار کەمدەکاتەوە. دووهەم، ڕێژەی نێوان بەهای زیادە و سەرمایەی پێشینە(راسمال المسلف) دەگۆڕێ، واتە کۆی بەهای بەشە نەگۆڕ و گۆڕاوەکانی.

کاتێ چەند کرێکارێك پێکەوە کاردەکەن بە مەبەستی پێکاندنی ئامانجێکی هاوبەش لە خودی پرۆسەی بەرهەمهێنان یان لە پرۆسەی جیاوازدا بەڵام پێکەوە گرێدراو، ئەوا کارەکەیان شێوەی هاریکاری ((یەکێتی هێزەکان)) وەردەگرێت.

هەر وەك چۆن هێزی هێرشبردن لە بەتالیونێکی سوارچاك یان هێزی بەرگریکردن لە یەکەی پیادە جیاوازییەکی کاکڵەییان هەیە لە کۆی هێزە تاکەکانیان کە یەکێك لە سوارچاك یان پیادە بە تەنها بەکاری دەهێنێت، بەهەمان شێوە کۆی هێزی ئامێرئاسای کرێکارە لە یەکتر دابڕاوەکان، جیاوازە لەو هێزی ئالییە کە لەو کاتەوە گەشەدەکات لەیەك کات و بەکۆمەڵ ولە یەك پرۆسەی هاوبەشدا کاردەکەن، (بۆ نموونە)چ مەسەلەکە پەیوەندی هەبێت بە هەڵگرتنی بارێك لە بارەکان یان بە بەڕێوەبردنی دەستگێکی

ئالی یان لابردنی ڕێگرێك . لەم جۆرە بارودۆخەدا ناتوانرێت ئەنجامی کاری هاریکاری بە کاری تاك دەستمان بکەویت، ئەمە یان ڕوو نادات تەنها پاش تێپەڕبوونی کاتێکی زۆر یان لە بوارێکی زۆر بەرتەسکدا نەبێت. ئەم مەسەلەیە تەنها پەیوەندی نییە بە زیادکردنی هێزە تاکە بەرهەمهێنەرەکانەوە، بەڵکو بە خوڵقاندنی هێزێکی نوێدا، بەرێگای هاریکاری و تەنها وەك هێزێکی بەکۆمەڵ نەبێ، کار ناکات.

شانبەشانی ئەو هێزە نوێیە کە لە تواندنی هێزێکی زۆرەوە لە یەك هێزی هاوبەشدا دێتەبەرهەم، دەبینین تەنها نزیکبوونی کۆمەڵایەتی، ململانی و هاندانی هەستە ئاژەڵییە بزوێنەرەکان بەرهەمدێت کە توانای کارە تاکانەکان بە بەزۆرییەکی تێروتەسەل بەرزدەکاتەوە تا12کەس لە ڕۆژە هاوبەشەکەیاندا کە لە144سەعات پێکهاتووە، بەرهەمێکی زۆر مەزنتر پێشکەش دەکەن لە بەرهەمی12کرێکار کە هەر یەکێکیان بەدابڕاوی 12کاتژمێر کاردەکەن یان یەك کرێکار12ڕۆژی یەك لەدوای یەك کاردەکات. ئەمە سەرئەنجامێکە کە مرۆڤ وەك سروشتەکە، ئەگەر نەڵێن: ئاژەڵێکی سیاسییە وەك ئەرستۆ ئەڵێ، لە گشت حاڵەتێکدا ئاژەڵێکی کۆمەڵایەتییە[2].

تەنانەت کاتێ ئەو کرێکارانە لەهەمان کاردا پێکەوە کاردەکەن، ئەوا کاری هەر تاکێکیان وەك بەشێك لەکارە بەکۆمەڵەکە، دەشێ نوێنەرایەتی قۆناغێکی جیاواز بکات و هاریکاری بەرەو خێراکردنی بەرێوەچوونی دەیبات. کاتێ 12 بیناساز زنجیرێك درووستدەکەن بۆ گواستنەوەی بەردی خانودرووستکردن لە خوارەوە بۆ سەرەوە، ئەوا هەر یەکێکیان بە هەمان کار هەڵدەستێ، لەگەل ئەوەشدا هەموو کارە تاکەکان کە بەشگەلێکی بەیەکەوە گرێدراون لە یەك پرۆسەی بەکۆمەڵ وهەموو قۆناغە جیاوازەکان پێکدەهێنن کە دەبێ هەر بەردێك پێوەوە تێپەڕێت و ئەو24دەستە کە مولکی کارگەرە بەکۆمەڵەکەیە خێراتر دەیگوێزێتەوە لە دەستی هەر کرێکارێك بە تەنها بۆ سەرەوە دەڕوات و دادەبەزێت. کەواتە ئەو کاتەی بە بەرێگایەوە پێداویستی کار ماوەیەکی دیاریکراو تێدەپەڕێ، کورتدەبێتەوەو ڕێکخستنیش نۆژەن دەکاتەوە، گەرچی هاوکارەکان هەمان کار یان کارێکی هاوچەشن ئەنجامدەدەن. کاتێ ئەوانە بۆ مەبەستی کارەکەیان دەڕۆن، بەجارێك، لە هەموو لایەکیەوە کاری تێدا دەکەن. 12ئۆستای بیناسازی پاش ڕۆژە یەکخستوەکەیان، واتە144کاتژمێر کارکردن کە بە جارێکدا لەسەر لایەنە جیاوازەکانی بینایەك لە بیناکان کاردەکەن، زۆر خێراتر کارەکەیان لە ئۆستایەك بەتەنها لە12کاتژمێری کار یان لە144کاتژمێری کار ئەنجامدەدەن. هۆی ئەمە دەگەڕێتەوە بۆ ئەوەی کە کرێکاری بەکۆمەڵ دوو چاو و دوو دەست لەپێش و پاشیدا هەیە و تا ڕادەیەك لە هەموو شوێنێك ئامادەیە. بەم شێوەیە شوێنی بەشە جیاجیاکانی بەرهەمهێنان، لێکیان دەکاتەوە، لەهەمان کاتدا، دەگاتە قۆناغی تەواوبوون.

لێرەدا ئێمە تەنها ناوی ئەو حاڵەتانە هێنا کە کرێکاران تەواوکەری یەکترن و هەمان کار دەکەن یان کارگەلێکی هاوچەشنن. ئەمە ساکارترین شێوەی هاریکاریکردنە، بەڵام دووبارە وەك توخمێکی سەرەتایی لە شێوازێکی زۆر گەشەسەندوودا دەیبینین.

---

[21]((کۆمەڵی پرۆسەی زۆر ئاسان هەیە، بەهیچ شێوەیەك قبووڵی هیچ جۆرە دابەشکردنێك ناکات و ناکرێت ئەنجام بدرێت بەبێ هاریکاریکردنی دەستێکی زۆر، وەك: بەرزکردنی دارێکی گەورە بۆ سەر ئۆتۆمبیلێك یان...هتد. بە کورتییەکەی هەر کارێك ناکرێت ئەنجام بدرێت بەبێ ئەوەی چەند دەستێك لە یەك کاتدا هاریکاری یەکتر بکەن لە خودی کارێکی هاوبەش)). E.C.Wakefield:A view of the Art of Colonisation, London, 1819, P168

[2]/ پێناسەکەی ئەریستۆ-ئەگەر بە وردی قسەبکەین-مرۆڤ بە سروشتییەوە هاوڵاتییە، واتە دانیشتووی شارە. بەمە بەتەواوەتی تایبەتمەندی چاخە کۆنە کلاسیکەکان دەکات، هەروا پێناسەکەی فرنکلین: ((مرۆڤ درووستکەری ئامێرەکانە))، ئەمیش بەم پێناسەیە تایبەتمەندی دانیشتوانی ئەمریکای باکور دیاریدەکات.

ئەگەر بزووتنەوەی گەشەسەندنی کار(مرکب)بێت، ئەوا تەنها ژمارەی هاریکەرەکان ڕێدەدا بە دابەشکرنی پرۆسە جیاوازەکان لەسەر کرێکارە جیاوازەکان و جێبەجێکردنی کارەکان لەیەککاتداو بەم شێوەیە کاتی پێویست بۆ پیشەسازی بەرهەمەکان کورتدەکرێت.

لە زۆر کەرتی پیشەسازیدا سەردەمانێکی دیاریکراوی چرکەساتێکی سەخت هەیە، دەبێ لێیان تێبگەین تا ئەنجامی چاوەڕوانکراومان دەستبکەوێت. مەسەلەکە بۆ نموونە پەیوەندی بە برینەی مێگەل یان بە عەمبارکردنی بەروبوومەوە هەیە، ئەم جۆرە بەرهەمەو چەندایەتییەکەی بەندن بەوەی جۆرە کارکردنێکن لە ساتەوەختێکی دیاریکراودا دەستپێدەکات و کۆتایی پێدێت. ئەو ماوە کاتە کە دەبێ کاری تێدا ئەنجام بدرێت، بە سروشتەکەیەوە دیاریکراوەو ئەمە هەمان شتە لە راوکردنی(رنك). کرێکاری دابڕوا ناتوانێت لە ڕۆژی کاری سروشتیدا تەنها یەك ڕۆژی کار نەبێت، با بێژین ئەوە ڕۆژێکە لە 12کاتژمێری کار پێکهاتووە، بەڵام هاریکاری100کرێکار لە یەك ڕۆژدا1200سەعاتی کار کۆدەکاتەوە. بەم شێوەیە لە چرکەی لابەلاکەردا قەرەبووی کورتی کات دەکاتەوە بە قەوارەی کاری ئەنجامدراو لە کۆرەپانی بەرهەمهێنان. لێرەدا ئەو کارتێکردنە ئەنجامگیراوە لە چرکەساتی پێویست بەندە بە بەکارهێنانی ژمارەیەکی زۆر لە ڕۆژکاری بەیەکگرێدراوو بەرفراوان بوونی کاری سوودبەخشی کرێکارانی بەکارهێنراو. لەبەر ئەوەی لە ڕۆژئاوای ئەمریکا لەم جۆرە هاریکارییە نییە، بۆیە بڕێکی زۆر لە گەنم تێکدەچێت و لە هەندێ ناوچەی هیندستان کە دەسەڵاتی بریتانیا تایفە کۆنەکانی قڕکرد، بۆیە هەموو ساڵێك بڕێکی زۆری پەموو تێکدەچێت.

هاریکاری ڕێدەدا بە بەرفراوانکردنی ئەو شوێنەی کاری تێدا دەکرێت و هەندێ پرۆژە وەك وشککردنی زەوی و ئاوەڕۆ و دروستکردنی کەناڵ و ڕێگاوبان و هێڵی ئاسنین...هتد تەنها لەم تێڕوانینەوە، پێویستی بە هاریکارییە. لەلایەکیترەوە هاریکاری- لەگەل نەشوناکردنی بواری بەرهەمهێنان- ئەو پانتاییە کە تێدا کاردەکرێت، بەرتەسك دەکەینەوە. ئەم کارتێکردنە دوولایەنەیەو بەرزکەرێکی زۆر بەهێزە لە ئابووری خەرجە بچوك و فریاکوزارەکان و چاکەکەی بۆ گردبوونی کارگەران و نزیکبوونەوەی کارە جیاوازەکانە، بەڵام بەیەکەوە بەستراوەکان و چڕبوونی ئامرازەکانی بەرهەمهێنان.

ئەگەر کاری ڕۆژی بەیەکەوە گرێدراو لەگەل کۆی یەکسانی ڕۆژانی کارە تاکانە ولەیەکتر دابڕاوەکان بەراورد بکەین، بڕێکی زۆرتر لە بەهای بەکاربردنمان پێدەدات و بەم شێوەیە کاتی پێویست بۆ دەستخستنی کاری خوازراو کەمدەکاتەوە. ئەگەر ڕۆژکاری پێکەوەگرێدراو، ئەم بەرهەمهێنانە باڵایە وەرگرت بە دووبەرابەرکردنی هێزی کاری ئالی و بەرفراوانکردنی کردارەکانی لە شوێنەکەی یان بەرتەسکردنی بواری بەرهەمهێنان بەنیسبەت بوارو چەندایەتییەکی گەورەی کار لە چرکەی سەختدا جوڵاندو گەشەکردنی بە کێبڕکێ و هاندانی ڕۆحە ئاژەڵییەکان و مۆرکی تایبەتی فرەشێوەی لەسەر ڕەنجە تاکە شێوەکان کرد یان پۆی بەردەوامی، ئەوەش بەهەستان لەیەك کاتدا بە پرۆسەی جیاوازو بە ئابووری کەرەستەگەلێك بە ڕێگای بەکاربردنیان بە شێوەیەکی هاوبەش یان بە گواستنەوەی پۆی کاری ناوەندی بۆ کارە تاکانەکان. لە هەموو ئەم حاڵەتاندا دەبینین هێزی بەرهەمهێنانی جۆرایەتی ڕۆژی کاری پێکەوەگرێدراو، هێزی کۆمەڵایەتی کارە یان هێزی کاری کۆمەڵایەتییە. ئەوە هەر لە خودی هاریکاریکرنەوە لەدایکدەبێت و کارگەریش بەکارکردنی بەشێوەیەکی زنجیرەیی لە گەڵ ئەوانیتر لە پێناو یەك مەبەستی هاوبەشداو بە گوێرەی پلانێکی نەخشەکێشراو، سنووری تاکەکەسی لەناودەبات و گەشە بە هێزەکەی دەدا چونکە جۆرایەتییە[1].

بەگشتی خەڵك ناتوانن بەشێوەیەکی هاوبەش کاربکەن بێ ئەوەی کۆببنەوەو تا بتوانن کرێگرتەکان هاوکاری یەکتری بکەن، دەبێ خودی سەرمایەدار بەکاریانبهێنێت و پاشان سەرمایەدارەکە بەخۆی لە یەك کاتدا هێزەکانی کاریان دەکرێت. بەهای گشتی ئەم

[1] /((هێزی هەر مرۆڤێك زرۆ بچوکە، بەڵام کۆبوونەوەی هێزگەلێکی بچووك هێزێکی گشتی گەورەتر لە کۆبوونەوەکە دروستدەکات، بەشێوەیەك کە تەنها بە هۆی کۆبوونەوەیان پێدەکرێت کاتی کارەکەی کەم بکاتەوە و پانتایی بەرفراوان بکات. - (C. A Carli. L. C)

هێزانە یان بڕێکی دیاریکراو لە کرێی ڕۆژ یان هەفتەیەك...هتد دەبێ لە گیرفانی کۆببێتەوە پێش ئەوەی کرێکارەکان لە پرۆسەی بەرهەمهێنان کۆبکاتەوە. کرێدانی کرێی کاری300کرێکار بەجارێك گەر بۆ ڕۆژێکی کاریش بێت، پێویستی بە پێشینەیەکی گەورەتر لە سەرمایە هەیە لە کرێی ژمارەیەکی بچوکتر لە کرێکار، لە هەفتەیەکدا یان لە ماوەی هەموو ساڵەکە. ژمارەی هاریکەرەکان یان بواری هاریکاریکردن، بە پلەی یەکەم بەندە بە پێوانەی سەرمایەیەك کە پێدەکرێ پێشینەی بدا بۆ کڕینی هێزی کار، واتە بەو ڕێژەیە کە سەرمایەدارێك بەتەنها هەڵسوکەوت دەکات بە کەرەستەی بژێوی کرێکارێکی زۆرەوە.

ئەرکی سەرمایەی نەگۆڕ وەك ئەرکی سەرمایەی گۆڕاوە. کەرەستە خاوەکان-بۆ نموونە- خەرجی ئەو سەرمایەدارە کە300کرێکار بەکاردەهێنێت، 30جار زۆرتر خەرجی تێدەچێت بۆ هەر یەك لەو 30سەرمایەدارانەیە کە هەریەکێکیان 10کرێکار بەکاردەهێنێت. ئەگەر بەهای ئامرازەکانی کارکردن کە بە شێوەیەکی هاوبەش بەکاردەبرێن و چەندایەتییەکەی لەهاوشانیدا زیادناکەن لەگەڵ کرێکارە سەرمایەپێکراوەکان، کەچی بەشێوەیەکی هەسپێکراو زیاتر دەبن. چڕکردنی ئامرازەکانی بەرهەمهێنان لە سەرمایەدارە تاکەکان، مەرجی ماددیانەیە بۆ هەر هاوکارییەك لەنێو کرێکارە کرێگرتەکان.

ئێمە(لە بەشی یازدە)بینیمان کە کۆیەك لە بەها یان بڕێکی دراو بۆ ئەوەی بۆ سەرمایە بگۆڕێ، دەبێ لەلانی کەمەوە بگات بە پێوەرێکی دیاریکراو، ڕێگە بە خاوەنەکەی بدات ژمارەیەکی کرێکار سەرمایەگوزار بکات وبەس بێت بۆ ئەوەی ئەرکی کاریدەستی بخاتە ئەستۆیان. هەرگیز سەرمایەدار نەیدەتوانی بەبێ ئەم مەرجە شوێنی سەرداری تایفەکان وخاوەن کارە بچووکەکان بگرێتەوەو خودی بەرهەمهێنان نەیدەتوانی مۆرکی ڕوون وئاشکرای بەرهەمهێنانی سەرمایەداری لەبەر بکات.

ئێستا بڕێکی سەرمایە وەك لانی کەم بۆمان دەردەکەوێت لە دەستی تاکگەلێکدا کە دیمەنێکی زۆر جیاوازیان هەیە؛ ئەوە چڕکردنی سامانەکانە کە پێویستە بۆ کۆڕینی کارە تاکانەو دابڕاوەکان بۆ کاری کۆمەڵایەتی وپێکەوەگرێدراو و دەبێتە بنەمای ماددی بۆ ئەو گۆڕانکارییانە کە شێوازی بەرهەمهێنان ملکەچی دەبێت.

لەسەرەتای سەردەمی سەرمایەداریدا، فەلەمڕەوییەکەی بەسەر کاردا مۆرکێکی ڕوکەشیانەی ڕووت و لاکێش هەبوو. کرێکار لە ژێر فەرمانی سەرمایە کارناکات، تەنها لەبەر ئەوە نەبێت هێزەکەی پێفرۆشتووە؛ تەنها لەبەر ئەوەی ئامرازی ماددی نییە تا بۆ خۆی کاربکات. بەڵام هەر لەو کاتەوە کە هەندێ هاریکاری لەنێو کرێکارە کرێگرتەکان درووستدەبێت، فەڵەمڕەوی سەرمایە نەشونما دەکات بەو مانایە پێداویستییەکە بۆ ئەنجامدانی کارکردن و مەرجێکی واقیعییە بۆ بەرهەمهێنان. لە گۆڕەپانی بەرهەمهێناندا فەرمانی سەرمایە لەو کاتەوە ئیتر گرنگ دەبێت وناکرێ دەستی لێ هەڵبگیرێت، ڕێك وەك چۆن فەرمانی جەنەڕاڵ لە گۆڕەپانی جەنگ گرنگە و دەستی لێهەڵناگیرێت.

هەر کارێکی کۆمەڵایەتی یان هاوبەش کە بەتێروتەسەلی لەبوارێکی بەرفراواندا بڵاودەبێتەوە، پێویستی بە بەرێوەبردن هەیە بۆ ڕێکخستنی چالاکییە تاکەکسییەکان و دەبێ هەستێت بە ئەنجامدانی ئەو کارە گشتییانە کە ڕەگەزەکەی لەو جیاوازیانەدا هەیە لە نێوان بزووتنەوەی گشتی جەستەی بەرهەمهێنەرو بزووتنەوەی تاکەکسە ئەندامە سەربەخۆکان، ئەو جیاوازییانە کە لێیەوە پێکهاتووە. مۆسیقاژەنێك ئاوازێکی تاکانە لێبدات خۆی خۆی بەڕێوەدەبات، بەڵام تیپێکی مۆسیقاژەن پێویستییان بە مایستەر هەیە.

کارەکانی ئەم بەرێوبردنە و پاسەوانی و دەڵاڵیکردن دەبن بە ئەرکی سەرمایە لەو کاتەوە کە کرێکارە ملکەچەکەی دەبێتە کرێکارێکی هاریکردن و بەو مانایە ئەرکێکی سەرمایەدارییە، تایبەتمەندی تایبەت وەردەگرێت.

پاڵنەری بەهێز، واتە(لەولەبی) بەرهەمهێنانی سەرمایەداری، پێداویستی زیادکردنی بەهای سەرمایەیە و ئەو ئامانجە کە بەرێوەچوونەکەی دیاریدەکات، دەستکەوتنی گەورەترین بەهای زیادەیە یان-ئەمەش هەمان شتە-تا دەکرێت گەورەترین سەرمایەگوزاری بۆ هێزی کار بکرێت. هەرچەند لەیەك کاتدا بەستەلەکی کرێکارە سەرمایەپێکراوەکان زیادببێت، بەرگرییان لە دژی سەرمایە زیاددەکات و پاشان ئەو فشارە کە دەبێ بەکاربهێنرێت بۆ سەرکەوتن بەسەر ئەو بەرگریە. ئەو بیرۆ(ادارە)یە کە

لەبەردەستی سەرمایەدارە تەنها ئەو ئەرکە تایبەتە نییە کە لە سروشتی بزووتنەوەی خودی کاری هاریکاری یان کۆمەڵایەتی لەدایك دەبێ، بەڵکو لە هەمان کاتداو لەپلەیەکی بەرزدا، ئەرکی سەرمایەگوزارییە بە کاری کۆمەڵایەتی و ئەرکێکە لەسەر رووبەڕووبوونەوەی بێ چەندوچۆن لە نێوان سەرمایەگوزارو ئەو ماددەیەی سەرمایەگوزاری پێدەکات.

شانبەشانی ئەوەش، هەرچەند بایەخی ئەو ئامرازی بەرهەمهێنانە نەشونمای کرد کە رووبەڕووی کرێکار دەبێتەوە کە مۆڵکایەتییەکە لێی نامۆیە، پێویستی بە بوونی چاودێری نەشونمادەکات و لێپێچینەوە لە بەکارهێنانی بەشێوەیەکی گونجاو.

لەدواییدا هاریکاری کرێکارە کرێگرتەکان تەنها بەرئەنجامی ئەو سەرمایەیە کە لەیەککاتدا بەکاریاندەهێنێت و پەیوەندی لە نێوان ئەرکە تاکانەییەکانن و یەکگرتنەوەیان بەو مانایە کە جەستەیەکی بەرهەمهێنەرن، لە دەرەوەی خۆیانەوە هەیە، واتە لەو سەرمایەیە کە کۆیان دەکاتەوەو رایاندەگرێت. گرێدراوی کاری کرێکارەکان لە ئاستی زهنیدا وەك نەخشەیەکی سەرمایەداری دەردەکەوێت، واتە هێزی ئیرادەیەکی نامۆ کارەکانیان بۆ مەبەستەکانی ملکەچدەکات.

کەواتە ئەگەر بەرێوبەرایەتی سەرمایەداری وەك ناوەڕۆك دوو رووی هەبێت، ئەوا لەبەر هەمان ئەو شتەیە کە پەیوەندی بە سەرکردایەتی خودی خۆیەوە هەیە، لەلایەکەوە نەشونماکردنی پرۆسەی هاریکارییە، لەلایەکیترەوە پرۆسەی دەسکەوتنی بەهای زیادەیە-شێوەی ئەم بەرێوەبردنە وەك پێویست دەبێتە ستەمکار-و شێوە تایبەتییەکانی ئەم ستەمکارییە گەشەدەکات چەندە هاریکاری گەشە بکات.

سەرمایەدار دەستدەکات بەوەی لە کاری دەستی دووردەکەوێتەوە، ئەوجا کاتێ سەرمایەکەی نەشونما دەکات و لەتەکیدا ئەو هێزە بەکۆمەڵەیە کە سەرمایەگوزاریان پێدەکات، لە وەزیفەی چاودێری کرێکاران و کۆمەڵەکەیان بەشێوەیەکی راستەوخۆ و چالاکانە، دەستدەکێشێتەوە و ئەم وەزیفەیە دەگوێزێتەوە بۆ جۆرێکی تایبەت لە کرێگرتەکان. سەرمایەدار هەر لەو کاتەوە کە خۆی لەسەرووی لەشکرێکی پیشەسازی دەبینێ، ئەفسەری بەرپرس(بەرێوەبەرەکان و جێگرەگانی)و ئەفسەری پلە دوو(چاودێر، سەرپەشتیارو، نوێنەری سەرۆکەکان) بۆ خۆی دەگرێ، واتە ئەوانەی کە بەناوی سەرمایەوە رۆڵی سەرکردایەتی دەبینین لە ماوەی گەشەسەندنی کارکردنداو تاقە کاری سەرمایەداران دەبێتە تەماشاوان.

کاتێ ئابووریناسێك بەراوردکاری لەنێوان شێوازی بەرهەمهێنانی جووتیاران و پیشەییە سەربەخۆکان و سەرمایەگوزاری لەسەر بنەمای کۆیلایەتی وەك ئەو جووتیارانە لە کۆلۆنەکان ئەنجامی دەدەن، دەکات، ئەوا **کاری پاسەوانی** لە لیستی کەم **خەرج و لەپڕەکان** دادەنێ. بەڵام ئەگەر شێوازی بەرهەمهێنانی سەرمایەداری ئەزمایش بکەین، دەبینین کاری بەرێوەبردن و پاسەوانی یەکدەخات، ئەو کارانە کە لە سروشتی پرۆسەی نەشونماکردنی کاری هاریکاری شاخەیان لێ دەبێتەوە، ئەم وەزیفەیەش بەو مانایە کە بنەمای هەیە، مۆرکی سەرمایەدارییە و ململانی لەسەر خودی گەشەسەندنی ئەم پرۆسەیە دەکرێت. سەرمایەدار هەرگیز سەرمایەدار نییە لەبەر ئەوەی بەرێوبەرێکی پیشەسازییە، بەڵکو بە پێچەوانەوە دەبێت بە سەرۆك، چونکە سەرمایەدارە. سەرکردایەتی لە پیشەسازیدا دەبێتە تایبەتمەندی سەرمایە وەك چۆن سەرکردایەتی جەنگ و بەرێوەبردنی دادپەروەری لە سەردەمی دەرەبەگایەتی تایبەتمەندی موڵکایەتی زەویوزار(عەقار) بوو[22].

کرێکار بە خۆی خاوەن موڵکی هێزی کارەکەیە و لەبەر ئەوەی مشتومڕ لەبارەی نرخەکەی دەکات لە گەل سەرمایەدارەکەو ناتوانێ هیچ بفرۆشێت تەنها هێزی کارەکەی نەبێت، واتە هێزە تاکەکان. ئەم پەیوەندییە بەهیچ شێوەیەك ناگۆڕێت، چونکە سەرمایەدارەکە سەد هێزی کار دەکاتە موڵکی خۆی لەبری یەك هێز، یان گرێبەستێك لە گەل یەك کەس ناکات، بەڵکو لەگەل سەد کرێکاری کە لەیەکتری سەربەخۆن و دەتوانێ کاریان پێبکات بەبێ ئەوەی بیانهێڵێت هاریکاری بکەن. کەواتە سەرمایەدارەکە بە

---

[22]/ ئۆگۆست کۆنت و قوتابخانەکەی هەوڵیاندا پێویستی هەمیشەیی بە قەڵەمڕەوی سەرما بسەلمێنن، و دەیانتوانی لەبەر هەمان هۆ، پێویستی قەڵەمڕەوی دەرەبەگەکان بسەلمێنن.

هەر کرێکارێك نرخی هێزی کاری سەربەخۆ دەدا، بەڵام نرخی هێزی بەیەکگرێدراو نادات. کرێکارەکان وەك کەسانی سەربەخۆو تاکگەلێکی لەیەکتر دابڕاو، دەچنە ناو پەیوەندییەك لەگەڵ خودی سەرمایەکەوە، نەك لەنێوان خۆیان. هاریکارییان تەنها لە پرۆسەی گەشەکردنی کار دەستپێدەکات، بەڵام لەوێدا چیتر موڵکی خۆیان نین و هەر کە چوونە ناو ئەو پەیوەندییە، لە سەرمایەدا یەکانگیر دەبن و چونکە هاریکاری دەکەن و ئەندامی جەستەیەکی چالاك پێکدەهێنن، دەبن بە شێوازێکی تایبەت لە شێوازەکانی بوونی سەرمایە. ئەو هێزی کارە کە کرێکارە کرێگرتەکان لە کارەکانیان خەرجی دەکەن وەك کارگەرێکی بەکۆمەڵ، هێزی بەرهەمهێنەر بۆ سەرمایە پێکدەهێنن. هێزی کۆمەڵایەتی کار گەشەدەکات بەبێ ئەوەی نرخەکەی بدرێت، هەر لەو کاتەوە کرێکاران لە لایەن سەرمایەوە لە مەرجگەلێکی دیاریکراودا دادەنرێن. لەبەر ئەوەی هێزی کۆمەڵایەتی کار هیچ تەکلیفێك بۆ سەرمایە ناکات و کرێکاری کرێگرتە لەلایەکی تروەوە گەشەپێنادات تەنها ئەو کاتە نەبێت کە کارەکەی دەبێتە موڵکی سەرمایە، ئەوجا سروشتەکەی وا دەردەکەوێت وەك هێزێکی سەرمایەو هێزێکی بەرهەمهێنەری پێوەوە نووساو. کارتێکردنی هاریکاری ساکار بە روونییەکی زۆر دەگمەن دەردەکەوێت لە کارە مەزنەکانی رۆژهەڵاتییەکان، میسرییەکان و ئەتروسکییەکان...هتد

((ئەم دەوڵەتە رۆژهەڵاتییانە لەسەردەمانێکی زۆر کۆندا کاتێ خەرجە مەدەنی و سەربازییەکانیان دەدا، دەبینێ خاوەن ئامرازی زیادەی بژێوییە و دەتوانێ بۆ کاری گەورە و سودبەخش بەکاری بهێنێ. توانایان بۆ هەڵسوکەوتکردن بە کاری زۆربەی دانیشتوانە غەیرە کشتوکاڵییەکان و ئەو مافە کە پاشا و پیاوانی ئاین بۆ بەکارهێنانی ئەو زێدەیە، ئامرازگەلێکی پێدەدا بتوانێت ئەو پەیگەرە زلهێز و ئاسەوارە مەزنانە کە سەرتاپای وڵاتەکە دەگرتەوە، بکەن. بۆ جوڵاندنی ئەو پەیگەرە گەورانە قەوارە زلهێزانە کە گواستنەوەیان سەرسامماندان دەکەن، زۆر جار تەنها هێزی مرۆییان بەکاردەهێنا، بەڵام بە دەستبلاوگرنێکی بێکۆتاییدا. ژمارەی کارگەران و چڕکردنی رەنجەکەیان بەس بوو...هتد>کۆمەڵە ئاشوری و میسرییەکان...هتد کە موڵکی مۆزەخانە ئۆروپییەکانن شێوەکانی ئەم کارە هاوکارییانە پیشانمان دەدەن.- ر. جۆنس. تێکست بوك ئۆف لیتراتور، لا77-87->

دەسەڵاتی پاشاکانی رۆژهەڵات و میسرییەکان و تیوکراتە(خواوەندەکان)ی ئەتروسکییەکان...هتد لە کۆمەڵگای نوێدا کەوتە دەستی سەرمایەی تاك یان شەرکەتەکانی کۆماندیت و شەرکەتەکانی چەند بەشداربوویەکی سەرمایەدار...

هاریکاری وەك لە رەگەزەکانی شارستانییەتی مرۆڤایەتی و گەلانی راوچی دەیبینین>>لەوانەیە(لانگویت) لە کتێبی(تیئۆرییەکەی لەبارەی یاسا مەدەنییەکان)بەهەڵەدا نەچووبێت کاتێ ئیدیعا دەکات کە راوکردن یەکەم شێوەیە لە شێوەکانی هاریکاردن و راوکردنی مرۆڤ(جەنگ) یەکێکە لە شێوە یەکەمەکانی راوکردن-بڕوانە چاپی ساڵی1767، بەشی 78، لە لاپەڕەی278-289.(چاپکەرە فەرەنسییەکان)<<

لە کارە کشتوکاڵییەکانی تایفە هندستانییەکان...هتد لەسەر موڵکایەتی هاوبەشی مەرجەکانی بەرهەمهێنان، ئەنجام دەدرا و لەسەر ئەم واقیعە کە هەر تاکێك هێشتا هەر بە هۆزەکەی یان تایفەکەی بەستراوەتەوە وەك ئەو هێزەیە کە هەنگ بە شانەکەی دەبەستێتەوە. ئەم دوو مۆرکە جودایان دەکات لە هاریکاری سەرمایەداری. بەکارهێنانی هاریکاری بەشێوەیەکی پەرتەوازو لە بوارێکی بەرفراواندا لە چاخە کۆنەکان، چاخی ناوەندو کۆلۆنییە هاوچەرخ لەسەر پەیوەندی راستەوخۆی دەسەڵاتداری و کۆیلایەتی راوەستاوە و لەسەر کۆیلایەتی بەگشتی. بەپێچەوانەوە شێوە سەرمایەدارییەکەی پێشوەخت گریمانەی بوونی کارگەری ئازاد، واتە فرۆشیاری هێزەکەی دەکات و ئەم هێزە لە مێژوودا گەشەدەکات بە ناکۆکی لەگەڵ کشتوکاڵی جووتیارانی بچوك و پەیڕەوکردنی ئازادانەی پیشە، خاوەن شێوەی هاریکاری بێت یان نەبێت.

لەبەرامبەریدا هاریکاری سەرمایەداری هەرگیز وا دەرناکەوێت وەك شێوەیەکی تایبەت لە شێوەکانی هاریکاری، بەڵکو بەپێچەوانەوە، خودی هاریکاری وەك شێوەی تایبەتی بەرهەمهێنانی سەرمایەداری دەردەکەوێت.

ئەگەر هێزی کاری بەکۆمەڵ کە هاریکاری گەشەپێدەدا، وەك جۆرێکی تایبەتی بەرهەمهێنانی سەرمایەداری دەردەکەوێت و ئەوەش وەك یەکەم قۆناغ لە قۆناغەکانی گەشەسەندن کە پرۆسەی نەشونماکردنی کار تێدەپەڕێنێت ولەبەر پاشکۆیەتی بۆ

سەرمایە. ئەم گەشەسەندنە لەخۆیەوە نەشونما دەكات و بنەماكەی، واتە بەكارهێنانی ژمارەیەكی دیاریكراو لە كرێكاری كرێگرتە لە یەككات و لەهەمان كارگەدا، لەگەل بوونی خودی سەرمایە دیاریدەكرێت، و هەمیشە وەك سەرئەنجامی مێژوویی ئەو بارودۆخ و بزووتنەوانە كە بەشدارییان كرد لە لێكترازاندنی جەستەی بەرهەمهێنانی دەرەبەگایەتی.

شێوازی بەرهەمهێنانی سەرمایەداری وا دەردەكەوێت بۆ ئێمە وەك پێویستییەكی مێژوویی بۆ گۆڕینی كاری پەراوێزكراو بۆ كاری كۆمەلایەتی، بەلام زیادكرنی مۆركی كۆمەلایەتی لەنێو دەستی سەرمایە بەسەر كار، لە هێزی بەرهەمهێنانەكەی زیاد ناكات تەنها بۆ ئەوە نەبێت، قازانجێكی گەورەتر سەرمایەگوزاری بكات.

هاریكاری لە شێوە سەرەتاییەكەی تاقە شێوەیە كە تا ئێستا ئەزمایشمان كردووەو جووتدەبێت لەگەل بەرهەمهێنان لە بوارێكی بەرفراوان. لەم رووەوە هیچ سەردەمێك لە سەردەمانی بەرهەمهێنانی سەرمایەداری تایبەتمەندییەكی نییە كەر ئەوە لە سەرەتای مانیفاكتۆرە نەبێ كە تا ئەو كاتە پیشەیی بوو و ئەو جۆرە كشتوكالییە بەرفراوانە كە هاوجووتی سەردەمی مانیفاكتۆرییە و تایبەتمەندی هەیە لەگەل كشتوكالی بچووك بە پێوەرەكانی كەمتر لە تایبەتمەندیەكان بە شێوازەكانی. هاریكاری ساكار هێشتا تا ئیمرۆ لەو پرۆژانە بالادەستن كە سەرمایەی تێدا لە بوارێكی بەرفراوان كاردەكات، بەبێ ئەوەی لەوێ دابەشكردنی كار یان بەكارهێنانی ئامرازەكان رۆلێكی گرنگ بگێرن.

شێوازە بنەڕەتییەكانی بەرهەمهێنانی سەرمایەداری ئەو هاریكارییەیە كە دووبارە شێوە سەرەتاییەكەی پیشاندەدا-سەرڕای ئەوەی ناوەكەكەی شێوازە ئالۆزەكەیی تێدایە-تەنها لەمەدا وەك یەكێك لە توخمەكانی، لەپالییەوە مانەوەكەی وەك شێوازێكی تایبەت دەپارێزێ.

سەرمایە، كارل ماركس، جلدی 3-4، لاپەڕەی455-474، بە عەرەبی، لە وەرگێڕانی محەمەد عیتانی، بەیروت، كتێبخانەی مەعارف.

لە عەرببیەوە بۆ كوردی

/[i] ئەم پڕوپووچییە گۆتەی تورەکرد، بۆیە لەم دیالۆکەدا گاڵتەیان پێدەکات:

مامۆستای قوتابخانە: باوکت لەکوێ سامانەکەی دەستکەوتووە؟

قوتابی: لە باپیرەی.

مامۆستای قوتابخانە: ئەی باپیرەی لە کوێی هێنابوو؟.

قوتابی:لەباوکییەوە

مامۆستای قوتابخانە: ئەی ئەمەی دواییان لە کوێ دەستی کەوتووە؟

قوتابی: بە دەستڕاگرتن دەستی بەسەردا گرتووە.(سەرچاوە: جلدی بەرهەمەکانی گۆتە، 1850، 2ت، پ 276(بلاوکەرە فەرەنسییەکان)

/[ii] لە ئیتالیادا بەرهەمهێنانی سەرمایەداری زۆر زووتر لە وڵاتانیتر گەشەیسەندو دەرەبەگایەتیش زۆر زووتر لەناوچوو. کەواتە وەرزێرەکان هەر بەراستی رزگاریانبوو پێش ئەوەی کاتی ئەوەیان هەبێت ماڤ موڵکایەتی زەوییەکانیان بۆ خۆیان دابین بکەن. بەشێکی زۆری ئەو کرێکارە رەنجدەر و ئازادانە وەك با، روویان لە شارە پاشماوەکانی ئیمپراتۆرییەتی روم دەکرد، ئەو شارانە کە ئەشرافەکان زۆر زوو پێیان باش بوو تێدا نیشتەجێ ببن. کاتێ گۆڕانکارییە گەورەکان لە دەوروبەری سەدەی پازدەهەم باکووری ئیتالیایان لە بازاڕی جیهانی و سەرکەوتنە بازرگانییەکەی بێبەش کرد و مانیفاکتۆرەکانیشی وێران کرد، بزووتنەوەیەك بە رەوتێکی پێچەوانە روویدا؛ کرێکارەکانی شارەکان بە کۆمەڵ روویان لە لادێیەکان کرد کە کشتوکاڵی بچووکیان تێدا زاڵە بە شێوەی باخچە بە شێوەیەك کە لە رابردوودا رووی نەداوە.

/[iii]((هەرچەند یاسادانەرەکان کێشەکانی نێوان خاوەنکار و کرێکاران چارەسەربکەن، راوێژکاری خاوەن کارەکانیان دەکرد))، سەرچاوە: ئادەم سمت، سەرچاوەی رابردوو لە وەرگێڕانی غارنییە-جلدی یەکەم، لاپەڕەی296((موڵکایەتی رۆحی یاساکانە)) وەك لانغی دەڵێ.

/[v]

Sophisem of Free by a Barrister, London, 1850, p235 et 263

(یاسا هەمیشە ئامادەبووە بۆ دەستتێوەردان، دەسەڵاتەکەی بۆ بەرژەوەندی خاوەن کار بەکار بهێنێت.)

/[vi] ماددەی یەکەمی ئەم یاسایە بەم شێوەی خوارە دارێژراوە: لەبەر ئەوەی لابردنی هەر جۆرێك لە جۆرەکانی کۆبوونەوەی هاوڵاتیان کە هاوسانن لە بارودۆخ و پیشەدا، یەکێکە لە قواعدە بنەڕەتییەکانی دەستووری فەرەنسایە، بۆیە بە کردەوە هێنانەوەی یاساغە هەر چییەك بێت بیانوو یان دارشتن یان شێوەکەی)). ماددەی چوارەمیش رایدەگەیەنێت: ((ئەگەر هەندێ هاوڵاتی کە هەمان پیشەو هونەر کۆیاندەکاتەوە، لە بنکەکەیان بەکارهێنا و لەنێو خۆیاندا رێکەوتنیان رێکخست بە مەبەستی پەرچدانەوەی هاوبەش یان مەبەستیانە یارمەتی هونەری و پیشەکەیان پێشکەش نەکەن تەنها بە نرخێکی دیاریکراو نەبێت، ئەوا ئەو بڕیار و رێککەوتنە ناوبراوانە بە سەرپێچی

دەستووری دادەنرێت و دەستكاری ئازادی و بە راگەیاندنی مافی مرۆڤ ...هتد)) واتە ئەوانە، وەك لە سیستێمە كۆنەكان، بە كارگەلێكی یاخیكەرو سەرپێچكەرانەن.

[vii]/ یاسای1864/5/25(بلاوكەرە فەرەنسیەكان)

[viii]ئەمە تاقە ئامانجی بازرگانییە(ج. فاندرلانت-سەرچاوەی ئاماژەپێكراو، لاپەڕەی11)

قەیرانی دراو یان قەیرانی دەسەڵاتی سەرمایەداری

مانشێتی سەرەكی بیست ساڵی رابردوو تا ئێستا لە جیهان بریتین لە(نیولیبرالیزم، جیهانگیری، كۆتایی مێژوو، كەرتی تایبەت، بێبایەخكردنی شیوعییەت). ئەگەر بۆ ئەو ئەدرەسانە بگەڕێین لە ئاستی ژیانی رۆژانە، دەبینین جیهان لە باری(بەرزبوونی رێژەی بێكاری، هەژاری، جەنگ، گرانی و قەیرانی یەك لەدوای یەكی دارایی)تێدەپەڕێت. لە كوردستان گرانی كالا، بێكاری زاڵەو بە پۆلیس كردنی كۆمەڵگاو ئیكسپایەر، كێشەی دەرمان بەڕوونی لەبەرچاوە، ، بۆیە لێرەو لەوێ داوای كۆنترۆڵكرنی بازار دەكرێ، بەڵام حكومەت بەهەموو شێوەیەك پێشوازی لە بازاڕی ئازاد كردووە. ئایا ئەم بارودۆخەیشە پەیوەندی بە قەیرانی ئابووری جیهانییەوە هەیە؟ ئایا ئەم پەرەسەندە پەیوەندی بە پلەیەكی دیاریكراوی سەرمایەداری هەیە؟ ئایا ئەڵتەرناتیڤێكی مرۆیی بۆ ئەم دەسەڵاتە هەیە یان ماوە؟!

چی روویداوە؟

هەر قەیرانی خانوبەرەیە؟

ئولریش بوش لە(ئۆتۆپی كریەتیف)رۆژی 2008/9/18دەڵێ: هەرهەموو ئەم قەیرانە سەرەتا لە بازاڕی عەقارات لە ئەمریكا دەستیپێكرد. لە سەرەتای ساڵی2000 بلقی- ئیكۆنۆمی نوێ لە بازاڕی كۆمپیالە تەقییەوەو زۆر لە سەرمایەگوزارەكان روویان لەم كەرتە كرد. كارەكان كە تا رادەیەك بەشێوەی جانبازی بەڕێوەوە دەچوو سەبارەت بە پارچە زەوی، خانوو و ماڵ بووە هۆی بەرزبوونی نرخەكانیان و لە ماوەی 5ساڵدا نرخەكانیان 100٪بەرزبووەوە. ئەمە خانودروستكەرەكانی بۆ خۆی راكێشا و خەرجی بەكاربردنی زیادكردو بە پارەی قەرزەوە دەكڕدران و ئەوجا بەڕێگای هاوردەی شمەك بەقەرز لەدەرەوەی وەڵات كارتێكردنی خۆی لەسەر ئابووری جیهانی دانا.

ئێستا نرخی خانوو دابەزیوەو خاوەنەكانیان ناتوانن قەرزەكانیان بدەنەوە كە لە نرخی ماڵەكانیشیان زیاتر قەرزبار كراون، بە كورتییەكەی: بازاڕی خانوبەرە تووشی داڕوخان بووە.

هەرەسی سیستێمی دراو

کلاوس ڤاگنەر لە وتارەکەیدا(سەرمایەداری لە قەیرانە)لە ڕۆژنامەی ئونزەرە تسایت، پێمان دەڵێ: 14بانق هەرەسیانهێنا و 6بانقی تر لەلایەن کێبرکەکانیان قوتدرانەوەو ماوەی چەند مانگێکە لە کۆی 5گەورە بانقی سەرمایەگوزاری(وۆڵ ستریت)، ئاسەواری دانەیەکیشیان نەماوەو لەسەر ئاستی جیهانیشدا دەبێ زیاتر لە نیو بلیون دۆلار ڕەشبکرێتەوە؛ بانقی بیمەی ئەمریکی(AIG)لە هەوڵێکی بروسکئاسا بە بڕی 85ملیارد دۆلاری پارەی باجدەران لە لەناوچوون، ڕزگار بکەن؛ بانقەکانی هیپۆتیک(Fannie Mae)و(Freddie Mac) ڕێیانپێدرا سەددان ملیارد دۆلاری باجدەران وەربگرن و بانقە سێنترڵەکان بڕی زۆر گەورەی دراویان بە بازاڕەکان دا. لە هەشتاکانەوە ئابووری ئەمریکی لەسەرخۆ و لە قۆناغی جیاجیادا و بەبەردەوام قەرزارکردنی دەوڵەت و خەرجی ماڵان بەرەو هەڵکشان بردووەو بنەماڵە گەیشتە ڕێژەی سفرو قەرزی خێزانەکان وەك هاوکێشێکی ناوەند گەیشتە 000 10دۆلار(بێجگە لە قەرزاری خانووکرین)؛ قەرزی خاوەن کارتی بانقەکان گەیشتە 800ملیارد دۆلار؛قەرزی بازرگانی هەر بەرەو هەڵکشان دەچێ وگەیشتووەتە 700ملیارد دۆلارو ئێستا قەرزاری دەوڵەت گەیشتە 11،3بلیون دۆلار. زیادڕەوی بەکاربردن لە دوو دەیەی ڕابردوو وپێش هەمووشیانەوە لەلاین ئابووری ئەمریکییەوە، کاکڵەی مۆتۆری گەشەسەندنی ئابوروی جیهانی بوو، بەڵام لەسەر بنەمای بەرزبوونی قەرز کە وەك پێکهاتی تۆپێکی بەفرینی زلهێز، کە قەرزی ڕابردوو بە قەرزێکی نوێی بەرزتر دەدەنەوە. بانقەکان بەشێك بوون لە یاری ئەم هەرەمەو قەرزە لە توانابەدەرەکەیان بەڕێگای سیستێمێکی بێ کۆنترۆڵی سێبەری بانقەکان وەك(Hedge Fonds, Private EquitiesVehicles) دەکرد. ئێستا ئیدی بەرفراوانی بێ بڕێکی ئەم سیستێمە گەیشتە کۆتاییەکەی....لەهاوینی ساڵی ڕابردووەوە دەستپێکی ئەم پرۆسەیەیەو، ئێستا قەیراناوی بووەو ئیدۆلۆژی باڵادەست و پراکسیسی سۆسیو-ئیکۆنۆمی نیولیبڕالیزم و کێبرکێ لەنێو دەسەڵاتدارە ئیمپریالیستەکانی گرتووەتەوە.

چاوچنۆکی سەرمایە

بەڵام قەیرانی سەرمایەی دراو تەنها لە ئابووری ئەمریکی قەتیس نەماوەتەوەو باڵی بەسەر جیهان کێشاوەو خۆی لە گرانی کاڵاکان دەبینێتەوە. بۆ نموونە، ڕۆژنامەی(NZZ)سویسری دەنووسێت: لە یەکەم شەش مانگی ئەمساڵ، کەرەستەی خاو لە بازاڕی جیهاندا ئەوەندە بەهێز بەرزبووەتەوەن وەك لە1973وە ڕووی نەداوە؛ لە مانگی یونی ئاماژە بە بەرزبوونی 9٪ (داو-جۆنس-ئەی ئی گی) یان زیاترو گرانی بەگشتی گەیشتە 28تا 29٪و لە کەرتی پیشەسازی کانزا(+14٪)، دانەوێڵە(+28٪)و کەرتی وزە(+54٪). سندوقی دراوی جیهانی(IMF) پەیوەندی تەقینەوەی نرخ لەگەڵ جانبازی دەبەستێتەوە. هەندێ هەیە کە بەرزبوونی نرخەکان، بارودۆخی هاتوچووی ئۆتۆمبیل لە چین دەکات رادەگرێ. لەشوێنێکی تر ئاماژە بەوە دەکەن کە تەدبیرەکانی حکومەت بۆ ڕاگرتنی گرانی، بەبێ کارتێکردن ماوەتەوە. لەم بارەیەوە پارتی کاری سویسری پێی وایە کە کێشەکە سەرئەنجامی هەوڵی(دەستکەوتنی بڕی سەرمایەیەکی زیاترە).

بۆ نموونە، کاتێ شوفێرەکانی ترێلە لە سپانیاو پورتوگال لەدژی بەرزبوونی نرخی بانزین و گاز ماندەگرن، دوو کرێکاریان لێدەکوژرێ، بۆیە پەرە بە چالاکییەکەیان دەدەن و دەبێتە هۆی داخستنی50٪ی بانزینخانەکان و بەروبووم لە سوپەرمارکتەکان دەست نەکەوت و ڕێگەیان لە هاتووچووی نێو شار، بەندەر و گەنجینەکان داخست. هەمان ئەم خەباتە لە شوتلەندیش بەرپاکرا.

ڕەنگدانەوەی قەیرانەکە لەسەر ئاستی جیهان:

-2008/10/8 کۆماری سلۆڤینیا: حکومەت گارانتی دەوڵەتی بەبێ سنوور دەدا بەوانەی بڕێك پارەیان لە بانق کۆکردووە. وەزیری دارایی لەبارەی ئەم گارانتییەوە، وتی: تا بارودۆخەکە بەم شێوەیە بمێنێتەوە. پاش ئەمریکا و بەریتانیا، ئیتالیاش چەندین ملیارد دۆلار وەك پاکێتی یارمەتی بۆ سیستێمە دارایی زیانلێکەوتووەکەی تەرخان دەکات. حکومەتی ڕوما نزیکەی 20ملیارد ئۆیرۆ دەخاتە خزمەتی بانقەکانی ئیتالیا و سەرۆکوەزیران(سیلڤیو بەرلسکۆنی)وتی: هیچ خاوەن پارەیەك لە بانق، پارەکەی نادۆڕێنێ و هیچ بانقێك داناڕوخێ.

- ئەڵمانیا لە10/9: حکومەتی ئەڵمانیا نموونەی بەریتانیا بۆ خۆماڵیکردنی نیوەی بانقەکات ڕەتدەکاتەوەو وەزیری دارایی وتی"بەڵام لەوانەیە ئەم هەڵویستە بگۆڕێت، چونکە بێ متمانەیی لەبارەی گەشەسەندنی تر لەم کاتە زۆر بەرزە".

ئیسلەند: گەورەترین بانقی ئەم وەڵاتە(kaupthing)و پەیمانگەی دارای(Landbanki)وبانقی(Glitnir)بەزۆرەملی خۆماڵی دەکرێن. حکومەت دەستبەجێ یاسایەکی خێرا بۆخۆماڵیکردنی ئەو بانقانە دەرکرد تا ڕێگری لە وێرانبوونی تەواوی سیستێمی دارایی بکات. لەلایەکیترەوە بۆرصەی وەڵاتەکە بازرگانییەکەی ڕاگرت و داوا لە هاوڵاتیانی دەکات خەرجەکانیان کەم بکەنەوەو دەست لە پارەکانی ناو بانقەکان نەدەن. سەرۆکوەزیران(گایە هاردە)وتی: من دووپاتی دەکەمەوە، مرۆڤەکان دەبێ هێوربببنەوەو متمانەیان هەبێت کە سیستێمەکە بەتەواوەتی کاردەکات و پارەکانیان نافەوتێ.

یابان: لە ڕۆژی 10/9-لەناوەڕاستی پەرەسەندنی قەیرانی دارایی، یەکەم کۆمپانیای بانناسیونال بۆ بیمەی ژیان(Yamato)، ئیفلاسی خۆی ڕاگەیاند(دۆڕاندنی 10ملیارد دۆلار). لە بۆرصەی تۆکیو، ئیدێکسی سەرەکی(Nikkei) بە بڕی 11،4٪دەدۆڕێنێ.

قەیرانەکە لە ڕۆژی 10/10 قووڵتر دەبێت: ئیندێکسی ئەڵمانی دەڕوخێ و بۆرصەی پاریسیش پاش 20خولەك لە کردنەوەی، 40گەورە خاوەنکاری وەڵاتەکە بە بڕی9،8٪ کەم دەکات و ئەم دۆڕانە هەموو کۆمپانییەکان دەگرێتەوە؛ ئیندێکسی سەرەکی بەریتانی پاش یەك خولەك لە دەستبەکارکردن، 10٪دەدۆڕێنێ؛ نرخی نەوت لە ئاسیا دەگاتە نزمترین ئاستی لە ماوەی یەکساڵ و نەوتی سوکك بە24،82دۆلار.

هۆڵەند، روسیا، تایلەند، ئیندونوسیا: حکومەتی هۆڵەندی دەیەوێ بە بڕی 20 ملیارد ئۆیرۆ کەرتە داراییەکەی بپارێزێ و پەرلەمانی روسیا بە بڕی 63ملیارد ئۆیرۆ تەرخان بکات بۆ رزگارکردنی بانقەکان لە ئیفلاسی و بەرپرسانی بازرگانی بە دراو کارەکانیان راگرت وبۆرصەی تایلەند بۆ ماوەی نیو کاتژمێر دادەخرێت؛ بۆرصەی ئیندونوسیا بە داخراوی دەمینێتەوە.

لوکسمبۆرگ: فەرەنسا، بەلژیکا و لوکسمبۆرگ خۆیان یەکدەخەن بۆ ئەوەی دەوڵەتەکانیان گەرەنتی بە پەیمانگەی دارایی(Dexia)بدەن؛ ئیرلەندا گەرەنتی دەوڵەتییەکەی بەرفراوانتر دەکات و 5بانقی خارجیش دەگرێتەوە و لەوانە بانقی ئەڵمانی(postbank).

لەلایەکی ترەوە، وەڵاتانی ئۆپیك لە2008/11/18کۆدەبنەوەو دەیانەوێ لەبارەی کارتێکردنی ئەم قەیرانە لەسەر کەرتی نەوت راوێژکاری یەکتری بکەن و سەندوقی جیهانی دراو داوا لە حکومەتەکانی جیهان و بەتایبەتی حکومەتەکانی ئۆروپا دەکات دژ بە قەیرانەکە پێکەوەکاربکەن.

ئیمڕۆ سەرۆکی ئەمریکا وتی: ترسی سەرمایەگوزاران و راگەیاندنەکان قەیرانە داراییەکەی قوڵترکرد. حکومەت بە هەموو هێزێکیەوە، هەموو ڕێگایەك دەگرێتە بەر بۆ ئەوەی ئەم کێشەیە چارەسەر بکات. هەروا پێکەوە لەگەل دۆستەکانی لە جیهان کاردەکات"هەمووومان لەناو قەیرانەکەین و پێکەوە لێی دەرباز دەبین سەرچاوە: هەواڵەکان، 10/10".

حزبی کۆمونیستی ئەمریکا: باجێکی گەورە لە خەڵکی ئەمرکا و جیهان

لە وتارێکی سام ویب(سەرۆکی لیژنەی نیشتمانی حزبی کۆمونیستی ئەمریکی) لە2008/9/23تێڕوانینێکی ئەلتەرناتیف بەدەستەوەدەدا وتێدا رۆڵی سەرمایەی دارای و راستڕەوە توندڕەوەکان دیاریدەکات لە پێکهاتنی ئەم قەیرانە و هەوڵەکانی بوش و وەزیری خەزنەی(هنری بولسون) دەخاتەروو بۆ چارەسەری قەیرانەکە کە بە پلەی یەکەم لە بەرژەوەندی"سەرمایە دەوڵەتی دارایی-مۆنۆپۆڵی مشەخۆر"ە.

هەروا لەو وتارەدا تێداهاتووە: ئەگەر بارودۆخەکە ئەوپەڕی جددی نەبوایە، وەك بڵێی کۆمیدیایەك روویداوە. کۆشکی سپی لەماوەی هەشت ساڵی رابردوو چەندین تریبلیون(هەزاران دۆلار)بەفیڕۆ داوە و وەزیری خەزنەکەش 38سال لە یارییپێکردن بە سیستەمی دارایی بەسەر بردووە لە لەکاتی کارکردنی لە بانقی سەرمایەگوزاری(غۆلدمان ساکس) پێدادەگرێ لەسەر ئەوەی بەرپرسەکانس کۆنگرێس بەبێ چەندوچۆن و هیچ مەرجێك بتر لە یەك تریبلیون دۆلار پێ بسپێرن.

سەبارەت بە کارتێکردنی ئەم قەیرانە لەسەر جیهانی"سێ"، دەڵێ: سەرمایەی دارایی هەستاوە بە کارئاسانی یەکگرتنەوەی دەزگا و کۆمپانیا زلهێزەکان و بە دەستگرتن بەسەر کۆمپانییەکان و هەڵهاتنی کۆمپانیای تر بۆ وەڵاتانی دەرەوە و سەروەری ئەو وەڵاتانە و ئابوورییەکەیان وێران کردووەو بەتایبەتی وەڵاتانی جیهانی"سێ" ؛هەروا بەبێ کەمترین گوێدان، نائارامییەکی گەورەیان خستووەتە دەمارەکانی ئابووری ئەمریکی و جیهانی و ئەمە لە قەیرانە زۆروزەوەندەکانی داراییەکان لەناو ئەمریکا و لەسە ئاستی جیهان. سەرمایەی دارایی یەکێکە لە هۆکارە چینایەتییە سەرەکییەکانە کە پلانی سەرکەوتووی دارڕشت بۆ گەورەترین گواستنەوەی سەروەت لە مێژووی وەڵاتەکەمان لە بەرهەمهێنەرانی سەروەت-واتە کارگەرانی جیهان-بۆ دەستڕاگران لەسەر ئەو سەروەتە لەلایەن توێکڵی بەرزی سەرمایەی دارایی ئەمریکی و لە هەمان کاتدا وەڵاتەکەمان لەژێر قورسایی بڕە قەرزی گەورە بناڵێنێ، واتە قورسایی لەسەر خێزان و حکومەت و کۆمپانیەکان و بۆ ماوەیکی درێژخایەن لێی رزگار نابن. بە کورتییەکەی گەیشتنی سەرمایەی دارایی بۆ شوێنێکی باڵادەست لە ئابووری سیاسی ئەمریکی کە نەیاندەتوانی پێی بگەن ئەگەر راستڕەوە توندڕەوەکان دەستیان بەسەر کلیلی دەسەڵاتی سیاسی لە وەڵاتەکەمان نەگرتباو ئەمەش باجێکی گرانبەهای هەبووە بۆ گەلی ئەمریکاو گەلانی جیهان.

لەگەڵ ئەوەشدا و سەرەڕای ئەمماڵوێرانیە کارەساتئامێزەو گەندەڵییە بەرفراوان و ململانییە ملهوڕانە، بازرگانەکانی دزی و قەرزپێدان و ئازارەکان هێشتا هەوڵدەدەن ئەم قەیرانە داراییە بەشێوەیەك چارەسەر بکەن کە ڕێگەیان پێبدرێ دەسەڵاتیان بەسەر کلیلی سەرەکی دەسەڵات و سەروەتەکەیان بەبێ ئەوەی زیانیان پێبگات، بەدەستیانەوە بمێنێتەوە.

ئەمجارەیان کۆتایی سەرمایەداری، کۆتایی مێژووە؟!

فۆکۆیاما لە وتارەکەیدا(هەرەسی کۆمپانیایەك بەناوی ئەمریکا)بۆ کۆمپانیایەکی باشتر دەگەڕێ، بەڵام کێشە هەرە گەورەکەی جیهان و وژیانی سەرگوێی ئەم زەوییە پڕاوپڕ لە تاوانی خاوەن دراو موڵك و حکومەتەکەی، بریتییە لە بوونی خودی کۆمپانیا و سیستێم وئامانجەکەی(قازانج). حەماقەتی نوێی ئەم فەیلەسوفە دەگاتە ئەوپەڕی کاتێ دەنووسێ(بازاڕی ئازاد ماتۆرێکی بەهێزە لە گەشەی ئابووریدا)، چونکە تەنانەت لە کوردستان کە ئەم جۆرە بازاڕە هەیە، بە گرانی و ئیکسپایەرو بەرهەمی ژەهر اوی و خراپ و ملهوڕی و ئەوپەڕی بەدڕەوشتی و قیزەوەنی بازرگانەکان نێوبانگی دەرکردووە. لەلایەکی

دیکەوە، لەپەیوەست بە قەیرانی سەرمایەدارییەوە، بەڕێوبەری تەنفیزی بازاڕی دراوی ئێراق لە ڕۆژی2008/10/9وتی: بازاڕی وەڵاتەکەی لە گشت کارتێکردنێکی قەیرانی ئابووری کە ڕووی لە بازاڕی دراوی جیهان کردووە، دوور دەمێنێ.

لەکاتێکدا تەها ئەحمەد عەبدولسەلام ئەمەی بە (ئاژانسی ڕۆیتەرز)ی وت کە زۆربەی بازاڕی جیهان و عەرەبی ڕووبەڕووی قەیرانێکی قووڵی دراو بووە و بەشی نەختینە لەو بازاڕانە بەشێوەیەك بۆ ئەوپەڕی ئاستیدا دابەزیووە کە ساڵانێکە بەخۆیەوە نەیبینووە.

هەروا وتیشی: بەپێچەوانەی بازارەکانی جیهان، بازاڕی ئێراق لە مانگی ڕابردوو گەشەی بەخۆی بینیوەو بزووتنەوەی بازاڕ لە ڕۆژی 10/9 چڕتر بووە لە بەراوردکردن لەگەل ڕۆژانی ڕابردوو.

بۆچوونی ئەم بلیمەتە ئابووریناسە لە شوێنی خۆیدا نییە، چونکە هەموو پرۆژە، موچەو بەگشتی ئابووری ئێراق بە دۆلار بەستراوەتەوە، ئەمە بێجگە لەوەی کە ئەمریکا بەلەشکرو کۆمپانییەکانی لە ئێراق زاڵن.

خۆماڵیکردنی بانق و کۆمپانییەکانی بیمە

نووسراوێکی حزبی کۆمونیستی ئەڵمانیا بەناوی(دەست بەسەر بانقەکان بگرن و خۆماڵیان بکەن)، هاتووە: جانبازی بەشێکی گرنگە لە ئابووری سەرمایەداری. بەڵام لە قۆناغی نوێی سەرمایەداری مۆنۆپۆڵ، بووە بە چارەنووسازترین توخمی و دەست لەناو هەموو بوارەکانی ئابووری و سیاسەت تێوەردەدات. هەروا لە هەمان نووسراوە، داوا دەکەن(وەك تدبیرێکی دەستبەجێی سیاسی، چاوەڕوانین جانبازی و سەندوقی(هیدیگە)قەدەغە و تاوانکاران دەستنیشان بکرێن و دەستگیریان بکەن و مەنیجەرەکان سزا بدرێن.

لەلایەکی ترەوە، گەرچی کاسترۆ لەگیانەلایە، بەڵام ئەم قەیرانە هێنایەیە گوتن و لە کۆتایی وتارێکیدا بەناو(یاسای دارستان)لە 2008/10/13، دەڵێ: ئەم قەیرانە گەلان فێری مەعریفەتێکی زیاتر دەکا لەبارەی ڕاستییەکان؛هوشیارییەکی زیاتریان پێدەبەخشێ و فێری بەرگری و شورشگەلێکی زیاتریان دەکات!

خۆماڵیکردنی بانق و کۆمپانییەکانی بیمە

ئەمجارەیان کۆتایی سەرمایەداری، کۆتایی مێژووە؟!

فۆکۆیاما لە وتارەکەیدا(هەرەسی کۆمپانیایەك بەناوی ئەمریکا)بۆ کۆمپانیایەکی باشتر دەگەڕێ، بەڵام کێشە هەرە گەورەکەی جیهان و ژیانی سەرگوێی ئەم زەوییە پڕاوپڕ لە تاوانی خاوەن دراو موڵك و حکومەتەکەی، بریتییە لە بوونی خودی کۆمپانیا و سیستێم وئامانجەکەی(قازانج). حەماقەتی نوێی ئەم فەیلەسوفە دەگاتە ئەوپەڕی کاتێ دەنووسێ(بازاڕی ئازاد ماتۆرێکی بەهێزە لە گەشەی ئابووریدا)، چونکە تەنانەت لە کوردستان کە ئەم جۆرە بازاڕە هەیە، بە گرانی و ئیکسپایەرو بەرهەمی ژەهراوی و خراپ و ملهوڕی و ئەوپەڕی بەدڕەوشتی و قیزەونی بازرگانەکان نێوبانگی دەرکردووە. لەلایەکی دیکەوە، لەپەیوەست بە قەیرانی سەرمایەدارییەوە، بەڕێوبەری تەنفیزی بازاڕی دراوی ئێراق لە ڕۆژی2008/10/9وتی: بازاڕی وەڵاتەکەی لە گشت کارتێکردنێکی قەیرانی ئابووری کە ڕووی لە بازاڕی دراوی جیهان کردووە، دوور دەمێنێ.

لەکاتێکدا تەها ئەحمەد عەبدولسەلام ئەمەی بە ئاژانسی ڕۆیتەرز وت کە زۆربەی بازاڕی جیهان و عەرەبی ڕووبەڕووی قەیرانێکی قووڵی دراو بووە و بەشی نەختینە لەو بازاڕانە بەشێوەیەك بۆ ئەوپەڕی ئاستیدا دابەزیووە کە ساڵانێکە بەخۆیەوە نەیبینووە.

هەروا وتیشی: بەپێچەوانەی بازارەکانی جیهان، بازاڕی ئێراق لە مانگی ڕابردوو گەشەی بەخۆی بینیوەو بزووتنەوەی بازاڕ لە ڕۆژی 10/9 چڕتر بووە لە بەراوردکردن لەگەل ڕۆژانی ڕابردوو.

بۆچوونی ئەم بلیمەتە ئابووریناسە لە شوێنی خۆیدا نییە، چونکە هەموو پرۆژە، موچەو بەگشتی ئابووری ئێراق بە دۆلار بەستراوەتەوە، ئەمە بێجگە لەوەی کە ئەمریکا بەلەشکرو کۆمپانییەکانی لە ئێراق زاڵن.

نووسراوێکی حزبی کۆمونیستی ئەڵمانیا بەناوی(دەست بەسەر لە گرنگی ئابووری سەرمایەداری بووە. بەڵام لە قۆناغی نوێی سەرمایەداری مۆنۆپۆڵ بووە بە چارەنووسازترین توخمی و دەستدەخات ناو هەموو بوارەکانی ئابووری و سیاسەت. هەروا لە هەمان نووسراوە داوا دەکەن(وەك تدبیرێکی دەستبەجێی سیاسی، چاوەڕوانین جانبازی و سەندوقی(هیدیگە)قەدەغە بکرێن و تاوانکاران دەسنیشان بکرێن و دەستگیراین بکەن و مەنیجەرەکان سزا بدرێن.

قەیرانەکە یەك ناوی هەیە: کەپیتالیزم نووسەر: wolfgang Teuber

ئیلیتەی سیاسی لە ئۆروپا و ئەمریکا بە نائارامی لە بەرامبەر قەیرانی دارایی راوەستاون و نازانن چی بکەن. خاوەن بەهێزترین ئابوورییەکانی جیهان لە دارایی-ناوەندی بانقەکانەوە هەر لەلایەن بانقەکانەوە لە بۆرصە هەنگاونانێك کە لە بەرژەوەندی خۆیان بێت، لەپێشی دەوڵەت دەنێن. بەمە دیکتاتۆرییەتی تەواوی دارایی دەردەبڕن. ئەمە بارەدۆخێکە کە ئێمە پێش ئێستا لەسەر ئاستی جیهان پێیدا نەپەڕیوین و هەموو چەپ و هێزە پێشکەوتخوازەکان لەپێش ئەرکگەلێکی نوێ دادەنێت.

بانقەکان بەدەیان ملیارد دۆلاریان لە بۆرصە دۆڕاندو ئێستا کە بلقە داراییەکەیان تەقییەوەو ملیارد دۆلارەکانیان لەکیس چوو، بەدەنگی بەرز بانگەوازی دەوڵەت دەکەن. زیانەکان بخرێتە ئەستۆی کۆمەڵگا و قازانجەکان، پریڤات. بەهەمان شێوە لەدژی یاساکانی لانی کەمی کرێی کار و"مافی کارکردن" و بیمە کۆمەڵایەتییەکان هاواردەکەن و داوای"مافی قازانج"دەکەن. سەبارەت بە بەرزکردنی کۆمەکی منداڵان بە بڕی10ئۆیرۆ، لە پەرلەمان چەندین رۆژ گفتوگۆیان کرد، کەچی لە شەوێکدا پتر لە26ملیارد ئۆیرۆ بۆ بانقی(هیپۆ ریئال ئیستەیت)لەلایەن وەزیری دارایی و چەند ئەنجومەنێکی بانقەکان، بڕیاری لەسەر درا: ئەمە چیتر پەیوەندی لەگەڵ گەیاندنی خۆشگوزەرانی دیموکراتی بۆرژوازییەوە نییە، بەڵکو ئەمە دیکتاتۆرییەتی ئابوورییە.

هۆکانی ئەو هەنگاوە ئەوەیە کە چەندین بانق و ئەنستیتوتی دارایی بێشومار لەپێش وێرانیدا راوەستاون و بازرگانییە جانبازییەکانیان لەوپەڕی سەرەڕۆییەو ئەمەش سیستێمی خۆی هەیەو ناوی کەپیتالیزمە.

هەر لە رۆژنامەی(فرانکفۆرتە ئەلگماینە) تا رۆژنامەی(بیلد)دەیانەوێت هۆشیارمان بکەن و پێمان دەڵێن: ئەم قەیرانە ئابوورییە جیهانییە تەنها بەهۆی چەند مەنیجەرێکی چاوچنۆك روویداوە. مێرکڵ(سەرۆکی دەوڵەت) لە رۆژنامەی بیلد داوای تێگەیشتن لە هاوڵاتیان دەکەن کە بانقەکان و دارایی و سەندوقی(هیدیگە)چەندین ملیاردیان وەرگرتووەو پارەی باجدەران پڕ دەکرێتەوە.

بۆچی دەبێ پارەی باجدەران بۆ رزگارکردنی بانقەکان تەرخان بکرێت؟ سەرۆکی حکومەت(CDU)و وەزیری دارایی شتاینبرویکە(SPD)دەیانەوێ 475ملیارد لە پارەی خزینەی دەوڵەت لە خزمەتی بانقەکان دابنێن. ئەم بڕە پارەیە خەیاڵییە. بۆ ئەوەی زیاتر رووشنی بکەینەوە: ئەوەی لە رۆژی لەدایکبوونییەوە هەموو هەفتەیەك یەك ملیون ئۆیرۆ لە یاری(لۆتۆ)بباتەوەو، ئەمە لە 50هەفتەکەی ساڵدا رووبدا، ئەوا لە تەمەنی 80ساڵیدا دەبێت بە خاوەنی"تەنها" 4ملیارد ئۆیرۆ.

ئەو بڕە پارە خەیاڵییە کە بەشێکی راستەوخۆ بە بانقەکان و وەك گارەنتی پێیان دەدرێ، ئەم هەفتەیە بە خێرایی لەلایەن پەرلەمانەوە کۆتایی پێهات. ئەمە توندڕەوترین توانای چارەسەرکردنە، بەمانا سەرمایەدارییەکەی. ئەم نموونەیە پیشانی مرۆڤگەلێکی زۆر دەدا کە پووڵ کە گوایە لەپێناو بوونی مرۆیی تەندرووستە، بۆ خانەنشینە هەژارەکان و سیستێمی خوێندن بوونی نییە، بەڵام لە پرێکدا وەك زێدە لەپێشدەستدایە، کاتێ مەسەلەکە پەیوەندی بە کۆمەڵگاکردنی زیانی چەندین ملیاردی جانبازانەکانی بانقەکان دەبێ.

حزبی کۆمونیستی ئەڵمانی بەرنامەی 470ملیارد ئۆیرۆ بۆ رزگارکردنی بانقەکان و دەزگا داراییەکان، رەتدەکاتەوە.

لەبری ئازادی دەستی بانقەکان بۆ خەزینەی دەوڵەت، پێویستە بانقە گەورەکان بخرێنە ژێر کۆنترۆڵی رای گشتی دیموکرات. دەبێ یەکەم بڕیاری خەزینەی دەوڵەت لێتوێژینەوەی لەسەر بکرێت! کەی، ئەگەر ئێستا پێویستی بە کورتکردنی رادیکاڵانی خەرجکردنی 30ملیارد ئۆیرۆ بۆ خۆچەکدارکردن نەبێت؟ دەبێ دەستبەجێ هەڵوشاندنی911 ملیون ئۆیرۆ بۆ دەستتێوەردانی لەشکری ئەڵمانی لە ئەفغانستان و شوێنەکانی تر کۆتاییان پێ بهێنرێت. هەموو ئەو کۆمەکانە کە لە خەزینەی دەوڵەتەوە بۆ بانقە گەورەکان خەرجدەکرێ، رابگیرێت. ئەوەی کە ئێمە لەم ئانوساتە پێویستیمان پێیە، بەرنامەی کارکردن و چالاککردنی هێزی کڕینی خەڵکە بە رێگای زیادکردنی کرێی کار، موچەی خانەنشینان، پارەی بێکاران وکەمکردنی باجە لەسە شانی ئەوانەی داهاتی کەمیان هەیە.

ئەم قەیرانە قورسایی لەرادەبەدری دارایی و ئازاری بێ سنوور بۆ دانیشتوان دەهێنێ. هەر ئەمێستا بەهۆی ئەم قەیرانەوە، هەزاران کارگەر بێکاردەکرێن و بۆ نموونە بانقی(ئونی کردیت) لە یونی2008وە رایگەیاند کە 9هەزار کەس لە ئۆروپای رۆژئاوا، بێکاردەکرێن و بەهەمان شێوە،

نرخی یەکگرتنەوەی بانقی درێسدن و کۆمێرس بێکارکردنی 9هەزار کارمەندە. بەگوێرەی هەژماردنی راوێژکاری خاوەنکارەکان، لەگەل دەستپێکی قەیرانەکە، 000 80کەس بێکاربوون(ستاندی مانگی یونی)و لە بانقەکانی سەرمایەگوزاری لە جیهان نزیکەی 000 200هەوار بێکار بوون(سەرچاوە: زوید تسایتونگ لە 24.6.2008).

فرشیاری پیشەسازی ئۆتۆمبیل لە جیهان داڕوخا، بۆ نموونە بەرهەمهێنان لە کۆمپانیای ئۆپڵ لە شاری بوخم(ئەڵمانیا)کەم کرایەوەو گفتوگۆدەکەن لەبارەی داخستنی کۆمپانیای ئۆپڵ لە(ئەنتڤێرپن- بەلژیکا). لە سپانیا، بەریتانیا و سوئید نۆبەی کارکردنیان کەم کردەوە؛ کۆمپانیای سیمنز 500 17کەس بێکار بکات لە جیهان و 6450کەسیان لە ئەڵمانیا، کۆمپانیای(هێولێت) 600 24کەس، و لەم ژمارەیە 300 9کەس لە ئۆروپا، ڤۆلڤۆ 6000کەس بێکار دەکات. لە ئەڵمانیا مەزەنە دەکرێ کە لە هەر 4خاوەن کار، لە کۆی 5خاوەنکار، ئەفلاس دەکەن.

ئەم سیستێمە کۆمەڵایەتییە، ئەم سەرمایەدارییە کە چەندین ملیارد دۆلار لە بۆرصە دەسوتێنێت، بەڵام پێماندەڵێن گوایە پارەیان نییە بۆ بەگژداچوونی برسییەتی، هەژاری ولەخزمەتی سیستێمی بیمە کۆمەڵایەتییەکان و لەپێناو ژیانێکی بە کەرامەت و رێزەوە بۆ مرۆڤ(ئەمە بەوپەڕی روونییەوە خۆیمان پیشاندەدا)، بۆگەن بووە و کاتی بەسەرچووە و دەبێ بەسەرببرێت. ئێمە پێویستیمان بە کۆمەڵگا و سیستێمێکی ئابووری هەیە کە **تێدا مرۆڤ و پێداویستییەکانی ناوەندی پێکدەهێنێن. ئامانجمان بریتییە لە: هەموو ئەو پەیوەندییانە سەروخواربکەین کە مرۆڤ دەکات بە سووکترین و کۆیلەترین و بەجێماوترین وڤیزەوەنترین بوونەر**(کارڵ مارکس، جلدی1،لا 385).

ئەم وتارە لە هەفتەنامەی(ئونزەرە تسایت، لە 2008/10/17)بڵاوکراوەتەوە.

سارا ڤاگنکنێشت: دووبار خۆماڵیکردن

کێ نرخی(پاکەتی فریاکەوتن)ەکەی ئەنگیلا مێرکل(سەرۆکوەزیرانی ئەڵمانیا) دەدات؟

سەرمایەداری بێکەڵك بووە. پاش دەیان ساڵ لە قۆڵبڕینی بەردەوام لە بازاڕەکانی دراو، ئێستا دەبێ هەژارەکان زیانەکانی ئەوان بدەنەوە. ئەمە دیمەنی>>پاکەتی فریاکەوتن<<ەکەی حکومەتە کە خەرجی 500ملیارد ئۆیرۆ بۆ چاکسازی سیستێمی بانقە داڕوخاوەکان بەکاردەهێنن کە بڕێکی خەیاڵییە لە بەراوردکردن لەگەل خەرجی ئەیالەتەکان بۆ دابینکردنی ئاسایش(نزیکەی 141ملیارد ئۆیرۆ) یان بۆ وەرگرانی هارتس4(نزیکەی 23ملیارد ئۆیرۆ). نیولیبڕالەکان بۆ فێرکردن، تەندرووستی و پێویستییە کۆمەڵایەتییەکانی تر پێماندەڵێن>>پارەمان لەبەردەستدا نییە<<وەك درۆیەکی شاخدار ئاشکرابوو. هەروا ئەم قەیرانە بۆ چالاکییەکانی فریاکەوتن و ئیدۆلۆژیستەکانی"بازاڕی ئازاد" ئابرووچوونەو دەرکەوت، سیستێمەکەی تەنها کاتێ قازانجی بۆ هەڵدەقووڵێت، بەکاردەبێت. کاتێ جانبازییەکان تێکدەشکێن، روو لە دەوڵەت دەکەن تا بە پوولی باجوەرگرتن، دووبارە متمانەیی بۆ سەرمایەداران بگەڕێتەوە.

داوای خۆماڵیکردنی بانقەکان(تارادەیەك) لەم کەینوبەینە بەهۆی لێژکەوتنی توندی نیولیبڕاڵەکانەو بەشێوەیەکی ئازادانە نایانەوێ و بۆنەیەك نییە بۆ خۆشحاڵیبوون. لەراستیدا رێگایەکی تر نییە بێجگە لە خۆماڵیکردنی بانقە نابوتبووەکان. بەداخەوە دەبوو بەهای سەروەتەکان خۆماڵی نەکرێن، بەڵکو قەرزە بۆگەنەکانی بانقەکان، کە بەدڵنیاییەوە بۆ ساڵانی داهاتوو باری سەر شانی باجدەران قورسدەکات.

بەبۆچوونێکی روون، ئێستا پاکەتەکانی فریاکەوتن یەکسانە بە دووبارە دەستبەسەرگرتن: یەکەم دەستبەسەرگرتن جێبەجێکرا کاتێ یەك لەدوای خاوەنکارەکان بە قەرزی هەرزان کڕیان و موڵکایەتی گشتی، کرا بە موڵکی تایبەتی. ئێستا کە تۆقڵەی قەرز تەقییەوە، دەبێ دوابەدوای ئەوەی نرخی شەپۆلی یەکگرتنی کۆمپانییەکان و پریڤاتکردنی بێ وێنەیان، دەستەکراوکەشیان بگوشین.

ئێستا ململانی سەرەکی لەسەرە ئەوەیە، کێ نرخی قەیرانی دارایی بدا. بۆ وەڵامدانی ئەم پرسیار تەنها یەك وەڵام هەیە: قازانجکەرانی تۆقڵەی بازاڕی دراو کە چەندین ساڵە قازانجێکی زۆریان کردووە، قەرزەکە بدەنەوە! لەلانی کەمەوە پێویستە دەستبەجێ10٪باج لەسەر سەروەتی ملیونێرەکان دابنرێ و باجیش لەسەر کارە داراییە بانناسیونالەکان وەربگیرێ. بۆ ئەوەی

بەخێرایی لەم قەیرانە بپەڕینەوەو لەدوارۆژیشدا قەیرانی داراییمان پێش نەیەت، دەبێ شانبەشانی ئەو هەوڵانەی سەرەوە، پاکێتی چارەسەرکردنی بازاڕمان هەبێت و هێزی کڕینی خەڵك بەهێز بکەین.

لەدواییدا ئەم قەیرانە دەرئەنجامی نیولیبڕاڵەکان بۆ دابەشکردنی سەروەتە: بەهۆی کەمکردنی باج لەسەر خاوەنکارەکان، سەروەت و بەرپرسە گەورەکان و سیاسەتی کرێی کار، ئەوپەڕی قازانجی بەدیهێناو ئەمیش لەبازاڕی دراودا بۆ(ریع)ێکی زیاتر، کەوتە جانبازی. ئێمە بەپێچەوانەی ئەو دەرئەنجامە کاردەکەین و پێمانوایە دابەشکردن دەبێ لەبەرژەوەندی ئەوانەی کاردەکەن، خانەنشینانەکان و بێکاران باشترین ئامرازە بۆ سەرکەوتن بەسەر قەیرانەکانی دراوی داهاتوویشدا.

سارا ڤاکنکنێشت ئەندامی پەرلەمانی ئۆروپایەو سەر بە حزبی چەپە لە ئەڵمانیا

قەیرانی خوێن لێسەکان

بازاڕی سەرمایە لەناو کیبرکێ، بێکاری و جەنگ و سێکسیزم، لاڤ"مافی مرۆڤ، دیموکراسی و نیولیبڕالیزم"لە بازرگانی ڕاگەیاند ڕادەگەیەنی و ئەمجارەیان سەرمایەداری بەبێ کارتێکردن یان دژایەتی نەیارەکانی، بەشێوەیەکی زۆر توندڕەوانە، ماڵوێرانی بە هەموو ماناکانی لێکەوتووەتەوەو پەندێکی پێشینانی کوردان هەیە کوتومت لەم جۆرە بەسەرهاتانە، پڕ پێست دەگوترێ: (مەیمون زۆر جوان بوو، ئاولەیشی دەرکرد)

سەرمایەی دراو کە لە ساڵانی بیستی سەددەی ڕابردوو لە ڕێگای یەکگرتنەوەی بانق و سەرمایەی پیشەسازی، پێکهات، بۆ کۆمەڵگای بۆرژوازی ناسکترین ڕۆڵی هەبووەو هەیەو(دوا بەرهەمی سووڕانەوەی بازنەی کالایە)و لەهەمان کاتدا(یەکەم فۆرمی دەرکەوتنی سەرمایەیە)و مارکس ناوی لێ ناوە(ڕوحی سەرمایە). ئێستا ئەم ڕوحە بە کلتوور و فکر و بازاڕ بێنرخ بووە، نەخۆشەو پەتای نەخۆشییەکەی ڕەشەباناسا ژیان و کوزەرانی ملیونان مرۆڤی خستووەتە مەترسییەوە: سەددان هەزار خاوەن خانوو لە ئەمریکا خانووەکانیان لێوەردەگیرێت، چونکە ناتوانن قەرزەکانیان بدەنەوە؛ لە وەڵاتانی جیهان کارگەکان بەلێشاو ناچارن دەرگاکانیان دابخەن و کرێکارەکانیان بێکاری دەبن و دەیان وەڵات لە قەیرانی خۆراك دەناڵێنن؛ ئەم قەیرانە هیچ نەتەوە و سنوور و ئاین ناناسێت.

کەس ناڵێ سەرمایە لەگیانەڵایەو سبەی دادوەری کۆمەڵایەتی بە چارەسەرکردنی کێشەی هەرە سەرەکی مرۆڤایەتی(موڵکایەتی)، جێبەجێ دەکرێت، بەڵام سیستێمێك ڕۆژانە بە جەنگ و گرانی و داگیرکردن و کۆیلەکردنی چینە ژێردەستەکان و گەلان و نامۆیی تێکەڵ ببێت، چەندەی تر خۆی لەبەردەم شەپۆلی نۆهەمی قوربانییەکانی ڕادەگرێت؟

دەبێ بە سەرڕاستی بڵێین: جیهانی ئیمرۆمان نائارامترو ناعەدالەتر بووەو ئێمەش تەنها نامانەوێ لەم جیهانە تێبگەین، بەڵکو بیگۆڕین. قەیرانی ئێستا تەنها قەیرانی سەرمایەی دراو نییە، بەڵکو قەیرانی گشت سیستێمی دیموکراسی، مەدەنییە و بەهێزی دراوی دەوڵەتیش چارەسەر نابێت و درێژەی دەبێ و ڕەنگە ئەوەی لەم قەیرانە ترسناکتر بێت قەیرانێکیترە: بەرە، حزب و هێزی ڕێکخراو بەتوانامان نییە، بەر بە وەحشیگەری ئەم سیستێمە بگرێ، بۆیە دەرگاکە ئاوالەیە بۆ بەهێزبوونی دەسەڵاتی فاشیستی و ڕاستڕەوی توندڕە لە وەڵاتان.

فەیلەسوفی ئەڵمانی(ڤێرنە سیپمان)لە 2007بەیادی مارکس وتی: سەرمایە خوێن دەلسێتەوەو لە نووسینەکەیدا ئاماژە بە بۆچوونی(هۆپکیز/ڤالرشتاین)دەکا کە دەڵێت: (دەمێکە دەتوانین ببینین کە ئاستی"خۆشگوزەرانی سیستێمی جیهانی و گشت هێزی کارکردنی سەرزەمین، دابەزیوە")، بەڵام ئەوەیان لەبیرچوونە بڵێن: ئێستا ئیدی دەرگای بازاڕی جەهەنەمی ئازادی

نیولیبڕالیزم بە شێوەیەکی دیسپۆتانە، ژێردەستە هەتیوکەوتووەکانی مێژوو زیاتر لە جاران بەرەو وێرانی کۆمەڵایەتی، ئابووری، دەروونی، ژینگەیی دەبەن و زەحمەتە 700ملیار دۆلارەکەی"سەرۆك بوش"بتوانێ لە ئایندەیەکی نزیك وەك خۆی دەڵێ، وەلاتەکەی و جیهان لە هەرەسێکی گشتی تێکەڵ بە جەنگێکی بەرفراوانترو کوشتارگای بەکۆمەڵ رزگار بکات.

ئەوەی جێی"سەرسووڕمانە"، لەم کاتەداو پاش ئەوەی بیرمەندەکانی سەرمایەداری، مەرگی شیوعییەتیان راگەیاند، هەر خودی خۆیان ئێستا ئاماژە بۆ بۆچوونەکانی مارکس دەکەن... تۆ بڵێی مارکسیزم وەك فەلسەفەیکی گشتی بۆ جیهان، تاقە وەڵامی زانستی پێ نەبێ بۆ رزگاری و ئازادبوونی مرۆڤایەتی؟!

ئەوەی شایەنی گوتنە: سەرمایەداری بە هەڵەدا نەچووە، چونکە بەخۆی هەڵەیە!

مارکسیزم، (ئۆپن-سوێرچ)و بەرهەمهێنانی پییر!

ئازادی یەك واتای هەیە: کار و موڵکایەتی هەرەوەزی !

هەموو مەزهەبی"وشە"، مەزهەبی"ئاو"و هەموو قوتابخانە فەلسەفییە ئابووری، سایکلۆژی، ئەتیکی کۆمەڵایەتیەکانی جیهانبینی بۆرژوازی لە تاقە یەك قوتابخانەو هێڵ و بڕیاردەر کۆبوونەتەوە وناوی (قوتابخانەی شیکاگۆ)یە و ئەمیش بەشێوەیەکی دیکتاتۆییانە لەسەر ئاستی دنیا بە نوێترین تەکنەلۆژیای سەربازی-زانیاری بۆ جێبەجێکردنی پڕۆژەی"ئازادی" ئابووری بازاڕی ئازاد کاردەکات و(کۆیلایەتی نوێ، جەنگ، سێکسیزم، وێرانکردنی ژینگە، گرانی، بێکاری و لانەوازی) لێکەوتۆتەوە. لەم هەلومەرجە باڵادەستەدا وەك رۆزا لۆکسمیۆرگ دەڵێ:(ناتوانین باس لە شارستانییەت بکەین).

پاش بڵاوکردنی بەرهەمەکانی مارکس ئیتر هیچ زانایەك نەیتوانیوە بەبێ ئاماژەکردنی ئەرینی یان نەرینی بۆ بۆچوونەکانی، بێتە مەیدانی فەلسەفە، راگەیاندن و رۆشنبیری و زانست. سارتەر لە پێشەکی(رەخنە لە ئەقڵی دیالەکتیکی)، دەڵێ: (فەلسەفەی مارکس باڵاترین هزرە کە مرۆڤ لەم سەردەمە پێی گەیشتووە)و فەیلەسوفێك وەك (درێدا) بەهەمان شێوە دەڵێ: هەڵە دەکەین ئەگەر بەرهەمەکانی مارکس نەخوێنینەوە یان دووبارە نەیانخوێنینەوەو توێژینەوە لەبارەی بۆچوونەکانی نەکەین).

ئایا دەتوانین بڵێین: تا سەرمایەداری باڵادەست بێت، مارکسیزم وەك فەلسەفەی سەردەم دەمێنێتەوەو بەرپرسە لە لابەلاکردنی ناکۆکی چینایەتی؟

گرنگی مارکس ئیمرۆ ئەوەیە کە دەسەڵاتی سەرمایەداری گەرچی لە پلەیەکی زۆر پێشکەتووە، بەڵام هێشتا هەمان خووی هەیە و بە هەموو شێوەیەك بۆ خواوەندە باڵاکەی(قازانج)، نوێژ، تەلیلە و...زۆر شتی تریش دەکات و ئەگەر

باری لاربوو، ئەوا خودا ئەگەر دوێنی پەیامی خۆی بۆ بەرپاکردنی جەنگ دژ بە شوعییەتی بۆ نارد، ئەوا ئێستا پەیامی خۆی بۆ بەرپاکردنی جەنگی"پیرۆزی"دژ بە تیرۆریزمی بۆ ناردووە!

حکومەتە سەرمایە بانناسیونالەکان ناتوانن تەنانەت زورێك لە داخوازییە سەرەتاییەکانی جاڕنامەی مافی مرۆڤ لە ناو جەرگەی وڵاتەکانی خۆیان جێبەجێ بکەن-بۆ نموونە تەنها لە نیویورك 140هەزار لانەواز هەیە-، بۆیە لەسەرتاپای دنیا مانگرتنی گشتی و خۆپیشاندانی ملیونی و بزووتنەوەی ناڕەزایەتی، راپەرین و شۆڕش گەشەی سەندووە: عەدالەتی کۆمەڵایەتی لە سەرو بنی زاری مرۆڤایەتییەو سەرمایە بە کەڵەگایی، سەرشێتی، چەك و تفاق و دڕندەییەوە پێشێلی مافی ئەو ئازادییانە دەکات کە بەر بە ئازادی بەرژەوەندی و پلان و تێگەیشتنی خۆی دەگرن، بۆ نموونە سارا ڤاگنکنێشت(سیاسەتمەداری حزبی چەپ) لە ئەڵمانیا ناوی تازەترین بەرهەمی ناوە(ئازادی لەبری سەرمایەداری)و لە وڵامی پرسیارێکی تاگس شبیگل دەڵێ: سەرمایەداری لە فرەلایەنەوە ئازادی سنوردار دەکات. هەر کەسێك بەناچاری لەسەر یاسای(هارتس4)بژێ، ئازاد نییە و هەر کەسێك بەبەردەوام سەعاتی کاری زیاتر بکات و بەحاڵیش کاتی بۆ خێزان و برادەرەکانی ئازاد نییەو ئەوەی لە کارێکی کاتی بۆ کارێکی کاتی تر رابکات، ئازاد نییەو ناتوانێ نەخشە بۆ ژیانی دابڕێژێ. تەنانەت زۆربەی بازاڕەکانیش ئازاد نین، بەڵکو لەژێر دەسەڵاتی چەند بەڵێندەرێکن.

لێرەدا دەتوانین چەند نموویەك بۆ بۆچوونەکەی سارا زیادبەکەین: ئەوانەی لەناو کەمپی پەنابەران دەژێن، ئەو دایکانە کە بەتەنها کارو منداڵ بەخێودەکەن، بەساڵاچووان، خانەنشینان، ئالودەکانی نەخۆشییە دەروونییەکان، مادده هۆشبەرەکان، لانەوازان، لەشفرۆشەکان و زۆری تر....

هەر لەم کاتە گرنگی مارکسیزم ئەوەیە وڵامی سەردەمی درۆ هاوچەرخەکانی راگەیاندنی سەرمایەی جیهانگیر و رۆشنبیرە گەمژەکانی وەك(کۆتایی مێژوو، کۆتایی مارکسیزم، کۆتایی سیاسەت، کۆتایی...هتد)دەداتەوەو خودی سەرمایەداری متمانەی مرۆڤایەتی لەدەستداوە.

لە 2010/10/13، دالی مورتێنزم(هەڵگری خەڵاتی نۆبڵ بۆ ئابووری2010) لە وڵامی پرسیاری رۆژنامەی ئەڵمانی)FAZ: (ئایا قەیرانی دارایی شکستی سەرمایەدارییە؟)، دەڵێ: من لایەنگری مەزهەبیانەی سەرمایەداری نیم، بەڵام نازانم کێی تر هەیە بەرپرس بێت لەم قەیرانە؟. ئێمە دەزانین کە ئەزموونەکانی تری رێکخستنی ئابوروی بۆ ماوەی درێژخایەن، جێگای قبووڵ نەبوو. سەرمایەداری زۆر کێشەی هەیە، بەڵام ئەڵتەرناتیڤەکە چییە؟

کاتێ تەکنۆکراتێکی ئابووری ئەمریکی و هەڵگرێکی خەڵاتی نۆبڵ ئەم پرسیارە لەخۆی دەکات، ئەوا ئێمەش دەتوانین تەنها یەك وڵام بدەین: ئێستا سەردەمی شێوەی بەرهەمهێنانی(پییر)و ئابوروی هەرەوەزییە!

ژێردەستەکان و لەگەڵیدا تەواوی مرۆڤایەتی دەیانەوێت وەك هاورێی سروشت، لە کوێلایەتی هاوچەرخی سیستێمی قازانجی سەرمایە رزگاریان ببێت، نەك وەك دڕندە زەمین و دەریا و ئۆقیانوس و دارستانەکان و ئا و هەوا بەکاربهێنرێ و تەکنۆکراتەکانیان بەشێوەیەکی دیکتاتۆریانەی بێوێنە لە مێژووی مرۆڤایەتی فەرمانڕەوایی بکەن.

ئابووری لیبرالیزمی نوێ و ئابووری هەرەوەزی ئازاد!

وەك چۆن ترافیکلایت، ژمارەی پۆلیسی هاتووچووی زۆر کەمکردەوە، ئیمڕۆ (ئەتمەتە)و تەکنەلۆژیا و شۆڕشی زانیاری شوێنی سەدان ملیون مرۆڤیان گردۆتەوە، ئامێری پلیت بڕین، کۆمپیوتەر شوێنی ئەو کارمەندانەی گرتەوە کە زانیاری هاتووچوویان بە نەفەرەکان رادەکەیاند، بەکارهێنانی(کارتی زیرەك) لە جیاتی کارمەندەکانی بانق، کامیرای دیگیتال، شوێنی فۆتۆگراف و موختەبەری وێنەگرتن، قەپانی کێشی کاڵاکان، کامیرای چاودێری شوێنی سەدان ملیون مرۆڤیان گرتۆتەوە.

بەرێگای خۆخزمەتکردنەوە لە(سوپەرماکێت یان لە چێشتخانەکان). کۆمپانیای-ئیکیا-سویدی کاڵاکانی (کەنتۆر یان چێشتخانە و جێی نووستن و کورسی...هتد) لە گەل نەخشەی دامەزراندنیان بۆ کڕیارەکانیان بەجێدەهێڵێن و بەمە هێزی کاری کەمتر بەکاردەهێنرێت. لە زۆر شوێندا سەندوقی ئۆتۆماتیکی جگەرە و رۆژنامە دانراوەو مرۆڤ دەتوانێ نرخەکانیان هەڵداتە ناوی و رۆژنامە یان پاکەتە جگەرە خۆزراوەکەی دەستبکەوێت.

بەهەمان شێوە لە کەرتی پیشەسازی کشتوکاڵی، رەنجی ملیونان جووتیار و هەزاران ئاوایی بێ بایەخ کراون(جووتیاران 80%ی هێزی کاریان پێکدەهێنا، ئێستا 3-4%پێکدەهێنن، زۆربەیان روویان لە شارە گەورەکان کردووەو لەبارێکی سەخت و نەخوازراو ژیان بەسەردەبەن). لێرەدا دەبێ بیر لە کشتوکاڵی خانووە شوشەکان بکەینەوە کە بە پەینی کیمیاوی-ژەهراوی-دەرخواردمان دەدەن و هەرگیز بیر لە گەشەسەندنی کشتوکاڵی بیۆلۆژی ناکرێتەوە...قازانج لە بەکارهێنانی ژەهر، شوێنی"برایەتی" گرتووەتەوە.

فریتژۆف بێرگمان(فەیلەسوفی ئەنترپۆلۆژی لە زانکۆی مێشیگان) لەبارەی بێکاری و بەرنامەکانی چارەسەرکردنی نموونەی ئەڵمانیا دەهێنێتەوە و دەڵێ: ئیمڕۆ حکومەتی ئەڵمانیا بە گرتنەبەری یاسای ریفۆرمی(هارتس4)لەبەرامبەر رادەی ئەو کێشەیە وەك ئەوە وایە یەکێك بیەوێ بە گڵاسێکی ئاو، دارستانێکی ئاگرتێبەربوو بکوژێنێتەوە. ئێستا بێرگمان راوێژکاری ئابووری حکومەتی ئەفریقای خواروو دەکات و لەوێ خەریکە وەك ئەڵتەرناتیف، بەرنامەی(ئابووری دووهەم)جێبەجێ دەکات، وات: حکومەت تەکنەلۆژیای پێشکەوتوو بە دانیشتوانی ناوچە هەژارەکان دەدات تا بەخۆیان کاڵا پێویستەکانیان درووست بکەن. ناوبراو ئەم میتۆدەیە ناوی لێناوە(کاری نوێ)

سۆفتوێر، دیزاین و سەنتەرو ئاوایی و شارە ئازادەکان!

زیادەڕۆیی نییە ئەگەر بڵێم، ئێستا بیروباوەڕی مارکس بەشێوەی بەرنامەی ئازادو هاوبەش و رەخنەگری بونیادنەرانەی دوور لە بازرگانی چاوچنۆکی و جەنگ و چەوساندنەوە بۆ ناو ماڵی دۆست و دوژمنەکانی دزەی کردووەو دوژمنەکانی بەبێ ئەوەی بزانن، بوون بە هاوڕێی و تەنانەت وەك میوانێکی زۆر خۆشەویست، رێزی لێ دەگرن...

لە سوچێکی ناو ماڵانی سەدان ملیون مرۆڤ، کۆمپیوتەر دانراوەو کاری لەسەر دەکەن. لێرەشدا ناکۆکی چینایەتی باڵادەستە: سۆفتوێرە ئازادەکان لەبەرامبەر سۆفتوێری لیسێنس. بیل کاتس(خاوەنی مایکرۆسۆفت)لە چەندین بۆنە و چاوپێکەوتن دژ بە(شوعییەت لە ئینتەرنێت)رای دەربڕیوە و لێرەشدا بۆچوونی جیاواز هەیە و هەندێکیش پێیانوایە(ئۆپن سوێرچ) پەیوەندیان بە شوعییەتەوە نییە!

کرستیان سیفکس(فەیلەسوف، ئینفۆرماتیکی ئەنگلیزی و چالاکوان لە بزووتنەوەی Open- Source و بەرنامەدانەری سوفتوێری ئازاد، دەڵێ: (هێشتا دیباتە لەبارەی کۆمونیزم دەستی پێنەکردووە). کۆمونیزم بە بۆچوونی ئەم فەیلەسوفە برتییە لە(شێوەی بەرهەمهێنانی هاوبەش بۆ مرۆڤ(

پرەنسیپی سۆفتوێری ئازاد بۆ (ریشارد شتالمان) دەگەڕێتەوەو 4پەرەنسیپی ئازادی پێناسەکردووە: 1- ئازادی بنەڕەتی، واتە ئازادی بەکارهێنانی بەرنامەکە بۆ هەموو مەبەستێك. 2- ئازادی زانستی، واتە رێپێدان بە لێتوێژینەوەی شێوەی بەکارهاتنی بەرنامەکەو گونجاندنی لەگەل خۆی. 3- ئازادی کۆمەڵایەتی، واتە ئازادی لەبەرگرتن(ئەستنساخ)کردن. 4- ئازادی بنیاتنان، واتە چاککردنی بەرنامەکە و ئەم چاکسازییە بۆ خۆشگوزەرانی گشتی، فەراهەم بکات.

سیفکاس لە بری کۆمونیزم باسی(کۆمۆن)ە دەکات، واتە موڵکی گشتی و پێیوایە ئەم بزووتنەوەیە ناواخنکی شێوەی بەرهەمهێنانی نوێیە. لەلایەکیترەوە کرستیان شپێر کە لێتوێژینەوە لەبارەی پرەنسیپی کۆمەڵەی ئازاد کردووە، دەڵێ: چاکەی ئازادی و یەکسانی بۆرژوازی تەنها لە کۆمەڵی ئازاد جێبەجێ دەبێ. کۆمەڵ ئەو کاتە ئازادە ئەگەر یەکسان بێت و تاکەکانی بتوانن لەناو کۆمەڵەکە تەنها ئازاد بن. هەروا چوارچێوەی کۆمەڵەی ئازاد دیاری کردووە: دەبێ هەموو یاسا و رێساکان بۆ گۆڕین بن و هەموو بەشداربووان، هەموو کاتێك ئازاد بن لە بەجێهێشتنی کۆمەڵەکە.

فری سۆفت وێر چەندین کەرتی بەرهەمهێنان لە لۆژیکی قازانجی سەرمایە رزگارکردووە، بۆ نموونە بواری دیزاینی خانوو، جلوبرگ, پەیوەندی بێ تەل، هەروا بەرهەمهێنانی کاڵای هاوبەش و بە خۆڕایی و بێ ململانی و قازانج بەشێوەی ئازادانە لە هاوشێوەی(سۆفێت وێری ئازاد-ئەنسکلۆپیدیای ڤیکیپیدیا، لینوکس، فریفوکس، ووردپرێس، پرۆژەی ئۆپن- هاردوێر و سەدان بەرنامەی تر)، مرۆڤ لەسەر ئاستی جیهان بەشێوەیەکی هەرەوەزی گەشەیانپێدەدا و بە خۆشییەوە لەگەل مرۆڤی تر لەسەر بەشی دەکات و یەك بە یەکیان جێژ و سوودی لێ وەردەگرن. گەشەسەندنی

ئەم جۆرە بەرهەمهێنانە وای کردووە، سەنتەر و ئاوایی و کارگەی هەروەزی دابمەزرێ: ئابووری هەرەوەزی ئازاد و خۆبەخش و داهێنەرانە بێ کڕین و فرۆشتن، واتە شوعییەت لەسەر ئاستی فرتوئێل حزووری و برەوی هەیە.

بۆ نموونە هوشیاری موڵکایەتی گشتی زیندووتر هاتووەتە مەیدانی فکرو کاری مرۆڤایەتی. نووسەر زیلکە هیلفرش لە وتارێکیدا دەنووسێ: شتالمان وەك داهێنەری فری سۆفێت وێر، بەشێوەیەکی رادیکاڵانە(دژی موڵکایەتی رۆشنبیرییە)و ئاماژەش بۆ بزووتنەوەی(ئیکۆلۆگی و زانستی گشتی) دەکات کە ناکرێ پرڤاتە بکرێن وەك ئۆقیانووس، ئەتمۆسفێر، رۆشنایی رۆژ، دەریا و کەشوهەوا...هتد. هەر بەم مانایە، پرۆفیسۆر و ئیلینۆر ئۆستروم(هەڵگری خەڵاتی نۆبڵ و مامۆستای زانستی سیاسەتە لە زانکۆی ئیندیانا لە بلۆمینگتون)لە چاوپێکەوتنی رۆژنامەی(F.A.Z)، دەڵێ: لە ئەڵمانیان مەترسی قووڵ بوونی ناعەداڵەتی هەیە و هەروا لە ئەمریکاش نائارامی کردووم. ناعەداڵەتی مەترسیدارە. ئیلینور کە بەهۆی توێژینەوەی(موڵکایەتی گشتی)، خەڵات کرا دەڵێ: هەمیشە خراپە یەکێك لە خێزانێکی دەوڵەمەند لەدایك ببێ.!

وتارەکەی کرستیان سیفکاس(بۆ پێشەوە بەبەرو کۆمونیزم)لە رۆژنامەی(نۆیە دۆیشلەند، 2011/3/5)دەستپێکێکە بەرەو ئەو ئاراستەیە. کرستیان دەنووسێ: با جیهانێك بهێنینە پێشچاومان کە تێدا بەرهەمهێنان و دووبارە بەرهەمهێنان بەپێی پێداویستی لەپێناو خۆشگوزەرانی هەمووان رێکدەخرێت و لەلایەن مرۆڤگەلێکەوە رێکدەخرێت کە هیچ کەس ناچار نەبێت ژێردەستی یەکێکی تر بێت و ئازادانە لە کارێکی پێویست بەشداری بکات. من ئەم جۆرە کۆمەڵگەیە ناودەنێم کۆمەڵگەی شوعی، چونکە لەو بڕوایەم، (کۆمون)ەو موڵکایەتی گشتی رۆڵێکی گرنگی تێدا دەبینن.

گرنگ ئەوەیە دابڕانێك درووست ببێ لە نێوان هوشیاری کارو ژیانی هەرەوەزی ئازاد لەگەل هوشیاری قازانجی سەرمایە بگاتە ئاستی ئەو دابڕانە کە لەنێوان گالیلی و ئەرستوو درووست بوو. شێوەی ژیانی ئیمرۆی مرۆڤایەتی کە بەرهەمی هەموو رەوتە فەلسەفییەکانی سەرمایەدارییە کە ئەم هەموو دڕندایەتی لێکەوتووەو ، بەبێ فۆلۆنتاریزم و دیتەرمەنیزم، زامنی بەزیندوو راگرتن و گەشەسەندنی بیروباوەڕی مارکس و شوعییەتن: دەمێکە شێوەی(بەرهەمهێنانی پییر)ی کۆمۆناری لە پەراوێزی دەرچووە و بووە بە بەشێك لە جیهانی نوێ.